AFETLERDE BAŞARISIZ OLMANIN TEMEL İLKELERİ

COĞRAFYAYI BİLMEMEK, TARİHİ UNUTMAK, YÜRÜYEN EGO HAYRANLIĞI

Zerrin Toprak Karaman

İzmir, Temmuz 2025

Bu kitabın yayın hakkı SİYASAL KİTABEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayınlayıcısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

AFETLERDE BAŞARISIZ OLMANIN TEMEL İLKELERİ
COĞRAFYAYI BİLMEMEK, TARİHİ UNUTMAK, YÜRÜYEN EGO HAYRANLIĞI
ZERRİN TOPRAK KARAMAN

Editör: Gülşen DEMİRCİ
Kapak ve Grafik Tasarım: İrem Nur ACAR
©Siyasal Kitabevi Tüm Hakları Saklıdır.
Temmuz 2025, Ankara
ISBN No: 978-625-6586-39-0
E- ISBN No: 978-625-6586-41-3
Siyasal Kitabevi-Ünal Sevindik
Yayıncı Sertifika No: 14016
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay-Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Baskı: Vadi Grafik Ltd. Şti.
İvedik Organize Sanayi 1420. Cd. No: 58
Ostim Yenimahalle/Ankara
Sertifika No: 47479
Dağıtım: Siyasal Kitabevi
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay/Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Instagram: kitabevisiyasal
X: kitabevisiyasal

KAYNAKÇA

AFAD. (2022). Türkiye Afet Risk Azaltma Planı TARAP 2022-2030.

Ağaoğulları, M. A. (2020). *Kent Devletinden İmparatorluğa*. İmge Kitapevi Yayınları.

Bang, H ; Esmark, A. (2013); "A Systems Theory of Good Governance" ICPP, Grenoble .Pane 45/session 1 Erişim 22 Şubat 2014 : //www.google.com.tr/#q=-Henrik+Bang%26Anders+Esmark+

Bernstein, J. H. (2015). Transdisciplinarity: A Review of Its Origins, Development, and Current Issues. Journal of Research Practice, 11, Article No. R1. http://jrp.icaap.org/index.php/jrp/article/view/510/412

Birleşmiş Milletler. (1972). *Stockholm İnsan ve Çevre Konferansı*.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). *On Birinci Kalkınma Planı 2019-2023*.

EFDRR. (2014). *Governance and Accountability of the Hyogo Framework for Action: the European Perspective*.https://www.undrr.org/publication/report-governance-and-accountability-hyogo-framework-action-european-perspective erişim 30.05.2025

Felten, S., & Von Oertzen, C. (2020). Bureaucracy as Knowledge. *Journal for the History of Knowledge*, *1*(1). https://doi.org/10.5334/jhk.18, erişim 3.01.2025

Gönençgil, B., & Dal, N. (2020). Dağ ve Dağlık Alanlar: Kavramlar, Potansiyeller ve Sorunlar. Z. T. Karaman (Ed.), *Dağlık Alanların Sürdürülebilir Güvenli Yönetimi*. Palme Yayınevi.

Inform (2025). *INFORM Risk Index 2025*. https://drmkc.jrc.ec.europa.eu/inform-index

Inter-Agency Standing Committee, & European Commission. (2024). *INFORM 2024; 10 YEARS OF INFORM*. Publications Office of the European Union. https://doi.org/10.2760/555548

Karaman, Z. T. (2016). Afetlerde Hızlı Çevresel Etki Değerlendirmesi Ve Kriz Yönetiminde Kritik Sorgulama. Hastane Öncesi Dergisi, 1(1),. https://dergipark.org.tr/tr/pub/hod/issue/16041/272470 erişim 30.05.2025

Karaman, Z. T. (2019). Güvenliği Sağlayıcı İdari Uygulamalar: Etkin Dağ Yönetimi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi XLVI*, *1*, http://www.izceas.org/2018/books/izceas-

Karaman, Z. T., & Baydak, B. (2023). Hasan Dağı Bölgesinde Risk Olgusu ve Yöneticinin İdari Duyarlılığı Analizi. In *Akademik İzdüşüm Dergisi* (Vol. 8, Issue 2, Bitlis Eren Üniversitesi. https://dergipark.org.tr/tr/pub/beuiibfaid/is-

sue/80372/1251269, erişim 2.02.2025

Karaman, Z. T. (2024). Public Policy Analysis on the Required Administration of Mountainous Areas in Turkey. *Advances in Social Sciences Research Journal*, *11*(8), https://doi.org/10.14738/assrj.118.17389, https://journals.scholarpublishing.org/index.ph /ASSRJ/article/view/17389. , erişim 30.05.2025

Jamaika Planlama Enstitüsü, Afetlerde Sosyo-Ekonomik ve Çevresel Etki Değerlendirmesi El Kitabı (2012), Jamaika, s.23 (Socio-economic and Environmental Disaster Impact Assessment Handbook for Jamaica) https://www.cif.org/sites/cif_enc/files/meeting-documents/final_dala_handbook_jamaica_feb11_2013_0.pdf erişim 30.05.2025

Poljansek, K., Marzi, S., Galimberti, L., Dalla, V. D., Pal, J., Essenfelder, A. H., Mysiak, J., & Corbane, C. (2022). *INFORM Climate Change Risk Index Concept and Methodology*. https://doi.org/10.2760/822072 erişim 30.05.2025.

Somalı, A. (2022). *Antik Yunan Felsefesinde, Anayasal Düzen (Politeia) ve Adalet (Dike) Kavramları* [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi]. https://nek.istanbul.edu.tr/ekos/TEZ/ET004261.pdf INFORM, 2025; Inter-Agency Standing Committee & European Commission, 2024.

Sözlük, https://sozluk.gov.tr/

Lijphart, A. (2002). Negotiation democracy versus consensus democracy: Parallel conclusions and recommendations. *European Journal of Political Research*, *41*(1), https://ejpr.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1475-6765.00005 erişim 2.06.2025

UN. (1994). *Yokohama Strategy and Plan of Action for a Safer World*. https://www.undrr.org/publication/yokohama-strategy-and-plan-action-safer-world-guidelines-natural-disaster-prevention

UNISDR. (2005). *Hyogo Framework for Action 2005-2015: Building the Resilience of Nations and Communities to Disasters*. www.unisdr.org/wcdr

UNISDR. (2015). *Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015- 2030*.

United Nations. (2009). *Human Security in Theory and Practice Application of the Human Security Concept and the United Nations Trust Fund for Human Security Human Security Unit Office for the Coordination of Humanitarian Affairs United Nations*.

Yönetişim/ governance, https://www.undrr.org/publication/report-governance-and-accountability-hyogo-framework-action-european-perspective

Wernar, L. (2021). *John Rawls*. Stanford Encyclopedia of Philosophy, https://plato.stanford.edu/entries/rawls/, erişim 2.02.2025

MEVZUAT

442 Sayılı Köy Kanunu (1924).

2872 Sayılı Çevre Kanunu (1983).

5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (2004).

5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu (2005).

5393 Sayılı Belediye Kanunu (2005).

5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu (1949).

5902 Sayılı Kanun. (2009). *Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun*.

Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Pub. L. No. Resmî Gazete No: 31248 (2020).

Cumhurbaşkanlığı 1 Nolu Kararname (2018).

Cumhurbaşkanlığı 4 Nolu Kararname. (2018).

Afet ve Acil Durum Tatbikatları Hakkında Yönetmelik (2024)

Belediye İtfaiye Yönetmeliği (2006).

KAYNAKÇA

Afet Direnci İş Planı https://www.cliffsnotes.com/study-notes/7237328 18.03.2025

Akıllı Kent, https://www.ecorenewableenergy.com.au/articles/smart-cities/, erişim 7.04.2025

Akıllı Kentler, https://www.akillisehirler.gov.tr/akilli-sehir-nedir/, erişim 11.02.2025 erişim 11.02.2025

Akıllı Kentler, https://www.akillisehirler.gov.tr/wp-content/uploads/EylemPlani.pdf, erişim 14.04.2025

Akıllı Ulaşım; https://www.uab.gov.tr/uploads/pages/kutuphane/ulusal-akilli-ulas-im-sistemleri-strateji-belgesi-ve-2020-2023-eylem-plani.pdf,

Amerikan Planlama Birliği Raporu, https://www.digitalresearch.bsu.edu/immersive-learning-showcase-spring-2022/exhibits/show/smart-city-muncie/definition-and-history-of-smar, erişim 11.02.2025

Amsterdam Dijital Kent Raporu, https://digitalresearch.bsu.edu/immersive-learning-showcase-spring-2022/exhibits/show/smart-city-muncie/definition-and-history-of smar#:~:text=Then%20in%201994%2C%20Amsterdam%20established,between%20the%20government%20and%20residents, erişim 11.02.2025

Atina İnternet, https://www.synathina.gr/en/synathina/about/ erişim, 17.02.2025

Avustralya nüfus, https://www.abs.gov.au/statistics/people/population/regional-population/latest-release , erişim 1.04.2025

Avustralya nüfus, https://www.abs.gov.au/census/find-census-data/quickstats/2021/1, erişim 1.04.2025.

Avustralya bölgesel nüfus, https://www.abs.gov.au/statistics/people/population/regional-population/latest-release

Avustralya İdari; https://www.geeksforgeeks.org/list-of-states-and-territories-in-australia/#number-of-states-and-territories-of-australia, erişim 1.04.2025

Avustralya İdari Görevler; https://peo.gov.au/understand-our-parliament/how-parliament-works/three-levels-of-government/the-responsibilities-of-the-three-levels-of-governme, erişim 7.04.2025

Avustralya Meclisler, https://lgnsw.org.au/Public/public/NSW-Councils/NSW-Council-Links.aspx, erişim 1.04.2025

Avustralya Akıllı Şehir Projesi, https://www.ecorenewableenergy.com.au/articles/building-smart-cities-australia-6-notable-projects/, erişim 4.04.2025.

Avustralya Yeni Güney Galler Nüfus, https://www.abs.gov.au/statistics/people/population/regional-population/latest-release#new-south-wales, erişim 4.04.2025.

Avustralya Yerel Yönetimler, https://en.wikipedia.org/wiki/Local_government_areas_of_New_South_Wales, erişim 7.04.2025

Avustralya Nüfus, https://www.homeaffairs.gov.au/research-and-stats/files/migration-trends-2022-23.PDF, erişim 20.04.2025

Avustralya Nüfus, https://worldpopulationreview.com/cities/australia/sydney, erişim 7.04.2025

Blumenfeld, H. (1967), *The Modern Metropolis,* MIT, London.

Dirençli Sidney Strateji Taslak Belgesi / Sidney Resilience Strategy (2025-2028); www.cityofsydney.nsw.gov.au, erişim 30.04.2025

Sidney, Belediye Başkanı ve Meclis, https://www.cityofsydney.nsw.gov.au/lord-mayor-and-councillors, erişim 7.04.2025

Sidney Kenti, https://www.cityofsydney.nsw.gov.au/, erişim 1.04.2025.

Dünya Bankası Yönetişim Göstergeleri; https://www.worldbank.org/en/publication/worldwide-governance-indicators, erişim 20.04.2025

Friedmann, J (1972), "A General Theory of Polarized Development", *Growth Centers in Regional Economic Development* (Ed.) N. M. Hanser, Free Press, New York.

Geray, C, Önder Şenyapılı, vd.,(1971), *Türkiye'de Kentleşme,* Komisyon Raporu, Ankara Mimarlar Odası Yayınları, Ankara.

Haber, BBC Türkçe (22 Ocak 2025) https://www.bbc.com/turkce/articles/clyn3333dp7o, erişim 25.01.2025

Haber, Euronews, https://tr.euronews.com/2020/10/30/izmir-de-6-6-siddetinde-deprem-meydana-geldi, erişim 25.01.2025

Haber JMO, https://www.jmo.org.tr/resimler/ekler/acb7144398c3346_ek.pdf?dergi=JEODERG%DD, erişim 25.01.2025

Haldun, İbn (1968), *Mukaddime,* Çev. Zakir Kadri Ugan, Cilt II, İkinci Baskı, İstanbul.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, https://skpo.izmir.bel.tr/content.aspx?MID=11), erişim 11.02.2025

Karaman, Z.T (2020), E-Devletin Güvenlik Bağlantılı Sorumlulukları ve E-Vatandaşın Hakları, *BEÜ İİBF AİD,* 2020; 5(1), https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1017736, erişim 20.04.2025

Keleş, R. ve Fehmi Yavuz (1983), *Yerel Yönetimler,* Ankara.

McCandless, C.A. (1970), *Urban Government and Politics,* Mc Graw Hill Book C., New York.

Metropoliten Sidney (Greater Sydney) Nüfus: https://www.macrotrends.net/global-metrics/cities/206167/sydney/population erişim 4.04.2025.

Moore, C. (2025) Sidney Belediye Başkanı Profili https://en.wikipedia.org/wiki/Clover_Moore) erişim 4.06.2025

Morgenstadt Girişimi, https://www.morgenstadt.de/en.html, erişim 17.02.2025

MoSE Projesi Venedik, https://www.sea-help.eu/en/news-general/venice-mose-flood-protection/ , erişim 6.02.2025

On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028)

Özdeş, G.(1962), Şehirciliğe Giriş ve Toplum Mikyası, İTÜMF Yayını, İstanbul.

Özkanlı, F.M ve Tülay Turgut (2025), Örgütsel Şeffaflık, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt.23, Sayı 55.

Rörig, F. (1945) Avrupa Şehirlerinin Doğuşu ve Gelişme Tarihi, (Çev) Cemil Ziya Şanbey, İdare Dergisi, Yıl 16, Temmuz- Ağustos, S.175.

Sağlıklı Kent, https://www.who.int/europe/groups/who-european-healthy-cities-network/what-is-a-health-city, erişim 11.02.2025

Sağlıklı Kentler Birliği, https://www.skb.gov.tr/birlik-hakkinda/birlik-hakkinda/, erişim 11.02.2025

Sidney Nüfus, https://tr.search.yahoo.com/search?fr=mcafee_uninternational&type=E211TR1274G0&p=sydney+state+2024+population erişim 7.04.2025

Sidney Kenti Dirençlilik Stratejisi (2030-2050), https://www.cityofsydney.nsw.gov.au/-/media/corporate/files/publications/strategies-action-plans/community-strategic-plan/community-strategic-plan-delivering-sustainable-sydney-2030-2050.pdf?download=true, erişim 7.04.2025

Sidney Kenti Dirençlilik Stratejisi Eylem Planı (2023-2028) https://www.cityofsydney.nsw.gov.au/strategies-action-plans/resilience-strategy, erişim 30.04.2025.

Sidney Acil Durum Planlaması, https://www.sidney.ca/services/emergency-services/emergency-planning/pemo/ erişim 20.04.2025

Toprak, Z. (2016), Kent Yönetimi ve Politikası, Ankara.

Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı (2020-2023), Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2019, Ankara.

Yeni Güney Galler Kırsal İtfaiye Hizmetleri NGW-RFS: https://www.rfs.nsw.gov.au/erişim 20.04.2025

Yörükan, A.(1968), Şehir Sosyolojisinin Teorik Temelleri, İmar ve İskân Bakanlığı, Sos. Arş. Dairesi, y.9, Ankara.

Yusuf Karakoç, "Kanunilik, Yasallık, Hukukilik Üzerine Düşünceler", https://hfsa-sempozyum.com/wp-content/uploads/2022/02/Yusuf-KARAKOC-%E2%80%94-Kanunilik-Yasallik-Hukukilik-Uzerine-Dusunceler.pdf erişim 14.03.2025.

Tavsiye Edilen Araştırma

Gelecek Ne Getirecek? Tüm Yönleriyle Toplum 5.0, (2022) Edit (Çakır, Özlem ve Zerrin Toprak, Karaman) Nobel Yayınevi, Ankara.

Kanun ve Yönetmelikler

Avrupa Konseyi Kararları, Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararı Rec (2004) 15 ile elektronik yönetişim (e-governance), Tavsiye Kararı Rec (2004)11 ile yasal, operasyonel ve teknik standartlar için, e-oylama ve e-demokrasi (e-democracy) Rec (2009)1

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/22/contents European Charter of Local Self-Government (ETS No. 122), https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatynum=122, erişim 2.03.2025

Avustralya mevzuat, https://legislation.nsw.gov.au/view/html/inforce/2025-01-01/act-1993-030#sec.233, erişim 7.04.2025

Avustralya mevzuat, https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/26/contents, erişim

7.04.2025

Avustralya Yerel Yasa No. 2237, https://sidney.ca/wp-content/uploads/2237-Emergency-Program.pdf, erişim 24.02 2025

Avustralya Başkent Bölgesi Acil Durumları (Acil Durum Planı Yasası/ The ACT Emergency Plan) 2023, Acil Durumlar Yasası 2004, Bölüm 147 (Acil Durum Planı) uyarınca dikkate alınan belge NI2023–412, https://www.legislation.act.gov.au/ni/2023-412/, erişim 11.03.2025

Avustralya Başkent Bölgesi Mevcut Yasaları

https://classic.austlii.edu.au/au/legis/act/consol_act/ea2004113/s147.html , erişim 5.02.2025

Britanya Kolombiyası Acil Durum Programı Anlaşması Yasası (British Columbia Emergency Program Amendment Act), https://www.bclaws.gov.bc.ca/civix/document/id/complete/statreg/477_94_pit erişim 3.03.2025

Cumhurbaşkanlığı Genelgesi, 2021/18 sayılı Cumhurbaşkanlığı Yapay Zeka Stratejisi Genelgesi 20/08/2021 tarihli ve 31574 sayılı RG., https://cbddo.gov.tr/uyzs, erişim 11.02.2025.

Kanberra Afet Planlanması, Avustralya Başkent Bölgesi Acil Durum Planı (Plan), Acil Durumlar Yasası 2004'ün 147 (1) Bölümü uyarınca ACT (Australian Capital Territory), The ACT Emergency Plan .

Sidney Acil Durum Yönetim Programı Kurulup Sürdürülmesi İçin Yerel Yasa No. 2237,((2022 tarihli ve 2237 nolu Sidney Emergency Program Bylaw No.2237), 2022 Tarihli (15 Ağustos) https://sidney.ca/wp-content/uploads/2237-Emergency-Program.pdf erişim; 24.02 2025

Yerel Yönetim Yasası 2020, Avustralya (Local Government Act, 2020, AU),

5393 Sayılı Belediye Kanunu ve 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu

KAYNAKÇA

Karaman, Z. T. (2020). Food Safety and the Coronavirus Pandemic. *Open Journal of Social Sciences*, 8, 334-357. https://doi.org/10.4236/jss.2020.89027, erişim 18.03.2024

Legendre, M. vd. (2015). In-Depth Study of Mollivirus sibericum, a New 30,000-Y-Old Giant Virus Infecting Acanthamoeba. *PNAS*, 112, E5327-E5335. https://www.pnas.org/content/pnas/early/2015/09/02/1510795112.full.pdf, https://doi.org/10.1073/pnas.1510795112 erişim 18.03.2024

Karaman, Z. T. (2021). Exploitation and Administration of Disasters. *Advances in Social Sciences Research Journal*, *8*(8), 400–425. https://doi.org/10.14738/assrj.88.10678.

Karaman, Z. T. (2022) Immigration Administration And Eristic Dialectic For Asylum-Seekers (April 2022), Publisher: *Ege University Publications No: 209*, İzmir. https://www.researchgate.net/publication/360064289_IMMIGRATION_ADMINISTRATION_AND_ERISTIC_DIALECTIC_FOR_ASYLUM-SEEKERS

Karaman, Z.T (2022b) Strategic Planning and Safety of Mountainous Areas in Türkiye's Public Administration Organization.Open Journal of Social Sciences, 10. doi: 10.4236/jss.2022.1012032.

Ferro, M. (2017), *Sömürgecilik Tarihi, Fetihlerden Bağımsızlık Hareketine, 13.yüzyıl-20. Yüzyıl*, 3.Baskı, Ankara.

Galtung, J. (2004), "Emperyalizmin Yapısal Teorisi", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 1(2).

Toprak, Z. (2019). İklim Değişikliğine Bağlı Doğal Afetlerin Tarımsal Faaliyetlere Etkileri, Toplumsal Farkındalık Analizi, *Kırsal Kalkınma ve Kooperatifçilik,* Ankara: Ankara Üniversitesi Yayını.

Mevzuat

1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

1934 tarihli ve 2644 sayılı Tapu Kanunu

İnternet Kaynakları

Britannica Dictionary. Varlık hakkı kavramı https://www.britannica.com/explore/savingearth/deep-ecology erişim 30.03.2024

CNN news, https://edition.cnn.com/2024/02/03/europe/europe-farmers-protests-explainer-intl/index.html erişim 18.03.2024

Hürriyet news, https://www.hurriyet.com.tr/gundem/live-son-dakika-erzincanda-madende-toprak-kaymasi-42405460 erişim 15.03.2024)

SOSYOLOJİ

Tony Bilton - Kevin Bonnett - Pip Jones - Tony Lawson
David Skinner - Michelle Stanworth - Andrew Webster

Çeviren: Özlem Akkaya

Bu kitabın yayın hakkı SİYASAL KİTABEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayınlayıcısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

SOSYOLOJİ

Yazarlar: Tony Bilton - Kevin Bonnett - Pip Jones - Tony Lawson - David Skinner
Michelle Stanworth - Andrew Webster
Çeviren: Özlem Akkaya
Çeviri Editörü: Güney Çeğin
Yayın Yönetmeni: Gülşen Demirci
Kapak ve Grafik Tasarım: İrem Nur Acar
©Siyasal Kitabevi Tüm Hakları Saklıdır.
1- 4. Baskı: Ankara, Siyasal Kitabevi
5. Baskı: Aralık, 2025
ISBN No: 978-625-6586-45-1
Siyasal Kitabevi-Ünal Sevindik
Yayıncı Sertifika No: 14016
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay-Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Baskı: Dedemat Matbaacılık
Sertifika No: 70086
Melih Gökçek Bulvarı 1447 Cadde No: 37
İvedik Organize Sanayi Yenimahalle- Ankara
Tel: 0507 932 59 30
Dağıtım: Siyasal Kitabevi
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay/Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Instagram: kitabevisiyasal
X: kitabevisiyasal

kaynakça

Abbott, P. and R. Sapsford (1987) *Women and Social Class*, London, Tavistock.

Abercrombie, N. and J. Urry (1983) *Capital, Labour and the Middle Classes*, London, Allen & Unwin.

Abrams, P. (1982) *Historical Sociology,* London, Open Books.

Acheson, Sir D. (1998) *Independent Inquiry into Inequalities in Health Report,* London, HMSO.

Adkins, L. (1995) *Gendered Work,* Milton Keynes, Open University Press.

Ahier, J. and R. Moore (1998) 'Big Pictures and Fine Details', in J. Ahier and G. Eslands (eds), *Education and the Future of Work*, London, Routledge.

Alexander, J. C. (1995) *Fin de Siècle Social Theory*, London, Verso.

Allan, G. and G. Grow (2001) *Families, Households and Society,* Palgrave Macmillan, London.

Allan T. (1992) 'Upheaval, affliction and health', in H. Bernstein, B. Crow and H. Johnson (eds), *Rural Livelihoods: Crises and Responses*, Milton Keynes, Open University Press.

Allmendinger, J. (1989) 'Educational systems and labour market outcomes', *European Sociological Review,* vol. 5, no. 3, pp. 231-50.

Althusser, L. (1969) *For Marx,* London, Allen Lane.

Althusser, L. and E. Balibar (1970) *Reading Capital*, London, New Left Books.

Amin, K. With C. Oppenheim (1992) *Poverty in Black and White,* London, CPAG.

Amos, V. and P. Parmar (1984) 'Challenging imperial feminism', Feminist Review, vol. 17.

Anderson, B. (1983) *Imagined Communities*, London, Verso.

Andreff, W. (1984) 'The internationalisation of capital and the reordering of World capitalism', *Capital and Class,* vol. 22, pp. 58-80.

Ang, I. (1985) *Watching Dallas - Soap Opera and the Melodramatic Imagination,* London, Palgrave Macmillan.

Ang, I. (1991) *Desperately Seeking the Audience,* London, Routledge.

Appignanesi, L. and S. Maitland (eds) (1989) *The Rushdie File*, London, Fourth Estate.

Apple, M. (1988) 'Facing the complexity of power: for a parallelist position in critical educational studies', in M. Cole (ed.), *Bowles and Gintis,* London, Palmer Press.

Appleyard, B. (2000) *Brave New Worlds,* London, HarperCollins.

Aries, P. (1973) *Centuries of Childhood,* Harmondsworth, Penguin.

Arnot, M., M. David and G. Weiner (1999) *Closing the Gender Gap: post-war education and social change,* Cambridge, Polity Press.

Ashmore, M., M. Mulkay and T. Pinch (1989) *Health and Efficiency: A Sociology of Health Economics,* Milton Keynes, Open University Press.

Ashton, D. and M. J. Maguire (1986) 'Young adults in the labour market', Research Paper 55, Department of Employment, London, HMSO

Ashton, D., M. J. Maguire and M. Spilsbury (1990) *Restructuring the Labour Market: The Implications for Youth,* London, Palgrave Macmillan.

Atkinson, J. and D. Gregory (1986) 'A flexible future: Britain's dual labour force', *Marxism Today,* April, pp, 12-17.

Bachrach, P. and M. Baratz (1963) 'Decisions and non-decisions', *American Political Science Review,* vol. 57.

Back, L. (1993) 'Race, identity and nation within an adolescent community in south London', *New Community,* vol. 19, no. 2.

Baggott, R. (2000) *Public Health: Policy and Politics,* Basingstoke, Palgrave Macmillan.

Bagguley, P. (1990) *Restructuring: Place, Class and Gender,* London, Sage.

Bakker, L. (1988) 'Women's employment in comparative perspective', in J. Jenson, E. Hagen and C. Reddy (eds), *Feminization of the labour Force: Paradoxes and Promises,* Cambridge, Polity Press.

Bandura, A, (1965) 'Vicarious Processes: a case of notrial learning', in L. Berkowitz (ed.), *Advences in experimental Psychology*, vol. 2, New York, Academic Press.

Banks, M., S. Beresford, D. Morrell, J. Waller and C. Watkins (1975) 'Factors influencing demand for primary medical care in woman aged 20-44 years: a preliminary report', *International Journal of Epidemiology*, vol. 4, pp. 189-95.

Banton, M. (1988) *Racial Consciousness,* London, Longman.

Barakrishnan, P. (2000) 'Tigers in a Prize Fight'. *Guardian*, G2, 22 May, p. 8.

Barker, C. (1997) *Global Television: An Introduction*, Oxford, Blackwell.

Barker, C. (1981) *The New Racism,* London, Junction Books.

Barnes, Colin (1996) 'What next? Disability, the 1995 Disability Discrimination Act and the Campaign for Disabled Peoples' Rights', text of the Walter Lessing Lecture (part 2), presented at the Skill (National Bureau for Disabled Students) Annual Conference, 2 March, https:// www.leeds.ac.uk/disability-studies/

Barnet, C. (1986) *The Audit of War: the illusion and reality of Britain as a great nation,* London, Palgrave Macmillan.

Barrett, Michele (1981) *Woman's Oppression Today: Problems in Marxist Feminist Analysis,* London, Verso.

Barrett, M. And M. Mclntosh (1982) *The Anti-social Family*, London, Verso.

Bartky, S. (1990) *Femininity and Domination,* London, Routledge.

Barton, L. (1996) *Disability and Society*, London, Longman.

Baudrillard, J. (1988) *Selected Writings*, Cambridge, Polity Press.

Bauman, Z. (1989) *Modernity and the Holocaust,* Cambridge, Polity Press.

Bauman, Z. (1992) *Intimations of Postmodernity*, London, Routledge

Bauman, Z. (1998) 'Postmodern Religion?', in P. Heelas, *Religion, Modernity and Postmodernity,* Oxford, Blackwell.

Beattie, J. (1964) *Other Cultures*, London, Cohen & West.

Beck, J. (1998) *Morality and Citizenship in Educaiton*, London, Cassell.

Beck, U. (1992) *Risk Society*, London, Sage.

Beck, U., A. Giddens and S. Lash (1994) *Reflexive Modernization*, Cambridge, Polity Press.

Backer, D., et al. (1987) *Post Imperialism*, Boulder, CO, Lynne Rienner.

Becker, H. (1963*) Outsiders,* New York, Free Press.

Beechey, V. (1992) 'Women's employment in France and Britain: some problems of comparison', in L. McDowell and R. Pringle (eds), *Defining Women,* Cambridge, Polity Press.

Bell, D. (1973) *The Coming of Post-Industrial Society*, London, Heinmann.

Bell, E. (2000) 'The mother of all mergers', *Observer,* 16 January, p. 6.

Bell, S. G. and M. Yalom (eds) (1990) *Revealing Lives: Autobiography, Biography and Gender,* Albany, NY, State University of New York Press.

Bellah, R. (1967) 'Civil Religion in America', *Daedalus*, 96, pp. 1-21.

Benedict, R. (1983) *Race and Racism*, London, Routledge & Kegan Paul.

Benhabib, Seyla (1994) 'Feminism and the Question of Postmodernism', in *The Polity Reader in Gender Studies*, Cambridge, Polity Press, pp. 76-93.

Bennett, A. (1994) *Writing Home*, London, Faber & Faber.

Bennett, A. (2000) *Popular Music and Youth Culture: Music, Identity and Place*, Basingstoke, Palgrave Macmillan.

Benstock, S. (ed.) (1998) The Private Self: *Theory and Practice of Women's Autobiography,* London, Routledge.

Berger, P. (1973*) The Social Reality of Religion*, Harmondsworth, Penguin.

Berger, P. (1974*) The Homeless Mind*, Harmondsworth, Penguin.

Bergson, H. (1913) *Time and Fire Will,* New York, Palgrave Macmillan.

Berman, M. (1983) *All That is Solid Melts into Air*, London, Verso.

Bernard, M. And J. Phillips (2000) 'The challenge of ageing in tomorrow's Britain', *Ageing and Society*, vol. 20, Part 1, pp. 33-54.

Bernstein, B. (1971) 'A critique of the concept of compensatory educaiton', in B. Bernstein, *Class, Codes and Control*, vol. 1, London, Routledge & Kegan Paul.

Bernstein, B. (1973) *Class, Codes and Control*, St Albans, Paladin.

Bernstein, B. (1977) 'Class and pedagogies: visible and invisible', in J. Karabel and A.H. Halsey (eds), *Power and Ideology in Education*, New York, Oxford University Press.

Berrington, A. (1994) 'Marriage and Family Formation Among the White and Ethnic Minority Population in Britain', *Ethnic and Racial Studies*, 17, p. 517-46.

Beynon, H. (1973) *Working For Ford*, Harmondsworth, Allen Lane.

Beynon, H., R. Hudson and D. Sadler (1991) *A Tale of Two Industries*, Milton Keynes, Open University Press.

Bhavnani, Kum-Kum and Margaret Coulson (1986) 'Transforming Socialist Feminisim: The Challenge of Racism', *Feminist Review*, vol. 20, pp. 81-92.

Biggs, S. (1997) 'Choosing not to be old? Masks, bodies and identity management in later life'. *Ageing and Society*, vol. 17. Pp. 553-70.

Biggs, S. (1999) (2nd edn) *Understanding Ageing*, Milton Keynes, Open University Press.

Bjorgo, T. And R. Witte (1993) *Racist Violence in Europe*, London, Palgrave Macmillan.

Blauner, R. (1964) *Alienation and Freedom*, Chicago, IL, University of Chicago Press.

Booth, C. (1903) *The Life and Labour of the People of London*, London, Williams & Northgate.

Bose, Christine E. (1987) 'Dual Spheres', in Beth B. Hess and Myra Marx Ferree (eds), *Analysing Gender*, London, Sage, pp. 267-86.

Bottomore, T. And R. J. Brym (1989) *The Capitalist Class*: An International Study, London, Harvester Wheatsheaf.

Bottrup, P. and B. Clematide (1992) *After Taylor and Braverman*, Brussels, CEC.

Boudon, R. (1974) *Education, Opportunity and Social Inequality,* New York, John Wiley.

Boudon, R. (1977) 'Education and social mobility: a structural model', in J. Karabel and A. H. Halsey, (eds), *Power and Ideology in Education,* New York, Oxford University Press.

Bourdieu, P. (1984) *Distinction*, London, Routledge & Kegan Paul.

Bourdieu, P. (1997) 'The Forms of Capital', in A. H. Halsey, H. Lauder, P. Brown and A. S. Wells (eds), *Education, Culture, Economy, Society,* Oxford, Oxford University Press.

Bourdieu, P. (1999) 'The Contradictions of Inheritance', in P. Bourdieu and P. R. Ferguson *The Weight of the World: Social Suffering in Contemporary Society*, Cambridge and Oxford, Polity Press in association with Blackwell.

Bourdieu, P. and J.-C. Passeron (1977) *Reproduction in Education, Society and Culture,* London, Sage.

Bowlby, J. (1965) *Child Care and the Growth of Love*, Harmondsworth, Penguin.

Bowlby, J. (1971) *Attachment and Loss*, vol. I, Harmondsworth, Penguin.

Bowlby, J. (1975) *Attachment and Loss*, vol. II, Harmondsworth, Penguin.

Bowlby, R. (1993) *Shopping With Freud*, London, Routledge.

Bowles, S. and H. Gintis (1976) *Schooling in Capitalist America*, London, Routledge & Kegan Paul.

Bowling, Ann (1998) *Research Methods in Health*, Buckingham, Open University Press.

Boyd-Barrett, O. (1997) 'Global News Wholesalers as Agents of Globalization', in A. Sreberny-Mohammadi, D. Winseck, J. McKenna and O. Boyd-Barrett (eds), *Media in Global Context*, London, Arnold.

Boyd-Barrett, O. and C. Newbold (eds) (1995) *Approaches to Media: A Reader*, London, Edward Arnold.

Bradley, Harriet (1989) *Men's Work, Women's Work*, Cambridge, Polity Press.

Brah, A. (1992) 'Women of South Asian origin in Britain', in I. Braham, A. Rattansi and R. Skellington (eds), *Racism and Antiracism: Inequalities, Opportunities and Policies*, London, Sage.

Brah, A. (1993) '"Race" and "culture" in the gendering of labour markets: South Asian young women and the labour market', *New Community*, April.

Brah, A. and R. Minhas (1988) 'Structural racism or cultural difference: schooling for Asian girls', in H. Woodhead and M. A. McGrath (eds), *Family, School and Society,* London, Hodder & Stoughton.

Braham, P., R. Rattansi and R. Skellington (eds) (1992) *Racism and Antiracism: Inequalities, Opportunities and Policies*, London, Sage.

Brantenberg, T. (1999) 'Sapmi (Sami Homeland) – the Making of a Nation: Building a new ethnopolitical exhibit at the University of Tromsø, Norway', Arctic Studies Center Newsletter, 7, pp. 15–18. Online: http://www.itv.no/sdweb/indexen.htm

Braverman, H. (1974) *Labor and Monopoly Capital*, New York, Monthly Review Press.

Brewer, J. (1994) 'The ethnographic critique of ethnography: sectarianism in the RUC', *Sociology*, vol. 28, no. 1, pp. 231-44.

Brown, C. (1984) *Black and White Britain*, London, PSI/Gower.

Brown, C. and P. Gay (1983) Racial Discrimination: *17 Years After the Act,* London, PSI.

Brown, P. (1987) *Schooling Ordinary Kids*, London, Tavistock.

Brown, P. (1997) 'Cultural Capital and Social Exclusion: some observations on recent trends in education, employment, and the labour market', in A. H. Halsey, H. Lauder, P. Brown and A. S. Wells (eds), *Education, Culture, Economy, Society,* Oxford, Oxford University Press.

Brown, P. and L. Jordanova (1982) 'Oppressive dichotomies: the nature/culture debate', in E. Whitelegg and M. Arnot (eds), *The Changing Experience of Women*, Oxford, Martin Robertson.

Brown, P. and R. Scase (eds) (1991) *Poor Work: Disadvantage and the Division of Work*, Buckingham, Open University Press.

Brownmiller, Susan (1975) *Against Our Will: Men, Women and Rape*, Harmondsworth, Penguin.

Bruce, S. (2001) 'Religion, the Global and the Post-Modern', in M. Haralambos, *Developments in Sociology, 17*, Ormskirk, Causeway Press.

Bruegel, I. (1994) 'Sex and race in the labour market', in M. Evans (ed.), *The Woman Question*, 2nd edn, London, Sage.

Bryan, B., S. Dadzie and S. Scafe (1985) *The Heart of the Race: Black Women's Lives in Britain*, London, Virago.

Buckingham, D. (1987*) Public Secrets – EastEnders and Its Audience*, London, British Film Institute.

Bull, H. (1977) *The Anarchical Society*, London, Palgrave Macmillan.

Burleigh, M. (2000) *The Third Reich: A New History,* London, Palgrave Macmillan.

Butler, D. and D. Kavanagh (1984) *The British General Election of 1983* London, Palgrave Macmillan.

Butler, Judith (1990) *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*, London, Routledge.

Butler, Judith and Joan W. Scott (eds), (1992) *Feminists Theorize the Political*, London, Routledge.

Byrne, A. S. and B. E. L. Long (1976) *Doctors Talking to Patients*, London, HMSO.

Callinicos, A. (1989) *Against Postmodernism*, Cambridge, Polity Press.

Camilleri, J. M. (1999) 'Disability: a personal odyssey', *Disability and Society*, vol. 14, no. 4, p. 84.

Campbell, A. (1981) *Girl Delinquents*, Oxford, Blackwell.

Campbell, C. (1992) 'The desire for the new', in R. Silverstone and E. Hirsch (eds), *Consuming Technologies*, London, Routledge.

Cantril, H. (1997) 'The Invasion from Mars', in T. Sullivan and Y. Jewkes (eds), *The Media Studies Reader*, London, Edward Arnold.

Carby, H. (1982) 'White woman listen: black feminism and the boundaries of sisterhood', in Centre for Contemporary Cultural Studies Race and Politics Group, *The Empire Strikes Back: Race and Racism in 70s Britain*, London, Hutchinson.

Carmichael, S. and C. V. Hamilton (1968) *Black Power: The Politics of Liberation in America,* London, Jonathan Cape.

Carroll, W. K. and Lewis, S. (1991) 'Restructuring finance capital – changes in the Canadian corporate network 1976–1986' *Sociology*, vol. 25, no. 3, pp. 491–510.

Casey, B. and S. McRae (1990) 'A more polarised labour market', *Policy Studies*, vol. 11, pp. 31–9.

Cashmore, Ellis E. (1983) *Rastaman*, London, Allen & Unwin.

Cashmore, Ellis E. (1987*) The Logic of Racism*, London, Allen & Unwin.

Cashmore, Ellis E. (1991) 'Flying business class: Britain's new ethnic elite', *New Community*, April.

Castells, M. (1989) *The Informational City*, Oxford, Basil Blackwell.

Castells, M. (1996) *The Rise of the Network Society*, Oxford, Blackwell.

Castells, M. (1997) *The Power of Identity,* Oxford, Blackwell.

Castells, M. (1999) *End of Millennium,* Oxford, Blackwell.

Castles, S. H., Booth and T. Wallace (1984) *Here for Good: Western Europe's New Ethnic Minorities*, London, Pluto Press.

Castles, S. and G. Kosack (1985) *Immigrant Workers and Class Structure in Western Europe,* London, Oxford University Press.

CEC, Commission of the European Communities (1994) *Human Resources in Europe*, Brussels, CEC.

Central Advisory Council for Education (England) (1967) *Children and Their Primary Schools: A Report by Lady Plowden*, 2 vols, London, HMSO.

Centre for Contemporary Cultural Studies (CCCS) Race and Politics Group (1982) *The Empire Strikes Back: Race and Racism in 70s Britain*, London, Hutchinson.

Chadwick, E. (1842) *General Report on the Sanitary Conditions of the Labouring Classes of Great Britain*, Edinburgh, Edinburgh University Press.

Chambliss, W. (1976) 'The State and the Criminal Law', in W. Chambliss and M. Mankoff, *Whose Law? Whose Order?*, New York, Wiley.

Charlton, T. (2000) *Television Isn't Bad For Kids! Recent Findings from a Remote Community,* Promotions and Public Relations Office, Cheltenham and Gloucester College.

Cheal, D. (1991) *Family and the State of Theory*, Hemel Hempstead, Harvester Wheatsheaf.

Chodorow, N. (1978) *The Reproduction of Mothering*, Berkeley, CA, and London, University of California Press.

Clarke, J. and C. Critcher (1985) *The Devil Makes Work: Leisure in Capitalist Britain*, London, Palgrave Macmillan.

Clarke, G. (1998) 'The hard sell', *Guardian*, G2, p. 6.

Clarricoates, K. (1980) 'The importance of being Ernest . . . Emma . . . Tom . . . Jane', in R. Deem (ed.), *Schooling for Women's Work*, London, Routledge & Kegan Paul.

Clement, W. and J. Myles (1997) *Relations of Ruling: Class and Gender in Post-industrial Societies,* Montreal: McGill-Queen's University Press.

Clover, C. (1992) *Men, Women and Chainsaws*, London, BFI.

Cloward, R. and L. Ohlin (1960) *Delinquency and Opportunity*, New York, Collier-Macmillan.

Coates, D. (1984) *The Context of British Politics*, London, Hutchinson.

Cochrane, A. (1971) *Effectiveness and Efficiency: Random Reflections on the Health Service*, London, Nuffield Provincial Hospitals Trust.

Coffield, F., P. Borrill and S. Marshall (1989) Growing Up at the Dole, in B. Cosin, M. P. Made and M. Hales (eds), *School Work and Equality*, London, Hodder & Stoughton with the Open University

Cohen, A. (1955) *Delinquent Boys,* Chicago, IL, Free Press.

Cohen, Louis and Lawrence Manion (1997) *Research Methods in Education*, 4th edn, London, Routledge.

Cohen, Nick and Rachel Borrill (1993) 'The new proletariat', *Independent on Sunday,* 16 May.

Cohen, P. (1992) '"It's racism what dunnit": hidden narratives in theories of racism', in J. Donald and A. Rattansi (eds), '*Race, Culture and Difference'*, London, Sage.

Cole, M. (ed.) (1988) *Bowles and Gintis*, London, Palmer Press.

Collins, H. (1985) *Changing Order: Replication and Induction in Scientific Practice*, London, Sage.

Collins, H. and T. Pinch (1979) 'The construction of the paranormal', in R. Wallis (ed.), *On the Margins of Science*, Sociological Review Monograph No. 37, Keele, Keele University Press.

Collins, P. H. (1990) *Black Feminist Thought*, London, Unwin Hyman.

Collins, R. (1977) Functional and Conflict Theories of Educational Stratification, in J. Karabel and A. H. Halsey (eds), *Power and Ideology in Education*, New York, Oxford University Press.

Commission for Racial Equality (1997), http://www.cre.gov.uk/

Commission for Racial Equality (1998) *Education and Training in Britain*, London, CRE.

Connell, R. W. (1987) *Gender and Power*, Cambridge, Polity Press.

Connell, R. W. (2000) *The Men and the Boys*, Cambridge, Polity Press.

Cooley, C. (1922) *Social Organisation*, New York, Scribner.

Corn, J. (ed.) (1986) *Imagining Tomorrow*, London, MIT Press.

Coser, L. A. and B. Rosenberg (eds) (1969) *Sociological Theory: A Book of Readings*, 3rd edn, London, Collier-Macmillan.

Cosin, B., M. Plude and M. Hales (eds) (1989) *School, Work and Equality*, London, Hodder & Stoughton with the Open University.

Coward, R. (1989) *The Whole Truth: The Myth of Alternative Medicine*, London, Faber.

Crewe, I., B. Sarlvik and J. Alt (1977) 'Partisan Dealignment in Britain 1964–74', *British Journal of Political Science*, vol. 7, pp. 129–90.

Crick, F. (1994) *The Astonishing Hypothesis: The Scientific Search for the Soul,* London, Touchstone.

Croft, S. and P. Beresford (1998) 'Postmodernity and the Future of Welfare', in J. Carter (ed.), *Postmodernity and the Fragmentation of Welfare*, London, Routledge.

Crompton, R. (1993) *Class and Stratification*, Cambridge, Polity Press.

Crompton, R. (1998) *Class and Stratification: An Introduction to Current Debates*, 2nd edn, Cambridge, Polity Press.

Crompton, R. and K. Sanderson (1990) *Gendered Jobs and Social Change*, London, Unwin Hyman.

Crouch, D. (1994) *The Allotment: Its Landscape and Culture*, Nottingham, Mushroom Press.

Crow, G. and G. Allan (1990) 'Constructing the domestic sphere: the emergence of the modern home in post-war Britain', in H. Corr and L. Jamieson (eds), *The Politics of Everyday Life*, London, Palgrave Macmillan.

Crowley, H. (1992) 'Women and the Domestic Sphere', in R. Bocock and K. Thompson (eds), *Social and Cultural Forms of Modernity*, Oxford, Polity Press.

Cunningham, S. (1998) 'Global and Regional Dynamics of International Television Flows', in D. K. Thussu (ed.), *Electronic Empires*, London, Arnold.

Cunningham, S. and E. Jacka (1996) *Australian Television and International Mediascapes*, Melbourne, Oxford University Press.

Cunningham, S., E. Jacka and J. Sinclair (1998) 'Global and Regional Dynamics of International Television Flows', in D. K. Thussu (ed.), *Electronic Empires*, London, Edward Arnold.

Curran, J. (1991) 'Mass Media and Democracy: A Reappraisal', in J. Curran and M. Gurevitch (eds), *Mass Media and Society*, London, Edward Arnold.

Curran, J. and J. Seaton (1992) *Power without Responsibility*, London, Routledge.

Dahl, R. A. (1989*) Democracy and its Critics*, New Haven, CT, Yale University Press.

Dahl, R. A. and C. Lindblom (1976) *Politics, Economics and Welfare*, Chicago, IL, Chicago University Press.

Daly, Mary (1978) *Gyn/Ecology: the metaethics of radical feminism*, London, Women's Press.

Daniel, W. W. (1968) *Racial Discrimination in England*, Harmondsworth, Penguin.

Davis, A. (1981) Women, *Race and Class*, London, Women's Press.

Delphy, C. (1984) *Close to Home*, London, Hutchinson.

Deem, R. (1986) *All Work and No Play*, Milton Keynes, Open University Press.

Dennis, N. (1993a) *Rising Crime and Dismembered Families*, London, Institute of Economic Affairs.

Dennis, N. and G. Erdos (1993b) *Families Without Fatherhood*, London, Institute of Economic Affairs.

Dennis, N., F. Henriques and C. Slaughter (1956) *Coal is Our Life*, London, Eyre & Spottiswoode.

Denzin, N. (1984) *On understanding emotion*, San Francisco, CA, Jossey-Bass.

Department of Employment (1999) *New Earnings Survey 1999*, London, HMSO.

Department of Social Security (1999) *Family Resources Survey 1997–98*, London, HMSO.

Derrida, J. (1978) *Writing and Difference*, London, Routledge.

DETR (Department of the Environment, Transport and the Regions) (1999) *Cm 4445 Opportunity for all: tackling poverty and social exclusion: first annual report*, London, HMSO.

Deutscher, I. (1970) 'What we say what we do', *Sociological Focus*, vol. 3, pp. 19–30.

Devine, F. (1992) *Affluent Workers Revisited: Privatisation and the Working Class*, Edinburgh, Edinburgh University Press.

Devine, F. (1997) *Social Class in America and Britain*, Edinburgh, Edinburgh University Press.

Devine, F. (1998) 'Class relations and the stability of class relations', *Sociology*, vol. 32, pp. 23–42.

Dey, I. (1996) *The Poverty of Feminisation*, Edinburgh, University of Edinburgh Press.

Dilnot, A. and P. Johnson (1992) 'What pension should the state provide?' *Fiscal Studies*, vol. 13, no. 4, pp. 1–20.

Dobash, R. and R. Dobash (1980) *Violence Against Wives*, London, Open Books.

Domestic Violence Data Source (2000) *The Day to Count*, London, Royal Holloway College.

Donald, J. (1992) 'Metropolis: the city as text', in R. Bocock and K. Thompson (eds) *Social and Cultural Forms of Modernity*, Cambridge, Polity Press.

Donald, J. and A. Rattansi (eds) (1992) '*Race, Culture and Difference*', London, Sage.

Douglas, J. W. B. (1967) *The Home and the School*, London, Panther. Dorfman, A. and M. Mattelart (1975) *How to Read Donald Duck: Imperialist Ideology in the Disney Comic*, New York, International General.

DSS (Department of Social Security), (1993) *Households Below Average Income*, London, HMSO.

Duffin, J. (1999) *History of Medicine: A Scandalously Short Introduction*, Basingstoke, Palgrave Macmillan.

Duncan, S. and R. Edwards (eds) (1997) *Single Mothers in an International Context*, London, UCL Press.

Dunleavy, P. and C. Husbands (1985) *British Democracy at the Crossroads*, London, George Allen & Unwin.

Durkheim, E. (1915) *The Elementary Forms of Religious Life*, London, George Allen & Unwin.

Durkheim, E. (1933) *The Division of Labour in Society*, London, Collier-Macmillan.

Durkheim, E. (1952) *Suicide*, London, Routledge & Kegan Paul.

Durkheim, E. (1974) *Sociology and Philosophy*, New York, Free Press.

Durkheim, E. (1976) *The Elementary Forms of Religious Life*, London, Allen & Unwin.

Dworkin, Andrea (1981) *Pornography: men possessing women*, London, Women's Press.

Edgerton, D. (1996) *Science, Technology and the British Industrial 'Decline' 1870–1970*, Cambridge, Cambridge University Press.

Edholm, F. (1982) 'The unnatural family', in E. Whitelegg and M. Arnot (eds), *The Changing Experience of Women*, Oxford, Martin Robertson.

Edwards, P. (2000) 'Late Twentieth Century Workplace Relations', in R. Crompton, F. Devine, M. Savage and J. Scott, *Renewing Class Analysis*, Oxford, Blackwell.

Edwards, R. (1979) *Contested Terrain*, London, Heinemann.

Ehrenreich, B. (1979) *For Her Own Good*, London, Pluto Press.

Ehrenreich, B. (1983) *The Hearts of Men*, London, Pluto Press.

Eisenstein, Zillah R. (ed.) (1979) *Capitalist Patriarchy and the Case for Socialist Feminism*, London, Monthly Review Press, pp. 5–41. Elder, G. H. Jr (1974) *Children of the Great Depression*, Chicago, IL, University of Chicago Press.

Elias, N. (1984) *The Civilising Process*, Oxford, Blackwell.

Engel, M. (1996) *Tickle the Public*, London, Indigo.

Equal Opportunities Commission (2000) *Women and Men in Britain 2000: Pay and Income*, http://www.eoc.org.uk/

Esmail, A. and S. Everington (1993) 'Racial discrimination against doctors from ethnic minorities', *British Medical Journal,* vol. 306, March.

Estes, C. And E. Binney (1989) 'The biomedicine of ageing: dangers and dilemmas', The Gerontologist, vol. 29, no. 5,pp. 587-98

Etzioni, A. (1993) 'The parental deficit', *Guardian*, 15 October.

Etzioni, A. (1995) *The Spirit of Community: Rights, Responsibilities and the Communitarian Agenda*, London, Fontana Press.

Etzioni, A. (1997) *The New Golden Rule: Community and Morality in a Democratic Society*, London, Profile.

Evans-Pritchard, E. E. (1937) *Witchcraft, Oracles and Magic Among the Azande*, Oxford, Clarendon Press.

Ewen, E. and E. Ewen (1982) *Channels of Desire*, New York, McGraw-Hill. Fagot, B. I. (1985) 'Differential reactions to assertive and communicative acts by toddler boys and girls', *Child Development*, vol. 56, pp. 1499–505.

Fanon, F. (1967) *The Wretched of the Earth*, Harmondsworth, Penguin.

Featherstone, M. (1991a) 'The body in consumer culture', in M. Featherstone, M. Hepworth and B. Turner (eds), *The Body: Social Process and Cultural Theory*, London, Sage.

Featherstone, M. (1991b) *Consumer Culture and Postmodernism*, London, Sage.

Felstead, H. and N. Jewson (eds) (1999) *Global Trends in Flexible Labour*, Basingstoke, Palgrave Macmillan.

Ferguson, M. (1983) *Forever Feminine*, London, Heinemann.

Fielding, N. (1993) 'Qualitative Interviewing', in G. N. Gilbert (ed.), *Researching Social Life*, London, Sage.

Finch, J. (1987) 'Family obligations and the life course', in A. Bryman, B. Blytheway, P. Allatt and T. Keil (eds), *Rethinking the Life Cycle*, London, Palgrave Macmillan.

Finch, J. and L. Hayes (1994) 'Inheritance, death and the concept of the home', *Sociology*, vol. 28, no. 2, pp. 417–34.

Fine, B. (1994) 'What we eat and why: a socio-economic study of standard items in food consumption', Economic and Social Research Council Research Programme, *The Nation's Diet*, Swindon.

Finlay, W. (1988) *Work on the Waterfront*, Philadelphia, Temple University Press.

Firestone, Shulamith (1979) *The Dialectic of Sex*, London, Women's Press.

Fiske, J. (1992) *Understanding Popular Culture*, London, Routledge.

Flax, Jane (1990) 'Postmodernism and Gender Relations in Feminist Theory', in Linda J. Nicholson (ed.), *Feminism/Postmodernism*, London, Routledge, pp. 39–63.

Flexner, A. (1910) *Report on Medical Education in the United States and Canada*, New York, Carnegie Foundation Bulletin.

Foucault, M. (1977a) *The Birth of the Clinic: an archaeology of medical perception*, London, Tavistock.

Foucault, M. (1977b) *The History of Sexuality: Volume 1, An Introduction*, London, Allen Lane.

Foucault, M. (1979) *Discipline and Punish: the birth of the prison*, New York, Vintage.

Foucault, M. (1980) *Power/Knowledge, Selected Interviews and Other Writings 1971–1977*, Brighton, Harvester.

Fox, R. (1967) *Kinship and Marriage*, Harmondsworth, Penguin.

Fox, S. (1990) 'The ethnography of humour and the problem of social reality', *Sociology*, vol. 24, no. 3, pp. 431–46.

Franklin, B. (1994) *Packaging Politics*, London, Edward Arnold.

Fraser, S. (1997) 'Introduction to the Bell Curve Wars', in A. H. Halsey, H. Lauder, P. Brown and A. S. Wells (eds), *Education, Culture, Economy, Society*, Oxford, Oxford University Press.

Freedman, Jane (2001) *Feminism*, Buckingham, Open University Press.

Freidson, E. (1988) *Profession of Medicine*, 2nd edn, Chicago, IL, Chicago University Press.

Friedan, Betty (1965) *The Feminine Mystique*, Harmondsworth, Penguin.

Friedman, A. L. (1977) *Industry and Labour*, London, Palgrave Macmillan.

Frissen, V. (1992) 'Trapped in electronic cages', *Media, Culture and Society*, vol. 14, pp. 31–49.

Frobel, F., J. Heinrichs and O. Kreye (1980) *The New International Division of Labour*, Cambridge, Cambridge University Press.

Fryer, P. (1984) *Staying Power: The History of Black People in Britain*, London, Pluto.

Fukuyama, F. (1989a) 'Forget Iraq – history is dead', *Guardian*, 7 September, p. 15.

Fukuyama, F. (1989b) 'The end of history?', *The National Interest*, no. 16.

Gagnon, J. and W. Simon (1973) *Sexual Conduct*, London, Hutchinson.

Gallie, D. (ed.) (1988) *Employment in Britain*, Oxford, Blackwell.

Gallie, D. (1991) 'Patterns of skill change', *Work, Employment and Society*, vol. 5, pp. 319–51.

Gamble, A. (1985) *Britain in Decline*, London, Palgrave Macmillan.

Garfinkel, H. (1967) *Studies of Ethnomethodology*, Cambridge, Polity Press.

Garnham, N. (1992) 'The Media and the Public Sphere', in C. Calhoun (ed.), *Habermas and the Public Sphere*, Cambridge, MA, MIT Press.

Geertz, C. (1984) 'Anti anti-relativism', *American Anthropologist*, pp. 263–78.

Gellner, E. (1974) *Legitimation of Belief*, Cambridge, Cambridge University Press.

Gellner, E. (1979) *Spectacles and Predicaments*, Cambridge, Cambridge University Press.

Gellner, E. (1992) *Postmodernism, Reason and Religion*, London, Routledge.

Geraghty, C. (1991) *Women and the Soap Opera*, Cambridge, Polity Press.

Gershuny, J. (1983) *Social Innovation and the Division of Labour*, Oxford, Oxford University Press.

Gerson, Kathleen (1985) *Hard Choices: How Women Decide about Work, Motherhood and Career*, Berkeley, CA, University of California Press.

Giddens, A. (1984) *The Constitution of Society*, Cambridge, Polity Press.

Giddens, A. (1985) *The Nation-State and Violence*, Cambridge, Polity Press.

Giddens, A. (1990a) *The Consequences of Modernity*, Cambridge, Polity Press.

Giddens, A. (1990b) 'Modernity and Utopia', *New Statesman*, 2 November, pp. 20–22.

Giddens, A. (1991) *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*, Cambridge, Polity Press.

Giddens, A. (1998) *The Third Way*, Cambridge, Polity Press.

Gilbert, G. N. and M. J. Mulkay (1984) *Opening Pandora's Box*, Cambridge, Cambridge University Press.

Gillespie, M. (1997) 'Local Uses of the Media: Negotiating culture and identity', in A. Sreberny-Mohammadi, D. Winseck, J. McKenna and O. Boyd-Barrett (eds), *Media in Global Context*, London, Edward Arnold.

Gilroy, P. (1987) *There Ain't No Black in the Union Jack*, London, Hutchinson. Gilroy, P. (1993a) *The Black Atlantic*, London, Verso.

Gilroy, P. (1993b) *Small Acts*, London, Serpent's Tail.

Ginsburg, N. (1992) 'Racism and housing: concepts and reality', in P. Braham, A. Rattansi and R. Skellington (eds), *Racism and Antiracism: Inequalities, Opportunities and Policies*, London, Sage.

Gitlin, T. (1995) 'Media Sociology: the Dominant Paradigm', in O. Boyd-Barrett and C. Newbold, *Media: A Reader*, London, Edward Arnold.

Global Media Monitoring Project (GMMP) (2000) www.wacc.org.uk/womedia/mgm/mgm7/results.htm

Glyptis, S. (1989) *Leisure and Unemployment*, Milton Keynes, Open University Press.

Goffman, E. (1961) *Asylums*, Garden City, Doubleday.

Goffman, E. (1967) *Interaction Ritual*, Garden City, Doubleday.

Goffman, E. (1968) *Asylums*, Harmondsworth, Penguin.

Goffman, E. (1969) *The Presentation of Self in Everyday Life*, Harmondsworth, Penguin.

Goffman, E. (1974) *Frame Analysis*, Harmondsworth, Penguin.

Goldberg, D. T. (1993) *Racist Culture*, Oxford, Blackwell.

Golding, P. (1990) 'Political Communication and Citizenship', in M. Ferguson, *Public Communication: The New Imperatives*, London, Sage.

Golding, P. (1998) 'Worldwide Wedge', in D. K. Thussu (ed.), *Electronic Empires*, London, Edward Arnold.

Golding, P. and G. Murdock (1991) 'Culture, Communication and Political Economy', in J. Curran and M. Gurevitch (eds), *Mass Media and Society*, London, Edward Arnold.

Goldthorpe, J. (1973) 'A Revolution in Sociology?', *Sociology*, vol. 7, no. 3.

Goldthorpe, J. (1978) 'The Current Inflation: Towards a Sociological Account', in J.

Goldthorpe and F. Hirsch (eds), *The Political Economy of Inflation*, London, Martin Robertson.

Goldthorpe, J. H. (1980) *Social Mobility and Class Structure in Modern Britain*, 1st edn, Oxford, Clarendon Press.

Goldthorpe, J. H. (1987) *Social Mobility and Class Structure in Modern Britain*, 2nd edn, Oxford, Clarendon Press.

Goldthorpe, J. (1988) 'Intellectuals and the Working Class in Modern Britain', in D. Rose (ed.), *Social Stratification and Economic Change*, London, Hutchinson.

Goldthorpe, J. (1996) 'Class Analysis and the Reorientation of Class Theory: the persistence of class differentials in educational attainment', *British Journal of Sociology*, vol. 49, pp. 481–505.

Goldthorpe, J. H. and G. Marshall (1992) 'The promising future of class analysis: a response to recent critiques', *Sociology*, vol. 26, pp. 381–400.

Goldthorpe, J. H., D. Lockwood, F. Bechhofer and J. Platt (1968) *The Affluent Worker: Industrial Attitudes and Behaviour*, Cambridge, Cambridge University Press.

Goldthorpe, J. H., D. Lockwood, F. Bechhofer and J. Platt (1969) *The Affluent Worker: Industrial Attitudes and Behaviour*, Cambridge, Cambridge University Press.

Goode, W. (1993) *World Changes in Divorce Patterns*, New Haven, Yale University Press.

Goodwin, A. (1994) 'Ideology and diversity in American television', in J. Mitchell and D. Maidment, *The United States in the Twentieth Century: Culture*, Milton Keynes, Open University Press.

Gordon, P. (1990) *Racial Violence and Harassment*, London, Runnymede Trust. Gorz, A. (1982) *Farewell to the Working Class*, London, Pluto Press.

Gorz, A. (1989) *Critique of Economic Reason*, London, Verso.

Gould, S. J. (1984) *The Mismeasure of Man*, Harmondsworth, Pelican.

Gouldner, A. (1971) *The Coming Crisis of Western Sociology*, London, Heinemann.

Graefe, D. and D. Lichter (1999) 'Life-Course Transitions of American Children', *Demography*, 36, pp. 205–17.

Gramsci, A. (1971) *Selections from the Prison Notebooks*, ed. Q. Hoare and G. Nowell Smith, London, Lawrence & Wishart.

Granovetter, M. S. (1992) *Economic action and social structure – the problem of embeddedness*, Boulder, CO, Westview.

Granovetter, M. S. and R. Swedberg (eds) (1992) *The Sociology of Economic Life*, Boulder, CO, Westview.

Grauerholz, E. and B. Pescosolido (1989) 'Gender representation in children's literature', *Gender and Society*, March, pp. 113–25.

Green, A. (1990) *Education and state formation*, Basingstoke, Palgrave Macmillan.

Green, F. and D. Ashton (1992) 'Skill shortage and skill deficiency', *Work, Employment and Society*, vol. 6, no. 2, pp. 287–301.

Green, P. (1985) 'Multi-ethnic teaching and the pupils' self-concepts', *Annexe B in Swann Report, Report of Committee of Inquiry into the Education of Children from Ethnic Minority Groups*, Cmnd 9453, London, HMSO.

Greer, S. (1969) *The Logic of Social Inquiry*, Chicago, IL, Aldine.

Grey, C. (1994) 'Career as a project of the self and labour process discipline', *Sociology*, vol. 28, no. 2, pp. 479–98.

Grieco, M. (1987) *Keeping it in the Family*, London, Tavistock.

Grint, K. (1998) *The Sociology of Work*, 2nd edn, Cambridge, Polity Press. Grundy, E., Murphy and N. Shelton (1999) 'Looking Beyond the Household: intergenerational perspectives on living kin and contacts with kin in Great Britain', *Population Trends*, vol. 97, pp. 19–27.

Gummett, P. (1991) *Future Relations Between Defence and Civil Science and Technology*, SPSG Review Paper No. 2, London, SPSG.

Habermas, J. (1972) *Knowledge and Human Interests*, London, Heinemann.

Habermas, J. (1976) *Legitimation Crisis*, London, Heinemann.

Habermas, J. (1981) 'Modernity versus Postmodernity', *New German Critique*, vol. 22.

Habermas, J. (1985) 'Modernity – an Incomplete Project', in H. Foster (ed.), *Postmodern Culture*, London, Pluto Press.

Habermas, J. (1987) *The Philosophical Discourse of Modernity*, Cambridge, Polity Press.

Habermas, J. (1991) *The Theory of Communicative Action Vol. I*, Cambridge, Polity Press.

Hahn, H. (1989) 'Public support for rehabilitation programs: the analysis of US disability policy', Disability, Handicap and Society, vol. 1, no. 2, pp. 121-38.

Hall, L. (1991) *Hidden Anxieties: Male Sexuality, 1900–1950*, Cambridge, Polity Press.

Hall, S. (1983) 'The Great Moving Right Show', in S. Hall and M. Jacques (eds), *The Politics of Thatcherism*, London, Lawrence & Wishart.

Hall, S. (1988) *The Hard Road to Renewal*, London, Verso.

Hall, S. (1992a) 'The West and the Rest', in S. Hall and B. Gieben (eds), *Formations of Modernity*, Cambridge, Polity Press in association with Open University Press.

Hall, S. (1992b) 'The question of cultural identity', in S. Hall, D. Held and T.

McGrew (eds), *Modernity and Its Futures*, Cambridge, Polity Press.

Hall, S. (1993) 'The television discourse – encoding and decoding', in A. Gray and J. McGuigan (eds), *Studying Culture*, London, Edward Arnold.

Hall, S. (2000) 'From Scarman to Lawrence', *Connections*, Spring, pp. 14–16, online: http://www.cre.gov.uk/index.html

Halliday, F. (2000) 'Global Governance: prospects and problems', in D. Held and A. McGrew, *The Global Transformations Reader*, Cambridge, Polity Press.

Halsey, A. H. (1977) 'Towards meritocracy? Case of Britain', in J. Karabel and A. H. Halsey (eds), *Power and Ideology in Education*, New York, Oxford University Press.

Halsey, A. H., A. Heath and J. Ridge (1980) *Origins and Destinations*, Oxford, Clarendon Press.

Halsey, A. H., H. Lauder, P. Brown and A. S. Wells (eds) (1997) *Education: Culture, Economy, Society*, Oxford, Oxford University Press.

Hamelink, C. (1995) 'Trends in World Communication', in *Mass Communications Handbook*, vol. 2, Leicester, University of Leicester.

Hamilton, M. (1995) *The Sociology of Religion: Theoretical and Comparative Perspectives*, London, Routledge.

Hammersley, M. (1992) 'On feminist methodology', *Sociology*, vol. 26, no. 2, pp. 187–206.

Handy, C. (1985) *The Future of Work*, Oxford, Blackwell.

Handy, C. (1991) *The Age of Unreason*, London, Century.

Hansard Society Commission (1990) *The Report of the Hansard Society Commission on Women at the Top*, London, Hansard Society for Parliamentary Government.

Hargreaves, D. (1967) *Social Relations in a Secondary School*, London, Routledge & Kegan Paul.

Hargreavbes, D., S. Hestor and P. Mellor (1975) *Deviance in Classrooms*, London, Routledge & Kegan Paul.

Hartley, D. (1997) *Re-Schooling Society*, London, Falmer.
Hartley, J. (1987) 'Invisible fictions: television audiences', *Textual Practice*, vol. 1, no. 2, pp, 121-38

Hartmann, Heidi I. (1979) 'Capitalism, patriarchy and job segregation by sex', in Zillah R. Eisenstein (ed.), *Capitalist Patriarchy and the Case for Socialist Feminisim*, London, Monthly Review Press, pp. 206-48.

Harvey, D. (1989) *The Condition of Postmodernity*, Oxford, Blackwell.

Harvey, D. (1990) *The Condition of Postmodernity*, Oxford, Blackwell.

Haskey, J. (1995) 'Trends in Marriage and Cohabitation', *Population Trends*, no. 80, p. 5–15.

Haskey, J. (1996) 'Population Review (6): Families and Households in Britain', *Population Trends*, no. 85, pp. 7–24.

Heath, A. (1981) *Social Mobility*, Glasgow, Fontana.

Heath, A. and N. Britten (1984) 'Women's jobs do make a difference', *Sociology*, vol. 18, no. 4.

Heath, S. and A. Dale (1994) 'Household and Family Formation in Great Britain: An Ethnic Dimension', *Population Trends*, no. 84, pp. 5–13.

Hebdige, D. (1991) *Subculture: the Meaning of Style*, London, Routledge.

Heelas, P. (1998) *Religion, Modernity and Postmodernity*, Oxford, Blackwell.

Heffernan, Nick (2000) *Capital, Class and Technology in Contemporary American Culture*, London, Pluto.

Heidensohn, F. (1985) *Women and Crime*, London, Palgrave Macmillan.

Heidensohn, F. (1989) *Crime and Society*, London, Palgrave Macmillan.

Heidensohn, F. (2000) *Sexual Politics and Social Control*, Buckingham, Open University Press.

Held, D. (1980) *Introduction to Critical Theory*, London, Hutchinson.

Held, D. (1991) 'Democracy, the nation-state and the global system', in D. Held (ed.), *Political Theory Today*, Cambridge, Polity Press.

Held, D. (ed.) (1993a) *Prospects for Democracy*, Cambridge, Polity Press.

Held, D. (1993b) *Democracy and the New International Order*, London, Institute for Public Policy Research.

Held, D. (1995) *Democracy and the Global Order*, Cambridge, Polity Press.

Held, D., A. McGrew, D. Goldblatt and J. Perraton (1999) *Global Transformations: Politics, Economics and Culture*, Cambridge, Polity Press.

Henwood, M., L. Rimmer and M. Wicks (1987) *Inside the Family: Changing Roles of Women and Men*, London, Family Policy Study Centre.

Herman, E. and R. McChesney (1997) *The Global Media*, London, Cassell.

Herrnstein, R. and C. Murray (1997) *The Bell Curve: intelligence and class structure in American life*, London, Simon & Schuster.

Herzlich, C. (1973) *Health and Illness: A Social Psychological Analysis*, London, Academic Press.

Hessler, R. M. (1992) *Social Research Methods*, St. Paul, Min.

Hewitt, R. (1986) *White Talk, Black Talk: Inter-racial Friendship and Communication Amongst Adolescents*, Cambridge, Cambridge University Press.

Higher Education Statistics Agency, http://www.hesa.ac.uk/

Hingel, A. J. (1993) 'A new model of European development: innovation, technological development and network-led integration', Brussels, CEC.

Hiro, D. (1991) *Black British, White British: A History of Race Relations in Britain*, London, Grafton.

Hirschi, T. (1969) *The Causes of Delinquency*, Berkeley, CA, University of California Press.

Hirst, P. and G. Thompson (1996) *Globalisation in Question*, Cambridge, Polity Press.

Hobsbawm, E. (1994) *Age of Extremes*, London, Michael Joseph.

Holmes, C. (1991) *A Tolerant Country? Immigrants, Refugees and Minorities in Britain*, London, Faber & Faber.

Home Office (1999) *Supporting Families*, London, HMSO.

Home Office Criminal Statistics for England and Wales, (2000), Cmnd 4162, London HMSO.

Honeyford, R. (1993) 'Why are we still fed the myth that Britain is a racist society', *Daily Mail*, 14 April.

Hood, R. (1992) *Race and Sentencing*, Oxford, Clarendon Press.

hooks, bell (1982) *Ain't I a Woman?*, London, Pluto Press.

hooks, bell (1984) *Feminist Theory, From Margin to Center*, Boston, MA, South End Press.

Horwitz, A. (1977) 'The pathways into psychiatric treatment', *Journal of Health and Social Behaviour*, vol. 18, pp. 169–78.

Hout, M. J. (1984) 'Status, autonomy and training in occupational mobility', *American Journal of Sociology*, vol. 89, pp. 1379–409.

Hughes, E. C. (1958) *Men and Their Work*, New York, Free Press.

Hughes, J. (1976) *Sociological Analysis: Methods of Discovery*, London, Nelson.

Hugman, R. (1994) *Ageing and the Care of Older People in Europe*, Basingstoke, Palgrave Macmillan.

Humphreys, L. (1970) *The Tea Room Trade*, London, Duckworth.

Husserl, E. (1931) *Ideas*, London, Allen & Unwin.

Hylland Eriksen, T. (ed.) (1997) *Flerkulturell forståelse*, Norway, Tano Aschehoug.

Illich, I. (1976) *Medical Nemesis*, New York, Pantheon.

ILO (International Labour Office) (1996) *Child Labour: What is to be done*, Geneva, ILO; see also, ILO (2001) Child Labour in the Developing Economies, available online at: http://www.ilo.org/public/english/standards/ipec/publ/policy/ papers/

Inglehart, R. (1977) *The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles among Western Publics*, Princeton, NJ, Princeton University Press.

Inglehart, R. (1990) *Culture Shift in Advanced Industrial Society*, Princeton, NJ, Princeton University Press.

Inkeles, A. (1993) 'Industrialisation, modernisation and the quality of life', *International Journal of Comparative Sociology*, vol. 34, no. 1, pp. 1–23.

Inland Revenue (1991) *British National Census Data*, OPCS, Cardiff.

Institute for Employment Studies, in conjunction with NOP Social and Political (1998) *Employment of Disabled People: Assessing the Extent of Participation*, http://www.employment-studies.co.uk/

Institute of Race Relations (2001a) 'Counting the cost: racial violence since Macpherson', http://www.irr.org.uk/

Institute of Race Relations (2001b) 'The Emergence of Xeno-Racism', http://www.irr.org.uk/

Irwin, S. (1999) 'Later life, inequality and sociological theory', *Ageing and Society*, vol. 19, pp. 691–715.

Jackson, Stevi and Sue Scott (1996) *Sexual Skirmishes and Feminist Factions: Twenty-Five Years of Debate on Women and Sexuality*, in Sue Scott and Stevi Jackson (eds), *Feminism and Sexuality*, Edinburgh, Edinburgh University Press.

Jagger, Alison M. (1983) *Feminist Politics and Human Nature*, Brighton, Harvester Press.

James, A. et al. (1998) *Theorising Childhood*, Cambridge, Polity Press.

Jay, M. (1973) *The Dialectical Imagination*, London, Heinemann.

Jenkins, R. (1994) 'Just-in-time regimes and reductionism', *Sociology,* vol. 28, pp. 21–30.

Jenkins, R. (1986) *Racism and Recruitment*, Cambridge, Cambridge University Press.

Jennings, H. (1985) *Pandemonium*, London, André Deutsch.

Jensen, Arthur (1969) *'How much can we boost IQ and scholastic achievement?'*, *Harvard Educational Review*, vol. 39, pp. 2–51.

Jessop, B. (1982) *The Capitalist State*, Oxford, Martin Robertson.

Jessop, B., K. Bonnett, S. Bromley and T. Ling (1988) *Thatcherism*, Cambridge, Polity Press.

Johnson, T. (1972) *Professions and Power*, London, Palgrave Macmillan.

Johnson, R. and D. Robbins (1975) '*The development of specialities in industrialised science*', *Sociological Review*, vol. 25, pp. 87–108.

Jones, L. and R. Moore (1996) *'Equal Opportunities, the Curriculum and the Subject'*, in J. Ahier, B. Cosin and M. Hales (eds), *Diversity and Change: education, policy and selection*, London, Routledge.

Jones, S. (1985) *'Depth interviewing'*, in R. Walker (ed.), *Applied Qualitative Research*, Aldershot, Gower.

Jones, S. (1988) *Black Culture, White Youth*, London, Palgrave Macmillan.

Jones, S. (1994) *The Language of Genes*, London, Flamingo.

Jones, T. (1993) *Britain's Ethnic Minorities*, London, PSI.

Jordanova, L. (1989) *Sexual Visions: Images of Gender in Science and Medicine Between the Eighteenth and Twentieth Centuries*, London, Harvester Wheatsheaf.

Joseph Rowntree Foundation (1998) *Income and Wealth: the Latest Evidence*, JRF, The Homestead, York.

Joseph Rowntree Foundation (1998) *Monitoring poverty and social exclusion*, ref. D48, http://www.jrf.org.uk/home.asp

Joseph Rowntree Foundation (1999) *Young Caribbean men and the labour market: a comparison with other ethnic groups*, ref. N69, http://www.jrf.org.uk/home.asp

Joseph Rowntree Foundation (2000) *Poverty and social exclusion in Britain*, ref. 930, http://www.jrf.org.uk/home.asp

Joseph Rowntree Foundation (2001) *Full-time work by parents of under-fives linked to risks of lower attainment for children*, http://www.jrf.org.uk/home.asp

Kaldor, M. (1991) *Europe From Below*, London, Verso.

Kamerman, S. And A. Kahn (eds) (1997) *Family Change and Family Policies in Britain, Canada, New Zealand and the United States*, Oxford, Clarendon Press.

Kamin, L. (1977) *The Science and Politics of IQ*, Harmondsworth, Penguin.

Karabel, J. and A. H. Halsey (eds) (1977) *Power and Ideology in Education*, New York, Oxford University Press.

Katz, E. and P. Lazarsfeld (1955) *Personal Influence*, New York, Free Press.

Kaufman, D. and B. L. Richardson (1982) *Achievement and Women*, New York, Free Press.

Keane, J. (1991) *The Media and Democracy*, Cambridge, Polity Press.

Kessler, Suzanne J. and Wendy McKenna (1985) *Gender: An Ethnomethodological Approach*, Chicago, IL, and London, University of Chicago Press.

King, A. D. (1991) *Global Cities*, London, Routledge.

Kingdom, J. (1992) *No Such Thing As Society*, Buckingham, Open University Press.

Kirby, M. (1999) *Stratification and Differentiation*, Basingstoke, Palgrave Macmillan.

Kirk, G. (1991) *'The growth of central influence on the curriculum'*, in R. Moore and J. Ozga (eds) *Curriculum Policy*, Oxford, Pergamon.

Klein, R. (1995) *The New Politics of the NHS*, 3rd edn, London, Longman.

Kleinman, A. (1973) *'Towards a comparative study of medical systems'*, *Science, Medicine and Man*, vol. 1, pp. 55–65.

Knowles, C. and S. Mercer (1992) *'Feminism and antiracism'*, in J. Donald and A. Rattansi (eds), *'Race', Culture and Difference*, London, Sage.

Kohn, M. (1995) *The Race Gallery*, London, Jonathan Cape.

Kriese, H., R. Koopmans, J. W. Duyvendak and M. G. Giugni (1995) *New Social Movements in Western Europe: Comparative Perspectives*, London, University College London Press.

Kuhn, T. (1970) *The Structure of Scientific Revolutions*, Chicago, IL, University of Chicago Press.

Kuhn, T. (1972) '*Scientific paradigms*', in B. Barnes (ed.), *Sociology of Science*, Harmondsworth, Penguin.

Kumar, K. (1978) *Prophecy and Progress: The Sociology of Industrial and Post-Industrial Life*, Harmondsworth, Penguin.

Lacan, J. (1977) *Écrits; a selection*, London, Tavistock.

Laclau, E. and C. Mouffe (1987) '*Post-Marxism Without Apologies*', *New Left Review*, vol. 166.

Lareau, A. (1997) '*Social-Class Differences in Family–School Relationships: the Importance of Cultural Capital*', in A. H. Halsey, H. Lauder, P.Brown and A.S. Wells (eds), Education, Culture, Economy, Society, Oxford, Oxford University Press.

Lasch, C. (1979) *Haven in a Heartless World*, New York, Basic Books.

Lasch, C. (1980) *The Culture of Narcissism*, London, Abacus.

Lash, and J. Urry (1987) *The End of Organised Capitalism*, Cambridge, Polity Press.

Law, L. (2002) *Race in the News*, Basingstoke, Palgrave Macmillan.

Layder, D., D. Ashton and J. Sung (1991) *'The empirical correlates of action and structure: the transition from school to work', Sociology*, vol. 25, pp. 447–64.

Layton-Henry, Z. (1992) *The Politics of Immigration*, Oxford, Blackwell.

Lea, J. and J. Young (1984) *What Is To Be Done About Law and Order?*, London, Penguin.

Lee, D. (1991) *'Class as a social fact', Sociology*, vol. 28, no. 2, pp. 397–416.

Leadbeater, C. (1987) *'In the land of the dispossessed', Marxism Today*, April, pp. 18–25.

Leadbeater, C. and G. Mulgan (1994) *'The end of unemployment: bringing work to life', Demos*, vol. 2.

Lee, D. (1991) '*Poor work and poor institutions: training and the youth labour market*', in P. Brown and R. Scase (eds), *Poor Work: Disadvantage and the Division of Work*, Buckingham, Open University Press.

Lees, Sue (1986) *Losing Out: Sexuality and Adolescent Girls*, London, Hutchinson.

Lemert, E. (1961) *Social Pathology,* New York, McGrawHill.

Lemert, E. (1961) *Human Deviance and Social Control*, Englewood Cliffs, NJ, Prentice-Hall.

Levi-Strauss, C. (1963) *Structural Anthropology*, New York, Basic Books.

Lewis, G. (1993) '*Black women's employment and the British economy*', in W. James and C. Harris (eds), *Inside Babylon*, London, Verso.

Liebau, E. and L. Chisholm (1993) '*Youth, social change and education: issues and problems*', *Journal of Education Policy*, vol. 8, no. 1, pp. 3–8.

Liebes, T. and E. Katz (1988) *The Export of Meaning*, Oxford, Oxford University Press.

Lipietz, A. (1987) *Mirages and Miracles*, London, Verso.

Lister, R. (1984) *'There is an alternative'*, in A. Walker and C. Walker (eds), *The Growing Divide*, London, CPAG.

Littlewood, R. and M. Lipsedge (1982) *Aliens and Alienists: Ethnic Minorities and Psychiatry*, Harmondsworth, Penguin.

Livingstone, S. and M. Bovill (1999) *Young People, New Media (summary report of the research project 'Children, Young People and the Changing Media Environment')*, London School of Economics, London and Bristol: ONS and ESRC.

Loader, B. (1998) *Cyberspace divide: equality, agency and policy in the information society*, London, Routledge.

Luckmann, T. (1983) *Life-World and Social Realities*, London, Heinemann.

Luhmann, N. (1982) *The Differentiation of Society*, New York, Columbia University Press.

Lukes, S. (1973) *Émile Durkheim*, London, Allen Lane.

Lukes, S. (1974) *Power: A Radical View*, London, Palgrave Macmillan.

Lyotard, J. F. (1984) *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*, Manchester, Manchester University Press.

MacDonald, R. (1997) *Youth, The Underclass and Social Exclusion*, London, Routledge.

MacDonald, R. and J. Marsh (2000) '*Employment, Unemployment and Social Polarization'*, in R. Crompton, F. Devine, M. Savage and J. Scott (eds), *Renewing Class Analysis*, Oxford, Blackwell.

MacIntyre, S. and A. Oldham (1997) '*Coping with inequality*', in A. Davies and G. Furlong (eds), *Medical Encounters*, London, Croom Helm.

MacKinnon, Catharine (1987) *Feminism Unmodified: Discourses on Life and Law*, London, Harvard University Press.

Madigan, R. and M. Munro (1991) '*Gender, House and "Home": Social Meanings and Domestic Architecture in Britain*', *Journal of Architectural and Planning Research*, vol. 8, no. 2, pp. 117–27.

Maguire, M., R. Morgan and R. Reiner (eds) *The Oxford Handbook of Criminology*, Oxford, Clarendon Press.

Malinowski, B. (1932) *The Sexual Life of Savages in NorthWestern Melanesia*, London, Routledge & Kegan Paul.

Mann, M. (1986) *The Sources of Social Power*, vol. 1, Cambridge, Cambridge University Press.

Marcuse, H. (1964) *One-Dimensional Man*, London, Routledge & Kegan Paul.

Marshall, Barbara L. (1994) *Engendering Modernity*, Cambridge, Polity Press.

Marshall, G., H. Newby, D. Rose and C. Vogler (1988) *Social Class in Modern Britain*, London, Hutchinson.

Marsland, D. (1996) '*From Cradle to Grave Mistake*', *The Times, Higher Education Supplement*, 17 May.

Martin, B. (1981) *A Sociology of Contemporary Cultural Change*, Oxford, Basil Blackwell.

Martin, E. (1989) *The Woman in the Body: A Cultural Analysis of Reproduction*, Milton Keynes, Open University Press.

Martin, P. and D. L. Collinson (1999) '*Gender and sexuality in organisations'*, in M. M. Feree, J. Lorder and B. B. Hess (eds), *Revisioning Gender*, London, Sage.

Marx, K. (1859) *Preface to a Contribution to a Critique of Political Economy*, in K. Marx and F. Engels, *Selected Works*, London, Lawrence & Wishart.

Marx, K. (1875) *Critique of the Gotha Programme*, in K. Marx and F. Engels, *Selected Works*, London, Lawrence & Wishart.

Marx, K. (1954) *Capital*, vol. 1, Harmondsworth, Penguin.

Marx, K. and F. Engels (1848) *The Communist Manifesto*, in K. Marx and F.

Engels, *Selected Works*, London, Lawrence & Wishart.

Marx, K. and F. Engels (1967) *The Communist Manifesto*, Harmondsworth, Penguin.

Marx, K. and F. Engels (1968) *Selected Works*, London, Lawrence & Wishart.

Mathieson M. and G. Bernbaum (1991) 'The British Disease: a British Tradition?', in R. Moore and J. Ozga (eds), *Curriculum Policy*, Oxford, Pergamon/ Open University.

Matoesian, Gregory (1993) *Reproducing Rape: Domination through Talk in the Courtroom*, Cambridge, Polity Press.

Matthews, J. and J. Young (eds) (1992) *Issues in Realist Criminology*, London, Sage.

Matza, D. (1964) *Delinquency and Drift*, New York, Wiley.

Maynard, M. (1990) 'The Re-Shaping of Sociology? Trends in the Study of Gender', *Sociology*, vol. 24, no. 2, pp. 269–90.

McChesney, R. (1998) 'Media Convergence and Globalisation', in D. K. Thussu (ed.), *Electronic Empires*, London, Edward Arnold.

McClone, F., A. Park and C. Roberts (1999) 'Kinship and Friendship: attitudes and behaviour in Britain 1986–1995', in S. McRae (ed.), *Changing Britain,*

Families and Households in the 1990s, Oxford, Oxford University Press.

McDonald, K. and R. D. Parke (1986) 'Parent–child physical play', *Sex Roles*, vol. 15, pp. 367–78.

McDowell, L. (1992) 'Gender divisions in a post-Fordist era: new contradictions or the same old story?', in L. McDowell and R. Pringle (eds), *Defining Women*, Cambridge, Polity Press.

McGoldrick, M. and E. Carter (1982) 'The Family life cycle', in F. Walsh (ed.), *Normal Family Processes*, New York, Guilford Press.

McGrew, A. (1992) 'A global society?', in S. Hall, D. Held and T. McGrew (eds), *Modernity and its Futures*, Cambridge, Polity Press.

McGuigan, J. (1992) *Cultural Populism*, London, Routledge.

McLellan, D. (ed.) (1977) *Karl Marx: Selected Writings*, London, Oxford University Press.

McLennan, G. (1992) 'The Enlightenment Project Revisited', in S. Hall, D. Held and T. McGrew (eds), *Modernity and its Futures*, Cambridge, Polity Press.

McLuhan, M. (1964) *Understanding Media: The Extensions of Man*, London, Routledge and Kegan Paul.

McPherson, A. and J. Willms (1989) 'Comprehensive schooling is better and fairer', in B. Cosin, H. Plude and M. Hales (eds), *School, Work and Equality*, London, Hodder & Stoughton with The Open University.

McRae, S. (1994) 'Labour supply after childbirth', *Sociology*, vol. 28, no. 1, pp. 99–122.

McRae, S. (1999) *Changing Britain, Families and Households in the 1990s*, Oxford, Oxford University Press.

Mead, G. H. (1934) *Mind, Self and Society*, Chicago, IL, Chicago University Press.

Meakin, D. (1976) *Man and Work*, London, Methuen.

Measor, L. And P. Woods (1988) 'Initial fronts', in M. Woodhead and A. McGrath (eds), *Family, School and Society*, London, Hodder & Stoughton.

Meethan, K. (2001) *Tourism in Global Society: Place, Culture, Consumption*, Basingstoke, Palgrave Macmillan.

Merton, R. (1949) *Social Theory and Social Structure*, Glencoe, IL, Free Press.

Meyrowitz, J. (1985) *No Sense of Place: The Impact of Electronic Media on Social Behaviour*, New York, Oxford University Press.

Midwinter, E. (1997) *Pensions Off: Retirement and Income Examined,* Milton Keynes, Open University Press.

Miles, R. (1989) *Racism*, London, Routledge.

Miles, R. (1993) *Racism After 'Race Relations'*, London, Routledge.

Miles, R. and P. Phizacklea (1984) *White Man's Country: Racism in British Politics*, London, Pluto.

Miles, R. and A. Phizacklea (1992) 'The British trade union movement and racism', in P. Braham, A. Rattansi and R. Skellington (eds), *Racism and Antiracism*: *Inequalities, Oppurtunities and Policies*, London, Sage.

Miles, S. (2000) *Youth Lifestyles in a Changing World*, Buckingham, Open University Press.

Miliband, R. (1968) *The State in Capitalist Society*, London, Weidenfeld & Nicolson.

Millar, J. (1993) 'The continuing trend in rising poverty', in A. Sinfield (ed.), *Poverty, Inequality and Justice*, Edinburgh, Edinburgh University Press.

Millar, J. (1999) 'State, Family and Personal Responsibility', in G. Allan, *The Sociology of the Family: a reader*, Oxford, Blackwell.

Miller, D. (1995) 'The Consumption of Soap Opera', in R. C. Allen (ed.), *To Be Continued: Soap Operas Around the World*, London, Routledge.

Miller, M. (1989) 'Prime time: deride and conquer', in T. Gitlin (ed.), *Watching Television*, New York, Pantheon.

Millett, Kate (1977) *Sexual Politics*, London, Virago.

Mills, C. W. (1970) *The Sociological Imagination*, Harmondsworth, Penguin.

Minde, H. (1992) 'The Development of Social Anthropological, Sociological and Historical Research into the Post-War Saami Society of Norway', paper presented at the first International Conference on Arctic Social Sciences, Université Laval, Ste-Foy, Quebec, Canada. Available online from the Centre for Sami Studies, University of Tromsø, Norway: http://www.uit.no/ssweb/indexen.htm

Mirrlees-Black, C., P. Mayhew and A. Percy (1996) *The 1996 British Crime Survey*, Home Office Statistical Bulletin 19/96, London, Home Office.

Mirrlees-Black, C., T. Budd, S. Partridge and P. Mayhew (1998) *The 1998 British Crime Survey*, Home Office Statistical Bulletin 21/98, London, Home Office.

Mirza, H. (1992) *Young, Female and Black*, London, Routledge.

Mitchell, Juliet (1975) *Psychoanalysis and Feminism*, Harmondsworth, Penguin.

Modood, T. (1992a) 'British Asian muslims and the Rushdie affair', in J. Donald and A. Rattansi (eds), *Race, Culture and Difference*, London, Sage.

Modood, T. (1992b) *Not Easy Being British: Colour, Culture and Citizenship*, Stoke-on-Trent, Trentham.

Modood, T. (1994) 'Political blackness and British Asians', *Sociology*, November.

Money, J. and A. E. Ehrhardt (1972) *Man and Woman, Boy and Girl*, Baltimore, MD, Johns Hopkins University Press.

Mooney, J. (1994) *The Hidden Figure: Domestic Violence in North London*, Middlesex University.

Moore, B. (1967) *Social Origins of Dictatorship and Democracy*, London, Allen Lane.
Moore, H. (1994) *A Passion for Difference*, Cambridge, Polity Press.

Moore, R. (1988) 'The correspondence principle and the Marxist sociology of education', in M. Cole (ed.), *Bowles and Gintis*, London, Palmer Press.

Moore, R. (1996) 'Back to the future: the problem of change and the possibilities of advance in the sociology of education', *British Journal of Sociology of Education*, vol. 17, no. 2, pp. 145–62.

Moores, S. (1993) *Interpreting Audiences*, London, Sage.

Morgan, D. H. J. (1985) *The Family, Politics and Social Theory*, London, Routledge & Kegan Paul.

Morgan, M. (1985) *Sociological Approaches to Health and Medicine*, London, Routledge.

Morley, D. (1986) *Family Television, cultural power and domestic leisure*, London, Comedia.

Morley, D. (1991) 'Changing Paradigms in Audience Studies', in E. Seiter, H. Borchers, G. Kreutzner and E. Warth (eds), *Remote Control*, London, Routledge.

Morley, D. (1992) *Television Audiences and Cultural Studies*, London, Routledge.

Morris, L. (1994) *Dangerous Classes*, London, Routledge.

Morris, M. (1994) 'Economic inequalities: new methods for new trends?', *American Sociological Review*, vol. 59, pp. 205–19.

Morrison, W. (1995) *Theoretical Criminology: from modernity to post-modernism*, London, Cavendish.

Mortimore, P. (1997) 'Can Effective Schools Compensate for Society?', in A. H.

Halsey, H. Lauder, P. Brown and A. S. Wells (eds), *Education, Culture, Economy, Society*, Oxford, Oxford University Press.

Mumford, L. (1961) *The City in History: Its Origins, its Transformation and its Projects*, London, Secker and Warburg.

Murdock, G. (1989) 'Redrawing the map of the communications industries: concentration and ownership in the era of privatisation', in M. Ferguson, *Public Communication: The New Imperatives*, London, Sage.

Murdock, G. (2000) 'Digital Futures: European Television in the Age of Convergence', in J.Wieten G. Murdock and P. Dahlgren (eds), *Television Across Europe: A Comparative Introduction*, London, Sage.

Murray, R. (2000) 'Bill to keep us in the dark', *Daily Telegraph*, 7 April, p. 23.

Navarro, V. (1986) *Crisis, Health and Medicine*, London, Tavistock.

Nettleton, S. and R. Burrows (1998) 'Individualisation Processes and Social Policy', in J. Carter, *Postmodernity and the Fragmentation of Welfare*, London, Routledge.

Nicholson, L. (1993) *Feminism/Postmodernism*, London, Routledge.

Noon, M. (1993) 'Racial discrimination in speculative application', evidence from the UK's top one hundred firms', *Human Resources Management Journal*, vol. 3, no. 4.

Nordenstreng, K. and T. Varis, (1974) *Television Traffic: A One-way Street?*, Paris, Unesco.

Oakley, A. (1972) *Sex, Gender and Society*, London, Temple Smith.

Oakley, A. (1974) *The Sociology of Housework*, Oxford, Blackwell.

Oakley, A. (1979) *From Here to Maternity: Becoming a Mother*, Oxford, Martin Robertson.

Oakley, A. (1981) *Subject Women*, Oxford, Martin Robertson.

Oakley, A. (1984) *The Captured Womb: A History of Pregnant Women*, Oxford, Blackwell.

Oakley, A. (1987) 'From walking wombs to test-tube babies', in M. Stanworth (ed.), *Reproductive Technologies*, Cambridge, Polity Press.

Oakley, A. and L. Rajan (1991) 'Social class and social support: the same or different?', *Sociology*, vol. 25, pp. 31–60.

Offe, C. (1985) *Disorganised Capitalism*, Cambridge, Polity Press.

Office for National Statistics (1992) *Social Trends 22*, London, HMSO.

Office for National Statistics (1993) *Social Trends 23*, London, HMSO.

Office for National Statistics (1994) *Social Trends 24*, London, HMSO.

Office for National Statistics (1995) *Social Trends 25*, London, HMSO.

Office for National Statistics (1996) *Social Trends 26*, London, HMSO.

Office for National Statistics (1998) *Informal Carers,* London, HMSO.

Office for National Statistics (1998 and 1999) *Labour Force Survey, no. 2-5,* London, HMSO.

Office for National Statistics (ONS) (1999), *The ESRC Review of Government Social Classification*, Swindon, ONS/ESRC.

Office for National Statistics (1999) *Social Trends 29*, London, HMSO.

Office for National Statistics (2000a) *Social Trends 30,* London, HMSO.

Office for National Statistics (2000b) *Social Inequalities 2000*, London, HMSO.

Office for National Statistics (2001a) *Social Trends 31,* London, HMSO.

Office for National Statistics, (2001b) New Social & Occupational Classifications, http:// www.statistics.gov.uk/

Office for Population Censuses and Surveys (OPCS) (1991) *1991 Census*, vol. 1, London, HMSO.

Office of Population Censuses and Surveys (OPCS) (1994) *Social Trends*, London, HMSO.

Ofsted (1999) *Raising the Attainment of Minority Ethnic Pupils: School and LEA Responses*, http://www.ofsted.gov.uk/pubs/minority/2.htm

Ohmae, K. (1990) *The Borderless World*, London, Collins.

Ohmae, K. (1995) *The End of the Nation State*, New York, Free Press.

Oliver, M. (1996) 'A sociology of disability or a disablist sociology?', in L. Barton (ed.) *Disability and Society*, London, Longman.

Packer, J. (1996) 'The context dependent nature or gendering of technical work: a case study of work in a scientific laboratory', *Work, Employment and Society*, vol. 10, no. 1.

Pahl, R. (1991) 'Debating social class', *The International Journal of Urban and Regional Research*, vol. 15, pp. 107–29.

Palmer, S. (1992) *Beyond the Cold War*, Cambridge, Cambridge University Press.

Parker, M. (1998) 'Nostalgia and Mass Culture: McDonaldization and Cultural Elitism', in M. Alfino, J. S. Caputo and R. Wynard (eds), *McDonaldization Revisited: Critical Essays on Consumer Culture*, Westport, CT, Praeger.

Parker, R. (1995) *Mixed Signals: The Prospects for global television news*, New York, Twentieth Century Fund Press.

Parsons, T. (1939) *The Structure of Social Action*, New York, Free Press.

Parsons, T. (1951) *The Social System*, Glencoe, Illinois Free Press.

Parsons, T. (1954) *Essays in Sociological Theory*, New York, Free Press.

Parsons, T. (1961) 'An outline of the social system', in T. Parsons (ed.), *Theories of Society*, New York, Free Press.

Parsons, T. and R. Bales (1955) *Family, Socialization and Interaction Process*, New York, Free Press.

Pascal, G. (1995) 'Women on top? Women's careers in the 1990s', *Sociology Review*, vol. 4, no. 3, pp. 2–5.

Paterson, C. (1997) 'Global Television News Services', in A. Sreberny-Mohammadi, D. Winseck, J. McKenna and O. Boyd-Barrett (eds), *Media in Global Context*, London, Edward Arnold.

Payne, G. (ed.) (2000) *Social Divisions*, London, Palgrave Macmillan.

Pearce, F. (1976) *Crimes of the Powerful: Marxism, Crime and Deviance*, London, Pluto.

Penn, R. (1985) *Skilled Workers in the Class Structure*, Cambridge, Cambridge University Press.

Phillips, Ann and Barbara Taylor (1980) 'Sex and skill: notes towards a feminist economics', *Feminist Review*, no. 6.

Phillips, D. (1971) *Knowledge From What?*, Chicago, IL, Rand McNally.

Phillipson, C. (1998) *Reconstructing Old Age: New Agendas in Social Theory and Practice*, London, Sage.

Phizacklea, A. (1990) *Unpacking the Fashion Industry: Gender, Race and Class in Production*, London, Routledge.

Picot, G., M. Zyblock and W. Pyper (1999) 'Why do Children Move into and out of Low Income: Changing Labour Market Conditions or Marriage and Divorce?', Ottawa, Statistics Canada.

Piore, M. J. (1979) *Birds of Passage: Migrant Labour and Industrial Societies*, Cambridge, Cambridge University Press.

Platt, J. (1988) 'What can case studies do?', in R. G. Burgess, *Studies in Qualitative Methodology*, London, JAI Press.

Plummer, K. (1975) *Sexual Stigma: an Interactionist Account*, London, Routledge.

Plummer, K. (1979) 'Misunderstanding Labelling Perspectives', in D. Downes and P. Rock (eds), *Deviant Interpretations*, London, Martin Robertson.

Poggi, G. (1978) *The Development of the Modern State*, London, Hutchinson.

Polanyi, K. (1973) *The Great Transformation*, New York, Octagon.

Polanyi, M. (1958) *Personal Knowledge*, Chicago, IL, University of Chicago Press.

Policy Studies Institute (1997) 'Landmark Ethnic Minorities Survey Shows Mix of Poverty and Progress', press release, http://www.psi.org.uk/intro.htm

Pollock, K. (1988) 'On the nature of social stress: production of a modern mythology', *Social Science and Medicine*, vol. 26, pp. 381–92.

Porter, R. (1999) *A Medical History of Humanity from Antiquity to the Present*, London, Fontana.

Poulantzas, N. (1973) *Political Power and Social Classes*, London, New Left Books.

Poulantzas, N. (1978) *State, Power, Socialism*, London, Verso.

Price, C. (2000) 'Surfing on your sofa', *Guardian*, G2, 6 April, pp. 2–3.

Pringle, R. (1988) *Secretaries Talk: Sexuality, Power and Work*, London, Verso.

Pryce, K. (1979) *Endless Pressure*, Harmondsworth, Penguin.

Quinney, R. (1980) *Class, State and Crime*, London, Macmillan.

Rabinow, P. (1984) *The Foucault Reader*, Harmondsworth, Penguin.

Rabinow, P. (1986) 'Representations are Social Facts: Modernity and Postmodernity in Anthropology', in J. Clifford and G. E. Marcus (eds), *Writing Culture*: *The Poetics and Politics of Ethnography*, Berkeley, CA, University of California Press.

Radway, J. (1994) *Reading the Romance*, Chapel Hill, NC, University of North Carolina Press.

Raffe, D. (1987) 'Youth unemployment in the United Kingdom', in P. Brown and D. N. Ashton (eds), *Education, Unemployment and the Labour Market*, Lewes, Falmer.

Ram, M. (1992) 'Coping with racism: Asian employers in the inner city', *Work, Employment and Society*, vol. 6, no. 4.

Ramazanoglu, C. (1989) *Feminism and the Contradictions of Oppression*, London, Routledge.

Ramazanoglu, C. (1992) 'On feminist methodology: male reason versus female empowerment', *Sociology*, vol. 26, no. 2, pp. 207–12.

Reay, D. (1998) 'Engendering Social Reproduction', *British Journal of Sociology of Education*, vol. 19, no. 2.

Reeves, F. and M. Chevannes (1988) 'The Ideological Construction of Black Underachievement', in M. Woodhead and A. McGraph (eds), *Family, School and Society*, London, Harper & Stoughton.

Reeves, G. (1993) *Communications and the Third World*, London, Routledge.

Reeves, G. (1995) (Comparative Media Histories in the Developing World', in *MA in Mass Communications Handbook*, vol. 2, Leicester, University of Leicester, pp. 73–114.

Reinharz, S. (1992) *Feminist Methods in Social Research*, Oxford, Oxford University Press.

Renzetti, C. and D. Curran (1989) *Women, Men and Society*, Needham Heights, MA, Allyn & Bacon.

Rex, J. and R. Moore (1967) *Race, Community and Conflict*, London, Oxford University Press.

Rex, J. and S. Tomlinson (1979) *Colonial Immigrants in a British City: A Class Analysis*, London, Routledge & Kegan Paul.

Rich, A. (1977) *Of Women Born: Motherhood as Experience and Institution*, London, Virago.

Rich, A. (1980) 'Compulsory Heterosexuality and Lesbian Experience', *Signs*, vol. 5, no. 4, pp. 631–60.

Rich, A. (1984) 'Compulsory heterosexuality and Lesbian existence', in A. Snitow, C. Stansell and S. Thompson (eds), *Desire: The Politics of Sexuality*, London, Virago.

Rich, D. (1974) 'Private government and professional science', in A. Teich (ed.), *Scientists and Public Affairs*, London, MIT Press.

Richardson, J. and J. Lambert (1985) *The Sociology of Race*, Ormskirk, Causeway.

Richman, J. (1987) *Medicine and Health*, London, Routledge.

Riley, Denise (1988) 'Am I That Name?' *Feminisim and the Category of Women in History*, London, Palgrave Macmillan.

Riley, K. (1988) 'Black girls speak for themselves', in M.Woodhead and A.McGrath (eds), *Family, School and Society*, London, Hodder & Stoughton.

Ringer, F. (1979) 'Cultural Transmission in German Higher Education in the Nineteenth Century', in J. Karabel and A. H. Halsey (eds), *Power and Ideology in Education*, New York, Oxford University Press.

Ritzer, G. (1993) *The McDonaldization of Society*, Thousand Oaks, CA, Pine Forge Press.

Roberts, K. (2001) *Class in Modern Britain*, Basingstoke, Palgrave Macmillan.

Robertson, R. (1992*) Globalisation, Social Theory and Global Culture*, London, Sage.

Robins, K. (1994) 'Global local times', in J. Anderson and M. Ricci (eds), *Society and Social Science: A Reader*, Milton Keynes, Open University Press.

Robins, K. (1997) 'What is Globalisation?', *Sociology Review*, vol. 6, no. 3.

Robinson, C. C. and J. T. Morris (1986) 'The gender-stereotyped nature of Christmas toys', *Sex Roles*, vol. 15, nos 1/2, pp. 21–32.

Robinson, Peter (1999) 'Explaining the Relationship between Flexible Employment and Labour Market Regulation', in A. Felstead and N. Jewson (eds), *Global Trends in Flexible Labour*, Basingstoke, Palgrave Macmillan.

Rojek, C. (1995) *Decentring Leisure: Rethinking Leisure Theory*, London, Sage.

Roos, P. A. (1983) 'Marriage and women's occupational attainment in cross-cultural perspective' *American Sociological Review*, vol. 48, pp. 852–64.

Rorty, R. (1982) *The Consequences of Pragmatism*, Brighton, Harvester Press.

Rose, D. and K. O'Reilly (1998) *The ESRC Review of Government Social Classifications*, London and Swindon: ONS and ESRC.

Rose, S. and J. Frieze (1989) 'Young singles' scripts for a first date', *Gender and Society*, vol. 3, no. 2, pp. 258–68.

Rosenhan, D. (1973) 'On being sane in insane places', *Science*, vol. 179, pp. 260–8.

Rothman, B. K. (1987) 'Reproduction', in B. Hess and M. Ferree (eds), *Analyzing Gender*, London and Beverley Hills, CA, Sage.

Rubin, L. (1976) *Worlds of Pain: Life in the Working Class Family*, New York, Basic Books.

Rueschemeyer, D., E. H. Stephens and J. D. Stephens (1992) *Capitalist Development and Democracy*, Cambridge, Polity Press.

Rushdie, S. (1988) *Satanic Verses*, London, Viking.

Rustin, M. (1994) 'Incomplete Modernity: Ulrich Beck's Risk Society', *Radical Philosophy*, vol. 67.

6, P. (1998) *Escaping Poverty: From Safety Nets to Networks of Opportunity*, London, DEMOS.

Sadler, D. (1992) *The Global Region*, Oxford, Pergamon.

Saggar, S. (1992) *Race and Politics in Britain*, London, Harvester Wheatsheaf.

Saks, M. (1992) *Alternative Medicine*, Oxford, Clarendon Press.

Samad, Y. (1992) 'Book burning and race relations: political mobilization of Bradford muslims', *New Community*, *July*

Sanderson, S. (1985) *The Americas in the New International Division of Labour*, New York, Holmes & Meier.

Sargent, Lydia (ed.) (1981) *Women and Revolution: The Unhappy Marriage of Marxism and Feminism*, London, Pluto.

Sassen, S. (1988) *The Mobility of Labour and Capital: A Study in International Investment and Labour Flow*, New York, Cambridge University Press.

Saunders, D. (1997) 'Voting and the Electorate', in P. Dunleavy (ed.), *Developments in British Politics 5*, London, Palgrave Macmillan. Saunders, P. (1990) *Social Class and Stratification*, London, Unwin Hyman.

Saussure, F. de (1974) *Course in General Linguistics*, London, Fontana.

Savage, M., J. Barlow, P. Dickens and T. Fielding (1992) *Property, Bureaucracy and Culture: Middle-Class Formation in Contemporary Britain*, London, Routledge.

Scambler, G. (1991) *Sociology as Applied to Medicine*, 3rd edn, London, Balliere Tindall.

Scambler, G. (1997) *Sociology as Applied to Medicine*, 4th edn, London, W. B. Saunders.

Scambler, G. and P. Higgs (1999) 'Stratification, class and health', *Sociology*, vol. 33, pp. 275–96.

Scase, R. (1992) *Class*, Milton Keynes, Open University Press.

Schiller, H. (1976) *Communication and Cultural Domination*, White Plains, NY, International Arts and Sciences Press.

Schutz, A. (1976) *The Phenomenology of the Social World*, London, Heinemann.

Schwartz Cowan, R. (1983) *More Work for Mother*, New York, Basic Books.

Scott, J. (1982) *The Upper Class*, London, Palgrave Macmillan.

Scott, J. (1986) *Capitalist property and financial power: a comparative study of Britain, the United States and Japan*, Brighton, Wheatsheaf Books.

Scott, J. (1991) *Who Rules Britain?*, Cambridge, Polity Press.

Scott, J. (1994) *Citizenship, Deprivation and Privilege: Poverty and Wealth in Britain*, Harlow, Longman.

Scott, J. (1996) *Stratification and Power*, Cambridge, Polity Press.

Scott, J. (1997) *Corporate Business and Capitalist Classes*, OUP.

Scott, J. (2000) *'Class and Stratification'*, in G. Payne (ed.), *Social Divisions*, Basingstoke, Palgrave Macmillan.

Segal, L. (1994) *Straight Sex*, London, Virago.

Segal, L. (1999) *Why Feminism?* Cambridge, Polity Press.

Seidman, S. (1994) *Contested Knowledge: social theory in the postmodern era*, Cambridge, MA, Blackwell.

SEU (Social Exclusion Unit) (1999) *Poverty and Social Exclusion*, London, Cabinet Office.

Shakespeare, T., K. Gillespie-Sells and D. Davis (1996) *The Sexual Politics of Disability: Untold Desires*, London, Cassell.

Sharrock, W. and B. Anderson (1986) *The Ethnomethodologists*, London, Tavistock.

Shutt, J. And R. Whittington (1987) 'Fragmentation strategies and the rise of small unit cases from the North West', *Regional Studies*, vol. 21, pp. 13-23.

Signorelli, N. and M. Morgan (eds) (1990) *Cultivation Analysis*, London, Sage.

Silverstone, R. (1990) 'Television and Everyday Life', in M. Ferguson (ed.), *Public Communication: The New Imperative*, London, Sage.

Sinclair, J., E. Jacka and S. Cunningham (1996) *New Patterns in Global Television*, Oxford, Oxford University Press.

Sivanandan, A. (1982) *A Different Hunger: Writings on Black Resistance*, London, Pluto Press.

Skeggs, B. (2000) 'Rethinking Class: class cultures and explanatory power', in M. Haralambos, *Developments in Sociology 16*, Ormskirk, Causeway.

Skellington, R. and P. Morris (1992) *Race in Britain Today*, London, Sage.

Sklair, L. (1991) *Sociology of the Global System*, London, Harvester Wheatsheaf.

Smart, B. (1983) *Foucault, Marxism and Critique*, London, Routledge.

Smart, B. (1993) *Postmodernity*, London, Routledge.

Smart, C. (1976) *Women, Crime and Criminology*, London, Routledge.

Smart, C. (1990) 'Feminist Approaches to Criminology, or Post-Modern Woman Meets Atavistic Man', in L. Gelsthorpe and A. Morris (eds), *Feminist Perspectives in Criminology*, Milton Keynes, Open University Press.

Smith, A. D. (1992) 'European unity', *International Affairs*, vol. 68, no. 1, pp. 55–76.

Smith, D. J. (1977) *Racial Disadvantage in Britain: The PEP Report*, Harmondsworth, Penguin.

Smith, T. and M. Noble (1995) *Education Divides: Poverty and Schooling for the 1990s*, London, Child Poverty Action Group.

Smythe, D. (1987) 'Communications: blindspots of Western Marxism', *Canadian Journal of Political and Social Theory*, vol. 1, no. 3, pp. 1–27.

Snoddy, R. (2000) 'Why Television is so Insular', *The Times*, T2, 28 July. Solomos, J. (1993) *Race and Racism in Contemporary Britain*, London, Palgrave Macmillan.

Solomos, J. and L. Back (1994) 'Conceptualizing racisms: social theory, politics and research', *Sociology*, February.

Sontag, S. (1979) *Illness as Metaphor*, New York, Random House.

Spelman, E. (1990) *Inessential Woman*, London, Women's Press.

Spender, D. (1985) *For the Record: The Meaning and Making of Feminist Knowledge*, London, Women's Press.

Spenner, K. I. (1990) 'Skill: meaning, methods and measures', *Work and Occupations*, vol. 17, pp. 399–421.

Sreberny-Mohammadi, A. (1991) 'The global and the local in international communications', in J. Curran and M. Gurevitch (eds), *Mass Media and Society*, London, Edward Arnold.

Stacey, M. (1989) *Sociology of Health and Healing*, London, Unwin Hyman.

Stanley, L. (1990a) 'Doing ethnography, writing ethnography', *Sociology*, vol. 24, no. 4, pp. 617–27.

Stanley, L. (1990b) *Feminist Praxis: Research, Theory and Epistemology in Feminist Sociology*, London, Routledge.

Stanway, A. (1982) *Alternative Medicine*, Harmondsworth, Penguin.

Stanworth, Michelle (ed.) (1987) *Reproductive Technologies: Gender, Motherhood and Medicine*, Cambridge, Polity Press.

Steedman, C. (1986) *Landscape for a Good Woman*, London: Virago.

Stehr, N. (1994) *Knowledge Societies*, New York, Sage.

Stevens, R. (1980) 'The future of the medical profession', in E. Ginsberg (ed.), *From Physician Shortage to Patient Shortage: The Uncertain Future of Medical Practice*, Boulder, CO, Westview Press.

Stewart, M. and D. Roter (1989) *Communicating With Medical Patients*, London, Sage.

Stone, J. (2000) *Losing Perspective: Global Affairs on British Terrestrial Television 1989–1999*, London, Stanhope Press.

Stone, M. (1981) *The Education of the Black Child in Britain*, London, Fontana.

Strange, P. (1990) *Rival States, Rival Firms*, Cambridge, Cambridge University Press.

Straubhaar, J. (1997) 'Distinguishing the Global Regional and National Levels of World Television', in A. Sreberny-Mohammadi, D. Winseck, J. McKenna and O. Boyd-Barret (eds), *Media in Global Context*, London, Edward Arnold.

Taylor, F. W. (1911) *Principles of Scientific Management*, New York, Harper & Row.

Taylor, I., P. Walton and J. Young (1975) 'Critical Criminology in Britain: Review and Prospects' in I. Taylor, P. Walton and J. Young (eds), *Critical Criminology*, London, Routledge & Kegan Paul.

Therborn, G. (1976) 'The rule of capital and the rise of democracy', *New Left Review*, no. 103.

Thomas, W. I. and D. S. Thomas (1928) *The Child in America*, New York, Alfred A. Knopf.

Thompson, E. P. (1967) 'Time, work discipline and industrial capitalism', *Past and Present*, vol. 38.

Thompson, E. P. (1978) *The Poverty of Theory*, London, Merlin.

Thompson, J. B. (1990) *Ideology and Modern Culture*, Cambridge, Polity Press.

Thompson, J. B. (1995) *Media and Modernity: A Social Theory of the Media*, Cambridge, Polity Press.

Thussu, D. K. (1998) 'Infotainment International', in D. K. Thussu (ed.), *Electronic Empires*, London, Edward Arnold.

Tizard, B. and A. Phoenix (1993) *Black, White or Mixed Race*, London, Routledge.

Tombs, S. (1990) 'Industrial injuries in Britian manufacturing industry', *Sociological Review*, May, pp. 324–43.

Tomlinson, J. (1999) *Globalization and Culture*, Cambridge, Polity Press.

Tong, Rosemarie (1989) *Feminist Thought: a Comprehensive Introduction*, London, Routledge.

Touraine, A. (1971) *The Post-Industrial Society*, New York, Random House.

Townsend, P. (1979) *Poverty in the United Kingdom*, Harmondsworth, Penguin.

Townsend, P. and N. Davidson (1982) *Inequalities in Health*, Harmondsworth, Penguin.

Toynbee, P. (1995) 'Happy families: a game of charades', *The Independent*, 22 February.

Trades Union Congress (1999) 'Black and excluded. News from the TUC Online', http://www.tuc.org.uk/ vbuilding/tuc/browse/object.exe? 18&0

Tuchman, G., A. Daniels and J. Benet (eds) (1978) *Hearth and Home: Images of Women in the Mass Media*, Oxford, Oxford University Press.

Tunstall, J. (1977) *The Media are American*, London, Constable.

Tunstall, J. (1996) *Newspaper Power*, Oxford, Clarendon Press.

Turner, B. (1987) *Medical Power and Social Knowledge*, London, Sage.

Turner, B. (1991) *Religion and Social Theory*, London, Sage.

Turner, B. (1992) *Regulating Bodies: Essays in Medical Sociology*, London, Routledge.

Turner, B. (1993) (ed.) *Citizenship and Social Theory*, Sage, London.

Turner, G. (1990) *British Cultural Studies*, London, Routledge.

Turner, R. (1961) 'Modes of Ascent Through Education: sponsored and contest mobility', in A. H. Halsey, J. Floud and C. A. Anderson (eds), *Education, Economy and Society*, London, Collier-MacMillan.

UNDP (United Nations Development Programme) (1999) *Annual Report*, Washington DC.

UNFPA (United Nations Population Fund) (2000) *The State of World Population 2000: Lives Together, Worlds Apart. Men and Women in a Time of Change*, www.unfpa.org/swp/2000/english

UNIFEM (United Nations Development Fund for Women) (2000) *Progress of the World's Women 2000*, www.unifem.undp.org/progressww/2000

United Nations Development Programme (UNDP) (1999) *Human Development Report*, New York, Oxford University Press.

Urry, J. (1990) *The Tourist Gaze*, London, Sage.

Urry, J. and S. Lash (1987) *The End of Organised Capitalism*, Cambridge, Polity Press.

Van den Haag, E. (1975) *Punishing Criminals*, New York, Simon & Schuster.

Van Dijk, T. A. (1991) *Racism and the Press*, London, Routledge.

Venturi, R., D. S. Brown and S. Izenour (1977) *Learning from Las Vegas*, Cambridge, MA, MIT Press.

Vernon, A. (1999) 'The dialectics of multiple identities and the disabled people's movement', *Disability and Society*, vol. 14, no. 3, pp. 385–98.

Vold, G. B., T. J. Bernard and J. B. Snipes (1998) *Theoretical Criminology*, 4th edn, Oxford, Oxford University Press.

Walby, S. (1989) 'Theorising patriarchy', *Sociology*, vol. 23, no. 2, pp. 213–34.

Walby, S. (1990) *Theorising Patriarchy*, Oxford, Basil Blackwell.

Walby, Sylvia (1992) 'Post-Post-Modernism? Theorizing Social Complexity', in Michele Barrett and Anne Phillips (eds), *Destabilizing Theory*, Cambridge, Polity Press, pp. 31–53.

Walker, A. (1988) *Living in the World: Selected Writings 1973–1987*, London, Women's Press.

Walklate, S. (2001) *Gender, Crime and Criminal Justice*, Devon, Willan.

Wallace, M. (1990) *Black Macho and the Myth of Superwoman*, London, Verso.

Wallis, R. (ed.) (1979) On the Margins of Science, Sociological Review Monograph no. 37, Keele, Keele University Press.

Wallis, R. (1983) entry in M. Mann (ed.), *The Macmillan Student Encyclopaedia of Sociology,* London, Palgrave Macmillan.

Walvin, J. (1992) *Black Ivory: A History of British Slavery*, London, HarperCollins.

Ware, V. (1992) *Beyond the Pale: White Women, Racism and History*, London, Verso.

Warwick, D. and G. Littlejohn (1992) *Coal, Capital and Culture*, London, Routledge.

Watson, J. L. (ed.) (1977) *Between Two Cultures: Migrants and Minorities in Britain*, Oxford, Basil Blackwell.

Weber, M. (1964) *The Religion of China*, London, Collier-MacMillan.

Weber, M. (1970) 'Politics as a Vocation' and 'Science as a Vocation', in H. H. Gerth and C. W. Mills (eds), *From Max Weber*, London, Routledge & Kegan Paul.

Weber, M. (1978a) *Economy and Society*, Berkeley, CA, University of California Press.

Weber, M. (1978b) 'The Origins of Industrial Capitalism in Europe', in W. G. Runciman (ed.), *Weber: Selections in Translation*, Cambridge, Cambridge University Press.

Webster, A. (1979) 'Scientific controversy and socio-cognitive metonymy', in R. Wallis (ed.), *On the Margins of Science*, Sociological Review Monograph No. 37, Keele, Keele University Press.

Webster, F. and K. Robins (1993) 'I'll be watching you', *Sociology*, vol. 27, no. 2, pp. 243–52.

Weiner, G. (1994) *Feminisms in Education*, Buckingham, Open University Press.

Westergaard, J. and H. Resler (1976) *Class in a Capitalist Society*, Harmondsworth, Penguin.

Whale, J. (1977) *The Politics of the Media*, London, Fontana.

Whimster, S. and Lash, S. (eds) (1987) *Max Weber, Rationality and Modernity*, London, Allen & Unwin.

Wholey, D. R. (1990) 'The effects of formal and informal training on tenure and mobility in manufacturing firms', *Sociological Quarterly*, vol. 31, pp. 37–57.

Whyte, W. F. (1948) *Learning from the Field: A Guide from Experience*, London, Sage.

Wiener, M. (1981) *English Culture and the Decline of the Industrial Spirit 1850–1980*, Cambridge, Cambridge University Press.

Wild, P. (1979) 'Recreation in Rochdale, 1900–49', in J. Clarke, C. Critcher and R. Johnson (eds), *Working Class Culture*, London, Hutchinson.

Wilkinson, H. and G. Mulgan (1995) *Freedom's Children*, London, Demos.

Williams, R. (1974) *Television: Technology and Cultural Form*, London, Fontana.

Williams, R. (1976) *Communications*, 3rd edn, London, Penguin.

Williams, R. (1980) *Problems in Materisalism and Culture, London, New Left books.*

Willis, P. (1977) *Learning to Labour*, Farnborough, Saxon House.

Willis, P. (1990) 'Symbolic work at play in everyday cultures of the young', in P. Willis, S. Jones, J. Canaan and G. Hurd (eds) *Common Culture*, Milton Keynes, Open University Press.

Wilson, B. (1982) *Religion in Sociological Perspective*, Oxford, Oxford University Press.

Wilson, E. (1977) *Women and the Welfare State*, London, Tavistock.

Wilson, J. (1975) *Thinking About Crime*, New York, Basic Books.

Winch, P. (1958) *The Idea of a Social Science*, London, Routledge.

Winship, J. (1987) *Inside Women's Magazines*, London, Pandora.

Wittgenstein, L. (1953) *Philosophical Investigations*, Oxford, Blackwell.

Wollstonecraft, Mary (1992) *A Vindication of the Rights of Women*, London, Everyman.

Wood, S. (1982) *The Degradation of Work? Skill, Deskilling and the Labour Process*, London, Hutchinson.

Woodhead, M. and A. McGraph (eds) *Family, School and Society*, London, Hodder & Stoughton.

Worsley, P. (1964) 'The distribution of power in industrial societies', in P. Halmos (ed.), *The Development of Industrial Societies*, Sociological Review Monograph 8, University of Keele Press.

Wright, C. (1994) 'A fallible safety system: institutionalised irrationality in the offshore oil and gas industry', *Sociological Review*, vol. 42, no. 1, pp. 79–103.

Wright, P. (1979) 'A study in the legitimisation of knowledge: the "success" of medicine and the "failure" of astrology', in R. Wallis (ed.), *On the Margins of Science*, Sociological Review Monograph, 27, University of Keele Press.

Wyn, J. and R. White (1997) *Rethinking Youth*, London, Sage.

Yates, A. and P. Pidgeon (1957) *Admission to Grammar Schools*, London, Newnes.

Yeatman, Anna (1986) 'Women, domestic life and sociology', in C. Pateman and E. Gross (eds), *Feminist Challenges: Social and Political Theory*, London, Allen & Unwin, pp. 157–72.

Yin, R. K. (1989) *Case Study Research: Design and Methods*, 2nd edn, London, Sage.

Young, Iris. (1981) 'Beyond the unhappy marriage: a critique of dual systems theory', in Lydia Sargent (ed.), *Women and Revolution: The Unhappy Marriage of Marxism and Feminism*, London, Pluto, pp. 43–71.

Young, J. (1986) 'The Failure of Criminology: The Need for Radical Realism', in R. Matthews and J. Young (eds), *Confronting Crime*, London, Sage.

Young, J. (1992) 'Ten Points of Realism', in J. Young and R. Matthews (eds), *Rethinking Criminology: The Realist Debate*, London, Sage.

Young, M. and P. Willmott (1957) *Family and Kinship in East London*, Harmondsworth, Penguin.

Young, M. F. D. (1998) *The Curriculum of the Future: from the New Sociology of Education to a critical theory of learning*, London, Falmer.

Yuval-Davis, N. and G. Sehgal (eds) (1992) *Refusing Holy Orders: Women and Fundamentalism in Britain*, London, Virago.

Zeitlin, M. (1989) *The Large Corporation and Contemporary Classes*, Cambridge, Polity Press.

Zenith Media, (1998) *Television in Europe to 2007*, London, Zenith Media

TÜRK SAĞLIK SİSTEMİ

TARİHSEL SÜREÇ - HİZMET SUNUMU - UYGULAMALAR

EDİTÖR
Dr. Ali ÜNAL

Bu kitabın yayın hakkı SİYASAL KİTABEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayınlayıcısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

Türk Sağlık Sistemi
Tarihsel Süreç - Hizmet Sunumu - Uygulamalar

Yayın Yönetmeni: Gülşen DEMİRCİ
Editör: Ali ÜNAL
Kapak ve Grafik Tasarım: İrem Nur ACAR
©Siyasal Kitabevi Tüm Hakları Saklıdır.
1.Baskı: 2022, Ankara
2.Baskı: Eylül 2025, Ankara
ISBN No: 978-625-7424-25-7
Siyasal Kitabevi-Ünal Sevindik
Yayıncı Sertifika No: 14016
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay-Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Baskı: Dedemat Matbaacılık
Sertifika No: 70086
Melih Gökçek Bulvarı 1447 Cadde No: 37
İvedik Organize Sanayi Yenimahalle-Ankara
Tel: 0507 932 59 30
Dağıtım: Siyasal Kitabevi
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay/Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Instagram: kitabevisiyasal
X: kitabevisiyasal

KAYNAKÇA

Akalın, M. A. (2010). Toplumcu Tıp-Sovyetler Birliği Deneyimi. İstanbul: Yazılama Yayınevi Hizmetleri

Akalın, M. A. (2011). Sosyalleştirmenin İdeolojisi. İçinde: Türkiye'de Sosyalleştirmenin 50 Yılı- Füsun Sayek TTB Raporları Kitapları-2011. Ankara: TTB Yayınları, ss.19-27.

Akalın, M. A. (2013). Toplumcu Tıbba Giriş-Toplumcu Tıp Ders Notları. İstanbul: Yazılama Yayınevi

Akın, A. (2011). Türkiye'de Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Uygulamalarından Örnekler, İzlenimler. İçinde: Türkiye'de Sosyalleştirmenin 50 Yılı- Füsun Sayek TTB Raporları Kitapları-2011. Ankara: TTB Yayınları, ss.95-104.

Aksakoğlu G. (1978a). Sosyalist Ülkelerde Sağlık Örgütlenmesi, *Toplum ve Hekim*, 7:17-30.

Aksakoğlu G. (1978b). Sosyalist Ülkelerde Sağlık Hizmetleri, *Toplum ve Hekim*, 8:28-37.

Aksakoğlu, G. (2008). Sağlıkta Sosyalleştirmenin Öyküsü. Memleket Siyaset Yönetim Dergisi, 8:7-62.

Aytekin, A. H. (2011). Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi ve Muş Deneyi. İçinde: Türkiye'de Sosyalleştirmenin 50 Yılı- Füsun Sayek TTB Raporları Kitapları-2011. Ankara: TTB Yayınları, ss. 79-82.

Bağımsız Sosyal Bilimciler (2008). 2008 Kavşağında Türkiye-Siyaset, İktisat ve Toplum. 2. Baskı. İstanbul: Yordam Kitap.

Belek, İ. (2010). Sağlığın Politik Ekonomisi Sosyal Devletin Çöküşü. 3. Baskı, İstanbul: Yazılama Yayınevi Hizmetleri Ltd. Şti.

Belek, İ. (2017). Küba sağlıkta en başarılı ülke. Erişim tarihi: 20.06.2020 http://haber.sol.org.tr/dunya/kuba-saglikta-en-basarili-ulke-212234

Belek, İ., Nalçacı, E., Onuroğulları, H., Ardıç, F. (1998). Sınıfsız Toplum Yolunda Türkiye İçin Sağlık Tezi. İkinci Baskı. İstanbul: Sorun Yayınları.

Bellin, S. S., Geiger, H. J., Gibson, D. (1969). Impact of Ambulatory-Health-Care Services on the Demand for Hospital Beds A Study of the Tufts Neighborhood Health Center at Columbia Point in Boston. *The New England Journal of Medicine*, 280(15):808-812.

Buğra, A. (2018). Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye'de Sosyal Politika. 9. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.

Bulut, A. (2013). Türkiye'de Sağlık Reformunun Tarihçesi. İçinde: Avrupa'da ve Türkiye'de Sağlık Politikaları- Reformlar, Sorunlar, Tartışmalar. Derleyenler: Çağlar Keyder, Nazan Üstündağ, Tuba Ağartan, Çağrı Yoltar. 3. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.

Bursa, Z. (2011). Türkiye Solunda Kalkınma Düşüncesi-1920'lerden 1970'lere. İstanbul: Versus Yayınları.

Cooper, R. S., Kennely, J. K., Ordunez-Garcia, P. (2006). Health in Cuba. *International Journal of Epidemiology*, 35:817–824. doi:10.1093/ije/dyl175

Çalıkoğlu, A. S., Hatun, Ş. (1999). Prof. Dr. Nusret Fişek ile Son Söyleşi. İçinde: Türk Tabipleri Birliğinde 10 Yıl. Editör: Şükrü Hatun. Ankara: Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi. ss. 242-253.

Çavmak, Ş. ve Çavmak, D. (2017). Türkiye'de Sağlık Hizmetlerinin Tarihsel Gelişimi ve Sağlıkta Dönüşüm Programı. Sağlık Yönetimi Dergisi, 1(1):48-57.

Çelik, A. (2005). Avrupa Sosyal Şartı ve Türkiye'nin Çekinceleri, Türk-İş Dergisi, S:366, Mayıs-Haziran 2005, s.91-99.

Çiner, C. U. (2010). Sağlıkta Sosyalleştirme: "Genel" ile "Yerel"in Önemi. Erişim Adresi: https://sosyalpolitika.fisek.org.tr/saglikta-sosyallestirme-"genel"-ile-"yerel"in-onemi/ Erişim Tarihi: 01.06.2020

Dedeoğlu, N. (2011). Dünya Sağlık Örgütü, Alma-Ata, Temel Sağlık Kavramı ve Sosyalleştirme. İçinde: Türkiye'de Sosyalleştirmenin 50 Yılı- Füsun Sayek TTB Raporları Kitapları-2011. Ankara: TTB Yayınları, ss.29-36.

DPT. (1963). Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967).

DPT. (1968). İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972).

DPT. (1973). Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977).

DPT. (1979). Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1978-1982).

Engels, F. (1997). İngiltere'de Emekçi Sınıfın Durumu. Ankara: Sol Yayınları.

Erdoğan, G. (2008). Avrupa Sosyal Şartı ve Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı. TBB Dergisi, 77:123-166.

Ertürk, S. (1974). Sağlığın Sosyalleştirilmesi ve Türkiye Uygulaması. Ankara: Sağlık Bakanlığı Yayınları.

Fişek N. (1997a) Türkiye'de sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi üzerine çalışmalar. Sağlık Dergisi 37(3);1963. içinde: Prof. Dr. Nusret Fişek'in kitaplaşmamış yazıları (I). Ankara: TTB; 1997. 106-116.

Fişek N. (1997b) Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesinin tarihçesi ve temel ilkeleri. Muş Sağlık Bülteni Sayı4-8; 1964. içinde: Prof. Dr. Nusret Fişek'in kitaplaşmamış yazıları (I). Ankara: TTB; 117-128.

Fişek, N. H. (1978). Sosyal Hekimlik. Toplum ve Hekim Dergisi, 2(7):10-16.

Fişek, G. (1992). Hedef:506 Yerine 224. Çalışma Ortamı Dergisi, Sayı 5.

Fry, J. (1972). Structure of Medical Care Services in the U.S.S.R. International Journal of Health Services, 2(2):239-242.

Günal, A. (2008). Health and Citizenship in Republican Turkey: An Analysis of the Socialization of Health Services in Republican Historical Context. Boğaziçi Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi.

Huntley, R. R. (1972). Primary Medical Care in the United States: Present Status and Future Prospects. International Journal of Health Services, 2(2):195-206.

Kalaça, S. (2011). Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Hakkında Kanun ve Beş Yıllık Kalkınma Planları. İçinde: Türkiye'de Sosyalleştirmenin 50 Yılı- Füsun Sayek TTB Raporları Kitapları-2011. Ankara: TTB Yayınları, ss.65-75.

Keyder, Ç. (2004). Ulusal Kalkınmacılığın İflası. 3. Baskı. İstanbul: Metis Yayınları.

Kurt, A. (2005). Türkiye'de Sağlık Hizmetleri ve Sağlık Sistemleri. İstanbul: Der Yayınları.

Mavi, E. E. (2010). 1960 Sonrası Türk Sağlık Personeli Politikası. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitisü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (Yönetim Bilimleri) Anabilim Dalı Yayımlanmamış Doktora Tezi.

Navarro, V. (1972). Health, health services and health planning in Cuba. International Journal of Health Services, 3, 397-432.

Ovalı, K. (2017). 224-Sosyalizasyon. Erişim Adresi: https://haber.sol.org.tr/blog/sinifin-sagligi/kurtulus-ovali/224-sosyalizasyon-182078 Erişim Tarihi: 25.05.2020

Pala, K. (2011). Sosyalleştirme Sürecine Koşut Dünya'da Sağlık Sistemleri: Ülke Örnekleri. İçinde: Türkiye'de Sosyalleştirmenin 50 Yılı- Füsun Sayek TTB Raporları Kitapları/2011. Ankara: TTB Yayınları, ss.37-47.

Smith, A. (1972). General Practice Present and Future in the United Kingdom and Europe. International Journal of Health Services, 2(2):255-262.

Tatar, M., & Kanavos, P. (2006). Health Care Reforms in Turkey: Expectations and Realizations. Health Policy, 77(1), 26-44.

Ünlüoğlu, İ. Ve Şahin, Ü. (2000). 224 Sayılı Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Hakkında Kanunun Kalite Açısından Değerlendirilmesi. İçinde: Hastane İşletmeciliği 1, Editör: Yrd. Doç. Dr. Hasan Bakır. Eskişehir: Sarar Giyim Tekstil Sanayi Ticaret A. Ş. Kültür Yayınları No:1, ss:81-102.

Virchow, R. ([1848]2006). Report on the Typhus Epidemic in Upper Silesia. Social Medicine, 1(1): 11 – 27.

Wolfe, S. (1972). Primary Health car efor the Poor in the United States and Canada. International Journal of Health Services, 2(2):217-228.

Yaşlı, F. (2020). "Halkçı Ecevit": Ecevit, Ortanın Solu, Chp (1960-1980). İstanbul: Yordam Kitabevi.

Zorlu, M. (2015). Sosyal Hak Kavramının Sınırları Çerçevesinde Sağlığı Kolektif Bir Hak Olarak Kurmanın Olanakları. İçinde: Türkiye'de Sağlık Siyaset Piyasa. Derleyenler: Gülbiye Yenimahalleli Yaşar, Asuman Göksel, Ömür Birler. ss. 201-223.

Youtube, Sağlık Hizmetleri Üzerine Bir Söyleşi, 1989 (1. Kısım) Erişim Linki: https://www.youtube.com/watch?v=VZkN6JtNBX4 Erişim Tarihi: 31.05.2020

Youtube, Sağlık Hizmetleri Üzerine Bir Söyleşi, 1989 (2. Kısım) Erişim Linki: https://www.youtube.com/watch?v=GjhzYWp6jQY Erişim Tarihi: 31.05.2020

Youtube, Sağlık Hizmetleri Üzerine Bir Söyleşi, 1989 (3. Kısım) https://www.youtube.com/watch?v=SGILXY_7W44 Erişim Tarihi: 31.05.2020

https://humanrightscenter.bilgi.edu.tr/tr/content/67-avrupa-sosyal-sart/ Erişim Tarihi: 27.05.2020

https://www.saglik.gov.tr/TR,11490/bakanlarimiz.html (Erişim Tarihi: 31.05.2020)

https://sosyalpolitika.fisek.org.tr/halk-sagliginda-iz-birakanlar-prof-dr-nusret-h-fisek-bir-onderin-seyir-defteri/ Erişim Tarihi: 08.06.2020

154 Sayılı Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirildiği Bölgelerde Hizmetin Yürütülmesi Hakkında Yönerge

Sayısı:224 R.G. Tarihi:12.01.1961 R.G. Sayısı:10705 Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Hakkında Kanun

KAYNAKÇA

Acar, İ. A., & Kitapçı, İ. (2008). Sosyal Güvenliğin Demografik Boyutu Türkiye'deki Emeklilik Sistemindeki Değişim. Maliye Dergisi, 154.

Ağırbaş, İ,. Akbulut, Y., Önder Ö.,R., (2011), Atatürk Dönemi Sağlık Politikası, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, 48, 733-748.

Akdur, R., (1980), Türkiye'de Sağlık Örgütlenmesinin Gelişimi, Toplum ve Hekim, Sayı: 28, 36 – 43.

Akıncı, A., (2013), Türk Siyasal Hayatında 1980 Sonrası Darbeler Ve Emuhtıra, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 39-58.

Akıncı, A., (2014), Türkiye'nin Darbe Geleneği: 1960 ve 1971 Müdahaleleri, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 9(1), 55-72.

Akyürek, Ç., E., (2020), Sağlık Politikalarının Piyasalaştırılması, (Ed: Tengilimoğlu, D.) Sağlık Politikası içinde, 235-248, Nobel Akademik Yayıncılık.

Altındağ, Ö., Yıldız, A., (2020), Türkiye'de Sağlık Politikalarının Dönüşümü, *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi* 10 (1) 157-184.

DPT, (1963), Kalkınma Planı (Birinci Beş Yıl) 1963 — 1967, Erişim Adresi: https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/

DPT, (1968), İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Erişim Adresi: https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/

DPT, (1973), Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1973-1977, Erişim Adresi: https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/

DPT, (1979), Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983), Erişim Adresi: https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/

DPT, (1985), Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989), Erişim Adresi: https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/

DPT, (1990), Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994), Erişim Adresi: https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/

DPT, (1996), Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000), Erişim Adresi: https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/

Emiroğlu, A., (2011), 27 Mayıs 1960 İhtilali ve Demokrat Parti'nin Tasfiyesi, *Selçuk Üniversitesi Kadınhanı Faik İçil Meslek Yüksekokulu Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 1(1).

Erol, H., Özdemir, A., (2018), Türkiye'de 1980 Sonrası Sağlık Politikalarında Dönüşüm Ve Sağlık Harcamalarına Etkileri, *Uluslararası Yönetim İktisat Ve* İşletme Dergisi, *Ceeik 2018 Özel Sayısı.*

İleri, H., Seçer, B., Ertaş, H., (2016), Sağlık Politikası Kavramı Ve Türkiye'de Sağlık Politikalarının İncelenmesi, Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi Sayı: 12, 176-186.

Kasapoğlu, A., (2016), Türkiye'de Sağlık Hizmetlerinin Dönüşümü, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 19 (2), 131-174.

Kökçü, A., T., (2014), Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi Sağlık Politikaları, Türkiye Klinikleri J Med Ethics, 22(3), 98-105.

Kurt, A.,Ö., Şaşmaz, T., (2012). Türkiye'de Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi: 1961–2003, *Lokman Hekim Journal,* 2 (1), 21-30

Övgün, B., Küçük, A., (2013), Sağlık Hizmetlerinde Yeniden Ölçeklendirme: Bölge Uygulamaları, Amme İdaresi Dergisi, 46(1), 57-80.

Özçelik, Ö., Tuncer, G., (2007), "Atatürk Dönemi Ekonomi Politikaları''. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9, (1), 253-266.

Özçelik, P., K., (2010), 1960 Darbesi'nin Ekonomi Politiği, *Mülkiye Dergisi*, 34 (267), 129-143.

Öztürk, H., Şaylıgil, Ö., (2017), Bir Hekim ve Politika Adamı: Dr. Behçet Uz ve Sağlık Politikaları, İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi, 7(2), 77-85.

Sağlık Bakanlığı, (2020), Tarihçe, Erişim Tarihi: 01.10.2020, Erişim Adresi: https://www.saglik.gov.tr/TR,11492/tarihce.html

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, (1983), Cumhuriyet Dönemi Yataklı Tedavi Hizmetleri 1923- 1983 ve 1982 Yılı Çalışmaları, Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.

Şen, Z., (2017), Türk Çağdaşlaşma Hareketinde (Cumhuriyet Döneminde) Gerçekleştirilen Atılımlar, *ABMYO Dergisi Sayı 45,* (147-163)

TÜİK, (2020), İstatistik Veri Portalı, Erişim Adresi: https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=saglik-ve-sosyal-koruma-101&dil=1

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, (1961), Kanun No:334, Kabul Tarihi:9/7/1961. Erişim Adresi: https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1961-anayasasi/

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, (1982), Kanun No:2709, Kabul Tarihi:18/10/1982 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih:9/11/1982, Sayı:17863 (Mükerrer) Yayımlandığı Düstur: Tertip:5 Cilt:22 Sayfa:3, Erişim Adresi: https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/anayasa/

Uluç, V., (2020). Türkiye'de Çok Partili Sisteme Geçiş: İç ve Dış Dinamiklerin Analizi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (1), 465-486.

Ünal, A. (2020), Sosyal Güvenlik ve Sağlık Politikası, (Ed: Tengilimoğlu, D.) Sağlık Politikası içinde, 471-486, Nobel Akademik Yayıncılık.

Yenimahalleli Yaşar, G., (2008), Türkiye'de 1980 Sonrası Sağlık Politikalarında Gözlenen Neoliberal Dönüşüm ve Sonuçları Üzerine Değerlendirmeler, *Mülkiye Dergisi,* 32(260, 157-191.

Yeşilyurt, Ş., (2021-a), Türk Basınında Büyük Buhran: Akşam Gazetesi (1929-1934), *Maliye Araştırmaları Dergisi*, 7 (1), 1-15.

Yeşilyurt, Ş., (2021-b), Büyük Buhran'ın Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Bir Neticesi: Buhran Vergisi, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Güz 2021, S 104, 221-260

KAYNAKÇA

Akçakanat, T. & Çarıkçı, İ. H. (2016). Sağlık Kurumlarında Performansa Dayalı Ödeme Sistemi: Üniversite Hastanelerinde Çalışan Öğretim Üyeleri Üzerine Bir Araştırma, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.21, S.3, s.865-892.

Akpınar, N., Kose, İ., Doğan, S. & Ozcam, A. (2007). *Sağlıkta E-Dönüşüm*, Sağlık Bakanlığı Bilgi İşlem Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara, S.14-15.

Ankara İl Sağlık Müdürlüğü (2021). Türkiye Şehir Hastaneleri, Erişim Tarihi:20.12.2021, https://ankaraism.saglik.gov.tr/TR-195858/turkiye-sehir-hastaneleri.html

Başol, E. & Işık, A. (2015). Türkiye'de Sağlık Politikalarında Güncel Gelişmeler: Sağlıkta Dönüşüm Programından Günümüze Bazı Değerlendirme ve Öneriler, IAAOJ, Social Science, 2(2), 1-26.

Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (2015). Erişim Tarihi: 18.05.2020, Erişim Adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/04/20150415-1.htm

Belek, İ. (2014). Avrupa Sağlık Reformları: Kel Göründü, Yazılama Yayınevi, İstanbul.

Boubakri, N; Cosset J.C. & Guedhami, O. (2008). Privatisation in Developing Countries: Performance and Ownership Effects, Development Policy Review, 26(3):275-308.

Cevahir, E. (2016). Türkiye'de Sağlık Sisteminin Dönüşümü: Toplumsal Yansıma Örnekleri, Kibele Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul.

Christensen T (2012). Post-NPM and changing public governance, Meiji Journal of Political Science and Economics, Vol 1, 1-11.

Çavmak, Ş & Çavmak, D. (2017). Türkiye'de Sağlık Hizmetlerinin Tarihsel Gelişimi ve Sağlıkta Dönüşüm Programı, Sağlık Yönetimi Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, s. 48-57.

Eke, E. (2019). Sağlıkta dönüşüm–dönüşen devlet anlayışı çerçevesinde sağlık sektöründe bir alan araştırması, Birinci Baskı, Hiper Yayın.

Erençin, A &Yolcu, V. (2008). Türkiye'de Sağlık Hizmetlerinin Dönüşümü ve Yerinden Yönetimi, MEMLEKET Siyaset Yönetim, Cilt: 3, Sayı: 6, s.118-136.

Ergun, C. & Dericioğulları Ergun, A., 2010, Dönüşüm mü, Piyasalaştırma mı? Sağlıkta Dönüşüm Programı Üzerine Bir Tartışma (Transformation or Marketization? A Discussion on Health Care Transformation Program in Turkey), Toplum ve Demokrasi, 4 (8-9-10), Ocak-Aralık, s. 33-54.

Erkan, A. (2011). Performansa Dayalı Ödeme: Sağlık Bakanlığı Uygulaması, Maliye Dergisi, Sayı 160, Ocak -Haziran, ss. 423-438.

Erol, H. & Özdemir, A. (2014). Türkiye'de Sağlık Reformları ve Sağlık Harcamalarının Değerlendirilmesi, Sosyal Güvenlik Dergisi, 4(1), 9-34.

Kasapoğlu, A. (2016). Türkiye'de Sağlık Hizmetlerinin Dönüşümü, Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, Cilt 19 Sayı 2, Ekim, ss. 131-174.

Koçak, O & Tiryaki, D. (2011). Sosyal Devlet Anlayışında Sağlık Politikalarının Önemi

ve Sağlıkta Dönüşüm Programının Değerlendirilmesi: Yalova Örneği, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl:10 Sayı:19 Bahar, s.55-88.

Küçük, A. (2018). Kapitalizm, Devlet, Sağlık ve Türkiye, Akademisyen Kitabevi, Ankara.

Lamba, M. Altan Y., Aktel M. & Kerman U. (2014). Sağlık Bakanlığı'nda Yeniden Yapılanma: Yeni Kamu Yönetimi Açısından Bir Değerlendirme, Amme İdaresi Dergisi, Cilt 47, Sayı 1, Mart, s. 53-78.

Milliyet (2017). Kamu Hastaneleri Kurumu ve Halk Sağlığı Kurumu Kapatılıyor, 22 Ağustos 2017, Erişim Tarihi: 02.03.2018, Erişim Adresi: https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/mersin/kamu-hastaneleri-kurumu-ve-halk-sagligi-kurumu-kapatiliyor-12235939

Özata, M. (2010). Sağlık Bakanlığı ve Sosyal Güvenlik Kurumu Tarafından Yürütülen E-Sağlık Projelerinin Sağlık Hizmeti Sunumuna Etkileri, Journal of Azerbaijani Studies, s. 444-464. http://jhss-khazar.org/wp-content/uploads/2010/06/SAGLIK-BAKANLIGI-VE-SOSYAL-GUVENLIK-KURUMU-TARAFINDAN-YURUTULEN-E.pdf

Resmi Gazete. (2011) 02.11.2011 tarih ve 28103 mükerrer sayılı Resmi Gazete.

Sağlık Bakanlığı (2003). Sağlıkta Dönüşüm, Erişim Tarihi: 16.03.2020, Erişim Adresi: https://www.saglik.gov.tr/TR,11415/saglikta-donusum-programi.html

SB Proje Yönetim Destek Birimi (2020). Erişim Tarihi: 20.04.2020, Erişim Adresi: https://pydb.saglik.gov.tr/TR,32172/sdsgrp-ii-faz.html.

Seçtim, H. (2019). Sağlıkta Dönüşüm Programı Üzerine Bir Değerlendirme, Management and Political Sciences Review, Volume: 1 Issue: 1 Year: 2019 pp: 117-133.

Sevinç İ & Özer K. (2016). Studies of Restructuring in Ministry of Health in The Context of New Public Administration, International Journal of Social Sciences and Education Research, 2(4), 1697-1714.

Soyer, A. (2009). Sağlıkta Dönüşüm'ün Neresindeyiz? Bundan Sonra, Bizi Neler Bekliyor?, DEUHYO ED, 2 (4), 179-182.

Tatar, M. (2007). Türkiye'de Sağlık Reformları ve Hasta Açısından Yeni Sistemin Getirdikleri, Hacettepe Üniversitesi TÜPADEM, Tüketici Yazıları, s. 155-168.

Terzi, C. (2014). Ulusların Sağlığı: Yeni Bir Ekonomi Politiğe Doğru, Gavin Mooney, Çeviren: Cem Terzi, Yordam Kitap Basın ve Yayın, İstanbul.

Tükel, R. (2018). Kamu Hastane Birlikleri Modelinin İflası ve Sağlık Bakanlığı Teşkilat Yapısında Değişiklikler, Erişim Tarihi: 25.02.2018, Erişim Adresi: http://www.tipduniyasi.dr.tr/2017/10/kamu-hastane-birlikleri-modelinin-iflasi-ve-saglik-bakanligi-teskilat-yapisinda-degisiklikler/

Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu 2019 Yılı İdare Faaliyet Raporu (TİTCK) Https://Titck.Gov.Tr/Storage/Archive/2020/Dynamicmodulesattachment/2019%20Yılı%20İdare%20Faaliyet%20Raporu.Pdf_54a35735-D6f3-4bc7-968b-441e53e5ebde.Pdf Erişim Tarihi: 22.04.2020.

Türkiye Sağlıkta Dönüşüm Programı Değerlendirme Raporu: 2003-2011 (2012). T.C. Sağlık Bakanlığı, Ed. Recep AKDAĞ, Aralık.

T.C. Sağlık Bakanlığı Faaliyet Raporları 2020-2021-2022-2023-2024, https://sgb.saglik.gov.tr/TR-61530/faaliyet-raporlari.html Erişim Tarihi: 26.07.2025.

Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (TÜSEB) (2020). Erişim Tarihi: 01.05.2020, Erişim Adresi: https://www.tuseb.gov.tr/hakkimizda

Türkiye Sağlık Hizmetleri Kalite ve Akreditasyon Enstitüsü (TÜSKA) (2020). Erişim Tarihi: 02.05.2020, Erişim Adresi: https://www.tuseb.gov.tr/tuska/hakkimizda

Uysal, Y. (2019). Kamu-Özel İşbirliği (Yap-Kirala-Devret) Modeli ve Şehir Hastanelerinin Sağlık Hizmetlerindeki Değişim ve Dönüşüm Üzerine Etkileri, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, Aralık, C. 14, S. 3, 877 – 898.

Yıldırım, H. H. (2013). Türkiye Sağlık Sistemi: Sağlıkta Dönüşüm Programı Değerlendirme Raporu, SAĞLIK-SEN Yayınları – 21, Mattek Matbaacılık, Ankara.

Yılmaz, A. (2018). Türkiye'de Sağlık Politikaları ve Reformlar, Ed. Prof. Dr. Dilaver Tengilimoğlu, Sağlık Politikası, Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık, Ankara.

Yılmaztürk, A. (2013). Türkiye'de Sağlık Reformlarının Tarihsel Gelişimi ve Sağlıkta Dönüşüm Programı'nın Küresel Niteliğinin Değerlendirilmesi, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, I :176-188.

KAYNAKLAR

Acartürk, E., & Keskin, S. (2012). Türkiye'de Sağlık Sektöründe Kamu Özel Ortaklığı Modeli. Suleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences, 17(3), 25–51.

Akkuş, Y. (2018). *Şifahane'den Hastane'ye* (1. Basım). Ankara: Atıf Yayınları

Akdur, R. (1999). Türkiye Cumhuriyeti'nin 75. Yılında Bilim "Bilanço 1923-1998' Ulusal Toplantısı, TUBA, Ankara

Bakır, B., & Başağaoğlu, İ. (2019). *Asklepion'dan Darüşşifa'ya* (1. Basım) Ankara: Nobel Yayıncılık

Bazı Kamu Kurum ve Kuruluşlarına ait Sağlık Birimlerinin Sağlık Bakanlığına Devredilmesine Dair Kanun (2005, 19 Ocak). Resmi Gazete (Sayı: 25705 (Mükerrer)). Erişim Adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5283.pdf

Belek, H., & Belek, İ. (1997). Sağlık Hizmetlerinde Desantralizasyon, Toplum ve Hekim Dergisi, 12(78), 44-53

Birinci, Ş. (2013). Sağlıkta yeni bir dönem: Kamu Hastaneleri Birliği, Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi, Erişim Tarihi: 12.11.2020, Erişim Adresi: https://www.sdplatform.com/Images/Filemanager/sd_28_Dergi.pdf

Boratav, K. (2005). "Türkiye'nin İktisat Tarihi (1980-2003)", Sina Akşin (der.), Türkiye Tarihi-Bugünkü Türkiye (1980-2003), içinde, C.5, İstanbul: Cem Yayınevi, 187-245.

Cerrahoğlu, A. (2016). Şehir Hastaneleri ve Birinci Basamak. *The Journal of Turkish Family Physician*, 7(3), 81-84.

Erer, S. (2010). Osmanlılar Döneminde Bursa'da Yaptırılan Hastaneler. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(19), 241-252.

Giancotti, M., Guglielmo, A., & Mauro, M. (2017). Efficiency and optimal size of hospitals: Results of a systematic search. PloS one, 12(3),1-40 e0174533. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0174533

Health Research Institute (2010). Build and Beyond:The (r)evolution of healthcare PPPs Erişim Tarihi: 06.11.2020, Erişim Adresi:http://pwchealth.com/cgi-local/hregister.cgi/reg/build-and-beyond.pdf,

Jamali, D. (2007). A Study Of Customer Satisfaction In The Context Of A Public Private Partnership, *International Journal of Quality & Reliability Management*, 24(4), 370-385

Kablay, S. (2002). Sağlık Bakanlığı'nın Hastaneleri Özerkleştirme Politikasına Eleştirel Bir Bakış, Kamu Yönetimi Dünyası Dergisi, 3(11-12), 36-41.

Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Ait Sağlık İşletmelerinin Yönetimi ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik (1995, 11 Ocak). Resmi Gazete (Sayı: 22168). Erişim Adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22168.pdf

Karasu, K. (2011). Sağlık Hizmetlerinin Örgütlenmesinde Kamu-Özel Ortaklığı, *Ankara Üniversitesi, SBF Dergisi*, 66(3), 217-262

Kerman, U., Altan, Y., Aktel, M., & Eke, E. (2012). Sağlık Hizmetlerinde Kamu Özel Or-

taklığı Uygulamsı, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17(3), 1-23

Kumral, E. (2018). Şehir Hastaneleri: Yeni Bir Uluslararası Sömürü Yöntemi, *İktisat ve Toplum Dergisi,* (88), 18-23.

Mavi, E.E. (2009). *1960 Sonrası Türk Sağlık Personeli Politikası,* Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara

OECD (2008). OECD Sağlık Sistemi İncelemeleri-Türkiye, OECD ve IBRD/Dünya Bankası, Erişim Tarihi: 08.10.2020, Erişim Adresi: https://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/kitaplar/OECDKITAP.pdf

Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. (2017, 25 Ağustos). Resmi Gazete (Sayı: 30165) Erişim Adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/08/20170825.htm

Özay, H. (2013). Fırıncı, hastane birliğinde müdür yardımcısı yapılmış, Erişim Tarihi: 10.11.2020, Erişim Adresi: https://www.saglikaktuel.com/haber/firinci-hastane-birliginde-mudur-yardimcisi-yapilmis-34240.htm

Pala, K. (2013) "Sağlık Alanında Kamu-Özel Ortaklığı: Birleşik Krallık Deneyimi", Toplum ve Hekim, 28 (6) : 432-435.

Pala, K. (2014). Neoliberal Sağlık Reformlarının Etkisi: Kamu Hastanelerinde Finansman Yapısı Değişiyor. *Toplum ve Hekim Dergisi*, 29(6), 414-429.

Sağlık Bakanlığı, Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı Hıfzıssıhha Mektebi Müdürlüğü (2010). Türk Sağlık Sistemi'nde Kurum Dışından Hizmet Alımı Uygulamaları Araştırma Raporu. Yayın Numarası(2010-24).

Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu (1987, 15 Mayıs). Resmi Gazete (Sayı: 19461) Erişim Adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3359.pdf

Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (2011, 2 Kasım). Resmi Gazete (Sayı: 28103 (Mükerrer)). Erişim Adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/11/20111102M1-3.htm

Sağlık Tesislerinin, Kiralama Karşılığı Yaptırılması İle Tesislerdeki Tıbbi Hizmet Alanları Dışındaki Hizmet Ve Alanların İşletilmesi Karşılığında Yenilenmesine Dair Yönetmelik.(2006, 22 Temmuz).Resmi Gazete (Sayı: 26236) Erişim Adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/07/20060722-2.htm

Sağlık Bakanlığı, Sağlık Yatırımları Genel Müdürlüğü. (2020). Erişim Tarihi: 17.11.2020, Erişim Adresi: https://sygm.saglik.gov.tr/TR,33960/sehir-hastaneleri.html.

Sekhri, N., Feachem, R., & Ni, A. (2011). Public-Private Integrated Partnerships Demonstrate The Potential To Improve Health Care Access, Quality, And Efficiency, Health Affairs; 30(8), 1498-1507

Sonğur, C., & Top, M. (2018). Türkiye'de Sağlık Sektöründe Kamu-Özel İşbirliği Modeli: Paydaş Görüşlerine Dayalı Bir Alan Araştırması. *Sosyal Güvenlik Dergisi (Journal of Social Security),* 8(1), 159-186.

Şahin, İ. (2008). Sağlık Bakanlığı Genel Hastaneleri ve Sağlık Bakanlığına Devredilen

SSK Genel Hastanelerinin Teknik Verimliliklerinin Karşılaştırmalı Analizi, *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 11(1),* 1-48

Şentürk, B. (2018). Kamu Hastane Birlikleri: Sağlık Hizmetlerinin Piyasalaştırılmasında Bir İnşa ve Tasfiye Süreci. *Toplum ve Hekim Dergisi,* 33(5), 348 - 359

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). Kamu-Özel İşbirliği Raporu, 2018, Erişim Tarihi: 16.11.2020, Erişim Adresi: https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari. Kalkınma Planları

T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2016). Dünya'da ve Türkiye'de Kamu-Özel İşbirliği Uygulamalarına İlişkin Gelişmeler (2015), Erişim Tarihi: 16.11.2020, Erişim Adresi: https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Dunyada_ve_Turkiyede_Kamu_Ozel_Isbirligi_Uygulamalarina_Iliskin_Gelismeler-2015.pdf

T.C. Sayıştay Başkanlığı. (2019). Sağlık Bakanlığı 2018 Yılı Sayıştay Düzenlilik Denetim Raporu, Erişim Tarihi: 29.08.2020, Erişim Adresi: https://www.sayistay.gov.tr/tr/Upload/62643830/files/raporlar/kid/2018/Genel_B%C3%BCt%C3%A7e_Kapsam%C4%B1ndaki_%20Kamu_%C4%B0dareleri/SA%C4%9ELIK%20BAKANLI%C4%9EI.pdf

Tengilimoğlu, D. (2012). *Hasta Yönetimi ve Organizasyonu Sağlık Kurumları Yönetimi-I.* Tatar, M.(Ed.). Sağlık Kurumları Yönetimi-I (46-74) içinde. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını

Vrangbæk, K. (2008). Public–Private Partnerships in the Health Sector: the Danish Experience, *Health Economics, Policy and Law,* (3), 141–163

Oral, T. Ruh Sağlığı Yasamız: Bir Kez Daha Bir Başka Bahara mı Kalacak? [Blog Yazısı] Erişim Adresi: http://www.timucinoral.com/PDF/ruh-sagligi-yasasi.pdf . Erişim Tarihi: 01.11.2020.

KAYNAKÇA

Aile Hekimliği Sözleşme ve Ödeme Yönetmeliği. Resmi Gazete Tarihi: 30.06.2021 Resmi Gazete Sayısı: 31527

Algın, K., Şahin, İ., & Top, M. (2004). Türkiye'de Aile Hekimlerinin Mesleki Sorunları ve Çözüm Önerileri. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 7(3), 249-275.

Alkinaidri, A., & Alsulami, H. (2018). Improving Healthcare Referral System Using Lean Six Sigma. American Journal of Industrial and Business Management, 8, 193-206.

Arya, N., Gibson, C., Ponka, D., Haq, C., Hansel, S., Dahlman, B., & Rouleau, K. (2017). Family medicine around the world: overview by region. Canadian Family Physician, 63, 436-441.

Aytekin, S. (2012). Türkiye'de Aile Hekimliği Uygulamasının Sağlık Harcamaları Üzerindeki Etkilerinin Belirlenmesi. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi(9), 33-44.

Bağcı, G. (2014). Aile Hekimliği, Temel Kavramlar, Yasal Çerçeve, İşleyiş, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. (Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi, İstanbul.

Başak, O., & Görpelioğlu, S. (1998). Tıp Fakültesi Öğretim Elemanlarının Aile Hekimliğine Yaklaşımları. Aile Hekimliği Dergisi, 2(1), 40-43.

Beasley, J. W., Starfield, B., Weel, C., Rosser, W. W., & Haq, C. L. (2007). Global Health and Primary Care Research. J Am Board Fam Med., 20(6), 518-526.

Boerma, W. G. (2003). Profiles of general practice in Europe. NIVEL.

Boerma, W. W., Van Der Zee, J., & Fleming, D. M. (1997). Service profiles of general practitioners in Europe. European GP Task Profile Study. Br J Gen Pract, 47(421), 481-486.

Bulut, S., & Uğurluoğlu, Ö. (2020). Sağlık Hizmetlerinde Sevk Sistemi. Türkiye Klinikleri Sağlık Bilimleri Dergisi, 5(1), 166-182.

European Union, (2016). Health At A Glance: Europe 2016 OECD/EUROPEAN UNION.

Evans, P. (2003). Wonca World Family Doctors Caring For People Europe, Wonca Aile Hekimliği Avrupa Tanımı, 2002. (O. Başak, Z. Aktürk, & P. Topsever, Çev.) Türkiye Aile Hekimleri Uzmanlık Derneği Yayını.

Macinko, J., Starfield, B., & Shi, L. (2003). The Contribution of Primary Care Systems to Health Outcomes within Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) Countries, 1970–1998. HSR: Health Services Research, 38(3), 831-865.

Mola, E., & Eriksson, T. (2011). Introductıon To 2011 Revısıon . P. Evans İçinde, The European Defınıtıon Of General Practıce / Famıly Medıcıne. Wonca Europe 2011 Edition.

OECD. (2020) Realising the Potential of Primary Health Care, https://www.oecd-ilibrary.org/sites/a92adee4-en/index.html?itemId=/content/publication/a92adee4-en

European Union. (2018). A New Drive For Primary Care in Europe: Rethinking The Assessment Tools And Methodologies Report Of The Expert Group On Health Systems Performance Assessment.

Kamu Sağlık Tesisleri ve Ruhsatlandırma Yönetmeliği Sayı 30894

Özen, O. (2015). Sağlıkta Sosyalleştirmeden Aile Hekimliğine Giden Yolun Tarihsel Arka Planı: Türkiye Birinci Basamak Sağlık Örgütlenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Medipol Üniversitesi, İstanbul.

Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 224, Kabul Tarihi: 05.01.1961, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 12.01.1961, Yayımlandığı Resmi Gazete Sayısı: 10705.

S.B. (2009). Türkiye Sağlıkta Dönüşüm Programı ve Temel Sağlık Hizmetleri. T.C. Sağlık Bakanlığı.

S.B. (2025). T.C Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2023. Ankara.

Solak, F. (2010). Aile Hekimliği Uygulamasının Değerlendirilmesi: Eskişehir İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya: T.C. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliği. 2008

Starfield, B. (1994). Is primary care essential? The Lancet, 344(8930), 1129-1133.

Starfield, B. (2009). Prımary Care And Equıty In Health: The Importance To Effectıveness And Equıty Of Responsıveness To Peoples' Needs. Humanity & Society, 33(1-2), 56-73.

Tarimo, E., Webster, E. G (1996). Primary health care concepts and challenges in a changing world: Alma-Ata revisited & World Health Organization. Division of Strengthening of Health Services.

Toplum Sağlığı Merkezlerinin Kurulması ve Çalıştırılmasına Dair Yönerge 03.08.2011

WHO. (1978). Declaration of Alma-Ata.

WHO. (2008). Evaluation of the organizational model of primary care in Turkey: a survey-based project in two provinces of Turkey.

WHO. (2009). Evaluation of the Organizational Model of Primary Care in the Russian Federation.

Clarke, E. A. (1974). What is preventive medicine?. Canadian Family Physician, 20(11), 65.

Healey, B. J., & Evans, T. M. (2014). Introduction to Health Care Services: Foundations and Challenges. John Wiley & Sons.

Dehart, R. L., MD. Preventive medicine. Magill's Medical Guide (Online Edition), [s. l.], 2023. Disponível em: https://research.ebsco.com/linkprocessor/plink?id=e1e8bfa3-72fe-3f03-921c-98c99b983225. Erişim Tarihi: 24 Temmuz 2024.

Howse, N. Preventive Health Care: Select Analyses of Cost Savings Literature, Services and Use of Examinations. New York: Nova Science Publishers, Inc, 2015.

Aile Hekimliği Uygulama Yönetmeliği. Resmi Gazete Tarihi: 25.01.20132013 Resmî Gazete Sayısı: 28539.

Toplum Sağlığı Merkezi ve Bağlı Birimler Yönetmeliği, 05.02.2015 Tarih ve 29258 Sayılı Resmi Gazete.

Aile Hekimliği Kanunu. Kanun Numarası: 5258, Kabul Tarihi: 24.11.2004, Yayımlandığı Resmi Gazetenin Tarihi: 09/12/2004, Yayımlandığı Resmi Gazete Sayısı: 25665

KAYNAKÇA

Atilla, A. (2020), Sağlık Kurumlarının Türleri ve Özellikleri, (Ed: Yasemin Akbulut) Sağlık Kurumları Yönetimi I, Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, Erzurum.

Başbakanlık (2012). Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM) Genelge, Resmi Gazete: 28431.

Erdmann, A. L., Andrade, S. R. D., Mello, A. L. S. F. D., & Drago, L. C. (2013). Secondary Health Care: best practices in the health services network. *Revista latino-americana de enfermagem*, *21*(spe), 131-139.

Gemlik N. & Ayanoğlu Şişman F. (2011). Sağlık Kurumlarında Yönetim, (Ed: Ayşegül Yıldırım Kaptanoğlu) Sağlık Yönetimi, İstanbul: Beşir Kitabevi.

Greenwald, H.P. (2010). Healthcare in United States: Organizationi Management and Policy. San Francisco:Jossey Bass.

Hayran O. (1997). Sağlık Hizmetleri, (Ed: Osman Hayran, Haydar Sur), Hastane Yöneticiliği, İstanbul, Nobel Tıp Kitabevi.

Kavuncubaşı, Ş., & Yıldırım, S. (2012). Hastane ve Sağlık Kurumları Yönetimi (Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Mills, A. (2014). Health Care Systems in Low-and Middle-income Countries. *New England Journal of Medicine*, *370*(6), 552-557.

Organization for Economic Cooperation and Development (OECD). (2021). *Health at a glance 2021: OECD indicators*, https://www.oecd.org/en/publications/health-at-a-glance-2021_ae3016b9-en.html.

SB (2018). Gebe Okulu, Gebe Bilgilendirme Sınıfı, Doğuma Hazırlık ve Danışmanlık Merkezleri Genelgesi, Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

SB (2019). Kamu Sağlık Tesisleri Ruhsatlandırma Yönetmeliği, Resmi Gazete Sayı: 30894.

SB (2013). Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezleri Yönetmeliği, Resmi Gazete Sayı: 28866.

SB (2010). Sağlık Bölge Planlaması Hakkında Genelge ile Hastane Yatak ve Rolleri Tescil Onayı, Ankara: Sağlık Bakanlığı.

SB (2011a). Sağlık Bakanlığı Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. Ankara: Sağlık Bakanlığı.

SB (2011b). Sağlık Bakanlığı Toplum Ruh Sağlığı Merkezleri Hakkında Yönerge. Ankara: Sağlık Bakanlığı.

SB (2018). Obezite Merkezlerinin Açılması, Tescil Edilmesi, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Genelgesi. Ankara: Sağlık Bakanlığı.

SB (2005). Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Yönerge. Ankara: Sağlık Bakanlığı.

SB (2014a). Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Yönetmeliği, Resmi Gazete Sayı: 29158.

SB (2014b). Üremeye Yardımcı Tedavi Uygulamaları Ve Üremeye Yardımcı Tedavi Merkezleri Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete Sayı: 29135.

SB (2008). Ayakta Teşhis ve Tedavi Yapılan Özel Sağlık Kuruluşları Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete Sayı: 26788.

SB (2019). Diyaliz Merkezleri Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete Sayı: 30701.

SB (2020). Genetik Hastalıklar Değerlendirme Merkezleri Yönetmeliği, Resmi Gazete Sayı: 31004.

Samsun İl Sağlık Müdürlüğü Bafra Devlet Hastanesi, https://bafradh.saglik.gov.tr/TR,153756/organizasyon-semasi.html, Erişim Tarihi: 01.01.2021.

Tengilimoğlu D., Işık O., & Akbolat M. (2012), Sağlık İşletmeleri Yönetimi, (Geliştirilmiş 5. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

World Health Organization (WHO). (2023). *Primary health care and health systems*. https://www.who.int/health-topics/primary-health-care.

KAYNAKÇA

Akdağ, R., & Koç, Y. (2012). *Türkiye sağlıkta dönüşüm programı değerlendirme raporu (2003-2011): herkes için sağlık*: TC Sağlık Bakanlığı.

Akdur, R. (1998). Çağdaş sağlık ve sağlık hizmetleri kavramları bu kavramlara etki eden dinamikler. Halk Sağlığı. Ankara: Antıp Aş Tıp Kitapları ve Bilimsel Yayınlar.

Altay, A. (2007). Sağlık hizmetlerinin sunumunda yeni açılımlar ve Türkiye açısından değerlendirilmesi. *Sayıştay Dergisi, 64*, 33-58.

Ateş, K. (2018). *Madde Bağımlılarının Sosyal Rehabilitasyonunda Yerel Yönetimlerin Rolü-Bursa İli Örneği.* Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Aydın, N. (2019). Health Promotion. *Black Sea Journal of Health Science, 2*(1), 21-29.

Bauer, W. W. (1947, Jun). *What Is Health Education?: A Symposium Prepared at the Request of the Editorial Board*. Paper presented at the Am J Public Health Nations Health.

Baysal, Ş. (2019). *Toplum temelli rehabilitasyon modelleri üzerine bir inceleme: engellilerin sosyal rehabilitasyonu*. (Yüksel Lisans), Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Cleary, H. P. (1988). Health education: the role and functions of the specialist and the generalist. *Revista de saude publica, 22*, 64-72.

Diaz-Valencia, P. A. (2012). Theoretical conceptions on the theory on health education. Systematic review %J Investigación y Educación en Enfermería. *30*, 378-389.

Glanz, K., Rimer, B. K., & Viswanath, K. (2008). *Health behavior and health education: theory, research, and practice*: John Wiley & Sons.

Gokhale, S. (2001). Social/economic rehabilitation. *International Journal of Leprosy Other Mycobacterial Diseases, 69*(2; SUPP), S42-S51.

Green, L. W., & Kreuter, M. W. (2005). Precede-proceed. *Health program planning: an educational ecological approach. 4th edn. New York: McGraw-Hill*.

Griffiths, W. (1972). Health Education Definitions, Problems, and Philosophies. *Health Education Monographs, 1*(31), 7-11. doi:10.1177/109019817200103103

Groene, O., & Garcia-Barbero, M. (2005). *Health promotion in hospitals: evidence and quality management*: WHO Regional Office for Europe Copenhagen.

Hayran, O. (1997). Sağlık hizmetleri hastane yöneticiliği,(Ed. O. Hayran, H. Sur) Nobel Kitabevi. In (pp. 15-27): İstanbul.

Hors-Fraile, S., Rivera-Romero, O., Schneider, F., Fernandez-Luque, L., Luna-Perejon, F., Civit-Balcells, A., & de Vries, H. (2018). Analyzing recommender systems for health promotion using a multidisciplinary taxonomy: A scoping review. *Int J Med Inform, 114*, 143-155. doi:10.1016/j.ijmedinf.2017.12.018

HSE (Producer). (2012, 2012-06). The health promotion strategic framework main report. Retrieved from http://hdl.handle.net/10147/228940

Hubley, J. (1984). Principles Of Health Education. *British Medical Journal (Clinical Research Edition), 289*(6451), 1054-1056.

Kıvanç, M. M. (2015). Evrensel sağlık bildirgeleri ve Türkiye'de sağlık reformları. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi, 2*(3), 162-166.

Kumar, S., & Preetha, G. (2012). Health promotion: an effective tool for global health. *Indian journal of community medicine : official publication of Indian Association of Preventive & Social Medicine, 37*(1), 5-12. doi:10.4103/0970-0218.94009

Kurt, A. Ö., & Şaşmaz, T. (2012). Türkiye'de Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi: 1961–2003. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi, 2*(1), 21-30.

MEB. (2016). *Hasta ve Yaşlı Hizmetler*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Mollahaliloğlu, S., Hülür, Ü., Yardım, N., Özbay, H., Çaylan, A. K., Ünüvar, N., & Aydın, S. (2007). Türkiye'de sağlığa bakış 2007. *TC Sağlık Bakanlığı Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı, Hıfzıssıhha Mektebi Müdürlüğü*, 81-85.

Nutbeam, D. (1986). Health promotion glossary. *Health promotion international, 1*(1), 113-127.

Pancer, S. M., & Nelson, G. (1989). Community-based approaches to health promotion: guidelines for community mobilization. *International Quarterly of Community Health Education, 10*(2), 91-111.

Petersen, P. E., & Kwan, S. (2010). The 7th WHO Global Conference on Health Promotion-towards integration of oral health (Nairobi, Kenya 2009). *27*(Suppl 1), 129-136.

Przybylska, D., Borzęcki, A., Drop, B., Przybylski, P., & Drop, K. (2014). Health education as an important tool in the healthcare system. *Polish Journal of Public Health, 124*(3), 145-147.

Pueyo-Garrigues, M., Whitehead, D., Pardavila-Belio, M. I., Canga-Armayor, A., Pueyo-Garrigues, S., & Canga-Armayor, N. (2019). Health education: A Rogerian concept analysis. *International Journal of Nursing Studies, 94*, 131-138. doi: https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2019.03.005

Rootman, I., Goodstadt, M., Potvin, L., & Springett, J. (2001). A framework for health promotion evaluation. *WHO Reg Publ Eur Ser*(92), 7-38.

Sağlığı Geliştirme Genel Müdürlüğü. (2020). Sağlığın geliştirilmesine yönelik devam eden kampanyalar. Retrieved from https://sggm.saglik.gov.tr/

Sağlık Bakanlığı. (2011). *Sağlığın teşviki ve geliştirilmesine yönelik dönüm noktaları. Global Konferanslardan Bildiriler. Dünya Sağlık Örgütü 2009.*Ankara: Bakanlık Yayın No: 813.

Sağlık Bakanlığı. (2017). *Sağlık Bakanlığı 2016 Faaliyet Raporu*. Retrieved from Bizim Dijital Matbaa, Ankara:

Salci, M. A., Maceno, P., Rozza, S. G., da Silva, D. M. G. V., Boehs, A. E., Heidemann, I. T. S. B. J. T., & Enfermagem, C. (2013). Educação em saúde e suas perspectivas teóricas: algumas reflexões. *22*(1), 224-230.

Samson-Akpan, E. (2006). Importance of Health Education to Functional Tertiary Education in Nigeria. 1-16.

Simonds, S. (1976). Health education in the Mid-1970s: State of the Art. *Preventive Medecine*.

Smith, B. J., Tang, K. C., & Nutbeam, D. (2006). WHO health promotion glossary: new terms. *Health promotion international, 21*(4), 340-345.

Tengilimoğlu, D., Işık, O., & Akbolat, M. (2018). *Sağlik işletmeleri yönetimi*. Ankara: Nobel Publication.

Umumi Hıfzısıhha Kanunu. (1930). Kanun Numarası 1593. *24*(04).

Whitehead, D., & Russell, G. (2004). How effective are health education programmes—resistance, reactance, rationality and risk? Recommendations for effective practice. *International journal of nursing studies, 41*(2), 163-172.

WHO. (1986). Ottawa Charter for Health Promotion Geneva. Retrieved from https://www.who.int/healthpromotion/conferences/previous/ottawa/en/

WHO. (2005). *Global health promotion*. Paper presented at the WHO Secretariat Background Document for the 6th Global Conference on Health Promotion in Bangkok,, Thailand, 7-11 August.

WHO. (2012). Health education: theoretical concepts, effective strategies and core competencies: a foundation document to guide capacity development of health educators. Cairo: WHO Regional Office for the Eastern Mediterranean;[Internet] 2012. 1-13.

WHO. (2019). Retrieved from https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/rehabilitation

WHO. (2020a). Global Health Promotion Conferences.

WHO. (2020b). Global Health Promotion Conferences. Retrieved from https://www.who.int/healthpromotion/conferences/previous/sundsvall/en/

WHO. (2020c). The 6th Global Conference on Health Promotion. Retrieved from https://www.who.int/healthpromotion/conferences/6gchp/en/

WHO. (2020d). The 8th Global Conference on Health Promotion. Retrieved from https://www.who.int/healthpromotion/conferences/8gchp/background/en/

WHO. (2020e). 9th Global Conference on Health Promotion. Retrieved from https://www.who.int/healthpromotion/conferences/9gchp/about/en/

KAYNAKÇA

Ağıralan, E. (2013). Sağlık Hizmeti Harcamalarının Azaltılmasında Koruyucu Hizmetlerin Rolü, Ağız ve Diş Sağlığı, SGK Uzmanlık Tezi, Ankara.

Ağız ve Diş Sağlığı Hizmeti Sunulan Özel Sağlık Kuruluşları Hakkında Yönetmelik (2015). Erişim Tarihi: 17.05.2020, Erişim Adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=20505&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5

Akar, Ç. (2014). Türkiye'de Ağız-Diş Sağlığı Hizmetlerinin Strateji Değerlendirmesi, Türk Diş Hekimleri Birliği Yayınları, Araştırma Dizisi: 9, Ankara.

Atasever, M. (2015). Türkiye'de Ağız-Diş Sağlığı ve Dental Görüntüleme Hizmetleri. *Haber*. Aralık: 62-64.

Atasever, M., & Örnek, M. (2018). Türkiye'de Ağız ve Diş Sağlığı Hizmetleri ve Çalışan Sorunları Analizi, *SASAM Enstitüsü Analiz, 4,* 3-32.

Beşiroğlu, E., & Lütfioğlu, M. (2018). Ağız Diş Sağlığının Yaşam Kalitesine Etkisi ve Yaygın Değerlendirme Yöntemleri, *Uluslararası Diş Hekimliği Bilimleri Dergisi*, (2), 81-89.

Da Silva, O. M., & Glick, M. (2012). FDI Vision 2020: a blueprint for the profession. *International Dental Journal*, *62(6),* 277.

Demir, H., Konca, M., & Şahin, İ. (2018). Ağız ve Diş Sağlığı Merkezlerinin Verimliliklerinin Değerlendirilmesi. 17th Internationally Participated Business Congress. IK2018.

DİŞSİAD (2020). Erişim Tarihi: 15.06.2020, Erişim Adresi: https://dissiad.org.tr/haber/agiz-ve-dis-sagligi-daire-baskanligi-kuruldu

Faaliyet Raporu (2019). Erişim Tarihi: 22.06.2020, Erişim Adresi: https://sgb.saglik.gov.tr/TR,64225/tc-saglik-bakanligi-2019-yili-faaliyet-raporu-yayinlanmistir.html

FDI (2015). Oral Health Worldwide. A report by FDI World Dental Fedaration. Erişim Tarihi: 09.05.2020, Erişim Adresi: https://www.fdiworlddental.org/sites/default/files/media/documents/2015_wohd-whitepaper-oral_health_worldwide.pdf.

Gift, H. C., Reisine, S. T., & Larach, D. C. (1992). The social impact of dental problems and visits. *American journal of public health*, *82*(12), 1663-1668.

Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü (2018). Erişim Tarihi: 02.07.2020. Erişim Adresi: https://sagligim.gov.tr/agiz-dis-sagligi/saglik-bakanligi-koruyucu-agiz-ve-dis-sagligi-uygulamalari.html

Health at Glance (2009). Erişim Tarihi: 26.06. 2020, Erişim Adresi: https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/health_glance-2009-34-en.pdf?expires=1594842978&id=id&accname=guest&checksum=5608D20A659548AC4DE84A1B90C7CD7E

Holst, D., Sheiham, A., & Petersen, P. E. (2001). Oral health care services in Europe. *Journal of public health*, *9*(2), 112-121.

Kar, A., Özer, Ö., & Avcı, K. (2019). Türkiye'deki ağız ve diş sağlığı merkezlerinin finansal performans değerlendirmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 60, 87-99.

Karabekiroğlu, S., & Ünlü, N. (2017). Toplum Bazlı Koruyucu Ağız Diş Sağlığı Programlarında Erken Dönem Koruyucu Uygulamaların Yeri ve Önemi. *Ege Üniversitesi Dişhekimliği Fakültesi Dergisi*, *38*(2), 89-100.

Keleş, Z. H. (2019). Ağız ve Diş Sağlığına İlişkin Bilgi ve Tutumların Toplumsal Etkenler Açısından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kıraç, Y., & Kıraç, S. (2018). Veri Zarflama Analizi Yaklaşımını Kullanarak Ağız ve Diş Sağlığı Hastanelerinin (ADSH) Verimlilik Değerlendirmesi. *Uluslararası Yönetim Eğitim ve Ekonomik Perspektifler Dergisi*, *6*(2), 90-105.

Kutlu, G., & Akbulut, Y. (2019). Kamu Yönetimi ve Kadın içinde Sağlık ve Kadın (Ed: Altınok, H., Gedikkaya, F.G.). Ankara: Gazi Kitapevi.

Kuzu, Ö. F. (2019). Türkiye'deki Ağız ve Diş Sağlığı Politikalarının İncelenmesi ve Yeni Model Önerisi: Bir Kamu Hastanesi Örneği (Yüksek Lisans Tezi), Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Moradi, G., Mohamadi Bolbanabad, A., Moinafshar, A., Adabi, H., Sharafi, M., & Zareie, B. (2019). Evaluation of Oral Health Status Based on the Decayed, Missing and Filled Teeth (DMFT) Index. *Iranian journal of public health*, 48(11), 2050–2057.

Muğlalı, M., Canger, M., & Çelenk, P. (2008). Diş Hekimliği Fakültesi'ne Gelen Hastaların Başvuru Nedenleri, Ağız Sağlığı Durumları ve Tedavi Gereksinimleri Arasındaki İlişki. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi*, *9*(3), 78-82.

Oktay, İ. (2003). Ağız ve Diş Sağlığı ve Genel Sağlık Sigortası Tasarı Taslağı. *Türk Diş Hekimleri Birliği Dergisi, 78*, 58.

Oral Health Country (2020). Erişim Tarihi:27.06.2020, Erişim Adresi: https://capp.mau.se/country-areas/denmark/

Öcek, Z. U. (2002). Dünyada Uygulanan Ağız-Diş Sağlığı Hizmet Sistemlerine Genel Bir Bakış, *Toplum ve Hekim, 17*(3), 206-211.

Özcan, D. E., Evcil, S., Turgut, D. H., & Yıldız, M. (2005). Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesine Başvuran Hastalarda Kliniğe Başvurma Nedeni ile Eğitim Durumu, Yerleşim Yeri ile Diş Fırçalama Alışkanlığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi*, *2005*(3), 15-19.

Özyavaş, S. (2018). Türkiye'de Ağız Diş Sağlığı Politikası: Mevcut Durum Analizi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, *21*(4), 789-805.

Patel, R. (2012). The State of Oral Health in Europe. Report Commissioned by the Platform for Better Oral Health in Europe. Erişim Tarihi: 27.06.2020, Erişim Adresi: http://www.oralhealthplatform.eu/our-work/the-state-of-oral-health-in-europe/

Petersen, P. E. (2003). The World Oral Health Report 2003: Continuous Improvement of Oral Health in 21st Century-The Approach of the WHO Global Oral Health Programme. *Community Dent Oral Epidemiol, 31*(1): 3-24.

Sağlık Bakanlığı (2017a). Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü, Ağız ve Diş Sağlığı Hizmet Göstergeleri 2017, İstatistik, Analiz, Raporlama ve Stratejik Yönetim Daire Başkanlığı, Ankara.

Sağlık Bakanlığı (2017b). Sağlıkta Kalite Standartları ADSH (Versiyon 3) Seti Erişim Tarihi: 25.06.2020, Erişim Adresi: https://kalite.saglik.gov.tr/TR,19883/saglikta-kalite-standartlari-sks-adsh-versiyon-3-yayimlandi.html

Sağlık Bakanlığı (2018), Erişim Tarihi: 25.06.2020, Erişim Adresi: https://khgmsaglikhizmetleridb.saglik.gov.tr/TR,42972/agiz-ve-dis-sagligi-hizmetleri-ve-tescil-birimi.html

Sağlık Bakanlığı (2020). Erişim Tarihi: 04.07.2020, Erişim Adresi: https://shgm.saglik.gov.tr/TR,66544/agiz-ve-dis-sagligi-dairesi-baskanligi.html

Sağlık Bakanlığı (2020b). Erişim Tarihi: 04.07.2020, Erişim Adresi: https://khgm.saglik.gov.tr/?_Dil=1

Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Web Sitesi (2024). Erişim Tarihi: 8.8.2024, Erişim Adresi: https://shgm.saglik.gov.tr/TR-52885/teskilat-semasi.html

Sağlık İstatistik Yıllığı (2022). Erişim Tarihi: 08.08.2024 Erişim Adresi: https://www.saglik.gov.tr/TR-103184/saglik-istatistikleri-yilligi-2022-yayinlanmistir.html

Sağlık Bakanlığı (2022). Aile Diş Hekimliği Modeli Uygulaması 3 Pilot İlde Başlatıldı. Erişim Tarihi: 8.08.2024. Erişim Adresi: https://shgmadsdb.saglik.gov.tr/TR-92751/aile-dis-hekimligi-modeli-uygulamasi-3-pilot-ilde-baslatildi.html

Şengün, O. (2001). Türk Diş Hekimleri Birliği'nin Ağız ve Diş Sağlığı Sorunlarına Bakışı ve Çözüm Önerileri, *Yeni Türkiye Dergisi*, *39*, 613.

Tatar, M., Mollahaliloğlu, S., Şahin, B., Aydın, S., Maresso, A., & Hernández-Quevedo, C. (2011). Turkey: Health system review. 13(6): 1-211.

TDB (2018). Diş Hekimliğinde İnsangücü Planlaması. Erişim Tarihi: 28.06.2020, Erişim Adresi: http://www.tdb.org.tr/tdb/v2/ekler/Dishekimliginde_Insangucu_Planlamasi_2018.pdf

TDB (2019). Diş Hekimliğinde İnsangücü Planlaması. Erişim Tarihi: 28.06.2020, Erişim Adresi: http://www.tdb.org.tr/tdb/v2/ekler/Dishekimliginde_Insangucu_Planlamasi_2019.pdf

TDB (2020). Diş Hekimliğinde İnsangücü Planlaması. Erişim Tarihi: 28.06.2020, Erişim Adresi: http://tdb.org.tr/tdb/v2/ekler/Dishekimliginde_Insangucu_Planlamasi_2020.pdf

TDB (2023). Diş Hekimliğinde İnsangücü Planlaması. Erişim Tarihi: 08.08.2024 Erişim Adresi: http://tdb.org.tr/tdb/v2/ekler/Dishekimliginde_Insangucu_Planlamasi_2023.pdf

Temel, Ş. (2019). Ankara İlinde Ağız ve Diş Sağlığı Merkezlerinin Etkinliğinin Ölçülmesi (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

TÜİK (2019). Sağlık Harcamaları İstatistikleri. Erişim Tarihi: 27.06.2020, Erişim Adresi: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1084

TÜİK (2022). Sağlık Personeli İstatistikleri. Erişim Tarihi: 07.08.2024 Erişim Adresi: http://tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1095

Türkiye Sağlık Hizmetleri Kalite ve Akreditasyon Enstitüsü (2020). Erişim Tarihi: 5.07.2020, Erişim Adresi: https://www.tuseb.gov.tr/tuska/standartlar/tumu

Ülgen, R. (2005). Ağız Diş Sağlığı Alanında Ülkemiz Koşullarına Uygun Sigorta

Planlarının Modellenmesi (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Widström, E., & Eaton, K. A. (2004). Oral healthcare systems in the extended European union. *Oral Health Prev Dent*. *2(3),* 155-194.

Yaman, İ. (2019). Ağız ve Diş Sağlığı Merkezlerinde Uygulanan Dolgu Tedavi Türlerinin Maliyet Analizi ve Bir Uygulama (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği (1983). Erişim Tarihi: 13.05.2020, Erişim Adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=85319&MevzuatTur=3&MevzuatTertip=5

Yıldırım, C. K. (2019). İnsan gücü planlamasına ihtiyacımız var. Türk Diş Hekimleri Birliği Dergisi, 169: 40-46.

Yılmaz, F., Şenel, İ. K., & İnce, Ö. (2019). Ağız ve diş sağlığı hastaneleri ve ağız ve diş sağlığı merkezlerinin etkinliklerinin veri zarflama analizi ile değerlendirilmesi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 17(4), 72-90.

75. Yıl Ağız ve Diş Hastanesi Web Sitesi (2024). Erişim Tarihi: 08.08.2024, Erişim Adresi: https://75yiladsh.saglik.gov.tr/TR,300131/organizasyon-semasi.html

Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi (2018). Erişim Tarihi: 19.06.2020, Erişim Adresi: https://istatistik.yok.gov.tr/

ÖSYM 1996-1997 Öğretim Yılı Yüksek Öğretim İstatistikleri.

ÖSYM 1997-1998 Öğretim Yılı Yüksek Öğretim İstatistikleri.

ÖSYM 1998-1999 Öğretim Yılı Yüksek Öğretim İstatistikleri.

ÖSYM 1999-2000 Öğretim Yılı Yüksek Öğretim İstatistikleri.

ÖSYM 2000-2001 Öğretim Yılı Yüksek Öğretim İstatistikleri.

ÖSYM 2001–2002 Öğretim Yılı Yüksek Öğretim İstatistikleri.

ÖSYM 2002-2003 Öğretim Yılı Yüksek Öğretim İstatistikleri.

ÖSYM 2003-2004 Öğretim Yılı Yüksek Öğretim İstatistikleri.

ÖSYM 2004-2005 Öğretim Yılı Yüksek Öğretim İstatistikleri.

ÖSYM 2005-2006 Öğretim Yılı Yüksek Öğretim İstatistikleri.

ÖSYM 2007-2008 Öğretim Yılı Yüksek Öğretim İstatistikleri.

ÖSYM 2009-2010 Öğretim Yılı Yüksek Öğretim İstatistikleri.

ÖSYM 2010-2011 Öğretim Yılı Yüksek Öğretim İstatistikleri.

ÖSYM 2011-2012 Öğretim Yılı Yüksek Öğretim İstatistikleri.

ÖSYM 2012-2013 Öğretim Yılı Yüksek Öğretim İstatistikleri.

ÖSYM 2013-2014 Öğretim Yılı Yüksek Öğretim İstatistikleri.

ÖSYM 2015-2016 Öğretim Yılı Yüksek Öğretim İstatistikleri.

ÖSYM 2016-2017 Öğretim Yılı Yüksek Öğretim İstatistikleri.

ÖSYM 2017-2018 Öğretim Yılı Yüksek Öğretim İstatistikleri.
ÖSYM 2018-2019 Öğretim Yılı Yüksek Öğretim İstatistikleri.
ÖSYM 2019-2020 Öğretim Yılı Yüksek Öğretim İstatistikleri.
ÖSYM 2020-2021 Öğretim Yılı Yüksek Öğretim İstatistikleri.

KAYNAKÇA

Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2024). Teşkilat Şeması. Erişim Tarihi: 05.08.2024 Erişim Adresi: https://acilafet.saglik.gov.tr/TR-4185/teskilat-semasi.html

Acil Sağlık Hizmetleri Yönetmeliği. 11 Mayıs 2000; Resmi Gazete Sayısı: 24046. Erişim Tarihi: 05.08.2024 Erişim Adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4798&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5

Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2023) Helikopter Ambulans Erişim Tarihi: 05.08.2024 Erişim Adresi: https://acilafet.saglik.gov.tr/TR-78201/helikopter-ambulans.html

Acil Sağlık Hizmetlerinin Sunumu Konulu Başbakanlık Genelgesi. 26 Haziran 2008; Sayı: 26918.

Altuntaş, S. (2014). Dünyada ve Ülkemizde İlk Yardım, Acil Sağlık Hizmetleri ve Afetlerde Sağlık Organizasyonu, Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.

Ambulanslar ve Acil Sağlık Araçları ile Ambulans Hizmetleri Yönetmeliği. 07 Aralık 2006; Sayı: 26369.

American College of Emergency Physicians. (2005). Emergency Department Planning and Resource Guidelines. *Annals of Emergency Medicine*, 45(2), 231–238.

Arslan, Ş. ve Güzel, Ş. (2018). Türkiye'de Hastane Öncesi Acil Sağlık Hizmetleri. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 5(31), 4995-5002.

Aydemir, İ., Üçlü, R. ve Aydoğan, A. (2020). Acil Servis Personeline Göre Şiddetin Nedenleri. *İstanbul Tıp Fakültesi Dergisi*, 83(1), 60-68.

Bahar, A., Şahin, S., Akkaya, Z. ve Alkayiş, M. (2015). Acil Serviste Çalışan Hemşirelerin Şiddete Maruz Kalma Durumu ve İş Doyumuna Etkili Olan Faktörlerin İncelenmesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 6(2), 57-64.

Balakrishnan, M. P., Herndon, J. B., Zhang, J., Payton, T., Shuster, J. ve Carden, D. L. (2017). The Association of Health Literacy with Preventable ED Visits: A Cross-Sectional Study. *Acad Emergy Medicine*, 24(9), 1042-1050.

Coşkun, S. ve Karahan, S. (2019) Acil Servis Çalışanlarında Şiddete Maruz Kalma Durumunun İncelenmesi. *ACU Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(3), 493-499

Dumlu, Ö.F. (2020). Acil Servis Başvurularının Triyaj Sistemine ve Acil Parametrelerine Göre Değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı, Sivas.

Durand, A. C., Palazzolo, S, Tanti-Hardouin, N, Gerbeaux, P, Sambuc, R. ve Gentile, S. (2012). Nonurgent Patients in Emergency Departments: Rational or Irresponsible Consumers? Perceptions of Professionals and Patients. *BMC Research Notes*, 5, 525-533.

Hakeri, H. (2018). Acil Sağlık Hizmetlerinde Hukuki Sorunlar. *Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi*, 48, 40-41

Kıdak, L., Arslan, E.F. ve Demir, H. (2016). Acil Sağlık Hizmetlerinde İnsan Kaynakları Yönetimi Problemlerinin Belirlenmesi ve Analitik Hiyerarşi Prosesi İle Önceliklendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi.* 7(16), 1-15.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2011a). Acil Sağlık Hizmetlerinin Yapısı. Ankara.

NCHS. (2015). National Hospital Ambulatory Medical Care Survey. Erişim Tarihi: 09.08.2024. Erişim Adresi: https://www.cdc.gov/nchs/data/nhamcs/web_tables/2015_ed_web_tables.pdf

Oktay, İ. ve Kayışoğlu, N. (2005). Tekirdağ İli 112 Acil Sağlık Hizmetlerinin Değerlendirilmesi. *STED Dergisi*, 14(2), 35-37.

Özel, G. (2011). Dünyada ve Türkiye'de Acil Tıp. Editör: Kekeç, Z. Tüm Yönleriyle Acil Tıp içinde: Nobel Yayınları.

Özşahin, A. (2006). Olay Yeri Değerlendirmesi ve Hasta Nakli. Editör: Taviloğlu, K., Ertekin, C. ve Güloğlu, R. Travma ve Resüsitasyon Kursu içinde: Logos Yayıncılık.

Özyaral, O. (2005). Ambulans ve İlk Müdahalede Sterilizasyon ve Dezenfeksiyon. 4. Ulusal Sterilizasyon Dezenfeksiyon Kongresi. 20-24 Nisan 2005, Ondokuz Mayıs Üniversitesi: Samsun.

Paksoy, V.M. (2016). Acil Sağlık Hizmetlerinde Uluslararası Uygulama Modellerinin Karşılaştırması: Anglo-Amerikan ve Franko-German Modeli. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi.* 4(1), 6-24.

Sağlık Bakanlığı. (2024). Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2022. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü. Ankara

Silibolatlaz, A., Gülen, M., Avcı, A. ve Satar, S. (2018). Üçüncü Basamak Acil Servise 112 Ambulansı ile Getirilen Erişkin Hastaların Analizi. *Boğaziçi Tıp Dergisi*, 5(2), 51-57.

Şimşek, D. Ö. (2017). Triaj Sistemlerine Genel Bakış ve Türkiye'de Acil Servis Başvurularını Etkileyen Faktörlerin Lojistik Regresyon ile Belirlenmesi. *Sosyal Güvence Dergisi*, 7(13), 84-115.

Toker, S.O. ve Küçükyılmaz, Ü. Acil Sağlık Sistemi Nedir? Türkiye'nin Ulusal Acil Sağlık Sistemine Genel Bir Bakış. *Dirim Dergisi.* 11-16.

Türkiye Acil Tıp Derneği. (2020). Acil Servislerde Şiddeti Önleme Raporu. Erişim Tarihi: 05.11.2020 Erişim Adresi: https://tatd.org.tr/uploads/files/Siddeti_Onleme_Raporu_2020.pdf.pdf

Vural, F., Çiftçi, S., Fil, Ş., Dura, A. ve Vural, B. (2013). Bir Devlet Hastanesinde Acil Servis Çalışanlarına Yönelik Şiddet: Şiddetin Rapor Edilme Sıklığı. *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*, 17(4), 147-152.

Yataklı Sağlık Tesislerinde Acil Servis Hizmetlerinin Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ. 13.09.2022; Resmî Gazete Sayısı: 31952

Yataklı Sağlık Tesislerinde Acil Servis Hizmetlerinin Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ 13 Mayıs 2023 2023) Sayı : 32189

KAYNAKÇA

Acar, O., (2018), Sağlıkta Dönüşüm Programı Sonrası Sağlık Bakanlığı Teşkilat Yapısı; Isparta İli Üzerinden Nitel Bir Analiz, MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(3).

Akdur, R., (1980), Türkiye'de Sağlık Örgütlenmesinin Gelişimi, Toplum ve Hekim, Sayı: 28, 36 – 43,

Aktel, M., Altan, Y., Kerman, U., & Eke, E. (2013). Türkiye'de Sağlık Politikalarının Dönüşümü: Sağlık Bakanlığı'nın Taşra Örgütlenmesi Üzerinden Bir Analiz. Afyon Kocatepe University Journal of Social Sciences, 15(2), 33–62. https://doi.org/10.5578/JSS.6834

Atatürk Ansiklopedisi (2020), Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti (Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı), Erişim Adresi: https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/sihhiye-ve-muavenet-i-ictimaiye-vekaleti-saglik-ve-sosyal-yardim-bakanligi/

Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Sayısı: 1, Yayımlandığı Resmî Gazetenin Tarihi - Sayısı: 10/7/2018-30474.

Eken, İ. (2020). Sağlık bakanlığı teşkilat yapısına ilişkin merkeziyetçilik/âdemi merkeziyetçilik düzenlemeleri üzerine bir inceleme KAÜİİBFD, 11(Ek Sayı 1), 269-305.

Karabulut, U. (2007). Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Sağlık Hizmetlerine Toplu Bir Bakış, Dr. Refik Saydam'ın Sağlık Bakanlığı ve Hizmetleri (1925-1937) . Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi , 6 (15) , 151-160 .

Sağlık Bakanlığı, (1990), Yataklı Tedavi Kurumları İstatistik Yıllığı 1989, Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.

Sağlık Bakanlığı, (2012a), Stratejik Plan 2013-2017, Erişim Adresi: http://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/kitaplar/stratejikplanturk.pdf

Sağlık Bakanlığı, (2012b), Sağlık Bakanlığı Taşra Teşkilatı İdari Ve Hizmet Birimleri Kadro Standartları Yönetmeliği, Erişim Adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=15741&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5, Resmî Gazete Tarihi: 04.01.2012 Resmî Gazete Sayısı: 28163

Sağlık Bakanlığı. (2018). Türkiye'de Aile Hekimliği. Erişim Tarihi: 16.06.2019, Erişim Adresi: https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/ailehekimligi/1394-türkiye-de-aile-hekimliği.html

Sağlık Bakanlığı, (2019), Stratejik Plan 2019-2023, Erişim Adresi: https://stratejikplan.saglik.gov.tr/files/TC-Saglik-Bakanligi-2019-2023-Stratejik-Plan.pdf#zoom=55

Sağlık Bakanlığı, (2021), Tarihçe, Erişim Adresi: https://www.saglik.gov.tr/TR,11492/tarihce.html

Sağlık Bakanlığı, (2025), Hizmet Birimleri, Erişim Adresi: (https://www.saglik.gov.tr/TR-11531/bakanlik-birimleri.html)

Sağlık Bakanlığı, (2025), Teşkilat Şeması, Erişim Adresi: https://www.saglik.gov.tr/TR-11443/teskilat-semasi.html

Sağlık Bakanlığı, (2025), Görev ve Yetkiler, Erişim Adresi: https://www.saglik.gov.tr/TR-11464/gorev-ve-yetkiler.html

Tababet Ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun (1928) Kanun Numarası: 1219

Kabul Tarihi: 11/4/1928, Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 14/4/1928 Sayı: 863 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 3 Cilt: 9 Sayfa: 126.

Tekir, S. (2019). Sıhhiye Ve Muavenet-İ İçtimaiye Vekâleti'nin Kuruluşu Ve Erken Cumhuriyet Dönemindeki Faaliyetleri (1920-1930) . Belgi Dergisi, Cilt II Sayı 18 , 1301-1326 DOI: 10.33431/belgi.547721

Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, (1930), Kanun Numarası: 1593, Kabul Tarihi: 24/4/1930, Yayımlandığı R.Gazete: 6/5/1930, Sayı: 1489, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 3, Cilt:11, Sayfa: 143.

181 Sayılı Sağlık Bakanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Resmi Gazete Tarih: 14.12.1983; No: 18251

663 Sayılı Sağlık Bakanlığı Ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Tarihi: 11/10/2011, No: 663, Yetki Kanununun Tarihi: 6/4/2011, No: 6223, Yayımlandığı R.G. Tarihi: 2/11/2011, No: 28103 Mükerrer, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 51

İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü, Erişim Adresi: https://istanbulism.saglik.gov.tr/TR-49641/baskanliklar.html

Ankara İl Sağlık Müdürlüğü, Erişim Adresi: https://ankaraism.saglik.gov.tr/TR-294723/hizmet-baskanliklarimiz.html

Tunceli İl Sağlık Müdürlüğü, Erişim Adresi: https://tunceliism.saglik.gov.tr/TR-22796/teskilat-semasi.html

KAYNAKÇA

5502 Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu. (2006 16, Mayıs). Resmî Gazete (Sayı: 26173). Erişim adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/05/20060520-2.htm. E.T: 10.10.2020.

5510 Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu. (2006, 31, Mayıs). Resmî Gazete (Sayı: 26200). Erişim adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/06/20060616-1.htm. E.T: 10.10.2020.

Acar, F., (2016). Tüm yönleriyle sosyal güvenlik rehberi. Ekin Basım Yayın Dağıtım.

AKKAYA, Y., (2000). "Sosyal Güvenlik Tarihi Üzerine Notlar", Toplum ve Hekim; 15: 2-90.

Alper, Y. (2010). Sosyal Güvenlik ve Turan Yazgan. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 0 (49), 97-124.

Alper, Y. (2010). Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısı: Temel Esaslar ve Değişiklikler. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 0 (51).

Alper, Y. (2011). Kurumsal Yapıda "Tek Çatı" Hayata Geçti. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 0 (53), 141-171.

Alper, Yusuf. (1999). Türkiye'de sosyal güvenlik ve sosyal sigortalar (SSK, BAĞ-KUR), [y.y.].

Aydın, U. (1999). Sosyal Güvenlik Sorunlarının Çözümünde Özel Sigortalar. Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dilik, S. (1988). Sosyal Güvenliğin Tarihsel Gelişimi. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 43 (01).

Dilik, S., (1980). Sosyal Güvenlik ve Sosyal Hizmetler Arasındaki İlişkiler. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 35 (01).

East, R., (1999) Social Security Law. Macmillan Press. London.

Ersan, G. (1987). Türkiye'de Sosyal Güvenlik. Türk Dünyası Araştırma Vakfı.

Fişek, G. (2007). Sosyal hizmet ve sosyal yardımların sosyal politika araçları içerisindeki yeri ("Genel'i Yerel'e" İndirmek). Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Sosyal Politika Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, No.595; s.334-350. http://sosyalpolitika.fisek.org.tr/sosyal-hizmet-ve-sosyal-yardimlarin-sosyal-politika-araclari-icerisindeki-yeri-%E2%80%9Cgenel%E2%80%9Di-%E2%80%9Cyerel%E2%80%9De-indirmek/. ET: 08.09.2020.

Güneş, Y, Yakar, A. (2004). Sosyal Sigorta Finansman Yöntemleri ve Türkiye'de Sosyal Sigorta Kurumlarının Finansman Yöntemlerinin Değerlendirilmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13 (2).

Güven, S., (2001) Sosyal Politikanın Temelleri, Bursa, Ezgi Kitabevi.

Güvercin, C. H., (2004). "Sosyal Güvenlik Kavramı ve Türkiye'de Sosyal Güvenliğin Tarihçesi", Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, Cilt: 57, Sayı:2, 89-95.

Güzel, A., (2005), "Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Öngörülen Reform Mevcut Sorun-

lara Çözüm mü?", Çalışma ve Toplum Ekonomi ve Hukuk Dergisi, Cilt 7, Sayı 4, s. 61-76.

Güzel, A., Okur, A.R., Caniklioğlu, N. (2009) "Sosyal Güvenlik Hukuku", 9. Bası, İstanbul: Beta.

İLO, (1958). 102 No'lu Sosyal Güvenlik (Asgari Standartlar) Sözleşmesi. https://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377270/lang--tr/index.htm. ET: 05.10.2020.

İTO, (1991). BAĞ-KUR Rehberi. İTO YAYIN NO: 1991-8.

Mete, A. (2006). AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİNDE TÜRK SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİNDE REORGANİZASYON ÇALIŞMALARI. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2006 Orhaner, E. (2018). Türkiye'de Sağlık Sigortası, 2. Basım, Siyasal Kitabevi, Ankara.

Midgley, J., & Tang, K.-L. (2008). Social security, the economy and development. Basingstoke [England: Palgrave Macmillan.

Nusret, E., Alper, Y., & Akgeyik, T., (1999). Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Arayışalar Özelleştirme ve Yeniden Yapılandırma. İstanbul: İTO Yayınları.

Özdemir, H., (2020). Sosyal Güvenlik Kanunları. Adalet Yayınevi. Ankara.

Özmen, Z. (2017). Avrupa'da Sosyal Güvenlik Sisteminin Finansmanı: Farklı Refah Devletleri Üzerine Bir İnceleme. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7 (2), 600-620.

Sargutan, E. (2006), Sosyal Politika Bilimi, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara.

Şenocak, H. (2010). Sosyal Güvenlik Sistemini Oluşturan Bileşenlerin Tarihi Süreç Işığında Değerlendirilmesi. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 0 (56).

Tokol, A., Alper, Y. (2019). Sosyal Politika, Dora Yayınları, 9.Baskı, Bursa.

Tuncay, C., Ömer E., (2011), "Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri", 14. Bası, İstanbul, Bet.

Türkoğlu, İ. (2014). "Sosyal Devlet Bağlamında Türkiye'de Sosyal Yardım ve Sosyal Güvenlik". Akademik İncelemeler Dergisi 8/3: 275-305.

Yazgan, Turan. (1992). İktisatçılar için sosyal güvenlik ders notları, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.

Yenihan, B . (2017). Bir Sosyal Politika Aracı Olarak Sosyal Güvenlik: Dünya'da ve Türkiye'de Gelişimi Üzerine Bir İnceleme. Yönetim Bilimleri Dergisi, 15 (30), 177-196.

KAYNAKÇA

Akgün, Deniz. (2019). "Kentleşme insan sağlığını nasıl etkiliyor? Erişim Tarihi: 01.06.2020, https://bilimvegelecek.com.tr/index.php/2019/06/29/kentlesme-insan-sagligini-nasil-etkiliyor/.

Appleby, John. (1992). "Financing Health Care in the 1990s." Open University Press, Buckingham.

Arıcı Kadir. (2015). Türk Sosyal Güvenlik Hukuku, Gazi Yayınları, Ankara.

Atasever, Mehmet. Karaca, Zafer. Örnek, Mustafa. (2017). "Türkiye Sağlık Harcamaları Analizi", Sasam Yayınları, Yıl:3, Sayı:10, ISSN: 2459-0738, Ankara.

Aydınlı, Erişim Tarihi: 25.05.2020, https://www.anayasa.gov.tr/media/3624/aydinli.pdf

Batbaylı, Şule. (2022). "Sağlık Ekonomisi Perspektifinde Seçilmiş Ülkelerin Sağlık Göstergelerinin Değerlendirilmesi", International Anatolia Academic Online Journal, Sosyal Bilimler Dergisi, Say 8:2, ss:43-57.

Çelik, Yusuf. (2011). Sağlık Ekonomisi, 2. Baskı, Siyasal Kitapevi, Ankara.

Çetiner, Emine Müge. Özen, Eda.(2019). "Sağlık Kuruluşlarının Karşılaştığı Finansal Sorunların Tespiti Ve Sorunlara Çözüm Önerileri", Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:4, Sayı:3, ss:235-259.

Daştan, İlker. Çetinkaya, Volkan. (2015). "OECD Ülkeleri ve Türkiye'nin Sağlık Sistemleri, Sağlık Harcamaları ve Sağlık Göstergeleri Karşılaştırması", Sosyal Güvenlik Dergisi, Ocak 2015, Cilt 5, Sayı 1, Sayfa 104-134.

Dw, (2020). Erişim Tarihi: 12.04.2020, Erişim Adresi: https://www.dw.com/tr/2050de-d%C3%BCnya-n%C3%BCfusu-97-milyar-olacak/a-49245966,

Eroğlu, M. Akif. (2018). "Sigorta Sektörünün Sağlık Finansmanı Politikalarındaki Yeri ve Önemi" Erişim Tarihi:25.05.2020. https://www.tsb.org.tr/images/Documents/2018-Saglik-Finansman-Politikalari-Sunum.pdf.

Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/data/database, Erişim Tarihi:25.08.2022.

Giray, Filiz. Çimen Gamze. (2018). "Sağlık Harcamalarının Düzeyini Belirleyen Faktörler: Türkiye ve OECD Ülkeleri Analizi", Sayıştay Dergisi, Sayı:111, Ekim – Aralık, ss: 143-171.

Gotrett, Pablo. Schieber, George. (2006). "Health Financing Revisited a Practioner's Guide", The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, Washington DC, ISBN-10: 0-8213-6585-1.

Gülay, Abdülaziz. (2017). "Türkiye'de Sağlık Sisteminin Finansmanı Ve İngiltere İle Karşılaştırması", Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı:12, ss:17-37.

Gündüz, Rahmi. (2019). Erişim Tarihi: 30.05.2020. https://tr.euronews.com/2019/02/21/dso-dunyada-saglik-harcamalarinin-yillik-maliyeti-73-trilyon-dolar.

Güngör, Mümin. (2020). "Sağlık Hizmetlerinin Finansmanı", Sosyal Bilimlerde Yeni Araştırmalar III, Erişim Tarihi: 25.05.2020. https://www.academia.edu/42544765/SA%C4%9ELIK_H%C4%B0ZMETLER%C4%B0N%C4%B0N_F%C4%B0NANSMANI.

Güvercin, Ali. Mil, Halil İbrahim, Tarım, Bülent. (2016). "Sağlık Hizmetlerinin Finansmanı ve Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK)", Bartın Üniversitesi, İİBF Dergisi, Cilt: 7, Sayı:13, ss:80-94.

Hiçyorulmaz, Ela. Akdoğan, Habib. (2019). "Kaynak Tüketim Muhasebesi ve Endüstri 4.0'ın Üretim İşletmeleri Üzerindeki Etkisi", Siyasal Kitabevi, Ankara.

Işık, Oğuz (2016). "Sağlık Kurumları Mevzuatı", Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2860, Bölüm:4, Ekim, Eskişehir.

İstanbulluoğlu, Hakan. Güleç, Mahir. Oğur, Recai. (2010). "Sağlık Hizmetlerinin Finansman Yöntemleri", Dirim Tıp Gazetesi, Sayı:2, ss:86-99.

Kocasoy, Alper. (2014). "Türkiye'de Sağlık Hizmetlerine Yapılan Harcamalar Ve Finansmanı", Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar.

Koç, Muzaffer. Akyol, Bilal. (2016). "Türkiye Sosyal Güvenlik Sistemi İle Almanya Sosyal Güvenlik Sisteminin Karşılaştırılması", International Balkan and Near Eastern Social Sciences Congress Series, September 23-34, 2016, Proceedings, ISBN 978-605-67815-0-6.

Koçak, Orhan. Tiryaki, Davut. (2011). "Sosyal Devlet Anlayışında Sağlık Politikalarının Önemi Ve Sağlıkta Dönüşüm Programının Değerlendirilmesi: Yalova Örneği", İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:10, Sayı:19, Bahar ss:55-88.

Korucu, Kevser Sezer. Oksay, Aygen. (2018). "Sağlık Hizmetlerinde Cepten Ödemelerin Bir Çeşidi: Katkı Payları", Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl: 2018/3, Sayı:32, ss: 265-313.

Küçük, Evrim. (20102). "ABD'nin yeni balonu sağlık sektörü!", Erişim Tarihi: 10.05.2020. https://www.dunya.com/dunya/abd039nin-yeni-balonu-saglik-sektoru-haberi-172161.

Merkez Bankası, Erişim Tarihi: 10.05.2020, https://www.tcmb.gov.tr/.

Mossialos, Elias ve Dixon, Anna. (2002). "Funding Health Care: An Introduction", Mossialos, E. Et al (eds.), Funding Health Care: Options for Europe, Open University Press, Buckingham.

Normand, Charles. Busse, Reinhard. "Social Health Insurance Financing", Erişim Tarihi: 25.05.2020. http://www.wm.tu-berlin.de/fileadmin/a38331600/2002.publications/2002.normand_Funding.pdf ss:59-79.

Özmen, Zeynep. (2017). "Avrupa'da Sosyal Güvenlik Sisteminin Finansmanı: Farklı Refah Devletleri Üzerine Bir İnceleme", Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:7, Sayı:2, ss:600-620.

Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistikleri Yıllığı, (2020).

Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistikleri Yıllığı, (2022).

SGK, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/calisan/gss_tescil_sureci/2020-yili, Erişim Tarihi: 13.04.2020.

Soysal, Abdullah. Yağar, Fedai. (2015). "Sağlıkta Dönüşüm Programı: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesinde Bir Araştırma", 12 (2), ss:313-343.

T24. Erişim Tarihi: 12.04.2020, Erişim Adresi: https://t24.com.tr/haber/bilim-insanlari-acikladi-1950-den-bu-yana-ortalama-insan-omru-22-yas-uzadi,807868,

Tapan, Birkan. (2008). "Genel Sağlık Sigortası'nın Sürdürülebilirliği İçin Tamamlayıcı Sağlık Sigortası'nın Gerekliliği", Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.

The World Bank, https://www.worldbank.org/en/home, Erişim Tarihi: 25.08.2022.

Toprakçı, Erdal. Meşe, Ömer Faruk. (2019). "Türkiye'de Bireylerin Eğitim Düzeyi İle Sağlığı Arasındaki İlişki: Ulusal Veriler Işığında Bir Analiz", Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, e-ISSN:2146-5983, Sayı: 51 ss: 118-143.

TÜİK, OECD Health Data 2019.

TÜİK, https://data.tuik.gov.tr/, Erişim Tarihi: 16.08.2022

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, (1982).

WHO, World Healty Organization. (2019). Healty, Prosperous Lives for all: The European Healty Equity Status Report, Erişim Tarihi: 13.04.2020, Erişim Adresi: http://www.euro.who.int/en/publications/abstracts/health-equity-status-report-2019

Yaşar, Yenimahalleli Gülbiye. (2007). "Sağlığın Finansmanı Ve Türkiye İçin Sağlık Finansman Modeli Önerisi", Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.

Yiğit, Arzu. Erdem, Ramazan. (2016). "Sağlık Teknolojisi Değerlendirme: Kavramsal Bir Çerçeve", Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (1), Sayı:23, ss: 215-249.

KAYNAKÇA

Acartürk, E., Keskin, S., (2012), Türkiye'de Sağlık Sektöründe Kamu Özel Ortaklığı Modeli, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 17(3), s.25-51

Akintoye, A., Beck M., Hardcastle, C. (2003), Introduction: public-private partnershipin infrastructure development, in: Publıc-Prıvate Partnershıps Managing risks and opportunities, Akintoye, A., Beck M., Hardcastle, C. (Ed.), Blackwell Publishing Company, U.K.

Ankara Etlik Hastane Sağlık Hizmetleri İşletme Yatırım A.Ş. (2014). Ankara Etlik Entegre Sağlık Kampüsü Projesi Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirme (ÇSED) Raporu.

Atasever, M. (2014). Türkiye Sağlık Hizmetlerinin Finansmanı ve Sağlık Harcamalarının Analizi 2002-2013 Dönemi. ISBN: 978-975-590-521-1.

Atasever, M., Gözlü, M., Özaydın, M. M., Güler, H., Örnek, M., Barkan, O. B., Kavak, Y., & İlhan, M. N., Editör: Atasever, M. (2018). Şehir Hastaneleri Araştırması.

Avrupa Kamu Özel Ortaklıkları Uzmanlık Merkezi. (2011). Market Update Review of the European PPP Market in 2010. Erişim Tarihi: 03.06.2020. Erişim Adresi: https://www.eib.org/attachments/epec/epec_market_update_2010_en.pdf

Avrupa Kamu Özel Ortaklıkları Uzmanlık Merkezi. (2012). Market Update Review of the European PPP Market in 2011. Erişim Tarihi: 03.06.2020. Erişim Adresi: https://www.eib.org/attachments/epec/epec_market_update_2011_en.pdf

Avrupa Kamu Özel Ortaklıkları Uzmanlık Merkezi. (2013). Market Update Review of the European PPP Market in 2012. Erişim Tarihi: 03.06.2020. Erişim Adresi: https://www.eib.org/attachments/epec/epec_market_update_2012_en.pdf

Avrupa Kamu Özel Ortaklıkları Uzmanlık Merkezi. (2014). Market Update Review of the European PPP Market in 2013. Erişim Tarihi: 03.06.2020. Erişim Adresi: https://www.eib.org/attachments/epec/epec_market_update_2013_en.pdf

Avrupa Kamu Özel Ortaklıkları Uzmanlık Merkezi. (2015). Market Update Review of the European PPP Market in 2014. Erişim Tarihi: 03.06.2020. Erişim Adresi: https://www.eib.org/attachments/epec/epec_market_update_2014_en.pdf

Avrupa Kamu Özel Ortaklıkları Uzmanlık Merkezi. (2016). Market Update Review of the European PPP Market in 2015. Erişim Tarihi: 03.06.2020. Erişim Adresi: https://www.eib.org/attachments/epec/epec_market_update_2015_en.pdf

Avrupa Kamu Özel Ortaklıkları Uzmanlık Merkezi. (2017). Market Update Review of the European PPP Market in 2016. Erişim Tarihi: 03.06.2020. Erişim Adresi: https://www.eib.org/attachments/epec/epec_market_update_2016_en.pdf

Avrupa Kamu Özel Ortaklıkları Uzmanlık Merkezi. (2018). Market Update Review of the European PPP Market in 2017. Erişim Tarihi: 03.06.2020. Erişim Adresi: https://www.eib.org/attachments/epec/epec_market_update_2017_en.pdf

Avrupa Kamu Özel Ortaklıkları Uzmanlık Merkezi. (2019). Market Update Review of the European PPP Market in 2018. Erişim Tarihi: 03.06.2020. Erişim Adresi: https://www.eib.org/attachments/epec/epec_market_update_2018_en.pdf

Avrupa Kamu Özel Ortaklıkları Uzmanlık Merkezi. (2020). Market Update Review of the European PPP Market in 2019. Erişim Tarihi: 09.10.2024. Erişim Adresi: https://www.eib.org/attachments/epec/epec_market_update_2019_en.pdf

Avrupa Kamu Özel Ortaklıkları Uzmanlık Merkezi. (2021). Market Update Review of the European PPP Market in 2020. Erişim Tarihi: 09.10.2024. Erişim Adresi: https://www.eib.org/attachments/epec/epec_market_update_2020_en.pdf

Avrupa Kamu Özel Ortaklıkları Uzmanlık Merkezi. (2022). Review of the European public-private partnership market in 2021. Erişim Tarihi: 09.10.2024. Erişim Adresi: https://www.eib.org/attachments/publications/epec_market_update_2021_en.pdf

Avrupa Kamu Özel Ortaklıkları Uzmanlık Merkezi. (2023). Market update Review of the European public-private partnership market in 2022. Erişim Tarihi: 09.10.2024. Erişim Adresi: https://www.eib.org/attachments/lucalli/20230009_epec_market_update_2022_en.pdf

Avrupa Kamu Özel Ortaklıkları Uzmanlık Merkezi. (2024). Review of the European public private partnership market in 2023. Erişim Tarihi: 09.10.2024. Erişim Adresi: https://www.eib.org/attachments/lucalli/20240030_epec_market_update_2023_en.pdf

Barr, D. A. (2007) A Research Protocol to Evaluate the Effectiveness of Public-Private Partnerships as a Means to Improve Health and Welfare systems Worldwide. *American Journal of Public Health*, 97:1 pp19–25.

Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu. (2008). Guidebook on Promoting Good Governance in Public-Private Partnerships. Newyork and Geneva. ISBN: 978-92-1-116979-9

Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu. (2012). Case Study: PPP in Italian Health Sector. Geneva.

Cangöz, M. C. (2019). Türkiye'de Kamu-Özel İşbirliği Modeli: Fırsat Mı, Tehdit Mi? Editör: Emek, U., Küçükkocaoğlu, G., Teoriden Uygulamaya Türkiye'de Kamu Özel İşbirlikleri içinde: Siyasal Kitabevi.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2007). Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Kamu Kesimi ile Özel Sektör İşbirliği Modelleri Çerçevesinde Gerçekleştirilmesine İlişkin Kanun Tasarısı Taslağı.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2014). Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018 Kamu Özel İşbirliği Özel İhtisas Komisyonu Raporu.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). Kamu Özel İşbirliği Raporu 2018.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2024). 2024 Yılı Yatırım Programı. Erişim Tarihi: 03.10.2024. Erişim Adresi: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/01/2024-Yili-Yatirim-Programi-26012024.pdf

Dünya Bankası. (2009). Toolkit for Public-Private Partnerships in Roads & Highways.

Module 5: Implementation and Monitoring. PPP Modalities. Erişim Tarihi: 21.08.2020 Erişim Adresi: https://ppiaf.org/sites/ppiaf.org/files/documents/toolkits/highwaystoolkit/6/pdf-version/5-36.pdf

Dünya Bankası. (2017a). Public-Private Partnerships Reference Guide - Version 3. Erişim Tarihi: 03.05.2020, Erişim Adresi: https://library.pppknowledgelab.org/documents/4699/download

Dünya Bankası. (2017b). Caribbean Public-Private Partnerships (PPP) Toolkit.

Dünya Bankası. (2020a). Devletlerin Hedefleri: Kamu Özel Ortaklıklarının Yararları ve Riskleri. Erişim Tarihi: 26.06.2020, Erişim Tarihi: https://ppp.worldbank.org/public-private-partnership/overview/ppp-objectives

Dünya Bankası. (2020b). Kamu-Özel Ortaklığı Yasaları / İmtiyaz Yasaları. Erişim Tarihi: 08.08.2020, Erişim Tarihi: https://ppp.worldbank.org/public-private-partnership/legislation-regulation/laws/ppp-and-concession-laws#examples

Dünya Bankası. (2020c). Kamu Özel Ortaklığı Verileri. Erişim Tarihi: 29.05.2020, Erişim Adresi: https://ppi.worldbank.org/en/ppidata

Dünya Bankası. (2020d). Öne Çıkan Sıralamalar. Erişim Tarihi: 05.06.2020, Erişim Adresi: https://ppi.worldbank.org/en/snapshots/rankings

Dünya Bankası. (2024). Öne Çıkan Sıralamalar. Erişim Tarihi: 09.10.2024, Erişim Adresi: https://ppi.worldbank.org/en/snapshots/rankings

Emek, U. (2018). Şehir Hastanelerinde Paranın Değeri Yaklaşımı. Editör: Pala, K., Türkiye'de Sağlıkta Kamu-Özel Ortaklığı içinde: İletişim Yayınları.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü. (2011). From Lessons to Principles for the use of Public-Private Partnerships. In 32th Annual meeting of Working Party of Senior Budget Officials.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü. (2019). Health at a Glance 2019. OECD Indicators, OECD Publishing, Paris. https://doi.org/10.1787/4dd50c09-en Erişim Tarihi: 06.06.2024. Erişim Adresi: https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/health-at-a-glance-2019_4dd50c09-en

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü. (2023). Health at a Glance 2023. OECD Indicators, OECD Publishing, Paris. https://doi.org/10.1787/7a7afb35-en Erişim Tarihi: 07.10.2024. Erişim Adresi: https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/health-at-a-glance-2023_7a7afb35-en

Farlam, P. (2005). Accessing Public-Private Partnership in Africa. ISBN: 1-919969-17-9

Gökkaya, D., Eroymak, S., & İzgüden, D. (2018). Kamu Özel Ortaklığı Bağlamında Şehir Hastanelerinin Değerlendirilmesi. Social Sciences Studies Journal, 4(19):2235-2243.

Güzelsarı, S., (2012), Sağlık Sisteminde Yeniden Yapılanma ve Kamu-Özel Ortaklıkları, Amme İdaresi Dergisi, Cilt 45, Sayı 3, s. 29-57.

Hamilton, G., Kachkynbaeva, M., Wachsmuth, I., & Masaki, E. (2012). A Preliminary Reflection On The Best Practice in Ppp in Healthcare Sector: A Review Of Different Ppp Case Studies And Experiences. Discussion Paper. Erişim Adresi: 15.09.2020 Erişim Adresi: https://

www.unece.org/fileadmin/DAM/ceci/images/ICoE/PPPHealthcareSector_DiscPaper.pdf

Hemming, R. (2006). Public-Private Partnerships, Government Guarantees, and Fiscal Risk. Uluslararası Para Fonu. Washington, DC.

Hodge, G.A., Greve, C. (2007), Public–Private Partnerships: An International Performance Review. Public Administration Review, 67: 545-558. https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2007.00736.x

Hodge, G. A.,, Greve, C. (2016). On Public–Private Partnership Performance: A Contemporary Review. *Public Works Management & Policy*, *22*(1), 55-78. https://doi.org/10.1177/1087724X16657830

Jubilee Debt Campaign. (2017). The UK's PPPs Disaster Lesson on Private Finance For The Rest of The World.

Kamu Özel Ortaklığı Derneği (2020). Erişim Tarihi: 15.08.2020, Erişim Adresi: http://www.kamuozeldernegi.org/saglik.html

Karasu, K. (2011). Sağlık Hizmetlerinin Örgütlenmesinde Kamu-Özel Ortaklığı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 66(3):217-262.

Noel, M., & Brzeski W. J. (2005). Mobilizing Private Finance for Local Infrastructure in Europe and Central Asia An Alternative Public Private Partnership Framework. Dünya Bankası Çalışma Kağıdı No: 46.

Özer, M.A., (2016), Sağlık Sektöründe Yeni Bir Hizmet Sunum Modeli: Kamu Özel Ortaklığı, Sosyal Güvenlik Dergisi, 6(1), ss 9-38.

Pala, K. (2013). Sağlık Alanında Kamu-Özel Ortaklığı: Birleşik Krallık Deneyimi. Toplum ve Hekim Dergisi, 28(6):432-435.

Pala, K., Erbaş, Ö., Bilaloğlu, E., İlhan, B., Tükel, R., & Adıyaman, S. (2018). Public-Private Partnership in Health Care: Case of Turkey. World Medical Journal 64(4):44-48.

Ruane, S. (2010). Corporate and Political Strategy in Relation to the Private Finance Initiative in the UK. Critical Social Policy, 30(4):519-540.

Sağlık Bakanlığı. (2013). Sağlık Bakanlığınca Kamu Özel İşbirliği Modeli ile Tesis Yaptırılması, Yenilenmesi ve Hizmet Alınması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. Kanun No: 6428. Resmi Gazete Sayı: 28582. Erişim Tarihi: 14.06.2020 Erişim Adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/03/20130309-1.htm

Sağlık Bakanlığı. (2019a). Sağlık Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Planı. ISBN: 978-975-590-735-2 Erişim Tarihi: 26.06.2020 Erişim Adresi: https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/35748,stratejikplan2019-2023pdf.pdf?0

Sağlık Bakanlığı. (2019b). 2020 Yılı Bütçe Sunumu. TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu. Erişim Tarihi: 26.12.2019 Erişim Adresi: https://sgb.saglik.gov.tr/TR,58918/saglik-bakanligi-2020-yili-butcesi-tbmm-plan-butce-komisyonunda-kabul-edildi.html

Sağlık Bakanlığı. (2020a). Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü Şehir Hastaneleri Koordinasyon Dairesi Başkanlığı. Erişim Tarihi: 15.08.2020, Erişim Adresi: https://khgmsehirhastaneleridb.saglik.gov.tr/

Sağlık Bakanlığı. (2020b). Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü Şehir Hastaneleri Koordinasyon Dairesi Başkanlığı Ankara Etlik Şehir Hastanesi. Erişim Tarihi: 28.08.2020 Erişim Adresi: https://khgmsehirhastaneleridb.saglik.gov.tr/TR,48164/ankara-etlik-sehir-hastanesi.html

Sağlık Bakanlığı. (2020c). Ankara Bilkent Şehir Hastanesi Organizasyon Şeması. Erişim Tarihi: 19.08.2020. Erişim Adresi: https://ankarasehir.saglik.gov.tr/TR,465341/organizasyon-semasi.html

Sağlık Bakanlığı. (2024a). Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü, Şehir Hastanelerimiz. Erişim Tarihi: 09.10.2024. Erişim Adresi: https://khgm.saglik.gov.tr/TR-92795/sehir-hastanelerimiz.html?Sayfa=1

Sağlık Bakanlığı. (2024b). Ankara Bilkent Şehir Hastanesi Organizasyon Şeması. Erişim Tarihi: 08.10.2024. Erişim Adresi: https://dosyahastane.saglik.gov.tr/Eklenti/420328/0/kuyd112-ankara-bilkent-sehir-hastanesi-organizasyon-semasipdf.pdf?_tag1=A1EEF8ADE440839784B23645AF3A02770F6078DF

Sayıştay Başkanlığı. (2019). Sağlık Bakanlığı 2018 Yılı Sayıştay Denetim Raporu. Erişim Tarihi: 05.10.2024. Erişim Adresi: https://www.sayistay.gov.tr/reports/P18QJOAYWz-saglik-bakanligi

Sayıştay Başkanlığı. (2020). Sağlık Bakanlığı 2019 Yılı Sayıştay Denetim Raporu. Erişim Tarihi: 05.10.2024. Erişim Adresi: https://www.sayistay.gov.tr/reports/8NaQ5JbYqB-saglik-bakanligi

Sayıştay Başkanlığı. (2021). Sağlık Bakanlığı 2020 Yılı Sayıştay Denetim Raporu. Erişim Tarihi: 05.10.2024. Erişim Adresi: https://www.sayistay.gov.tr/reports/ZwoR9DkYLJ-saglik-bakanligi

Sayıştay Başkanlığı. (2022). Sağlık Bakanlığı 2021 Yılı Sayıştay Denetim Raporu. Erişim Tarihi: 05.10.2024. Erişim Adresi: https://www.sayistay.gov.tr/reports/EOQNRzkQP2-saglik-bakanligi

Sayıştay Başkanlığı. (2023). Sağlık Bakanlığı 2022 Yılı Sayıştay Denetim Raporu. Erişim Tarihi: 05.10.2024. Erişim Adresi: https://www.sayistay.gov.tr/reports/2joj61Koby-saglik-bakanligi

Sayıştay Başkanlığı. (2024). Sağlık Bakanlığı 2023 Yılı Sayıştay Denetim Raporu. Erişim Tarihi: 05.10.2024. Erişim Adresi: https://www.sayistay.gov.tr/reports/9XQWOdRQpN-saglik-bakanligi

Şenel Tekin, P., & Çelik, Y. (2011). Health Sector Public-Private Partnership Policy in Turkey. Ankara Üniversitesi Dikimevi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi, 10(1):45-57.

Tarazona, M. C., Collado, A. C., & Consuelo, D. V. (2016). A Cost and Performance Comparison of Public Private Partnership and Public Hospitals in Spain. Health Economics Review, 6(17).

Teker, D. L. (2008). Sağlık Sektöründe Proje Finansman Modelleri: Türkiye İçin Bir Model Önerisi ve Bir Hastane Projesinin Fizibilite Analizi. Mufad Journal, Sayı 37.

Torchia, M., Calabrò, A., & Morner, M. (2013). Public–Private Partnerships in the Health Care Sector: A systematic review of the literature. Public Management Review, 17(2), 236–261. https://doi.org/10.1080/14719037.2013.792380

Uğur, E. (2018). Şehir Hastanelerinde Paranın Değeri Yaklaşımı. Editör: Pala, K., Türkiye'de Sağlıkta Kamu-Özel Ortaklığı Şehir Hastaneleri içinde: İletişim Yayınları.

Uluslararası Para Fonu. (2004). International Monetary Fund (IMF). Public-Private Partnerships.

Yescombe, E. R., & Farquharson, E. (2018). Public-Private Partnerships for Infrastructure Principles of Policy and Finance. Second edition.

Wang, J. (2008) Comparative performance of UK PFI and non-PFI hospitals. CIB 2008 Transformation through Construction, Dubai.

Wang, K., Ke, Y., & Sankaran, S. (2019). Public-Private Partnerhips in Non-Profit Hospitals: Case Study of China

Weisz, D. R. (2013). The Australian Experience: Public Private Partnerships (PPPs).

Widdus, R,, (2009), Public–private partnerships for health: their main targets, their diversity, and their future directions, in: Global Health (1st ed.). Kirton, J.J. (Ed.). (2009). Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315254227

KAYNAKÇA

Ağırbaş İ (2016). Hastane Yönetimi ve Organizasyonu. Siyasal Kitabevi, 1. Baskı, Ankara, ISBN: 978-605-9221-30-6

Akkuş Y (2018). Şifahane'den Hastaneye: Osmanlı Toplumunda Vakıf Sağlık ve Tıp. Atıf Yayınları, 1. Baskı, Ankara. ISBN: 978-975-2499-62-1

Albreht, T (2009). Privatization processes in health care in Europe—a move in the right direction, a 'trendy'option, or a step back?. The European Journal of Public Health, *19*(5), 448-450, doi: https://doi.org/10.1093/eurpub/ckp146

Bakır B, Başağaoğlu İ (2019). Asklepion'dan Darüşşifa'ya. Nobel Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara. ISBN:978-605-7846-66-2

Barber S L, Kumar A, Roubal T, Colombo F, Lorenzoni L. (2018). Harnessing the private health sector by using prices as a policy instrument: lessons learned from South Africa. Health Policy, 122(5), 558-564, doi. https://doi.org/10.1016/j.healthpol.2018.03.018

Bardhan P (2002). Decentralization of governance and development. *Journal of Economic perspectives*, *16*(4), 185-205.

Berg A., Berg E (1997). Methods Of Privatization. Journal of International Affairs, Vol. 50, No.2, 357-390, https://www.jstor.org/stable/24357622

Dhanji F (1991). Privatization in Eastern and Central Europe: objectives, constraints, and models of divestiture (Vol. 770). World Bank Publications.

Dünya Sağlık Örgütü (2018). Handbook For National Quality Policy And Strategy: : A Practical Approach For Developing Policy And Strategy To Improve Quality Of Care. Geneva ISBN 978-92-4-156556-1

Fiedler J L (1996). The privatization of health care in three Latin American social security systems. Health Policy and Planning, 11(4), 406-417.

Givan R K, Bach S (2007). Workforce responses to the creeping privatization of the UK National Health Service. *International Labor and Working-Class History*, *71*(1), 133-153.

Hodge, G (2018). Privatization: An International Review Of Performance. Routledge. USA. ISBN: 978-0-8133-6682-8

ILO (2019). The future of work in the health sector. International Labour Office, Sectoral Policies Department, Working Paper: No. 325, ISBN: 978-92-2-132928-2

Kamra V, Singh H, Kumar De K (2016). Factors affecting patient satisfaction: an exploratory study for quality management in the health-care sector. Total Quality Management & Business Excellence, 27(9-10), 1013-1027, https://doi.org/10.1080/14783363.2015.1057488

Keleher H (2016). The private health sector and private health insurance. Understanding the Australian health care system, Editorler: Eileen Willis, Louise Reynolds, Helen Keleher, Elsevier, 2. Baskı, Avustalya,,ISBN:978-072-954-232-6.

Lister J (2008). Sağlık Politikası Reformu Yanlış Yolda mı Gidiyoruz?. Çevirenler: Melis İnan, Alaz Kılıçaslan, Nilay Erten, Deniz İlhan, Halil Can Kurban. 1. Basım. İNSEV Yayınları. İstanbul. ISBN:975-0159-00-8.

Mackintosh M, Channon A, Karan A, Selvaraj S, Cavagnero E, Zhao H (2016). What is the private sector? Understanding private provision in the health systems of low-income and middle-income countries. The Lancet, *388*(10044), 596-605, doi: http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736(16)00342-1

Marmara R (2008). Osmanlı'nın hoşgörü tanığı: Lape Hastanesi. Araştırma Yayınları Serisi. Kültür A.Ş., ısbn:978-994-437-085-1

Özel Hastaneler Kanunu

Özel Hastaneler Tüzüğü

Özel Hastaneler Yönetmeliği

Özel Hastaneler Hizmet Kalite Standartları Rehberi

Rondinelli D A, Cheema, G S (1983). *Decentralization and development: Policy implementation in developing countries* (p. 100). Beverly Hills: Sage.

Sağlık Bakanlığı (2025). Sağlık İstatistik Yıllığı 2023, ISBN: 978-975-590-682-9.

Saltman R., Bankauskaşte V, Vrangbaek K (2007). Decentralization in Health Care, Mc Graw Hill, 1. Baskı. ISBN: 978 0 335 21925 4

Sato S, Matsumura T (2019). Dynamic Privatization Policy. The Manchester School, 87(1), 37-59, doi: https://doi.org/10.1111/manc.12217

Suleiman, E., Waterbury, J (1990). The Political Economy Of Public Sector Reform And Privatization. Routledge, USA. ISBN:978-0-367-29495-3

Victoor A, Delnoij D M, Friele R D, Rademakers J J (2012). Determinants of patient choice of healthcare providers: a scoping review. *BMC* Health Services Research, *12*(1), 272-287, 272 http://www.biomedcentral.com/1472-6963/12/272

Yıldırım N (2014). 14. Yüzyıldan Cumhuriyete Hastalıklar Hastaneler Kurumlar**.** Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1. Baskı**,** İstanbul, ISBN: 978-975-333-311-5

https://www.amerikanhastanesi.org/tarihce, Erişim Tarihi: 01.09.2020

https://www.fransizlape.com/amacimiz/tarihcemiz/#tarihce, Erişim Tarihi: 01.09.2020

https://zeynepkamilkdch.saglik.gov.tr/TR,87631/tarihcemiz.html, Erişim Tarihi: 01.09.2020

http://www.saturk.gov.tr/images/pdf/hst/ozelhastaneler.pdf; Erişim Tarihi: 01.09.2020

https://www.florence.com.tr/atasehir-florence-nightingale-hastanesi; Erişim Tarihi: 01.09.2020

http://www.hscgp.org/upload/documents/HASTANE_HKS_METODOLOJ%C4%B0S%C4%B0.pdf: Erişim Tarihi: 11.09.2020

https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/41258/0/skshastane-seti-s-61--09082021pdf.pdf. Erişim Tarihi: 16.07.2025

https://sayakademi.com.tr/turkiyede-jci-belgesi-alan-saglik-kurumlari-guncel/. Erişim Tarihi: 16.07.2025

663 sayılı ile Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

694 sayılı Kanun Hükmünde Kararname

KAYNAKÇA

Akdağ, R. (2007). Nereden Nereye Türkiye Sağlıkta Dönüşüm Programı Kasım 2002- Haziran 2007, T.C. Sağlık Bakanlığı Yayın No:713, Ankara.

Çelebi Çakıroğlu, O., & Harmancı Seren, A. K. (2016), Sağlıkta Dönüşüm Programı'nın Sağlık Sistemi ve Sağlık Çalışanları Üzerindeki Etkileri. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 3(1), 37-43.

Dal Poz, M. R., Gupta, N., Quain, E., & Soucat, A. L. B. (2009). *Handbook on Monitoring and Evaluation of Human Resources for Health with special applications for low and middle-income countries.* ISBN 9789241547703, World Health Organization.

Diallo, K., Zurn, P., Gupta, N., & Dal Poz, M. (2003). Monitoring and Evaluation of Human Resources for Health: An International Perspective. *Human Resources for Health*, 1(3), 1-13.

Erigüç, G. (2014). Türkiye'de 2002-2012 Dönemimde Hekim Yoğunluğu ve Sayıları: Makro Sağlık İnsangücü Planlaması Açısından Bir Değerlendirme. In S. Sarı, A. H. Gencer and İ. Sözen (Eds.), International Conference on Eurasian Economies (pp. 561-567). İstanbul: Beykent University.

Etiler, N. (2011). Neoliberal Politikalar ve Sağlık Emek Gücü Üzerindeki Etkileri. *TTB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 11(42), 2-11.

Hall, T. L., & Mejia, A. (1978). *Health Manpower Planning: Principles, Methods, Issues.* Geneva: World Health Organization.

Hoffmann, E. (2003). International Statistical Comparisons Of Occupational and Social Structures: Problems, Possibilities and The Role of ISCO-88. In: Hoffmeyer-Zlotnik J. H. P., Wolf, C., eds. Advances in cross-national comparison. New York: Kluwer Plenum Publishers.

Homedes, N., & Ugalde, A. (2005). Human Resources: The Cinderella of Health Sector Reform In Latin America. *Human Resources for Health*, 3(1), 1-13.

Hongoro, C., & McPake, B. (2004). How To Bridge The Gap in Human Resources for Health, *Lancet*, 364(9443), 1451-1456.

International Labor Organization-ILO. (2017). lnternational Standard Classification of Occupations-ISCO. Retrieved from: https://www.ilo.org/public/english/bureau/stat/isco/.

Kolehmainen-Aitken, R. L. (1993). *Human Resources Planning; Issues and Methods* Boston, Massachusetts: Department of Population and International Health Harvard School of Public Health.

OECD (2023). Health at a Glance 2023: *OECD Indicators*, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/7a7afb35-en.

Özkan, Ş., & Uydacı, M. (2015). İşyüküne Dayalı Sağlık İnsan Kaynakları İhtiyacı Belirlenmesi: Kocaeli İli Radyoloji Teknisyenleri Üzerine Bir Araştırma. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 36(2), 237-250.

Özsarı, S. H. (2018). Birinciden On Birinciye Kalkınma Planlarında Sağlık. *Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi.* 47, 24-27.

Öztek, Z., & Üner, S. (2010). Türkiye İçin Sağlık İnsangücü (TİSİG) Sınıflandırması. *Sağlık ve Toplum Dergisi.* 20(4), 45-52.

Sağlık-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi (SASAM) Enstitüsü (2018). Türkiye Sağlık Sisteminde İnsangücü Durumunun Analizi. ISSN: 2459-0738.

Sayan, İ., & Küçük, A. (2012). Türkiye'de Kamu Personeli İstihdamında Dönüşüm: Sağlık Bakanlığı Örneği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 67(1), 171-203.

Shipp, P. J. (1998). *Workload Indicators of Staffing Need (WISN): A Manual for Implementation.* Geneva: World Health Organization.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2020). Kalkınma Planları. Erişim Tarihi: 30.05.2020, Erişim Adresi: http://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/.

T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Projesi Genel Koordinatörlüğü (1996), Sağlık İnsangücü Mevcut Durum Raporu. Doküman No: TSH/İGG/I-05/001.

T.C. Sağlık Bakanlığı (2018). İstatistik Yıllıkları. Erişim Tarihi: 15.06.2020, Erişim Adresi: https://www.saglik.gov.tr/TR,11588/istatistik-yilliklari.html.

T.C. Sağlık Bakanlığı (2019). Bütçe Sunumu, TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu.

T.C. Sağlık Bakanlığı (2020). Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2019 Haber Bülteni. Erişim Tarihi: 18.10.2020, Erişim Adresi: https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/39024,haber-bulteni-2019pdf.pdf?0

T.C. Sağlık Bakanlığı (2022). İstatistik Yıllıkları. Erişim Tarihi: 09.08.2024, Erişim Adresi: https://www.saglik.gov.tr/TR-84930/saglik-istatistikleri-yilliklari.html

T.C. Yükseköğretim Kurulu, T.C. Sağlık Bakanlığı, T.C. Maliye Bakanlığı & T.C. Kalkınma Bakanlığı (2014). Türkiye'de Sağlık Eğitimi ve Sağlık İnsangücü Durum Raporu. Eskişehir: Yayın No: 2014/1.

World Health Organization. (2006). Working Together for Health: The World Health Report. Geneva, Switzerland.

World Health Organization. (2010). Models and Tools for Health Workforce Planning and Projections. Human Resources for Health Observer, No: 3, Cenevre.

Yazıcı, E. (2018). Sağlık Politikalarındaki Değişim ve İstihdam Biçimine Etkisi. *Is, Guc: The Journal of Industrial Relations & Human Resources*. 20, 121-146.

KAYNAKÇA

Abraham, K., & Taylor, S. (1996). Firm's Use of Outside Contractors: Theory and Evidence. *NBER Paper* 4468.

Ahmed, A. (2001). Outsourcing IT is Gaining Acceptance Among Insurers. *Life & Health Financial Services*, 105, 22-24.

Aktan, C. C. (2004). *Privatization & The Turkish Experience*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Archer, N., & Wang, S. (2002). Knowledge Management in the Network Organization. 24th International Conference on Information Technology Interfaces 2002, June 24-27, Cavtat, Crotia: 299-304.

Arnold, U. (2000). New Dimensions of Outsourcing: A Combination of Transaction Cost Economics and The Core Competencies Concept. *European Journal of Purchasing & Supply Management*, 6, 23-29.

Avery, G. (2000). Outsourcing Public Health Laboratory Services: a Blueprint for Determining Whether to Privatize and How. *Public Administration Review*, 60,330-343.

Bainbridge, H. (1999). Staying in Control. *Wireless Review*, 16,39.

Bakırtaş, İ., & Bakırtaş, H. (2008). Firmaların Sürdürülebilir Rekabet Üstünlüğünün Bir Kaynağı Olarak Temel Yetenek: Genel Bir Değerlendirme. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,19, 101-119.

Banerji, K., & Sambharya, R. B. (1998). Effect of network organization on alliance formation: A study of the Japanese automobile ancillary industry. *Journal of International Management*, 4(1), 41-57.

Bateman, T.S., & Snell, S.A. (2004). *Management: The New Competitive Landscape*. Boston: McGraw-Hill / Irwin.

Beardwood, B. (1999). The Loosening of Professional Boundaries and Restructuring: The Implication of Nursing and Medicine in Ontario, Canada. *Law & Policy*, 7, 315-343.

Belek, İ. (1994). Sağlık Hizmetlerinde Özelleştirme Ne İçin? Kim Adına?. *Toplum ve Hekim*, Temmuz – Ağustos, Cilt 9, 62, 82-93

Bendor – Samuel, P. (2002). Outsourcing Relationship: Why Are They So Difficult to Manage?. *White Paper*: January, Outsourcing Center.

Billi, J.E., Pai, C., & Spahlinger, D.A. (2004). Strategic Outsourcing of Clinical

Services: a model for volume – stressed academic medical centers. *Health Care Management Review*, 29, 291-297.

Bogner, W.C., & Thomas, H. (1994). Core Competencies and competitive advantage: a modela and illustrative evidence from the pharmaceutical industry. Hamel, G., Heene, A. (Eds.) Competencies – based Competition, Wiley, New York, 111-144.

Bragg, S. (1998). *A Guide to Selecting the Correct Business Unit, Negotiating the Contract, Maintaining Control of the Process*. New York: John Wiley & Sons,Inc.

Briggs, B. (2002). IT Talent: In or Out?. Erişim Adresi: www.healthmanagementdata.com, Erişim Tarihi: 12.06.2012

Bristol, A. D. (2005). *Everyone is; Should Healthcare? Outsourcing: Issues in Strategic Planning, Organizational Culture, and Organizational Ethics*. Faculty of The University of Texas, Health Science Center at Houston, School of Public Health, PhD. Thesis

Brown, D., & Wilson, S. (2005). *Black Book of Outsourcing: How To Manage the Changes, Challenges and Opportunities*. Hoboken, NJ., Wiley.

Burmahl, B. (2001). Making The Choice: The Pros and Cons of Outsourcing. *Health Facilities Management*. June, 14 (6),16.

Cameron, K.S. (1994). Strategies for Successful Organizational Downsizing. *Human Resource Management*, 33(2), 189-211.

Casalino, L. (1999). The Unintended Consequences of Measuring Quality in the Quality of Medical Care. *The New England Journal of Medicine*, 341,1147-1150.

Caspersen, B. (2000). Outsourcing Maintenance: How It Can Improve the Bottom Line. *Plant Engineering* 54,26-30.

Charatan, F. (2002). Continuity of Hospital Care: Beyond the Question of Personal Contact. *British Medical Journal*: 36-42.

Constanzo, C. (2001). WAMU to Outsource Less: new CIO Aims to Slash Tech Vendor Contracts. *American Banker*, 166,1-3.

Cope, J. (2002). Outsourcing VPNS: Privacy for Hire. *Computerworld,* February, Vol.36,7-36.

Corbett, M. (2002). Outsourcing' Next Wave. *Firmbuilder*, July 15,12-14.

Craumer, M. (2002). How to Think Strategically About Outsourcing. *Harvard Management Update*.

Dash, J. (2000). Medical Records Outsourced in $1.5 M Deal. *Computerworld*, 34:8.

Diana, M. L. (2006). Information Technology Outsourcing in U.S. Hospital Systems. Virginia Commonwealth University, Ph.D Thesis

Domberger, S., & Rimmer, S. (1994). Competitive tendering and contracting out in the public sector: a survey. *International Journal of Economics and Business* 1,439-453.

Ebers, M., & Jarillo, J.C. (1998). The Construction, Forms, and Consequences of Industry Networks. *International Studies of Management and Organization*, 27,3-21.

Elmuti, D., Kathwala, Y., & Monippallil, M. (1995). Outsourcing to Gain a Competitive Advantage. *Industrial Management*, May/June 1995, 20-24.

Emmett, A. (2002). Building a Synergistic Outsourced Relationship. *Customer Interface*, January,45-58.

Forrester, L., Scoggin, A., & Della Valle, R. (1995). Pharmacy Management Company-Negotiated Contract for Drug Information Services. *American Journal of Health-System Pharmacy*, 52,1074-1077.

Fuchser, A. (2002). Outsourcing in The SemiConductor Industry – Avoiding the Risks. *Design News*, 57,41.

Furst, N., & Melumad, N. (1999). Consider Outsourcing Even What You Do Best. *Working Paper,* October, 1999 Version.

Gartner, W. B. (2005). Gartner Says Increased Demand for Business Process Outsourcing to Create Seller's Market in 2005. Erişim Adresi: http://www.gartner.com/it/Page.jsp?id=492117, Erişim Tarihi: 13.12.2012.

Ginter, P., Swayne, L., & Duncan, W. (1998). *Strategic Management of Health Care Organizations*. Blackwell Publishers Inc.

Goolsby, K. (2003). *Impact of Best Practices in Outsourcing Arrangements*. Executive Paper, Outsourcing Center, Everest Group.

Goolsby, K. (2002). *Holistic Business Results: A Forecast of Healthcare Industry Outsourcing in 2002*. White Paper, January, Outsourcing Center, Everest Group.

Goolsby, K., Whitlow, K., & Montgomery, C. (2002). *Transitional Outsourcing: New Approach to an Old Problem*. White Paper, Erişim Adresi: www.ctg.com, Erişim Tarihi: 16.06.2012

Gouveia, W. (2001). Solution to Pharmacy' Staffing Crisis. *American Journal of Health-System Pharmacy*, 58,807-808.

Graham, M.A., & Le Baron, M.J. (1994). *The Horizontal Revolution*. San Francisco: Jossey – Bass.

Grayson, M.A. (1992). Benchmark TQM Survey Tracks a New Management Era in Administration. *Hospitals*, 66 (11), 26-27.

Greenemeier, L., Chabrow, E., Foley, J., McDougall, P., & Murphy, C. (2002). Pay as You Go. *Information Week,* 878,22.

Harbison, G. (2002). Outsourcing Abatement Responsibility. *Pollution Engineering*, January.

Haugh, R. (2001). Sharing the IT Pain. *Hospitals&Hospital Networks*, 75,34-38.

Hrickiewicz, M. (2002). One of Your First Data Points. Erişim Adresi: www.hospitalconnect.com, Erişim Tarihi: 12.06.2012.

Huber, N. (2002). Outsourcing Strike Warning. *Computer Weekly*, 18, 1-76

Hurley, P. (2002). Outsourcing Information Security: Pros Outweigh Cons. *Energy IT*, 7, 44-49.

Issel, M., & Anderson, R. (1999). Avoidable Costs of Comprehensive Case Management. *Health Care Management Review*, 24,64-72.

Jackson, B., Myrtle, R., Keeling, B., & Rondeau, K. (1998). Contracting Casual Nursing Services The Issues Are More Than "How to Deliver Nursing Care. *Journal of Nursing Administration*, 28,11-13.

Janssen, M. (2002). The Changing Face of the Outsourcing Marketplace. Erişim Adresi: www.outsourcinganalyst.com, Erişim Tarihi: 12.05.2012

Janssens, S.M., & Mohaghegh, S. (2005). Outsourcing versus in house provision of sleep diagnostic services. *Journal of American Academy of Business*, March,336-342.

Joslin, R. (2003). Why Does the Contract Price Differ from the RFP Price?. Erişim Adresi: www.everestgroup.com, Erişim Tarihi: 06.05.2012

Kahaleh, A., Siganga, W., Holiday – Goodman, M., & Lively, B. (1998). Downsizing of Health-System Pharmacist Positions. *American Journal of Health-System Pharmacy*, 55,2387-2391.

Keane, C., Marx, J., & Ricci, E. (2001). Privatization and the Scope of Public Health: A National Survey of Local Health Department Directors. *American Journal of Public Health*, April, 91(4).

Kienle, P. (1997). Consolidating of Pharmacy Department in a Regional Health System. *American Journal of Health-System Pharmacy*, 5, 1076-1079.

Koçel, T. (2010). İşletme Yöneticiliği. Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul

Lankford, W., & Parsa, F. (1999). Outsourcing: A Primer. *Management Decision*, 37 (4), 310-316.

Lazarus, H. (1997). Outsourcing Drug Distribution Services: Outsourcing: A Success Story, *American Journal of Health-System Pharmacy*, 54, 43-44.

Lazonick, W. (2007). Globalization of The ITC Labor Force (Ed) Robin Mansell, Chrisanthi Avgerou, Danny Quah ve Roger Silverstone, The Oxford Handbook of Information and Communication Technologies, Oxford University Press: 75-99, Erişim Adresi: http://www.uml.edu/centers/cic/Research/Lazonick_Research/Lazonick_Recent_Research/Globalization_of_the_ITC_Labor_Force.pdf, Erişim Tarihi: 13.12.2012

Leijdekker, J. (2002). It's Time to Give Credit to Outsourcing. *Business Credit* (12), 25-28.

Leonard – Barton, D. (1992). Core capability and core rigidity: a paradox in managing new product development. *Strategic Management Journal*, 13, 111-125.

Levit, K., Smith, C., Cowan, C., Sensenig, A., & Catlin, A. (2004). Health Spending Rebound Continues in 2002, *Health Affairs*, 23 (1), 147-159.

Levine, B. (2002). More Outsourcing is Slump's Silver Lining for Contractors. *Electronic News*,48.

Logan, M. S. (2000). Using Agency Theory to Design Successful Outsourcing Relationships. *The International Journal of Logistics Management*, 11(2), 21-32.

Luthans, B. C., & Sommer, S. M. (1999). The Impact of Downsizing on Workplace Attitudes: Differing Reactions of Managers and Staff in a Health Care Organization. *Group & Organization Management*, 24, 46-70.

Lynch, C. (2002). Price vs. Value: The Outsourcing Conundrum. *Modern Material Handling*. February, 57(2),86.

Macinati, M. S. (2008). Outsourcing in the Italian National Health Service: findings from a national survey. *International Journal of Health Planning and Management*, 23, 21-36.

Marek, S. (2002). Financial Squeeze May Help Outsourcing Firm. *Wireless Week*, 8,24-27.

McInnes, M. (1999). *The Contracting Out Decision: Evidence from The British Columbia Health Sector*. Faculty of Business Administration, Simon Fraser University, Master Thesis, Canada.

Mehta, A., Armenakis, A., Mehta, N., & Irani, F. (2006). Challenges and Opportunities of Business Process Outsourcing in India. *Journal of Labor Research*, 27 (3),324-338.

Middlemiss, J. (2002). IT Challenge. *Wall Street & Technology*, 20,45.

Mollison, C. (2002). Outsourcing IT. *Internet World*, January, 8(1).

Mullin, R. (2002). Few Follow Dupont in Outsourcing. *Chemical Week*, February, 164 (5),27.

Narrow, D. (2002). Outsourcing Draws Focus Back to Core Business. *Offshore*, 62,152.

Nyberg, A. (2002). Should IT Stay or Should IT Go?. *CFO*, 18, 61-64.

Peach, L. (1997). Outsourcing Helps Companies Stay Competitive. *Laser Focus World*, 33,81.

Pena, A. (2001). Contracting a Third Party to Cut Costs. *Hispanic*, 14,46.

Pfeffer, J. (1995). Producing Sustainable Competitive Advantage through The Effective Management of People. *Academy of Management Executive*, 9, 55-69.

Picot, A., Reichwald, R., & Wigand, R.T. (1996). Die Grenzenlose Unternehmung: Information, Organization und Management. Wiesbaden: Gabler.

Podolny, J. M., & Page, K. L. (1998). Network forms of organization. *Annual Review of Sociology*, 24, 57-76.

Poppo, L., & Zenger, T. (1998). Testing Alternative Theories of the Firm: Transaction Cost, Knowledge – Based and Measurement Explanations for Make-or-Buy Decisions in Information Services. *Strategic Management Journal*, 19, 835-877.

Prahalad, C.K., & Hamel, G. (1990). The Core Competence of the Corporation. *Harvard Business Review*, May – June 1990, 79-91.

Puckett, W. (1997). Outsourcing Drug Distribution Services: Outsourcing: Taking the First Step. *American Journal of Health-System Pharmacy*, 54, 45-48.

Read, B. (2002). Outsourcing: Partners in Need. *Call Center Magazines*, 25,54.

Reichmann, T., & Palloks, M. (1995). "Make-or-Buy Decision". *Controlling*, 7, 4-11.

Roberts, V. (2001). Managing strategic outsourcing in the healthcare industry. *Journal of Healthcare Management* 46,240-249.

Romanow, S. (1999). Why Build When You Can Outsource More Economically?. *Hydrocarbon Processing*, 78,15.

Rosenthal, B. (2002). IDC Study: Transformational Outsourcing is Transforming Outsourcing. *Outsourcing Journal*, February, 12-18.

Sanborn, S. (2002). A Towering Decision. *Infoworld*, Feb. 24(6),52.

Sandrick, K. (1996). Adventures in Outsourcing. *InfoWorld*, February, 24 (6), 52-56.

Schwarzwaelder, S. (2001). Make or Buy. *McKinsey Quarterly*, 4,4-6.

Shactman, D., Altman, S.H., Eliat, E., Thorpe, K.E., & Michael, S. (2003). The Outlook for Hospital Spending. *Health Affairs*, 22 (6), 12-26.

Sharma, A. (1997). Professional as Agent: Knowledge Asymmetry in Agency Exchange. *The Academy of Management Review*, July, 758-798.

Sheridan, J.E., Proenca, E., White, J.B., & McGee, G.W. (1993). Hospital Culture Values and Staff Retention. Academy of Management Best Papers Proceedings, 96-100.

Sparrow, E. (2003). *Successful IT Outsourcing*. London Great Britain: Springer – Verlag.

Sullivan, L., & Silverstein, B. (1993). Intervention During Downsizing: A Clinical Model for Restructuring. *HR Focus*, 70, 23-46.

Sunseri, R. (1997). Call Somebody Who Can. *H&HN:Hospital & Hospital Networks*. Sept. 71, 54.

Surpine, J., & Weideman, G. (1996). Outsourcing: Asking the Right Questions. *Health Service Review*, Jul/Aug, 29(4), 16.

Swarts, K. (2002). Special T is for Telecommunications. *BPO Outsourcing Journal*, 12 (2), 44-58.

Symon, G. (2000). Information and communication technologies and the network organization: A critical analysis. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 73, 389-414.

Taşkıran, E., Tayşir, E. A., & Pazarcık, Y. (2006). Dış Kaynak Kullanımı :303-331, (Ed) Şerif Şimşek ve Said Kıngır, "Çağdaş Yönetim Araçlarından Seçmeler". Ankara:Nobel Yayın Dağıtım,

Tejeda, C., & McWilliams, G. (2003). New Recipe for Cost Savings: Replace Expensive Workers. *Wall Street Journal*, 6/11/2003.

Timmins, W. (1986). Impact of Privatization Upon Career Public Employees. *Public Administration Quarterly*, 10, Spring, 50-59.

Tseng, H., Yu, M.J., & Seetoo, D.H.W. (2002). The relationships between types of network organization and adoption of management mechanisms: an empirical study of knowledge transactions of MNC's subsidiaries in Taiwan. *International Business Review*, 11, 211-230.

Vale, L. (1998). Operations Improvement in Healthcare Organizations Through IT Outsourcing. *White Paper, Outsourcing Center*.

Veeramani, R. (2002). More Than Money. *Credit Union Management*, February.

Vijayan, J. (2002). U.S. Firms Look North for Outsourcing Help. *Computerworld*, 36,8.

Vincent, L. (2001). Business 101. *Advisor Today*, Erişim Adresi: www.advisortorday.com, Erişim Tarihi: 16.06.2012

Wang, Y., Lo, H., & Yang, Y. (2004). The constituents of core competencies and firm performance: evidence from high-technology firms in China. *Journal of Engineering and Technology Management*, 21, 249-280.

Waymack, P. (2000). Outsourcing Opportunities. *Health Management Technology*, 21,44-45.

Wiatrowski, W. (1999). Tracking Changes in Benefit Costs. *Compensation and Working Conditions*, 33-37.

Wiley, A., & Coe, C. (1998). ASHP Guidelines on Outsourcing Pharmaceutical Services. *American Journal of Health-System Pharmacy*, 55, 1611-1617.

Willcocks, L., & Currie, W. (1997). Contracting – out information technology in public sector contexts: research and critique. *Journal of Australian and New Zealand Academy of Management* 3,34-49.

Williams, O. (1998). *Outsourcing: a CIO's Perspective*. Boca Raton: St. Lucie Press.

Young, S. (2002). Outsourcing and downsizing: processes of workplace change in Public Health. *Economic & Labour Relations Review* 13,136-168.

Young, S. (2005). Outsourcing in the Australian health sector. *International Journal of Public Sector Management* 18,25-36.

Young, S., & Macneil, J. (2000). When performance fails to meet expectations: managers' objectives for outsourcing. *Economic & Labour Relations Review* 11, 136-168.

Zablocki, E. (1993). Quality Management Targets Health Care. *Nation's Business*, February, 40-42.

KAYNAKÇA

Akal, Z. (2000). İşletmelerde Performans Ölçüm ve Denetimi: Çok Yönlü Performans Göstergeleri (4. Basım). Ankara: Mert Matbaası.

Akdağ, R. (2007). Sağlık Hizmetleri Anlayışında Değişim: Sağlık Bakanlığı Performans Yönetimi Modeli. (Editörler: Hamza Ateş, Harun Kırılmaz ve Sabahattin Aydın). Sağlık Sektöründe Performans Yönetimi: Türkiye Örneği. Ankara: Asil Yayın Dağıtım, 246-250.

Ateş, H. (2007). Kavramlar, Tartışmalar ve Genel Çerçeve. (Editörler: Hamza AteÇ, Harun Kırılmaz ve Sabahattin Aydın). Sağlık Sektöründe Performans Yönetimi: Türkiye Örneği. Ankara: Asil Yayın Dağıtım, 1-20.

Atılgan, E. (2016). Kamu Hastaneleri Birlikleri Performans Ölçüm Yöntemi Üzerine Bir Değerlendirme. 13(1):696-712 Erişim Adresi: https://www.jhumansciences .com /ojs/ index.php/IJHS/article/view/3601/1669 6.

Aydın S., Demir M., Güler H., Tarhan D., Demir B., Kapan S.H. (2009). Sağlıkta Kurumsal Performans ve Kalite Uygulamaları. Performans Yönetimi ve Kalite Geliştirme Daire Başkanlığı, Ankara

Aydın S., Demir M. (2007). Sağlıkta Performans Yönetimi Performansa Dayalı Ek Ödeme Sistemi. T.C.Sağlık Bakanlığı Yayını, Gözden Geçirilmiş 2. Basım

Bergeron B.P. (2018). Performance Management in Healthcare Ftom Key Performance Indicators to Balanced Scorecard Second Edition. CRC Press. Tayor&Francis Group, LLC.

Buzzell R. and Gale B. (1987). *The Profit Impact of Marketing Strategy: Linking*

Strategy to Performance. New York: The Free Press.

Can C., Beylik U., Kayral İ.H.(2018). TÜSKA Denetçi Eğitim Programı. S*ağlıkta Kalite ve Akreditasyon Dergisi*, 32-35 (2018)

Cengiz C. (2018). Sağlık Hizmetlerinde Akreditasyon Programları ve TÜSKA. *Sağlıkta Kalite ve Akreditasyon Dergisi*, 21-26 (2018)

Crosby P. (1979). *Quality Is Free: The Art of Making Quality Certain*. New York: New

American Library.

Davas, E. (2014). Hastanelerde Sağlık Çalışanlarının Sağlığı.Toplum ve Hekim Dergisi, 29(6)

Deming W.E. (1982). Quality, Productivity, and Competitive Position, Cambridge University Press, Cambridge.

Elbek, O. Adaş, E.B. (2009). Sağlıkta Dönüşüm: Eleştirel Bir Değerlendirme. *TürkiyePsikiyatri Derneği Bülteni,* 12 (1), 33-43.

Feigenbaum A.V. (1991). Total Quality Control, 3rd ed. McGraw-Hill, New York, NY.

Flood R (1993). Beyond TQM. John Wiley & Sons, New York, NY.

Güler H., Demir B. (2018) Sağlık hizmetlerinde ruhsatlandırmadan kaliteye. *SD Sağlık*

Düşüncesi ve Tıp Kültürü Platformu. Erişim Adresi: http://www.sdplatform.com/Dergi/1114/Saglik-hizmetlerinde-ruhsatlandirmadan-kaliteye.aspx

Institute of Medicine (IOM) (2001). Crossing The Quality Chasm. Washington, DC: National Academy Press.

JCI (Joint Commission International) (2020) Erişim Adresi: https://www.jointcommissioninternational.org/about-jci/accredited-organizations/

Kavak Gökmen D. (2018) Türkiye Sağlık Hizmetleri Kalite ve Akreditasyon Enstitüsü Sağlıkta Akreditasyon Standartları" *Sağlıkta Kalite ve Akreditasyon Dergisi*, 14-20

Kayral, İ.H., (2015), Hizmet Kalitesi ve Sağlık Hizmetlerinde Çok Boyutlu Kalite-Detay Yayıncılık, Ankara.

Kızılkan, A.Ç., Öztürk, G., Yıldıran, N. (2012). Sağlıkta Dönüşümde Performans Uygulamaları. *TAF PreventiveMedicineBulletin*, 11 (6)

Langabeer J. and Helton J. (2016). Health Care Operations Management: A Systems

Perspective. Boston, MA. Jones and Bartlett Publishers.

Langabeer J (2018) Performance Improvement in Hospitals and Health Systems Managing Analytics and Quality in Healthcare 2nd Edition. Taylor & Francis Group, LLC

Melo S. (2016). The impact of accreditation on healthcare quality improvement: a qualitative case study. *Journal of Health Organization and Management.* 30(8): 242-258.

Mosadeghrad M.A. (2013). Healthcare service quality: towards a broad definition. *International Journal of Health Care Quality Assurance.* 26 (3): 203-219.

Murray C.J.L, Frenk J. (2000). A framework for assessing the performance of health systems

Øvretveit J. (1992). Health Service Quality: An Introduction to Quality Methods for Health Services. Blackwell, Oxford.

Okur, Y. (2007): Türkiye'de Kamu Denetimi, Değişim Süreci ve Performans Denetimi, Nobel Yayıncılık, Ankara

Öztürk A., Süleyman H.K. (2011). Sağlıkta kalite uygulamalarının performansa yansıması. *SD Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Platformu.* Erişim Adresi: http://www.sdplatform.com/Dergi/501/Saglikta-kalite-uygulamalarinin-performansa-yansimasi.aspx

Pakdil, F. (2007). Sağlık Sektöründe Kurumsal Performans Yönetimi. (Editörler: Hamza Ateş, Harun Kırılmaz ve Sabahattin Aydın). Sağlık Sektöründe Performans Yönetimi: Türkiye Örneği. Ankara: Asil Yayın Dağıtım, 114-149.

Peters T and Waterman R (1984). *In Search of Excellence: Lessons from America's*

Best-Run Companies. New York: Grand Central Publishing.

Porter M. (2010). What is value in health care? *New England Journal of Medicine*,

363, 2477–2481.

Reeves C. and Bednar D. (1994). Defining quality: Alternatives and implications.

Academy of Management Review, 19(3), 419–445.

Rooney AL, Van Ostenberg PR (1999). Licensure, Accreditation and Certification: Approaches to Health Services Quality. Bethesda, Quality Assurance Project. Erişim Adresi: http://www.usaidassist.org/sites/assist/files/accredmon.pdf

SAGEM Sağlık Araştırmaları Genel Müdürlüğü (2012) Klinik Kalite Rehberleri. Erişim Adresi: http://www.ebmeds.org/web/guest/home?

Smith P.C, Mossialos E. and Papanicolas I. (2008). Performance measurement for health system improvement: experiences, challenges and prospects World Health Organization, on behalf of the European Observatory on Health Systems and Policies

Sinclair M., Rayner J. (2007). Benchmarking and Accreditation in Health Informatics, Erişim Adresi: http://www.bcs.org/upload/pdf/HIS_Benchmarking-Mike-Sinclair-John_Rayner.pdf

Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, (2019). Klinik Kalite Uygulama ve Veri Kalitesi İyileştirme Rehberi. Sağlıkta Kalite ve Akreditasyon Dairesi Başkanlığı Yayını Versiyon 1.2 Erişim: https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/31458,2019-revize-rehberpdf.pdf?0

SKAÇHDB (Sağlıkta Kalite, Akreditasyon ve Çalışan Hakları Daire Başkanlığı) (2015) SKS Hastane Seti (Versiyon 5) Erişim Adresi: https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/3460,skshastanesetiv5r1pdf.pdf?0

SKAÇHDB (Sağlıkta Kalite, Akreditasyon ve Çalışan Hakları Daire Başkanlığı) (2020a). Türkiye Sağlıkta Kalite Sistemi https://kalite.saglik.gov.tr/TR,8785/turkiye-saglikta-kalite-sistemi.html

SKAÇHDB (Sağlıkta Kalite, Akreditasyon ve Çalışan Hakları Daire Başkanlığı) (2020b). SKS (Sağlıkta Kalite Standartları) Hastane (Sürüm 6) Erişim Adresi: https://kalite.saglik.gov.tr/TR,52461/guncel-standartlar-excel-versiyon.html

SKAÇHDB (Sağlıkta Kalite, Akreditasyon ve Çalışan Hakları Daire Başkanlığı) (2020c). Güncel Standartlar Erişim Adresi: https://kalite.saglik.gov.tr/TR,52460/guncel-standartlar.html

SKAÇHDB (Sağlıkta Kalite, Akreditasyon ve Çalışan Hakları Daire Başkanlığı) (2020d). Sağlıkta Akreditasyon Erişim Adresi: https://kalite.saglik.gov.tr/TR,8789/saglikta-akreditasyon.html

Sülkü, S. (2011). Performansa Dayalı Ek Ödeme Sisteminin Kamu Hastanelerinin Verimliliği Üzerine Etkileri. *Maliye Dergisi,* 160

T.C. Sağlık Bakanlığı (2003). Yataklı Tedavi Kurumları Kalite Güvence Sistemi Temel Kriterleri Erişim Adresi: http://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/1430,kalitepdf.pdf,

T.C. Sağlık Bakanlığı (2005a). 01.02.2005 tarih ve 349 sayılı "Sağlık Bakanlığına Bağlı ikinci ve Üçüncü Basamak Sağlık Kurumlarında Görevli Personele Döner Sermaye Gelirlerinden Ek Ödeme Yapılmasına Dair Yönerge

T.C. Sağlık Bakanlığı (2005b). 01.02.2005 tarih ve 349 sayılı "Sağlık Bakanlığına Bağlı Birinci Basamak Sağlık Kuruluşlarında Görevli Personele Döner Sermaye Gelirlerinden Ek Ödeme Yapılmasına Dair Yönerge"

T.C. Sağlık Bakanlığı (2005c). 01.01.2005 tarih ve sayılı Sağlık Bakanlığı Yataklı Tedavi Kurumları Kurumsal Kaliteyi Geliştirme ve Performans Değerlendirme Yönergesi

T.C. Sağlık Bakanlığı (2007). Sağlık Bakanlığı Yataklı Tedavi Kurumları Kurumsal Kaliteyi Geliştirme ve Performans Değerlendirme Yönergesi. Erişim Adresi: https://www.saglik.gov.tr/TR,11239/saglik-bakanligi-yatakli-tedavi-kurumsal-kaliteyi-gelistirme-ve-performans-degerlendirme-yonergesi.html

T.C. Sağlık Bakanlığı (2012). Stratejik Plan 2013-2017, Ankara.

T.C. Sağlık Bakanlığı (2017). Sağlıkta Akreditasyon Standartları Hastane Seti (v2.0/2017) Erişim Adresi: https://www.tuseb.gov.tr/uploads/sas_hastane_seti(v2.0-2017)TR.pdf

T.C. Sağlık Bakanlığı (2018a). Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü. Tarihçemiz. Erişim Adresi: https://khgmverimlilikkalitedb.saglik.gov.tr/TR,33756/tarihcemiz.html

T.C. Sağlık Bakanlığı (2018b). Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü. 2018 Yılı Sağlık Bakanlığına Bağlı Sağlık Tesislerinin Verimliliğinin Yerinde Değerlendirilmesi Yönergesi

T.C. Sağlık Bakanlığı, (2019). 2019/8 tarihli 'Mükemmeliyet Merkezleri Hakkında Genelge' Erişim Adresi: https://shgm.saglik.gov.tr/TR,54764/mukemmeliyet-merkezleri-hakkinda-genelge.html

T.C. Sağlık Bakanlığı (2020) Sağlıkta Kalite Akreditasyon ve Çalışan Hakları Daire Başkanlığı. Türkiye Sağlıkta Kalite Sistemi Erişim Adresi: https://kalite.saglik.gov.tr/TR,8785/turkiye-saglikta-kalite-sistemi.html

T.C. Resmi Gazete (2006). 12 Mayıs 2006 Tarih ve 26166 sayılı Sağlık Bakanlığına Bağlı Sağlık Kurum ve Kuruluşlarında Görevli Personele Döner Sermaye Gelirlerinden Ek Ödeme Yapılmasına Dair Yönetmelik

T.C. Resmi Gazete (2011). 663 Sayılı Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Erişim Adresi: https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/6025,663-sayili-khkpdf.pdf?0

T.C. Resmi Gazete (2014). 6569 Sayılı "Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. Erişim Adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/11/20141126-3.htm

T.C. Resmi Gazete (2015). Sağlıkta Kalitenin Geliştirilmesi ve Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik Erişim Adresi: https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/28352,saglikta-kalitenin-gelistirilmesi-ve-degerlendirilmesine-dair-yonetmelikpdf.pdf?0

T.C. Resmi Gazete (2017). 25 Ağustos 2017 tarih ve 664 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

T.C. Resmi Gazete (2020). 04.03.2020 tarih ve 31058 Sayılı "Sağlık Bakanlığına Bağlı Sağlık Tesislerinde Görevli Personele Ek Ödeme Yapılmasına Dair Yönetmelik"

Timmons K.H. (2009) International Accreditation and Medical Tourism: The Value Equation. Medical Tourism in Turkey Conference, Chicago, Illinois, Palette.

Tinaz, P. (1999). Performans Değerlendirme Sistemlerinin Önemi ve Türkiye'deki Uygulamalarına İlişkin Bir İnceleme, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim Ve Ekonomi Dergisi*, s.389

TKHK (Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu) (2012). Birlik Değerlendirme El Kitabı, (Editörler; Çağıl, H., Örnek, M., Akın, M.) Verimlilik Daire Başkanlığı, Pozitif Matbaa, Ankara

TSE (Türk Standartları Enstitüsü) Web Sayfası. Erişim Adresi: https://www.tse.org.tr/tr/icerikdetay/547/80/turkiyenin-ilk-standard%C4%B1.aspx

Türk Dil Kurumu (2020). Türk Dil Kurumu Sözlükleri. Erişim Adresi: https://sozluk.gov.tr/

TTB (Türk Tabipler Birliği) (2019) Hizmet Başı (Performansa Dayalı) Ödeme Çalıştayı Erişim Adresi: https://www.ttb.org.tr/kutuphane/odeme_calistayi.pdf

TÜSKA (Türkiye Sağlık Hizmetleri Kalite ve Akreditasyon Enstitüsü) (2017) Erişim Adresi: https://www.tuseb.gov.tr/EnstituSayfa/standartlar-6/

TÜSKA (Türkiye Sağlık Hizmetleri Kalite ve Akreditasyon Enstitüsü) (2020) Erişim Adresi: https://www.tuseb.gov.tr/tuska/haberler/agiz-ve-dis-sagligi-hizmetleri-adsh-akreditasyon-programina-basvurular-kabul-edilmeye-baslanilmistir

Uçar E. (2010). Kanıta Dayalı Klinik Rehberlerin Geliştirilmesi. *II Uluslararası Sağlıkta Performans ve Kalite Kongresi Bildiri Kitabı*. Demir M., Güler H., Öztürk A., Önder Ö., Beylik U.. Kanıta Dayalı Tıp ve Hastanelerin Teşviki Bölümü: 99-102

UK Department of Health (1998). A first-class service: quality in the new NHS. London, Department of Health, Erişim Adresi: http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20120503184721/http://www.dh.gov.uk/en/Publicationsandstatistics/Publications/PublicationsPolicyAndGuidance/DH_4006902

WHO (2000). The world health report 2000. Health systems: improving performance. Geneva: World Health Organization.

WHO Regional Office for Europe's Health Evidence Network (HEN) (2003) How can hospital performance be measured and monitored? Erişim Adresi:http://www.euro.who.int/en/data-and-evidence/evidence-informed-policy-making/publications/pre2009/how-can-hospital-performance-be-measured-and-monitored

KAYNAKÇA

Abubakirova, A., Syzdykova, A., Kelesbayev, D., Dandayeva, B., & Ermankulova, R. (2016). Place of Tourism in the Economy of Kazakhstan Republic. *Procedia Economics and Finance*, *39*(November 2015), 3–6. https://doi.org/10.1016/s2212-5671(16)30232-5

Alsharif, M. J., Labonté, R., & Lu, Z. (2010). Patients beyond borders: A study of medical tourists in four countries. *Global Social Policy*, *10*(3), 315–335. https://doi.org/10.1177/1468018110380003

Aydin, G., & Karamehmet, B. (2015). Dünyada ve Türkiye'de Sağlık TurizmiPazarlama Uygulamaları ve Karşılaştırmalı Durum Analizi. *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, *16*, 1–21. http://www.pazarlama.org.tr/dergi/yonetim/icerik/makaleler/103-published.pdf

Aydın, O. (2012). Türkiye'de Alternatif Bir Turizm; Sağlık Turizmi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, *2012*(2), 91–96. https://doi.org/10.18493/kmusekad.42416

Bayın, G. (2015). Türkiye'de Sağlık Turizmi Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İçerik Değerlendirmesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, *2015*(1), 49. https://doi.org/10.18493/kmusekad.41898

Belber, B. G., & Turan, A. (2015). Termal Turizm İş letmelerinde , Turistik Tüketicilerin Tatmin Düzeylerine Etki Eden Faktörlerin Belirlenmesi : Kır ş ehir İ li Üzerine Bir Uygulama Identification of Factors Affecting the Level of Consumer Satisfaction in Burcu Gülsevil BELBER Ay ş egül T. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, *7*(3), 457–481.

Bhaidkar, A., & Goswami, A. (2017). Medical tourism in India and the Health policy of the NDA government: An overview. *A Peer Reviewed Research Journal*, *XXII*(1), 122. http://www.welingkar.org/Corporates/pdfs/Aweshkar_March_2017.pdf#page=122

Bies, W., & Zacharia, L. (2007). Medical tourism: Outsourcing surgery. *Mathematical and Computer Modelling*, *46*(7–8), 1144–1159. https://doi.org/10.1016/j.mcm.2007.03.027

Cankül, D. (2015). Üçüncü Yaş Turizmi. In S. P. Temizkan (Ed.), *Sağlık Turizmi* (1., pp. 219–245). Detay Yaıncılık.

Cham, T. H., Lim, Y. M., Sia, B. C., Cheah, J. H., & Ting, H. (2020). Medical Tourism Destination Image and its Relationship with the Intention to Revisit: A Study of Chinese Medical Tourists in Malaysia. *Journal of China Tourism Research*, *00*(00), 1–29. https://doi.org/10.1080/19388160.2020.1734514

Chuang, T. C., Liu, J. S., Lu, L. Y. Y., & Lee, Y. (2014). The main paths of medical tourism: From transplantation to beautification. *Tourism Management*, *45*, 49–58. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2014.03.016

Çiftçi, M. (2019). *Türkiye'nin termal tesislerine 2018'de 3 milyon ziyaretçi*. Basın İlan Kurumu. https://www.bik.gov.tr/turkiyenin-termal-tesislerine-2018de-3-milyon-ziyaretci/

Connell, J. (2006). Medical tourism: Sea, sun, sand and ... surgery. *Tourism Management*, *27*(6), 1093–1100. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2005.11.005

Doshi, D. (2008). *Health Tourısm: An Exploratory Study On Motıvatıon, Satısfactıon And Consumptıon Behavıour Of Health Tourısts In Malaysıan Prıvate Hospıtals*. University of Malaya.

Footman, K., Knai, C., Baeten, R., Glonti, K., & McKee, M. (2014). Cross-border health care in Europe, Policy Summary 14, European Observatory on Health Systems and Policies. *World Health Organization, Http://Www. Euro. Who. Int/_data/Assets/Pdf_ file/0009/263538/Cross-Border-Health-Care-in-Europe-Eng. Pdf*.

Gill, S., & Sumant, O. (2019). *Medical Tourism Market*. https://www.alliedmarketresearch.com/medical-tourism-market

Glinos, I. A., Doering, N., & Maarse, H. (2012). Travelling home for treatment and EU patients' rights to care abroad: Results of a survey among German students at Maastricht University. *Health Policy*, *105*(1), 38–45. https://doi.org/10.1016/j.healthpol.2011.12.008

Gonzales, A., Brenzel, L., & Sancho, J. (2001). Health Tourısm And Related Servıces: Carıbbean Development And Internatıonal Trade. *Reginoal Negotiating Machinery*, 211. http://cms2.caricom.org/documents/10177-health_study.pdf

Görener, A. (2016). A SWOT-AHP Approach for Assessment of Medical Tourism Sector in Turkey. *Alphanumeric Journal*, *4*(2), 159–159. https://doi.org/10.17093/alphanumeric.277740

Görener, A., & Taşçı, M. E. (2016). Evaluating the Strategies of Medical Tourism Sector Through Ahp and Moora in a Swot Framework. *Journal of Global Strategic Management*, *2*(10), 15–15. https://doi.org/10.20460/jgsm.20161024353

Hall, C. M. (2012). Medical tourism: The ethics, regulation, and marketing of health mobility. In *Medical Tourism: The Ethics, Regulation, and Marketing of Health Mobility*. https://doi.org/10.4324/9780203109458

Harari, Y. N. (2013). *Hayvanlardan Tanrılara Sapiens (İnsan Türünün Kısa Bir Tarihi)* (47.). Kolektif.

Hopkins, L., Labonté, R., Runnels, V., & Packer, C. (2010). Medical tourism today: What is the state of existing knowledge. *Journal of Public Health Policy*, *31*(2), 185–198. https://doi.org/10.1057/jphp.2010.10

Ile, F. L., & Ţigu, G. (2017). Medical tourism market trends - an exploratory research. *Proceedings of the International Conference on Business Excellence*, *11*(1), 1111–1121. https://doi.org/10.1515/picbe-2017-0114

İlker, G. (2012). *Türkiye'de Termal Turizme Yönelik Hizmet Veren Konaklama İşletmelerinde Pazarlama Karması Elemanları Örnek Bir Alan Araştırması*. Selçuk Üniversitesi.

Jang, S. H. (2017). Factors associated with Korean immigrants' medical tourism to the homeland. *American Journal of Health Behavior*, *41*(4), 461–470. https://doi.org/10.5993/AJHB.41.4.11

Johnston, R., Crooks, V. A., & Ormond, M. (2015). Policy implications of medical tourism development in destination countries: Revisiting and revising an existing framework by examining the case of Jamaica. *Globalization and Health*, *11*(1), 1–13. https://doi.org/10.1186/s12992-015-0113-0

Kalkınma Bakanlığı. (2013). Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018. In *Elektronik*.

Keith, P. (2017). *Measuring The Roi From Medical Tourism Promotion*. https://www.imtj.com/blog/measuring-roi-medical-tourism-promotion/

Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2019). *Sarıkaya Roma Hamamı*. Yozgat İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü. https://yozgat.ktb.gov.tr/TR-92801/sarikaya-roma-hamami.html

Lal, K. (2019). *Growth of Service Sector in the Indian National Economy Growth of Service ervice Sector in the Indian National*. *August*.

Lee, M., Han, H., & Lockyer, T. (2012). Medical tourism—attracting japanese tourists for medical tourism experience. *Journal of Travel and Tourism Marketing*, *29*(1), 69–86. https://doi.org/10.1080/10548408.2012.638564

Loh, C. P. A. (2014). Health tourism on the rise? Evidence from the balance of payments statistics. *European Journal of Health Economics*, *15*(7), 759–766. https://doi.org/10.1007/s10198-013-0521-0

Longe, T. (2010). *The ethical and legal complexity of medical tourism*. Loyola Universty.

Noree, T. (2015). *on the Domestic Economy and Private Health System :* [London School of Hygiene and Tropical Medicin]. https://doi.org/10.17037/PUBS.02267963

OECD. (2018). Spending on Health: Latest Trends. *Focus On*, 8–11.

OECD. (2019). *Health expenditure and financing*. https://stats.oecd.org/Index.aspx?ThemeTreeId=9

Özdemir, C., & Konak, S. (2015). Medikal Turizm Kavramı ve Türkiye'de Medikal Turizm. In S. Temizkan (Ed.), *Sağlık Turizmi* (1., pp. 75–125). Detay Yaıncılık.

Patients Beyond Borders. (2019). *Leading medical travel destinations*. Patients Beyond Borders. https://patientsbeyondborders.com/destination

Patrick, U. P. (2018). *World Tourism Organization*. Shaping the Culture of Peace in a Multilateral World. https://doi.org/10.4324/9781315129310-10

Reddy, S. G., York, V. K., & Brannon, L. A. (2010). Travel for treatment: Students' perspective on medical tourism. *International Journal of Tourism Research*, *12*(5), 510–522. https://doi.org/10.1002/jtr.769

Resmi Gazete. (2017). *Uluslararası Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Hakkında Yönetmelik*. https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/28811,saglik-turizmi-yonetmelikpdf.pdf?0

Sağlık Bakanlığı. (2017a). *Ekonomi Bakanlığının Sağlık Turizmi ile ilgili Teşvikler Tebliği*. https://saglikturizmi.saglik.gov.tr/TR,815/ekonomi-bakanliginin-saglik-turizmi-ile-ilgili-tesvikler-tebligi.html

Sağlık Bakanlığı. (2017b). *Sağlık Turizmi Çeşitleri*. Türkiye Cumhuriyeti Bağlık Bakanlığı. https://saglikturizmi.saglik.gov.tr/TR,176/saglik-turizmi-cesitleri.html

Sağlık Bakanlığı. (2020). *Yetkilendirilmiş Tesis Sayıları*. https://saglikturizmi.saglik.gov.tr/TR,57227/bakanligimizca-yetkilendirilmis-tesis-sayilari.html

Sarantopoulos, I., Vicky, K., & Geitona, M. (2014). A Supply Side Investigation of Medical Tourism and ICT Use in Greece. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, *148*, 370–377. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.07.055

SATURK. (2015). *Sağlık Turizmi Koordinasyon Kurulu*. http://www.saturk.gov.tr/

Sevim, E. (2019). *Medikal Turizm ve Stratejik Analiz* (1st ed.). Nobel Yayıncılık.

Sevim, E., & Sevim, E. (2019). ARAŞTIRMA MAKALESİ MEDİKAL TURİZM TERCİHİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ. In *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi* (Vol. 22, Issue 3). https://orcid.org/0000-0001-5656-6351

Sofronov, B. (2018). Tourism Industry in the World. *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, *18*(4), 123–137. https://doi.org/10.26458/1848

Stephano, R.-M. (2020). *Top 10 Medical Tourism Destinations in the World*.

Sülkü, S. N. (2017). Sağlık Turizminde Türkiye'nin Dünyadaki Yeri Ve Potansiyeli. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *3*(1), 99–113. https://dergipark.org.tr/uiibd/issue/27470/275319

T.C. Cumhurbaşkanlığı. (2019). *Onbirinci Kalkınma Planı*.

TDK. (n.d.). *Diaspora*. Retrieved May 14, 2020, from https://sozluk.gov.tr/

Temizkan, S. (2015). *Sağlık Turizmi* (1.). Detay Yaıncılık.

Temizkan, S. P. (2015). Spa Turizmi Kavramı ve Türkiye'de Spa Turizmi. In S. Temizkan (Ed.), *Sağlık Turizmi* (1st ed., pp. 141–168). Detay Yaıncılık.

Tengilimoğlu, D., & Karakoç, G. (2013). Termal Turizm ve Spa Turizmi. In D. Tengilimoğlu (Ed.), *Sağlık Turizmi* (1st ed., pp. 71–97). Siyasal Kitapevi.

Tengilimoğlu, D., & Özdemir, D. (2013). İleri Yaş ve Engelli Turizmi. In D. Tengilimoğlu (Ed.), *Sağlık Turizmi* (pp. 123–144). Siyasal Kitapevi.

Tokmak, C. (2015). Termal Turizm. In S. Temizkan (Ed.), *Sağlık Turizmi2* (1., pp. 37–73). Detay Yaıncılık.

TSTD. (2017). *Türkiye Sağlık Turizmi Derneği (TSTD)*. http://www.saglikturizmi.org.tr/en/health-tourism/general-information

TURSAB. (2014). *TÜRSAB Sağlık Turizmi Raporu*. htt//www.tursab.org.tr/dosya/12186/saglikturizmiraporu_12186_5485299.pdf

TURSAB. (2020). *Turizm gelirleri*. https://www.tursab.org.tr/istatistikler-icerik/turizm-geliri

USHAŞ. (2018). *Uluslararası Sağlık Hizmetleri Anonim Şirketi*. http://www.ushas.com.tr/

WHO. (2002). *Health statistics and information systems*. https://www.who.int/healthinfo/survey/ageingdefnolder/en/

WHO. (2011). *World report on disability*. https://www.who.int/publications-detail/world-report-on-disability

WHO. (2018). *Aging And Health*. https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health

WHO. (2020). *Frequently asked questions*. Www.Who.Int. https://www.who.int/about/who-we-are/frequently-asked-questions

World Travel Organization. (2019). *International Tourism Highlights International tourism continues to outpace the global economy*. 1–24. https://doi.org/https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284421152?download=true

Yirik, Ş., Ekici, R., & Baltacı, F. (2015). *Türkiye'de ve Dünya'da Sağlık Turizmi (Medikal Turizm)* (1. (ed.)). Detay Yaıncılık.

KAYNAKÇA

Akdur, R. (2006). *Sağlık Sektörü Temel Kavramlar Türkiye ve Avrupa Birliği'nde Durum ve Türkiye'nin Birliğe Uyumu*, (2. Baskı), Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Banta, D. (2009). What is Technology Assessment?. *International Journal of Technology Assessment in Health Care,* 25(1): 7-9.

Beşeri İlaçların Fiyatlandırılması Hakkında Tebliğ, Resmi Gazete Tarihi: 22.09.2007, Sayı: 26651.

Bortz, J. & Döring, N. (2002). *Forschungsmethoden und Evaluation*, Berlin Heidelnerg: Springer Publisher.

Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Resmi Gazete Tarihi: 10.07.2018, Sayı: 30474.

Evaluate Pharma (2019). *Report of World Preview 2019 Outlook to 2024*, United Kingdom

Foucault, M. (1972). *The Archaeology of Knowledge*, London: Tavistock.

Gelijns, A.C. (1989). *Technological Innovation: Comparing Development of Drugs, Devices, and Procedures in Medicine, Institute of Medicine (US) Committee on Technological Innovation in Medicine*, Washington: National Academy Press.

IQVIA Institute (2019). *Report of The Global Use of Medicine in 2019 and Outlook to 2023 Forecasts and Areas to Watch*, ABD.

Irving, A.V. (2014). Policies and Procedures for Healthcare Organizations: A Risk Management Perspective, Patient Safety & Quality Healthcare, Erişim Tarihi: 26.07.2020, Erişim Adresi: https://www.psqh.com/analysis/policies-and-procedures-for-healthcare-organizations-a-risk-management-perspective/

IT Advisor (2014). e-Sağlık Hizmetleri Hızla Gelişiyor. Erişim Tarihi: 29.05.2020, Erişim Adresi: http://itadvisor.com.tr/e-saglik-hizmetleri-hizla-gelisiyor/

İlaç Endüstrisi İşveren Sendikası, (2020). Biyoteknolojik İlaçlar, Erişim Tarihi: 16.06.2020, Erişim Adresi: http://www.ieis.org.tr/ieis/tr/biyobenzer_ilaclar

Kalkınma Bakanlığı (2018). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) Sağlık Endüstrilerinde Dönüşüm Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.

Deloitte (2021). Sağlığın Dinamosu: Türkiye Tıbbi Teknoloji ve Cihaz Sektörü, Tıbbi Cihaz Sektör Raporu.

Kiper, M. (2018). Dünyada ve Türkiye'de Tıbbi Cihaz Sektörü ve Strateji Önerisi, 2. Baskı, Ankara: Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı.

Mutluay, E. & Özdemir, L., (2014). Sağlık Bilişim Sistemleri Kapsamında Hemşirelik Bilişiminin Kullanımı. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 22(3): 180-186.

Noseworthy, T. & Clement, F. (2012). Health Technology Reassessment: Scope, Methodology, & Language. *Intarnational Journal of Technology Assessment in Health Care,* 28(3): 201-202.

O'Donnell, J. & Vogenberg, F.R. (2012). Policies and Procedures Enhancing Pharmacy Practice and Limiting Risk. *Pharmacy & Therapeutics*, 37(6): 341-344.

OECD.Stat (2021). Health Care Resources: Medical Technology, Erişim Tarihi: 29.05.2020, Erişim Adresi: https://stats.oecd.org/#

Republic of Turkey Ministry of Economy (2018). Report of Medical Devices and Supplies, Ankara.

Röhrig, B., Prel, J.B., Wachtlin, D. & Bletter, M. (2009). Types of Study in Medical Research. *Deutsches Arzteblatt International*, 106(15): 262-268.

Sağlık Bakanlığı (2017). Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü Hizmet Birimleri ve Görev Yerleri Hakkında Yönerge, Erişim Tarihi: 30.05.2020, Erişim Adresi: https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/15601,mhrs-calisma-usul-ve-esaslari-hakkinda-yonerge-pdf.pdf?0

Sağlık Bakanlığı (2020). STD/HTA Nedir?, Erişim Tarihi: 17.05.2020, Erişim Adresi: https://argestd.saglik.gov.tr/TR,64042/stdhta-nedir.html

Sağlık Bakanlığı (2020a). Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu Tıbbi Cihaz Hakkında, Erişim Tarihi: 26.05.2020, Erişim Adresi: https://www.titck.gov.tr/faaliyetalanlari/tibbicihaz/tibbi-cihaz-hakkinda

Sağlık Bakanlığı (2020b). Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu Tarihçe, Erişim Tarihi: 27.05.2020, Erişim Adresi: https://www.titck.gov.tr/kurumsal/tarihce

Sağlık Bakanlığı (2020c). Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü Proje Geliştirme Daire Başkanlığı, Erişim Tarihi: 29.05.2020, Erişim Adresi: https://sbsgm.saglik.gov.tr/TR,12828/proje-gelistirme-dairesi-baskanligi.html

Sağlık Bakanlığı (2020d). Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü Kuruluşumuz, Erişim Tarihi: 30.05.2020, Erişim Adresi: https://sbsgm.saglik.gov.tr/TR,1276/kurulusumuz.html

Sağlık Bakanlığı (2022). Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2022.

Sağlık Bakanlığı (2024). Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü Teşkilat Şeması, erişim Tarihi: 17.09.2024, Erişim Adresi: https://sbsgm.saglik.gov.tr/TR-1278/teskilat-semasi.html

Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, (2018). Aşı Nedir? Nasıl Etki Eder?, Erişim Tarihi, 16.06.2020, Erişim Adresi: https://asi.saglik.gov.tr/genel-bilgiler/49-a%C5%9F%C4%B1-nedir,-nas%C4%B1l-etki-eder.html

Sağlık Bakanlığı Tıbbi Cihaz Yönetmeliği, Resmi Gazete Tarihi: 07.06.2011, Sayı: 27957.

Sağlık Bakanlığı Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu, (2017). Türkiye Tıbbi Cihaz Sektörü Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2017-2021, Erişim Tarihi: 02.06.2020, Erişim Adresi: https://www.dissiad.org.tr/Tibbi_Cihaz_Sektor_Stratejisi_Belgesi_ve_Eylem_Plani_2017_2021__.pdf

Sağlık Bakanlığı Ulusal Sağlık Sistemi (2019). Sağlık.NET Hakkında, Erişim Tarihi: 29.05.2020, Erişim Adresi: https://e-saglik.gov.tr/TR,6212/sagliknet-hakkinda.html

T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi İlaçların Güvenliği Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete Tarihi: 15.04.2014, Sayı: 28973.

T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu (2016). Tıbbi Cihaz, Erişim Tarihi: 17.06.2020, Erişim Adresi: http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/saglik/tibbi_malzeme

Pfizer İlaç Firması (2017). Yeni İlaç Geliştirme Süreci, Erişim Tarihi: 18.05.2020, Erişim Adresi: https://www.pfizer.com.tr/arge/yeni-ila%C3%A7-geli%C5%9Ftirme-s%C3%-BCreci

Timbleby, (2013). Technology and The Future of Healthcare. *Journal of Public Health Research*, 2(28): 160-168.

TÜİK (2018). Sağlık Göstergeleri, Erişim Tarihi: 03.06.2020, Erişim Adresi: http://www.tuik.gov.tr/Start.do

TÜİK (2019). Sağlık Göstergeleri, Erişim Tarihi: 03.06.2020, Erişim Adresi: http://www.tuik.gov.tr/Start.do

Vault (2020). Medical Equipment Manufacturing Erişim Tarihi: 17.06.2020, Erişim Adresi: https://www.vault.com/industries-professions/industries/medical-equipment-manufacturing

World Health Organization (2020). Medical Device-Full Definition, Erişim Tarihi: 26.05.2020, Erişim Adresi: https://www.who.int/medical_devices/full_deffinition/en/

World Health Organization (2020a). Medical Devices, Erişim Tarihi: 17.06.2020, Erişim Adresi: https://www.who.int/medical_devices/definitions/en/

Yalçın, İ. & Şener, E.A. (2002). Farmasötik/Medisinal Kimya'da İlaç Etken Madde Tasarım Yöntemleri-1, Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Yayınları No: 86.

Young, A. (2010). *Medical Anthropology: Cross-Cultural Studies in Health and Illness Part Five: Mode of Production of Medical Knowledge*, London: Publisher: Routledge.

Statista (2024). Tıbbi Cihazlar – Türkiye, Erişim Tarihi: 17.09.2024, Erişim Adresi: https://www.statista.com/outlook/hmo/medical-technology/medical-devices/turkey

Türkiye'de İletişim ve Medyanın Ekonomi Politiği

(1727-2025)

Ümit Atabek

Gülseren Şendur Atabek

Antalya 2025

Bu kitabın yayın hakkı SİYASAL KİTABEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayınlayıcısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

Türkiye'de İletişim ve Medyanın Ekonomi Politiği (1727 - 2025)

Yazar: Ümit ATABEK, Gülseren Şendur ATABEK
Editör: Gülşen DEMİRCİ
Grafik Tasarım ve Dizgi: İrem Nur ACAR
©Siyasal Kitabevi Tüm Hakları Saklıdır.
Aralık 2025, Ankara
ISBN No: 978-625-6586-46-8
Siyasal Kitabevi-Ünal Sevindik
Yayıncı Sertifika No: 14016
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay-Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Baskı: Dedemat Matbaacılık
Sertifika No: 70086
Melih Gökçek Bulvarı 1447 Cadde No: 37
İvedik Organize Sanayi Yenimahalle- Ankara
Tel: 0507 932 59 30
Dağıtım: Siyasal Kitabevi
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay/Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Instagram: kitabevisiyasal
X: kitabevisiyasal

KAYNAKÇA

Aba, A. (2024). Dijital dizi ve film platformlarının çetelesi. *News Lab Turkey*. https://www.newslabturkey.org/2024/05/29/dijital-dizi-ve-film-platformlarinin-cetelesi/

Acar, A. (2013). Basında "Tan Olayı"- 4 ARALIK 1945. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. (*43*) 1-22. https://doi.org/10.17064/iüifhd.66471

Adaklı, G. (2006). *Türkiye'de Medya Endüstrisi*. İstanbul: Ütopya Yayınları.

Adadağ, Ö. (2022). Halkevlerinde Sinema Faaliyetini Yaygınlaştırma Çabaları ve Sınırlılıklar. *Tarih İncelemeleri Dergisi*. 37(1) 1-25. https://doi.org/10.18513/egetid.1148532

Adorno, T. (2003). Kültür Endüstrisini Yeniden Düşünürken. *Cogito (Adorno: Kitle Melankoli Felsefe)*. 36. 76-83.

Adıyaman, F. 2021). Akışkan Gazetecilik: Belirsiz Dijital Medya Ekonomisinde Profesyonel Foto Muhabirliği Kimliğinin Dönüşümü. Anadolu Üniversitesi Doktora Tezi.

Ağaoğlu, A. (2010). *Mütareke ve Sürgün: Hatıralar*. İstanbul: Doğu Kitabevi.

Ahıska, M. (2005). *Radyonun Sihirli Kapısı: Garbiyatçılık ve Politik Öznellik*. İstanbul: Metis Yayınları.

Ahmad, F. (1995). *Modern Türkiye'nin Oluşumu*. İstanbul: Sarmal Yayınevi.

Ak, S. A. (2004). *Fotoğrafın İzinde Kırk Yıl*. İstanbul: Fotoğrafevi Yayınları.

Ak, S. A. (2001). *Erken Cumhuriyet Dönemi Türk Fotoğrafı (1923-1960)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Akalın, A. (2015). Türkiye'de Görsel İşitsel Medya Ekonomisi. Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Akarcalı, S. (2003). *Radyo ve Televizyonda Türk Dış Yayınları*. Ankara: İmaj Yayınevi.

Akbaş, E. (2019). Mısır Filmlerinin Türk Sinemasında Yarattığı Etki. *Etkileşim.* (4) 276-284. https://doi.org/10.32739/etkilesim.2019.4.74

Akbay, M. F. (2010). Tarih Çalışmalarına Kaynak Olarak Tercüman Gazetesi'nde Asala (1973- 1985). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Akçura, G. (1995). *Aile Boyu Sinema*. İstanbul: YKY

Akçura, G. (2009). Ölümünün 25. Yılında Bir Matbaacılık Efsanesi: Willy Blumel. 06.04.2025 tarihinde https://gokhanakcura.blogspot.com/2009_08_02_archive.html adresinden erişilmiştir.

Akçura, G. (2020). Türkiye'nin İlk Plak Fabrikaları. *Z Dergi*. 4 454-465. https://www.zdergisi.istanbul/media/magazines/pdf/Z4_Muzik_.pdf

Akdağ, Sarı K. (2019). Cumhuriyet Dönemi İktisadi Açıdan İstanbul-Ankara Çekişmesi (1923-1945). İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi.

Akdemir, Ç. (2011). Medya Ekonomisi ve Türkiye'de Basın Piyasasının Ekonomik Analizi. Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Akduman, A. (2011). Türkiye'de Toplumsal Yapının Değişim Süreci ve Müzik Endüstrisi. İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Akın, F. (2017). Asgari Ücretteki Artışın Ekonomik Etkileri. *İş ve Hayat*. 2(4) 139-154.

Aksoy, M. (1960). *Partizan Radyo ve D.P*. Ankara: Forum Yayınları.

Aksoy, M. (2017). Osmanlı'dan 12 Eylül'e Promosyon. İçinde Korkmaz Alemdar (ed.) *Türkiye'de Kitle İletişimi Dün – Bugün – Yarın*. C. 1. Ankara: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları s. 350-365.

Akşin, S. (2007). *Kısa Türkiye Tarihi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Albayrak, M. (1994). Millet Mekteplerinin Yapısı ve Çalışmaları. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*. 10(29). 471-82.

Alemdar, K. (1978). *İstanbul (1875-1964): Türkiye'de Yayınlanan Fransızca Bir Gazetenin Tarihi*. Ankara: AİTİA Yayını.

Alemdar, K. (2001). *İletişim ve Tarih*. Ankara: Ümit Yayıncılık.

Alemdar, K. (2017a). Türkiye'de Tek Parti Yıllarının İletişim Politikaları: 1920-1950. İçinde Korkmaz Alemdar (ed.) *Türkiye'de Kitle İletişimi Dün – Bugün – Yarın*. C. 1. Ankara: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları s. 14-15.

Alemdar, K. (2017b). Demokrat Parti döneminde resmi ve özel ilanlar. İçinde Korkmaz Alemdar (ed.) *Türkiye'de Kitle İletişimi Dün – Bugün – Yarın*. C. 1. Ankara: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları s. 248-250.

Alemdar, K. (2023). 100. Yılında Cumhuriyet'in İletişim Politikaları: Unutulan Geçmiş ve Köy Enstitüleri ile Ortak Kader. *Etkileşim.* (*11*) 387-405. https://doi.org/10.32739/etkilesim.2023.6.11.208

Alşan, R. (1990). Cumhuriyetin Kuruluşu ve İlk Onbeş Yılında PTT İşletmesi. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*. 6 391-420.

Altun, A. (1999). Türkiye'de Gazetecilik Eğitimi. İçinde Korkmaz Alemdar (ed.) *Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar*. İstanbul: Afa Yayınları. s. 245-252.

Altun, A. (2017). Bilgisayar çağında gazete tasarımı. İçinde Korkmaz Alemdar (ed.) *Türkiye'de Kitle İletişimi Dün – Bugün – Yarın*. C. 2. Ankara: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları s. 931-938.

Anadolu, B. (2020). Yeni İletişim Ortamlarında Sinemanın Gösterim Olanakları ve Değişen İzleyici Pratikleri. İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi.

Anderson, P. (2007). *Batı Marksizmi Üzerine Düşünceler*. İstanbul: Birikim.

Aralov, S. I. (2010). *Bir Sovyet Diplomatının Türkiye Anıları: 1922-1923*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Arasan, İ. (2025). Atatürk Döneminde Türk Sineması. *Atatürk Ansiklopedisi*. 26.02.2025 tarihinde https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ataturk-doneminde-turk-sinemasi/ adresinden erişilmiştir.

Arıkan, Z. (2006). *İzmir Basın Tarihi: 1868-1938*. Ege Üniversitesi Yayınları.

Arneil, B. (2024). Colonialism versus Imperialism. *Political Theory*. 52(1) 146-176. https://doi.org/10.1177/00905917231193107

Arolat, O. (2017). *Babıali Anılarım*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Arslan, S. (2022). *Türkiye'de Sinemanın Tarihi: Başlangıcından Günümüze*. İstanbul: Kronik Kitap.

Arusoğlu, S. (1988). Türkiye'de Fransızca Basın. İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Arvas, İ. S. (2007). Naylon Gazeteler ve Besleme Basının Yerel Basına Etkileri. İçinde S. Gezgin (ed.) *Türkiye'de Yerel Basın*. İstanbul: İ.Ü. İletişim Fakültesi Yayını. 357-364.

Arvas, İ. S. (2010). Cumhuriyet Döneminde Basında Etik Bağlamda Ortaya Konulan Uygulamalar ve Bir Meslek Örgütü: Basın Konseyi. İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi.

Arvas, İ. S. (2018). Türkiye'nin Radyo ile Tanışması ve Türk Telsiz Telefon Anonim Şirketi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 4(2) 406-428.

Asker, A. (2014). DP'nin Radyoyu İktidar Aracı Yapması: 1957 Seçim Sonuçlarının Radyo Aracılığıyla Erken Yayınlanması. *İletişim Araştırmaları Dergisi*. 12(1) 125-157.

Aslan, C. (2020). Atatürk Döneminde Türkiye ve Rusya Arasındaki Eğitim İlişkileri. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*. 8(22) 18-38. https://doi.org/10.33692/avrasyad.641717

Aslan, D. A. (2023). 27 Mayıs'tan 12 Eylül'e: Türk devrim/inkılâp tarihi dersinin adı ve kronolojisi. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi (INIJOSS)*. 12(1) 23-37.

Atabek, Ü. (1981) TRT ve Yönetime Katılma. *İletişim*. 1 25-34.

Atabek, Ü. (1995). Gözden Düşmüş Bir İletişim Teknolojisi: Haber Ajanslarının RTTY Yayınları. *İletişim*. Sayı 1-2.

Atabek, Ü. (1999). RTÜK'ün Yap(a)madıklarının Eleştirisi. *İletişim*. 99/1

Atabek, Ü. (2000). İzleyici Araştırmalarında Yeni Tasarımlar. *Medya ve Kültür: 1. Ulusal İletişim Sempozyumu Bildirileri*. Der.: S. İrvan Ankara.

Atabek, Ü. (2004). Medya-Hükümet-RTÜK: Dehşet Dengesi. *Çağdaş*, Eylül-Ekim.

Atabek, Ü. (2006a) İnternette Etik Sorunların Ekonomi Politik Bağlamı. *Küresel İletişim Dergisi (Global Media Journal Turkish Edition)*. Güz (2) 1-9.

Atabek, Ü. (2006b). Global Uydu Pazarında Yeni Eğilimler: Büyük Oyuncular ve Türkiye. *Uluslararası İletişim Sempozyumu: Küreselleşme ve Yeni Medya Politikaları*. 4-5 Mayıs Girne.

Atabek, Ü. (2007). ICT in Turkey and the Political Economy of Piracy as Ethical Debate. İçinde *Media and Ethics*. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi 40. Yıl Kitaplığı. s. 29-42.

Atabek, Ü. (2008) Mass Media and Advertising: The Turkish Version of a Problematic Relation. *Mass Media and Information Security: International Conference* 29 April 2008 Ekaterinburg Russian Federation.

Atabek, Ü. (2020). *Tarihten Geleceğe İletişim Teknolojileri*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Atabek, Ü. (2023). Türkiye'de Medya Endüstrisi: 1950 ve Sonrası. İçinde Ömer Faruk Çolak (ed.) *Yüzyılın Ekonomisi*. 4. Cilt. Ankara: Efil Yayınevi 467-490.

Atabek, Ü. (2024). Türkiye'de Bilgi İletişim Sektöründe Güncel Gelişmeler. *İktisat ve Toplum Dergisi*. Ağustos.

Atabek, Ü. ve Şendur Atabek, G. (2014). İletişim Eğitiminde Farklı Perspektifler: Öğrenciler, Akademisyenler ve Meslek Mensuplarının İletişim Eğitimi Hakkındaki Tutumları. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*. Bahar (38).

Atabek, Ü. ve Şendur Atabek, G. (2019). Turkish Communication and Media Policies as Reflected in Government Programs: A Historical Analysis between 1923 and 2014. 2nd International Conference on Cultural Informatics Communication Media Studies CICMS 2019. Midilli Yunanistan.

Ataman, B. (2009). Türkiye'de İlk Basın Yasakları ve Abdülhamid Sansürü. *Marmara İletişim Dergisi*. 14(14) 21-49.

Atatürk, M. K. (2015). *Nutuk*. İstanbul: Kaynak Yayınları.

Atay, F. R. (2023). *Çankaya: Atatürk'ün Doğumundan Ölümüne Kadar*. İstanbul: Pozitif Yayınları.

Atılgan, S. (1992). Türk Basınında Finans Problemleri. *Marmara İletişim Dergisi*. 1(1) 317-346.

Atlas, F. (2013). Türkiye'de Haber Ajanslarının Rekabet Yapısı: Anadolu Ajansı ve Cihan Haber Ajansı Örneği. Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Avcıoğlu, D. (1976). *Türkiye'nin Düzeni: Dün Bugün Yarın*. Cilt 1. İstanbul: Tekin Yayınevi.

Avcıoğlu, D. (1978). *Türkiye'nin Düzeni: Dün Bugün Yarın*. Cilt 2. İstanbul: Tekin Yayınevi.

Avcıoğlu, D. (1982). *Türklerin Tarihi 5. Kitap*. İstanbul: Tekin Yayınevi.

Avcıoğlu, D. (2013). *Osmanlı'nın Düzeni: Türklerin Tarihi 6. Kitap*. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.

Avşar, Z. B. (1990). *Türk Basınında Kavgalar: Babıali'de Kırk Katır*. Ankara: Rehber Yayıncılık.

Avşaroğlu N. (2025). Ankara'nın Eski Sinemaları. 1.03.2025 tarihinde https://nadiravsaroglu.com/wp-content/uploads/2024/04/ANKARANIN-ESKI-SINEMALARI.pdf adresinden erişilmiştir.

Ayan, V. M. (2024). Medya Çalışmalarında Eleştirel Ekonomi Politik Yaklaşım: Türkiye Örneği (2013-2023). *Moment Dergi*. 11(1) 54-80. https://doi.org/10.17572/mj2024.1.54-80

Aycil, S. (2022). PTT'nin Eğitim Alanındaki Faaliyetleri ve Posta Hizmetleri Programı Üzerine Bir Değerlendirme. *Türkiye Mesleki ve Sosyal Bilimler Dergisi* (*8*) 25-33. https://doi.org/10.46236/jovosst.1072789

Aydemir, M. (2023). Dijital Platformlarda İçerik Mülkiyeti Stratejileri: "Sadece" Modeli Üzerine Bir İnceleme. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*. 13(3), 1457-1478. https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1271624

Aydın, H. (2010). Cemiyet-i Matbuat-ı Osmaniye: Kuruluşu ve Basında Tartışmalar. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi.* (*27*) 553-569.

Aydın, S. (2000). Özel Televizyonlarda Yönetim ve Organizasyon Yapıları. Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Aydoğan, T. (2011). Medya piyasasında yoğunlaşma: Türkiye için bir ölçme denemesi. *İletişim: Araştırmaları Dergisi*. 9(1-2). 9-42.

Aydoğdu, B. (2014). Türk Basın Tarihinin İlk Grevi ve Müşterek Gazete. *Mürekkepbalığı Yazı Kültürü Dergisi*. 3 66-69.

Aykut, A. (1089). Türkiye'de Ansiklopediciliğin Doğuşu ve Gelişmesi. İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Aytulun, A. C. (1977). *Türkiye Ekonomisine Yön Veren Holdingler*. Ankara: Tüm İktisatçılar Birliği Yayını.

Azakoğlu, N. (2006). Tarihi Eserlerin Fotoğraflanması (Erken Fotoğrafçılık Dönemi: 1839-1899). Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Aziz, A. (1971). Yurdumuzda TRT Dışındaki Yayın Durumu. *SBF Dergisi*. 26(4). 113-137. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000001282

Aziz, A. (1981). *Radyo ve Televizyona Giriş*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

Babacan, H., Arık, E., Bilişli, Y., Akgün, H., & Özkara, Y. (2025). Artificial Intelligence and Journalism Education in Higher Education: Digital Transformation in Undergraduate and Graduate Curricula in Türkiye. *Journalism and Media*. *6*(2), 52. https://doi.org/10.3390/journalmedia6020052

Bah, U. (2008). Daniel Lerner Cold War Propaganda and US Development Communication Research: An Historical Critique. *Journal of Third World Studies*. XXV(1) 183-198.

Bahar, O. (2004). Türkiye'de Atatürk Dönemi'nde (1923-1938) Uygulanan Para Politikaları. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*. 11(1) 155-166.

Bağlan, A. (2014). 1950-1960 Dönemi ABD-Türkiye İlişkileri. Ufuk Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Bali, R. N. (2002 May). Tek Parti Döneminde Gazete Tirajları. *Tarih ve Toplum*. 221 18–19.

Bali, R. N. (2010). *The First Ten Years of the Turkish Republic Thru the Reports of American Diplomats: US Diplomatic Documents on Turkey V*. İstanbul: The Isis Press.

Barlas, C. (2002). *Bab-ı Ali'den Çiftetelli'ye: Türk Medyasının Kartelleşme Öyküsü*. İstanbul: Birey Yayıncılık.

Barutçu, İ. (2004). *Babıali Tanrıları: Simavi Ailesi*. İstanbul: Agora Kitaplığı.

Başaran, F. (2000). *İletişim ve Emperyalizm: Türkiye'de Telekomünikasyonun Ekonomi-Politiği*. Ankara: Ütopya.

Batmaz, V. (2024). *Digitalism vs. Capitalism: The New Ecumenical World Order: The Dimensions of State in Digitalism*. Royal Plato.

Bauman, Z. (2018). *Akışkan Modernite*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.

Baykal K. C. (2015). Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde 5224 Sayılı Kanun Çerçevesinde Sinema Filmlerinin Denetlenmesi ve Ortaya Çıkan Sorunlar. Gazi Üniversitesi Doktora Tezi.

Baykal E. A. (2019). *The Ottoman Press (1908-1923)*. Leiden The Netherlands: Brill.

Baysal Buğra J. (1968). Müteferrika'dan Birinci Meşrutiyete Kadar Osmanlı Türklerinin Bastıkları Kitaplar. İstanbul Üniversitesi Yayını.

Bayzan, Ş. ve Güneş, A. (2022). Dijital Oyun Tarihi ve Türk Oyun Medyası. İçinde Ş. Sağıroğlu, H. İ. Bülbül, A. Kılıç, M. Küçükali, Ş. Bayzan ve Y. Samur (ed.) *Dijital Oyunlar 1: Araçlar, Metodolojiler, Uygulamalar ve Öneriler*. Ankara: Atlas Akademik. s. 25-84.

Behlil M. (2020). Turkey: Transnational Dimensions of A Large Film Indursty. İçinde L. Papadimitriou ve A. Grgić (ed.) *Contemporaray Balkan Cinema: Transnational Exchanges and Global Circuits*. Edinburgh University Press. s. 228-249.

Bektaş Y. (2000). The Sultan's Messenger: Cultural Construction of Ottoman Telegraphy 1847-1880. *Technology and Culture*. 41 669-696.

Belek C. (2019). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Mahmud Bey Matbaası ve Basın Faaliyetleri. Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Bengi H. (2012). Tarihsel süreç içinde Anadolu Ajansı'nın özgün kurumsal yapısı (1920-2011). *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*. 50 299-341.

Bengi H. (2019). Ülkelerin Bağımsızlık Mücadeleleri ve Haber Ajansları İlişkisi – Anadolu Ajansı Örneği. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi.* 35(100) 449-78. https://doi.org/10.33419/aamd.639889

Bengi H. (2021). Anadolu Ajansının Türk Radyoculuğuna Katkıları. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD)*. 11(1). 113-134.

Bengi H. (2022). Milli Mücadele ve Cumhuriyetin İlanı Arasındaki Dönemin (1919-1923) Adlandırılması Sorunu. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. 9(1) 267-285.

Benjamin, W. (2015). *Teknik Olarak Yeniden-Üretilebilirlik Çağında Sanat Yapıtı*. İstanbul: Zeplin Kitap.

Berkes N. (2003). *Türkiye'de Çağdaşlaşma*. İstanbul: YKY.

Berkes N. (2016). *Atatürk ve Devrimler*. İstanbul: YKY.

Berman M. (2013). *Katı Olan Her Şey Buharlaşıyor*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Berktaş E. (2008). 1939– 1950 Dönemi Türk Sinemasının Ekonomik Politik Toplumsal ve Kültürel Yapısı. Mimar Sinan Üniversitesi Sanatta Yeterlik Tezi.

Beydilli K. (1995). *Türk Bilim ve Matbaacılık Tarihinde Mühendishâne Mühendishâne Matbaası ve Kütüphânesi: 1776-1826*. İstanbul: Eren Yayıncılık.

Beydilli K. (2019). Raşid Efendi Matbaası: İstanbul'da Müteferrika'dan sonra faaliyet gösteren ikinci matbaa (1782-1797). *İslam Ansiklopedisi*. Ek 2. Cilt. İstanbul: TDV. 415-416

Beydilli K. (2022). İki İbrahim: Müteferrika ve Halefi. İstanbul: Kronik Kitap.

Bezaz Y. G. (2007). *Geçmişten Günümüze Haberleşme ve PTT Tarihi*. Ankara: Türkiye Haber-İş Sendikası Yayını.

Bezirci, P. (2020). Bilgi İletişiminde Fotoğrafın Gücü ve Sultan II. Abdülhamid Han Albümlerinin Konu ve Araştırmacı Profillerinin Analizi. *Turkish Studies – Social Sciences.* 15(4) 1753-1778. https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.43242

Bildirici, F. (1998). *Gizli Kulaklar Ülkesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Bilgi, N. (2024). Atatürk Dönemi Basın Hayatında Mahmut SOYDAN'ın Yeri. 10. Uluslararası Atatürk Kongresi. Cilt: 2 1805-1834 https://doi.org/10.51824/978-975-17-6043-2.19

Bilgili, C. (2000). Basın Sektöründe Sendikacılık ve Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS). İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi.

Bilgin, O. (2023). Küresel ve Yerel Kültürel Hegemonya Mücadelesi: Türk Dizilerinin Yumuşak Güç Olma Potansiyeli. O. Bilgin (ed.) *Türk Dizileri: Türkiye'nin Yumuşak Gücü*. İstanbul: Diplomasi Yayınları. s. 1-27.

Binark, İ. (1975). İkinci Türk Basın Kurultayı'nın Ardından. *Türk Kütüphaneciliği*. 24(4) 322-330.

Binark, M. ve Bayraktutan, G. (2012). A Critical Interpretation of a New "Creative Industry" in Turkey: Game Studios and the Production of a Value Chain. İçinde: J. Fromme ve A. Unger (ed.) *Computer Games and New Media Cultures A Handbook of Digital Games Studies*. Dordrecht: Springer. s. 371-394.

Binark, M., Demir, E. M., Sezgin, S., Özsu, G. (2022). Türkiye'deki Müzik Endüstrisinde Dijital Dönüşüm: Kültürel Üreticiler ve Platformlaşma Araştırma Raporu. Alternatif Bilişim Derneği Yayınları.

Birinci, A. (1995). (1995). Meşrutiyet Matbuatı (1324-1325) / I. *Kebikeç*. 2 143- 148.

Birinci, A. (2006). Osmanlı Devleti'nde Matbuat ve Neşriyat Yasakları Tarihine Medhal. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*. (*7*) 291-349.

Birkan, T. (2019). *Dünya ile Devlet Arasında Türk Muharriri: 1930-1960*. İstanbul: Metis Yayınları.

Boratav, K. (2003). *Türkiye İktisat Tarihi 1908-2002*. Ankara: İmge Kitabevi.

Boratav K. (2006). *Türkiye'de Devletçilik*. Ankara: İmge Kitabevi.

Box Office Türkiye (2025). Dağıtımcılar. https://boxofficeturkiye.com/dagitimcilar/2024

Boy A. ve Durmuş G. (2020). Falih Rıfkı Atay'ın Ulus Gazetesindeki Yazıları (1935-1937). *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 18 148-168. https://doi.org/10.18026/cbayarsos.542759

Bozis Y. (1969). Sayılamalara Göre Türk Sinemasının Ekonomik Durumu. *Genç Sinema*. Sayı: 4. 3-8.

Boztepe V. (2007). 1960 ve 1980 Askeri Darbelerinin Türk Siyasal Sinemasına Etkileri. Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Bozyiğit A. E. (1999). Eski Ankara Sinemaları. *Kebikeç.* 9 171-176.

Böke P. (1994). Yenigün'den Cumhuriyet'e Yunus Nadi. Dokuz Eylül Üniversitesi Doktora Tezi.

BTK. (2011). Şebek Tarafsızlığı. https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/slug/sebeke-tarafsizligi.pdf

BTK. (2024a). *Türkiye Elektronik Haberleşme Sektörü: Üç Aylık Pazar Verileri Raporu*. Ankara: BTK.

BTK. (2024b). *Türkiye Posta Sektörü Pazar Verileri Raporu*. Ankara: BTK.

BTK (2025). *Türkiye Elektronik Haberleşme Sektörü: Üç Aylık Pazar Verileri Raporu Q1*. Ankara: BTK.

Budan C. Y. (2018). Türk İktisat Düşüncesinde Himayeci Usul Kavramının İlk Teorisyeni: Ahmet Mithat Efendi. *Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*. 13(25) 75-95.

Bulut S. (2007). Hürriyet Gazetesi: 1948-1953 Döneminin Yayın Politikası. Ankara Üniversitesi Doktora Tezi.

Bulutoğlu K. (1970). *100 Soruda Türkiye'de Yabancı Sermaye*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Burç, B. N., & Tanyeri Mazıcı, E. (2025). Kültür Emperyalizminin Netflix Üzerinden Okunmasına Yönelik Bir Araştırma. *İletişim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*. 5(1), 159-188. https://doi.org/10.59534/jcss.1618374

Burunsuz A. G. (2015). Türk magazin dergilerinde güzellik yarışmaları: Ses dergisi örneği. Atatürk Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Canbazoğlu C. (2024). Aynı Anda İki Film Çeken Yönetmen. Sinemamuzik. https://www.sinemamuzik.com/detay/ayni-anda-iki-film-ceken-yonetmen

Cankaya Ö. (2003). *Bir Kitle İletişim Kurumunun Tarihi: TRT 1927 – 2000*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Cankaya Ö. (2013). Kaybolan Bir Program Formatı: Radyo Tiyatrosu. *Selçuk İletişim*. 6(4) 5-17. https://doi.org/10.18094/si.19454

Canpolat N. (2022). *Türkiye Cumhuriyeti'nin Kamu Eliyle Kurulan İlk Halkla İlişkiler Ajansı Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti*. *International Journal Of Social Humanities and Administrative Sciences* (JOSHAS). 8(49) 274-288.

Cantek L. (2008). *Cumhuriyetin Buluğ Çağı: Gündelik Yaşama Dair Tartışmalar (1945-1950)*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Cantek L. (2019). *Türkiye'de Çizgi Roman*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Cantek L. (2020). *Markopaşa: Bir Mizah ve Muhalefet Efsanesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Cem İ. (1976). *TRT'de 500 Gün*. İstanbul: Gelişim Yayınları.

Ceran İ. ve Kara Pilehvarian N. (2023). Osmanlı Devleti'nde Telgraf Mektebi / Fünûn-ı Telgrafiye/ Telgrafhâne-i Âmire Mektebi ve Eğitim Verdiği Binalar. *Çeşm-i Cihan: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları E-Dergisi*. 10(1) 2-31.

Ceyhun D. (1985). *Babıali'nin Şu Son Kırk Yılı*. İstanbul: Milliyet Yayınları.

Ceyhun Y. (2006). *Fikret Yücel'in Anıları ya da Elektronik Sanayimizin Bir Kesitinin Anıları*. Ankara: EMO Yayınları.

Ceylan A. (2006). Tanzimat Dönemi Osmanlı Basım ve Yayımında Hukuki Düzen (1839-1876). *Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları*. Sayı: 1 139-155.

Ceylan, L., Baruönü Latif, Ö., & Örs, M. (2018). Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliği'nin 'Çocuklara Yönelik Reklamlar'' Başlıklı Maddesine Aykırılıktan Ceza Almış Reklamların Tüketicideki Algısı. *Selçuk İletişim*. 11(2), 374-396. https://doi.org/10.18094/josc.399332

Chakravartty P. ve Zhao Y. (2008). *Global Communications: Toward a Transcultural Political Economy*. Maryland: Rowman & Littlefield Publisher.

Coşkun S. (2005). *Kendi Anlatımlarıyla Duayen Gazeteciler 3*. Ankara: İLAUM.

Coşkun, M. ve Gürer, M. (2020). İletişim Eğitiminde Staj Gerçeği-Sektör, Eğitim Kurumu Saha Çalışması. *Selçuk İletişim*. 13(2), 942-966. https://doi.org/10.18094/josc.690876

Criss B. (2020). *İşgal Altında İstanbul: 1918-1923*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Çağlar B. (2017). Brief History of an English-Language Journal in the Ottoman Empire: The Levant Herald and Constantinople Messenger (1859-1878). University of Toronto. Yüksek Lisans Tezi.

Çakılcı, D. (2016). Osmanlı Devleti'nde Uluslararası Telgraf İşbirliği: Sicilyateyn/İtalya Örneği. *Recent Period Turkish Studies*. 13(25-26), 51-82.

Çakır H. (1996). Türkiye'de Reklamın Tarihçesi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. (*3*) 251-260. https://doi.org/10.17064/iüifhd.59393

Çakır H. (1998). Türkiye'de Serbest Gazeteciliğe Adım: Yarı Özel Gazete Ceride-i Havadis. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. (7) 49-71. https://doi.org/10.17064/iüifhd.46615

Çakır H. ve Davulcu E. A. (2010). 212 Sayılı Yasanın Dönemin Yazlı Basınında Temsili. *Humanities Sciences*. 5(1) 80-100. https://doi.org/10.12739/10.12739

Çakmak A. (2023). Türkiye Matbuat Cemiyeti: Kuruluşu ve Faaliyetleri. *Tarih Araştırmaları Dergisi*. 42(74) 263-288. https://doi.org/10.35239/tariharastirmalari.1289710

Çakmur, B. (2002). Türkiye'de Müzik Üretimi. *Toplum ve Bilim Dergisi*. 94, 50-70.

Çalapala R. (2009). Türkiye'de Filmcilik. *Kebikeç*. 28 103-112. (Yazarın *Filmlerimiz*. İstanbul: Yerli Film Yapanlar Cemiyeti 1948 adlı eserinden yeniden basım).

Çalışkan Ç. (2019). II. Abdülhamid Döneminde Kitaplar Üzerinde Sansür Uygulamaları (1876-1909). Pamukkale Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Çalışkan Ü. (2006). Türk Kurtuluş Savaşında Sovyet Rusya'nın Malî ve Askerî Yardımları. *Karadeniz Araştırmaları*. 9(9) 35-54.

Çapık, E. ve Dulupçu, M. A. (2023). Türkiye'nin tanıtımında Türk dizilerinin bölgesel başarısı. *Geographies, Planning & Tourism*. 3(2), 158-175. https://doi.org/10.5505/gpts.2023.46855

Çavdar T. (1970). *Osmanlı'nın Yarı-Sömürge Oluşu*. İstanbul: Ant Yayınlar.

Çelik A. (2010). *Vesayetten Siyasete Türkiye' de Sendikacılık (1946-1967)*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Çelik C. (2010). Türk Fotoğrafının Kültürel Kimliği ve Gelişimi. Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Çelikcan P. (1996). *Müziği Seyretmek: Popüler Müzik Medya İlişkileri Açısından Müzik Videosu ve Müzik Televizyonu*. Ankara: Yansıma Yayınları.

Çeliktemel-Thomen Ö. (2010). Osmanlı İmparatorluğu'nda Sinema ve Propaganda (1908-1922). *Kurgu*. 23(1) 1-17.

Çeliktemel-Thomen Ö. (2018). Regulating Exhibitions at Cinema-Houses in Imperial Istanbul. *Sinecine: Sinema Araştırmaları Dergisi*. 9(1) 81-112. https://doi.org/10.32001/sinecine.422313

Çetin D. (2010). Türk Sineması Çalışanlarının Örgütlenme Sorunları. Ankara Üniversitesi Doktora Tezi.

Çetin E. (2023). 1960'lı Yıllarda Müzik Alanında Sendikal Bir Örgütlenme: Türk Müziği Sanatçıları Sendikası ve Müzik-İş Gazetesi (1968). *Tarih ve Gelecek Dergisi*. 9(3) 556-74. https://doi.org/10.21551/jhf.1324314.

Çetin B. Barış S. ve Saroğlu S. (2011). Türkiye'de Karayollarının Gelişimine Tarihsel Bir Bakış. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 1(1) 123-150.

Çetinkaya, A. (2016). Günümüz Medya Ekonomisi Çerçevesinde Çevrimiçi Gazetecilik ve Reklam İlişkisi. İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi.

Çolak O. M. (2022). Osmanlı Mekteplerinde Fotoğrafçılık Eğitimi Üzerine Bazı Notlar. İçinde Melek Özyetgin vd. (ed.) *Sultan II. Abdülhamid ve Osmanlı Modernleşmesi*. II. Cilt. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Yayını. 363-376.

Çolak O. M.)2019). Sultan II. Abdülhamid'in Fotoğrafçılarından Albay Hüseyin Hüsameddin Bey 1857-1904. *Milli Saraylar Sanat Tarih Mimarlık Dergisi*. 18 38-55.

Çulfaz C. (2023). *Hayattan Aklımda Kalanın Özeti*. İstanbul: Sosyal Tarih Yayınları.

Dağlar A. (2024). *Basının Amiral Gemisi Hürriyet Gazetesinin El Değiştirme Sürecinde Türkiye'de Anaakım Medyanın Sonu ve Basın Özgürlüğü Sorunu*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Damlıbağ F. (2015). Hamidiye Kâğıt Fabrikası. *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi.* (*37*) 19-60.

Davison R. (2003). Osmanlı İmparatorluğu'na Elektrikli Telgrafın Girişi. *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*. Sayı: 14. 347-386.

Değirmencioğlu N. ve Yalçın Ö. (2020). Radyoda Dış Yayıncılık. *TRT Akademi*. 5(9) 446-459.

Demir Ş. (2025). Yeni İstanbul Gazetesi. A*tatürk Ansiklopedisi*. 26.04.2025 tarihinde https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ataturk-doneminde-turk-sinemasi/ adresinden erişilmiştir.

Demir T. (2002). Mütareke Döneminde Osmanlı Haberleşme Kurumu. *Türkler*. 14. Cilt. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları. s. 501-514.

Demir T. (2005). *Türkiye'de Posta Telgraf ve Telefon Teşkilatının Tarihsel Gelişimi (1840-1920).* Ankara: PTT Genel Müdürlüğü Yayını.

Demir V. (1994). Basın Tarihimizde Kanunla Kurulan Bir Mecburi Meslek Kuruluşu "Türk Basın Birliği". *Marmara İletişim Dergisi*. 8(8) 231-248.

Demirağ S. (2023). Milli Mücadele Döneminde Ankara'da Basın Faaliyetleri (1918-1923). İçinde *Milli Mücadele'nin Yerel Tarihi 1918-1923*. Cilt 12. Ankara: TÜBA Yayını. https://doi.org/10.53478/tuba.978-625-8352-74-0.ch22

Demiryürek M. (2000). Kıbrıs Türk Basını ve Türkiye Hükümetleri I Osmanlı Dönemi 1878-1910. *Atatürk Yolu Dergisi*. 7(25) 119-134. https://doi.org/10.1501/Tite_0000000145

Dereköy F. S. (2016). Vakayi-i Tıbbiye Dergisinin 1884/100 1897/24 1897/5 1897/12 ve 1897/13 Sayılarının Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.

Deuze, M. (2008). The Changing Context of News Work: Liquid Journalism for a Monitorial Citizenry. *International Journal of Communication.* 2(18). 848-865.

DİE (1967). *Aylık İstatistik Bülteni: Kasım-Aralık*. Ankara: DİE Yayını.

DİE (1973). *Kültür ve Eğlence Yerleri İstatistikleri (1970).* Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü.

Dinç, A., Cankaya, Ö. ve Ekici, N. (2000). *İstanbul Radyosu: Anılar Yaşantılar*. İstanbul: YKY.

Dinçmen, G. (2007). *Radyolu Yıllar*. İstanbul: G Yayın.

Disk-Ar. (2023). *Asgari Ücret Araştırması (2024)*. İstanbul: Disk Yayını. https://arastirma.disk.org.tr/wp-content/uploads/2023/12/ASGARI-UCRET-2024-RAPOR.pdf

Divitçioğlu, S. (1967). *Asya Üretim Tarzı ve Osmanlı Toplumu*. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayını No: 212.

Doğan, H. (2018). Osmanlı Devleti'nin Son Döneminde Grev Hakkı ve Ta'tîl-i Eşgâl Kanunu. *Belleten*. 82(293) 265-294. https://doi.org/10.37879/belleten.2018.265

Dönmez, C. (2011). Atatürk ve Harf İnkılabı. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi. XXVII* 37-70.

DPT (1966). *İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Radyo-Televizyon Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Ankara: DPT Yayını.

DPT (1976). *Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Radyo-Televizyon Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Ankara: DPT Yayını.

DPT (1977a). *Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Kâğıt Sanayii Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Ankara: DPT Yayını.

DPT (1977b). *Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Elektronik Sanayii Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Ankara: DPT Yayını.

Duman, H. H. ve Pekman C. (2018). Türk Basın Tarihi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayını.

Duruel, S. A. (2002). Sinema Tarih İlişkileri ve Türk Sinemasında Tarihe Bakış. Mimar Sinan Üniversitesi Sanatta Yeterlik Tezi.

Dursun, Ç. (1999). Türk Basınında Dağıtımın Tarihçesi ve Yapısı. İçinde: Korkmaz Alemdar (ed.). *Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar*. İstanbul: Afa Yayınları. s. 209-218.

Dursun, Ç. ve Alemdar, K. (1999). Medya Dünyası. İçinde: Korkmaz Alemdar (ed.). *Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar*. İstanbul: Afa Yayınları. s. 125-138.

Ebüzziya, Z. (1994). Ebüzziya Velid. *İslam Ansiklopedisi*. 10. Cilt. İstanbul: TDV. 371-373.

Ebüzziya, Z. (1993). Ceride-i Havadis. *İslam Ansiklopedisi*. 7. Cilt. İstanbul: TDV. 406-407.

Ebüzziya, Z. (1985). Osmanlı İmparatorluğu'nun Türkçe Dili Dışındaki Basını. İçinde *Türkiye'de Yabancı Dilde Basın*. İstanbul Üniversitesi Yayınları. 27-46.

Ekinci, N. (2004). *İkinci Dünya Savaşından Sonra Türkiye'de Çok Partili Düzene Geçişte Dış Etkenler*. İstanbul: Otopsi.

Ekzen, N. (1999). Medya ve Ekonomi: Türk Basın Endüstrisinde Yoğunlaşma-Toplulaşma Tekelleşme Yapısı (1965-1995). İçinde Korkmaz Alemdar (ed.) *Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar*. İstanbul: Afa Yayınları. s. 85-109.

Ekzen, N. (2017). Medya ekonomisinin yapılanması. İçinde Korkmaz Alemdar (ed.) *Türkiye'de Kitle İletişimi Dün – Bugün – Yarın*. C. 1. Ankara: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları. s. 418-447.

Eldem, E. (2015). Görüntülerin Gücü: Fotoğrafın Osmanlı İmparatorluğu'nda Yayılması ve Etkisi 1870-1914. İçinde Z. Çelik ve E. Eldem (ed.) *Camera Ottomana: Osmanlı İmparatorluğu'nda Fotoğraf ve Modernite 1840-1914*. İstanbul: KÜY. s. 106-153.

Emre Kaya, A. E. (2010). Cumhuriyet Gazetesi'nin Kuruluşundan Günümüze Kısa Tarihi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. (39), 75-91.

Engels, F. (1995). *Anti-Dühring*. Ankara: Sol Yayınları.

Engels, F. (2001). Sunuş. İçinde *K. Marx Ücretli Emek ve Sermaye*. Ankara: Bilim ve Sosyalizm Yayınları. s. 7-20.

Erbaş, M. A. (997). Dış Yayıncılığımız ve Türk Dünyası. *Bilig*. 6 165-168.

Erdem, B. N. (2016). Abdi İpekçi Yönetimindeki Milliyet Gazetesi'nin Bir Kitle Gazetesi Olarak Soğuk Savaş Bağlamında Değerlendirilmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 5(3) 293-314.

Erdem, U. (2017). İngiltere'nin Yeni Başkent Ankara'yı Kabullen(emeye)işi ve İngiliz Büyükelçilik Binasının İnşası. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. 6(5), 2193-2227.

Erdoğan, İ. (2001). Kitle İletişimi Örneğiyle Marksist Siyasal Ekonomi Yaklaşımı Üzerine Bir Tartışma. *Praxis*. Sayı: 4 276-313.

Erdoğan, N. (2004). The making of our America: Hollywood in a Turkish context. İçinde R. Maltby ve M. Stokes (ed.) *Hollywood and its spectators: the reception of American films between 1895-1995*. Londra: BFI Publishing. 113-124.

Erdur, O. (2019). Türk-Sovyet Kültürel İlişkilerinde Muhsin Ertuğrul. *Karadeniz Araştırmaları*. XVI/61: 66-77.

Erdur, O. (2023). Soğuk Savaş Döneminde Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde Türkiye'ye Propaganda Yayını Yapan Bizim Radyo (1958-1989). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Doktora Tezi.

Erer, T. (1973). *Türkiye'de Dil ve Yazı Hareketleri*. İstanbul: İkbal Kitabevi.

Erken, M. (2023). Geç Osmanlı Döneminde Matbaa ve Kitap Yayıncılığı (1857-1888). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi. Doktora Tezi.

Erkılıç, H. (2003). Türk Sinemasının Ekonomik Yapısı ve Bu Yapının Sinemamıza Etkileri. Mimar Sinan Üniversitesi Sanatta Yeterlik Tezi.

Erkılıç, H. (2006). Elektronik/Dijital Sinema: Değişen Üretim Tarzında Olanaklar ve Sınırlılıklar. Yeni İletişim Ortamları ve Etkileşim Uluslararası Konferansı. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Erkılıç, H. (2016). Sinema Politikaları Çerçevesinde Filmlere Sağlanan Devlet Desteği. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. (*33*) 57-71. https://doi.org/10.17064/iüifhd.27492

Ersoy, H. (2017). Osmanlı'da Telefon Hizmeti ve İmtiyaz. Marmara Üniversitesi Doktora Tezi.

Ersoy, O. (1979). Türkiye'ye matbaanın girişi. *Türk Kütüphaneciliği*. 28(1-2). 59-66.

Ersoy, O. (2001). Kâğıt. *İslam Ansiklopedisi*. 24. Cilt. İstanbul: TDV. 163-166.

Ertuğrul, M. (2007). *Benden Sonra Tufan Olmasın: Anılar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Ertuğrul, M. (2023). *Moskova Notları*. Derleyen: T. Birkan. İstanbul: Can Yayınları.

Ervin, M. (2006). Türk Fotoğraf Sanatının Gelişim Süreci İçerisinde Halkevleri ve Köy Enstitülerinin Rolü. Dokuz Eylül Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Eşidir, O. V. (2020). *Devlet Destekli Naylon Medya: Basın-İlan-Rant Üçgeni*. Konya. Literatürk.

Eşiyok Sönmez, E. (2015). Gazetelerde Yer Alan Örtülü Reklamlar: Reklam Kurulu Ka-

rarları Üzerinden Bir İnceleme. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*. (41), 192-206.

Evliyagil, Ş. (1977). *Basın ve Basım İşletmeciliği Ders Notları*. İkinci Basım. Ankara: Ajans Türk Bilim Yayınları.

Faik, B. (2003). *Matbuat Basın Derkeen Medya*. Cilt 4. İstanbul: Doğan Kitap.

Feyzullahoğlu, B. (2014). Ufuk: How The U.S. Information Agency Moded Turkish Elite Opinion: 1960-1980. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Filmer, C. (1984). *Hatıralar: Türk Sinemasında 65 yıl*. İstanbul: Emek Matbaacılık ve İlancılık.

Findley, C. V. (1996). *Kalemiyeden Mülkiyeye Osmanlı Memurlarının Toplumsal Tarihi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Fioriglio, G. (2015). Freedom authority and knowledge on line: The dictatorship of the algorithm. *Revista Internacional de Pensamiento Político*. 1(10) 395-410.

Foster, J. B. Jonna R. J. ve Clark B. (2021). The Contagion of Capital: Financialized Capitalism COVID-19 and the Great Divide. Monthly Review. 72(8).

Frith, S. (2000). Popüler Müziğin Endüstrileşmesi. İçinde J. Lull (ed.) *Popüler Müzik ve İletişim*. İstanbul: Çiviyazıları. 71-106.

Fuchs, C. (2024). Ibn Khaldûn and the Political Economy of Communication in the Age of Digital Capitalism. *Critical Sociology*. 50(4-5) 727-745. https://doi.org/10.1177/08969205231206488

Fuchs, C. (2012). Dallas Smythe Today - The Audience Commodity the Digital Labour Debate Marxist Political Economy and Critical Theory. Prolegomena to a Digital Labour Theory of Value. *tripleC*. 10(2) 692-740. https://doi.org/10.31269/triplec.v10i2.443

Fuchs, C. ve Mosco, V. (2016). *Marx and the Political Economy of the Media*. Leiden: Brill

Galanti, A. (2005). *Ankara Tarihi I-II*. Ankara: Çağlar Yayınları.

Gaminginturkey (2025). Türkiye Oyun Sektörü 2024 Raporu. https://www.gaminginturkey.com/files/pdf/turkiye-oyun-sektoru-raporu-2024.pdf

Gazel, A. A. (2017). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e İstanbul'da Mürettip Hareketleri ve Örgütlenmeleri (1908-1967). İçinde: Osman Köse (ed.) *Kitapsever Bir Tarihçi Prof. Dr. Ali Birinci Armağanı*. Ankara: Polis Akademisi Yayınları. 229-264.

Gazel, A. A. (2018). Osmanlı Mürettipler Cemiyeti. *Bilig*. (*85*) 83-112.

Gazel, A. A. (2023). Newspapers Published by the Employees Against Their Employers in Turkey: Haber and Basın. *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*. (19) 108-27. https://doi.org/10.21021/osmed.1341289

Gençtürk, Hızal, G. S. (2005). Reklam endüstrisinin topografyası: Türkiye örneği. *İletişim Araştırmaları*. *3*(1-2), 105-131.

Geray, H. (2016). İletişim Ağları ve Masaüstü Sömürgecilik. İçinde F. Başaran ve H. Geray (ed.) *İletişim Ağlarının Ekonomisi: Telekomünikasyon, Kitle İletişimi, Yazılım ve İnternet*. Ankara: Ütopya. s. 189-215.

Gerçek, S. N. (2019). *Matbuat Tarihi*. İstanbul: Büyüyen Ay.

Gevheroğlu, E. P. (2017). Sultan II. Abdülhamid Döneminde Matbaa-i Ebüzziya. İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Giddens, A. (1985). Reason Without Revolution? Habermas's Theorie des kommunikativen Handelns içinde R.J. Bernstein (ed.) *Habermas and Modernity*. Cambridge: MIT Press.

Golding, P. ve Murdock, G. (1997). *The Political Economy of the Media*. Cheltenham Brookfield: Edward Elgar Publishing.

Gough, I. (1992). *The Political Economy of the Welfare State*. Londra: MacMillan.

Gök, H. V. (2023). Cumhuriyet Halk Partisi İktidarı Döneminde Büyük Doğu'nun Türk İnkılabına Bakışı (1943-1950). *Tarih ve Gelecek Dergisi*. 9(1) 58-87. https://doi.org/10.21551/jhf.1262458

Gökdere, A. (1983). Türkiye'de Ücretlerin Gelişimi (1963-1981). *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 1(1) 313-326.

Gökmen, M. (1989). *Başlangıçtan 1950'ye Kadar Türk Sinema Tarihi ve Eski İstanbul Sinemaları.* İstanbul: Denetim Ajans Basımevi.

Göktepe, E. (2023). Ebüzziyâ Tevfik Bey ve Matbaa-i Ebüzziyâ'da Basılan Kûfi Yazı Başlıklı Eserler. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. 12(1) 320-350. https://doi.org/10.15869/itobiad.1232192

Gönenç, G. (1977). Türkiye'de Radyo ve Televizyonun Tarihçesi. *Elektrik Mühendisliği*. Sayı: 246-247 s. 251-271.

Gönenç, L. ve Cantek, L. (2013). Bütün zamanların en çok satan mizah dergisi: 70'li yıllarda Gırgır. *Toplum ve Bilim*. (127) 144-175.

Gramsci, A. (1975). *Felsefe ve Politika Sorunları*. İstanbul: Payel Yayınevi.

Gramsci, A. (2012). *Hapishane Defterleri*. 2. Cilt. İstanbul: Kalkedon.

Groc, G. (1985). Türkiye'de Fransızca Basın. İçinde *Türkiye'de Yabancı Dilde Basın*. İstanbul Üniversitesi Yayınları. s. 49-71.

Güçlü, M. (2012). Antalya'da Yerel Basının İlk Temsilcisi: Antalya'da Anadolu Gazetesi (19 Aralık 1920-12 Eylül 1922). *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*. 12(25) 33-54.

Güllü, R. E. (2020). 19-20. Yüzyıllarda Avrupa'da ve Türkiye'de Askerî Posta Güvercini Kullanımı. *Belleten*. 84(301), 1175-1218. https://doi.org/10.37879/belleten.2020.1175

Gümüşoğlu, F. (2005). *Ülkü Dergisi ve Kemalist Toplum*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.

Gündoğdu, F. (1982). Ebüzziya Tevfik'in Türk Basımcılığına Getirdiği Yenilikler ve Türk Kütüphaneciliğine Katkıları. Hacettepe Üniversitesi Bilim Uzmanlık Tezi.

Güneş, Y. (2024). Türkiye'de Basın Sektöründe Kurulan İlk İşçi Sendikası ve Sonrası Üzerine Bir Not. *Müteferrika*. (65) 243-250.

Güngör, N. (1990). *Arabesk: Sosyokültürel Açıdan Arabesk Müzik*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Güngör, N. (2017). Basında Dağıtım. İçinde Korkmaz Alemdar (ed.) *Türkiye'de Kitle İletişimi*. Cilt 1. Ankara: Gazeteciler Cemiyeti Yayını. 314-316.

Gürata, A. (2010). 2000'li Yıllarda Sinemaya Bir Bakış. *Sinecine*. 1(1), 131-135.

Gürbüz, O. (1995). Türkiye'de kâğıt sanayii ve Silifke-Taşucu kâğıt fabrikası. *Türk Coğrafya Dergisi.* (*30*) 225-241. https://doi.org/10.17211/tcd.53599

Gürkan, N. (1998). *Türkiye'de Demokrasiye Geçişte Basın: 1945-1950*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Gürlesel, C. F. (2011). *Türk Basım Sanayisi Temel Göstergeler ve Eğilimler Raporu 2009*. İstanbul: İTO yayını.

Güvemli, Z. (1960). *Sinema Tarihi: Başlangıcından Bugüne Türk ve Dünya Sineması*. İstanbul: Varlık Yayınları.

Güz, N. (1989). Harf İnkılabı ve Basına Etkileri. *G.Ü. Basın-Yayın Yüksekokulu Dergisi*. (10) 89-117

Güz, N. (2014). Basın ve Yeni Osmanlılar Cemiyeti. *Selçuk İletişim*. 1(2) 18-26. https://doi.org/10.18094/si.43758

Güzel, S. (1992). Türkiye'de dünden Bugüne Radyo Çocuk Programları: 1939-1991. İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Güzel Ş. (1996). *Türkiye'de İşçi Hareketi: 1908-1984*. İstanbul: Kaynak Yayınları.

Habermas J. (1993). *İdeoloji Olarak Bilim ve Teknik*. İstanbul: YKY.

Hall, M. A. (1972). A Guide To Turkish S.W. Low Power Stations. *BADX EXTRA-BANDSPREAD*. No: 30.

Hamoud M. (2023). *The Political Economy of Egyptian Media: Business and Military Elite Power and Communication after 2011*. Londra: Bloomsbury Publishing Plc.

Hardy J. (2014). *Critical Political Economy of the Media: An Introduction*. New York: Routledge.

Hardt ve Negri (2003). *İmparatorluk*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Hatemi H. (1976). *Basın Ahlakı*. İstanbul: Çığır Yayınları.

Hearns-Branaman J. O. (2016). *The Political Economy of News in China Manufacturing Harmony*. Maryland: Lexington.

Hinkle E. M. (2009). Modern Türkiye'de Sinema. *Kebikeç*. 28 91-102. (Rıfat N. Bali'nin hazırladığı *The Turkish Cinema in the Early Republican Years*. İstanbul: The Isis Press 2007 adlı çalışmasındaki Hinkle tarafından yazılan The Motion Picture in Modern Turkey adlı raporun kısaltılmış çevirisi).

Hisar, A. Ş. (2008). *Kitaplar ve Muharrirler I: Mütareke Dönemi Edebiyatı*. İstanbul: YKY.

Hıdıroğlu, İ. (2019). *Türkiye'de Sinema Politikaları*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.

Horkheimer, M. (1989). The Jews and Erope. İçinde S. E. Bronner ve D. MacKay Kellner (ed.) *Critical Theory and Society*. New York: Routledge. 77-94.

Horkheimer, M. (2005). *Geleneksel ve Eleştirel Kuram*. İstanbul: YKY.

Horkheimer, M. ve Adorno T. (2014). *Aydınlanmanın Diyalektiği*. İstanbul: Kabalcı Yayınları.

How, A. (2003). *Critical Theory*. New York: Palgrave MacMillan.

Hürriyet. (2015). Faaliyet Raporu. 1.6.2025 tarihinde https://www.hurriyetkurumsal.com/wp-content/uploads/2020/12/fr_yilsonu_2015.pdf adresinden erişildi.

Hürriyet. (2021). Faaliyet Raporu. 1.6.2025 tarihinde https://www.hurriyetkurumsal.com/wp-content/uploads/2021/03/HURGZ-31122020-Faaliyet-Raporu.pdf adresinden erişildi.

Ibrahim, Y. (2021). *Posthuman Capitalism: Dancing with Data in the Digital Economy*. New York: Routledge.

Ibrahim H. Debicki M. Rahwan T. ve Zaki Y. (2024). Big Tech Dominance Despite Global Mistrust. *IEEE Transactions on Computational Social Systems*. 11(3). 3741-3752. doi: https://doi.org/10.1109/TCSS.2023.3339183

IFPI (2025). *Global Music Report 2025*. https://www.ifpi.org/wp-content/uploads/2024/03/GMR2025_SOTI.pdf

Imran, M. A. (2025). Comparative Analysis of AI Integration in Media and Communication Curricula: Case Studies From Australia and Egypt. *Journalism & Mass Communication Educator. 80*(3), 219-240. https://doi.org/10.1177/10776958251315116

Işık, M. ve Eşitti Ş. (2014). Türkiye'de ekonomi basınının ortaya çıkışı gelişimi ve bugünkü durumu üzerine bir inceleme. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 13(21). 109-131.

Işıktaş, B. (2025). *1930'lar Türkiyesi'nde Müziğin Ekonomi-Politiği: Erken Cumhuriyet'in Sesleri*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Işıl, Y. (1986). Bir Aydınlanma Hareketi Olarak Mecmua-i Fünun. İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

İçel, K. (2018). *Kitle İletişim Hukuku*. 13. Basım. İstanbul: Beta Yayınları.

İlaslan, S. (2014a). Türkiye'de Televizyon Yayıncılığının Kuruluşu Üzerine Temel Tartışmalar: Kalkınma Eğitim ve Milli Güvenlik. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 69(3) 481-510. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002321

İlaslan, S. (2014b). Türkiye'de Radyonun Unutulan Sesleri: 1945-1980 Arasında Devlet Radyoları Dışında. *Akdeniz İletişim Dergisi*. Sayı: 21 118-142.

İlaslan, S. (2014c). Türkiye'de Televizyon Yayıncılığının Kuruluşu: TRT ve Kamu Hizmeti Etrafındaki Mücadeleler (1960-1980). Ankara Üniversitesi Doktora Tezi.

İlaslan, S. (2016). Ulusal Bütünlükten Kültürel Yozlaşmaya: Türkiye'de Yabancı Radyoların Dinlenmesinden Duyulan Kaygılar. *Ankara Üniversitesi İlef Dergisi* 3(2) 23-51. https://doi.org/10.24955/ilef.305506

İlaslan, S. (2017). *Türkiye'de Amatör Radyoculuk Tarihi: 1920'lerden 1990'lara*. Ankara: Ütopya.

İleri, R. N. (1979). *Atatürk ve Komünizm*. İstanbul: Sarmal Yayınevi.

İleri, R. N. (2015). 1946 Sendikacılığı. *Gelenek*. (128). https://gelenek.org/1946-sendikaciligi/

İlkay, E. ve Analı S. (2015). Voice of America'dan Ankara Radyosu'na: Kore Savaşı'nda Kamuoyu Oluşturma. *Galatasaray Üniversitesi İleti-ş-im Dergisi*. *22* 83-100. https://doi.org/10.16878/gsuilet.96690

İltaç, A. ve Keser, U. (2017). Etkili Bir Propaganda Aracı Olarak Kıbrıs Türk Mücadele Tarihinde Anamur ve Anamur'un Sesi Radyosu. Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi. 17(34) 395-429.

Ilyin, S. ve Motylev, A. (1986). *What is Political Economy*. Moskova: Progress Publishers.

İnalcık, H. (2002). *Şâir ve Patron: Patrimonyal Devlet ve Sanat Üzerinde Sosyolojik Bir İnceleme*. Ankara: Doğu-Batı Yayınları.

İnce, Y. (2018). Matbaa Öncesi Osmanlı Toplumunda Kitaba Sahip Olmak ya da Olamamak: Bir Maliyet Hesabı Denemesi/Önerisi. *Journal of History Studies*. 10(7) 139-161.

İnceoğlu, M. (1985). *Güdüleme Yöntemleri*. Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu Yayınları.

İnceoğu, Y., Sözeri, C. ve Erbaysal Filibeli, F. (2020). *Monitoring Media Pluralism in the Digital Era: Application of the Media Pluralism Monitor in the European Union, Albania and Turkey in the years 2018-2019 (Country report: Turkey)*. European University Institute. https://cadmus.eui.eu/server/api/core/bitstreams/0f65d9b4-1a98-573e-81af-0e-68b36a5079/content

İrvan, S. (2022). Gazetecilikte Yeni Bir Özdenetim Modeli: Bağımsız Medya Ombudsmanlığı Uygulaması. *Yeni Yüzyıl'da İletişim Çalışmaları*. 1(5), 8-15.

İskit, S. (1943). *Türkiye'de Matbuat İdareleri ve Politikaları*. Ankara: Başvekalet Basın ve Yayın Umum Müdürlüğü Yayınları.

İSO (2025). Kâğıt, Kâğıt Ürünleri ve Basım Sanayi Sektör Raporu. İstanbul: İSO yayını. https://www.iso.org.tr/Sites/1/upload/files/kagit_kagit_urunleri_basim_sanayi-12891.pdf

Kabacalı, A. (1981). *Türkiye'de Yazarın Kazancı: Tanzimattan Günümüze Edebiyat Tarihimizin Bir Panoraması ve Tarihsel Akış İçerisinde Yazarlığın Ekonomik Sorunu*. İstanbul: Cem Yayınevi.

Kabacalı, A. (1989). *Türk Kitap Tarihi: Başlangıçtan Tanzimat'a Kadar*. Cilt 1. İstanbul: Cem Yayınevi.

Kabacalı, A. (1990). *Başlangıcından günümüze Türkiye'de Basın Sansürü*. İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti.

Kabacalı, A. (2000). *Başlangıcından Günümüze Türkiye'de Matbaa Basın ve Yayın*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.

Kaçar, M. (1986). Osmanlı Telgraf İşletmesi (1854-1871). İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Kaderoğlu Bulut, Ç. (2019). *Sınıfın Sınırlarında Gazeteciler ve Proleterleşme*. İstanbul: Nota Bene.

Kalemci, M. (2021). Milli Mücadele Dönemi Gazetelerinden Öğüt'te Çıkan Yazıların Edebiyat Açısından İncelenmesi. *trk Uluslararası Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi*. 2(2) 71-80.

Kanburoğlu, Ö. (2016). Osmanlı İmparatorluğu'nda ve Cumhuriyetin İlk Döneminde Türkiye'de Fotoğrafın Gelişimi. İçinde F. Bodur (ed.) *Fotoğraf Tarihi*. Ünite 7. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Kansu, I. (2024). *Yüz Yılın Tanığı Cumhuriyet Gazetesi 100 Yaşında*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.

Kant, E. (2020) *Saf Aklın Eleştirisi*. Ankara: Gece Kitaplığı.

Kanzler, M. (2014). *The Turkish Film Industry: Key Developments 2004 to 2013*. European Audiovisual Observatory (Council of Europe) Strasbourg. https://rm.coe.int/168078354a

Kara, H. (1991). Holdingler holdingleşme ve etkileri. Ankara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Kara, H. ve Çakır, M. S. (2024). Türkiye'de Müzik Endüstrisi Bağlamında Türk Halk Müziğinin Kitle İletişim Araçları ile Serüveni: Radyo ve Plak Dönemi. *Tykhe Sanat ve Tasarım Dergisi*. 9(16) 16-37. https://doi.org/10.55004/tykhe.1375339

Karaca, E. (1998). *Türk Basınında Kalem Kavgaları: Ben Senin Cemaziyelevvelini Bilirim*. İstanbul: Gendaş

Karaca, M. (2012). *İstanbul Teknik Üniversitesi ve Mühendislik Tarihimiz*. İstanbul: İTÜ Vakfı Yayını.

Karaca, O. (2023). Türkiye'de Sendikalaşmanın Emeğin Gelir Payı Üzerindeki Etkisi: 1990-2022. *Çalışma ve Toplum*. 3(78) 2229-2252. https://doi.org/10.54752/ct.1325641

Karaduman, M. (2003). İnternet ve Gazetecilik. İçinde S. Alankuş (ed.) *Yeni İletişim Teknolojileri*. İstanbul: BİA.

Karaduman, M. (2008). Yeni Asır örneğinde yeni iletişim teknolojileri kullanımı. *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yeni Düşünceler Dergisi*. 3, 81–104.

Karagülle, F. (2006). Varlık Dergisi. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*. (*8*) 609-628.

Karakaya, S. (2014). Türkiye'de Sinema Televizyon ve Reklam Sektöründe Geçmişten Bugüne Örgütlenme ve Sendikalaşma. 5. Uluslararası İşçi ve İletişim Konferansı (LaborComm 2014). Ankara.

Karakışla, Y. S. (2014). *Osmanlı kadın telefon memureleri (1913-1923)*. İstanbul: Akıl Fikir Yayınları.

Karakuş Candan, T. (2024). *Cumhuriyetin Yüzü Başkenti Savunmak*. İstanbul: Tekin Yayınevi.

Karay, R. H. (2009). *Bir Ömür Boyunca*. İstanbul: İnkılap Kitapevi.

Karayaman ,M. (2018). İzmir Radyosunun Kuruluşu ve İlk Yıllarındaki Faaliyetleri. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi / Journal Of Modern Turkish History Studies*. XVIII/37 s. 563-588.

Karayel, F. (2025). Vergi Kaçırmanın Yeni Yolu: Film Yapımcılığı mı? Sabah. 23 Şubat 2025. https://www.sabah.com.tr/yazarlar/gunaydin/funda-karayel/2025/02/23/vergi-kacirmanin-yeni-yolu-film-yapimciligi-mi

Karpat K. (2003). *Osmanlı Nüfusu (1830-1914): Demografik ve Sosyal Özellikleri*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Karpat, K. (2022). *Osmanlı Modernleşmesi: Toplum Kuramsal Değişim ve Nüfus*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Kartal, C. B. (2019). Cumhuriyet'in Başkentinin Mekânsal Dönüşümü ve 1928-1930 Dönemi Hâkimiyet-i Milliye Gazetesine Yansımaları. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. (*9*) 306-344.

Kaul, A. J. (1986) The proletarian journalist: A critique of professionalism. *Journal of Mass Media Ethics: Exploring Questions of Media Morality*. 1(2), 47-55

Kavaklı, N. (2003). *Bir Gazetenin Tarihi: Akşam.* İstanbul: YKY

Kavas, U. (2008). *Türkiye'de Basın Fotoğrafçılığının Görsel Tarihi: Osmanlı'dan 1960'a*. 1. Kitap. Ankara: Rekmay Reklam ve Tanıtım.

Kavas, U. (2011). *Türkiye'de Basın Fotoğrafçılığının Görsel Tarihi: 1960'tan Günümüze*. 2. Kitap. Ankara: Dumat Ofset.

Kaya, R. (2009). *İktidar Yumağı: Medya, Sermaye, Devlet*. Ankara: İmge Kitabevi.

Kaya Mutlu, D. (2013). Film Censorship during the Golden Era of Turkish Cinema. İçinde Daniel Biltereyst ve Roel Vande Winkel (ed.) *Silencing Cinema*. New York: Palgrave Macmillan 131-146.

Kayabaşı, K. (2019). Felah Grubu'nun Milli Mücadele'deki Faaliyetleri. *Vakanüvis: Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*. 4(2) 603-625. https://doi.org/10.24186/vakanuvis.560887

Kaymas, D. S. (2008). Devlet ve Sermaye Sarmalında Türkiye Medyası: Ekonomik Krizler, Medya ve Demokrasi. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*. (8), 77-107.

Kejanlıoğlu, B. D. (1998). Türkiye'de Yayıncılık Politikası: Ekonomik ve Siyasal Boyutlarıyla Türkiye'de Radyo Televizyon Yayıncılığı. Ankara Üniversitesi Doktora Tezi.

Keser Berber, L., Atabey, A. ve Sert, E. (2019). *Net Neutrality, Turkey, and Beyond a Road Map for Net Neutrality Regulation in Turkey*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi.

Keskin, (2008). Türk Sinemasının Mali Yapısı ve Problemleri. Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi.

Keten, E. T. ve Uraz Aydın, U. (2018). Medya Endüstrisinde Emek Rejimi ve Sendikal Örgütlenme. Hala Gazeteciyiz Projesi.

Kılıç, E. (2010). Uluslararası medya yayıncılığında kamu haberciliğine bir örnek: BBC Türkçe Servisi. Selçuk Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Kılıç, N. (2021). Basın Tarihimizde Bayram Gazetesinin İlk Örneği: Hilal-i Ahmer Gazetesi. İçinde: Ö. Aydoğmuş Ördem (ed.) *Güncel İletişim Bilimleri Araştırmaları*. Ankara: Akademisyen Kitabevi.

Kıraç, T. O. (2011). Türkiye'de gazetecilik mesleğine ilişkin örgütlenmeler: 1908-1938. Ankara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Kırbıyık, H. (2022). Sendikasız Gazeteci, Tekelci Medya ve Sermayenin Organik Aydını Ertuğrul Özkök. *Emek Araştırma Dergisi (GEAD)*. 13(22), 319-342.

Kırlı, S. (2009). Türk Yazılı Basınında Görselliğin Yeri ve Basın Fotoğrafçılığındaki Teknolojik Gelişmeler. Marmara Üniversitesi Doktora Tezi.

Kıyanç, S. (2012). Soğuk Savaş Yıllarında Bir Aktör: Bizim Radyo. *Atatürk Yolu Dergisi*. 68 463-94. https://doi.org/10.46955/ankuayd.943767.

Kızıl, M. (2997). Türkiye'de Fotoğraf Dernekleri ve İşlevleri. Dokuz Eylül Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Kocabay Şener, N. (2020). İletişimin Ekonomi Politiğine Dallas W. Smythe'ın Perspektifinden Bakmak. *İnsan & İnsan*. 7(26) 25-39. https://doi.org/10.29224/insanveinsan.788107

Kocabaşoğlu, U. ve Birinci, A. (1995). Osmanlı Vilâyet Gazete ve Matbaaları Üzerine Gözlemler. *Kebikeç*. 2 101-122.

Kocabaşoğlu, U. (1985). Radyo. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*. 10. Cilt. İstanbul: İletişim Yayınları. 2732-2737.

Kocabaşoğlu, U. (1981). Milli Mücadele Sözcülerinden: Anadolu'da Yenigün. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. Atatürk Özel Sayısı 179-203.

Kocabaşoğlu, U. (1980). Şirket Telsizinden Devlet Radyosuna: TRT öncesi dönemde radyonun tarihsel gelişimi ve Türk siyasal hayatı içindeki yeri. Ankara Üniversitesi SBF Yayınları.

Koç, Y. (2010a). "İşçi Sınıfsız Demokratik Devrim"in İşçi Sınıfına Katkıları: 27 Mayıs Örneği. *Mülkiye Dergisi*. 34(267) 211-233.

Koç, Y. (2001). *Taşeronluk ve Fason Üretim: Sorunlar, Çözümler*. Ankara: Türk-İş Eğitim Yayını.

Koç, Y. (2010b). 30. Yıldönümünde 12 Eylül Darbesi ve İşçi Sınıfı. *Mülkiye Dergisi*. 34(268), 43-74.

Koç, Y. (2020). 12 Eylül Darbesi ve Türk-İş. *Aydınlık* 29 Ağustos 2020.

Koç, Y. (2022a). *Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi: Osmanlı'dan 2020'ye*. Türkiye Gıda ve Yardımcı İşçileri Sendikası Yayını.

Koç, Y. (2022b). *Atatürk ve Sosyalizm: Türkiye'ye Özgü Bir Sosyalizm Modeli*. İstanbul: Asya Şafak Yayınları.

Koçak, B. (1987). Türk Yazılı Basınında Örgütlenme ve İnsan Ögesi. İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Koçak, C. (1986). *Türkiye'de Milli Şef Dönemi (1938-1945): Dönemin iç ve dış politikası üzerine bir araştırma*. Cilt 1. İstanbul: İletişim Yayınları.

Koloğlu, O. (1987). Girit'te Türkçe Basın. *Tarih ve Toplum*. Sayı: 48 9-12.

Koloğlu, O. (1992). *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Basın*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Koloğlu, O. (2006). *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*. İstanbul: Pozitif Yayınları.

Koloğlu, O. (2010a). *Osmanlı Döneminde Basın Teknikleri ve Araçları*. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayını.

Koloğlu, O. (2010b). *Osmanlı'da Kamuoyu*. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayını.

Koloğlu, O. (2010c). *Osmanlı Dönemi Basınının İçeriği*. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayını.

Koloğlu, O. (2015). *Osmanlıcadan Türkçeye Okuryazarlığımız*. İstanbul: Tarihçi Kitabevi.

Korkmaz, D. (2021). *Markopaşa (1946-1950): "Halk İçin" Emperyalizme Karşı Siyasi Mizah Gazetesi*. Ankara: Gazeteciler Cemiyeti Yayını.

Koyukan, B. R. (1995). Anadolu Basını Hakkında İstatistiki Gözlemler. *Kebikeç*. 2 165-172.

Kökat, S. (2023). Türkiye'de Neoliberal Dönemde Televizyon Endüstrisinin Dönüşümü: Güvencesizleştirme ve Taşeronlaşmanın Deneyimlenmesi. İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi.

Köktener, A. (2004). *Bir Gazetenin Tarihi: Cumhuriyet*. İstanbul: YKY.

Kuran, N. (2023). *Osman Bey ve Ailesi: Bir Semte Adını Veren Osmanlı Aydını Büyük dedem Matbaacı Hattat Başmabeyinci*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Kurmuş, O. (2008). *Emperyalizmin Türkiye'ye Girişi*. İstanbul: Yordam Kitap.

Kurnaz Şahin, F. (2018). I. Dünya Savaşı Yıllarında Osmanlı'da Sinemacılığın Şirketleşme Tezahürleri: Şark İttihadı Sinema ve Tiyatro Osmanlı Şirketi. *Osmanlı Mirası Araştırmaları* Dergisi. 5(13) 95 - 114.

Kuşçi, A. (2021). Cumhuriyet Yayıncılığının İlk Planlanması: Birinci Türk Neşriyat Kongresi (2-5 Mayıs 1939). *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*. 9(29) 295-315. https://doi.org/10.33692/avrasyad.1035719

Kut ,T. (1994). Darrüttıbaa. *İslam Ansiklopedisi*. 9. Cilt. İstanbul: TDV. 10-11.

Kuyucu, Y. M. (2013). Türkiye'de Müzik Basını ve HEY Dergisi Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*. 2(2) 24-51.

Küçük, C. (1997). Hafta Tatili. *İslam Ansiklopedisi*. 15. Cilt. İstanbul: TDV. 130-132.

Küçük, Y. (1976). Türkiye'de Montajcılığın Yapısı. *Elektrik Mühendisliği*. Sayı 231 118-124.

Küçük, Y. (1985). *Planlama Kalkınma ve Türkiye*. İstanbul: Tekin Yayınevi.

Küçük, Y. (2003). *Tekeliyet*. İstanbul: İthaki.

Küçükkurt, F. ve Yaylagül, L. (2002). Sinemanın Gizli Kahramanları: Sinema Makinistleri. 2.2.2025 tarihinde https://www.kameraarkasi.org/sinema/gosterim/makinist/sinemamakinistleri.pdf adresinden erişilmiştir.

Leblebici D. (2023). Türkiye'de Mikroelektronik Alanındaki Gelişmelerin ve Kaçırılan Fırsatların Tarihçesi. *Elektrik Mühendisliği*. Sayı: 473 47-51.

Lenin V. I. (2012) *Emperyalizm: Kapitalizmin En Yüksek Aşaması.* Ankara: Sol Yayınları.

Lerner D. (1968). *The Passing of Traditional Society: Modernizing the Middle East*. New York: Free Press.

Lewis, G. (2007). *Trajik Başarı: Türk Dil Reformu*. İstanbul: Paradigma Yayıncılık.

Liman, A. S. (2011). Türk Sinemasının İlk Yıllarında Çekim Sonrası Üretim ve Teknik Altyapı. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. (*40*) 37-52. https://doi.org/10.17064/iüifhd.85974

Lüleci, Y. (2018). Erken Cumhuriyet Döneminde Atatürk ve CHP'nin Sinema Politikası. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*. (*31*) 222-248. https://doi.org/10.17829/turcom.499673

Makal, A. Çelik A. ve Koçak M. H. (2016). *Sınıf Sendika Siyaset: Türkiye Emek Tarihinden Kesitler*. Ankara: İmge Yayınları.

Malik, H. A. (1933). *Türkiye'de Sinema ve Tesirleri*. Ankara: Kitap Yazanlar Kooperatifi.

Malkoç, E. (2012). Cumhuriyet'ten Büyük Söylev'e Ankara-İstanbul İkilemi (1923-1927). İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi.

Marcuse, P. (2015). Cooperatives On the Path to Socialism? *Monthly Review*. 66(9). https://doi.org/10.14452/MR-066-09-2015-02_3

Mardin Ş. (1991). *Türk Modernleşmesi: Makaleler IV*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Marsden, C. T. (2017). *Network Neutrality: From Policy to Law to Regulation*. Manchester University Press.

Marvin, C. (1988). *When Old Technologies Were New: Thinking About Electric Communication in the Late Nineteenth Century*. New York: Oxford University Press.

Marx K. (2017). *Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı*. Ankara: Sol Yayınları.

Marx, K. (2004a). *Kapital: Ekonomi Politiğin Eleştirisi*. 1. Cilt Ankara: Sol Yayınları.

Marx, K. (2004b). *Kapital: Ekonomi Politiğin Eleştirisil*. 2. Cilt. Ankara: Sol Yayınları.

Marx, K. ve Engels, F. (1976a). *Kutsal Aile: Eleştirel Eleştirinin Eleştirisi*. Ankara: Sol Yayınları.

Marx, K. ve Engels, F. (1976b). *Komünist Partisi Manifestosu*. Ankara: Bilim ve Sosyalizm Yayınları.

Marx, M. (2007). *İstanbul 1921 – Ankara 2022: Makaleler Anılar*. İstanbul: Sosyal Tarih Yayınları.

Mattelart, A. (2000). *Networking the World: 1794-2000*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Mazıcı, N. (1996). 1930'a kadar basının durumu ve 1931 Matbuat Kanunu. *Atatürk Yolu Dergisi*. 5(18) 131-154. https://doi.org/10.1501/Tite_0000000210

Mazıcı, N. (2015). Af Yasalarında 150'likler. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi.* 55(1) 79-138.

Mazzone, J. (2006). Copyfraud. *New York University Law Review*. 81, 1026-1100.

McLuhan, M. (2014). *Gutenberg Galaksisi: Tipografik İnsanın Oluşumu*. İstanbul: YKY.

Mcquillan, D. (2022). *Resisting AI: An Anti-fascist Approach to Artificial Intelligence*. Bristol University Press.

Meltwater (2025). *Digital 2025: Turkey*. https://datareportal.com/reports/digital-2025-turkey?rq=Turkey

Mosco, V. (2007). Labour Convergence in the Knowledge Industries. İçinde *Media and Ethics*. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi 40. Yıl Kitaplığı. 43-70.

Mosco M. (2009). *The Political Economy of Communication*. Second Edition. Londra: Sage.

Muldoon, J. (2022). *Platform Socialism: How to Reclaim our Digital Future from Big Tech*. Londra: Pluto Press.

Mungan Yavuztürk, G. (2003). Ankaralı Bir Fotoğraf Ustası: Rıdvan Kırmacı (Foto Rıdvan). *Kebikeç*. 16 301-308.

Mungan Yavuztürk, G. (2009). Ankara'da Bir "Büyük Sinema" Vardı. *Kebikeç*. 28 163-168.

Murdock, G. ve Golding, P. (1991). Culture Communications and Political Economy. İçinde J. Curran ve M. Gurevitch (ed.) *Mass Media and Society*. Londra: Edward Arnold.

Murphy, J., 2011. Capitalism and transparency. *Critical Perspectives on International Business*. 7(2), 125–141.

Nadi, N. (1979). *Perde Aralığından*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.

Nadi, Y. (1999). *Cumhuriyet Yolunda*. İstanbul: Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş.

Nayır, Y. N. (1955). Gelişen sinemacılığımız. *Hadiseler Tercüman*. 31 Mayıs 1955.

Neziroğlu, İ. (2003). *Türkiye'de Askeri Müdahaleler ve Basın (1950-1980)*. Ankara: Türk Demokrasi Vakfı Yayınları.

Nikitin, P. (1990). *Ekonomi Politik*. Ankara: Sol Yayınları.

North, S. N. D. (1884). *History and Present Condition of Newspapers and Periodical Press of the United States*. Washington: Departmet of Interior Cencus Office. https://tile.loc.gov/storage-services/service/gdc/gdclccn/02/00/94/59/02009459/02009459.pdf

Odabaş, B. (2006). Türk Sinemasının Kuruluşunda Ordunun Rolü Belge(sel) Film ve Kurtuluş Savaşı Filmleri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. 24 205-212.

Odabaşı, İ. A. (2019). Osmanlı'da Sinema Yayıncılığı ve Bilinen İlk Türkçe Sinema Gazetesi: Türk Sineması. *Journal of Universal History Studies*. 2(2) 317-350. https://doi.org/10.38000/juhis.649673

Odabaşı, İ. A. (2020). Gazetecilik Tarihimizde Meçhul Kalmış Bir Meslek Örgütü: Matbuat Teavün Cemiyeti. *Müteferrika*. 57,215-225.

Odabaşı, İ. A. (2021). *Osmanlı Matbuat Kapitalizmi ve Milliyetçilik (1913-1914)*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Odabaşı, İ. A. (2023a). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Sinema. *Düşünce Dergisi*. (19) 145-170.

Odabaşı, İ. A. (2023b). Bir İstiklal Savaşı Filmi (Zafer Yollarında) Anlatısının Geleneksel Sinema Historiyografisinde İnşası ve Tarihi Hakikatler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 25 284-301. https://doi.org/10.32709/akusosbil.1341699

Odabaşı, İ. A. (2024). Türkiye'de Sinema Eğitim-Öğretiminde Erken Adımlar: Sinemacılık ve Fotoğrafçılık Mektebi ve Cariye Filmi. *Hece Dergisi*. (330/331/332) 379-388.

Oktay, A. (1987). *Toplumsal Değişme ve Basın: 1960-1986 Türk Basını Üzerine Uygulamalı Bir Çalışma*. İstanbul: BFS.

Okumuş, A. (2022). Osmanlı'da Ecnebi Posta İdarelerinin Kaldırılması "İmtiyazat-ı Ecnebiyenin İlgası (1914)". İçinde Z. Kurşun ve A. İ. Aydın (ed.) *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Posta Tarihi (Bildiriler)*. İstanbul: FSM Vakıf Üniversitesi.

Okumuş Gürtük, A. (2021). Osmanlı Posta ve Telgraf Teşkilatı (1838-1876). Atatürk Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Okur, A. (2019). 1927-1950 Yılları Arasında Türkiye'de Radyo Yayıncılığı. Hacettepe Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Onaran, A. Ş. (2013). *Muhsin Ertuğrul'un Sineması*. İstanbul: Agora Kitaplığı.

Onursoy, S. (2010). Haber Türleri Boyutunda Gazetelerde Renk Kullanımı. *Marmara İletişim Dergisi.* (*16*).

Oranlı, Ç. (2022). Türkiye'de Yerel Basının Gelişiminde Basın İlan Kurumunun Rolü. Erciyes Üniversitesi Doktora Tezi.

Orçan, M. (2014). *Osmanlı'dan Günümüze Modern Türk Tüketim Kültürü*. Ankara: Harf Eğitim Yayıncılığı.

Orçun, Erkin, B. (2021). Yeni Medya Düzeninde Sızıntı Gazeteciliği Bağlamından Wikileaks'ın Analizi. İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi.

Ormanlı, O. (2012). Dijitalleşme ve Türk Sineması. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*. 2(2) 32-38.

Ortaç, Y. Z. (1966). *Bizim Yokuş*. İstanbul: Akbaba Yayınları.

Oyal, E. (1977). Televizyonda Tecimsel Yayın (Reklam) ve Türkiye Uygulaması. *AÜ-SBF BYYO Yıllığı 1974/75*. 383-418.

Oyan, O. (2016). *Feodalizmden Kapitalizme, Osmanlı'dan Türkiye'ye*. İstanbul: Yordam.

Ozan, E. D. (2021). *Gülme Sırası Bizde: 12 Eylül'e Giderken Sermaye Sınıfı Kriz ve Devlet*. İstanbul: Metis Yayınları.

Ökçün, A. G. (1968). 1923 Yılında İzmir'de Toplanan Türkiye İktisat Kongresinde Kabul Edilen Esaslar. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. 23(1) 53-100.

Önal, H. İ. (2006). Türkiye'de Basımcılık ve Yayıncılığın Bilgi Hizmetlerine Etkisi: Tarihsel Araştırma. *Bilgi Dünyası*. 7(1) 1-22.

Önder, M. (1991). Milli Mücadele'nin Gazetesi Hakimiyet-İ Milliye Nasıl Çıkarıldı?. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*. 7(20) 285-302.

Öndin, N. (2023). *Cumhuriyet'in kültür politikası ve sanat (1923-1950)*. İstanbul: Hayalperest Yayınları.

Öngören, M. T. (1976). Ankara İstanbul ve İzmir Dışındaki İl Radyoları Ne Durumda? *Cumhuriyet* 11 Ekim 1976.

Öngören, M. T. (1978). Hakkâri Radyosu. *Cumhuriyet* 11 Aralık 1978.

Öngören, M. T. (1981). TV Reklamları: En Büyük Sömürü. *Türkiye Yazıları*. Sayı 48 4-10.

Örnek, C. (2022). *Türkiye'nin Soğuk Savaş Düşünce Hayatı*. İstanbul: Yordam Kitap

Örs, U. (2017). *Bab-ı Ali'den İkitelli'ye: Camlı Köşk*. İstanbul: Nemesis Kitap.

Öymen, O. (2014). *Bir Propaganda Silahı Olarak Basın: Dünyada ve Türkiye'de sansür baskı ve yönlendirme*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Öz, N. (2012). Tabhane ile Takvimhane'nin Birleşmesi ve Basılan Eserler: 1824-1840. Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Özbek, M. (1991). *Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Özbulduk, S. C. (2018). Türkiye Sineması Sendikal Örgütlenme Tarihi: Sine-Sen Örneği. Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Özçağlayan, M. (2000). Türkiye'de Televizyon Yayıncılığının Gelişimi. *Selçuk İletişim*. 1(2) 41-52. https://doi.org/10.18094/si.94296

Özçağlayan, M. (2002). Türkiye'de Radyo Yayıncılığının Gelişimi (1926-1991). *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. 14 529-557. https://doi.org/10.17064/iüifhd.03921

Özdurak, C. (2020). Birleşme ve Devralmalar Sonrasında Türkiye Sinema Sektöründeki Oligopolistik Yapı. *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 8(1), 1-17.

Özen, S. (2015). Bir Tarih Malzemesi Olarak Film: Maniki Kardeşlerin "Hürriyet" Çekimleri. *Toplumsal Tarih*. 255 62-71.

Özendes, E. (2013). Osmanlı İmparatorluğunda Fotoğrafçılık: 1839-1923. İstanbul: Yem Yayın.

Özer, M. A. (2019). Kamu Hizmeti Anlayışında Değişim ve Yeni Sağ Politikalar. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*. 8(20) 10-42. https://doi.org/10.31199/hakisderg.508783

Özer, S. (2015). Osmanlı Devleti'nin Son Dönemlerinde Posta Güvercinleri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*. 55(2) 167-188.

Özgen, M. (2002). Yarım Asrı Aşkın Bir Süredir Faaliyet Gösteren Sivil Bir Meslek Kuruluşu: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. (14). https://doi.org/10.17064/iüifhd.69479

Özgen, M. (2012). İnternet ve Türkiye'de İnternet Gazeteciliği. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. (10) 57-64. https://doi.org/10.17064/iüifhd.50447

Özgüç, A. (1990). *Başlangıcından Bugüne Türk Sinemasında İlkler*. İstanbul: Yılmaz Yayınları.

Özgüç, A. (1993). *Türk Sineması: 100 Filmde Başlangıcından Günümüze*. Ankara: Bilgi

Özgüç A. (2012). *Ansiklopedik Türk Filmleri Sözlüğü*. İstanbul: Horizon Yayınevi.

Özgül, G. (2019). Toplumsal Bellekte Radyo ve Antalya'da Radyo Anıları (1937-1977). Akdeniz Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Özkır, Y. (2013). Hürriyet Gazetesi'nin Kimliği. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. (3) 45-70.

Özkök, E. (2014). *Bir Beyaz Türk'ün Hafıza Defteri*. İstanbul: Doğan Kitap.

Özön, N. (1970). *İlk Türk Sinemacısı Fuat Uzkınay*. İstanbul: Türk Sinematek Derneği Yayını.

Özön, N. (1995). *Karagözden Sinemaya: Türk Sineması ve Sorunları*. Ankara: Kitle Yayınları.

Özön, N. (2010). *Türk Sineması Tarihi: 1896-1960*. İstanbul: Doruk Yayımcılık.

Özsever, A. (2003). Türkiye'de Basın Çalışanlarının Sorunları ve Sendikanın Rolü. İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi.

Öztoprak, İ. (1981). *Kurtuluş Savaşında Türk Basını: Mayıs 1919-Temmuz 1921*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Öztürk, N. (1995). Türkiye'deki 80 Yıllık Geçmişinde Ham Film İle İşlenmiş Film İlişkisi Açısından Sinema Ekonomisi. İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi.

Öztürk, S. (2010). *Osmanlı'da İletişimin Diyalektiği*. Ankara: Phoenix Yayınevi.

Özuyar, A. (2008). *Sinemanın Osmanlıca Serüveni*. Ankara: De Ki Yayınevi.

Özuyar, A. (2009). Varlık Vergisi Mağduru Sinemacılar. *Kebikeç*. 27 291-306.

Özyılmaz, Ö. (2020). Türkiye'de Sinemanın Öncü Girişimcileri: İpekçiler. Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi 18(36) 699-712.

Özyılmaz, Ö. & Çeliktemel-Thomen, Ö. (2022). Türkiye'de Taşraya Sesli Sinemanın Gelişi (1930-1945). *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi.* (*37*) 7-33. https://doi.org/10.16878/gsuilet.1190660

Pala, N. (1985). Haber Ajansları ve Türkiye'den Bir Örnek. İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Pamuk, Ş. (2014). *Türkiye'nin 200 Yıllık İktisadi Tarihi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Parsons, T. (1971). *The System of Modern Societies*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.

Pazarbaşı, B. (1995). Türkiye'de Özel Televizyonculuk ve Prodüksiyon Şirketleri. İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Pehlivan, B. ve Terkoğlu, B. (2012). *Sızıntı: Wikileaks'te Ünlü Türkler*. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.

Pektaş, R. (2021). Türkiye'de Reklam Mesleğinin Kurumsallaşmasında Reklam Ajanslarının Önemi ve İşlevi. İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi.

PEW (2023). Newspapers Fact Sheet. 10.5.2025 tarihinde https://www.pewresearch.org/journalism/fact-sheet/newspapers/ adresinden erişilmiştir.

Phillipson, R. (2012). Imperialism and colonialism. İçinde B. Spolsky (ed.) *The Cambridge Handbook of Language Policy*. Cambridge: Cambridge University Press. s. 203–225.

Picard, R. G. (1989). *Media Economics: Concepts and Issues*. Newbury Park: Sage

Polatoğlu, M. G. (2023). *Kalkınma Yolunda Yüz Öncü Adım (1923-2023)*. İstanbul: Doruk Yayınları.

PTT (2007). *Geçmişten Günümüze Posta*. Ankara: PTT Genel Müdürlüğü Yayını.

PTT (2009). *İstiklal Harbimizde PTT*. Ankara: PTT Genel Müdürlüğü Yayını.

Rasim A. (2016). *Matbuat Hatıralarından: Muharrir Şair Edip*. Erzurum: Salkımsöğüt Yayınevi.

Refiğ, H. (1971). *Ulusal Sinema Kavgası*. İstanbul: Hareket Yayınları.

Rekabet Kurumu (2019). Sinema sektöründe faaliyet gösteren dağıtımcıların filmlerin gösterim süreleri bakımından AVM'lerde bulunan zincir sinema salonları ile yerel sinema salonlarına farklı koşulları hakkında 19-06/63-26 sayılı Karar. https://www.rekabet.gov.tr/Karar?kararId=e0fa9630-f43b-41f7-a9cc-da78f02162fd

Reklam Kurulu (2025). Reklam Kurulu 2024 YILI Raporu. Ankara: Ticaret Bakanlığı. https://ticaret.gov.tr/data/67a4be8e13b87622acec68ee/REKLAM%20KURULU%202024_YILI_RAPORU.pdf

Reyhan, C. (2008). *Osmanlıda Kapitalizmin Kökenleri: Kent-kapitalizm ilişkisi üzerine tarihsel-sosyolojik bir çözümleme*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Ricardo, D. (2008). *Siyasal İktisadın ve Vergilendirmenin İlkeleri*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Rockhill, G. (2022). CIA ve Frankfurt Okulu'nun Anti-Komünizmi: Küresel Teori Endüstrisinin Temelleri. *Yeni Ülke*. Sayı: 18 Ağustos. https://www.yeniulke.com.tr/2022/cia-ve-frankfurt-okulunun-anti-komunizmi-kuresel-teori-endustrisinin-temelleri-5093/

RTÜK (2020). *Televizyon Yayınlarında Şiddet: Araştırma Raporu*. Ankara: RTÜK Yayını. https://www.rtuk.gov.tr/Media/FM/Birimler/KAMUOYU/televizyon_yayinlarinda_siddet_2020.pdf

Rukancı F. ve Anameriç H. (2009). Türk Matbaacılığının Önemli İsimlerinden Ahmed İhsan (Tokgöz) ve Matbaası. *Erdem.* 54 149-188.

RVD (2021). *Reklamın Türkiye Ekonomisine Katkısı Raporu*. https://rvd.org.tr/uploads/2022/02/reklamin-turkiye-ekonomisine-katk-isi-raporu-turkcefinal0302.pdf

Sabev, O. (2016). *İbrahim Müteferrika ya da İlk Osmanlı Matbaa Serüveni: 1726-1746*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.

Sakaoğlu, N. (2003). *Osmanlı'dan Günümüze Eğitim Tarihi*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Salimoğlu, M. (2024). Birinci Basın Kurultayı (25-27 Mayıs 1935). *Atatürk Ansiklopedisi*. 31.10.2024 tarihinde https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/birinci-basin-kurultayi-25-27-mayis-1935/?pdf=3750 adresinden erişilmiştir.

Saltık, E. (2016). Toplumsal Belleğin Yitimi Tartışmaları Bağlamında Harf İnkılabı. Sakarya Üniversitesi Doktora Tezi.

Sarı, Ü., & Türker, H. (2021). Dijital Platform Kullanıcılarının İzleme Alışkanlıklarına Yönelik Bir Araştırma: Netflix Örneği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.* 21(1), 59-80. https://doi.org/10.18037/ausbd.902558

Sarıoğlu, M. (2008). *Bir Cumhuriyet Aydını: Mehmet Ali Kâğıtçı*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Sarısır, S. (2018). Türk Sinema Tarihinde Önemli Bir Girişim: İlk Osmanlı Sinema ve Tiyatro Şirketi. *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*. (*44*) 255-278.

Sarıtaş, İ. ve Erdem, U. (2024). Cumhuriyet Dönemi Müzik Devriminde Rus İzleri: Sovyet Sanatçıların Türkiye Ziyaretleri. *Amme İdaresi Dergisi* 57(2) 119-154.

Sarıyıldız, G. (2019). Takvimhane. *İslam Ansiklopedisi*. Ek 2. Cilt. İstanbul: TDV. 573-574.

Sawyer, M. C. (1988). Theories of Monopoly Capitalism. *Journal of Economic Surveys*. 2(1). 47-76. https://doi.org/10.1111/j.1467-6419.1988.tb00036.x

Schick, İ. C. (2011). *Bedeni Toplumu Kainatı Yazmak: İslam Cinsiyet ve Kültür Üzerine*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Schliesser, E. (2017). The Methodology of Wealth of Nations içinde *Adam Smith: Systematic Philosopher and Public Thinker*. New York: Oxford Academic. s. 288–313. https://doi.org/10.1093/oso/9780190690120.003.0012

Scognamillo, G. (1987). Türk Sinema Tarihi: Birinci Cilt 1896-1959. İstanbul: Metis Yayınları

Scognamillo, G. (1988). Türk Sinema Tarihi: İkinci Cilt 1960-1986. İstanbul: Metis Yayınları

Scognamillo, G. (2000). Türk Sinemasının Ekonomik Tarihine Giriş. https://yenifilm.net/2000/12/turk-sinemasinin-ekonomik-tarihine-giris/

Scognamillo, G. (2002). Türk Sinemasının Ekonomik Tarihine Giriş-2. https://yenifilm.net/2002/12/turk-sinemasinin-ekonomik-tarihine-giris-2/

Seçkin, G. (1999). Basında Ekonomik Gazeteler Dönemi: Muhabirsiz Gazeteler. İçinde: Korkmaz Alemdar (ed.). *Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar*. İstanbul: Afa Yayınları. s. 167-173.

Semiz, Y. (1988). Atatürk'ün İktisadî Politikası. *Erdem*. 5(12) 733-762.

Sencer, O. (1969). *Türkiye'de İşçi Sınıfı: Doğuşu ve Yapısı*. İstanbul: Habora Kitapevi.

Serçe, E. (2024). *Yüzyılın Sevdası İzmir*. İzmir Ticaret Odası Yayını.

Serim, Ö. (2007). *Türk Televizyon Tarihi: 1952-2006*. İstanbul: Epsilon

Sevinçli, E. (2019). *İzmir Basın Tarihi: Gazeteler Dergiler*. İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayınları.

Sezer, I. (2021). Othmar Pferschy'nin Türk Fotoğrafına Etkileri. *İstanbul Aydın Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*. 7(13), 65-76.

Shaw, M. (1973). The coming crisis of radical sociology içinde R. Blackburn (ed.). *Ideology in Social Science.* New York: Vintage Books s. 32-44.

Sırma, N. S. (2007). Türk basın işletmelerinde teknoloji kullanımının gelişimi ve teknoloji kullanımında Hürriyet ve Zaman gazetelerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi. Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Sivas Gülçur, A. (2016). Türk Sinemasında Yeşilçam Dönemi. İçinde E. Çağlak (ed.) *Bu Toprakların İletişim Tarihi*. Ankara: Nobel. 227-235.

Smith, A. (2016). *Milletlerin Zenginliği*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Smythe, D. (1977a). Communications: Blindspot of Western Marxism. *Canadian Journal of Political and Social Theory*. 1(3) 1-27.

Smythe, D. (1977b). Critique of The Consciousness Industry. *Journal of Communication*. 27(1) 198-202.

Smythe, D. (1960). On the Political Economy Of Communications. *Journalism & Mass Communication Quarterly*. 37(4) 563-572. https://doi.org/10.1177/107769906003700409

Snow C.P. (2010). *İki Kültür*. Ankara: Tübitak Bilim Kitapları.

Sohn-Rethel A. (2011). *Zihin Emeği Kol Emeği: Epistemoloji Eleştirisi*. İstanbul: Metis Yayınları.

Soley, L. C. (2022). *Censorship, Inc.: The Corporate Threat to Free Speech in the United States*. New York: Monthly Review Press.

Soysal, M. (1975). *Güzel Huzursuzluk*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Sönmez, (2003). *Filler ve Çimenler: Medya ve Finans Sektöründe Doğan - Anti Doğan Savaşı*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Sözeri, C. ve Güney, Z. (2011). *Türkiye'de Medyanın Ekonomi Politiği: Sektör Analizi.* İstanbul: Tesev Yayınları.

Sözeri Özdal, C. (2023). Türkiye Medya Sektöründe Şirket Birleşmeleri: Güncel Eğilimler, Yeni Sorunlar. *Kültür ve İletişim*. 26(1)(51), 7-39. https://doi.org/10.18691/kulturveiletisim.1222457

Srnicek, N. (2017). *Platform Capitalism*. Cambridge: Polity Press.

Standing, G. (2014). *Prekarya: Yeni Tehlikeli Sınıf*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Suiçmez M. (2021). Soğuk Savaş Dönemi Türk Basını Hürriyet Gazetesi Örneği 1950-1954 Yılları Arasında Birinci Sayfa Haberlerinin Çözümlenmesi. İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi.

Sülker K. (1955). *Türkiye'de Sendikacılık*. İstanbul: Sendika Kültürü Serisi.

Şeker, M. (2005). Yerel gazeteler ve resmi ilan. *Selçuk İletişim*. 4(1) 101-115.

Şeker, M. (2007). Tiraj Sorunu. İçinde Bilal Arık ve Mustafa Şeker (ed.) *Bir Sorun Olarak Gazetecilik*. Konya: Tablet Yayınları.

Şencan, E. E. (2024). Cumhuriyetin 10. Yılına Armağan Projesi: Seyyar Terbiye Treni. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*. 16(31) 630-648. http://dx.doi.org/10.38155/ksbd.1364440

Şendur Atabek, G. (2004). Türkiye'de Basın Fotoğrafçılığı. İçinde N. Gürkan Pazarcı (ed.) *Türkiye'de Kitle İletişimi*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Şendur Atabek, G. (2007). *Türk Romanında Gazeteciler*. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Kırkıncı Yıl Kitapları.

Şendur Atabek, G. (2008). Globalleşme ve Görüntü Pazarı: Dijital Görüntü Bankaları. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*. (8), 59-75.

Şendur Atabek, G. ve Atabek, Ü. (2020). Techno-Cultural Narrations: How did the Media Technologies Impact Social Life in Turkey? *Online Journal of Communication and Media Technologies*. 10(4), e202026. https://doi.org/10.30935/ojcmt/9296

Şendur Atabek, G. (2023). Technological transformation in journalism: Journalists' techno-cultural experiences from actor-network perspective. *Studia Medioznawcze*. *25*(1), 35–47. https://doi.org/10.33077/uw.24511617.sm.2024.1.722

Şendur Atabek, G. (2023). Türkiye'de İletişim Eğitimi Alanında Akreditasyon Süreci. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi. 42*.

Şenol Cantek, L. F. (2004). Yeşilçaın'ın Arsız Gözü: Pazar Dergisi. *Kültür ve İletişim*. 7(1) 9-48.

Şenol Cantek, L. F. (2017). Matris kurşun kokusu ve simit… Başkent gazeteciliğinin membaı: Rüzgârlı Sokak. İçinde F. Şenol Cantek (ed.) *İcad Edilmiş Şehir: Ankara*. İstanbul: İletişim Yayınları. s. 337-347.

Şenöz, İ. (1995). Halka İlişkiler Açısından Polis ve Polis Radyosu. İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi.

Şentürk, R. (2020). Türk Sinema Tarihi Yazımında Dönemselleştirme Sorunu. *Intermedia International E-Journal*. 7(13) 270-285.

Şenyapılı, Ö. (1971a). 1970'lerin Başında Sayılarla Türk Basını. *Amme İdaresi Dergisi*. 4(4). 67-114.

Şenyapılı, Ö. (1971b). Bir Halkla İlişkiler Sorunu Olarak Reklamcılık. *Amme İdaresi Dergisi*. 4(3). 90-115

Şeren, V. S. (1993). Basın İşletmeleri Üzerine Bir Finansal Analiz Denemesi. İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Şimşek, A. (2012). *''Komünistin Eşkali" Türkiye'de Antikomünizm (1945-1971)*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Şimşir, B. (1991). Ankara'nın Başkent Oluşu. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*. 7(20), 189-222.

Şimşir, B. N. (2008). *Türk Yazı Devrimi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Şişikoğlu, H. S., Taşkent O. ve Güzeliş A. (2009). Türkiye'de ve İzmir'de Telekomünikasyonun Tarihçesi II: Telekomünikasyonun İzmir'deki gelişimi. *EMO İzmir Şubesi Dergisi*. Haziran. https://www.emo.org.tr/ekler/f68fd2d87ccaf3f_ek.pdf?dergi=

Tamer, A. (2010). Basın Üzerine Niceliksel Bir Çözümleme: Fiyatlar ve Tirajlar. İçinde N. Güngör (ed.) *Cumhuriyet Döneminde İletişim: Kurumlar Politikalar*. Ankara: Siyasal Kitapevi. s. 359-3078.

Tanpınar, A. H. (1960). Suçüstü. *Cumhuriyet*. 14 Haziran 1960, s. 2-3.

Tarı, İ. (2021). Türk Gazetelerinde Reklam İçeriği Üzerine Bir İnceleme: Hürriyet Sabah ve Sözcü Gazeteleri Örnekleri. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. (36) 436-456. https://doi.org/10.31123/akil.887995

Taşkaya, M. (2008). Türkiye'de Neo-Liberal Süreçte Örtülü Reklam Deneyimi: Düzenlemeler, Denetim ve Aktörler. Ankara Üniversitesi Doktora Tezi.

TCMB (2025). İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı Temmuz 2025 Raporu. https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/9c32cdb1-30ba-467b-9cf5-30b05fca38a7/KKO-Rapor.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-9c32cdb1-30ba-467b-9cf5-30b05fca38a7-px0os7X

Tekeli, İ. ve İlkin, S. (2003). *Bir Cumhuriyet Öyküsü: Kadroculari ve Kadro'yu Anlamak*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

Tekerek, M. (2019). Türkiye'de İşveren Sendikacılığının Tarihi Seyri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 74(2) 601-629. https://doi.org/10.33630/ausbf.535825

Tekerek, M. (2020). Cinema in Turkish-soviet relations in the Ataturk period. *History and modern perspectives*. 2(1). 31-37.

TESİD (2025). *Türk Elektronik Sanayi Almanağı*. Türk Elektronik Sanayicileri Derneği https://tesid.org.tr/wp-content/uploads/2025/09/tesid_almanak_2024_TRK_rev3.pdf

The Economist (2018). Turkey's last big independent media firm is snapped up by a regime ally. *The Economist*, 27 Mayıs 2018. https://www.economist.com/europe/2018/03/27/turkeys-last-big-independent-media-firm-is-snapped-up-by-a-regime-ally

Thoma, P. N. (2010). *Political Economy of Communications in India: The Good the Bad and the Ugly*. Londra: Sage.

Tilgen, N. (2009). Bugüne Kadar Filmciliğimiz. *Kebikeç*. 28 113-134. (Yazarın. *Yeni Yıldız* Sayı: 36 1956'daki Bugüne Kadar Filmciliğimiz başlıklı makalesinin yeniden basımı).

Timur, T. (2011). Küreselleşme"den "İmparatorluk"a 11 Eylül: Dönüm Noktası mı? *Praksis*. Sayı: 7 213-223.

Tokgöz, A. İ. (2012). *Matbuat Hatıralarım*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Tokgöz, O. (1972). Haber Toplayan ve Satan Kuruluşlar: Haber Ajansları. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 27(02). https://doi.org/10.1501/SBFder_0000001060

Tokgöz, O. (1985). Türk Gazetelerinin Yurtdışı Baskıları: Nedenleri Rolü ve Önemi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 40(01). https://doi.org/10.1501/SBFder_0000001469

Tonguç, E. (1979). *Devrim Açısından Köy Enstitüleri ve Tonguç*. İstanbul: Ant Yayınları.

Toprak, Z. (1982). *Türkiye'de "Milli İktisat": 1908-1918*. Ankara: Yurt Yayınları.

Toprak, Z. (1984). Fikir Dergiciliğinin Yüz Yılı. İçinde *Türkiye'de Dergiler Ansiklopediler (1849-1983)*. İstanbul: Gelişim Yayınları. s. 13-54.

Toprak, Z. (1985). 1909 Cemiyetler Kanunu. *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi* Cilt 1. İstanbul: İletişim Yayınları. s. 205-208.

Toprak, Z. (2016). *Türkiye'de İşçi Sınıfı: 1908-1946*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Topuz, H. (2003). *II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Tortop, N. (1975). *Kamu Kuruluşlarında Halkla İlişkiler*. Ankara: TODAİE Yayını.

Tosun Durmuş, B. (2020). Modernleşme Bağlamında Erken Dönem Türkiye Cumhuriyeti'nde Kadının Temsili: Akbaba Dergisi Örneği. *Kültür Araştırmaları Dergisi.* (*7*) 166-195. https://doi.org/10.46250/kulturder.824553

Tosun Durmuş, B. (2023). İstanbul'un ilk medya patronları: Filip Şahinyan Teodor Kasap Basiretçi Ali ve Ahmed Midhat Efendi. İçinde B. Ulusoy ve S. Gezgin (ed.) *Osmanlı İstanbul'unda Gazetecilik: İstanbul Basın Tarihi*. 1. Cilt. İBB Yayınları. s. 152-185.

Tourain, A. (2002). *Modernliğin Eleştirisi*. İstanbul: YKY.

Töken, İ. ve Ukav, İ. (2024). Yarı İletken Sektörünün Dönüşümüne Ekonomik Bakış: Karşılaşılan Zorluklar ve Gelecek Stratejileri. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 9(1), 51-61. https://doi.org/10.33905/bseusbed.1459568

Tucker, S. D. (1973). *History of R. Hoe & Company: 1834-1885*. American Antiquarian Society.

Turan, Ş. (1998). *Atatürk ve Ulusal Dil*. İstanbul: Cumhuriyet Gazetesi Yayınları.

Turancı, E. (2020). Advertising Sector in Turkey: A Historical Analysis. İçinde S. Karlıdağ ve S. Bulut (ed.) *Handbook of Research on the Political Economy of Communications and Media*. Hershey: IGI Global.

Turgut, M. H. (1995). Türkiye'de Bulvar Gazeteciliği. İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Turhanlı, Ö. (2019). Türk Siyasal Hayatındaki Gelişmelerin Politik Mizaha Yansıması: Akbaba Dergisi Örneği (1922-1977). Afyon Kocatepe Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

TÜİK (2012). *İstatistik Göstergeler: 1923–2011*. Ankara: TÜİK Yayını.

TÜİK (2020). *Kültürel Sektörlere Göre Bazı Temel Göstergeler: 2014-2019*. Ankara: TÜİK Yayını.

TÜİK (2022). *İstatistik Göstergeler: 1923-1922*. Ankara: TÜİK Yayını.

TÜİK (2025). *Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması*. Ankara: TÜİK Yayını.

TÜSİAD (1976). *1975 Reklam Harcamaları*. İstanbul: TÜSİAD Yayını.

Tüfekçioğlu H. (1993). Sosyolojik Açıdan Gazete ve Osmanlı Gazeteciliğinin Temellendirilmesi. İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi.

Türenç, T. ve Akyıldız T. (1987). *Gazeteci*. İstanbul: Milliyet Yayınları.

Türesay Ö. (2). Bir Osmanlı Matbaacısının Sergüzeşti: Ebüzziya Tevfik'in Matbaa-i Ebüzziya'sı. *Tarih ve Toplum*. Sayı: 128 36-43.

Türker, H. (1998). Basın Özgürlüğü Tartışmaları: Cumhuriyetin İlk Yıllarından Ankara-İstanbul Çatışması. *Toplumsal Tarih*. 9(53) 15-23.

Türker, V. A. (1980). Türkiye'de Grafik Sanatlar Alanında Özellikle Basımevlerinde Son 30 Yılda Yeralan Gelişmelere Kısa Bir Bakış. *Bildiriler: Basım ve Yayıncılığımızın 250. Yılı Bilimsel Toplantısı 10-11 Aralık 1979*. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği Yayını.

Tütengil, C. O. (2011). *"Yeni Osmanlılar"dan Bu Yana İngiltere'de Türk Gazeteciliği 1867-1967*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Tüzen, A. B. (2019). 1928 Harf Devriminin Türk Entelijansiyası Tarafından Yorumlanış Tarzları Üzerine Bir İnceleme. Pamukkale Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Uçan, C. (2019). The news agencies in the Ottoman Empire: Havas Reuters and the Ottoman Telegraph Agency (1862-1914). İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Doktora Tezi.

Ulu, C. (2014). Osmanlıda Alfabe Tartışmaları ve Latin Alfabesinin Kabulü Sürecinde Mustafa Kemal'in Çıktığı Yurt Gezileri: Tekirdağ Örneği. *Tarih Araştırmaları Dergisi*. 33(55) 277-302. https://doi.org/10.1501/Tarar_0000000572

Ulusoy Nalcıoğlu, B. (2013). *Osmanlı'da Muhalif Basının Doğuşu*. İstanbul: Yeditepe.

Us, A. (2012). *Gördüklerim Duyduklarım Duygularım*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Uslu, D. (2023). 100 Yıl Önce Mecburiyetten Doğan Kısa Süreli Ortaklık: Müşterek Gazete. *Vakanüvis: Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*. 8(1) 930-946. https://doi.org/10.24186/vakanuvis.1262842

Uslu, M. (1995). Dünyada ve Türkiye'de İşveren Sendikacılığı ve İşveren Örgütleri. İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Uyar, S. (2023). Zafer Gazetesi Penceresinden Demokrat Parti Döneminde Ankara (1950-1960). Hacettepe Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Üçer, S. E. (2018). Telefonda Özel Sektör: Türkiye'de Telekomünikasyon Özelleştirmelerinin Kuşbakışı Tarihçesi. *1. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi Mardin Türkiye*. s.564-577.

Üçer, S. E. (2021a). Istanbul Telephone Company from Concession to Nationalization: A Study in Business History (1909-1936). *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*. (*20*) 63-90.

Üçer, S. E. (2021b). Türkiye'de Telekomünikasyon Sektöründe Doğrudan Yabancı Yatırımlar: Zamanlama kurumsal yapı ve şebeke gelişimi açısından bir değerlendirme. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 20(40) 70-96. https://doi.org/10.46928/iticusbe.756440

Üçer, S. E. (2025). Telgraf Korumacılığından Fiili Devletleştirmeye: Türk Telekom'un Ekonomi-Politiği. İçinde: Ö. Özer (ed.) *İletişimin Ekonomi Politik Yazıları: Görünenin Ötesi*. Konya: Literatürk. s. 255-280.

Ülkütaşır, M. Ş. (1998). *Atatürk ve Harf Devrimi*. İstanbul: Cumhuriyet Gazetesi Yayınları.

Üstün, H. (2000). Babıali'de Dokuz Patron Olayı. Ankara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Üstün, H. (2010). Türkiye'de Devletin Yazılı Basına İlan ve Reklâm Dağıtım Politikaları ve Basın İlan Kurumu Örneği. İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi.

Üstün, H. (2011). Türkiye'de Gazete Dağıtımını Yaygınlaştırma Girişimleri (1930-1945). *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. (*34*) 107-126. https://doi.org/10.17064/iüifhd.67041

Üstün, H. (2013). Türk Basın Birliği'nin 1939-1946 Arasında Gazetecilerin Çalışma İlişkilerini Kurumlaştırma Girişimleri ve Günümüze Bıraktığı Miras. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. (45) 149-170.

Üstün, H. (2020). Türk Basın Birliği: Islah Girişimi ve Kapatılması (1944-1946). *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*. (50) 28-45.

Vakıflar Genel Müdürlüğü (2014). *Bir Medeniyetin İzdüşümü: Vakıflar*. Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayını.

Vandov, D. (1982). *Atatürk Döneminde Sovyet/Türk İlişkileri*. Frankfurt: INFOGRAPH.

Varlık, B. (1985a). Yerel Basının Öncüsü Vilayet Gazeteleri. *Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*. Cilt 1. İstanbul: İletişim Yayınları. s. 99-102.

Varlık, B. (1985b). Bir Yarı-Sömürge Olma Simgesi: Yabancı Posta Örgütleri. *Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*. Cilt 6. İstanbul: İletişim Yayınları. s. 1653-1656.

Varlık, B. (2005). Milli Mücadele ve Cumhuriyet Dönemlerinde Vilayet Gazeteleri (1919-1970). *Kebikeç*. 39 443-474.

Varoufakis, Y. (2023). *Technofeudalism: What Killed Capitalism*. Dublin: Pebguin Random House.

Verdegem, P. (2024). Dismantling AI capitalism: the commons as an alternative to the power concentration of Big Tech. *AI & Society*. 39, 727–737. https://doi.org/10.1007/s00146-022-01437-8

Višić, M. (2020). Ivory tower and barricades: Marcuse and Adorno on the separation of theory and praxis. *Filozofija i drustvo*. 31(2). 220-241. https://doi.org/10.2298/FID2002220V

Vurucu, S. (2019). Anadolu Ajansı'nın Basın Fotoğrafçılığına Katkısı. Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Wasburn, P. (1992*). Broadcasting Propaganda: International Radio Broadcasting and the Construction of Political Reality*. Westport Connecticut: Praeger.

Weber, M. (2023). *Ekonomi ve Toplum* (1. Cilt). İstanbul: Runik Kitap.

Weisband, E. (1973). *Turkish Foreign Policy 1943-1945: Small State Diplomacy and Great Power Politics*. Princeton University Press.

Wood, E. M. (2003). Modernizm Postmodernizm ya fa Kapitalizm? İçinde: Robert W. McChesney Ellen Meiksins Wood ve John Bellamy Foster (ed.). *Kapitalizm ve Enformasyon Çağı: Küresel İletişim Devriminin Ekonomi Politiği*. Ankara: Epos Yayınları. s. 39-65.

Yağız, N. (2015). Türkiye'de Gösterilen Mısır Filmlerinin Türk Sinemasına Etkileri. *SOBİDER: Sosyal Bilimler Dergisi*. 2(3) 90-101.

Yakın, O. (2002). Malum dönem filmleri. *Kebikeç*. 7 207-224.

Yalman, A. E. (1997). *Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim: 1888-1922*. İstanbul: Pera Turizm Yayınları.

Yalman, A. E. (2019). *Birinci Dünya Savaşı'nda Türkiye*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Yalman, A. E. (2018). *Modern Türkiye'nin Gelişim Sürecinde Basın (1831-1913)*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Yalvaç, M. (2019). Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Tarihi Kentsel Çevrede Mekanlar Üzerinden Bir Semt Okuması: Cağaloğlu Semti Örneği. İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Yaman, A. E. (1998). *Kurtuluş Savaşında Anadolu Ekonomisi: 1919-1922*. Ankara: Betik Yayıncılık.

Yanatma, S. (2015). The International news agencies in the Ottoman Empire (1854-1908). ODTÜ Doktora Tezi.

Yaşar, S. (2014). Mütareke Döneminde İstanbul'da İşçi Hareketleri (1919-1922). İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Yazgan, T. (2006). *Önce Radyo Vardı: Bir Halk Üniversitesi Ankara Radyosu ve diğerleri (1928-2005)*. İstanbul: Tekin Yayınevi.

Yazıcı, J. (2022). Bugün Çin'de Sermaye İktidarı Söz Konusu Değil: Korkut Boratav'la söyleşi. *Teori ve Politika*. 85. https://teorivepolitika.org/2022/02/22/korkut-boratav-la-soylesi/

Yazıcı, N. (1985). Tanzimat Döneminde Osmanlı Posta Örgütü. *Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*. Cilt 6. İstanbul: İletişim Yayınları. s. 1636-1652.

Yazıcı, N. (1991). Vekayi-i Mısriye Üzerine Birkaç Söz. *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*. 2(2).

Yazıcı, N. (1992). Tanzimatta haberleşme ve kara taşımacılığı. *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*. 3(3). https://doi.org/10.1501/OTAM_0000000129

Yazıcı, T. (2013). Medya Mülkiyetine İlişkin Düzenlemeler ve Dünyadaki Örnekler Bağlamında Türkiye İçin Bir Medya Mülkiyeti Modeli Önerisi. Maltepe Üniversitesi Doktora Tezi.

Yengin, H. (1994). *Ekranın Büyüsü: Batıda Değişen Televizyon Yayıncılığının Boyutları ve Türkiye'de Özel Televizyonlar.* İstanbul: Der Yayınları.

Yerasimos, S. (2000). *Kurtuluş Savaşı'nda Türk-Sovyet İlişkileri: 1917-1923*. İstanbul: Boyut Yayıncılık.

Yerli Film Yapanlar Cemiyeti (1948). Cemiyetimizin Maksat ve Gayeleri. *Filmlerimiz*. İstanbul: İktisadi Yürüyüş Matbaası ve Neşriyat Yurdu. 2-3.

Yerli Film Yapanlar Cemiyeti (1953). Türk Filmciliğinin Dertleri. *Yıldız*. Sayı 32.

Yeşil, D. (2024). 1960'lı Yıllarda Türk Sinemasında Oyuncu Yargılama Merkezi Olarak Türk Film Prodüktörleri Cemiyeti Pratiği. *Topkapı Sosyal Bilimler Dergisi*. 3(1) 81-98.

Yetkin, Ç. (1997). *Atatürk'ün Başarısız Demokrasi Devrimi: Serbest Cumhuriyet Fırkası*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayıncılık.

Yetkin, Ç. (2019). *Karşı Devrim 1945-1950*. Ankara: Kilit Yayınları.

Yıldırım, K. (2013). *Osmanlı'da İşçiler (1870-1922): Çalışma Hayatı Örgütler Grevler*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Yıldırım, S. (2020). Telsiz ve Kurum Radyosundan İl Radyolarına: Toprak Ofis'in Sesi Radyosu *CTAD*. 16(32). 495-526.

Yıldız (2021). Cumhuriyetin İlk Yıllarında Milli Eğitim Politikalarında Bir Araç Olarak Sinemanın Kullanılması: 1925 Şakir Seden Raporu. *Journal of Academic Value Studies*. 7(1) 41-51.

Yılmaz, M. (2020). Jön Türk Matbuatında Propaganda (1895-1902). Karadeniz Teknik Üniversitesi Doktora Tezi.

Yurtoğlu, N. (2016). Haberleşme Sektörünün Önemli Bir Teşekkülü: Milli Mücadele Döneminden 1960 Yılına Türkiye'de Posta Telgraf ve Telefon (PTT) Teşkilatı (1920-1960). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*. 32(93) 47-104.

Yurtoğlu, N. (2017). Cumhuriyet Döneminin Öncü Bir Sanayi Kuruluşu: İzmit Selüloz ve Kâğıt Fabrikaları Müessesesi (1936-1960). *Atatürk Yolu Dergisi*. 15(60) 341-372.

Yust, K. (1995). *Kemalist Anadolu Basını*. Yayına hazırlayan: O. Koloğlu. Ankara: ÇGD Yayını.

Yusuf, T. (2011). Tercümân-ı Ahvâl Gazetesi Üzerine Bir Değerlendirme. *MSGSÜ Sosyal Bilimler.* (3) 119-136.

Yücel, S. (1999a). Türkiye'de Basın Kartları. İçinde: Korkmaz Alemdar (ed.). *Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar*. İstanbul: Afa Yayınları. s. 224-240.

Yücel, S. (1999b). Basında Örgütlenme. İçinde Korkmaz Alemdar (ed.) *Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar*. İstanbul: Afa Yayınları. s. 221-223.

Zhao, Y. (2008*). Communication in China: Political Economy Power and Conflict*. Maryland: Rowman & Littlefield Publisher.

Zengin, F. (2020). Osmanlı Devleti'nde Emekçiler Grevler ve Emekçi Örgütleri. *Igdir University Journal of Faculty of Economics and Administrative Sciences.* (*5*) 1-22. https://doi.org/10.58618/igdiriibf.1027617

Zengin, F. (2023). 35 mm Film Projeksiyonundan Akıllı Telefonlara Türkiye'deki Sinema Salonlarının Dijitalleşmeye Geçiş Süreci: 2010-2015. *İzlek Akademik Dergi*. 6(1) 1-19. https://doi.org/10.53804/izlek.1347659

Zengin, F. ve Kapır B. (2023). Yeşilçam'ın Erotik Film Furyasında Sinema İşletmeciliği ve Gösterim: "Parça İstiyor Musun İçine?". 3. Uluslararası Sinema Sempozyumu. Yakın Doğu Üniversitesi Lefkoşa KKTC.

Zengin, F. ve Kapır B. (2025). Perdenin Arkasındaki Makas: Yeşilçam Sinemasında Gayri Resmi Sansür. İnsan ve İnsan 12(40) 51-68. https://doi.org/10.29224/insanveinsan.1658336

Zincirkıran, N. (2013). *Genel Yayın Müdürü: Olaylar-Anılar ve Gerçekler*. İstanbul: Epsilon.

Zuboff, S. (2019). *The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power*. New York: PublicAffairs.

CUMHURİYETİN CUMHURİYETÇİ TARİHÇİSİ

PROF. DR. TEMUÇİN FAİK ERTAN'A ARMAĞAN

Editörler:
Hakan UZUN
Çağla D. TAĞMAT
Betül OZAR

Bu kitabın yayın hakkı SİYASAL KİTABEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayınlayıcısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

CUMHURİYETİN CUMHURİYETÇİ TARİHÇİSİ
PROF. DR. TEMUÇİN FAİK ERTAN'A ARMAĞAN

Editör: Hakan UZUN, Çağla D. TAĞMAT, Betül OZAR
Kapak ve Grafik Tasarım: İrem Nur ACAR
©Siyasal Kitabevi Tüm Hakları Saklıdır.
Temmuz 2025, Ankara
ISBN No: 978-625-6586-40-6
Siyasal Kitabevi-Ünal Sevindik
Yayıncı Sertifika No: 14016
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay-Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Baskı: Vadi Grafik Ltd. Şti.
İvedik Organize Sanayi 1420. Cd. No: 58
Ostim Yenimahalle/Ankara
Sertifika No: 47479
Dağıtım: Siyasal Kitabevi
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay/Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Instagram: kitabevisiyasal
X: kitabevisiyasal

Kaynakça

Arşivler

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)
Resmi Yayınlar

T.C. Resmi Gazete

TBMM Zabıt Ceridesi

Kitaplar

Akarsu, Bedia, A**tatürk Devrimi ve Yorumları**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1978.

Aslanapa, Oktay, **Devrim Tarihi Ders Kitapları, Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2007.

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I, T.B.M. Meclisinde ve C.H.P. Kurultaylarında (1919–1938), Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Maarif Matbaası, İstanbul, 1945.

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri II (1906–1938), Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1952.

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri III (1918–1937), Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1954.

Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV (1917–1938), Derleyen: Nimet Arsan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1964.

Çakan, Işıl, **Konuşunuz Konuşturunuz**, Otopsi Yayınları, İstanbul 2004.

Eroğlu, Hamza, **Türk İnkılâp Tarihi**, Savaş Yayınevi, Ankara, 2008.

İlk İnkılâp Tarihi Ders Notları, Haz. Oktay Aslanapa, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 1997.

İnan, Afet, **Atatürk'ten Yazdıklarım**, Altınok Matbaası, Ankara, 1969.

Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, (İç Talimatname, Genel Çalışma Planı, Türk İnkılâp Tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti Rejimi Dersi Müfredatı), Maarif Matbaası, Ankara, 1943.

Uzun, Hakan, **Atatürk ve Nutuk**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2006.

Zürcher, Erik Jan, **Modernleşen Türkiye'nin Tarihi**, İletişim Yay., 14. Baskı, İstanbul 2003.

Makaleler

Arar, İsmail, "Atatürk'ün Günümüz Olaylarına da Işık Tutan Bazı Konuşmaları", **Belleten**, Atatürk Özel Sayısı, C. LII, S. 204, Kasım 1988, TTK Basımevi, Ankara 2001.

Oral, Mustafa, "Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü (1933)", **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, Sayı: 27–28, 2001.

çatışmayacak bir siyaset atmosferinde cumhurbaşkanlığı yapmış, kendisini iç politikadan ziyade daha az tartışmalı bir alan olarak görülebilecek dış politika alanına yöneltmiştir. Hatta burada bile ancak, Dışişleri Bakanı ve başbakan ile yakın bir diyalog çizgisinde hareket ederek karar süreçlerine dâhil olma yolunu tercih etmiştir. Böylece DP iktidarının temin ettiği siyasî istikrar, ekonomik büyüme ve toplumsal mutabakat, Cumhurbaşkanı Bayar'a göreceli rahat bir çalışma ortamı sağlamıştır.

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı

Resmi Yayınlar

TBMM Zabıt Cerideleri

Kitap ve Makaleler

Ağaoğlu, Samet, **İpin Gölgesindeki Günler, Arkadaşım Menderes, Marmara'da Bir Ada**, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2003.

Ahmad, Feroz, **Modern Türkiye'nin Oluşumu**, Çeviren Yavuz Alogan, Doruk Yayıncılık, Ankara, 2002.

Akyaz, Doğan, **Askeri Müdahalelerin Orduya Etkisi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006.

Akyol, Taha, **Demokrasiden Darbeye Babam Adnan Menderes,** Doğan Kitap, İstanbul, 2011.

Albayrak, Mustafa, **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)**, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2004.

Arcayürek, Cüneyt, **Çankaya Gelenler Gidenler**, Detay Yayıncılık, İstanbul, 2007

_____, **Demokrasinin İlk Yılları (1947-1951)**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1985

Armağan, Mustafa, **Türkçe Ezan ve Menderes**, Timaş Yayınları, İstanbul, 2010.

Atalay, Mustafa, **Celal Bayar ve Hayatı,** Kültür Matbaası, Ankara, 1958.

Ataöv, Türkkaya, **Amerika Nato ve Türkiye**, İleri Yayınları, İstanbul, 2006.

Atay, Agah Sabri, **Çok Partili Dönemde Türkiye'de Ordunun Siyasal Rolü**

ve Devlet Yapısı İçindeki Yeri, Anadolu Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1998.

Aydemir, Şevket Süreyya, **İhtilalin Mantığı ve 27 Mayıs İhtilali**, Remzi Kitabevi, Ankara, 2000.

Azak, Gürbüz, **Ben Adnan Menderes**, Zafer Yayınları, İstanbul, 2000.

Baban, Cihat, **Politika Galerisi**, Remzi Kitabevi, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1970.

Başgil, Ali Fuat, **27 Mayıs İhtilali ve Sebepleri Görüp Yaşadıklarım**, Çeviren Cemal Aydın, İstanbul, 2008.

Bila, Hikmet, **CHP Tarihi**, Doğan Kitap, İstanbul, 1999.

Bilgehan, **Gülsün, Mevhibe II, Çankaya'nın Hanımefendisi**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1998.

Bozdağ, İsmet, **Daracağında Bir Başbakan**, Truva Yayınları, İstanbul, 2009.

Burçak, Rıfkı Salim, **On Yılın Anıları (1950-1960),** Nurol Matbaacılık, Ankara, 1998.

Çambel, Hasan Cemil, **Makaleler Hatıralar**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1987.

Derin, Haldun, **Çankaya Özel Kalemini Anımsarken (1933-1951),** Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1995.

Duman, Selçuk, **Türkiye Cumhuriyeti Devleti Cumhurbaşkanları ve Siyasi Hayattaki Yerleri,** Berikan Yayınları, Ankara, 2007.

Dündar, Can; Çaplı, Bülent, **İsmet Paşa,** İmge Kitapevi, Ankara, 2006.

Eren, Tekin, **On Yılın Mücadelesi (Türkiye'de Parti Kavgalarının İkinci Cildi)**, Ticaret Postası Matbaası, İstanbul, 1963.

Erkanlı, Orhan, **Anılar Sorunlar Sorumlular**, Baha Matbaası, İstanbul, 1972.

Eroğul, Cem, **Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi**, İmge Kitabevi, Ankara, 1990.

Gerger, Mehmet Emin, **İnönü-Menderes Mücadelesi**, Bayrak Matbaası, İstanbul, 2004.

Gevgilili, Ali, **Yükseliş ve Düşüş**, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1981.

İba, Şaban, ***Ordu Devlet Siyaset,*** Çiviyazıları Yayınları, İstanbul, 1998.

Kabasakal, Mehmet, **Türkiye'de Siyasal Parti Örgütlenmesi (1908-1960)**, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1991.

Kemal, Mehmed, **Celal Bayar Efsanesi ve Raftaki Demokrasi,** ABeCe Yayınları, İstanbul, 1980.

Kısakürek, Necip Fazıl, **Benim Gözümde Menderes**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1993.

Kutay, Cemal, **Atatürk'ün Beraberinde Götürdüğü Hasret: Türkçe İbadet,**

Ana Dillimizle Kulluk Hakkı, Aksoy Yayıncılık, İstanbul, 1998.

Küçükağa, Ahmet, **Türkiye'de Laiklik Serüveni**, Emre Yayınları, İstanbul, 1996.

Mangırcı, Faruk, **Çankaya Savaşları,** Tekışık Matbaacılık, Ankara, 1999.

Nutku, Emrullah, **Demokrat Parti Neden Çöktü ve Politika'da Yitirdiğim Yıllar (1946-1958)**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1979.

Okur, Hafız Yaşar, **Atatürk'le On Beş Yıl, Dini Hatıralar**, Sabah Yayınları, İstanbul, 1962.

Sarınay, Yusuf, **Türkiye'nin Batı İttifakına Yönelişi ve Nato'ya Girişi (1930-1952)**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988.

Sarol, Mükerrem, **Bilinmeyen Menderes I**, Kervan Yayınları, İstanbul, 1983.

Seçkin, Haydar, **Olaylar ve Belgelerle 1946 Seçimleri ve Yakın Demokrasi Mücadelemiz**, Anka Ofset, İstanbul, 1990.

Sertkaya, İbrahim, **Demokrasi Yolunda Bir Hayat Adnan Menderes**, Yağmur Yayınları, İstanbul, 2008.

Şenşekerci, Erkan, **Türk Devriminde Celal Bayar (1918-1960),** Alfa Yayınları, İstanbul, 2000.

Şevket Çizmeli, **Menderes Demokrasi Yıldızı?**, Arkadaş Yayınevi, Ankara, 2007,

Tarihte Türk-Bulgar İlişkileri, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1976.

Tuna, Taşkın, **Adnan Menderes'in Günlüğü**, Şule Yayınları, İstanbul, 2007.

Tunçay, Mete, **Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek Parti Yönetimi'nin Kurulması 1923-1931, Tarih Vakfı Yurt Yayınları,** İstanbul, 2005.

Yılmaz, Mustafa, "*İsmet İnönü Döneminde Bakanlar Kurulu Kararı ile Yasaklanan Yayınlar 1938-1945*", **Türk Kültürü Araştırmaları,** Dr. Orhan Köprülü'ye Armağan, Yıl: XXXIV/1-2, Ankara, 1998.

Yücel, M. Serhan, **Demokrat Parti**, Ülke Kitapları, İstanbul, 2001.

_____, "*Menderes Dönemi (1950-1960)*", **Genel Türk Tarihi**, Cilt: 9, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002.

Gazeteler

Akşam

Cumhuriyet

Hürriyet

Son Telgraf

Ulus

Yeni Sabah

Zafer

hettiler. Serbest Cumhuriyet Fırkası denemesi başarısız bir demokrasi hareketi olarak algılansa bile bazı önemli sonuçları da beraberinde getirmiştir. Her şeyden önce SCF denemesi Mustafa Kemal Paşa'ya halkın nabzını tutma fırsatını vermiştir. Avrupa'da demokrasi rüzgârlarının değil, dikta rüzgârlarının estiği 1930'lu yıllarda, Türkiye'de böyle bir demokrasi çabası elbette takdire şayan bir gelişmeydi. Fakat yaşanan bazı olumsuz gelişmeler CHF'nin var olan otoriter tavrını biraz daha sertleştirmesine neden olmuştur. Kısacası gelişen olaylar çok partili hayata geçişe toplumun henüz hazır olmadığı ve SCF denemesinin erken bir teşebbüs olduğu gerçeğini ortaya koymuştur.

Kaynakça

Ağaoğlu, Ahmet, **Serbest Fırka Hatıraları,** 2. Baskı İlavelerle, Baha Matbaası, İstanbul, 1969.

Akgün, Birol, **Türkiye'de Seçmen Davranışı, Partiler Sistemi ve Siyasal Güven,** Nobel Yayınları, Ankara, 2002.

Akın, Mahmut Hakkı, *"Laiklik Sözleşmesi Temelinde Güdümlü Muhalefet: Serbest Cumhuriyet Fırkası"*, **Akademik İncemeler Dergisi**, C. 7, S. 2, 2012.

Akşam, 28 Ağustos 1930, 26 Eylül 1930.

Akşin, Sina, **Ana Çizgileriyle Türkiye'nin Yakın Tarihi (1789-1980),** 6. Baskı, İmaj Yayıncılık, Ankara 2006.

Altay, Fahrettin, **10 Yıl Savaşı (1912-1922) ve Sonrası,** İnsel Yayınları, İstanbul, 1970.

Aslantepe, Cengiz, *"Türk Demiryolu Tarihinde 100 Günlük Bir Kesit Serbest Cumhuriyet Fırkası ile Cumhuriyet Halk Fırkası Tartışmalarında Demiryolları"*, **Kebikeç**, Yıl: 6, S.11, 2001.

Atatürk, Mustafa Kemal, **Nutuk (1919-1927),** Haz. Zeynep Korkmaz, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1994.

Atatürk, Mustafa Kemal, **Nutuk-Söylev,** C. I, 2. Baskı, TTK. Yayınları, Ankara 1986.

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri (1925-1938), C. III, Editör: Yüksel Özgen, AAMY 574, Ankara, 2024.

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, I-III, 3. Baskı, TİTE Yayınları, Ankara, 1981.

Atay, Falih Rıfkı, **Çankaya, Atatürk'ün Doğumundan Ölümüne Kadar,** İstanbul, 1969.

Ateş, Nevin Yurdsever, **Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşu ve Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası,** I. Baskı, Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1994.

Avcıoğlu, Doğan, **Milli Kurtuluş Tarihi,** C. IV, Özyılmaz Matbaası, İstanbul, 1986.

Avşar, Erkan, *"Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın 'Programları' Ekseninde Mukayesesi"*, **History Studies**, 12/4, Ağustos 2020.

Aydemir, Şevket Süreyya, **Menderes'in Dramı**, İstanbul: Remzi Kitabevi, İstanbul, 1969.

Aydemir, Şevket Süreyya, **Tek Adam Mustafa Kemal,** C. III, 7. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1963.

Bali, Rıfat N., *"Serbest Fırka'nın Azınlık Adayları"*, **Tarih ve Toplum**, S. 167, Kasım 1997.

BCA, 30.10.0.0.82.536.29.

BCA, 30.10.0.82.536.32.

BCA, 490.01.1.4.11.

BCA, 490.01.1.4.12.

BCA, 490.01.435.1804.1.

BCA, 490.1.0.0.1.4.15.

Bıçak, Hilal, *"Serbest Cumhuriyet Fırkası ve Türk Demokrasi Tarihindeki Yeri"*, **İnsan ve Toplum Bilimleri Akademi Dergisi**, 1/2 (Aralık 2021).

Bila, Hikmet, **CHP Tarihi 1919-1979,** I. Baskı, Doruk Matbaacılık, Ankara, 1979.

Cebesoy, Ali Fuat, **Siyasi Hatıralar,** C. II, Doğan Kardeş Yayınları, İstanbul, 1960.

CHP Programı, TBMM Matbaası, İstanbul, 1931.

Cumhuriyet, 13 Ağustos 1930, 28 Ağustos 1930, 31 Ağustos 1930, 7 Eylül 1930.

Çavdar, Tevfik, *"Serbest Fırka"*, **CDTA,** C. VIII, İletişim Yayınları, İstanbul, 1983.

Çınar, Ömer, *"Siyasal Yaşamımızda Serbest Cumhuriyet Fırkası Tek Partiden Çok Partili Siyasi Hayata Geçiş Denemesi"*, **KTÜ SBED**, C. 5, S. 10, 2015.

Ertem, Barış, *"Siyasal Bir Muhalefet Denemesi Olarak Serbest Cumhuriyet Fırkası"*, **ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**, C. 1 S. 2, Aralık 2010.

Fersoy, Orhan Cemal, **Bir Devre Adını Veren Başbakan Adnan Menderes**, Garanti Matbaası, İstanbul, 1971.

Goloğlu, Mahmut, **Devrimler ve Tepkiler,** Başnur Matbaası, Ankara 1972.

Gözcü, Alev, *"Bir İntiharın Sosyo-Ekonomik Arkaplanı: Dünya Ekonomik Bunalımının İzmir Örneğinde Gündelik Yaşama Yansımaları"*, **ÇTTAD**, VI/14, (2007/Bahar).

Güneş, Günver, *"Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın Aydın'da Teşkilatlanması ve 1930 Belediye Seçimleri Üzerinde Oluşan Tartışmalar"*, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi**, XXV, 39, 2007.

Hâkimiyet-i Milliye, 7 Aralık 1922, 12 Ağustos 1930.

Halıcı, Şaduman, *"Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın Kuruluşu Sırasında Ali Fethi (Okyar) Bey ile Mahmut Esat (Bozkurt) Beyin Polemikleri"*, **AAMD**, C. 20, S. 59, 2004.

İlmen, Süreyya, **Zavallı Serbest Fırka,** Muallim Gücüyener Yayınevi, İstanbul, 1951.

İnönü, İsmet, **Hatıralar**, Haz: Sabahattin Selek, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2006.

Kandemir, Feridun, **Serbes Fırka Nasıl Kuruldu, Nasıl Kapatıldı?**, C.4, Ekicigil Yayınları, İstanbul, 1955.

Karacagil, Ö. Kürşad, *"Süreyya (Paşa) İlmen ve Serbest Cumhuriyet Fırkası"*, **Tarih Dergisi**, S. 57 (2013/1), İstanbul, 2013.

Karpat, Kemal H., **Türk Demokrasi Tarihi: Sosyal, Kültürel, Ekonomik Temeller**, 1. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, 2010.

Kılınçkaya, Derviş, *"Serbest Cumhuriyet Fırkasının Toplumsal Tabanı ve Cumhuriyet Halk Partisi"*, **CTAD**, Yıl: 8, S. 15 (Bahar 2012).

Kınross, Lord, **Atatürk, Bir Milletin Yeniden Doğuşu,** 5. Baskı, Sander Yayınları, İstanbul, 1973.

Koçak, Cemil, *"Siyasi Tarih"* **Türkiye Tarihi-4**, Cem Yayınları, İstanbul, 2000.

Koçak, Cemil, **Belgelerle İktidar ve Serbest Cumhuriyet Fırkası**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006.

Kongar, Emre, **Türkiye'nin Toplumsal Yapısı,** C. I-II, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1998.

Kuşçi Ahmet, Duran, Mustafa, *"Arşiv Belgelerine Göre Serbest Cumhuriyet Fırkası"*, **Dünya Multidisipliner Araştırmalar Dergisi**, C. 5, S. 2, 2022.

Milliyet, 6 Eylül 1930.

Okyar, A. Fethi, **Serbest Cumhuriyet Fırkası Nasıl Doğdu, Nasıl Fesh Edildi,** Haz: Nermin Kırdar, İstanbul, 1987.

Okyar, Fethi, **Üç Devirde Bir Adam,** Yayına Haz: Cemal Kutay, İstanbul, 1980.

Okyar, Osman, Seyitdanlıoğlu, Mehmet, **Atatürk, Okyar ve Çok Partili Tür-**

kiye (Fethi Okyar'ın Anıları), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1997.

Öz, Eyüp, *"İzmir ve Serbest Cumhuriyet Fırkası (12 Ağustos-17 Kasım 1930)"*, **Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 4, S. 5, 2015.

Resmî Gazete, Kara No: 578, S. 87, 4 Mart 1925.

Senemoğlu, Olkan, *"Türkiye'nin Demokrasiye Geçişte İkinci Başarısız Girişimi: Serbest Cumhuriyet Fırkası (SCF)"*, **Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 4(2) 2016.

Sertel, Zekeriya, **Hatırladıklarım (1905-1950),** Yaylacık Matbaası, İstanbul, 1968.

Servet-i Fünûn, C. 57, Nu. 1476, 27 Kasım 1924.

Son Posta, 7 Eylül 1930.

Soyak, Hasan Rıza, **Atatürk'ten Hatıralar,** C. II, YKBY, İstanbul 1973.

Şirin, Funda Selçuk, *"İngiliz Elçilik Raporlarına Göre Serbest Cumhuriyet Fırkanın Kuruluşu ve Sonrasında Yaşanan Gelişmeler"*, **Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi**, C. 6, Prof. Dr. Süleyman Büyükkarcı Özel Sayısı, Aralık 2021.

Tabak, Serap, *"Serbest Cumhuriyet Fırkası"*, **Türkler,** C. 16, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002.

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: 3, İçtima: 4, C. 22, TBMM Matbaası, Ankara, 1930.

TBMM Zabıt Ceridesi, II. Dönem, C. 15, TBMM Matbaası, Ankara, 1976.

TBMM Zabıt Ceridesi, II. Dönem, C. 10, TBMM Matbaası, Ankara, 1975.

Tekeli, İlhan, İlkin, Selim, **1929 Dünya Buhranında Türkiye'nin İktisadi Politika Arayışları**, ODTÜ Yayınları, Ankara, 1977.

Tekin, Yusuf, Sarıalioğlu, İrşat, *"Serbest Cumhuriyet Fırkası Denemesinin Uluslararası Yansımaları: Türk Dış Politikasında Değişim Tartışması"*, **Belleten**, C. 86, S. 307, Aralık, 2022.

Teziç, Erdoğan, **Siyasi Partiler,** Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1976.

Tunaya, Tarık Zafer, **Türkiye'de Siyasi Partiler (1859-1952),** Doğan Kardeş Yay., İstanbul, 1952.

Tunçay, Mete, **T.C.'nde Tek-Parti Yönetimi'nin Kurulması (1923-1931),** 2. Basım, Cem Yayınevi, İstanbul, 1989.

Turan, Şerafettin, **Türk Devrim Tarihi**, 3. Kitap Birinci Bölüm, 2. Basım, Bilgi Kitabevi, Ankara, 2005.

Turhan, Mehmet, **Siyaset ve Anayasa**, 2. Baskı, Gündoğan Yayınları, Ankara, 2000.

Uran, Hilmi, **Hatıralarım,** Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1959.

Us, Asım, **Gördüklerim, Duyduklarım, Duygularım,** Vakit Matbaası, İstanbul, 1964.

Us, Asım, **Hatıra Notları (1930-1950),** Vakit Matbaası, İstanbul, 1966.

Uyar, Hakkı, **Tek Parti Dönemi ve Cumhuriyet Halk Fırkası,** Boyut Kitapları, İstanbul, 1988.

Uzun, Turgay, *"Atatürk Dönemi Muhalefet Partileri"*, **Türkler,** C. 16, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002.

Vakit, 18 Ağustos 1930, 19 Ağustos 1930, 24 Ağustos 1930, 20 Ekim 1930.

Weiker, Walter F., *"Serbest Fırka-Başarı veya Başarısızlık"*, **Forum Dergisi**, C. VIII, S.167, 15 Mart 1961.

Yazman, Aslan Tufan, **Atatürk'le Beraber (Devrimler-Olaylar-Anılar 1922-1938),** TİBKY, 1969.

Yeşil, Ahmet, **Türkiye Cumhuriyeti'nde Teşkilatlı İlk Muhalefet Hareketi Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası,** Cedit Neşriyat, Ankara, 2002.

Yetkin, Çetin, **Atatürk'ün Başarısız Demokrasi Devrimi Serbest Cumhuriyet Fırkası,** Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 1997.

Yetkin, Çetin, **Serbest Cumhuriyet Fırkası Olayı**, Karacan Yayınları, İstanbul,1982.

Yılmaz, Meşkure, **Serbest Cumhuriyet Fırkası**, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, Konya, 1990.

Yüceer, Saime, *"Cumhuriyet Dönemi Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde İlk Girişim: Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası"*, **Türkler**, C. 16, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002.

Zürcher, Erik Jan, **Modernleşen Türkiye'nin Tarihi,** Çev: Yasemin Saner Gönen, İletişim Yayınları, İstanbul, 1995.

araştırmalarını sürdürmektedir.

Berkes'in Türk tarihinde laikliğin gelişimine dair yukarıdaki tespitleri birçok noktadan önemli görünmektedir. Öncelikle bundan böyle Berkes, Batı'yı ya da Osmanlı'yı ele alarak laiklikten söz ettiğinde bütün alanlarda gelenek ve din ölçülerinden uzaklaşmak anlamındaki bir değişimi kastetmektedir. Daha da önemlisi Berkes'in Osmanlı'da laikleşmeyi yaratan sebeplerin Batı toplumlarındaki sebeplerden farklı olduğunu tespit etmenin yanında laikleşmenin; Batı'da ve Osmanlı'da yöneldiği ya da vardığı nokta açısından taşıdığı ortak niteliği yakalamasıdır. Bu ortaklık çağın gerekleri doğrultusunda akla, bilime uygun yöntemleri kullanmak ve hayatın her alanını bu anlayışla düzenlemeye girişmektir. Berkes'in Türk toplumunun da Batılılaşabileceğine dair düşüncesinin bu tespitlerine dayandığı iddia edilebilir. Batılılaşmayı hangi şartlar altında ve hangi yollardan gitmekle mümkün gördüğünü değerlendirebilmek için ise bu konuda yazdıklarını ele almak gerekmektedir.

Kaynakça

Berkes, Niyazi, *"Ziya Gökalp: His Contribution to Turkish Nationalism"*, **The Middle East Journal**, VIII (1954).

----------, T**urkish Nationalism and Western Civilization: Selected Essays of Ziya Gökalp**, New York: Columbia Universty Press, 1959.

----------, **Teokrasi ve Laiklik**, Adam Yayınları, İstanbul, 1984.

----------, **Felsefe ve Toplumbilim Yazıları**, Adam Yayınları, İstanbul, 1985.

----------, **Atatürk ve Devrimler**, 2. Basım, Adam Yayınları, İstanbul, 1993.

Coşkun, İsmail, *"Niyazi Berkes Üzerine"*, **İ. Ü. Sosyoloji Dergisi**, 3. Dizi, 2. Sayı, 1991.

Ergun, Doğan, *"Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Sosyoloji ve Gelişmesi"*, **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, C. 8, İletişim Yayınları, İstanbul, 1983.

İlyasoğlu, Aynur, *"Türkiye'de Sosyolojinin Gelişmesi ve Sosyoloji Araştırmaları"*, **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, C. 8, İletişim Yayınları, İstanbul, 1983.

Karpat, Kemal, **Türk Demokrasi Tarihi**, Afa Yayınları, İstanbul, 1967.

Kayalı, Kurtuluş, *"Bir Asırlık Sosyoloji Birikimi"* (Ayrı Basım), **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, Cilt: 6, Sayı:11, 2008.

Özkan, Emrah, **Bir Düşün Adamı Olarak Niyazi Berkes**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2008.

Yerasimos, Stefanos, **Azgelişmişlik Sürecinde Türkiye**, Kitap: 3, Dünya Savaşı'ndan 1971'e, (Türkçesi: Babür Kuzucu), 6. Basım, Belge Yayınları, İstanbul, 1992.

Kaynakça

Arşivler

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı (BCA)

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı (BOA)

Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi (TİTE)

Resmî Yayınlar

Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü Kültür İstatistiği (1935-1936), Ankara,1937.

Elifba Raporu, Devlet Matbaası, İstanbul,1928.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, I. Dönem, C. 1-29, Türkiye Büyük Millet Meclisi Matbaası, Ankara, 1943-1981.

CHF Halkevleri Talimatnamesi, Hâkimiyet-i Milliye Matbaası, Ankara, 1932.

Millet Mektepleri Teşkilatı Talimatnamesi, Hakimiyet-i Milliye Matbaası, Ankara, 1928.

Millet Mektepleri Talimatnamesi, Maarif Matbaası, İstanbul, 1940.

Kitaplar

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri (I-III), Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1997.

Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1991.

Atay, Falih Rıfkı, **Çankaya,** Pozitif yayınları, İstanbul, 2009.

Ergün, Mustafa, **Atatürk Devri Türk Eğitimi**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara, 1982.

Ertem, Rekin, **Elifbe'den Alfabe'ye, Türkiye'de Harf ve Yazı Meselesi,** Dergah Yayınları, İstanbul, 1991.

Geray, Cevat, **Halk Eğitimi,** Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını, 73, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1978.

Gülensoy, Tuncer, **Türkçe El Kitabı**, Akçağ Yayınları, İstanbul, 2000.

Kılıç, Nermin, **Atatürk ve Türk Ocakları,** Türk Ocakları Yayınları, Ankara, 2012.

Korkmaz, Zeynep, **Atatürk ve Türk Dili Belgeler**, Atatürk Kültür, Dil ve Ta-

rih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu, Ankara, 1992.

İpekçi, Abdi, **İnönü Atatürk'ü Anlatıyor**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1968.

Özerdim Nihat Sami, Y**azı Devriminin Öyküsü**, Ankara, 1978.

Palazoğlu, Ahmet Bekir, **Atatürk İnkılâpları (Milletin Çağdaşlaşması),** Türk Hava Kurumu Yayınları, Ankara, 1999.

Önder, Mehmet, **Atatürk'ün Yurt Gezileri**, İş Bankası Yayınları, Ankara, 1975.

Sadoğlu Hüseyin, **Türkiye'de Ulusçuluk ve Dil Politikaları**, İstanbul, 2003.

Serhat, Yılmaz Mehmet, **Harf İnkılâbı ve Millet Mektepleri 1928-1935 (Kastamonu Örneği),** Berikan Yayınevi, Ankara, 2009.

Şimşir, Bilal Nuri, **Türk Yazı Devrimi**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1992.

Tekin, Talat, **Tarih Boyunca Türkçenin Yazımı**, Simurg Yayıncılık, Ankara, 1997.

User, Hatice Şirin, **Başlangıçtan Günümüze Türk Yazı Sistemleri**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2006.

Ülkütaşır, M. Şakir, **Atatürk ve Harf Devrimi,** Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2000.

Tuncer, Hüseyin, Hacaloğlu, Memişoğlu, Yücel Ragıp, **Türk Ocakları Tarihi (1912-1997)**, C. 1, Ankara, 1998.

Yorulmaz, Hüseyin, **Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Alfabe Tartışmaları,** İstanbul, 1995.

Zeyrek, Şerafettin, **Türkiye'de Halkevleri ve Halkodaları**, Anı Yayınevi, Ankara, 2006.

Makaleler

Canpolat, Mustafa, *"Arap Yazılı Türk Alfabesinin Gelişmesi"*, **Harf Devrimi'nin 50.Yılı Sempozyumu,** Ankara, 1991, ss. 49-54.

Dilaçar, Agop, **"Alfabemizin 30. Yıldönümü"**, **Türk Dili,** C. VII, S. 83, 1 Ağustos 1958, ss. 534-541.

Erat, Muhammet, *"Osmanlı'da Alfabe Tartışmaları"* **Türkler Ansiklopedisi,** C. 15, Ankara, 2002, ss.154-166.

Güneş, Günver; Güneş, Müslime, *"Türk Ocakları ve Harf İnkılâbı"*, **80. Yılında Türk Harf İnkılâbı Uluslararası Sempozyumu**, Yeditepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 10-11 Kasım 2008, ss. 187-197.

Kılıç, Fahri, *"Yeni Türk Alfabesinin Yaygın Eğitim Yoluyla Öğretilmesi"*, **Atatürk**

Yolu Dergisi, s.16. C. 61, Ankara, 2017, ss.207-248.

Kılıç, Fahri, *"Azerbaycan'ın Latin Alfabesine Geçişinin Türkiye'deki Alfabe Tartışmalarına Etkisi"*, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Güz 2019, S. 100, ss. 479-504.

Kılıç, Fahri, *"Yeni Türk Alfabesinin Kabulünde Dil Heyetinin Yürüttüğü Çalışmalar"*, **Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi,** Güz 2020, ss.797-825.

Kılıç, Fahri, *"Maarif Vekili Mustafa Necati Bey'in Yeni Türk Alfabesinin Öğretilmesi İçin Yürüttüğü Faaliyetler"*, Y**akın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi**, S.39, 2021, ss. 135-155.

Sungu, İhsan, *"Harf İnkılabı ve Milli Şef İsmet İnönü"*, **Tarih Vesikaları Dergisi**, Maarif Vekâleti Yayınları, S.1, 1941, ss. 10-19.

Unat, Faik Reşit, *"Latin Alfabesinden Türk Alfabesine"*, **Türk Dili**, Ankara, 1 Ağustos 1953, ss. 721-734.

Öztürk, Cemil Nurdogan, "Arzu M. **Millet Mekteplerinde Yurttaşlık Eğitimi: Öğretim Programı ve Ders Kitapları"**, **Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi**, S. 5, İstanbul, 2001. ss. 175-202.

Tansel, Fevziye Abdullah, *"Arap Harflerinin Islahı ve Değiştirilmesi Hakkında İlk Teşebbüsler ve Neticeleri (1862-1884)"*, **Belleten,** C. XVII, S. 66, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1953, ss.223-249.

Tekeli, Safa, *"Türk Yazı Devrimi ve Anadolu Ajansı"* **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, S. 683, Kasım 2008, s. 403-410.

Tezler

Kılıç, Fahri, **Yeni Türk Alfabesinin Kabulü ve Öğretiminde Kullanılan Yöntemler-Araçlar,** Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayımlanmamış, Doktora Tezi, Ankara, 2012.

Süreli Yayınlar

Tanin, 12 Mart 1914.

Vakit, 31 Temmuz 1928.

Milliyet, 10 Ağustos 1928.

Hâkimiyet-i Milliye, 25 Eylül 1928,

Cumhuriyet, 25 Eylül 1928,

TBMM Kanunlar Dergisi, C. 7.

Resmî Gazete, 3 Kasım 1928.

İnternet Kaynakları

http://www.meb.gov.tr.10.06.2011
http://www.tbmm.gov.tr.10.10.2011

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

Benaki Museum Arhio Venizelou, 173.018.052.

Benaki Musio, Arhio Venizelu, 173.154.049-1-2.

Benaki Musio, Arhio Venizelu, 173.154.049-2.

Benaki Musio, Arhio Venizelu, 173.154.049-9

Benaki Musio, Arhio Venizelu, 173.154.049-9

BOA, DH.EVM.6. şb., 47/38, 27 Rebiülevvel 1337.

TİTE Arşivi, Kutu No. 65, Gömlek No. 84, Belge No. 84.

TİTE Arşivi, Kutu No: 47, Gömlek No.47, Belge No. 47.

TİTE Arşivi, Kutu No: 50, Gömlek No.98, Belge No. 98.

Süreli Yayınlar

Ati

Makedonia

Araştırma Eserleri

Aleksandris, Aleksis, **The Greek Minority of Istanbul and Greek-Turkish Relations 1918-1974**, Centre of Asia Minor Studies, Athens, 1992.

Arşiv Belgeleriyle Rum Faaliyetleri 1918-1922, Cilt I, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 2009.

Atatürk, Mustafa Kemal, **Nutuk,** C. I-III., 13. Baskı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1973.

Bıyıklıoğlu, Tevfik, **Türk İstiklal Harbi I., Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1962.

Bozkurt, Abdurrahman, **İtilaf Devletleri'nin İstanbul'da İşgal Yönetimi**, Atatürk Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2014.

Cengiz, Mutlu, **Mütareke Döneminde Rum Nüfus Hareketleri 1918-1922**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2014.

Çakmak, Zafer, **İzmir ve Çevresinde Yunan İşgali ve Rum Mezalimi**, Yeditepe Yayınevi, İstanbul, 2007.

Gökbilgin, M. Tayyip, **Milli Mücadele Başlarken, Mondros Mütarekesi'nden Büyük Millet Meclisi'nin Açılmasına**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2011

Jaeschke, Gotthard, **Kurtuluş Savaşı ile İlgili İngiliz Belgeleri**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1971.

Kalelioğlu, **Oğuz Tarih Boyunca Türk-Yunan İlişkileri ve Megali İdea,** Bilgi Yayınları, İstanbul, 2009.

Kitsikis, Dimitris, **Yunan Propagandası**, Meydan Neşriyat, İstanbul, 1963

Macar, Elçin, **Cumhuriyet Döneminde İstanbul Rum Patrikhanesi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004.

Macmillan, Margaret, **Paris 1919: 1919 Paris Barış Konferansı ve Dünyayı Değiştiren Altı Ayın Hikayesi**, ODTÜ Yayıncılık, Ankara, 2004.

Meray Seha L.- Olcay Osman, **Osmanlı İmparatorluğu'nun Çöküş Belgeleri (Mondros Bırakışması, Sevr Antlaşması, İlgili Belgeler)** AÜSBF Yayınları, Ankara, 1977.

Shaw, Standford J. **From Empire to Republic; The Turkish War of National Liberation 1918-1923 A Documentary Study**, Volume I, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2000.

Smith, Michael, **Yunan Düşü**, Ayraç Yayınları, Ankara, 2002.

Sofuoğlu, Adnan, **Fener Rum Patrikhanesi ve Siyasi Faaliyetleri**, Turan Yay., İstanbul, 1996.

Sonyel, Salahi R., **Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika I**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1973.

Sonyel, Salahi R., **İngiliz Gizli Belgelerinde Türk-Yunan İlişkileri 1821-1923**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2011.

Spataris, Haris, **Biz İstanbullular Böyleyiz 1906-1922**, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2011.

Stavrou, Tatiana, **O En Konstantinupoli to İpurgio Paidias tou Alitrotu Ellimismu**, Athinai, 1967.

Toker, Hülya, **Mütareke Döneminde İstanbul Rumları**, Genelkurmay Başkanlığı ATASE ve Denetleme Başkanlığı, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 2006.

Turan, Mustafa, **Yunan Mezalimi**, İzmir, Aydın, Manisa 1919-1923, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara, 2006.

Türker, Orhan **Galata'dan Karaköy'e Bir Liman Hikâyesi,** Sel Yayıncılık, İstanbul, 2000.

Türker, Orhan, **Osmanlı İstanbul'undan Bir Köşe Tatavla,** Sel Yayınları, İstanbul, 1998.

Yavuz, Bige Sükan, *"Kurtuluş Savaşı Sırasında Kurulması Düşünülen Rum-Ermeni Konfederasyonu"*, **Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt. XIX, Mart 2003, Sayı, 55.

Kaynakça

Ahmad, Feroz, **Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-19 0)**, Çev: Ahmet Fethi, Hil Yay., İstanbul, 2007.

Akşam

Avşar B. Zakir-Elif Emre Kaya, *"Çok Partili Hayata Geçiş Sonrasında İlk Muhalefet Partisi: Milli Kalkınma Partisi"*, **C. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,** Cilt: 13, Sayı: 2, 2012.

Cumhuriyet

Demokrat Parti Tüzük ve Program, Ankara, 1946.

Eroğul, Cem, **Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi,** İmge Kitabevi Yay., İstanbul, 2003.

Goloğlu, Mahmut, **Demokrasiye Geçiş (1946-1950),** Kaynak Yay., İstanbul, 1982.

Heper, Metin, **Bürokratik Yönetim Geleneği: Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti'nde Gelişimi ve Niteliği,** ODTÜ Yay., Ankara, 1974.

Karpat, Kemal, **Türk Demokrasi Tarihi,** Timaş Yay., İstanbul.

Sertel, Zekeriya, **Hatırladıklarım (1905-1950),** Yaylacık Matb., İstanbul, 1968.

Soysal, Murat, **Türkiye'de İktidarın Sınırlandırılması,** Siyasal Kitabevi Yay., 2. Baskı, Ankara, 2022.

Şahingiray, Özel, **Celal Bayar'ın 1946, 1950 ve 1954 Yılları Seçim Kampanyasındaki Söylev ve Demeçleri,** Doğuş Matb., Ankara, 1955.

Tanin

TBMM Tutanakları

Tuncer, Erol, **1946 Seçimleri,** TESAV Yay., Ankara, 2008.

Turan, Şerafettin, **İsmet İnönü (Yaşamı, Dönemi ve Kişiliği),** Bilgi Yay., Ankara, 2003.

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Arşivleri Başkanlığı Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

Ulus

Kaynakça

Ahmad, F. **The Making of Modern Turkey**. Routledge, 1993.

Althusser, L. *"Ideology and Ideological State Apparatuses (Notes towards an investigation)"*. In L. Althusser (Ed.), **Lenin and Philosophy and Other Essays** (pp. 85–126). Monthly Review Press, 1971.

Balta, E. *"12 Eylül ve Medya: Bir Hegemonya Projesi Olarak Basın"*. **Toplum ve Bilim**, (67), 85–112, 1995.

Bass, B. M. **Leadership and Performance Beyond Expectations**. Free Press, 1985.

Baykan, S. *"Türk Medyasında 12 Eylül Temsilleri"*. **İletişim Araştırmaları Dergisi**, 22(1), 45–63, 2014.

Bora, T. **Kemalizm: Modern Türkiye'nin Resmi İdeolojisi**. Birikim Yayınları, 2009.

Bora, T. *"Karizma, Liderlik, Otorite: Atatürk'ün Karizması Üzerine Bir Deneme"*. In M. H. Yavuz & T. Bora (Eds.), **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce,** *Cilt 1: Kemalizm* (pp. 23–32). İletişim Yayınları, 2012.

Burns, J. M. **Leadership**. Harper & Row, 1978.

Çakır, R. *"Atatürk Yılı ve Siyasal Sembolizm"*. **Birikim**, (145), 34–40, 2001.

Çıtak, Ş. Ö. **1980 Askerî Darbesinin Yazılı Magazin Basınındaki Yansıması ve Basının Magazinleşmesi** (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.

Çoban, S. *"12 Eylül Sonrası Türkiye'de Basın ve İktidar İlişkisi"*. **Akademik Bakış**, 3(5), 1–13, 2003.

Deal, T. E., & Kennedy, A. A. **Corporate Cultures: The Rites and Rituals of Corporate Life** (Rev. ed.). Perseus Publishing, 2000.

Eisenstadt, S. N. **Max Weber: On Charisma and Institution Building**. University of Chicago Press, 1968.

Entman, R. M. *"Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm"*. **Journal of Communication**, 43(4), 51–58, 1993.

Erkmen, Z. **12 Eylül Darbesi Üzerine Bir Söylem Çözümlemesi** (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2019.

Foucault, M. **Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings, 1972–1977**. Pantheon, 1980.

Foucault, M. *"The Order of Discourse"*. In R. Young (Ed.), **Untying The Text: A Post-Structuralist Reader** (pp. 48–78). Routledge, 1981.

Freeden, M. **Ideologies And Political Theory: A Conceptual Approach**. Oxford University Press, 1996.

Gül, M. *"12 Eylül ve Ulusal Hafıza: Atatürkçülük ve Kolektif Temsiller"*. **Belleten,** (239), 45–76, 2005.

Gürcan, N. *"Yönetimde Karizmatik Liderlik Tarzı ve Atatürk"*. **New Era International Journal of Interdisciplinary Social Researches**, 1(2), 118–126, 2021. https://doi.org/10.51296/newera.95

Heper, M. *"State and bureaucracy in Turkey"*. **Comparative Politics**, 17(3), 363–384, 1985.

Kongar, E. 21. **Yüzyılda Türkiye**. Remzi Kitabevi 1986.

McCombs, M., & Shaw, D. L. *"The agenda-setting function of mass media"*. Public Opinion Quarterly, 36(2), 176–187, 1972.

Northouse, P. G. **Leadership: Theory and Practice** (8th ed.). Sage, 2019.

Özgül, B. Liderlik ve Atatürk'ün liderlik özellikleri-2. Özyalvaç. https://www.ozyalvac.com/liderlik-ve-ataturkun-liderlik-ozellikleri-2.html , (2021, Kasım 20).

Parla, T. **Türkiye'de Siyasal Kültürün Resmi Kaynakları: Atatürk'ün Nutuk'u**. İletişim Yayınları, 1994.

Schein, E. H. **Organizational Culture and Leadership** (4th ed.). Jossey-Bass, 2010.

Şaylan, G. Devlet, **Demokrasi ve Bürokrasi**. İmge Kitabevi, 1990.

Şıvgın Dündar, L. **12 Eylül Dönemi Türk Yazılı Basınında Atatürk ve Atatürkçülük** (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, 2014.

Uğur, M. G., & Erdoğan, M. F. *"Dönüşümcü Liderlik Bağlamında Mustafa Kemal Atatürk'ün Liderlik Özelliklerinin Analizi"*. **Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 7(12), 521–540, 2016.

Weber, M. **The Theory of Social and Economic Organization**. Free Press, 1947.

Yıldız, A. **Ne Mutlu Türküm Diyene: Türk Ulusal Kimliğinin Etnisite Temelli Analizi**. İletişim Yayınları, 2013.

Zürcher, E. J. **Turkey: A Modern History** (3rd ed.). I.B. Tauris, 2004.

timi sisteminin, bürokrasisinin ve yönetim anlayışının şekillenmesinde derin izler bırakmıştır. Mülkiye'nin 1950'li yıllardan sonra geçirdiği değişim, Soğuk Savaş güç dengelerinin yerel kurumlar üzerindeki etkisini, eğitim ve ideoloji arasındaki ilişkiyi anlamak açısından değerli bir örnek olmuştur.

Kaynakça

Adalet, Begüm, **Mirrors of Modernization: The American Reflection in Turkey**, (yayımlanmış doktora tezi), University of Pennsylvania, 2014.

Akansel Yalçınkaya, *"Türkiye'de Modern İşletme Eğitimine Yöneliş ve İşletme İktisadı Enstitüsü'nün Kuruluş Fikrinin Ortaya Çıkışı"*, **İktisat ve Toplum**, S. 150, (Nisan 2023), ss. 54-62;

Application for Technical Assistance: Ankara University, Faculty of Political Science aktaran; Westmeyer, a.g.t., *Appendix Nu: III*.

Aysan, Mustafa A., Göksel Yücel, Burcu Adiloğlu, *"Türkiye'de Lisansüstü İşletmecilik Eğitiminde Bir Kuyruklu Yıldız: İşletmecilik İhtisas Programı"*, **Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi**, S. 19, (Temmuz 2020), ss. 3-24.

Babaoğlu, Resul, **Mekteb-i Mülkiye (1859-1960) Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Bilimsel ve Kültürel Faaliyetlerin Kurumsallaşması**, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2020.

Egli, Ernst, **Genç Türkiye İnşa Edilirken, Atatürk'ün Mimarının Anıları**, çev. Güven Göktan Uçer, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2013.

Erdem, Murat &Kenneth W. Rose, *"American Philanthropy in Republican Turkey: The Rockefeller and Ford Foundations"*, The Turkish Yearbook, S. 31, C. 2, (2000), pp. 131-157

Erken, Ali, *"Negotiating Politics, Informal Networks and the Ford Foundation Projects in Turkey During the Cold War"*, **International Journal of Turcologia**, Vol: XI No: 21, ss. 5-21.

Ford Vakfı Türkiye'de (1952-1962)- The Ford Foundation in Turkey (1952-1962), Doğuş Matbaacılık, Ankara 1968.

Gürbüz, Mehmet Vedat, **An Overview of Turkish-American Relations and Impact on Turkish Military, Economy and Democracy, 1945-1952**, University of Wisconsin, Madison, 2002.

İnce, Nurhan -Robert Olson, *"Turkish Foreign Policy 1960-1964: Continuity,*

Change And The Cyprus Crisis", **Oriente Moderno**, S. 57, C. 7/8, pp. 269–286.

Kramer, Paul A., "*Is the world our campus? International Students and U.S. Global Power in the Long Twentieth Century"*. In R. Garlitz & L. Jarvinen (Eds.), **Teaching America to the World and the World to America: Education and Foreign Relations Since 1870**, Palgrave Macmillan, New York 2012, pp. 11-44.

Örnek, Cangül, *"From Analysis to Policy: Turkish Studies in the 1950's and the Diplomacy of Ideas"*, **Middle Eastern Studies**, S. 48, C. 6, ss. 941-959.

Report of Progress, Program of Technical Cooperation in Public Administration for Turkey, (September 1 1954-June 30 1957).

Report of Progress, Program of Technical Cooperation in Public Administration for Turkey, (July 1-December 31 1957).

Report to the Congress, United States Economic Assistance to Turkey, By the Comptroller General of the United States, Sept 16, 1974.

Saunders, Frances Stonor, **Parayı Verdi Düdüğü Çaldı, Sanat ve Edebiyat dünyasında CIA Parmağı**, İmge Kitabevi Yayınları, çev. Ülker İnce, 2016.

Tural, Erkan, **Türkiye'de Kamu Yönetimi Eğitiminin Todaie Tarihi 1940-1990**, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü, Ankara, 2014.

Unat, Nermin Abadan, *"Amme İdaresinde Son Gelişmeler"*, **SBBF Dergisi**, S. 3, C. 11, (1956), ss. 402-422.

United States Economic Assistance to Turkey (Report No. B-125085), Comptroller General of the United States, U.S. General Accounting Office, 1975.

Üsdiken, Behlül, *"Transferring American Models For Education in Business And Public Administration to Turkey, 1950-1970"*, in Bilge Nur Criss, Selcuk Esenbel, Tony 4 Greenwood and Louis Mazzari (eds.), **American Turkish Encounters: Politics and Culture, 1830-1989**, Newcastle upon Tyne, UK: Cambridge Scholars Publishing, 2011, ss. 316-330.

Westmeyer, Troy Rudolph, **Administration of the New York University-Ankara Project: A Case Study in Technical Assistance**, (Unpublished Ph.D. Thesis), New York University, 1963.

Yalçınkaya, Akansel & Murat Koraltürk, *"Yayınlanmamış Hatıralar Bağlamında Türkiye'de Yükseköğretimin Amerikanizasyonu: Kurucu Kadroya İlişkin Anlatılar ve İşletme İktisadi Enstitüsü"*, **Journal of Research in Business**, Haziran: 2020, ss. 28-55.

Yalçınkaya, Akansel, *"Döl Vermiyen Kısır Mahlûklar": Beşerî Münasebetler Düşüncesi'nin II. Dünya Savaşı Sonrası Türk Bankacılığına Girişi"*, **Toplumsal Tarih**, S. 368, (Ağustos 2024), ss.14-21.

nalıyla Helenizm'in Anadolu Rumları arasında yayılması için çaba göstermiştir. Anadolu Rumları tarafından bir üst kurul ya da otorite olarak kabul edilen cemiyet, Yunan hükümetinden de destek görmüştür. Anadolu'nun en ücra bölgelerine bile öğretmen gönderen, ders araç gereci temin eden, başarılı öğrencilere burs imkânı sağlayan cemiyet, Anadolu Rumlarının Helenleşmesinde ve milli bilinç kazanmasında etkin rol oynamıştır.

Neticede, bir yandan Osmanlı Devleti'nin eğitimde izlediği geliştirici politikalar, diğer yandan Yunanistan'da Osmanlı topraklarındaki Rumların eğitimine katkı sağlayan kurumların varlığı, Anadolu Rumları arasında kültürel bir sıçrayışa neden olmuştur. Bu durum, Rumların kendi cemaat yapılarını muhafaza ederek daha güçlü sosyal bağlar oluşturmalarına olanak sağladığı gibi, onların, Anadolu dışındaki Yunan dünyasıyla ilişki kurarak ortak bir Yunanlık kimliğine sarılmalarına katkıda bulunmuştur.

Kaynakça

Arşivler

Estia Neas Smyrnis Arheio Anatolis (Estia Neas Smyrnis Anatoli Arşivi)

Telif Eserler

Anastasiadis, Yorgos İ., *"Ermenice Konuşan Rumlar: Hay-Hurumlar"*, (Çev. Frango Karaoğlan-Elçin Macar), **Toplumsal Tarih**, S. 156, C. 26, Aralık 2006.

Anderson, Benedict, **Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması**, (Çev. İskender Savaşır), 3. B., Metis Yay., İstanbul, 2004.

Benlisoy, Foti, Stefo Benlisoy, *"Millet-i Rum'dan Helen Ulusuna (1856-1922)"*, **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, C. 1: Cumhuriyet'e Devreden Düşünce Mirası: Tanzimat ve Meşrutiyetin Birikimi**, 8. B., İletişim Yay., İstanbul, 2009.

Berkes, Niyazi, **Türkiye'de Çağdaşlaşma**, (Yay. Haz. Ahmet Kuyaş), 12. B., YKY, İstanbul, 2008.

Bryer, Anthony A. M., *"The Tourkokratia in the Pontos: Some Problems and Preliminary Conclusions"*, **The Empire of Trebizond and the Pontos**, Variorum Reprints, London, 1980.

_____, *"The Pontic Revival and the New Greece"*, **The Empire of Tre-**

bizond and the Pontos, Variorum Reprints, London, 1980.

Clogg, Richard, **İ Kath'imas Anatoli: Studies in Ottoman Greek History**, The Isis Press, İstanbul, 2004.

Dalakoura, Katerina, Sidiroula Ziogou-Karastergiou, **İ Ekpaidefsi ton Gynaikon, Oi Gynaikes stin Ekpaidefsi (18os-20os ai.), Koinonikoi, İdeologikoi, Ekpaideftikoi Metashimatismoi kai i Gynaikeia Paremvasi**, Athina, 2015.

Georgakis, Angelo, *"Ottoman Salonika and Greek Nationalism Before 1908"*, **Études Balkaniques**, XLI, No: 1, 2005.

Georgiadou, Mihail, *"Peri tis Kilikias Katholou kai Adanon"*, **Ksenofanis, Syngramma Periodikon tou Syllogou ton Mikrasiaton Anatolis**, Tomos Protos, Tevhos Proton, ek tou Typografeiou A. Trimi, Athinisin, 1896.

Jusdanis, Gregory, **Gecikmiş Modernlik ve Estetik Kültür: Milli Edebiyatın İcat Edilişi**, (Çev. Tuncay Birkan), Metis Yayınları, İstanbul, 1998.

Kanonismos tou en Athinais Syllogou ton Mikrasiaton tis Anatolis, ek tou Typografeiou P. D. Sakellariou, en Athinais, 1892.

Karpat, Kemal H., **Balkanlar'da Osmanlı Mirası ve Milliyetçilik**, (Çev. Recep Boztemur), 2. B., Timaş Yayınları, İstanbul, 2012.

_____, **Osmanlı'da Değişim, Modernleşme ve Uluslaşma**, (Çev. Dilek Özdemir), İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2006.

Kechriotis, Vangelis, "*Atina'da Kapadokyalı, İzmir'de Atinalı, İstanbul'da Mebus: Pavlos Karolidis'in Farklı Kişilik ve Aidiyetleri"*, **Toplumsal Tarih**, S. 257, Mayıs 2015.

Kılıçoğlu Cihangir, Çiğdem, *"Ayvalık Akademisi ya da Batı Anadolu'da Yunan Ulusçuluğunun Kökenleri Üzerine"*, **Türkiyat Mecmuası**, 30/2, 2020.

Kitromilides, Paschalis M., *"Imagined Communities and the Origins of the National Question in the Balkans"*, **European History Quarterly**, No. 19, 1989.

_____, *"On the Intellectual Content of Greek Nationalism: Paparrigopoulos, Byzantium and the Great Idea"*, **Byzantium and the Modern Greek Identity**, (Ed. David Ricks, Paul Magdalino), Centre for Hellenic Studies, King's College, London, 1998.

Kontogianni, Pant. M., **Geografia tis Mikras Asias**, Typois P. A. Petrakou, Athinai, 1921.

Küçük, Cevdet, *"Osmanlı İmparatorluğu'nda Millet Sistemi ve Tanzimat"*, **Tanzimat: Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu**, (Ed. Halil İnalcık-Mehmet Seyitdanlıoğlu), 3. B., Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul, 2012.

Lewis, Bernard, **Modern Türkiye'nin Doğuşu**, (Çev. Metin Kıratlı), 5. B., TTK Yayınları, Ankara, 1993.

Mamoni, Kyriaki, *"To Arheio tou Mikrasiatikou Syllogou Anatoli"*, **Mnimosini**, Tomos Evdomos 1978-1979, en Athinais, 1979.

"Margaritis Evangelidis", **Ksenofanis, Syngramma Periodikon tou Syllogou ton Mikrasiaton Anatolis**, Tomos Evdomos, en Athinais, 1910.

Milioris, Nikos E., *"O Syllogos ton Mikrasiation i Anatoli"*, **Mikrasiatika Hronika**, IB΄ (12), 1965.

Millas, Herkül, **Yunan Ulusunun Doğuşu**, 2. B., İletişim Yayınları, İstanbul, 1999.

Oikonomidou, D. İ., **O Pontos kai ta Dikaia tou en Auto Ellinismou**, Ioannou N. Sideri, en Athinais, 1920.

Oikonomou, Panagiotis, *"Ta Dimosievmata tou Periodikou Ksenofanis: Symvoli sti Mikrasiatiki Vivliografia"*, **Deltio Kentrou Mikrasiatikon Spoudon**, Tomos Protos, Athina, 1977.

Ortaylı, İlber, **Osmanlı'da Milletler ve Diplomasi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2008.

Soldatos, Hristos Sp., **İ Ekpaideftiki kai Pnevmatiki Kinisi tou Ellinismou tis M. Asias (1800-1922)**, Tomos B΄-Γ΄, Athina, 1991.

Tekeli, İlhan, Selim İlkin, **Osmanlı İmparatorluğu'nda Eğitim ve Bilgi Üretim Sisteminin Oluşumu ve Dönüşümü**, 2. B., TTK, Ankara, 1999.

Timur, Taner, **Osmanlı Kimliği**, 5. B., İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2010.

Vaianni, Maria N., **Mikrasiatikos Ellinismos kai Filekpaideftiki Etaireia Amfidromoi Desmoi Paideias 1836-1900**, Ekdoseis Enoseos Smirneon, Athina, 2003.

Vassiadis, George A., **The Syllogos Movement of Constantinople and Ottoman Greek Education 1861-1923**, Centre of Asia Minor Studies, Athens, 2007.

sındaydı. Anayasaya uygunluk denetiminin özgürlükçü demokrasinin temeli olduğu düşünüldüğünde, bu iki yargı organın önemi daha anlaşılır hale gelmektedir.[60] Özellikle Anayasa Mahkemesi rejimin *emniyet sübapları* içinde yer alan önemli bir mekanizma görevini taşımıştır.[61] 1961 Anayasası'nda iktidarın antidemokratik uygulamalara yönelmesini önleyecek çeşitli anayasal engeller ve denetim mekanizmaları oluşturulmuş, böylece rejim ve siyasal sistem üzerindeki gerilimlerin azaltılması ve toplumsal barışın önündeki engellerin ortadan kaldırılması düşünülmüştür.

Kaynakça

Arşivler

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

Resmi Yayınlar

Ak Devrim, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1960.

Resmî Gazete

Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi

Yeni Anayasamızın Hukuki Esasları, 27 Mayıs İnkılâbını Yayma ve Tanıtma Komisyonu, Yayın No: 5.

Kitaplar

Aldıkaçtı, Orhan, **Anayasa Hukukumuzun Gelişmesi ve 1961 Anayasası**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1992.

Altuğ, Kurtul, **27 Mayıs'tan 12 Mart'a**, Yılmaz Yay., İstanbul, 1991.

Aydemir, Şevket Süreyya, **İhtilalin Mantığı ve 27 Mayıs İhtilali, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2000.**

Esen, Bülent Nuri, **Anayasa Mahkemesine Göre Türk Anayasa Hukuku Anlayışı**, AÜHF Yay., Ankara, 1966.

_____, **Türk Anayasa Hukuku**, Birinci Fasikül, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1968.

[60] Tanör, İki Anayasa 1961-1982, s. 27.

[61] Artun Ünsal, **Siyaset ve Anayasa Mahkemesi**, AÜSBF Yay., Ankara, 1980, s. 130.

Faik Ertan, Temuçin, **Türk Parlamento Tarihi TBMM- XX. Dönem (1995-199)**, Cilt:1, TBMM Basımevi, Ankara, 2012.

Feridun, Server, **Anayasalar ve Siyasal Belgeler**, Aydın Güler Kitabevi, İstanbul, 1962.

Gönenç, Levent, **Siyasi İktidarın Denetlenmesi-Dengelenmesi ve Yargı**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014.

Gözler, Kemal, **Kurucu İktidar**, Ekin Kitabevi Yay., Bursa, 1998.

Hale, William, 1**789'dan Günümüze Türkiye'de Ordu ve Siyaset**, Hil Yayınları, İstanbul, 1996.

Kaboğlu, İbrahim Ö., **Anayasa Yargısı Avrupa Modeli ve Türkiye**, İmge Kitabevi, Ankara, 2007.

Onar, Erdal; **1982 Anayasasında Anayasayı Değiştirme Sorunu**, Ankara Üniversitesi Yayınevi, Ankara, 1993.

Onar, Erdal, **Kanunların Anayasaya Uygunluğunun Siyasal ve Yargısal Denetimi ve Yargısal Denetim Altında Ülkemizde Öncüler**, AÜHF Yay., Ankara, 2003.

Özbudun, Ergun, **Türk Anayasa Hukuku**, Yetkin Yay., Ankara, 2013.

Soysal, Mümtaz, **Dinamik Anayasa Anlayışı Anayasa Diyalektiği Üzerine Bir Deneme**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1969.

_____, **Anayasaya Giriş**, İmge Kitabevi, Ankara, 2011.

Şahin, Adil, **Devlet İktidarının Sınırlandırılması Bağlamında Türkiye Toplumunun Anayasal İnsan Hakları (1808-2011)**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012.

Tanör, Bülent, **İki Anayasa 1961-1982**, Beta Yay., İstanbul, 1994.

_____, **Anayasa Hukukunda Sosyal Haklar**, May Yay., İstanbul, 1978.

_____, **Osmanlı- Türk Anayasa Gelişmeleri**, Yapı Kredi Yay., İstanbul, 2011.

Teziç, Erdoğan, **Anayasa Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul, 2012.

Unat, Kadri, **Durmayalım Düşeriz! İktidardan Muhalefete CHP'nin Seçim Propagandaları**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2016.

Ünsal, Artun, S**iyaset ve Anayasa Mahkemesi**, AÜSBF Yay., Ankara, 1980.

Weiker, Walter F., **1960 Türk İhtilali**, (Çev. Mete Ergin), Cem Yayınevi, İstanbul, 1967.

Makaleler

Aliefendioğlu, Yılmaz, *"Yasaların Cumhurbaşkanınca Geri Gönderilmesi"*, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: 21, Sayı: 1, Mart 1988.

Arsel, İlhan, *"Çift Meclis Sisteminin Memleketimizde Tatbiki Hususunda Bazı Düşünceler"*, **AÜHF Dergisi**, Cilt: 11, Sayı: 3, 1954.

Ertan, Temuçin F., Soysal, Murat, *"Tarihçi ve Hukukçu Gözünden Sened-i İttifak'ın Karşılaştırmalı Analizi"*, **TBMM'nin Açılışının 100. Yılı: Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türkiye'de Demokrasi Uluslararası Sempozyumu**, Cilt: II, 2021.

Esen, Bülent Nuri, "Türkiye'de Anayasal Gelişmeler", **AÜHF Dergisi**, Cilt: 25, Sayı: 1, Ankara, 1968.

İba, Şeref, *"Cumhurbaşkanınca Yayımlanması Kısmen veya Tamamen Uygun Bulunmayan Kanunların Meclise Geri Gönderilmesi"*, **AÜHF Dergisi**, Cilt: 52, Sayı 3, 2003.

Savcı, Bahri, *"Yeni Anayasa Rejimine Doğru Gelişmeler"*, **AÜSBF Dergisi**, Cilt: 16, Sayı: 4, Ankara, 1961.

Soysal, Mümtaz, Fazıl Sağlam, *"Türkiye'de Anayasalar"*, **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1983.

Teziç, Erdoğan, *"Cumhurbaşkanının Geri Gönderme Yetkisi"*, **İÜHF Mecmuası**, Cilt: 21, Sayı:1-4, 1987.

Unat, Kadri, *"Tek Parti Dönemi İstanbul'unda Bir Siyasal Katılım Dinamiği "Sandık Alayı""*, **Journal of History School**, 50, 2021.

Uz, Abdullah, *"Hesapları Kesin Hükme Bağlamakla Görevli Sayıştay'ın Yargısal Kimliği"*, **AÜHF Dergisi**, Cilt: 54, Sayı: 3, 2005.

Uzun, Hakan, *"Türk Demokrasi Tarihinde I. Meşrutiyet Dönemi"*, **Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt: 6, Sayı: 2, 2005.

Süreli Yayınlar

Cumhuriyet

Milliyet

İstanbul'a gitmeye başlamıştır. Bu geçim yoluna "sılacılık" adı verilmiştir.

Türkçe konuşan Ortodokslar İstanbul'da birçok farklı sektörde çalışmış; bakkallık, taş ustalığı gibi alanlarda ise tekel oluşturmuşlardır. Hemşerilerine olan bağlılıkları ve yeni gelenlere kucak açmaları sayesinde İstanbul'daki Türkçe konuşan Ortodoksların sayıları artmıştır. Türkçe konuşuyor olmaları, çalışkanlıkları ve kanaatkâr oluşları ise İstanbul'da tutunmalarını sağlamıştır.

Karamanlılar İstanbul'da değişik hayır amaçlarıyla bir araya gelerek dernekler kurmuş ve memleketlerini iyileştirmeye çalışmışlardır. Bu derneklerin faaliyetleri sonucu Kapadokya köylerinde ardı ardına okullar açılmıştır. Dolayısıyla Kapadokyalı Ortodokslar, başkentteki ekonomik hayatın önemli aktörleri haline gelmelerinin yanı sıra Anadolu'daki köylerinin gelişmesinde de etkili olmuşlardır.

Kaynakça

Arşivler

Kentro Mikrasiatikon Spudon (KMS)

Süreli Yayınlar

Anatoli (İstanbul)

Mikrasiatikon Imerologion "O Astir" 1914 (İstanbul)

Araştırma Eserleri

Anestidis, Stavros T., "Yunan ve Türk Edebiyatında Erken Karamanlı Tiplemeleri", **Cultural Encounters in the Turkish-Speaking Communities of the Late Ottoman Empire**, Editör: Evangelia Balta, Isis Press, İstanbul: 2014, s. 29-40.

Asvesti, Marias B., **Epaggelmatikes Asholies ton Ellinon tis Kappadokias [Kapadokya Rumlarının Meslek Uğraşları]**, Epikairotita Basımevi, Atina: 1980.

Augustinos, Gerasimos, **Küçük Asya Rumları: 19. Yüzyılda İnanç, Cemaat ve Etnisite**, çev. Devrim Evci, Dipnot Yayınları, Ankara: 2013.

Balta, Evangelia, **Gerçi Rum İsek de Rumca Bilmez Türkçe Söyleriz: Kara-**

manlılar ve Karamanlıca Edebiyat Üzerine Araştırmalar, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul: 2014.

Başkan, Yahya, "Fatih Sultan Mehmet Döneminde Karaman Bölgesinden İstanbul'a Nakledilen Nüfus", **Tarih Dergisi**, S. 55, (2012/1), İstanbul 2013, s. 107-134.

Benlisoy, Stefo, "İstanbul'a Göçmüş Ürgüplü Ortodoksların Kurduğu Bir Cemiyet: 'Areti' Maarifperveran Cemiyeti", **Tarih ve Toplum**, S. 233, Mayıs 2003.

Bozis, Sula, **Kapadokya Lezzeti/Kapadokyalı Rumların Yemek Kültürü**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul: 2004.

Çokona, Ari, **20. Yüzyıl Başlarında Anadolu ve Trakya'daki Rum Yerleşimleri**, Literatür Yayınları, İstanbul: 2016.

Dernschwam, Hans, **İstanbul ve Anadolu Seyahat Günlüğü**, Çeviren: Yaşar Önen, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Mersin: 1992.

Eksodos: Martries Apo Tis Eparhies Ths Kentrikis kai Notias Mikrasias [Göç: İç ve Kuzey Anadolu'dan Tanıklar], Cilt:2, Düzenleyen: Gianni Mourelou, Küçük Asya Araştırmaları Merkezi, Atina: 2004.

Erdoğdu, Mehmet Akif, "Karaman Vilayetinin İdari Taksimatı", **Osmanlı Araştırmaları XII**, İstanbul: 1992, s. 425-430.

Farasapoulos, Simeon S., **Ta Sillata: Meleti Tou Nomou Ikoniou Ipo Geografikin, Fioogikin kai Ethnologikin Epopsin [Zile: Konya Vilayeti'nin Coğrafi, Filolojik ve Etnolojik Açıdan İncelenmesi]**, Deligianni kai Adelfon Kalegri Basımevi, Atina: 1895.

Gerlach, Stephan, **Türkiye Günlüğü 1573-1576**, Editör: Kemal Beydilli, Çev. Türkis Noyan, Kitap Yayınevi, İstanbul: 2006.

Göyünç, Nejat, "Osmanlı Devleti'nde Taşra Teşkilatı (Tanzimat'a Kadar)", **Osmanlı**, Cilt: 6, Ankara: 1999.

Ioannidis, Ioannis, **Kayseria Mitropolitleri ve Malumat-ı Mütenevvia**, Aleksandros Nomismatidis Matbaası, İstanbul: 1896.

İnalcık, Halil, **The Ottoman Empire: The Classical Age 1300-1600**, Çev: Norman Itzkowitz-Colin Imber, Weidenfeld and Nicolson, Londra: 1973.

Kalfoglou, I. H., **Mikra Asia Kıtasının Tarihi Coğrafiyesi**, İstanbul, Misailidis Kardeşler Matbaası, 1899.

_____, **Zincidere Karyesi'nde Bulunan Ioannis Prodromos Monastırı Yahut Moni Flavianon**, Aleksandros Nomismatidis Matbaası, İstanbul: 1898.

Karampodos, Vasileios, **To Gourdonos kai to Aravani**, M. Konstantinopulos Basımevi, İstanbul: 1948.

Karathanasis, Athanasios E., **Kappadokia**, Kiriakidi Kardeşler, Selanik: 2008.

Karatza, Eleni S., **Kappadokia: O Telefteos Ellinismos tis Periferias Aksaray Gelveri (Karvali) [Kapadokya: Aksaray Gelveri'nin Son Rumları]**, Gnosi Basımevi, Atina: 1985.

Kontogianni, Pant. M., **Geografia Tis Mikras Asias**, P. A. Petrakou Basımevi, Atina: 1921.

Koufos, Eirinis, **I Metafora Tis Musikis Proforikotitas Sto Horo kai Sto Hrono: Parelthon kai Paron Sto Sementere Tis Kappadokias [Müzik Kültürünün Ülkeler ve Zamanda Taşınması. Kapadokya'nın Sementre köyü, geçmiş ve şimdi]**, Yüksek Lisans Tezi, Makedonya Üniversitesi Müzik Bilimi ve Tekniği Bölümü, Selanik: 2011.

Krinopoulos, Sokratus, **Ta Fertekana: Ipo Ethnologikin kai Filologikin Epopsin Eksetazomena [Fertek: Etnolojik ve Edebi Açıdan İnceleme]**, Dim. Feksi Basımevi, Atina: 1889.

Mamoni, Kiriaki, "Samoteiaki Organosi Tou Ellinismou Sti Mikra Asia"[Küçük Asya Rumlarının Dernek Örgütlenmeleri]", **Deltiou Kentrou Mikrasiatikon Spoudon**, Tomos 6, s. 155-225.

Merlie, Melpos Logotheti, "Oi Elinikes Koinotites Sti Singhroni Kappadokia" [Çağdaş Kapadokya'da Rum Cemaatleri], **Deltiou Kentrou Mikrasiatikon Spoudon**, Sayı 1, 1977, s. 41-74.

Orakçı, Meryem, "Karamanlıca Bir Gazete: Terakki", **Culturel Encounters in the Turkish-Speaking Communities of the Late Ottoman Empire**, Editör: Evangelia Balta, Isis Press, İstanbul: 2014, s. 411-429.

Paspatis, Aleksandros, **Balıklı Rum Hastanesi Kayıtlarına Göre İstanbul'un Ortodoks Esnafı (1833-1860)**, Çev: Marianna Yerasimos, Kitap Yayınevi.

Pekin, Faruk, **Kapadokya Kayalardaki Şiirsellik –Gezi Rehberi-**, İletişim Yayınları, İstanbul: 2014.

Sarantidis, Arhelaos, **H Sinasos [Sinasos]**, Ioannos Nikolaidis Basımevi, Atina: 1899.

İnternet Kaynakları

Karahristos, Ioannis, "Metanastevsi Apo Kappadokia Pros Konstantinoupoli" [İstanbul'dan Kapadokya'ya Göç], **Egkiklopaideia Meizonos Ellinismou**, http://www.ehw.gr/l.aspx?id=5300, Erişim Tarihi: 14 Nisan 2025.

nilerek açıklanmış ve sosyal bilimlerin diğer disiplinlerinden destek alınarak disiplinler-arası bir anlayışla ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Kaynakça

Arnold, John H., **Tarih,** Çev: Sevda Çalışkan, Dost Kitapevi Yayınları, Ankara, 2007.

Bloch, Marc, **Tarih Savunusu veya Tarihçilik Mesleği,** Çev: Ali Berktay, İletişim, İstanbul, 2013.

Bozarslan, **Hamit, Ortadoğu'nun Siyasal Sosyolojisi: Arap İsyanlarından Önce ve Sonra**, Çev: Melike Işık Durmaz, İletişim, İstanbul, 2012.

Braudel, Fernand, **Tarih Üzerine Yazılar,** Çev: Mehmet Ali Kılıçbay, Doğu Batı Yayınları, Ankara, 2016.

Carr, Edward Hallett, **Tarih Nedir?,** Çev: Misket Gizem Gürtürk, İletişim, İstanbul, 2013.

Collingwood, R. G., **Tarih Tasarımı,** Çev: Kurtuluş Dinçer, Doğubatı Yayınları, Ankara, 2010.

Deringil, Selim, **İktidarın Sembolleri ve İdeoloji: II. Abdülhamid Dönemi (1876-1909)**, Doğan Kitap, İstanbul, 2014.

Durkheim, Emile, S**osyolojik Yöntemin Kuralları,** Çev: Cemal Bali Akal, Dost Kitapevi Yayınları, Ankara, 2012.

Eisenstadt, S. N., **Modernleşme; Başkaldırı ve Değişim,** Doğu Batı Yayınları, Ankara, 2007.

Enriquez, Eugene, **Sürüden Devlete: Toplumsal Bağ Üzerine Psikanalitik Deneme,** Çev: Nilgün Tutal, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2004.

Ergut, Ferdan, **Modern Devlet ve Polis,** İletişim Yayınları, İstanbul, 2015.

Evans, Richard J., **Tarihin Savunusu**, Çev: Uygur Kocabaşoğlu, İmge Kitabevi yayınları, Ankara, 1999.

Foucault, Michel, **Cinselliğin Tarihi,** Çev: Hülya Uğur Tanrıöver, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2007.

Fukuyama, Francis, **Tarihin Sonu ve Son İnsan: Yeni Dünya Düzeni Nedir?**, Çev: Zülfü Dicleli, Gün Yayıncılık, İstanbul, 1999.

Giddens, Anthony, **Kapitalizm ve Modern Sosyal Teori,** Çev: Ümit Tatlıcan, İletişim, İstanbul, 2010.

_____, **Ulus Devlet ve Şiddet,** Çev: Cumhur Atay, Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2008.

Habermas, Jürgen, **"Öteki" Olmak "Öteki"yle Yaşamak: Siyaset Kuramı Yazıları,** Çev: İlknur Aka, Yapı Kredi Yayınları, Ankara, 2015.

Hayes, Carlton J., **Milliyetçilik Bir Din,** Çev: Murat Çiftkaya, İz Yayıncılık, İstanbul, 2010.

Hobsbawm, Eric, **Milletler ve Milliyetçilik,** Çev: Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2014.

İbn Haldun, **Mukaddime**, Çev: Süleyman Uludağ, Dergah Yayınları, İstanbul, 2016.

Mann, Michael, **Devletler, Savaş ve Kapitalizm: Politik Sosyoloji İncelemeleri,** Çev: Semih Türkoğlu, Yurt Yayınları, İstanbul, 2013.

Sartre, Jean-Paul, **Varoluşçuluk,** Çev: Asım Bezirci, Say Yayınları, İstanbul, 2013.

Tilly, Charles, **Zor, Sermaye ve Avrupa Devletlerinin Oluşumu,** Çev: Kudret Emiroğlu, İmge Kitapevi, Ankara, 2001.

Timur, Taner, **İlkel Feodalizmden Yarı Sömürge Ekonomisine,** İmge Kitapevi, Ankara, 1996.

Weber, Max, **Ekonomi ve Toplum C. I-II.,** Çev: Latif Boyacı, Yarın Yayınları, İstanbul, 2012.

Yeğen, Mesut, **Devlet Söyleminde Kürt Sorunu,** İletişim Yayınları, İstanbul, 2006.

Yılmaz, İlkay, **Serseri Anarşist ve Fesadın Peşinde: II. Abdülhamid Dönemi Güvenlik Politikaları Ekseninde Mürur Tezkereleri, Pasaportlar ve Otel Kayıtları,** Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2014.

Avcıoğlu özelinde mesele oldukça basittir. Öncelikli olarak kalkınma sorunun sadece ekonomik bir mesele olmadığını, en çok siyasi bir mesele olduğunu fark etmek gerekir. Bu nedenledir ki Avcıoğlu'na göre kalkınma; mevcut toplumsal güç dengelerini değiştirmeden, ekonomik yapının yeniden düzenlenmesine dair teknik çözümlerle sağlanamaz. Kalkınma sürecindeki en büyük engel, sermaye egemenliğine dayanan "tutucular koalisyonu"dur. Çıkarları gereği Türkiye'deki mevcut iktisadi, siyasi ve toplumsal statükonun korunmasını isteyen bu koalisyon; kalkınmaya, toplumsal dönüşüme, eşitliğe ve ekonomik bağımsızlığa karşı direnç gösteren güçleri temsil etmektedir. Dolayısıyla öncelikli olarak bu sınıfın egemenliği tasfiye edilmelidir. Bu; sadece iktidara sahip olma meselesi değil, onu aşan bir meseledir. Bu yönüyle Avcıoğlu'nun yaklaşımı, teknik-ekonomik reçetelerle birlikte siyasal irade ve toplumsal seferberlik üzerine temellenen bütüncül bir kalkınma paradigması sunmaktadır.

Kaynakça

Atılgan, Gökhan, *"68'in Kapıları"*, **Türkiye'nin 1960'lı Yılları**, (Yay. Haz.) M. K. Kaynar, İletişim Yayınları, İstanbul, 2017, s. 315-341.

Atılgan, Gökhan, ***Yön-Devrim* Hareketi Kemalizm ile Marksizm Arasında Geleneksel Aydınlar**, Yordam Kitap, İstanbul, 2008.

Avcıoğlu, Doğan, *"Kemer Sıkalım Ama Önce Sosyal Adalet"*, ***Yön***, Sayı: 1, 20 Aralık 1961, s. 3.

Avcıoğlu, Doğan, *"Yapıcı Milliyetçilik"*, **Yön**, Sayı: 4, 10 Ocak 1962, s. 3.

Avcıoğlu, Doğan, **Türkiye'nin Düzeni Dün-Bugün-Yarın Birinci Kitap**, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1996.

Avcıoğlu, Doğan, **Türkiye'nin Düzeni Dün-Bugün-Yarın İkinci Kitap**, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1996.

Barış Dünyası, Sayı: 80, Ocak 1969, s. 8.

Çavdar, Tevfik, *"Bir Düşün Adamını Yitirdik"*, **Somut**, 11 Kasım 1983, s.1.

Gencer, Sedat, *"Şevket Süreyya Aydemir (1897-1976): Ütopyasını Yitiren Adam"*, Siyasal ve Entelektüel Tarihimizden Portreler, (Ed.) Halil Akkurt, Tarihçi Kitabevi, İstanbul, 2021, s.89-128.

Gürkan, Celil, **12 Mart'a Beş Kala**, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1986.

Kahraman, Hasan, Bülent, **Türk Siyasetinin Yapısal Analizi-I**, Agora Kitap-

lığı, İstanbul, 2008, s. 215.

Kazgan, Gülten, *"İz Bırakanlardan Yitirdiğimiz Bir Dost"*, **Somut**, Yıl 3, Sayı: 43, 25 Kasım 1983, s. 7.

Otyam, Fikret, *"Doğan Avcıoğlu ile Bir Konuşma"*, **Cumhuriyet**, 1 Temmuz 1969, s. 1.

Ozankaya, Özer, **Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Yönelimleri**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 1966.

Özdemir, Hikmet, **Kalkınmada Bir Strateji Arayışı Yön Hareketi**, Bilgi Yayınevi, 1986.

Selçuk, İlhan, *"Türkiye'nin Düzeni Dün-Bugün-Yarın"*, **Cumhuriyet**, 19 Ocak 1969, s. 2.

Sirmen, Ali, *"Bir Yurtsever"*, **Cumhuriyet**, 8 Kasım 1983, s. 3.

Soysal, İlhami, *"Avcıoğlu'nun Bıraktıkları"*, **Milliyet Sanat**, 1 Aralık 1983, Sayı: 85, s. 18-19.

Şahbaz, Yunus, *"Doğan Avcıoğlu: Nev'i Şahsına Münhasır Bir Teorisyen"*, **Cumhuriyet Dönemi Türk Düşüncesi İsimler Yönelimler Bakışlar**, (Edt.) Ö. Buçukçu, Bibliyotek Yayınları, Ankara, 2017, s. 37-56.

özelde ise ABD modernliğin, demokrasinin merkezi olarak daimî dost olarak nitelendirilirken; Doğu yani komünizmin merkez üssü olan SSCB ise gericiliğin, diktatörlüğün, baskının merkezi olarak değerlendirilmiştir.

Mecmuanın kendisini modern yaşam tarzı sunmada öğretici, eğitici bir rol üstlendiği dergide yer alan diğer haber ve yazılarla kendini göstermiştir. Hemen her sayıda iyi, doğru ve güzel olana dair bir örnek sunulmuştur. Bu bazen moda sayfalarında, bazen bilim, bazen sanat ve edebiyat alanında… Hangi alanda olursa olsun hemen hepsinde Batılılar gibi yaşamanın doğruluğu ve modernliği üzerinde durulmuştur.

Uzun yıllar okuyucuyla buluşan ve yüksek tiraja sahip olan Hayat Mecmuası, hangi dönemde olursa olsun o dönemin siyasi, sosyal, iktisadi ve kültürel yaşamını anlamada önemli bir kaynaktır. Mecmua yazarları, ait oldukları dönemin popüler kültürünü açıkça yazı ve haberlerine yansıtmışlar ve bu yansıma da okuyucuda karşılık bulmuştur.

Kaynakça

Ahmad Feroz, **Modern Türkiye'nin Oluşumu, Kaynak Yayınları,** Ankara, 2017.

Koloğlu Orhan, **Osmanlıdan Günümüze Türkiye'de Basın, İletişim Yayınları**, İstanbul, 1992.

Oran Baskın (Ed), **Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar,** C:1, İletişim Yayınları, İstanbul, 2014.

Ortaylı İlber, **Tarihin İzinde**, İz Yayıncılık, İstanbul, 2017.

Pamuk Orhan, **İstanbul Hatıralar ve Şehir**, YKY, İstanbul,2003.

Rado Şevket, *"Eserler Devrinin Yeni Bir Eseri"*, **Hayat**, No:1, 6 Nisan 1956, s.3.

Rado Şevket, *"Sohbet Köşesi"*, **Hayat,** No:1, 6 Nisan 1956, s.3.

Resmî Gazete, 6326 No'lu Petrol Kanunu, No: 8659, 16 Mart 1954, ss.285-359.

Şevket Rado, *"Babam Sultan Hamid Hatıralar Hayat Mecmuasında Neden Yarıda Kalmıştı"*, Hayat, Yıl:20, Sıra No: 990, S:39, C:3, 25 Eylül 1975.

TBMM Zabıt Ceridesi, 9. Devre, C:29, 8 Mart 1954, ss.451-526.

Süreli Yayınlar

Hayat Mecmuası (1956-1960)-tüm sayılar-

Kaynakça

Arşivler

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)

VEKAM Kütüphanesi ve Arşivi

Resmi Yayınlar

Resmî Gazete

Süreli Yayınlar

Hakimiyet-i Milliye

Eserler

Altaban, Özcan, *"Cumhuriyet'in Kent Planlama Politikaları ve Ankara Deneyimi"*, **75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık İçinde**, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1978.

Ankara Şehrinin Profesör M. Jausseley, Jansen, Brix Taraflarından Yapılan Plan ve Projelerine Ait İzahnameler, Hakimiyet-i Milliye Matbaası, 1929.

"Ankara - Herman Jansen", **Hakimiyet-i Milliye**, 9 Temmuz 1929.

"Ankara'nın Planı: Jüri Jansen'in Projesini Şehrin Planı Olarak Kabul Etti", **Hakimiyet-i Milliye**, 27 Mayıs 1929.

Asaf, Burhan, *"Ankaralı"*, **Hakimiyet-i Milliye**, 24 Kanunisani 1929.

Atay, Falih Rıfkı, **Çankaya**, İstanbul: Doğan Kardeş Matbaa, 1969.

Aydın, Suavi, Emiroğlu, Kudret, Türkoğlu Ömer, Özsoy D, Ergi, **Küçük Asya'nın Bin Yüzü: Ankara**, Ankara: Dost Kitapevi Yayınları, 2005.

Baltaoğlu, Ali Galip, **Atatürk Dönemi Valileri (29 Ekim 1923-10 Kasım 1938)**, Ankara: Ocak Yayınları, 1998.

Bayman, Mustafa Adli, **Tandoğan: Şahsiyeti, Ölümü, Hatıraları**, İstanbul: Tan Matbaası, 1949.

Burat, Sinan, *"Resting by Moving on the Greenways: Design of the Urban Green Spaces in Jansen's Plans for the Capital and Their Implementation and Modification Process (1932-1960)"*, **İdeal Kent**, 4 Eylül 2011.

İnönü, İsmet, **Hatıralar**, Cilt 2, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1987.

Kadri, Yakup, *"Ankara Şehri"*, **Hakimiyet-i Milliye**, 1 Haziran 1929.

Kandemir, Seyyah, **Ankara Vilayeti**, Ankara, 1932.

Keleş, Ruşen, Duru, Bülent, *"Ankara'nın Ülke Kentleşmesindeki Etkilerine Tarihsel Bir Bakış"*, **Mülkiye**, Cilt XXXII, Sayı 261, 2008.

Kocabaşoğlu, Uygur, *"Bir Devir, Bir Şehir, Bir Adam: 1929-1946 Ankara'sı ve Nevzat Tandoğan"*, **İki Arada Bir Derede İmlaya Gelmez Tarih Yazıları**, İstanbul, 1997.

Mermi, M, *"İdeal Ankara"*, **Hakimiyet-i Milliye**, 15 Haziran 1931.

Mesut, Zeki, *"İmar Aşkı"*, **Hakimiyet-i Milliye**, 3 Eylül 1929.

Orhun, Hayri, Kasaroğlu, Celal, Belek, Mehmet, Atakul, Kazım, **Meşhur Valiler: 50 Ünlü Vali**, İçişleri Bakanlığı, Ankara, 1969.

Öztürk, Kazım, **Türk Parlamento Tarihi TBMM III. Dönem (1927-1931)**, Cilt 1, Ankara, 1995.

"Profesör Jansen Dün Geldi", **Hakimiyet-i Milliye**, 7 Temmuz 1929.

"Profesör Jansen Haritalar Üzerinde Planın Tatbikine Başladı, Profesör İlk İş Olarak Yenişehirdeki Gazi Bulvarını Tashih Edecektir", **Hakimiyet-i Milliye,** 15 Mayıs 1929.

Rıfkı, Falih (Atay), *"Plandan Sonra Ankara"*, **Hakimiyet-i Milliye**, 3 Haziran 1929.

Rıfkı, Falih (Atay), *"Tecrübeler Mektebi"*, **Hakimiyet-i Milliye**, 25 Ağustos 1929.

Tekeli, İlhan, **Cumhuriyet'in Belediyecilik Öyküsü (1923-1990)**, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2009.

Tekeli, İlhan, İlkin, Selim, **Bahçelievler'in Öyküsü Bir Batı Kurumunun Yeniden Yorumlanması**, Kent Kooperatifi Yayınları, 1984.

Tankut, Gönül, **Bir Başkentin İmarı**, İstanbul: Anahtar Kitap, 1993.

DÜNYA'DA DELİLİK
OSMANLI'DA DİVANELİK

Müjen İlnem

Bu kitabın yayın hakkı PHOENIX YAYINEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayınlayıcısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

DÜNYA'DA DELİLİK
OSMANLI'DA DİVANELİK

Yazar: Müjen İlnem
Editör: Gülşen Demirci
Grafik Tasarım: İrem Nur Acar
©Phoenix Yayınevi Tüm Hakları Saklıdır.
Kasım 2025, Ankara
ISBN No: 978-605-7789-75-4
Phoenix Yayınevi-Ünal Sevindik
Yayıncı Sertifika No: 11003
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay-Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Baskı: Vadi Grafik Ltd. Şti.
İvedik Organize Sanayi 1420. Cd. No: 58
Ostim Yenimahalle/Ankara
Sertifika No: 47479
Dağıtım:
Siyasal Kitabevi
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay/Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com

KAYNAKÇA

Arşiv Kaynakları

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

A. DVNSMHM. d. 67/232

A. DVNSMHM. d. 99/46

A. DVNSMHM. d. 115/357, 115/500

A. DVNSMHM. d. 115/249

A. DVNSMHM. d. 117/108

A. DVNSMHM. d. 115/2049

AE. SAMD. III. 28/2648

C. ML. 75/3486, 64/2903

C. ZB. 6/262

HAT. 207/10935

İE. ML. 5/365

TS. MA. e.801 - 3 (TSMA No7023/367 - 409)

İstanbul Kadı Sicilleri

Bab Mahkemesi 151 numaralı sicil (H.1143 - 1144/M. 1730 - 1731), cilt 66. https://www.kadisicilleri.org/veri/gorselx/jenerik/bab151j.pdf

Bab Mahkemesi 197 numaralı sicil (H.1162 - 1163/M. 1749 - 1750), cilt 73. https://www.kadisicilleri.org/veri/gorselx/jenerik/bab197j.pdf

Galata Mahkemesi 20 Numaralı Sicil (H. 1005 - 1007/M. 1596 - 1599), cilt 35. https://www.kadisicilleri.org/veri/gorselx/jenerik/glt020j.pdf

Üsküdar Mahkemesi 1 numaralı sicil (H.919 - 927/M. 1513 - 1521), cilt 1. https://www.kadisicilleri.org/veri/gorselx/jenerik/usk001j.pdf

Üsküdar Mahkemesi 403 numaralı sicil (H.1154 - 1155/M. 1740 - 1742), cilt 70. https://www.kadisicilleri.org/veri/gorselx/jenerik/usk403j.pdf

Üsküdar Mahkemesi 531 numaralı sicil (H.1204 - 1207/M. 1790 - 1793), cilt 81. https://www.kadisicilleri.org/veri/gorselx/jenerik/usk531j.pdf

Kitaplar

Abdülvehhâb bin Yûsuf ibn-i Ahmed el-Mârdânî, *Kitâbu'l-Müntehab fi't-Tıb,823 - 1420.* Hazırlayan Ali Haydar Bayat. İstanbul: Merkezefendi Geleneksel Tıp Derneği Yayınları. 2005.

Adıvar, Adnan. *Osmanlı Türklerinde İlim*, 4. Baskı. İstanbul: Remzi Kitapevi, 1982.

Ağırakça, Ahmet. "Osmanlı Tıbbının Kaynakları" *Osmanlılarda Sağlık II* içinde, Derleyen Çoşkun Yılmaz ve Necdet Yılmaz, 155. İstanbul: Biofarma, 2006.

Akdağ, Ahmet. "Sakızlı İsa Efendi'nin Devâ-i Emrâz İsimli Eseri." *Sakızlı İsa Efendi ve Nizâm'ül Edviyesi Üzerine İncelemeler* içinde, Derleyen Sibel Murad ve Mücahit Kaçar, 101 - 47. İstanbul: DBY Yayınları, 2021.

Akın, Haydar. *Delilik Melankoli Cinlenme Hristiyan Batı Dünyasında Aykırılık Yaratan Hallerin Tarihi*. İstanbul: Verba yayıncılık, 2021.

Akman, Mustafa. *Celâleddin Ed-Devvânî Ahlâkî, Siyasi, Felsefî Tasavvufî ve Kelâmî Görüşleri.* İstanbul: Ensar Yayıncılık, 2017.

Ali İbn Muhammed Es-Seyyid Eş-Şerif Cürcani. *(Tarifat) Arapça - Türkçe Terimler Sözlüğü*, 2. Baskı. Çeviren Arîf Erkan. İstanbul: Bahar Yayınları, 1997.

American Psychiatric Association. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, Fifth Edition, Text Revision. Washington DC: American Psychiatric Association Publishing, 2022.

Artvinli, Fatih. *Delilik Siyaset ve Toplum Toptaşı Bimarhanesi (1873 - 1927).* İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, 2013.

Atabek, Emine. *Ortaçağ Tababeti.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları, 1977.

Atsız, Buğra. *Vecihi Tarihi Sadeleştirilmiş Kısaltılmış Şekliyle.* İstanbul: Post Yayın, 2016.

Aydın, Betül. *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*, 3. Baskı. İstanbul: Nobel Yayın, 2010.

Aynur, Hatice. "Kurgusu ve Vurgusuyla Kendi Kaleminden Âşık Çelebi'nin Yaşam Öyküsü" *Âşık Çelebi ve Şairler Tezkiresi Üzerine Yazılar* içinde, Derleyen Aslı Niyazioğlu ve Hatice Aynur, 57 - 19. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2011.

Aziz-Zade Hüseyin Ramiz. *Âdâb-ı Zurafâ İnceleme - Tıpkıbasım - İndeks*. Hazırlayan Sadık Erdem. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2019.

Babaoğlu, Ali. *Psikiyatri Tarihi*. İstanbul: Okuyan Us Yayınları, 2002.

Bayat, A.H., *Tıp Tarihi*. Ankara: Üçer Matbaacılık, 2016.

Bayat, Fuzuli. *Türk Kültüründe Deli ve Delilik.* Ankara: Ötüken Yayınları, 2018.

Bayat, Fuzuli ve Çağla Çama. *Türk İnanç Paradigmasında Kültler.* Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları, 2023.

Bayat, Fuzuli. *Ana Hatlarıyla Türk Şamanlığı*. İstanbul: Ötüken Yayınları, 2006.

Bulut, Sefa. "Edirne-Bayezid Dârüşşifâsı'nda Akıl Hastalarının Tedavisi." *Türk İslam Tarihinde Yüksek Öğretim Selçuklu - Osmanlı Sınırlarında Gelenek ve Değişimi* içinde, Derleyen Mustafa Gencer, 105 - 89. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Yayınları, 2015.

Burton, Robert. *Melankolinin Kısa Anatomisi*. Çeviren Alper Kaan Bilir. İstanbul: Maya Kitap Yayınları, 2024.

Celâleddin Devvân'i. *Ahlâk-ı Celâlî,* 2. Baskı. Çeviren Ejder Okumuş. Ankara: Fecr Yayınları, 2020.

Cezar, Mustafa ve Mithat Sertoğlu. *Mufassal Osmanlı Tarihi Resimli - Haritalı*, 2. Baskı, *Cilt No: I, IV*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2011.

Colp, Ralph Jr. "Psikiyatrinin Tarihi." *Kaplan & Saddock's Comprehensive Textbook of Psychiatry*, 8. Baskı, Cilt No: 4 içinde, Editör Benjamin J. Saddock ve Virginia A. Saddock, Çeviren Hamdullah Aydın ve Ali Bozkurt, 4047 - 4013. Ankara: Güneş Kitabevi, 2007.

Clericuzio, Antonia. "İnsan Bedeni ve Hastalıkları: Anatomi, Teorik ve Pratik Tıp" *16.Yüzyıl Rönesans Çağ*, 2. Baskı içinde, Derleyen Umberto Eco, Çeviren Adnan Tonguç, 479 - 470. İstanbul: Alfa Basım Yayın, 2020.

Croutier, Alev Lytle. *Peçeli Dünya*. Çeviren Mehmet Ali Kayabal. İstanbul: Yılmaz Yayınları, 1990.

Çetin, Mesut. "Psikiyatrinin Kısa Tarihi." *Araştırma ve Klinik Uygulamada Biyolojik Psikiyatri: Şizofreni-I*, 3. Baskı, Cilt No: 1 içinde, Derleyen Mehmet Emin Ceylan ve Mesut Çetin, 83 - 1. İstanbul: Yerküre Tanıtım ve Yayıncılık Hizmetleri, 2005.

Çığ, Muazzez İlmiye. *Ortadoğu Uygarlık Mirası I*, Ankara: Kaynak Yayınları, 2019.

Dinçmen, Kriton. *Deskriptiv ve Dinamik Psikiyatri*. İstanbul: Atlas Kitabevi Yayınları, 1969.

Dols, Michael W., *Mecnun: Ortaçağ İslam Toplumunda Deli*. Çeviren Didem Gamze Dinç. İstanbul: Alfa Yayınları, 2023.

Dünya Sağlık Örgütü, Dünya Sağlık Örgütü ICD - 10 Ruhsal ve Davranışsal Bozukluklar Sınıflandırılması Klinik Tanımlamalar ve Tanı Kılavuzu, Ankara: Türkiye Sinir ve Ruh Sağlığı Derneği Yayını, 1992.

Ebu Bekir Razi. *Ruh Sağlığı: Et Tıbbur-Ruhani*, 3. Baskı. Çeviren Hüseyin Kahraman. İstanbul: İz Yayıncılık, 2015.

Ebu'l-Kasım En-Neysaburî. *Akıllı Deliler Ukalâu'l-Mecânin*. Çeviren Yahya Atak İstanbul: Şule Yayınları, 2021.

Ebu Zeyd Ahmed El-Belhi. *Mesâlihu'l-Ebdân ve Ve'l-Enfüs: Beden ve Ruh Sağlığı,* 4. Baskı. Çeviren Muhammed Uysal. İstanbul: Endülüs Kitap, 2023.

Emery, Alan ve Marcia Emery. *Tıp ve Sanat.* Çeviren Yeşim Türkmenoğlu. İstanbul: CSA Global Publishing, 2005.

Enfî Hasan Hulûs. *Halvetî XVI - XVIII. Asırlarda Yaşayan Veliler ve Deliler Tezkiretü'l-Müteahhirîn*. Hazırlayan Mustafa Tatçı ve Musa Yıldız. İstanbul: H Yayınları, 2014.

Erasmus, Desiderius. *Deliliğe Övgü,* 4. Baskı. Çeviren Nusret Hızır. İstanbul: Kabalcı Yayınları, 1992.

Esrar Dede. *Tezkire-i Şuarâ-yı Mevleviyye*. Hazırlayan İlhan Genç. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2000.

Eşref Bin Muhammed. *Hazâinü's-Sa'âdât*. Hazırlayan Mücahit Kaçar ve Nadir İlhan. İstanbul: Endülüs Kitap, 2022.

Evliya Çelebi. *Günümüzün Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi: İstanbul,* 1. Kitap, Cilt No: *I, II.* Hazırlayan Seyit Ali Kahraman. İstanbul: Yeditepe Yayınları, 2021.

Evliya Çelebi. *Günümüzün Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi Konya – Kayseri - Antakya- Şam – Urfa – Maraş - Sivas Gazze - Sofya - Edirne,* 3. Kitap, Cilt No:2. Hazırlayan Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı ve Zekeriya Kurşun. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2006.

Evliya Çelebi. *Evliya Çelebi Seyahatnamesi Mısır, Sudan, Habeş (1672 - 1680),* Cilt No:10. Hazırlayan bilinmiyor. İstanbul: Devlet Basımevi, 1938.

Eyuboğlu, İsmet Zeki. *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü,* 4. Baskı. İstanbul: Sosyal Yayınlar, 2004.

Foucault, Michel. *Deliliğin Tarihi,* Cilt No: I. Çeviren Mehmet Ali Kılıçbay. Ankara: İmge Yayınları, 1992.

Foucault, Michel. *Deliliğin Tarihi,* Cilt No: II - III. Çeviren Mehmet Ali Kılıçbay. Ankara: İmge Yayınları, 1993.

Geçtan, Engin. *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar,* 2. Baskı. Ankara: Maya Matbaacılık Yayıncılık, 1982.

Gelibolulu Mustafa Ali. *Künh'ül-Ahbar'ın Tezkire Kısmı.* Hazırlayan

Mustafa İsen. Ankara Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 1994.

Gevrekzâde Hasan Efendi. *Netîcetü'l Fikriyye Çocuk Sağlığı ve Gelişimi*. Hazırlayan Şaziye Dinçer Bahadır. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2019.

Goldstein, E. Bruce. *Bilişsel Psikoloji*. Çeviren Okhan Gündüz. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2013.

Gül, Enes. "Osmanlı Sultan Darüşşifaları." *Osmanlılarda Sağlık,* Cilt No: I, Derleyen Çoşkun Yılmaz ve Necdet Yılmaz, 284 - 273. İstanbul: Biofarma, 2006.

Güvahi. *Pend-Name.* Hazırlayan Mehmet Hengirmen. Ankara: Kültür Turizm Bakanlığı Yayınları, 1983.

Hacı Paşa, *Müntahab-ı Şifâ.* Hazırlayan Zafer Önler. İstanbul: İleri Basım Matbaacılık, 2019.

Hammer - Purgstall, Joseph Von. *Büyük Osmanlı Tarihi, 10.Cilt.* Çeviren Mehmet Ata, Vecdi Bürün, Refik Özdek, Hazırlayan Mümin Çevik, Erol Kılıç, Osman Demirtepe. İstanbul: Üçdal Hikmet Neşriyat, 1998.

Hançerlioğlu, Orhan. *Ruhbilim Sözlüğü,* 3.baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1997.

Hoca Sâdeddin. *Tâcü't-tevârih,* 2. Baskı, Cilt No: II. Hazırlayan İsmet Parmaksızoğlu. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1979.

Hüseyin Tugi. *Musibetname.* Hazırlayan Şevki Nezihi Aykut, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2010.

İbn Haldun, *Mukaddime,* Hazırlayan Süleyman Uludağ, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2007.

İbn Miskeveyh. Ahlâk Eğitimi: Tehzibu'l-Ahlâk. Çeviren Abdulkadir Şener, İsmet Kayaoğlu ve Cihat Tunç. İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2022.

İbnü'l Arabi, *Fütühat-ı Mekkiyye II*. Çeviren Ekrem Demirli. İstanbul: Litera Yayınları, 2006.

İbni Sina. *Tahbîzü'l-Mathûn El-Kânûn Fi't-Tıb Tercümesi, Cilt No: III.* müellif Tokadî Mustafa Efendi, Hazırlayan Mustafa Koç ve Eyüp Tan-

rıverdi. İstanbul: Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2018.

İbrahim Peçevi. *Peçevi Tarihi*, Cilt No:1. Hazırlayan Murat Uraz. İstanbul: Neşriyat Yurdu, 1968.

İshak Bin Murad. *Edviye-i Müfrede*, 2. Baskı. Hazırlayan Mustafa Canpolat ve Zafer Önler. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2016.

Jackson, Stanley W., *Melancholia And Depression: From Hippocratic Times to Modern Times*. New Haven: Yale University Press, 1986.

Kılıç, Rüya. *Erken Modern Osmanlı'da Deliler ve Delilik*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2023.

Kınalızâde Ali Çelebi. *Ahlâk-Alâ'î*, 7. Baskı. Hazırlayan Mustafa Koç. İstanbul: Klasik Yayınları, 2021.

Kınalızâde Hasan Çelebi. *Tezkiretü'ş-Şu'arâ, 3.baskı, Cilt No: I, II.* Hazırlayan İbrahim Kutluk. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2014.

Krafft-Ebing, Richard von. *Lehrbuch der Psychiatrie auf klinischer Grundlage für praktische Ärzte und Studirende.* Stuttgart: Stuttgart: F. Enke, 1897.

Kumrular, Özlem. *Kösem Sultan İktidar, Hırs, Entrika*. İstanbul: Doğan Kitap Yayınları, 2015.

Lami'i Çelebi. *Latifeler Kitabı Letâif-i Lami'î.* Hazırlayan Yaşar Çalışkan. İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2015.

Latifî. *Latifî Tezkiresi.* Hazırlayan Mustafa İsen. Ankara: Kültür Turizm Bakanlığı Yayınları, 1990.

Lehmann, E. Heinz. "Schizophrenia History." *Comprehensive Textbook of Psychiatry III*, 3rd edition, Volume - 2, Derleyen Harold I. Kaplan, Alfred M. Freedman, Benjamin J. Sadock.1113 - 1104. Baltimore, Maryland: Williams & Wilkins Company, 1980.

Lyons, Albert S. ve Joseph Petrucelli. "On Yedinci Yüzyıl." *Çağlar Boyu Tıp*, Çeviren Nilgün Güdücü: 458 - 456. İstanbul: Roche, 1997.

Mahmud Cemâleddîn EL-Hulvî. *Lemezât-ı Hulviyye ez-Lemehât-ı Ulviyye Halveti Büyüklerinin Tatlı Halleri*, 3. Baskı. Hazırlayan Mehmet Serhan Tayşi. İstanbul: Semerkand Yayınları, 2020.

Mehmed Nazmi Efendi. *Osmanlılarda Tasavvufi Hayat Halvetîlik Örneği*

Hediyyetül-İhvan. Hazırlayan Osman Türer. İstanbul: İnsan Yayınları, 2005.

Mora, George. "Historical and Theoretical Trends in Psychiatry". *Comprehensive Textbook of Psychiatry III,* 3rd edition, Volume - 1 *içinde*. Derleyen Harold I. Kaplan, Alfred, M, Freedman, Benjamin J. Sadock. Baltimore, Maryland: Williams & Wilkins Company, 1980:96 - 4.

Mossensohn-Shefer, Miri. *Osmanlı'da Tıbbı Tedavi ve Tıbbi Kurumlar 1500 - 1700*, Çeviren Bülent Üçpınar. İstanbul: Kitap yayınevi, 2014.

Mustafa Safayi Efendi. *Tezkire-i Şafayi (Nuhbetül-Asar Min Feva`id`il Eşar) İnceleme Metin İndeks.* Hazırlayan Pervin Çapan Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2005.

Nâimâ Mustafa Efendi. *Nâimâ Tarihi, cilt No:2.* Çeviren Zuhuri Danışman. İstanbul: Zuhuri Danışman Yayınevi, 1967.

Nâimâ Mustafa Efendi. *Nâimâ Tarihi, cilt No:5.* Çeviren Zuhuri Danışman. İstanbul: Zuhuri Danışman Yayınevi, 1969.

Nasîruddin Tusî. *Ahlâk-I Nâsırî*, 2. Baskı. Editör Tahir Özakkaş, Çeviren Anar Gafarov ve Zaur Şükürov. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2007.

Nizâmi Arûzî Semerkandî. *Çehâr Makale.* Çeviren Esin Eren Soysal. İstanbul: Demavend Yayıncılık, 2016.

Özön, Mustafa Nihat. *Osmanlıca Türkçe Sözlük,* 4. Baskı. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri, 1965.

Öztürk, Levent. *İslam Dünyasında Hastaneler.* İstanbul: Siyer Yayınları, 2018.

Öztürk, Orhan ve Aylin Uluşahin. *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*, 11. Baskı, Cilt No I - II. Ankara: Tuna Matbaacılık, 2008.

Râşid Mehmed Efendi, Çelebizâde İsmail Âsım Efendi. *Târih-i Râşid ve Zeyli I*. Hazırlayan Abdülkadir Özcan, Yunus Uğur, Baki Çakır, Ahmet Zeki İzgöer. Klasik Yayınları, 2013.

Ralamb, Claes. *İstanbul'a bir yolculuk 1657 - 1658*, 3. Baskı. Çeviren Ayda Arel, İstanbul: Kitap Yayınevi, 2017.

Sadock, Benjamin James, Virginia Alcott Sadock ve Pedro Ruiz. *Kaplan & Sadock Psikiyatri: Davranış Bilimleri/ Klinik Psikiyatri*, 11. Baskı. Çeviren Ali Bozkurt, Güneş Tıp Kitabevi Yayınları, 2016.

Salih Bin Nasrullah. *Beden Sağlığının Korunması Gâyetü'l-Beyân Fî Tedbiri Bedeni'l-İnsân.* Hazırlayan Ali Işık. İstanbul: Çizgi Kitabevi Yayınları, 2019.

Salim Efendi. Tezkiretü'ş-Şuara. Hazırlayan Adnan İnce. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 2005.

Samuk, Fevzi. *Anadolu'da Akıl Hastaları.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Psikiyatri Kliniği Vakfı Yayınları, 1981.

Samuk, Fevzi. *Türkiye'de Akıl Hastanelerinin Dünü ve Bugünü.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Psikiyatri Kliniği Vakfı Yayınları, 1980.

Selânikî Mustafa Efendi. *Tarih-İ Selânikî*, 2.baskı, Cilt No: II, Hazırlayan Mehmet İpşirli. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1999.

Semerkand'lı Nizamii Aruzi. *Tıp İlmi ve Meşhur Hekimlerin Mahareti*. Çeviren Abdülbaki Gölpınarlı, Hazırlayan Süheyl Ünver. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1936.

Seyyid Hüseyin Nasr. *İslam'da Bilim ve Medeniyet.* Çeviren Nabi Avcı, Kasım Turhan, Ahmet Ünal. İstanbul: İnsan Yayınları, 1991.

Scull, Andre. *Uygarlık ve Delilik Akıl Hastalığının Kültürel Tarihi,* Çeviren Nurettin El Hüseyni. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2017.

Scull, Andre. *Deliliğin Kısa Tarihi,* Çeviren Deniz Aktan Küçük İstanbul: Say Yayınları, 2024.

Shorter, Edward. *A History of Psychiatry From The Era of The Asylum to The Age of Prozac.* The United States of America: John Wiley & Sons, Inc, 1998.

Shorter, Edward. "Psikiyatri Tarihi", *Kaplan & Sadock's Comprehensive Textbook Of Psychiatry,* 10. Baskı içinde. Editörler Benjamin J. Sadock, Virginia A. Sadock, Pedro Ruiz, Çeviren Onur Gökçen, 4390 - 4387. Ankara: Güneş Tıp Kitabevi Yayınları, 2022.

Sinan Paşa. *Maârif-nâme Özlü Sözler ve Öğütler Kitabı.* Hazırlayan Mertol Tulum. İstanbul: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 2013.

Sinan Paşa. *Yakarışlar Kitabı (Tazarru'nâme),* 2. Baskı. Hazırlayan Mertol Tulum. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2022.

Songar, Ayhan. *Psikiyatri,* 2. Baskı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları, 1976.

Şerefeddin Sabuncuoğlu. *Cerâhiyyetü'l-Hâniyye,* 2. Baskı, Cilt No: I. Hazırlayan İlter Uzel. Ankara: Türk Tarih Kurumu Kuban Matbaacılık Yayıncılık, 2020.

Şeyhi Mehmed Efendi. *Vekâyi 'u'l-Fuzalâ I - II - III - IV*. Haz. Ramazan Ekinci. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2018.

Tabîb İbni Şerif. *Yadigâr 15.Yüzyıl Türkçe Tıp Kitabı Yadigâr-ı İbni Şerif,* 2. Baskı. Derleyen Orhan Sakin. İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, 2019.

Taşköprülüzade Ahmet Efendi. *Eş-Şekâ'iku'n-Nu'Mâniyye Fî Ulemâi'd-Devleti'l-Osmâniyye*, Çeviren Muhammet Hekimoğlu. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2019.

Teber, Serol. *Melankoli Normal Bir Anomali,* 4. Baskı. İstanbul: Say Yayınları, 2009.

Tokaç Mahmut. "Osmanlı Dönemi Türkçe Tıp Yazmaları, *Osmanlılarda Sağlık, Cilt No: I* içinde. Derleyen Çoşkun Yılmaz ve Necdet Yılmaz, 186 - 165. İstanbul: Biofarma, 2006.

Turabi, Ahmet Hakkı. *Gevrekzâde Hafız Hasan Efendi ve Musiki Risalesi* İstanbul: Rağbet Yayınları, 2005.

Uluçay, Çağatay. *Harem,* 6. Baskı. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1992.

World Health Organization. *ICD - 11 Classification of Mental and Behavioural Disorders Diagnostic Criteria for Research*. Geneva: World Health Organization, 2018.

Yakub B. İshak El Kindi. *Üzüntüden Kurtulma Yolları*, 2. Baskı. Çeviren Mustafa Çağrıcı. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2015.

Yılmaz, Yasin. "Süleymaniye Darüşşifası ve Tıp Medresesi". *Osmanlılarda Sağlık,* Cilt No: I içinde. Derleyen Çoşkun Yılmaz ve Necdet Yılmaz. İstanbul: Biofarma 2006:285 - 298.

Yörükan, Yusuf Ziya. *Müslümanlıktan Evvel Türk Dinleri Şamanizm*. Ankara: Ötüken Yayınları, 2005.

Zilboorg, Gregory ve George W. Henry. *A History Of Medical Psychology*. New York: Haddon Craftsmen, 1941.

Zinkeisen, JohannWilhelm. *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi (1623 - 1669), Cilt No: IV*. Çeviren Nilüfer Epçeli, Editör Erhan Afyoncu. İstanbul: Yeditepe yayınları 2011.

Ziyalar, Adnan. Psikiyatri Lûgatı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Psikiyatri Kliniği Vakfı Yayınları. 1981.

Tezler

Altuner, Nuran Üzer. "*Safâi ve Tezkiresi İnceleme - Tenkitli Metin İndeks*." Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1989.

Akın, Haydar. "*Antikçağ'dan Yeniçağ'a Delilik, Melankoli ve Cinlenme Avrupa'da Aykırı Olma Halleri Üzerine Tarihsel Bir İnceleme*" Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 2014 Aycibin, Zeynep. "*Kâtib Çelebi Fezleke Tahlil ve Metin I*" Doktora Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, 2007.

Atak, Seyhan. "*Selçuklu ve Bizans Dönemlerinde Tababet (Karşılaştırmalı Bir Çalışma).*" Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2019.

Basalak, Mehmet. "*Aulus Cornelius Celsus ve De Medicina Eserinde İdeal Hekimin Nitelikleri.*" Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2012.

Çil, Murat. "*Mü'min Bin Mukbil Sinobi Ẕaḫire-yi Muradiyye (inceleme - metin - dizin)*" Doktora Tezi, Sivas Üniversitesi, 2021.

Çoraklı, Cana Vilken. *"Cicero'da Ruh Halleri Üzerine Bir Çözümleme."* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2021.

Düzenli, Pehlül. "*Osmanlı Hukukçusu Şeyhülislâm Ebusuud Efendi ve Fetvaları."* Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2007.

Ekinci, Gökhan. "*Birinci Mustafa'nın Hayatı ve Faaliyetleri."* Yüksek Lisans Tezi, Artvin Çoruh Üniversitesi, 2022.

Erdem, Didem Gülçin. "*Denizli Halk Kültüründe Deliler ve Delilik*." Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, 2016.

Eroğlu, Emine. "*Abbasiler Dönemi Sağlık Hizmetleri ve Tıbbî Gelişmeler."* Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, 2023.

Güven, Meriç. "*Abdülvehhâb Bin Yusuf'un Müntahab-ı Fi't-Tıbb'ı*." Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi, 2005.

İmad, Shaymaa. "*Düstûru`l-Vesîm fi`t-Tıbbi`l-Cedîd ve`l-Kadîm*." Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, 2019.

Kahraman, Burçin. "*Hitit Panteonunun Tarihsel Gelişimi: Kültürleşme ve Senkretizm*." Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2021.

Kılıç, Filiz. "*Meşa'irü'ş-Şu'ara İnceleme Tenkitli Metin*." Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, 1994.

Köse, Üzeyir. "*İslam Ceza Hukukunda Fail ve Mağdur Olarak Çocuğun Durumu*.'' Doktora Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, 2017.

Nazlı, İpek Hüner. "*Traveling within The Empire Perceptions of The East in The Historical Narratives of Mustafa Âli and Evliya Çelebi on Cairo*." Yüksek Lisans Tezi, Sabancı Üniversitesi, 2011.

Oral, Ertuğrul. "*Mehmet Halife Tarihi Gilman-i*." Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2000.

Önder, Elif Nur. "*Hayatizade'nin İllet-İ Merakiyye ve Sevda-yı Merakiyye Risalelerinin Klasik Tıptaki Ahlat-ı Erbaa Düşüncesine Göre İncelenmesi ve Transkripsiyonlu Metni*." Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, 2020.

Özdemir, Erol. "*Ruy Gonzalez Clavijo'nun Seyahatnamesi ve Kritiği*." Yüksek Lisans Tezi, T.C. İstanbul Üniversitesi, 2022.

Özgül, İbrahim. "*Kara Çelebi-zâde Abdülaziz Efendi'nin Ravzatü'l-Ebrâr Adlı Eseri Tahlil ve Metin*." Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, 2010.

Sökülmez, Şerafettin. "*Şeyhülislâm Sun'ullah Efendi'nin Fetvasına Göre Osmanlı Hukukunda Talâk*." Yüksek Lisans Tezi, T.C. İstanbul Üniversitesi,2013.

Şahin, Mehmet. "*Yazılı Kaynaklara Göre Hititler Devrinde Kadın Ritüelleri."* Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, 2023.

Şahinbaş, Gaye. "Boğazköy Belgelerine Göre Hititler Devrinde Anadolu'da Anatomi ve Tıp." Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1995.

Turan, Abdulkadir. "*Nûreddin Mahmud Zengî ve Devri."* Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2018.

Süreli Yayınlar

Adamis, Dimitrios, Adrian Treloar, Finbarr C. Martin, Alastair J.D. Macdonald. "A Brief Review Of The History Of Delirium As A Mental Disorder." *History Psychiatry 18*, 72 (2007):459 - 469. doi: 10.1177/0957154X07076467.

Alkan, Mustafa. "Manisa'da Hafsa Sultan Dârüşşifası Bimarhanesi." *Journal of Turkish Studies 9*, 10 (2014): 19 - 31.

Arslan, Adnan. "Ebu'l-Kāsım El-Hasen B. Muhammed B. Habîb En-Nîsâbûrî, Ukalâu'l-Mecânîn (Akıllı Deliler)." *Marife Dini Araştırmalar Dergisi 191,* (2019):271 - 265. DOI**:** 10.33420/marife. 529589

Atak, Seyhan. "Tedavi Yöntemleri Açısından Selçuklu ve Bizans Pratikleri'nin Tahlili." *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi 5*, 11 (2019): 325 - 345. https://doi.org/10.25306/skad.549024.

Aydüz, Salim. "İslam Dünyasının İlk Tıp Ansiklopedisi Firdevsü'l-Hikme ve Müellifi Alī b. Sehl Rabbān Ṭaberī: Hayatı ve Eserleri." *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı Dergisi* 15,11(2013): 17 - 33. https://dergipark.org.tr/tr/pub/canakkalearastirmalari/issue/4002/52844.

Altıngök, Ahmet ve Ahmet Bakır Abdulhalik. "İslam Dünyasının Yükselme Çağında Tababet (Cündîşâpûr Tıp Okulu ve Erken Abbasî Dönemindeki Tıp Bilimi ve Çalışmalarına Etkileri)." *Selçuklu Medeniyeti Araştırmaları Dergisi (Sema),* 2(2017): 53 - 96. https://dergipark.org.tr/tr/pub/sema/issue/33414/342035.

Bakır, Abdulhalik. "Türk - İslam Dünyasının Geç Dönemlerinde Tıp Kültürü ve Çalışmaları." *Selçuklu Medeniyeti Araştırmaları Dergisi (Sema),* 3 (2018): 11 - 59. https://dergipark.org.tr/tr/pub/sema/issue/41285/429053.

Bayat, Ali Haydar. "Anadolu'da Akıl Hastalarının Tedavisi ve Karaca Ahmet Tekkeleri." *I. Mesir Konferansı Dergisi*, 1 (1982): 7 - 14.

Belen, Fatima Zeynep. "Osmanlı'da Psikolojik Sağlık Uygulamaları ve Osmanlıca Psikoloji Literatürü Üzerine Bir Değerlendirme." Kalemname 4. 7 (2019): 65 - 78.

Can, Hülya. "Aristoteles'te Katarsis Kavramı" *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (2006): 63 - 70. https://dergipark.org.tr/tr/pub/flsf/issue/48601/617467.

Çelikdemir, Murat ve Melahat Arıkan. "Osmanlı'da Korumaya Muhtaç Çocuklar ve Vesayet Kurumu: Ayıntâb'daki Uygulaması (1750 - 1806)." *Gaziantep Üniversitesi Ayıntab Araştırmaları Dergisi 5*, 1 (2022): 46 - 73.

Çevik, C. Cengiz. "Cicero, De Finibus III'te 'Latincede Felsefi Terminoloji' Üzerine Bir İnceleme." *Felsefe Arkivi*, 33 (Temmuz 2012): 43 - 86. https://dergipark.org.tr/tr/pub/iufad/issue/1315/15511.

Dilek, İbrahim. "Kült Kavramı ve Söz Kültü." *Bilig Dergisi*, 95 (2020): 47 - 77. https://doi.org/10.12995/bilig.9503.

Dimitrijevic, A. "Being Mad in Early Modern England.'' *Front Psychol*, volume 6. 19(2015). Doi: 10.3389/fpsyg.2015.01740.

Düzenli, Pehlül. "Şeyhülislâm Ebusuud Efendi: Bibliyografik Bir Değerlendirme." *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi 5*, 3 (2005): 441 - 475.

El-Assal, GS. "Ancient Egyptian Medicine." *The Lancet 5, 2* (1972): 272 - 274. doi: 10.1016/s0140 - 6736(72)91700 - x.

Eliaçık, Muhittin. "Sıhhat U Maraz'da Ahlât-ı Erbaa'nın İşlenişi." *Mukaddime Dergisi*, 1 (2010): 125.

Gowland, Angus. "The Problem of Early Modern Melancholy". *Past & Present, The Past and Present Society, 191* (2006): 77 - 120. http://www.jstor.org/stable/4125190.

Gültekin, Elif. "Türk Kültüründe Lokman Hekim." *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 88 (Kış 2018): 123 - 134. https://dergipark.org.tr/tr/pub/tkhcbva/issue/71934/1157288.

Güzelderen, Banu ve Zekeriya Karadavut. "Kam ve Kamın İşlevlerinin Türk - İslam Dönemi İlk Metinlerindeki Karşılıkları" *Millî Folklor Dergisi 18*, 138 (2023): 166 - 176. https://doi.org/10.58242/millifolklor.1145384.

İmad, Shaymaa ve Sevim Yılmaz Önder. "18.Yüzyılın Tıp Hekimi Abbâs Vesîm ve Tıp Kitabı." *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 5, 2 (2018): 849 - 860.

İntepe, Nazım Fahrettin Er. "Lokman Hekim Gerçek Kişi Midir, Kült Müdür?" *Lokman Hekim Journal* 4, 2 (2014): 27 - 31. https://dergipark.org.tr/tr/pub/mutftd/issue/43170/523657.

Kâhya, Esin. "Ömer Şifaî." *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma Uygulama Merkezi Dergisi, 4* (1993): 185. https://doi.org/10.1501/OTAM_0000000336.

Keleş, Hilmi. "Endülüs'te Tıp Bilimi." *Darüşşifa İslam Tıp Tarihi Araştırmaları Dergisi 1*, 1 (2022): 54 - 75. https://dasitad.com/index.php/darussifa/article/view/20/9.

Kömürcüoğlu, Şeyma "Melankoliyi Rasyonalize Etmek: Aristotelesçi Gelenek ve Rönesans'ın Melankoli Düşüncesi Üzerine Bir Okuma". *Akdeniz İnsani Bilimler Dergis*i, 13 (2023): 205 - 218. DOI: 10.13114/MJH.2023.601.

Kurtuluş, Meriç. "Meczupları ve Mecnunları: Erken Dönemde Hastaneler ve Deliliğe Bakış." *Milli Folklor* 14, 110 (2016): 100 - 113.

Noyan, Burhanettin ve Tuncer Özkan. "Sultan İbrahim ve Kişiliği." *Nöro Psikiyatri Arşivi 9*, 3 - 4 (1972): 169 - 174. https://www.noropsikiyatriarsivi.com/sayilar/423/SULTANIBRAHIMVEKISILIGI_bva2n6hy9k202102171657470255827.pdf.

Önler, Zafer. "Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Yazılmış İki Tıp Kitabında Yer Alan Sağlık Bilgisi Terimleri" *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 33 (1985): 104.

Özden, Hilmi. "Büyük Türk Bilgini İbn-i Sina". *Osmangazi Tıp Dergisi Türk Tıbbına Hizmet Veren Bilim İnsanları Özel Sayısı*, Aralık (2023): 4 - 22. Doi: 10.20515/otd.1389039.

Özen, Yener ve Oğuzhan Taşdemir. "Anormal Kavramına Ruh Sağlığı Üzerinden Bir Bakış." *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi* 14, 2 (2022): 174 - 184. DOI: 10.18863/Pgy.952902

Özkaya, Şule Yüksel. "Osmanlı'nın Tıp Anlayışını ve Akıl Hastalarına Yaklaşımını Belirleyen Faktörler ile Bu Anlayışın "Mâ-Hazar"da Tezâhürü." *V. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi Bildiriler Kitabı II.*, 5(2016): 305 - 322.DOI: dx.doi.org/10.12658/TLCK.5.2.B020.

Özyıldırım, Mehmet Mert. "Roma Hukukunda Akıl Hastalarının Fiil Ehliyeti." *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 72*, 3 (2023): 1511 - 1558. https://dergipark.org.tr/tr/pub/auhfd/issue/80605.

Sarı, Nil. "Osmanlıca Tıp Yazmalarında Akıl Hastalıklarının Sınıflandırılması." *Tıp Tarihi Araştırmaları*, 1 (1986): 105 - 112.

Sarı, Nil. "The Classification of Mental Diseases in the Ottoman Medical Manuscripts." *Tıp Tarihi Araştırmaları I*, (1986): 105 - 112.

Sarı, Nil. "Halk Hekimliğinde ve Osmanlı Yazmalarında Akıl ve Sinir Hastalıkları Tedavisi." *Yeni Symposium*, 19 (1981): 72 - 81.

Sarı, Nil. "Gevrekzade Hafız Hasan Efendi ve Kafa Travmaları Hakkındaki Bilgisi "*Uluslararası Türk İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Kongresi Bildirileri."* 2 (1981): 48 - 49.

Sarı, Nil ve Burhan Akgün. "Türk Tarihinde Psikiyatriye Bakış". *Türkiye Çok Rastlanılan Psikiyatrik Hastalıklar Sempozyumu Dizisi*, 6 (2008): 1 - 24.

Sarı, Nil. "Cerrahiyyetü'lhaniye'de *Dağlama Yoluyla* "Mali *Hülyâ" Tedavisi* ve *Akupunktur Yöntemi* ile *Karşılaştırılması." Tıp Tarihi Araştırmaları*, 2 (1988): 85 - 91.

Şulul, Cevher. "İlk İslam Filozofu Kindî'nin Hayatı ve Felsefi Düşünceleri." Muhafazakâr Düşünce Dergisi 44, 11 (2015):59 - 81. https://dergipark.org.tr/tr/pub/muhafazakâr/issue/52729/695644

Tepeyurt, Müge. "De Anima'nın Fenomonolojik Kökenselliği." *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 32 (2021):109 - 122. https://doi.org/10.53844/flsf.979660.

Terzioğlu, Aslan. "Ortaçağ Türk - İslam Hastaneleri ve Avrupa'ya *Tesirleri*." *Belleten, Türk Tarih Kurumu* 34, 133 (1970):149. https://belleten.gov.tr/tam - metin/3361/tur.

Turabi Ahmet Hakkı. "Hekim Şuûrî Hasan Efendi ve Ta 'dîlü'l-Emzice Adlı Eserinde Müzikle Tedavi Bölümü." *M.Ü. İlâhiyat Fakültesi Dergisi* 40, 1 (2011):153 - 166.

Unan, Fahri. "Taşköprülü - Zade'nin Kaleminden XVI. Yüzyılın "İlim" ve "Âlim" Anlayışı". *Osmanlı Araştırmaları XVII*, 17(1997):150 - 266. https://dergipark.org.tr/tr/pub/oa/issue/10961/131061.

Uluçay, Çağatay. "Sultan İbrahim Deli mi? Hasta mıydı?" *Tarih Dünyası Dergisi 6*, 1 (1950): 242 - 244.

Yeloğlu, Çağdaş Hünkâr ve Çiçek Hocaoğlu. "Önemli Bir Ruh Sağlığı Sorunu: Bipolar Bozukluk." *Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Dergisi 18*, 30 (2017): 41 - 54. Doi: 10. 17944/mkutfd.323344

Yıldırım, Taner ve Ahmet Altungök. "Abbâsîler Döneminde İslâm Tıbbı ve Toplum Sağlığı." *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 25*, 2(2015): 269 - 295. https://dergipark.org.tr/tr/pub/firatsbed/issue/17006.

Yıldız, Abdullah. "Batı Ortaçağından Günümüze Uzanan Bir Kurum: Bethlem/Bedlam Akıl Hastanesi" *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 21 (2018): 89 - 97. DOI: 10.5505/kpd.2017.52724.

Yurtoğlu, Bilal. "Kınalızade'de Meratibü'l-Kâinat ve İnsanın Evrendeki Yeri." *Dergi Park Akademik*, 5 (2014) :149 - 175.

Başvuru Eserleri

Acar, H. İbrahim. "Talak." *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde, 39: 496 - 500. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2010. https://islamansiklopedisi.org.tr. (Erişim 23.04.2024).

Aksoy, Hasan. "Kınalızâde Ali Efendi." *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde, 25: 416 - 417. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2022. https://islamansiklopedisi.org.tr. (Erişim 14.03.2024).

Alper, Ömer Mahir. "İbni Sina." *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde, 20:319 - 322. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1999. https://islamansiklopedisi.org.tr. (Erişim 6.12.2023).

Apaydın, Yunus H., "Hacir." *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde, 14:513 - 517. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1996. https://islamansiklopedisi.org.tr. (Erişim 18.12.2023).

Atar, Fahrettin. "Kadı." *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde, 24:66 - 69. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2001. https://islamansiklopedisi.org.tr. (Erişim 23.04.2024).

Bardakoğlu, Ali. "Vesayet." *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde, 43:66 - 70. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1996. https://islamansiklopedisi.org.tr. (Erişim 23.04.2024).

Bylebyl, Jerome J., "Laurens André Du (Laurentius)." Complete Dictionary of Scientific Biography içinde. Encyclopedia.com. (Erişim 1.10.2024).

Cartwright, Mark. "Sir Thomas More." *World History Encyclopedia* içinde. World History Foundation, https://www.worldhistory.org (Erişim 07.10.2024).

Çağrıcı, Mustafa. "Tehzîbü'l-Ahlâk." *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde, 40: 328 - 330. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2011. https://islamansiklopedisi.org.tr. (Erişim 15.1.2024).

Dönmez, İbrahim Kafi. "Cünûn." *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde, 8:125 - 129. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı,1993. https://islamansiklopedisi.org.tr. (Erişim 21.9.2023).

Dönmez, İbrahim Kafi. "Temyiz." *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde, 40: 437 - 439. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2011. https://islamansiklopedisi.org.tr. (Erişim 23.4.2024).

Emecen, Feridun. "Osmanlılar." *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde, 33:487 - 496. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı,2007. https://islamansiklopedisi.org.tr. (Erişim 25.11.2024).

Encyclopaedia Britannica Online. "Andrew Boorde." Encyclopædia Britannica, Inc. https://www.britannica.com (Erişim 18.09.2024).

Encyclopaedia Britannica Online. "Ayurveda." Encyclopædia Britannica, Inc. https://www.britannica.com (Erişim 10.11.2025).

Encyclopaedia Britannica Online. "Fool's Literature." Encyclopædia Britannica, Inc. https://www.britannica.com (Erişim 18.09.2024).

Encyclopaedia Britannica Online. "Hotel Dieu Medieval Hospital France." Encyclopædia Britannica, Inc. https://www.britannica.com (Erişim 21.09.2024).

Encyclopaedia Britannica Online. "Marsilio Ficino". Encyclopædia Britannica, Inc. https://www.britannica.com (Erişim 2.10.2024)

Encyclopaedia Britannica Online. "Mesentery". Encyclopædia Britannica, Inc. https://www.britannica.com (Erişim 2.10.2024)

Encyclopaedia Britannica Online. "Sebastian Brant." Encyclopædia Britannica, Inc. https://www.britannica.com (Erişim 18.09.2024).

Erdemir, Ayşegül Demirhan. "Ali B. Abbas El-Mecûsî." *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde, 2: 379 - 380. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1989. https://islamansiklopedisi.org.tr. (Erişim 19.11.2023).

Erdemir, Ayşegül Demirhan. "Geredeli İshak XIV. Yüzyılda Yaşayan Bir Osmanlı Hekimi." *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde, 14:21 - 47. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1996. https://islamansiklopedisi.org.tr. (Erişim 4.03.2024).

Erdemir, Ayşegül Demirhan. "Seyyid Emîr Mehmed Çelebi." *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde,11:129 - 130.İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1995. https://islamansiklopedisi.org.tr. (Erişim 25.02.2024).

Fredericksen, Linwood. "Angel and Demon". Encyclopaedia Britannica Online içinde, Encyclopædia Britannica, Inc. https://www.britannica.com (Erişim 1.10.2024)

Gözübenli, Beşir. "Ateh." *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde, 4:51 - 52, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1991. https://İslamansiklopedisi.org.tr (Erişim 23.04.2024)

Hargrave, John G., "Paracelsus" Encyclopaedia Britannica Online içinde, Encyclopædia Britannica, Inc. https://www.britannica.com (Erişim 29.09.2024)

Harman, Ömer Faruk. "Lokman." *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde, 27:205 - 206. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2003. https://İslamansiklopedisi.org.tr. (Erişim 23.04.2024).

İpşirli, Mehmet. "Naîmâ." *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde, 32:316 - 318. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2006. https://İslamansiklopedisi.org.tr. (Erişim 28.07.2024).

İpşirli, Mehmet. "Selânikî Mustafa Efendi." *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde, 36:357 - 358. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2009. https://İslamansiklopedisi.org.tr. (Erişim 13.08.2024).

Kâhya, Esin. "Hipokrat." *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde, 18:119 - 121. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı,1998. https://İslamansiklopedisi.org.tr. (Erişim 16.12.2024).

Kırkpınar, Mahmut. "Mütevekkil-Alellah, Ca 'fer b. Muhammed." *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde, 32:212 - 214. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı,2006. https://İslamansiklopedisi.org.tr. (Erişim 24.11.2023).

Knowles, Michael David. "St. Thomas Becket." Encyclopaedia Britannica Online içinde, Encyclopædia Britannica, Inc. https://www.britannica.com. (Erişim 17.09.2024).

Midelfort, Erik H.C., "Madness and Melancholy." Europe, 1450 to 1789: Encyclopedia of the Early Modern World içinde. *Encyclopedia.com.* (Erişim 29.09.2024).

Mülâyim, Selçuk. "Süleymaniye Camii ve Külliyesi." *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde, 38:114 - 119. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2010. https://İslamansiklopedisi.org.tr. (Erişim 24.11.2024).

Ostberg, Rene. "St. Dymphna" Encyclopaedia Britannica Online içinde, Encyclopædia Britannica, Inc. https://www.britannica.com. (Erişim 17. 09. 2024)

Pamukkale Üniversitesi Farsça Sözlük. "Pizişk." https://pauctle.com/fatr/. (Erişim 20. 12. 2024).

Şahin, Hasan ve Ahmet Kamil Cihan. "İshak B. İmran." *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde, 22:535. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2000. https://islamansiklopedisi. org.tr. (Erişim 6.12.2023).

Şahin, Haşim. "Karaca Ahmed." *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde, 24:374 - 375. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2001. https://islamansiklopedisi.org.tr. (Erişim 15. 02. 2024).

Şahin, Haşim. "Menakıpname." *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde, 29:112 - 114. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı,2004. https://islamansiklopedisi.org.tr. (Erişim 21.07. 2024).

Tanman, M. Baha. "Atik Valide Sultan Külliyesi." *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde, 4:68 - 73. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı,1991. https://islamansiklopedisi. org.tr. (Erişim 21.11. 2024).

Taylan necip, "Ali b. Rabben et-Taberî." *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde, 2:434 - 436. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1989. https://islamansiklopedisi.org.tr. (Erişim 24.11.2024).

Terzioğlu, Arslan. "Bîmâristân." *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde, 6:163 - 178. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı,1992. https://islamansiklopedisi.org.tr. (Erişim 17.9.2023).

Turabi, Ahmet Hakkı. "Kindî, Ya 'kūb B. İshak." *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde, 26:58 - 59, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2002. https://İslamansiklopedisi.org.tr. (Erişim 4.12.2023)

Uludağ, Süleyman. "Meczup." *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde, 28:285 - 286, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2003. https://islamansiklopedisi.org.tr. (Erişim 20.11 2023).

Yıldırım, Nuran. "Klasik Dönemde İstanbul Darüşşifaları" *Antikçağ'dan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi* içinde, 4:138 - 145. İstanbul: İSAM ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Kültür A.Ş. https://istanbultarihi.ist/ (Erişim 30.08.2024)

Web İçeriği

Barts Heritage Vakfı internet sitesi. "St. Bartholomew Hospital" https://bartsheritage.org.uk/history. (Erişim 07.09.2024)

Historic England kamu kuruluşunun websitesi. "Mental illness in the 16th and 17th" https://historicengland.org.uk/. (Erişim 12.09.2024)

Oxford Reference internet sitesi. "Michael Gaismair" https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/oi/authority.20110803095840525?rskey=b4uT0R&result=2. (Erişim 10.11.2025)

Pirro, Deirdre. "Santa Maria Nuova." The Florentine. https://www.theflorentine.net. (Erişim tarihi (10.09.2024)

SİYASETTE KADIN

RİZE'DE KADINLARIN SİYASETE KATILIMI ve TEMSİLİ

Gökhan SIRMALI

Bu kitabın yayın hakkı SİYASAL KİTABEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayınlayıcısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

SİYASETTE KADIN
Rize'de Kadınların Siyasete Katılımı ve Temsili
Gökhan SIRMALI

Editör: Gülşen DEMİRCİ
Grafik Tasarım ve Dizgi: İrem Nur ACAR
Kapak Fotoğrafı: Gülbahar AKYÜZ
©Siyasal Kitabevi Tüm Hakları Saklıdır.
Kasım 2025, Ankara
ISBN No: 978-625-6586-44-4
Siyasal Kitabevi-Ünal Sevindik
Yayıncı Sertifika No: 14016
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay-Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Baskı: Vadi Grafik Ltd. Şti.
İvedik Organize Sanayi 1420. Cd. No: 58
Ostim Yenimahalle/Ankara
Sertifika No: 47479
Dağıtım: Siyasal Kitabevi
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay/Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Instagram: kitabevisiyasal
X: kitabevisiyasal

KAYNAKÇA

ACUNER, S.: 2002 "90'lı Yıllar ve Resmi Düzeyde Kurumsallaşmanın Doğuş Aşamaları", **90'larda Türkiye'de Feminizm**, Der. A. Bora ve A. Günal, İstanbul, İletişim Yayınları, 125-158.

AÇIK, N.: 2002 "Ulusal Mücadele, Kadın Mitosu ve Kadınların Harekete Geçirilmesi: Türkiye'de Çağdaş Kürt Kadın Dergilerinin Bir Analizi", **90'larda Türkiye'de Feminizm**, Der. A. Bora ve A. Günal, İstanbul, İletişim Yayınları, 279-306.

AĞCASULU, H.: 2017 **Ağ yaklaşımı ve sosyal sermaye kuramı perspektifinden formel örgütlerde ilişkiler: Belediye meclisi sosyal ağ analizi incelemesi**, Süleyman Demirel Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

AKYÜZ, S.: 2012 **Political Manhood in 2000's Turkey: Representatıons of Different Masculinıties in Politics**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi.

ALKAN, A., ÇAKIR, S.: 2012 "Türkiye'de Cinsiyet Rejimi: Süreklilik ve Kırılmalar", Der. Bülent Duru ve Faruk Alpkaya, **Türkiye'de Toplumsal Yapı ve Değişim**, Ankara, Phoenix Yayınları, 229-271.

ALTINDAL, Y.: 2007 **Kadının Siyasal Katılımı Bağlamında Partilerin Kadın Kollarının Sosyolojik Açıdan Değerlendirilmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi.

AUYERO, J., BENZECRY, C.: 2017 "The Practical Logic of Political Domination: Conceptualizing the Clientelist Habitus", **Sociological Theory**, 35(3), 179–199. https://www.jstor.org/stable/26541773.

ARI, S.: 2020 "Gültan Kışanak", Ed. F. Saygılıgil ve N. Berber, **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Cilt10 Feminizm**, İstanbul, İletişim Yayınları, 278-285.

ASLAN AKAL, E.: 2001 "Kadın ve Siyaset Aykırı Bir Örnek: İKD", Der. N. Akgökçe ve A. İlyasoğlu, **Yerli Bir Feminizme Doğru**, İstanbul, Sel Yayıncılık, 455-484.

AYATA, A.G.: 1990 "Türkiye'de Kadının Siyasete Katılımı", Der. Ş. Tekeli, **80'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar**, İstanbul, İletişim Yayınları, 293-312.

AYATA, A. G.: 1994 "Roots and Trends of Clientalism in Turkey. Ed. L. L., **Democracy, Clientalism and Civil Society**, London, Lynne Rienner Publisher, 49-64.

AYATA, A.G., GÖL-GELOĞLU, Ö.: 2018 "Fırsat Eşitliği mi Sonuçta Eşitlik mi? 2000'li Yıllarda Kadın Kotası Tartışmaları", Der. Hülya Şimga v.d, **Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları**, İstanbul, Koç Üniversitesi Yayınları, 127-146.

BAYSAK, E.: 2024 **Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ile Mücadelede Sosyal Sermayenin Rolü: Ağın Kadınları Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Örneği**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.

BAŞARAN, S.: 2021 **Cumhuriyet Döneminde Rize'de Siyasal Hayat (1923-1950)**, İstanbul, Revak.

BERKTAY, F.: 1990 "Türkiye Solu'nun Kadına Bakışı: Değişen Bir Şey Var Mı?", Der. Ş. Tekeli, **80'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar**, İstanbul, İletişim Yayınları, 313-326.

BERKTAY, F.: 1998 **Kadın Olmak Yaşamak Yazmak**, İstanbul, Pencere Yayınları.

BERKTAY, F.: 2001 "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Feminizm," Ed. M.Ö. Alkan, **Tanzimat ve Meşrutiyet' in Birikimi: Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce 1**, İstanbul, İletişim Yayınları.

BERKTAY, F.:2003 **Tarihin Cinsiyeti**, İstanbul, Metis.

BERKTAY, F.: 2010 **Politikanın Çağrısı**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

BM KADIN BİRİMİ: 2023 **Women in Politics:** 2023 https://www.unwomen.org/sites/default/files/2023-03/Women-in-politics-2023-en.pdf, Son erişim tarihi: 15 Aralık 2024.

BM KADIN BİRİMİ: 2024 Türkiye'de Siyasette Kadınlara Yönelik Şiddet Nitel Bir Araştırma https://eca.unwomen.org/sites/default/files/2024-01/turkiyede_siyasette_kadinlara_yonelik_siddet_tr_dijital.pdf Son erişim tarihi 15 Aralık 2024.

BJARNEGÅRD, E.: 2013 **Gender, İnformal İnstitutions and Political Recruitment: Explaining Male Dominance in Parliamentary Representation**, Basingstoke, Palgrave Macmillan.

BIRD, S. R.: 1996 "Welcome to The Men's Club: Homosociality and The Maintenance of Hegemonic Masculinity", **Gender And Society**, 10 (2), 120-132.

BİRNİR, J.: 2009 **Ethnicity and Electoral Politics**, Cambridge, Cambridge University Press.

BORA, A.: 2011 **Feminizm Kendi Arasında**, İstanbul, İletişim Yayınları.

BOŞGELMEZ, G.: 2012	**Sivil Toplum Kuruluşlarında Güven ve Gönüllülük Açısından Sosyal Sermayenin Değerlendirilmesi: Isparta Örneği** Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
BOURDIEU, P.: 1986	"The Forms of Capital", Ed. J. Richardson, **Handbook of Theory And Research For The Sociology of Education**, Westport, Greenwood, 241-258.
BOURDIEU, P.: 2010	"Sermaye Biçimleri", Der. M. Şahin ve A. Ünal, **Sosyal Sermaye**, İstanbul, Değişim Yayınları, 45-76.
BOURQUE, S., GROSSHOLTZ, J.: 1998	"Politics an Unnatural Practice: Political Science Looks at Female Participation", Der. A. Phillips, **Feminism and Politics**, New York, Oxford University Press, 225-266.
BRUN, D. A.: 2014	"Evaluating Political Clientelism", Ed. D. A. Brun ve L. D., **Clientelism, Social Policy and the Quality of Democracy**, Baltimore, Johns Hopkins University Press, 1-14.
BRATTON, M., WALLE, N.: 1997	**Democratic Experiments in Africa: Regime Transitions in Comparative Perspective**, New York, Cambridge University Press.
BRYSON, V.: 2003	**Feminist Political Theory An Introduction**, London, Palgrave Macmillian.
BULLOCK, J., JENKINS, M.: 2020	"Corruption and marginalisation", **Transparency International,** http://www.jstor.org/stable/resrep26767
BURRIS, B. H.: 1996	"Technocracy, Patriarchy and Management in Collinson", Ed. D. Collinson ve J. Hearn, **Men As Managers, Managers As Men: Critical Perspectives On Men, Masculinities, and Managements,** New York, Sage Publications, 61-77.
CAROTHERS, T.: 2016	"Democracy Support Strategies: Leading With Women's Political Empowerment", **Carnegie Endowment for International Peace**, http://www.jstor.org/stable/resrep13091.
CANSUN, Ş.: 2013	"Türkiye'de Kadınların Siyasal Katılımının Algılanması: AKP ve CHP Örnekleri", **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, 2(3), 9-30.
CELIS, K., & LOVENDUSKI, J.:2018	"Power Struggles: Gender Equality in Political Representation", **European Journal of Politics And Gender**, 1(1-2),149-166. https://doi.org/10.1332/251510818X15272520831085
CELIS, K., CHILDS, S.: 2020	**Feminist Democratic Representation**, New York, Oxford University Press.
CELIS, K., CHILDS, S.: 2024	"Women's Good Political Representation", **Genero: Časopis Za Feminističku Teoriju İ Studije Kulture**, 1-31.
CHENG, C., TAVITS, M.: 2011	"Informal Influences in Selecting Female Political Candidates", **Political Research Quarterly**, 64(2), 460–471. https://www.jstor.org/stable/23056404
CLAYTON, A., & ZETTERBERG, P.: 2021	"Gender and Party Discipline: Evidence from Africa's Emerging Party Systems", **American Political Science Review**, 115(3), 869–884. https://doi.org/10.1017/S0003055421000368
CHANDRA, K.: 2004	**Why Ethnic Parties Succeed: Patronage and Ethnic Head Counts in India**, Cambridge, Cambridge University Press.

CHARY, M. R.: 2012	"Women And Political Participation in Indıa: A Historical Perspective", **The Indian Journal of Political Science**, 73(1), 119–132. http://www.jstor.org/stable/41856567
COLEMAN, J.: 1988	"Social Capital in the Creation of Human Capital", **American Journal of Sociology**, (94), 95-120.
COLLINSON, D., HEARN, J.: 1994	"Naming Men as Men:Imlication for Work, Organization and Management", **Gender, work and Organization**, 1(1): 2-22.
COLLINSON, D., HEARN, J.: 1995	"Men managing Leadership? Men and Women of the Corporation Revisited", **International Review of Women and Leadership**, 1(2): 1-24.
COLLINSON, D. L., HEARN, J.: 1996	"Breaking the Silence: On Men, Masculanities and Management", **Men As Managers, Managers As Men: Critical Perspectives On Men, Masculinities, And Managements,** Sage Publications, 1-24.
CONWAY, M. M.: 2001	"Women and Political Participation", **PS: Political Science and Politics**, 34(2), 231–233. http://www.jstor.org/stable/1350210.
ÇAĞLAYAN, H: 2013	**Kürt Kadınların Penceresinden Resmi Kimlik Politikaları Milliyetçilik ve Barış Mücadelesi**, İstanbul, İletişim.
ÇAHA, Ö.: 2010	**Sivil Kadın: Türkiye'de Kadın ve Sivil Toplum**, Ankara, Savaş Yayınevi.
ÇAHA, Ö.: 2011	"The Kurdish Women's Movement: A Third-Wave Feminism Within The Turkish Context", **Turkish Studies**, 12(3), 435-449.
ÇAĞATAY, N., SOYSAL, Y.N.: 1990	"Uluslaşma Süreci ve Feminizm Üzerine Karşılaştırmalı Düşünceler", Der., Ş. Tekeli, **80'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar**, İstanbul, İletişim Yayınları, 327-338.
ÇAKIR, S.: 1996	"Türkiye'de kadın tarihini yazmak" Yay. Haz. S. Çakır ve N. Akgökçe, **Kadın Araştırmalarında Yöntem**, İstanbul, Sel Yayıncılık, 222-229.
ÇAKIR, S.: 2010	"Feminizm: Ataerkil İktidarın Eleştirisi", Ed. H. Örs, **19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s. 415-475.
ÇAKIR, S. :2011a	"Feminist Tarih Yazımı: Tarihin Kadınlar İçin, Kadınlar Tarafından Yeniden İnşası", Der. S. Sancar, **21. Yüzyıla Girerken Türkiye'de Feminist Çalışmalar Cilt 1**, İstanbul, Koç Üniversitesi Yayınları.
ÇAKIR, S.: 2011b	**Osmanlı Kadın Hareketi**, İstanbul, Metis Yayınları.
ÇAKIR, S.: 2018	"Osmanlı Kadın Hareketi: Yirminci Yüzyılın Başında Kadınların Hak Mücadelesi", Der. H. Şimga v.d, **Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları**, İstanbul, Koç Üniversitesi Yayınları, 93-106.
ÇAKIR, S.: 2019	**Erkek Kulübünde Siyaset**, İstanbul, Sel Yayıncılık.
ÇAKIR, S.: 2024	"Türkiye'de Kadın Hareketinin Yüz Yılı: Hayat Hakkı Arayışında Kadınlar ve Devlet". Der. Y. Doğan Çetinkaya, **Toplumsal Hareketlerin Asrı**, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, s.163-190.
ÇELİK, Ç.: 2014	"Sosyal Sermaye, Ebeveyn Ağları ve Okul Başarısı", **Cogito**,(76), 265-290.

DAHLERUP, D., FREIDENVALL, L.: 2005	"Quotas as a 'Fast Track' to Equal Representation Forwomen: Why Scandinavia is No Longer The Model", **International Feminist Journal of Politics**, 7(1), 26–48. https://doi.org/10.1080/1461674042000324673.
DAHLERUP, D.: 2007	"Electoral Gender Quotas: Between Equality of Opportunity and Equality of Result", **Representation**, 43(2), 73–92. https://doi.org/10.1080/00344890701363227
DAHLERUP, D.: 2008	"Gender Quotas – Controversial But Trendy: On Expanding The Research Agenda", **International Feminist Journal of Politics**, 10(3), 322–328. https://doi.org/10.1080/14616740802185643.
DAVAZ, A.:2014	**Eşitsiz Kız Kardeşlik: Uluslararası ve Ortadoğu Kadın Hareketleri, 1935 Kongresi ve Türk Kadın Birliği**, İstanbul, İş Bankası Kültür Yayınları.
DEĞER-ÇAKAR, N.: 2022	**Yerel Yönetimlerin Başarısında Sosyal Sermayenin Rolü: Diyarbakır Örneği,** Kapadokya Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü.
DEKEL, E., JACKSON, M. O., WOLINSKY, A.: 2008	"Vote Buying: General Elections", **Journal of Political Economy**, 116(2), 351–380. https://doi.org/10.1086/587624.
DEMİR, N.Ö: 2016	**Sosyal Sermaye ve Hemşehrilik Maltepe, Gülsuyu ve Gülensu Örneği** Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
DEMİR, Z.:2002	**Siyasi Partilerin Kadın Politikalarına Karşı Kadınların Tutumları**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi.
DEVAMOĞLU, S.: 2008	**Sosyal Sermaye Kuramı Açısında Türkiye'de Demokrasi Kültürü Üzerine Bir Değerlendirme,** Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
DİŞBUDAK, M.: 2008	**Türk Kadınlar Birliği**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
DONOVAN, J.: 2014	**Feminist Teori**, İstanbul, İletişim Yayınları.
DRAPALOVA, E., MUNGIU-PIPPIDI, A., PALIFKA, B. J., & VRUSHI, J.: 2019	"Corruption and The Crisis of Democracy: The Link Between Corruption and The Weakening of Democratic Institutions", **Transparency International**, https://www.jstor.org/stable/resrep20482.
DURAKBAŞA, A.: 2011	"Türk Modernleşmesinin Kamusal Alanı ve Kadın Yurttaş", Der. S. Sancar, **21. Yüzyıla Girerken Türkiye'de Feminist Çalışmalar Cilt 1**, İstanbul, Koç Üniversitesi Yayınları.
ECEVİT, Y.: 2001	"Yerel Yönetimler ve Kadın Örgütleri İlişkisine Eleştirel Bir Yaklaşım", Der. N. Akgökçe ve A. İlyasoğlu, **Yerli Bir Feminizme Doğru**, İstanbul, Sel Yayıncılık, 227-258.
EDİZ, Z.: 1994	**Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Kadın Örgütlenmeleri 1923-1993**, İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İstanbul.
ELİBOL, Y.: 2003	**ÖDP'de Kota Tartışmaları**, İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Erselcan, F.: 2009	"Disiplinlerarası Ortak Bir Çalışma Alanı Olarak Sosyal Sermaye", **Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 35(2), 248-256. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/49832
FERGUSSON, L., MOLINA, C., ve RIAÑO, J. F.: 2018	"I Sell My Vote, and So What? Incidence, Social Bias, and Correlates of Clientelism in Colombia", **Economía**, 19(1), 181–218. https://www.jstor.org/stable/90025866.
FIELD, J.: 2006	**Sosyal Sermaye**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
FINE, B.: 2010	**Theories of Social Capital**, New York, Pluto Press.
FREEDMAN, A.: 1994	**Patronage: An American Tradition,** Chicago, Nelson-Hall.
FUKUYAMA, F.: 2010	"Sosyal Sermaye ve Sivil Toplum" Düz. M. Şahin ve A. Ünal , **Sosyal Sermaye**, İstanbul, Değişim Yayınları.
GALLAGHER, M., MARSH, M.: 1988	**Candidate Selection in Comparative Perspective**, London: Sage.
GAY, R.: 1998	"Rethinking Clientelism: Demands, Discourses and Practices in Contemporary Brazil", **Revista Europea de Estudios Latinoamericanos y Del Caribe / European Review of Latin American and Caribbean Studies**, 65, 7–24. http://www.jstor.org/stable/25675795.
GENİŞ, K.C.: (2023).	**Türk Siyasi Tarihinde Rize (1946-1980)**, İstanbul, Kutlu Yayınevi.
GREEN, E.: 2011	"Patronage as Institutional Choice: Evidence from Rwanda and Uganda", **Comparative Politics**, 43(4), 421–438. http://www.jstor.org/stable/23040637
GOETZ, A. M., HASSİM, S. Eds.: 2003	**No Shortcuts to Power: African Women in Politics and Policy Making**, (Vol. 3), Zed Books.
GÖK, M.: 2014	**Toplumsal Kalkınmanın ve Sosyal Sermayenin Bilinmeyen Aktörleri: Kadın Odaklı Sivil Toplum Kuruluşları**, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Anakara.
GÖL, N.:2010	**Türkiye'de Kadın Hareketine Ka-Der (Kadın Adayları Destekleme ve Eğitme Derneği) Bağlamında Bir Bakış**, İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
GROOTAERT, C.: 2010	"Sosyal Sermaye: Kayıp Halka?"Düz. M. Şahin ve A. Ünal, **Sosyal Sermaye**, İstanbul, Değişim Yayınları 221-264.
HANIFAN, L.: 1916	"The Rural School Community Center", **The Annals of the American Academy of Political and Social Science**, 67(1), 130-138. http://www.jstor.com/stable/1013498
HELMKE, G., LEVITSKY, S.Ed.: 2006	**Informal Institutions and Democracy: Lessons from Latin America**, Jhu Press.
HEPER, M., KEYMAN, F.: 2006	"Double-faced State: Political Patronage and the Consolidation of Democracy in Turkey", **Middle Eastern Studies**, 3(4), 259-277.
HEYWOORD, P. H.: 2018	"Co-Optation: Recruiting Clients and Patrons", Ed. A. Ledeneva **The Global Encyclopaedia Of Informality, Volume 2: Understanding Social And Cultural Complexity**, UCL Press, 347–419. Https://Doi.Org/10.2307/J.Ctt20krxgs.12

HICKEN, A.: 2011 "Clientelism", **Annual Review of Political Science**, 14, 289-310.

HIZLI, E.: 2016 **Siyasal Partilerin Sosyal Ağları: Partiler, Kadın Örgütleri ve Sosyal Sermaye**, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

HOLGERSSON, C.: 2013 "Recruiting Managing Directors: Doing Homosociality", **Gender, Work & Organization**, 20: 454-466. https://doi.org/10.1111/j.1468-0432.2012.00595.x

HOWARD-MERRIAM, K.: 1979 "Women, Education, and the Professions in Egypt" **Comparative Education Review**, 23(2), 256–270. http://www.jstor.org/stable/1187693

HTUN, M.: 2004 "Is Gender like Ethnicity? The Political Representation of Identity Groups", **Perspectives on Politics**, 2(3), 439–458. https://doi.org/10.1017/S1537592704040241

İLYASOĞLU, A.: 2001 "Kadınların Yaşam Tarihi Anlatılarına Kadın Çalışmaları Alanından Bir Bakış", Der. N. Akgökçe ve A. İlyasoğlu, **Yerli Bir Feminizme Doğru**, Sel Yayıncılık, 15-38.

İLYASOĞLU, A.: 2013 **Örtülü Kimlik**, Metis Yayınları, İstanbul.

Inter-Parliamentary Union: 2024a **Ulusal Parlamentolardaki Kadınların Aylık Durumu**, https://data.ipu.org/women-ranking/, Son erişim tarihi, 15.12.2024.

Inter-Parliamentary Union: 2024b **Kadınların Oy Kullanma ve Seçilme Haklarının Tanınmasına İlişkin Dünya Kronolojisi** http://archive.ipu.org/wmn-e/suffrage.htm Son erişim tarihi, 15.12.2024.

İŞAT, C.: 2006 **Türk Kadınlar Birliğinde Devlet ve Sınıf İlişkileri**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı.

KITSCHELT, H., WILKINSON, S. I. Ed.: 2007 **Patrons, Clients, and Policies.Patterns of Democratic Accountability and Political Competition**, Cambridge, Cambridge University Press.

KALAYCIOĞLU, E.: 2001 "Turkish Democracy: Patronage Versus Governance", **Turkish Studies**, 12(1), 54-70.

KANDİYOTİ, D.:1991 **Women, Islam, and the State,** Temple University Press.

KARABULUT, S.: 2019 "Bir Cumhuriyet Kadınını Yazılarından Tanımak: İffet Halim Oruz ve Kadın Gazetesi'ndeki Yazıları (1947-1963)", **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 21(3), 703-719. https://doi.org/10.32709/akusosbil.553797.

KAYLI-ŞAŞMAZ, D.: 2013 **Türkiye'de Siyasal Partilerin Kadın Politikaları ve Söylemi: 2011 Genel Seçimleri Üzerine Bir İnceleme**, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KEMAHLIOĞLU, Ö.: 2011 "Jobs in Politicians Backyards: Party Leadership, Competition and Patronage", **Journal of Theoretical Politics**, 23 (4), 480-509.

KENWORTHY, L., MALAMI, M.: 1999 "Gender Inequality in Political Representation: A Worldwide Comparative Analysis", **Social Forces**, 78(1), 235–268. https://doi.org/10.2307/3005796.

KEŞOĞLU, B.T.: 2020	"1980 Sonrası Kadın Hareketi ve Kurumsallaşma", Ed. Feryal Saygılıgil ve Nacide Berber, **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Cilt 10 Feminizm**, İletişim Yayınları, İstanbul.
KIRAY, M. B.: 1999	"Değişen Patronaj Kalıpları: Yapısal Değişme Üzerine Bir Çalışma", **Mübeccel B. Kıray, Toplu Eserleri 4: Toplumsal Yapı ve Toplumsal Değişme**, İstanbul, Bağlam Yayınları, 272-302.
KILDUFF, M, MEHRA, A.: 1996	"Hegemonic Masculinity Among the Elite. Power Identity, and Homophşly in Socia l Networks" Ed. C. Cheng, **Masculanities in Organizations**, Thousand Oaks, California, Sage Publications, 115-129.
KOVANLIKAYA, Ç.: 1999	**Türkiye'de Politik Alanda Kadınlar ve Kadın Politikası**, Doktora Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
KOVANLIKAYA, Ç.: 2001	"Erkek Parlamentonun Kadın Siyasetçileri", Der. N. Akgökçe ve A. İlyasoğlu, **Yerli Bir Feminizme Doğru**, Sel Yayıncılık, 423-454.
KROOK, M. L.: 2019	"Global Feminist Collaborations and The Concept of Vıolence Against Women in Polıtıcs", **Journal of International Affairs**, 72(2), 77–94. https://www.jstor.org/stable/26760833
KREUZER, P.: 2020	"Patronage Democracy and The Politics Of Coercion: Characteristics and Legitimacy". **A Patron-Strongman Who Delivers.: Explaining Enduring Public Support For President Duterte in The Phılıppınes,** Peace Research Institute Frankfurt, 4-18. http://www.jstor.org/stable/resrep26192.5
KURTOĞLU, A.: 2012	"Siyasal Örgütler ve Sivil Toplum Örgütleri Bağlamında Hemşehrilik ve Kollamacılık", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, 67 (01), 141-169. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002241
LANDE, C.: 1977	"Introduction: The Dyadic Basis of Clientelism". Ed. S. W. Schmidt, **Friends, Followers and Factions: A Reader in Political Clientelism**, Los Angeles: University of California Press.
LEE, H., SHIN, K.: 2016	"Gender Quotas and Candidate Selection Processes in South Korean Political Parties", **Pacific Affairs**, 89(2), 345–368. http://www.jstor.org/stable/24779634
LIN, N.: 2010	"Sosyal Sermaye Network Kuramının İnşası", Düz. M. Şahin ve A. Ünal, **Sosyal Sermaye**, İstanbul, Değişim Yayınları, 171-220.
LEMARCHAND, R., LEGG K.: 1972	"Political Clientelism and Development: A Preliminary Analysis", **Comparative Politics**, 4(2), 149-178.
LIPMAN-BLUMEN, J.: 1976	"Toward a Homosocial Theory of Sex Roles: An Explanation of the Sex Segregation of Social Institutions", **Signs**, 1(3), 15–31. http://www.jstor.org/stable/3172990
LOVENDUSKI, J., NORRIS, P.:2003	"Westminster Women: The Politics of Presence", **Political Studies**, 51(1), 84-102. https://doi.org/10.1111/1467-9248.00414
MACDONALD, J. A., O'BRİEN, E. E.: 2011	"Quasi-Experimental Design, Constituency, and Advancing Women's Interests: Reexamining the Influence of Gender on Substantive Representation", **Political Research Quarterly**, 64(2), 472-486. https://doi.org/10.1177/1065912909354703

MERRİAM-WEBSTER. (t.y.).	**Gatekeeper**, İçinde Merriam-Webster.Com Dictionary. Https://Www.Merriam-Webster.Com/Dictionary/Gatekeeper Son Erişim Tarihi, 10 Aralık 2024.
MERT, M., SIRMALI, G.: 2024	Liberal Partilerin Yönetim Düzeyinde Çoğulculuk Mefhumuna Yaklaşımları: ANAP'ın Rize'deki Parti Teşkilatı Üzerine Bir Değerlendirme, Siyasi İlimler Türk Derneği, III. Ulusal Siyaset Bilimi Kongresi, İstanbul, 8-9 Eylül 2024.
MOYNİHAN, D. P., WİLSON, J. O.: 1964	"Patronage in New York State, 1955-1959", **American Political Science Review**, 58(2), 286-301.
MUÑOZ, P.: 2014	"An Informational Theory of Campaign Clientelism: The Case of Peru", **Comparative Politics**, 47(1), 79–98. http://www.jstor.org/stable/43664344
NORRIS, P.: 2004	**Electoral Engineering: Voting Rules and Political Behavior**, Cambridge: Cambridge University Press.
ÖZDALGA, E.: 2007	**İslamcılığın Türkiye Seyri Sosyolojik Bir Perspektif**, İstanbul, İletişim Yayınları.
ÖZSEMERCİ, K.: 2002	**Türk Kamu Yönetiminde Yolsuzluklar, Nedenleri, Zararları ve Çözüm Önerileri,** Ankara, Sayıştay Yayınları.
PAXTON, P., KUNOVICH, S.: 2003	"Women's Political Representation: The Importance of Ideology", **Social Forces**, 82(1), 87–113. http://www.jstor.org/stable/3598139
PAXTON, P., HUGHES, M. M., GREEN, J. L.: 2006	"The International Women's Movement and Women's Political Representation, 1893-2003", **American Sociological Review**, 71(6), 898–920. http://www.jstor.org/stable/25472436.
PAXTON, P., KUNOVICH, S., HUGHES, M. M.: 2007	"Gender in Politics", **Annual Review of Sociology**, 33, 263–284. http://www.jstor.org/stable/29737763.
PALMIERI, S.: 2011	**Gender-Sensitive Parliaments: A Global Review of Good Practice** (Inter-Parliamentary Union, Reports and Documents, No 65s2011).
PINARCIOĞLU, N. Ş.:2011	**Yerel Siyaset ve Kadın Katılımı: İstanbul ve Kocaeli'de Niteliksel Bir Araştırma**, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
PIATTONI, S. Ed.: 2001	**Clientelism, Interests, And Democratic Representation: The European Experience in Historical and Comparative Perspective**, Cambridge, Cambridge University Press.
PHILLIPS, A.: 1998	"Democracy and Representation: Or, Why Should it Matter Who our Representatives Are?", Ed. A. Phillips, **Feminism and Politics**. New York, Oxford University Press.
PUTNAM, R., LEONORDİ, R., & NONETTİ, R.: 1993	**Making Democracy Work**, New Jersey, Princeton University Press.
RONIGER, L.: 1983	"Modern Patron-Client Relations and Historical Clientelism. Some Clues From Ancient Republican Rome", **European Journal Of Sociology**, 24, 63–95.

ROPER, M.: 1996 "Seduction and Succession": Circuits Of Homosocial Desire İn Management", Ed. D. Collinson ve Jeff Hearn, **Men As Managers, Managers As Men: Critical Perspectives On Men, Masculinities And Managements**, SAGE Publications Ltd, 210-226. Https://Doi.Org/10.4135/9781446280102.

SAHINIDOU, I.: 2019 "Women in the Ancient Athenian Context: From an Ecofeminist Perspective, **Feminist Theology**, 27(2) 141-148. https://doi.org/10.1177/0966735018814676

SARIBAY, A. Y.: 1992 **Siyasal Sosyoloji: Bir Çözümleme Çerçevesi**, Ankara, Gündoğan Yayınları.

SARIYAR, C.: 2018 **Demokrat Parti Döneminde Kadın Gazetesi (1950-1960)**, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

SAYARI, S.: 1977 Political Patronage in Turkey, Ed. E. Gellner ve J. Waterbury, **Patrons and Clients in Mediterranean Societies**, London, Duckworth, 103–113.

SAYARI, S.: 2011 "Clientalism and Patronage in Turkish Politics" Ed. B. Toprak, & F. B. in, **The Post Modern Abyss and the New Politics of Islam**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 81-94.

SAYARI, S.: 2014 "Interdisciplinary Approaches to Political Clientelism and Patronage in Turkey", **Turkish Studies**, 15:4, 655-670, https://doi.org/10.1080/14683849.2014.985809

SAPIRO, V.: 1998 "When are Interests Interesting? The Problem of Political Representation of Women", Ed. A. Phillips, **Feminism and Politics.** New York

Oxford University Press.

SCOTT, J. C.: 1969 "Corruption, Machine Politics, and Political Change", **American Political Science Review**, 63(4), 1142-58.

SCOTT, J. C.:1972 "Patron-client Politics and Political Change in Southeast Asia", **American Political Science Review**, 66(1), 91-113.

SCHAFFER, F. C. Ed.: 2007 **Elections for Sale: The Causes and Consequences of Vote-Buying. Boulder**, CO, Lynne Rienner Publishers.

SCHMIDT, S. W.: 1976 "Political Participation and Development The Role of Women in Latın Amerıca", **Journal of International Affairs**, 30(2), 243–260. http://www.jstor.org/stable/24362680

AYATA, S.: 1996 "Patronage, Party, and State: The Politicization of Islam in Turkey", **Middle East Journal**, 50(1), 40–56. http://www.jstor.org/stable/4328895

SHEFTER, M.: 1977 "Party and Patronage: Germany, England, and Italy", **Politics and Society**, 7(4), 403-451.

SHOEMAKER, P.: 2016 "The Gatekeeping of Political Messages", Ed. Kate Kenski, ve Kathleen Hall Jamieson, **The Oxford Handbook of Political Communication**, Oxford Handbooks https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199793471.013.42, Son erişim tarihi, 11 Ocak. 2025.

STOKES, S.C.: 2005	"Perverse Accountability: A formal model of machine politics with evidence from Argentina", **American Political Science Review**, vol. 99(3), 315-325.
STOKES, S.C.: 2007	"Political Clientelism", Ed. Carles Boix ve Susan C. Stokes, **The Oxford Handbook of Comparative Politics**, New York: Oxford University Press, 2007.
SUDA E. Z.: 2021	"Bir Bilim Kadını ve TİP'li Senatör: Fatma Hikmet İşmen", Madde, **Diyalektik ve Toplum**, cilt.4, sa.1, ss.45-56.
SULAR, S.S.: 2019	**Kadın Gazetesi'nde Kadın İmgesi (1947-1979)**, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
SUNAR, İ.: 1990	"Populism and Patronage", **II Politico**, 60(4), 745-757.
ŞAN, M. K., ŞİMŞEK, R.: 2011	Sosyal Sermaye Kavramının Tarihsel-Sosyolojik Arkaplanı, **Akademik İncelemeler Dergisi**, *6*(1), 88-110. http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423868507.pdf
ŞENALP, E.:2013	**Türk Politikasında Sosyal Sermaye Oluşumu ve Hemşehri Dernekleri: Ankara Örneği**, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
TALLBERG, T.: 2009	**The Gendered Social Organisation of Defence: Two Ethnographic Case Studies in The Finnish Defence Forces**, Svenska Handelshögskolan.
Tan, Ö.: 2023	**Türkiye'de Sağ Popülizmin Cinsiyeti**, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
TAŞKIN, B.: 2021	"Political Representation of Women in Turkey. Institutional Opportunities versus Cultural Constraints", **Open Gender Journal**. https://doi.org/10.25595/2279.
TEKELİ, Ş.: 1977	"Siyasal İktidar Karşısında Kadın", **Toplum ve Bilim**, Güz.
TEKELİ, Ş.: 1989	"1980'ler Türkiye'sinde Kadın Kurtuluş Hareketinin Gelişmesi," **Birikim**, 3, s. 34-41.
TEKELİ, Ş.: 1990	**80'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar**, İletişim Yayınları, İstanbul.
TEKELİ, Ş.: 1998	"1. ve 2. Dalga Feminist Hareketlerin Karşılaştırmalı Bir İncelemesi Üzerine Bir Deneme", Der. Ayşe Berktay Mirzaoğlu, **75 Yılda Kadınlar ve Erkekler**, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
THANIKODI, A., SUGIRTHA, M.: 2007	"Status of Women in Politics", **The Indian Journal of Political Science**, 68(3), 589–606. http://www.jstor.org/stable/41856357.
TİMİSİ, N., AĞDUK M.: 2002	"1980'ler Türkiye'sinde Feminist Hareket: Ankara Çevresi", der. Aksu Bora ve Asena Günal, **90'larda Türkiye'de Feminizm**, İletişim Yayınları, İstanbul, 13-40.
TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi): 2024	**Albümler**, https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar-milletvekilleri-albumu Son erişim tarihi, 15.12.2024.

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu): 2023 **İstatistiklerle Kadın, 2023**, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2023-53675 Son erişim tarihi, 15.12.2024.

UN WOMEN: 2022 **Explainer: Sustainable Development Goal 5**. https://www.unwomen.org/en/news-stories/explainer/2022/09/explainer-sustainable-development-goal-five?gclid=EAIaIQobChMIuYi5--bg_gIVirnVCh0WngzWEAAYASAAEgKoqfD_BwE. Son erişim tarihi, 10.12.2024.

WANTCHEKON, L.: 2003 "Clientelism and Voting Behaviour: Evidence From a Field Experiment in Benin", **World Politics**, 55, 399-422.

WEINGROD, A.: 1968 "Patrons, Patronage, and Political Parties", **Comparative Studies in Society and History**, 10(4), 377-400.

WITZ, A., SAVAGE, M.:1991 "The Gender of Organizations", **The Sociological Review**, 39(1_suppl), 3-62. https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.1991.tb03355.x

WOOLCOCK, M., NARAYAN, D.: 2010 "Sosyal Sermaye: Kalkınma Teorisi, Araştırma ve Politikası İçin Öneriler", Der. M. Şahin ve A. Ünal, Sosyal Sermaye, İstanbul, Değişim Yayınları 265-306.

VICENTE, P. C., WANTCHEKON, L.: 2009 "Clientelism and Vote Buying: Lessons From Field Experiments in African Elections", **Oxford Review Of Economic Policy**, 25(2), 292–305. Http://Www.Jstor.Org/Stable/23607050

YADAV, P.: 2024 "Do Political Quotas Work? Gender Quotas And Women's Political Participation in Nepal", **European Journal Of Politics And Gender**, 7(2), 143-161. Https://Doi.Org/10.1332/251510821X16746560835644.

YARAMAN, A.: 2003 "Kadınlar Vitrinde Bile Yok: 2002 Genel Seçimlerinde Kadınların Siyasal Temsili Açısından Basın Gündemi", Yay. Haz. Ayşegül Yaraman, **Kadın Yaşantıları**, Bağlam Yayınları.

YENİ, G.: 2021 **Hemşehri Dernekleri ve Sosyal Sermaye İlişkisi Üzerine Bir Araştırma: Edirne Örneği**, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.

YILDIRIM, K.: 2022 "Clientelism And Dominant İncumbent Parties: Party Competition in An Urban Turkish Neighbourhood", **Varieties Of Clientelism** (Pp. 81-99). Routledge.

YILDIZ, A.: 2012) "Karşılaştırmalı Anayasa Çalışmaları", Ed. F. Eroğlu içinde, **Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Erkek Eşitliği** (s. 225-292). Ankara: TBMM Araştırma Merkezi Yayınları.

YSK (2018). **Cumhurbaşkanı Seçimi ve 27. Dönem Milletvekili Genel Seçimi** https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/24Haziran2018/KesinSecimSonuclari/Rize.pdf . Son erişim tarihi, 10.12.2024

YSK (Yüksek Seçim Kurulu): 2023 **Cumhurbaşkanı Seçimi ve 27. Dönem Milletvekili Genel Seçimi** https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/14Mayis2023/KesinSecimSonuclari/RIZE.pdf Son erişim tarihi, 10/12/2024.

YSK (Yüksek Seçim Kurulu): 2024 **14 Mayıs 2023 Cumhurbaşkanı ve 28. Dönem Milletvekili Genel Seçimleri Seçim İstatistikleri Bülteni**. https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/14Mayis2023CBSecimIstatistik.pdf. Son erişim tarihi, 10/12/2024.

ZÁBORSZKY, E.: 2017 **Women's Participation in Parliament The Case of Rwanda**. Lizbon: Lizbon Üniversitesi Enstitüsü. 12. 09. 2024 tarihinde https://repositorio.iscteiul.pt/bitstream/10071/15619/4/master_eszter_zaborszky .pdf adresinden alındı.

ZEMİN, B.: 2014 **Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal Sermaye Kapasiteleri: Adıyaman Örneği**, Türk Hava Kurumu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

ZİHNİOĞLU, Y.: 2003 **Kadınsız İnkılap**, Metis Yayınları, İstanbul.

KUTSALIN MODERNLEŞMESİ

Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Din Politikaları ve Batıcı Söylem

Ercan ÖZÇELİK

Ankara 2025

Bu kitabın yayın hakkı SİYASAL KİTABEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayınlayıcısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

Kutsalın Modernleşmesi Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Din Politikaları ve Batıcı Söylem

Yazar: Ercan ÖZÇELİK
Editör: Gülşen DEMİRCİ
Kapak ve Sayfa Düzeni: Şeyma ÇETİN
©Siyasal Kitabevi Tüm Hakları Saklıdır.
2025 Nisan, Ankara
ISBN No: 978-625-6586-37-6
Siyasal Kitabevi-Ünal Sevindik
Yayıncı Sertifika No: 14016
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay-Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Baskı: Sayfa Basım Sanayi Tic. Ltd. Şti.
Tevfik İleri Mah. Emek Cd. Polat Sk.
No:2 Pursaklar/ANKARA
Sertifika No: 77079
Dağıtım: Siyasal Kitabevi
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay/Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Instagram: kitabevisiyasal
X: kitabevisiyasal

KAYNAKÇA

Abdurrazık, Ali. *İslamda İktidarın Temelleri- Bir İdeolojik Devlet Eleştirisi-*. Çeviren Ömer Rıza Doğrul, İstanbul: Birleşik yayıncılık, 1995.

Adıgüzel, Adnan vd. *Orta Çağ'da Din ve Devlet İlişkiler,* editör Ayşe Atıcı Arayancan, İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2018.

Adıvar, Halide Edip. *Türkiye'de Şark-Garp ve Amerikan Tesirleri.* İstanbul: Can Yayınları, 2009.

Adorno, Theodor w., Horkheimer, Max. *Aydınlanmanın Diyalektiği. Çeviren* Nihat Ülner, Elif Öztarhan, Karadoğan, İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2010.

Adorno, Theodor W., Horkheimer, Max. *Teori ve Pratik Üzerine Bir Tartışma* (1956). Çeviren Orhan Kılıç. İstanbul: Metis Yayınları, 2011.

Ağaoğulları, Mehmet Ali, Köker, Levent. *Kral-Devlet ya da Ölümlü Tanrı.* Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2004.

Ağaoğulları. Mehmet Ali, vd. *Sokrates'ten Jakobenlere Batı'da Siyasal Düşünceler.* İstanbul: İletişim Yayınları, 2020.

Ahmad, Feroz. İttihatçılıktan *Kemalizm'e*, Çeviren Fatmagül Berktay (Baltalı). İstanbul: Kaynak Yayınları, 1986.

Ahmad, Feroz. *Modern Türkiye'nin Oluşumu*. Çeviren Yavuz Alogan. İstanbul: Kaynak Yayınları, 2005.

Ahmad, Feroz ve Dankwart A. Rustow. "İkinci Meşrutiyet Döneminde Meclisler 1908-1918", *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 4-5, (1975-1976):245-284.

Ahmet Cevdet Paşa. *Osmanlı Tarihi*, Cilt I. İstanbul: İlgi Kültür Sanat Yayıncılık, 2008.

Ak, Gökhan "Kemalizm'de Laiklik-İslam Birlikteliğinin Milliyetçilik Üzerine Düalist Akdi", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 5/59 (2015): 571-606

Akal, Cemal Bali. *Devlet Kuramı*. Ankara: Dost Kitabevi, 2011.

Akalın, Cüneyd. *Hâlifelik Neden Kaldırıldı*? İstanbul: Kaynak Yayınları, 2014.

Akalın, Şükrü Haluk vd. Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011.

Akcan, Erol. "Türkiye Cumhuriyeti'ni Laikleştiren İnkılapların Taşradaki Yansıması: "Hoca Askeri Olayı", İçinde *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 5/59 (2017): 160-176.

Akçura, Yusuf. Üç Tarz-ı Siyaset. Ankara: Lotus Yayınevi, 2005.

Akıncı, Abdulvahap. *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türk Millî Kimliği*. İstanbul: Değişim Yayınları, 2022.

Akıncı, Abdulvahap. "Darulfünundan İstanbul Üniversitesine Resmî İdeolojinin Yükseköğretime Etkisi", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*. 18(1):81.

Akseki, Ahmet Hamdi. İslam *Dini-İtikad, İbâdet ve Ahlâk*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1972.

Aktay, Yasin. İslam ve Sekülerleşmenin Kaynakları. İstanbul: Tezkire Yayıncılık, 2017.

Aktay, Yasin. Küreselleşme Çükkültürlülük Sahicilik. İstanbul: Tezkire Yayıncılık 2015.

Akyol, Taha. *Bilinmeyen Lozan*. İstanbul: Doğan Kitap, 2019.

Alp, Tekin. *Türkleştirme.* Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 2001.

Alpkaya, Faruk. *Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşu*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2021.

Altıntaş, Ramazan. "Batılılaşmış Bir Doğulu: Kılıçzâde Hakkı ve Projesi", *Eski Yeni Dergisi*, 8 (2008):94

Altun, Fahrettin. *Modernleşme Kuramları.* İstanbul: İnsan Yayınları, 2019.

Amin, Samir, *Avrupa-merkezcilik -Bir İdeolojinin Eleştirisi-*. Çeviren Mehmet Sert, İstanbul: Chiviyazıları Yayınları, 2007.

Amin, Samir. *Modernite, Demokrasi ve Din-Kültüralizmlerin Eleştirisi*. Çeviren Fikret Başkaya-Uğur Günsür-Güven Öztürk. İstanbul: Yordam Kitap, 2014.

Amittay, Jocob Ben. *Siyasal Düşünceler Tarihi.* Çeviren Mehmet Ali Kılıçbay, Levent Köker. Ankara: Savaş Yayınları, 1983.

Anadolu Gazetesi, 23 Kanunusani 1933.

Arar, İsmail. *Atatürk'ün Halkçılık Programı ve Halkçılık İlkesinin Tarihçesi.* İstanbul: Baha Matbaası,1963.

Arsel, İlhan. *Teokratik Devlet Anlayışından Demokratik Devlet Anlayışına (Şeriat Devletinden Layik Cumhuriyet'e).* Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1975.

Arslan, Abdurrahman. "Demokrasinin İslamla Bağdaşma Sorunu Ya Da Demokrasinin Kartezyen Geleneğinde "Ben" "Başkası"nın Konumu". İçinde *Cumhuriyet, Demokrasi Kimlik,* hazırlayan Nuri Bilgin, 173-180. Ankara: Bağlam Yayıncılık, 1997.

Artuç, Nevzat. "II. Meşrutiyet'in İlânı", *Doğu Batı Dergisi.* 1/45, (2008): 70.

Arvasi, S. Ahmet. *Diyalektiğimiz ve Estetiğimiz.* İstanbul: Türkmen Yayınevi, 1982.

Asad, Talal. *Dinin Soykütükleri –Hristiyanlıkta ve* İslam*da İktidarın Nedenleri ve Disiplin*. Çeviren Ayet Aram Tekin. İstanbul: Metis Yayınları, 2015.

Asad, Talal. *Sekülerliğin Biçimleri*. Çeviren. Ferit Burak Aydar. İstanbul: Metis Yayıncılık, 2020.

Aslan, Zühtü. *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Din Özgürlüğü.* Ankara: Liberal Düşünce Topluluğu Yayınları, 2005.

Atalay, Onur. *Türk'e Tapmak –Seküler Din ve İki Savaş Arası Kemalizm-.* İstanbul: İletişim Yayınları, 2021.

Atatürk, Mustafa Kemal. "Din, Laiklik, İrtica". İçinde *Laiklik Nedir Ne Değildir,* hazırlayan Ahmet Köklügiller, 11-21. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2010.

Atatürk, Mustafa Kemal. *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri III.* Ankara: Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, 1997.

Atatürk, Mustafa kemal. *Din Politikası Üzerine Konuşmalar*. Hazırlayan Kemal Aytaç, Ankara: Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, 1986.

Atatürk, Mustafa Kemal. *Medeni Bilgiler.* İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları, 2010.

Atatürk, Mustafa Kemal. *Nutuk.* Ankara: Bizbize Yayıncılık, 2007.

Atay, Falih Rıfkı. Çankaya. İstanbul: Pozitif Yayınları, 2004.

Ateş, Toktamış. *Cumhuriyet ve Laiklik.* İstanbul: Sarmal Yayınevi, 1994.

Ateş, Toktamış. *Dünyada ve Türkiye'de Laiklik*. Ankara: Ümit Yayıncılık, 1994.

Avcı, Nazmi. *Türkiye'de Modernleşme Açısından Din Kültür Siyaset.* İstanbul: Pınar Yayınları, 2000.

Ayata, Ayşe Güneş. *CHP –Örgüt ve İdeoloji-*. Ankara: Gündoğan Yayınları, 1992.

Aydemir, Şevket Süreyya. İnkılâp ve Kadro. Ankara: Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi, 1932.

Aydemir, Şevket Süreyya. *Tek Adam-Mustafa Kemal- C. 2.* İstanbul: Remzi Kitabevi, 1993.

Aydın, Hüseyin. *Aydınlanmanın Ana Kucağında Laiklik ve Atatürkçülük.* İstanbul: Sentez Yayıncılık, 2015.

Aydın, Hüseyin. Laiklik ve Atatürkçülük. İstanbul: Sentez Yayıncılık, 2015.

Aydın, M. Akif. "Türk Hukukunun Laikleşme Sürecinde Lozan'ın Oynadığı Rol", İslami Araştırmalar Dergisi, 8/3-4 (1995):166-172.

Aydın, Mehmet Âkif. "Ahvâl-i Şahsiye", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 2:192. İstanbul: TDV Yayınları,1989.

Aydın, Mustafa. *Moderniteye Dışarıdan Bakmak.* İstanbul: Açılım Kitap, 2017.

Aydın, Suavi. "İki İttihat-Terakki: İki Ayrı Zihniyet, İki Ayrı Siyaset". İçinde *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce –Cumhuriyet'e devreden Düşünce Mirası Tanzimat ve Meşrutiyet'in Birikimi-*, editör Tanıl Bora, Murat Gültekingil, 117-128. İstanbul: İletişim Yayınları, 2020.

Aykut, Şeref. *Kamâlizm*. İstanbul: Muallim Ahmet Halit Kitap Evi, 1936.

Azak, Umut. *Türkiye'de Laiklik ve* İslam. Çeviren Ayten Alkan, İstanbul: İletişim Yayınları, 2019. 106.

Bainbridge, Willîam Sims. "Bilim ve Din". Çeviren Pelin Angı, Suat Kemal Angı. İçinde *Din Sosyolojisi –Yaşadığımız Dünya-*, derleyen Peter B. Clarke, 11-34. Ankara: İmge Yayınları, 2012.

Barbier, Maurice. *Modern Batı Düşüncesinde Din ve Siyaset*, Çeviren Özkan Gözel, Kaknüs Yayınları: İstanbul, 1999.

Barkan, Ömer Lütfi. "Osmanlı İmparatorluğu Teşkilat ve Müesseselerinin Şer'iliği Meselesi", İ.Ü.H.F. Dergisi, 11/3-4 (1945):205

Barkey, Karen. "Osmanlı'da Farklılıkların Yönetimini Yeniden Düşünmek: Modern Türkiye İçin Ne Öğrenebiliriz?". İçinde *Türkiye'de Demokrasi, İslam ve Laiklik*, derleyen Ahmet T. Kuru, Alfred Stepan, Çeviren Hande Tatoğlu, 13-30. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013.

Baron, Salo Wittmayer. *Modern Milliyet*çilik ve Din. Çeviren Mehmet Özay, İstanbul: Açılım Kitap, 2007.

Barry, Norman P. *Modern Siyaset Teorisi*, Çeviren Mustafa Erdoğan ve Yusuf Şahin. Ankara: Liberte Yayınları, 2004.

Başar, Ahmet Hamdi. *Demokrasi Buhranları*, İstanbul: Türkiye Basımevi, 1956.

Başgil, Ali Fuad. *Din ve Laiklik*. İstanbul: Yağmur Yayınları, 2018.

Başkaya, Fikret. *Paradigmanın İflası.* İstanbul: Maki Basın Yayın, 2006.

Başkaya, Fikret. *Reel Atatürkçülük.* Ankara: Maki Basın Yayın, 2007.

Bauberot, Jean. *Dünyada Lâiklik.* Çeviren Ertuğrul Cenk Gürcan, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2008.

Baubérot, Jean. *Laiklik -Tutku ile Akıl Arasında- 1905-2005*. Çeviren Alev Er, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009.

Baudrillard, Jean. *Tüketim Toplumu Söylenceleri/Yapıları*. Çeviren Hazal Deliceçaylı-Ferda Keskin, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2012.

Bauman, Zygmunt. *Modernite, Kapitalizm, Sosyalizm-Küresel Çağda Sosyal Eşitsizlik-*. Çeviren. F. Doruk Ergun. İstanbul: Say Yayınları, 2013.

Bauman, Zygmunt. *Modernlik ve Müphemlik,* Çeviren İsmail Türkmen. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2014.

Beck Ulrich. *Siyasallığın İcadı*, Çeviren Nihat Ülner. İstanbul: İletişim Yayınları, 2013.

Beck, Ulrich. *Risk Toplumu Başka Bir Modernliğe Doğru*. Çeviren Bülent Doğan, Kazım Özdoğan, İstanbul: İthaki Yayınları, 2019.

Bell, Daniel. "Kutsalın Dönüşü", içinde *Laik Ama Kutsal*, editör Neval Akbıyık, 229-257. İstanbul: Etkileşim Yayınları, 2006.

Benda, Julien. *Aydınların İhaneti*. Çeviren Cem Soydemir, İstanbul: Doğu Batı Yayınları, 2011.

Berger, Peter L. *Kutsal Şemsiye. Çeviren* Ali Coşkun, İstanbul: Rağbet yayınları, 2000.

Berger, Peter L., Zijderveld, Anton C. Şüpheye Övgü. Çeviren Kadir Canatan, Raşit Bal, Hasan Yar, İstanbul: Açılım Kitap, 2018.

Bergson, Henry. *Ahlak ile Dinin İki Kaynağı*. Çeviren Mehmet Karasan, Ankara: Millî Eğitim Basımevi, 1949.

Berkes, Niyazi, *Türkiye'de Çağdaşlaşma.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2012.

Berkes, Niyazi. *Teokrasi ve Laiklik.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2021.

Berktay, Halil. *Cumhuriyet İdeolojisi ve Fuat Köprülü.* İstanbul: Kaynak Yayınları, 1983.

Berman, Marshall. *Katı Olan Her Şey Buharlaşıyor*, Çeviren Ümit Altuğ-Bülent Peker. İstanbul: İletişim Yayınları, 2013.

Bıçak, Ayhan. *Tarih Felsefesi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları, 2017.

Bilton, Tony, vd. *Sosyoloji. Çeviren* Kemal İnal, Yeliz Kartal, Nurgök Özkale, Kasım Toraman, Yağmur Özkan, Ali Rıza Güngen. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2009.

Bloch, Marc. *Feodal Toplum*. Çeviren Mehmet Ali Kılıçbay, İstanbul: Doğu Batı Yayınları, 2005.

Bora, Tanıl. *Cereyanlar Türkiye'de Siyasi İdeolojiler.* İstanbul: İletişim Yayınları, 2020.

Bostancı, Naci. *Cumhuriyetimiz.* Ankara: Vadi Yayınları, 2002.

Bozkurt, Mahmut Esat. "Hacı Devlet Efendi", içinde *Türkiye Nasıl Lâikleştirildi*, der. Hüseyin Durukan. İstanbul: Şule Yayıncılık, 1998.

Bozkurt, Mahmut Esat. *Atatürk ihtilali I-II.* İstanbul: Kaynak yayınları, 2005.

Budak, Lütfi, Budak, Çiğdem. "Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne İlkokul Programları". (1870-1936)", *TSA*, 18/1, (2014), 56.

Burke, Peter. *Kültür Tarihi*. Çeviren Mete Tunçay. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008.

Cangızbay, Kadir. *Çok-Hukukluluk, Laiklik ve Laikrasi.* Ankara: Liberte Yayınları, 2002.

Casanova, José. *Modern Dünyada Kamusal Dinler. Çeviren* Mehmet Murat Şahin,

Sakarya: Sakarya Üniversitesi Kültür Yayınları, 2014.

Cassirer, Ernst. *Devlet Efsanesi.* Çeviren Necla Arat, İstanbul: Say Yayınları,2005.

Charles Taylor, *Seküler çağ*, çev. Dost Körpe (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2014), 4-5.

CHF Nizamnamesi ve Programı. Ankara: TBMM Matbaası, 1931.

CHP Büyük Kurultayı'nın Olağanüstü Toplantısı, *Program-Tüzük Komisyonu Raporu*, (10.V.1946):7-8.

Cihan, Erol. "Atatürk Hukuk Devrimi Üzerine", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, (1982-1983): 183-194.

Cizre, Ümit. *Muktedirlerin Siyaseti-Merkez Sağ-Ordu*-İslam*cılık.* İstanbul: İletişim Yayınları, 2014.

Comte, August. *İslamiyet ve Pozitivizm*. Çeviren Özkan Gözel. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2015.

Copeaux, Etienne. *Tarih Ders Kitaplarında (1931-1993) Türk Tarih Tezinden Türk*-İslam *Sentezine*, Çeviren Ali Berktay. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2000.

Corse, Pietro. "Bilim ve Teknik". İçinde *Orta Çağ*, Editör Umberto Eco. Çeviren Leyla Tonguç Basmacı, İstanbul: Alfa yayınları, 2014.

Cottingham, John. *Akılcılık*. Çeviren Bülent Gözkan, İstanbul: Dergâh Yayıncılık, 2015

Cumhuriyet Gazetesi, 6 Şubat 1933.

Cumhuriyet Gazetesi, 9 Şubat 1933.

Cündioğlu, Dücane. *Türkçe Kur'an ve Cumhuriyet İdeolojisi.* İstanbul: Kitabevi yayınları, 1998.

Çağaptay, Soner. *Türkiye'de* İslam, *Laiklik ve Milliyet*çilik-Türk Kimdir? Çeviren Özgür Bircan, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009.

Çağlar, Bakır "Türkiye'de Laikliğin "Büyük Problemi" Laiklik ve Anlamları Üzerine", *Cogito* 1 (1994): 114-115.

Çağlı, Elif. *Bonapartizmden Faşizme -Olağanüstü Burjuva Rejimlerinin Marksist Bir Tahlili-.* İstanbul: Tarih Bilinci Yayınları, 2004.

Çaha, Ömer. "Sivil Toplum-Devlet Karşıtlığında Türkiye'de Cumhuriyet". İçinde *Cumhuriyet, Demokrasi ve Kimlik*, hazırlayan Nuri Bilgin, 257-263. Ankara: Bağlam Yayıncılık, 1997.

Çaha, Ömer. *Modern Dünyada Din ve Devlet.* İstanbul: Timaş Yayınları, 2008.

Çeçen, Fehmi İlkay. *Atatürk'ün Kaleminden Yaratılış ve Din*. İstanbul: Yüzleşme Kitap, 2021.

Çelik, Celaleddin. "Sekülerleşmenin Kuramsal Sosyolojik Serüveni", İslam*i Araştırmalar Dergisi,* 28/3 (2017):211

Çoşkun, İsmail. "Modernleşme Kuramı Üzerine", (Erişim Tarihi 09.06.2020), https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4294

D. Caputo, John. Radical *Hermeneutics/Repetition, Deconsruction and the Hermeneutic Project.* India University Press: Blooming and Indianapolis 1987.

Davie, *Grace Modern Avrupa'da Din*. Çeviren Akif Demirci. İstanbul: Küre Yayınları, 2005.

Davison, Andrew. *Türkiye'de Sekülarizm ve Modernlik*, Çeviren Tuncay Birkan. İstanbul: İletişim Yayınları, 2012.

Davison, Roderic H. "Turkish Attitudes Concerning Christian-Muslim Equality in the Nineteenth Century", *American Historical Review*, 59:4, (July 1954): 844.

Davison, Roderic H. *Osmanlı-Türk Tarihi 1774-1923 Batı Etkisi*. İstanbul: Alfa Yayınları, 2016.

Demir, Fahri. İslam *Dini Açısından Din-Devlet İlişkisi.* Ankara: Kürsü Yayıncılık, 1999.

Demirel, Ahmet. *Birinci Meclis'te Muhalefet-İkinci Grup-.* İstanbul: İletişim Yayınları, 2020.

Demirel, Ahmet. *Tek Partinin İktidarı Türkiye'de Seçimler ve Siyaset (1923-1946).* İstanbul: İletişim Yayınları, 2018.

Demirer, Yücel. "Modernleşen Türkiye'de Din". İçinde *1920'den Günümüze Türkiye'de Toplumsal Yapı ve Değişim*, derleyen Faruk Alpkaya, Bülent Duru, 273-298. Ankara: Phoenix Yayınları, 2019.

Deringil, Selim *Simgeden Millete-II. Abdülhamid'den Mustafa Kemal'e Devlet ve Millet-*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2007.

Derrida, Jacques, Vattimo, Gianni. *Din*. Çeviren Durdu Kundakçı, Mehmet Emin Özcan. Ankara: Dost Kitabevi, 2014.

Dillon, Michele. "Geç Modernitede Dinin Sosyolojisi". İçinde *Din Sosyolojisi El Kitabı*. Çeviren Hüsamettin Arslan, editör Michele Dillon, 3-22. İstanbul: Paradigma Yayıncılık, 2014.

Dobbelaere, Karel. "Sekülerleşmenin Üç Yüzü: Toplumsal, Kurumsal ve Bireysel Sekülerleşme. İçinde *Laik Ama Kutsal*, editör Ali Köse, 109-121. İstanbul: Etkileşim Yayınları, 2006.

Dönmez, Şerafettin. *Atatürk'ün Çağdaş Toplum ve Din Anlayışı.* İstanbul: Ayışığı Kitapları, 1998.

Durkheim, Emile. *Dini Hayatın İlkel Biçimleri*. Çeviren Fuat Aydın, Ankara: Eski Yeni Yayınları, 2018.

Durkheim, Emile. *Sosyolojik Yöntemin Kuralları*. Çeviren Özcan Doğan, Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2014.

Dursun, Davut *Din Bürokrasisi.* Ankara: İşaret Yayınları, 1992.

Dursun, Tuncay. *Tek Parti Dönemindeki Cumhuriyet Halk Partisi Büyük Kurultayları.* Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002.

Durukan, Hüseyin. *Türkiye Nasıl Lâikleştirildi*. İstanbul: Şûle Yayınları, 1998.

Eagleton, Terry. İdeoloji, Çeviren Muttalip Özcan, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2011.

Eagleton, Terry. *Tanrı'nın Ölümü ve Kültür*. Çeviren Selin Dingiloğlu. İstanbul: Yordam Kitap, 2014.

Ebenstein, Willîam. *Siyasi Felsefenin Büyük Düşünürleri*. Çeviren İsmet Özel, İstanbul: Şule Yayınları, 2005.

Elverdi, Ezel vd. *Türk Milliyet*çiliği ve Batılılaşma. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1979.

Erdoğan, Mustafa. "Sekülerizm, Laiklik ve Dini", İslami Araştırmalar Dergisi, 8/3-4 (1995):184-185

Erdoğan, Mustafa. *Aydınlanma, Modernlik ve Liberalizm.* Ankara: Orion Yayınevi, 2006.

Erdoğan, Mustafa. *Demokrasi Laiklik Resmî İdeoloji.* Ankara: Liberte Yayınları, 2000.

Erdoğdu, A. Teyfur. "Osmanlılığın Evrimi Hakkında Bir Deneme: Bir Grup (Üst Düzey Yönetici) Kimliğinden Millet Yaratma Projesine. *Doğu Batı Dergisi*,1/45 (2008): 29.

Erözden, Ozan *Ulus-Devlet*, İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2013.

Ersanlı, Büşra. İ*ktidar ve Tarih –Türkiye'de Resmi Tarih Tezinin Oluşumu (1929-1937).* İstanbul: İletişim Yayınları, 2021.

Ertit, Volkan. *Sekülerleşme Teorisi*. Ankara: Liberte Yayınları, 2019.

Eyüboğlu, İsmet Zeki. *Atatürk Devrimleri Işığında Laiklik.* İstanbul: Say Yayınları, 1994.

Faroqhi, Suraiya. *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*. Çeviren Ercan Ertürk, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2012.

Fay, Brian. Çağdaş Sosyal Bilimler Felsefesi Çok Kültürlü Bir Yaklaşım, Çeviren İsmail Türkmen. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2001.

Ferro, Marc. *Sömürgecilik Tarihi. Çeviren* Muna Cedden, Ankara: İmge Yayınları, 2002.

Feyerabent, Paul. *Yönteme Karşı*. Çeviren Ertuğrul Başer, İstanbul: Ayrıntı Yayınları,2014.

Fırat, Gökçe, Yurdakul, Erkin. *Atatürk'ün Altı Ok'u.* İstanbul: İleri Yayınları, 2005.

file:///C:/Users/USER/Desktop/Cumhuriyetin%20__lk%20D__nemlerinde%20L__iklik[%23751935]-1148065.pdf

file:///C:/Users/USER/Downloads/Gen%C3%A7%20Osmanl%C4%B1lar.pdf

Foucault, Michel. *Özne ve İktidar*. Çeviren Işın Ergüden, Osman Akınhay, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2011.

Freyer, Hans. *Din Sosyolojisi.* Çeviren Turgut Kalpsüz, Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2013.

Gellner, Ernest. *Milliyetçiliğe Bakmak*. Çeviren Simten Coşar, Saltuk Özertürk, Nalan Soyarık, İstanbul: İletişim Yayınları, 2013.

Gellner, Ernest. *Müslüman Toplum*. Çeviren Müfit Günay, İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2012.

Gencer, Bedri. "Türkiye'de Laikliğin Tarihi Dinamikleri". *Toplum ve Bilim Dergisi*, 84/Bahar (2000): 162.

Genç, Reşat. *Türkiye'yi Lâikleştiren Yasalar.* Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2005.

Giddens, Anthony. *Modernliğin Sonuçları*. Çeviren Ersin Kuşdil. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2012.

Giritli, İsmet, Atatürk Cumhuriyeti'nin Laiklik İlkesi. İçinde *Laiklik Nedir Ne Değildir*? hazırlayan Ahmet Köklügiller, 216-227. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2010.

Goloğlu Mahmut. *Demokrasiye Geçiş 1946-1950,* İstanbul: Kaynak Yayınları, 1982.

Goloğlu, Mahmut. *Tek partili Cumhuriyet*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2009.

Goloğlu, Mahmut. *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi-1- 1924-1930 Devrimler ve Tepkiler*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2011.

Gökalp, Ziya. *Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak.* İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2014.

Göle, Nilüfer. "Batı Dışı Modernlik: Kavram Üzerine", içinde *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Modernleşme ve Batıcılık cilt 3*, editör Tanıl Bora-Murat Gültekingil, 56-67. İstanbul: İletişim Yayınları, 2020.

Göle, Nilüfer. *İslamın Yeni Kamusal Yüzleri.* İstanbul: Metis Yayınları, 2013.

Göle, Nilüfer. *Modern Mahrem Medeniyet ve Örtünme.* İstanbul: Metis Yayınları, 2011.

Göle, Nilüfer. *Modern Mahrem.* İstanbul: Metis Yayınları, 1992.

Göle, Nilüfer. *Mühendisler ve İdeoloji.* İstanbul: Metis Yayınları, 2012.

Görgün, Tahsin. *İslam Modernizm ve Batılılaşma*. İstanbul: Tire Kitap, 2021.

Gözaydın, İştar. "Türkiye Hukuku'nun Batılılaşması". İçinde *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Modernleşme ve Batıcılık,* editör Tanıl Bora, Murat Gültekingil, 286-297. İstanbul: İletişim Yayınları, 2020.

Gözaydın, İştar. *Diyanet-Türkiye Cumhuriyeti'nde Dinin T*anzimi. İstanbul: İletişim Yayınları, 2016.

İştar Gözaydın ve Ahmet Erdi Öztürk. "The Management of Religion in Turkey", (Erişim Tarihi: 14.09.2023), https://eurel.info/IMG/pdf/2016-09_tu_management_of_religion_in_turkey.pdf

Göze, Ayferi. *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler.* İstanbul: Beta Yayınları, 2000.

Gözel, Cemil. "Cumhuriyet'in Necip Fazıl Raporu", (Erişim Tarihi:26.12.2021), https://teoridergisi.com/index.php/cumhuriyetin-necip-fazil-raporu

Gülalp, Haldun. *Laiklik, Vatandaşlık, Demokrasi.* İstanbul: Metis Yayınları, 2018.

Güldöşüren, Arzu. "İki Farklı Merkez İki Farklı Nizamnâme: 1914 Islah-ı Medâris ve 1921 Medâris-i İlmiye Nizamnâmesi", içinde *Osmanlı Medreseleri Eğitim, Yönetim ve Finans*, editör Fuat Aydın-Mahmut Zengin-Kübra Cevherli-Yunus Kaymaz, 491-520. (İstanbul: Mahya Yayıncılık, 2019.

Gürler, Kadir. *İktidar ve Din*. Ankara: Sarkaç Yayınları, 2010.

Güvenç, Bozkurt. *Türk Kimliği Kültür Tarihinin Kaynakları*. İstanbul: Boyut Kitapları, 2010.

Habermas, Jürgen. *Doğalcılık ve Din Arasında. Çeviren* Ali Nalbant, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2009.

Habermas, Jürgen. İ*deoloji Olarak Teknik ve Bilim*. Çeviren Mustafa Tüzel, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010.

Habermas, Jürgen. *Kamusall*ığın Yapısal Dönüşümü. Çeviren Tanıl Bora, Mithat Sancar, İstanbul: İletişim Yayınları, 2013.

Hacıibrahimoğlu, Işıl Çakan. *Devrimci Meclis II. TBMM 1923-1927.* İstanbul: Kırmızı Kedi yayınları, 2021.

Hafızoğulları, Zeki. "Laiklik ve Türk Hukuk Devrimi" (Erişim Tarihi: 08.09.2021) https://www.atam.gov.tr/wp-content/uploads/Zeki-HAFIZO%C4%9EULLARI-L%C3%A2iklik-ve-T%C3%BCrk-Hukuk-Devrimi.pdf

Hafızoğulları, Zeki. "Laiklik ve Türk Hukuk Devrimi". (Erişim Tarihi: 08.09.2021).

Hairi, Abdulkerim Hadi. *Osmanlı'nın Batılılaşma Çabaları ve Batı'nın İki Yüzü.* Çeviren Hasan Büyükcengiz, İstanbul: Yöneliş Yayınları, 1993.

Hammond, Phillîp E., Machakek, David W. "Din ve Devlet". Çeviren Tuğrul Yürük, İçinde *Din Sosyolojisi –Yaşadığımız Dünya-*, editör Peter B. Clarke, 145-166. Ankara: İmge Yayınları, 2012.

Hanioğlu, M. Şükrü. *Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti ve Jön Türklük (1889-1902).* İstanbul: İletişim Yayınları, 1985.

Hanioğlu, Şükrü. Kemalizm'in Tarihi Kökenleri", İçinde *Türkiye'de Demokrasi,* İslam *ve Laiklik*. Der. Ahmet T. Kuru ve Alfred Stepan, Çev. Hande Tatoğlu. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013.

Harvey, David. *Postmodernliğin Durumu*, Çeviren Sungur Savran. İstanbul: Metis Yayıncılık, 2012.

Hayes, Carlton J. H. *Milliyet*çilik Bir Din. Çeviren Murat Çiftkaya, İstanbul: İz Yayıncılık, 2010.

Hegel, G. W. F. *Tarihte Akıl. Çeviren* Önay Sözer, İstanbul: Kabalcı Yay., 2014.

Heper, Metin. *Türkiye'nin Siyasal Hayatı.* İstanbul: Doğan Kitap, 2011.

Heywood, Andrew. *Siyaset Teorisine Giriş. Çeviren* Hızır Murat Köse, İstanbul:

Küre Yayınları, 2012.

Heywood, Andrew. *Siyasetin Temel Kavramları.* Çeviren Hayrettin Özler, Ankara: Adres Yayınları, 2011.

Hilâfetin İlgasına ve Hanedanı Osmaninin Türkiye Cumhuriyeti Memaliki Haricine Çıkarılmasına Dair Kanun", (Erişim tarihi: 08.07.2021) https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.431.pdf

Hilâfetin İlgasına ve Hanedanı Osmaninin Türkiye Cumhuriyeti Memaliki Haricine Çıkarılmasına Dair Kanun", (Erişim tarihi: 08.07.2021) https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc002/kanuntbmmc002/kanuntbmmc00200431.pdf

Hobbes, Thomas. *Leviathan*. Çeviren Semih Lim, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010.

Hobsbawm, Eric. *Devrim Çağı*. Çeviren Mustafa Sina Şener Ankara: Dost Kitabevi, 2012.

Hobsbawm, Eric. *İmparatorluk Çağı.* Çeviren Vedat Aslan, Ankara: Dost Kitabevi, 2013.

Hocaoğlu, Durmuş. *Laisizm'den Millî Sekülerizm'e*. İstanbul: Kocav Yayınları, 2021.

Hoffer, Eric. *Değişim Sancısı.* Çeviren Bengisu Filiz, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2017.

Horkheimer, Max. *Akıl Tutulması. Çeviren* Orhan Koçak, İstanbul: Metis Yayınları, 2013.

Hourani, Albert. *Batı Düşüncesinde* İslam. Çeviren Celal A. Kanat, İstanbul: Sarmal Yayınevi, 1994.

Huberman, Leo. *Feodal Toplumdan Yirminci Yüzyıla*. Çeviren Murat Belge, İstanbul: İletişim Yayınları, 2013.

Hume, David *Din Üstüne.* Çeviren Mete Tunçay. Ankara: İmge Yayınları, 1995.

Hür, Ayşe. *Mustafa Kemal Atatürk Dönemi'nin Öteki Tarihi-III, Parti, Devlet Lider Bütünleşmesi (1934-1938)*, İstanbul: Literatür Yayınları, 2021.

İğdemir, Uluğ. *Sivas Kongresi Tutanakları.* Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1969.

İkdam Gazetesi, 6 Kânunusani 1929.

İleri, Celal Nuri. "Türk İnkılâbının Yeni Bir Safhası Lâtin Harfleri Meselesi III,

içinde *Türkiye Nasıl Lâikleştirildi*, derleyen Hüseyin Durukan, 348-352. İstanbul: Şule Yayıncılık, 1998.

İnalcık, Halil. "II. Meşrutiyet: Anayasa Rejimi Geliyor, Cumhuriyet Yolu Açılıyor". *Doğu Batı Dergisi.*1/45, (2008):12.

İnalcık, Halil. "İslam, Modernleşme ve Atatürk'ün Görüşleri". İçinde İslam *ve Modernite*, derleyen Gönül Pultar, 99-110. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2007.

İnalcık, Halil. "Sened-i İttifak ve Gülhane Hatt-ı Hümayunu", (Erişim Tarihi: 03.12.2020). https://belleten.gov.tr/tam-metin-pdf/3193/tur

İnalcık, Halil. "Tanzimat Nedir". İçinde *Tanzimat Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu*, editör. Halil İnalcık, Mehmet Seyitdanlıoğlu, 13-36. Ankara: Phoenix Yayınevi, 2006.

İnalcık, Halil. *Osmanlı ve Modern Türkiye.* İstanbul: Timaş Yayınları, 2003.

İnalcık, Halil. *Osmanlı.* İstanbul: Timaş Yayınları: 2012.

İnalcık, Halil. *Osmanlı'da Devlet Hukuk Adalet*. İstanbul: Eren Yayıncılık, 2005.

İnan, A. Afet. *Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devrim*i. Ankara: T.T.K. Yayınları, 1977.

İnan, Afet, Karal, Enver Ziya. *Atatürk Hakkında Konferanslar*. Ankara: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1946.

İnönü, İsmet. *Defterler 1919-1973.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2020.

İnsel, Ahmet. *Türkiye Toplumunun Bunalımı.* İstanbul: Birikim Yayınları, 2012.

İskilipli Muhammed Atıf, *Medeniyet-i Şer'iye ve Terakkiyat-ı Diniyye Şeriat Medeniyeti*, Çeviren Sadık Albayrak, İstanbul: Şamil Yayınevi, 1975.

Jaschke, Gotthard. *Yeni Türkiye'de* İslam*lık.* Çeviren Hayrullah Örs, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1972.

Kafadar, Osman. "Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tartışmaları", içinde *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce-Modernleşme ve Batıcılık,* editör Tanıl Bora, Murat Gültekingil, 351-381. İstanbul: İletişim Yayınları, 2020.

Kahraman, Alim. "Yeni Osmanlılar Cemiyeti". (Erişim Tarihi: 13.07.2020).

Kansu, Mazhar Müfit. *Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber C. I.* Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1986.

Kant, Imanuel. *Pratik Usun Eleştirisi*. Çeviren İ. Zeki Eyüboğlu, İstanbul: Say Yayınları, 2001.

Kapani, Münci. *Politika Bilimine Giriş.* Ankara: Bilgi Yayınevi, 2002.

Kaplan, İsmail. *Türkiye'de Millî* Eğitim İdeolojisi. İstanbul: İletişim Yayınları, 1999.

Kaplan, Yusuf. *Enformasyon Devrimi Efsanesi*. İstanbul: Rey Yayıncılık, 1991.

Kara, İsmail. *Cumhuriyet Türkiye'sinde Bir Mesele Olarak İslam 1*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2017.

Kara, İsmail. *Cumhuriyet Türkiye'sinde Bir Mesele Olarak İslam 2*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2017.

Kara, İsmail. *Din ile Modernleşme Arasında*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018.

Karacan, Ali Naci. "Lâik Devlet", içinde Türkiye Nasıl Lâikleştirildi. der. Hüseyin Durukan. İstanbul: Şule Yayıncılık, 1998.

Karagöz, İsmail vd., Dini Kavramlar Sözlüğü, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2020.

Karakaş, Cemal. "Turkey: Islam and Laicism Between the Interests of State, Politics and Society", *Peace Research Institute Frankfurt.* Translation: Kersten Horn., 78 (2007): 8.

Karal, Enver Ziya. "Gülhane Hatt-ı Hümayunu'nda Batı'nın Etkisi". İçinde *Tanzimat-Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu-*, editör Halil İnalcık, Mehmet Seyitdanlıoğlu, 65-82. Ankara: Phoenix, 2006.

Karpat, Kemal H. İslam*'ın Siyasallaştırılması. Çeviren* Şiar Yalçın, İstanbul: Timaş yayınları, 2013.

Karpat, Kemal H. *Osmanlı Modernleşmesi.* İstanbul: Timaş Yayınları, 2014.

Karpat, Kemal H. *Osmanlı'da Değişim, Modernleşme ve Uluslaşma*. Çeviren Dilek Özdemir, Ankara: İmge Kitabevi, 2006.

Karpat, Kemal H. *Osmanlı'dan Günümüze Elitler ve Din.* Çeviren Güneş Ayas, İstanbul: Timaş Yayınları, 2021.

Kasaba, Reşat. "Eski ile Yeni Arasında Kemalizm ve Modernizm". İçinde *Türkiye'de Modernleşme ve Ulusal Kimlik*, editör Sibel Bozdoğan, Reşat Kasaba, 21-38. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2013

Kettell, Steven. "Do We Need a 'Political Science of Religion'?", *Political Studies Review*, 14/2 (2016): 210-222.

Kettell, Steven. "Has Political Science Ignored Religion?", *PS,* January (2012): 93-100.

Keyder, Çağlar. *Memâlik-i Osmaniye'den Avrupa Birliği'ne.* İstanbul: İletişim Yayınları, 2007.

Kılıç, Ahmet Faruk. "Cumhuriyet'in İlk Yıllarındaki Din Politikalarının Şifresi", *Dem Dergi*, 1(2), 18.

Kılıçbay, Mehmet Ali. *Doğu'nun Devleti Batı'nın Cumhuriyeti.* Ankara: İmge Kitabevi, 2001.

Kısakürek, Necip Fazıl. *Son Devrin Din Mazlumları*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2012.

Kışlalı, Ahmet Taner. *Siyaset Bilimi.* Ankara: İmge Kitabevi, 2011.

Kili, Suna. *Atatürk Devrimi Bir Çağdaşlaşma Modeli.* İstanbul: Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık, 1998.

Kirby, Fay. *Türkiye'de Köy Enstitüleri*, Çeviren Niyazi Berkes, İstanbul: Tarihçi Kitabevi, 2010.

Koçak, Cemil. *Tek Parti Cumhuriyet ve Şefler.* İstanbul: Timaş Yayınları, 2016.

Koçak, Cemil. *Türkiye'de Millî Şef Dönemi (1938-1945) C.2.* İstanbul: İletişim Yayınları, 2020.

Köker, Levent. *Modernleşme Kemalizm ve Demokrasi.* İstanbul: İletişim Yayınları, *1990.*

Köse, Ali. "Modernleşme, Sekülerleşme ve Din İlişkisi Üzerine Yeni Paradigmalar". İçinde *Kutsalın Dönüşü.* İstanbul: Timaş Yayınları, 2020.

Köymen, Nusret. "Kemalizm ve Politika Bilgisi", Ülkü Dergisi. 7/42, Temmuz (1936):321-324.

Köymen, Nusret. "Kemalizm'in Hususiyetleri", Ülkü Dergisi. 7/42, Ağustos (1936):416-418.

Kunter, Nurullah. "Din Dersleri Meselesi". *Lâiklik, Millî Tesanüd Birliği Yayını.* 4 (1954):183.

Kurnaz, Şefika. *Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını.* Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, 1991.

Kuru, Ahmet T. *Pasif ve Dışlayıcı Laiklik ABD, Fransa ve Türkiye. Çeviren* Eylem Çağdaş Babaoğlu, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2011.

Kuruluş Safhasında Belgelerle Türkiye Büyük Millet Meclisi. Ankara: TBMM Basım Evi, 2021.

Lewis, Bernard. *Demokrasinin Türkiye Serüveni*. Çeviren Hamdi Aydoğan, Esma Ermert, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010.

Lewis, Bernard. İslam*'ın Siyasal Söylemi*. Çeviren Ünsal Oskay, Ankara: Phoenix Yayınları, 2007.

Lings, Martin. *Antik Çağlarda Modern Hurafeler. Çeviren* Enes Harman, Ufuk Uyan. İstanbul: Yeryüzü Yayınları, 1980.

Link, Henry C. *Dine Dönüş. Çeviren* Nahit Oralbi, İstanbul: Dergâh Yayınları, 1979.

Locke, John. *Hükümet Üzerine İkinci İnceleme*. Çeviren Fahri Bakırcı, Ankara: Babil Yayınları, 2004.

Loo, Hans Van Der, Reijen, Willîem Van. *Modernleşmenin Paradoksları. Çeviren* Kadir Canatan. İstanbul: İnsan Yayınları, 2006.

Machiavelli, Niccolo. *Pren*s. Çeviren Işıtan Gündüz, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 2003.

Maclure, Jocelyn, Taylor, Charles *Laiklik ve İnanç Özgürlüğü*. Çeviren İlhan Güllü, İstanbul: İskenderiye Kitap, 2015.

Malatya Mebusu İsmet Paşa ve Yüz Yirmi Refikinin, Teşkilâtı Esasiye Kanunu'nun İkinci, On Altıncı, Yirmi Altıncı ve Otuz Sekizinci Maddelerinin Tadiline Dair 2/51 Numaralı Teklifi Kanunisi ve Teşkilâtı Esasiye Encümeni Mazbatası", (Erişim Tarihi: 28.07.2022 https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d03/c003/tbmm03003059ss0094.pdf.

Mango, Andrew. *Atatürk.* Çev. Füsun Doruker, İstanbul: Sabah Kitapçılık, 1999.

Marcuse, Herbert. *Tek Boyutlu İnsan -İleri İşleyim Toplumunun İdeolojisi Üzerine İncelemeler-*. Çeviren Aziz Yardımlı, İstanbul: İdea yayınevi, 2010.

Marcuse, Herbert. *Us ve Devrim*. Çeviren Aziz Yardımlı, İstanbul: İdea Yayınevi, 2013.

Mardin, Şerif. *Continuity and Change İn The İdeas Of The Young Turks*. Ankara: Yenişehir Matbaası, 1969.

Mardin, Şerif. *Din ve İdeoloji*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2012.

Mardin, Şerif. *Jön Türkler'in Siyasi Fikirleri 1895-1908.* İstanbul: İletişim Yayınları, 2014.

Mardin, Şerif. *Türk Modernleşmesi.* İstanbul: İletişim yayınları, 2013.

Mardin, Şerif. *Türkiye İslam ve Sekülarizm*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2013.

Marx, Karl, Engels, Friedrich. *Komünist Partisi Manifestosu*. Çeviren Nur Deriş. İstanbul: Aydınlık Yayınları, 1979.

Marx, Karl. *Louis Bonaparte'ın On Sekiz Brumaire'i*. Çeviren Tanıl Bora, İstanbul: İletişim Yay., 2013.

Mehmet Selahaddin Bey. *İttihat-Terakki'nin Kuruluşu ve Osmanlı Devleti'nin Yıkılışı Hakkında Bildiklerim*. İstanbul: İnkılap Yayınları, 1990.

Men'i Müskirat Kanunu, Ceride-i Resmiye, no:4, (28 Şubat 1337)

Mert, Nuray. *Laiklik Tartışmasına Kavramsal Bir Bakış*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 1994.

Milliyet Gazetesi, 10 Şubat 1933.

Montesquieu. *Kanunların Ruhu Üzerine I*. çeviren Fehmi Baldaş, İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları, 1998.

Montesquieu. *Kanunların Ruhu Üzerine II. Çeviren* Fehmi Baldaş, İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları, 1998.

Moore, Jr. Barrington. *Diktatörlüğün ve Demokrasinin Toplumsal Kökenleri*. Çeviren Şirin Tekeli-Alaeddin Şenel, Ankara: İmge Kitabevi, 2012.

Mosca, Gaetano. *Siyaset Biliminin Temelleri.* Çeviren Hasan İlhan, Ankara: Alter Yayıncılık, 2013.

Mouffe, Chantal. *Siyasal Üzerine*. Çeviren Mehmet Ratip, İstanbul: İletişim Yayınları, 2013.

Muallim Abdulbaki (Gölpınarlı). *Cumhuriyet Çocuğunun Din Dersleri*. İstanbul: Kaynak Yayınları, 2005.

Murphy, John W. *Postmodern Sosyal Analiz ve Postmodern Eleştiri. Çeviren* Hüsamettin Arslan. İstanbul: Paradigma Yayınları, 2000.

Mustafa Sabri Efendi, *Hilâfetin İlgasının Arka Planı*. Çeviren Oktay Yılmaz, İstanbul: İnsan Yayınları, 2017.

Narlı, Nilüfer "Türkiye'de lâikliğin Konumu", Cogito, 1 (1994):23

Neuman, W. Lawrence. *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar I*. Çeviren Sedef Özge. Ankara: Yayın Odası Yayınları, 2013.

Nimetullah, Halil. İnkılâbın Felsefesi. İstanbul: Muhayyel Yayıncılık, 2022.

Nimetullah, Halil. "İnkılâbın Felsefesi IX", içinde *Türkiye Nasıl Lâikleştirildi*, der. Hüseyin Durukan. İstanbul: Şule Yayıncılık, 1998.

Nomer, Kemâleddin. Şeriat Hilâfet Cumhuriyet Laiklik. İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1996.

Ocak, Ahmet Yaşar. *Türkler, Türkiye ve* İslam. İstanbul: İletişim Yayınları, 2013.

Okumuş, Ejder vd. *Osmanlı Devleti'nde Eğitim Hukuk ve Modernleşme.* İstanbul: Ark Kitapları, 2006.

Okumuş, Ejder. "Osmanlı Şibih-Laik Tanzimat Devleti'nin Oluşum Sürecinde Ekonomide Laikleşmenin Belirtileri", İslami Araştırmalar Dergisi, 19/1 (2006): 176-177.

Oran, Baskın. Lausanne Barış Antlaşması", İçinde *Türk Dış Politikası* Cilt I, ed. Baskın Oran, İstanbul: İletişim Yayınları, 2012.

Ortaylı, İlber. "Osmanlı Devleti'nde Laiklik Hareketleri Üzerine". İçinde *Türk Siyasal Hayatı*, editör Ersin Kalaycıoğlu, Ali Yaşar Sarıbay, 175-190. Ankara: Sentez Yayıncılık, 2014.

Ortaylı, İlber. "Tanzimat Adamı ve Tanzimat Toplumu". İçinde *Türkiye'de Politik Değişim ve Modernleşme*, derleyen Ersin Kalaycıoğlu, Ali Yaşar Sarıbay, 91-117. Bursa: Dora Yayınları, 2009.

Ortaylı, İlber. *Avrupa ve Biz -Seçme Eserler I-*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2011.

Ortaylı, İlber. *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*. İstanbul: Alkım Yayınevi, 2006.

Ortaylı, İlber. *Osmanlı Barışı.* İstanbul: Timaş Yayınları, 2007.

Ortaylı, İlber. Osmanlı Devleti'nde Laiklik Hareketleri Üzerine". İçinde *Türk Siyasal Hayatı*, editör Ersin Kalaycıoğlu, Ali Yaşar Sarıbay, 191-206. İstanbul: Sentez Yayıncılık, 2014.

Ozankaya, Özer. *Atatürk ve Laiklik.* İzmir: Cem Yayınevi, 2019.

Ozankaya, Özer. *Türkiye'de Laiklik.* İstanbul: Cem Yayınevi, 1990.

Öğün, Süleyman Seyfi. *Modernleşme Milliyetçilik ve Türkiye*. Ankara: Bağlam Yayıncılık, 1995.

Öktem, Niyazi. "Dinler ve Laiklik", *Cogito*, 1 (1994):33.

Öktem, Niyazi. *Laiklik Din ve Alevilik Yazıları.* İstanbul: Ant Yayınları, 1994.

Öymen, Hıfzırrahman Raşit. "Cumhuriyet Eğitimi'ne Geçişte Atatürk'ün Etkisi". (Erişim Tarihi: 23.05.2021), https://belleten.gov.tr/tam-metin-pdf/2058/tur1053-1054

Özay, Mehmet. *Sekülerleşme ve Din-Batı'da sekülerleşme Teorileri ve Tartışmaları.* İstanbul: İbn-i Haldun Üniversitesi Yayınları, 2020.

Özbudun, Ergun, Gençkaya, Ömer Faruk. *Türkiye'de Demokratikleşme ve Anayasa Yapımı Politikası*. İstanbul: Doğan Kitap, 2010.

Özbudun, Ergun. *Otoriter Rejimler, Seçimsel Demokrasiler ve Türkiye.* İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2011.

Özcan, Azmi. "İttihâd-ı İslam", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2001.

Özçelik, Ercan, "John Locke'un Toplum Sözleşmesi Kuramı ve Anayasacılık". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, 2011.

Özdalga, Elisabeth. İslam*cılığın Türkiye Seyri*. Çeviren Gamze Türkoğlu, İstanbul: İletişim Yayınları, 2013.

Özek, Çetin. "Devlet ve Din". İçinde *Türkiye'de Laiklik İlkesi ve Yehova'nın Şahitleri*, derleyen Samih Turgay Ünal, Anibal Akdamar, 7-48. İstanbul: Kule Kitapları, 1983.

Özerdim, Sami N. "Laiklik ve Kıyafet Devrimi. İçinde *Laiklik*, hazırlayan Türk Devrim Ocakları, 107-114. İstanbul: Millî Tesanüt Birliği Yayınları.

Özgür, Faruk. *Tek Parti ideolojisinde Demokrasi*. Ankara: Liberte Yayınları, 2004.

Özipek, Bekir Berat. *Muhafazakarlık.* Ankara: Liberte Yayınları, 2004.

Özkiraz, Ahmet. *Modernleşme Teorileri ve Postmodern Durum*. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları, 2003.

Pareto, Vilfredo. *Seçkinlerin Yükselişi ve Düşüşü. Çeviren* Merve Zeynep Doğan, Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2013.

Parla, Taha. *Türkiye'de Siyasi Kültürün Resmi Kaynakları C.3-Kemalist Tek Parti İdeolojisi ve CHP'nin Altı Ok'u.* İstanbul: İletişim Yayınları, 1992.

Parla, Taha. *Ziya Gökalp, Kemalizm ve Türkiye'de Korporatizm*. İstanbul: İletişim Yayınları, 1993.

Peker, Recep. *Recep Peker'in İnkılab Dersleri Notları*, Ankara: Ulus Basımevi, 1935.

Peker, Recep "Uluslaşma-Devletleşme", İçinde Ülkü Halkevleri Dergisi, 40/7, Haziran (1936): I-VII. 221-320

Pirenne, Henri. *Orta Çağ Kentl*eri. Çeviren Şadan Karadeniz, İstanbul: İletişim Yayınları, 2012.

Polat, Fazlı. "Din-Devlet İlişkisi ve Diyanet", *Ekev Akademi Dergisi* 6/10 (2002): 123-124.

Resmi Gazete, https://resmigazete.gov.tr/arsiv/2879.pdf , (Erişim Tarihi: 19.06.2020)

Resmî Gazete, Sayı 3163, (22 Teşrinisani 1935), (Erişim Tarihi: 23.07.2021) https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/3163.pdf

Resmî Gazete, Sayı:4827 (06.06.1941), (Erişim Tarihi: 27.07.2021), https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/4827.pdf

Resmî Gazete. Sayı. 8142 (23.06.1952). (Erişim tarihi: 08.07.2021). https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/8142.pdf

Roskin vd. *Siyaset Bilimi*. Çeviren Atilla Yayla, Ankara: Adres Yayınları, 2013.

Rousseau, Hervé. *Dinler Tarihi. Çeviren* Sinan Kocapınar. İstanbul: Gelişim Yayınları, 1974.

Rousseau, Jean Jacques. *İnsanlar Arasındaki Eşitsizliğin Kaynağı*. Çeviren Rasih Nuri ileri, İstanbul: Say Yayınları, 2002.

Rousseau, Jean Jacques. *Toplum Sözleşmesi*. Çeviren Ali Alper, İstanbul: Oda Yayınları, 2008.

Ruiz, Henri Pena. *Laiklik Nedir?* Çeviren Ümran Derkunt, İstanbul: Gendaş Kültür Yayınları, 2007.

Russell, Bertrand. *Batı Felsefesi Tarihi 2*. Çeviren Muammer Sencer, İstanbul: Say Yayınları, 2002.

S.J., Thomas Michel. "Laisizme Katolik Bir Bakış", *Cogito*, 1 (1994): 103.

Safa, Peyami. *Din İnkılap İrtica.* İstanbul: Ötüken Yayınları, 2019.-1978.

Sahir, Erman. "Suç Olarak Laikliğe Aykırı Hareketler", içinde *Laiklik*, hazırlayan Türk Devrim Ocakları, 115-126. İstanbul: Millî Tesanüt Birliği Yayınları.

Said, Edward. *Oryantalizm*. Çeviren Selahattin Ayaz, İstanbul: Pınar Yayınları, 1999.

Sami, Şemseddin. "Millet", *Kamus-ı Türkî.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2015.

Sancaktar, Fatih M. "Sivas Kongresi (4-11 Eylül 1919) Delegelerine Dair Bazı Tespitler", *Tarih Dergisi-Turkish Journal of History*, 71 (2020/1): 473-496.

Sarıbay, Ali Yaşar. *Doğu'nun Devleti Batı'nın Cumhuriyeti*. Ankara: İmge Kitabe-

vi, 2001.

Sarıkoyuncu, Ali. *Atatürk, Din ve Din Adamları.* Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2006.

Sezen, Baykan. *Toplum Farklılaşmaları ve Din Olayı.* İstanbul: Kitabevi, 2011.

Sezen, Yümni. *Türk Toplumunun Laiklik Anlayışı.* İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1993.

Shaw, Stanford J., Shaw, Ezel Kural. *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye C. 2. Çeviren* Mehmet Harmancı, İstanbul: e Yayınları, 2017.

Shayegan, Daryush. *Yaralı Bilinç*, Çeviren Haldun Bayrı. İstanbul: Metis Yayınları,2012.

Shils, Edward. "Gelenek", içinde İnsan Bilimlerine Prolegomena Dil, *Gelenek ve Yorum*. Derleyen Hüsamettin Arslan, İstanbul: Paradigma Yayınları, 2002.

Shils, Edward. *Tradition.* Chicago: Chicago University press, 1983.

Sidar, Ferruh. *'Büyük Kin'in Kısa Öyküsü Karşı Devrim*, İstanbul: Cinius Yayınları, 2015.

Sinanoğlu, Mustafa. "İslam", (Erişim Tarihi: 31.07.2023), https://islamansiklopedisi.org.tr/islam

Sinanoğlu, Suat. "Lâik Kelimesinin Etymonu ve Anlamları", *Millî Tesânüt Birliği Yayını*, 4 (1954):1

Singh, Gurharpal v.d. "Political Science, Religion and Development: A Literature Review". *Religions and Development Research Programme,* 7 (2007):1-46.

SiyasiPartiler",(ErişimTarihi29.10.2021), https://www5.tbmm.gov.tr/kutuphane/siyasi_partiler.html

Skocpol, Theda. *Devletler ve Toplumsal Devrimler. Çeviren* S. Erdem Türközü, Ankara: İmge Kitabevi, 2004.

Solak, Mustafa. *Atatürk'ün Bakanı Şükrü Kaya*. İstanbul: Kaynak Yayınları, 2013.

Solmaz, Bünyamin. "Modernlik ve Modernleşme Kuramlarına Yöneltilen Eleştiriler", (Erişim Tarihi 04.04.2020), https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/184225

Sombart, Werner. *Burjuva*. Çeviren Oğuz Adanır, İstanbul: Doğu Batı Yayınları, 2011.

Somel, Selçuk Akşin. "Osmanlı Reform Çağında, Osmanlıcılık Düşüncesi (1839-1913)". İçinde *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Tanzimat ve Meşrutiyet'in*

Birikimi, derleyen Tanıl Bora, Murat Gültekingil,88-116. İstanbul: İletişim Yayınları, 2020.

Somel, Selçuk Akşin. "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türk Kimliği". İçinde *Cumhuriyet, Demokrasi ve Kimlik*, hazırlayan Nuri Bilgin, 71-84. Ankara: Bağlam Yayıncılık, 1997.

Stark, Rodney. "Toprağın Bol Olsun Sekülerleşme". İçinde *Kutsalın Dönüşü*, editör Neval Akbıyık, 60-99. İstanbul: Timaş Yayınları, 2020.

Subaşı, Necdet. *Ara Dönem Din Politikaları.* İstanbul: Tezkire Yayınları, 2017.

Sungu, İhsan. "Tevhidi Tedrisat", 397-431. (Erişim Tarihi: 0204.2021). https://belleten.gov.tr/tam-metin-pdf/571/tur

Şahinkaya, Serdar. "Mustafa Kemal Paşa'nın Halkçılık Programı". *Memleket Siyaset Yönetim*. Cilt 14/32, (2019): 188.

Şen, Hasan. *Kemalist Modernleşme ve* İslamcı *Gelenek*. Ankara: Kadim Yayınları, 2012.

Şenel, Alaeddin. *İlkel Topluluktan Uygar Topluma*. Ankara: V Yayınları, 1991.

Şenermen, Sedat. *Atatürk* İslam *ve Laiklik.* İstanbul: Elmadağı Yayınları, 2015.

Şimşirgil, Ahmet, Ekinci, Ekrem Buğra. *Ahmet Cevdet Paşa ve Mecelle.* İstanbul: KTB Yayınları, 2008.

Tanör, Bülent. *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2012.

Tanrıöver, Hamdullah Suphi. *Dağ Yolu Birinci Kitap.* Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1987.

Taylor, Charles, *Modernliğin Sıkıntıları.* Çeviren Uğur Canbilen. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2020.

Taylor, Charles. *Seküler Çağ. Çeviren* Dost Körpe, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2014.

TBMM Tutanak Dergisi. D.IX, C.1, (16.06.150): 181-186.

TBMM Z.C, İ. 58, C. 1, (04.9.1336). 505.

TBMM Z.C. Cilt 4, (24.05.1336). 55.

TBMM Z.C. Devre 2. İ. Senesi 1. İ. 43. C.8. (29 Teşrinievvel 1339), 89.

TBMM Z.C., D. 2, C.7, 21.

TBMM Z.C., D.3, İ.1, C.3, (09.04.1928), 115

TBMM Z.C., İ. 130, C.24, (1.11.1338), 304-305

TBMM Z.C., İ. 31, C. 1, (10.7.1336). 233.

TBMM Z.C., İ.1, C.1, (1.11.1928), 4-5.

TBMM Z.C., İ.14, C.1, (25.111.1341), 227.

TBMM Z.C., İ.57, C.1, (17.02.1926)

TBMM Z.C., İ:2, C.2, (3.3.1340), 27-136.

TBMM ZC, i. 57, C.2, (16.2.1341)

TBMM, Z.C., İ.128, C.1, (28.10.1338), 221;

TBMM, Z.C., İ.129, C.1 (30.10.1138), 253

TBMM, Z.C., İ.30, C.2, (1.11.1338), 314

TBMM Z.C., İ.14, C.25., (03.12.1934), 76.

TBMM. Z.C., İ.3, C.25, Devre 5, (23.05.1938), 7.

Tevhid-i Tedrisat Kanunu, (Erişim Tarihi: 07.08.2021) https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.430.pdf

Thomas Michel, S.J., "Laisizme Katolik Bir Bakış", Cogito, 1(1994):104

Timur, Taner. İslam, *Laiklik ve Aydınlanma Savaşı*. İstanbul: Yordam Kitap, 2019.

Timur, Taner. *Türk Devrimi ve Sonrası.* Ankara: İmge Kitabevi, 2018.

Toprak, Binnaz. "Türkiye'de Dinin Denetim İşlevi". İçinde *Türk Siyasal Hayatı*, editör Ersin Kalaycıoğlu, Ali Yaşar Sarıbay, 389-402. Bursa: Sentez Yayıncılık, 2014.

Toprak, Binnaz. "Türkiye'de Dinin Denetim İşlevi". İçinde *Türkiye'de Politik Değişim ve Modernleşme*, der. Ersin Kalaycıoğlu ve Ali Yaşar Sarıbay, 445-458. Bursa: Dora Yayıncılık, 2009.

Toprak, Zafer. *Atatürk -Kurucu Felsefenin Evrimi-*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2020.

Toprak, Zafer. *Cumhuriyet ve Antropoloji.* İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2021.

Toprak, Zafer. *Millî İktisat-Millî Burjuvazi.* İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları,

1995.

Toynbee, Arnold J. *1920'lerde Türkiye: Hilafetin İlgası.* Çeviren Hasan Aktaş, İstanbul: Ekin Yayınları, 2021.

Tuna, Korkut. *Batılı Bilginin Eleştirisi Üzerine.* İstanbul: İz Yayıncılık, 2011.

Tunaya, Tarık Zafer İslam*cılık Akımı.* İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2003.

Tunaya, Tarık Zafer. *Batılılaşma Hareketleri I*. İstanbul: Yenigün Haber Ajansı Basım ve Yayıncılık, 1999.

Tunaya, Tarık Zafer. *Batılılaşma Hareketleri II.* İstanbul: Yeni Gün Haber Ajansı Basım ve Yayıncılık, 1999.

Tunaya, Tarık Zafer. *Türkiye'de Siyasal Partiler Cilt: III*. İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları, 1989.

Tunçay, Mete. "İkna (İnandırma) Yerine Tecebbür (Zorlama)". İçinde *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Kemalizm*, editör Tanıl Bora-Murat Gültekingil, 92-96. İstanbul: İletişim Yayınları, 2019.

Tunçay, Mete. *Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek-Parti Yönetimi'nin Kurulması 1923-1931.* İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2012.

Turam, Berna. *Türkiye'de Devlet ve İslam.* İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2011.

Turan, İlter. *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış.* İstanbul: Der Yayınları, 1986.

Turan, Namık Sinan. "Osmanlı Hilafetinin 19. Yüzyılda Zorlu Sınavı: II. Meşrutiyet'e Giden Süreçte ve Sonrasında Makam-ı Hilafet". İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 38 (Mart 2008): 288-289.

Turan, Osman. *Türkiye'de Manevi Buhran Din ve Laiklik.* Ankara: Şark Matbaası, 1964.

Turan, Osman. *Türkiye'de Manevi Buhran Din ve Laiklik*. İstanbul: Ötüken Yayınları, 2005.

Turan, Şerafettin. *Cumhuriyet Halk Partisi.* İstanbul: Tüses Yayınları, 2000.

Turgut, Nükhet. *Siyasal Muhalefet.* Ankara: Birey ve Toplum Yayıncılık, 1984.

Tüccarzâde İbrahim Hilmi. *Avrupalılaşmak.* Ankara: Gündoğan Yayınları,1997.

Tümer, Günay. "Genel Olarak Din", (Erişim Tarihi: 02.07.2020), https://islamansiklopedisi.org.tr/din

Türkdoğan, Orhan. *Millî Kültür Modernleşme ve İslam*. İstanbul: Birleşik Yayıncılık, 1996.

Türkiye Dış Politikasında 50 Yıl Lozan (1922-1923). Ankara: Türk Dışişleri Bakanlığı, 1973.

Türköne, Mümtaz'er. "Millî Devlet Laiklik-Demokrasi". İçinde *Türkiye'de Politik Değişim ve Modernleşme*, editör Ersin Kalaycıoğlu, Ali Yaşar Sarıbay, 459-482. Bursa: Dora Yayıncılık, 2009.

Ulus Gazetesi, 4 İlkkanun 1934.

Ulus Gazetesi, 7 İlkkanun 1934.

Ulus Gazetesi, 10 İlkkanun 1934.

Ulus Gazetesi, 25 I. Kanun 1939.

Ulus Gazetesi, 30 Sonteşrin 1934.

Uzun, Hakan "İktidarını Sürdürmek İsteyen Bir Partinin Kimlik Arayışı: Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1947 Olağan Kurultayı". Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi. XII/25 (2012):105.

Ülken, Hilmi Ziya. *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi.* İstanbul: Ülken Yayıncılık, 1992.

Ünüvar, Kerem. "İhya'dan İnşa'ya". İçinde *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Tanzimat ve Meşrutiyet'in Birikimi, editör Tanıl Bora, Murat Gültekingil, 129-142.* İstanbul: İletişim Yayınları, 2020.

Üstel, Füsun. *Makbul Vatandaş"ın Peşinde –II. Meşrutiyet'ten Bugüne Vatandaşlık Eğitimi-*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2014.

Vatandaş, Celaleddin. *Cumhuriyet'in Tarihi.* İstanbul: Pınar Yayınları, 2020.

Wallerstein, Immanuel. *Modern Dünya Sistemi II*. Çeviren Latif Boyacı, İstanbul: Yarın Yayıncılık, 2012.

Weber, Max. *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu.* Çeviren Milay Köktürk, Ankara: BilgeSu Yayıncılık, 2020.

White, Stephen K. *Edmunt Burke-Modernite, Politika ve Este*tik. Çeviren Mihriban Şenses, İstanbul: Paradigma Yayıncılık, 2013.

Wilson, Bryan Ronald. *Seküler Toplumlarda Din. Çeviren* Ömer Faruk Darende, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2017.

Wood, Ellen Meiksins. *Kapitalizmin Arkaik Kültürü. Çeviren* Oya Köymen, İstan-

bul: Yordam Kitap, 2007.

Yeni İstanbul Gazetesi, 12 Nisan 1950.

Yeşilkaya, Neşe G. "Halkevleri", içinde *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce-Kemalizm-*, ed. Tanıl Bora-Murat Gültekingil, 113-118. İstanbul: İletişim Yayınları, 2019.

Yıldız, Ahmet. "*Ne Mutlu Türküm Diyebilene" Türk Ulusal Kimliğinin Etno-Seküler Sınırları.* İstanbul: İletişim Yayınları, 2013.

Yükseliman, Nihan. *Parti Devlet Bütünleşmesi*. İstanbul: Gelenek Yayınları, 2002.

Zürcher, Eric Jan. *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi. Çeviren* Yasemin Sanen Gönen, İstanbul: İletişim Yayınları, 2005.

Zürcher, Eric Jan. *Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası. Çeviren* Gül Çağalı Güven, İstanbul: İletişim Yayınları, 2007.

1876 Kanun-ı Esasi. (Erişim Tarihi: 17.07.2021) https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1876-k%C3%A2n%C3%BBn-i-es%C3%A2s%-C3%AE/

YÜZYILLIK GÖÇ

1922'den 2022'ye
Türk Yahudileri ve Göçleri

Emre KURT

Ankara 2025

Bu kitabın yayın hakkı SİYASAL KİTABEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayınlayıcısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

YÜZYILLIK GÖÇ
1922'den 2022'ye Türk Yahudileri ve Göçleri

Yazar: Emre KURT
Editör: Gülşen DEMİRCİ
Kapak ve Grafik Tasarım: Şeyma ÇETİN
©Siyasal Kitabevi Tüm Hakları Saklıdır.
2025 Nisan, Ankara
ISBN No: 978-625-6586-38-3
Siyasal Kitabevi-Ünal Sevindik
Yayıncı Sertifika No: 14016
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay-Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Baskı: Vadi Grafik Ltd. Şti.
İvedik Organize Sanayi 1420. Cd. No: 58
Ostim Yenimahalle/Ankara
Sertifika No: 47479
Dağıtım: Siyasal Kitabevi
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay/Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Instagram: kitabevisiyasal
X: kitabevisiyasal

KAYNAKÇA

ARŞİV KAYNAKLARI

Israel State Archives, "Migration Statistics of July 1945-December 1945", Jerusalem, 1946, 00071706.81.D4.52.6B.

Israel State Archives, "Palestine Migration Returns for 1934" 00071706.81.8D.23.D3;

Israel State Archives. "Migration Statistics of 1944", Jerusalem, 1945, 00071706.81.D6.98.61.

Israel State Archives. "Migration Statistics 1935", 1935 00071706.81.D0.83.57.

Israel State Archives. "Migration Statistics of January 1945-June 1945", Jerusalem, 1946, 00071706.81.D4.52.6A.

Israel State Archives. "Monthly Bulletin of Current Statistics of Palestine 01.1937-01.1937", Jerusalem, 1937, 00071706.81.D1.C2.DD;

Israel State Archives. "Monthly Bulletin of Current Statistics of Palestine 09.1937-12.1937", Jerusalem, 1938, 00071706.81.D1.C2.DB.

Israel State Archives. "Monthly Bulletin of Current Statistics of Palestine 01.1938-03.1938", Jerusalem, 1938, 00071706.81.D1.C2.DA.

Israel State Archives. "Palestine Migration Returns for 1934" 00071706.81.8D.23.D3.

Israel State Archives. "Statical Absract of Palestine 1937-1938," Jerusalem, 1938, 00071706.81.D1.C2.E7.

Israel State Archives. "Statistical Abstract of Palestine 1942", Jerusalem, 1942, 00071706.81.D1.C2.D4.

Israel State Archives. "The Jewish Agency For Palestine Department for Child and Youth Immigration", Jerusalem, 1947, 00071706.81.DA.CF.E7.

Israel State Archives. "The Statistics of Migration and Naturalization 1941", Jerusalem, 1942, 00071706.81.D6.9A.0E.

Israel State Archives. "The Statistics of Migration April 1942-October 1942" Jerusalem, 1942; 00071706.81.D6.9A.10.

Israel State Archives. "The Statistics of Migration November 1942-December 1943", 1944, 00071706.81.D0.83.6F.

Israel State Archives. "The Statistics of Migration September 1941-March 1942", Jerusalem, 1942 00071706.81.D6.9A.0F.

National Archives. (tarih yok). Central File: Decimal File 867.4016, Internal Affairs Of States, Social Matters. , People.. Turkey, Race Problems. Racial Disturbances. Their Suppression. Massacres. Pogroms. , July 15, 1930- May 1, 1936. (July 15, 1930- May 1, 1936).

National Archives. (tarih yok). Central File: Decimal File 867.4016. Internal Affairs Of States, Social Matters. , People. Turkey, Race Problems. Racial Disturbances. Their Suppression. Massacres. Pogroms. , May 10, 1945- May 5, 1949. (May 10, 1945- May 5, 1949).

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri. Yer: 24-136-3, Tarih: 18 Mart 1933.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Arşivi. Yer: 133- 866 – 5, Tarih: 25.01.1953.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Arşivi. "İstanbul›da Mübadeleden Sonra Büyük Miktarda Azınlıkların Kaldığı ve Bunlara Dikkat Edilmesi". Yer: 608- 110 – 11.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Arşivi. Yer: 30-1-0-0/58-352-8, Tarih: 03 Mayıs 1956.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Arşivleri. Yer: 490-1-0-0 / 590- 40 – 1. Tarih:14 Haziran 1933.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi. Yer: 501-32046-126092-1. Tarih: 15 Nisan 1942.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi. Yer: 501-32050-126344-25. Tarih: 22 Şubat 1943.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi. Yer: 501-32050-126344-18. Tarih: 1 Mayıs 1943.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi. Yer: 501-32050-126344-17. Tarih: 2 Haziran 1943.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi. Yer:501-34014-132450-17. Tarih: 1 Şubat 1944.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi. Yer:501-32189-127809-21-26. Tarih: 17 Mayıs 1945

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi. Yer: 501-32288-129223. Tarih: 11 Ekim 1939.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi. Yer: 501-34413-135386-21. Tarih: 15 Kasım 1940.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi. Yer:501-34220-134377-1. Tarih: 23 Eylül 1955.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi. Yer:501-34218-134203-1. Tarih: 5 Şubat 1952.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi. Yer:571-35880-141690-18. Tarih: 2 Mart 1949.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri. "Kars Mebusu Cevat Dursunoğlu'nun Türkiye'deki Azınlıklara Ait Bir Araştırması", Yer: 61-233 – 6. Tarih: 27 Mart 1944.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri. Yer: 30-10-0-0/110-736 – 5. Tarih: 06 Nisan 1939.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri. Yer: 30-10-0-0 / 44-283 – 6. Tarih: 13 Mayıs 1938.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri. Yer: 30-10-0-0 / 35-206 – 2. Tarih: 28 Eylül 1929.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri. Yer: 30-10-0-0 / 37-220 – 6. Tarih: 25 Eylül 1930.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri. Yer: 30-10-0-0 / 89-589 – 6. Tarih: 18 Haziran 1940.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri. Yer: 30-10-0-0 / 110- 736 – 5. Tarih: 06 Nisan 1939.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri. Yer: 30-10-0-0 / 99-641 – 13. Tarih: 09 Ekim 1942.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri. Yer: 30-10-0-0 / 232- 562 – 20. Tarih: 20 Ekim 1942.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri. Yer: 30-18-1-2 90 37,1. Tarih: 19 Mart 1940.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri. Yer: 30-18-1-2 86 19 7. Tarih: 06.03.1939; Yer: 30-18-1-2 85 118 3. Tarih: 28 Ocak 1939.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri. Yer: 30-18-1-2 90 37,1. Tarih: 19 Mart 1940.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri. Yer: 30-18-1-2 86 19 7. Tarih: 06.03.1939; Yer: 30-18-1-2 85 118 3. Tarih: 28 Ocak 1939.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri. Yer: 30-18-1-2 / 92-85 – 5. Tarih: 25 Ağustos 1940.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri. Yer: 30-18-1-2 / 92-94 – 10. Tarih 28 Eylül 1940.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri. Yer: 30-18-1-2 / 93-117 – 7. Tarih: 18 Aralık 1940.

RESMİ GAZETE VE TUTANAKLAR

Millet Meclisi Tutanak Dergisi. Dönem 2. Cilt. 13, 55. Birleşim, 16 Şubat 1967.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi. Dönem 3, Cilt 9. 20. Birleşim. 11 Aralık 1970.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi. Dönem 3. Cilt. 16. 142. Birleşim. 4 Ağustos 1971.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi. Dönem 3. Cilt. 23. 58. Birleşim. 10 Mart 1972.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi. Dönem 4. 51.Birleşim. 4 Mart 1975.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi. Dönem 4. 58. Birleşim. 27 Mart 1974.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi. Dönem 4. 60. Birleşim. 2 Nisan 1974.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi. Dönem 4. 62.Birleşim. 21 Şubat 1976.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi. Dönem 4. Cilt. 2. 62. Birleşim. 4 Nisan 1974.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi. Dönem 4. Cilt. 21. 45. Birleşim. 22 Şubat 1975.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi. Dönem 5. 126. Birleşim. 28 Ağustos 1980.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi. Dönem 5. 42. Birleşim. 31 Ocak 1979.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi. Dönem 5. 51. Birleşim. 23 Şubat 1980.

T. C. Resmî Gazete. "Cemaat Vakıflarının Taşınmaz Mal Edinmeleri, Bunlar Üzerinde Tasarrufta Bulunmaları ve Tasarrufları Altında Bulunan Taşınmaz Malların Bu Vakıflar Adına Tescil Edilmesi Hakkında Yönetmelik". Sayı.25003. 24 Ocak 2003.

T. C. Resmî Gazete. "Şeraiti Muayyeneyi Haiz Olmayan Osmanlı Tebaasının Türk Vatandaşlığından Iskatı Hakkında Kanun", Sayı 598, 31 Mayıs 1927.

T. C. Resmî Gazete. 2/1759 Soyadı Nizamnamesi Hakkında Kararname, Sayı 2891, 27 Aralık 1934.

T. C. Resmî Gazete. 2007 Nolu Türkiye'de Türk Vatandaşlarına Tahsis Edilen Sanat ve Hizmetler Hakkında Kanun. Sayı 2126, 16 Haziran 1932.

T. C. Resmî Gazete. 2510 Sayılı İskân Kanunu, Sayı 2733, 21 Haziran 1934.

T. C. Resmî Gazete. 3102 Sayılı Türkiye ile Romanya Arasında Münakid "Dobruca'daki Türk Ahalinin" Muhaceretini Tanzim Mukavelenamenin Tasdiki Hakkında Kanun. Sayı 3523, 02.02.1937.

T. C. Resmî Gazete. 788 Sayılı Memurin Kanunu, Sayı 336, 31 Mart 1926.

T. C. Resmî Gazete. Türk Vatandaşlığı Kanunu, Sayı 904, 4 Haziran 1928.

T.C. Resmî Gazete. "Halk Onayına Sunulacak Türkiye Cumhuriyeti Anayasası". Sayı 10816, 31 Mayıs 1961.

T.C. Resmî Gazete. "Türkiye ile İsrail Devleti arasında Ticaret Anlaşması". Sayı 7722. 31 Ocak 1951.

T.C. Resmî Gazete. 766 Sayılı Hakimler Kanunu, Sayı 326, 03 Mart 1926.

T.C. Resmî Gazete. Sayı 20226, 19 Temmuz 1989.

TBMM Dışişleri Komisyonu Tutanak Dergisi, Dönem 27, Yasama Yılı 4, 2. Toplantı, 25 Kasım 2020.

TBMM Tutanak Dergisi. 9. Dönem. Cilt 1. 4. Birleşim. 31 Mayıs 1950.

TBMM Tutanak Dergisi. 9. Dönem. Cilt 2. 11. Birleşim. 27 Kasım 1950.

TBMM Tutanak Dergisi. Dönem 17. Cilt 3. 55. Birleşim. 19 Nisan 1984.

TBMM Tutanak Dergisi. Dönem 19. Cilt 40. 8. Birleşim. 28 Eylül 1993.

TBMM Tutanak Dergisi. Dönem 19. Cilt 41. 14. Birleşim. 12 Ekim 1993.

TBMM Tutanak Dergisi. Dönem 19. Cilt 44. 34. Birleşim. 30 Kasım 1993.

TBMM Tutanak Dergisi. Dönem 19. Cilt 54. 77. Birleşim. 1 Mart 1994.

TBMM Tutanak Dergisi. Dönem 20. Cilt 26. 89. Birleşim. 6 Mayıs 1997.

TBMM Tutanak Dergisi. Dönem 20. Cilt 41. 34. Birleşim. 22 Aralık 1997.

TBMM Tutanak Dergisi. Dönem 20. Cilt 55. 103. Birleşim. 17 Haziran 1998.

TBMM Tutanak Dergisi. Dönem 21. Cilt 101. 123. Birleşim. 31 Temmuz 2002.

TBMM Tutanak Dergisi. Dönem 21. Cilt 102. 125. Birleşim. 2 Ağustos 2002.

TBMM Tutanak Dergisi. Dönem 21. Cilt 36. 115. Birleşim. 26 Haziran 2000.

TBMM Tutanak Dergisi. Dönem 21. Cilt 72. 10. Birleşim. 23 Ekim 2001.

TBMM Tutanak Dergisi. Dönem 21. Cilt 91. 81. Birleşim. 2 Nisan 2002.

TBMM Zabıt Ceridesi. 2. Dönem, 1. Yasama Yılı, Cilt 5. 96. Birleşim. 6 Şubat 1340 (6 Şubat 1924).

TBMM Zabıt Ceridesi. 4. Dönem, 1. Yasama Yılı, Cilt 9. 59. Birleşim. 04 Haziran 1932.

TBMM Zabıt Ceridesi. 10. Dönem. 1. Yasama Yılı. Cilt 1. Üçüncü Birleşim. 24 Mayıs 1954.

TBMM Zabıt Ceridesi. 10. Dönem. Cilt 4. 29. Birleşim. 19 Ocak 1955.

TBMM Zabıt Ceridesi. 10. Dönem. Cilt 7. 80. Birleşim. 12 Eylül 1955.

TBMM Zabıt Ceridesi. 2. Dönem, 2. Yasama Yılı, Cilt 8. 42. Birleşim. 20.04.1340 20 Nisan 1924.

TBMM Zabıt Ceridesi. 4. Dönem, 3. Yasama Yılı, Cilt 23. 78. Birleşim. 05 Temmuz 1934.

TBMM Zabıt Ceridesi. 5. Dönem, 1.Yasama Yılı, Cilt.26 70. Birleşim. 1 Haziran 1938.

TBMM Zabıt Ceridesi. 5. Dönem, 3.Yasama Yılı, Cilt 22, 24. Birleşim. 5 Ocak 1938.

TBMM Zabıt Ceridesi. 6. Dönem, 4. Yasama Yılı, Cilt.6. Birinci Birleşim. 1 Ka-

sım 1942.

TBMM. "Bursa Milletvekili Aykan Erdemir ve 21 Milletvekilinin Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı Yahudilerin Kaldıkları Ayrımcılığa, Nefret Suçu ve Söylemlerine Karşı Önlem Alınmasına Dair Meclis Araştırması Önergesi". 24. Dönem, 16 Ekim 2014.

TBMM. "Konya Büyükşehir Belediyesine Ait Otobüs Duraklarına Asılan Bir Dernek ve Vakfa Ait Afişlerin Nefret Söylemi İçerdiği İddiasına İlişkin Yazılı Soru Önergesi". 27/3. Dönem, 22 Ekim 2019.

TBMM. "Sosyal Medyada Paylaşılan ve Çocuklara Nefret Söylemi İçeren Sloganların Söyletildiği Bir Video ile İlgili İşlemlere İlişkin Yazılı Soru Önergesi". 27/2. Dönem, 5 Ağustos 2019.

TBMM. "Türkiye'de Antisemitizmin Yükseldiği İddiasına ve Buna Karşı Alınan Önlemlere İlişkin Yazılı Soru Önergesi". 24/4. Dönem, 25 Eylül 2014.

KİŞİSEL GÖRÜŞMELER

A.K. Kişisel Görüşme. https://us04web.zoom.us/j/71727653539?pwd=ejFXSVA1MDNVcWQwQjlrNTBCdTlWUT09 (21 Haziran 2021).

A.N. Kişisel Görüşme. https://www.facebook.com/messages/t/701244076 (8 Aralık 2019).

A.S. T. "Türk Yahudilerinin Durumu" Konulu Görüşme. İstanbul: 12 Aralık 2019.

B.K. Kişisel Görüşme. https://zoom.us/j/94020309196?pwd=MzM0TzFYWC9rK2lQNUhJQ0ZpNW1LUT09 (15 Haziran 2022).

E.K. Kişisel Görüşme. https://zoom.us/j/98358577209?pwd=aGhweXZ5dXBKWTZRaUZnT1daK2NmZz09 (15 Nisan 2022).

E.S. "Türk Yahudilerinin Durumu" konulu görüşme. İstanbul: 27 Temmuz 2021.

G.G. Kişisel Görüşme, https://zoom.us/j/96251350043?pwd=aGVsVkN6R1pCR2c3SkJRRW5LaG1jUT09 (23 Haziran 2021).

H.Ö. Kişisel Görüşme. https://us06web.zoom.us/j/4893781808 (28 Ekim 2021).

D.K.M. "Türk Yahudilerinin Durumu" konulu görüşme, Aydın: 20 Ekim 2021.

N.S Kişisel Görüşme, https://zoom.us/j/98225076800?pwd=ZzNlb0E5Q1pOZnd6RVNKZWU3RHBoQT09 (27 Ekim 2021).

R.K. Kişisel Görüşme. https://us02web.zoom.us/j/82909348002?pwd=N0JBQ2VYT09YYVR5aDNHaG9YN3FaUT09 (28 Ekim 2021).

S. A. Kişisel Görüşme. https://zoom.us/j/98083298457?pwd=UTMzNWovemJoZk9FaGl6dEFhcFFBZz09 (25 Temmuz 2021).

S. B. (sbt@ttmail.com@ttmail.com), Türk Yahudilerinin Durumu, Emre Kurt'a kişisel e-posta [emre.kurt@adu.edu.tr], (30 Temmuz 2021).

U.K. Kişisel Görüşme. https://www.facebook.com/messages/t/100001834136869 (27 Aralık 2019).

KİTAP VE KİTAP BÖLÜMLERİ

Akçura, Yusuf. **Üç Tarzı Siyaset**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1976.

Aktar, Ayhan. **Varlık Vergisi ve Türkleştirme Politikaları.** 10. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları, 2010.

Almozlinos, Rozi. "Rozi Almozlinos'un Hikayesi". Rıfat Bali (Der.), **Genciz, Türk'üz, Yahudiyiz, Yerli Yabancı Değiliz Türk Yahudi Gençleri Anlatıyor**, içinde. İstanbul: Libra Kitap, 2017, ss. 47-60.

Almozlinos, Suzan. "Balat Düğünlerinde Bambaşka Bir Hava Eserdi". Suzan Nana Tarablus (Der.), **Çek Kayıkçı Balat'a** içinde (47-58). İstanbul: Varlık Yayınları, 2021.

Alroey, Gur. **An Unpromising Land Jewish Migration to Palestine in the Early Twentieth Centurys.** Stanford: Stanford University Press, 2014.

Anderson, Benedict. **Hayali Cemaatler**. İskender Savaşır (çev.). İstanbul: Metis Yayınları, 2007.

Arslan, Ali. **Avrupa'dan Türkiye'ye İkinci Yahudi Göçü.** İstanbul: İdil Yayıncılık, 2014.

Aslan, Zehra. **Demokrat Parti Döneminde Türkiye Yahudileri ve Yassıada Mağduru Yahudi Milletvekilleri**, İstanbul: Libra Yayınları, 2018.

Atalay, Onur. **Türk'e Tapmak.** İstanbul: İletişim Yayınları, 2018.

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III. Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2006.

Attias Jean Christophe ve Esther Benbassa. **Paylaşılamayan Kutsal Topraklar ve İsrail.** 3. Baskı. Nihal Önol (çev.). İstanbul: İletişim Yayınları, 2012.

Aydın, Suavi ve Yüksel Taşkın. **1960'tan Günümüze Türkiye Tarihi.** İstanbul: İletişim Yayınları, 2018.

Bali, İrem. "Türkiye'de Yahudi Olmak: Bir Algı Meselesi". Rıfat Bali (Der.). **Genciz, Türk'üz, Yahudiyiz, Yerli Yabancı Değiliz Türk Yahudi Gençleri An-**

latıyor içinde. İstanbul: Libra Kitap, 2017, ss. 41-49.

Bali, Rıfat. "Diyarbakır Yahudileri", Şevket Beysanoğlu (Der.), **Diyarbakır Müze Şehir** içinde. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2000, s. 366-389

Bali, Rıfat. "Takdim". Rıfat Bali (Der.). **Genciz, Türk'üz, Yahudiyiz, Yerli Yabancı Değiliz Türk Yahudi Gençleri Anlatıyor** içinde. İstanbul: Libra Kitap, 2017. ss. 17-25.

Bali, Rıfat. **1934 Trakya Olayları**. İstanbul: Kitabevi, 2008.

Bali, Rıfat. **Aliya: Bir Toplu Göçün Öyküsü 1946-1949.** İstanbul: İletişim Yayınları 2009.

Bali, Rıfat. **Bir Türkleştirme Serüveni (1923-1945).** İstanbul: İletişim Yayınları, 2017.

Bali, Rıfat. **Devletin Örnek Yurttaşları 1950-2003**. İstanbul: Kitabevi, 2009.

Bartram, David, Marista V. Poros ve Pierre Monforte. **Göç Meselesinde Temel Kavramlar**. Itır Ağabeyoğlu Tuncay (çev.). İstanbul: Hece Yayınları, 2017.

Baruch, Aaron. "Ceni ile Aaron'un Aliya Hikayesi". Rıfat Bali (Der.). **Aliya Türk Yahudilerinin İsrail'e Göç Hikayeleri** içinde. İstanbul: Libra Kitap, 2018, ss. 67-83.

Başbuğ, Esra Dicle. **Resmî İdeoloji Sahnede**, İstanbul: İletişim Yayınları, 2013.

Bean, Frank D. ve Susan K. Brown. "Demographic Analyses of Immigration". Caroline B. Brettell ve James F. Hollifield (Ed.), **Migration Theory Talking Across Disciplines,** 3. Edition içinde. New York: Routledge, 2015, ss. 67-89.

Beceren, Marsel. "Hasköy Anılarımızda Yaşamaya Devam Ediyor". Suzan Nana Tarablus (Der.), **Çek Kayıkçı Balat'a** içinde. İstanbul: Varlık Yayınları, 2021. ss. 178-187.

Bejarano, Margalit. "The Sephardic Communities of Latin America". Margalit Bejarano and Edna Aizenberg (Edt**.) Contemporary Sephardic Identity in the Americas** içinde. New York: Syracuse University Press, 2012, ss. 3-30.

Beller, Steven. **Antisemitism: A Very Short Introduction**. Oxford: Oxford University Press, 2007.

Benbassa, Esther ve Aron Rodrigue. **Türkiye ve Balkan Yahudileri Tarihi**. Ayşe Atasoy (çev.). İstanbul: İletişim Yayınları, 2014.

Benbassa, Esther. **The Jews of France.** New Jersey: Princeton University Press, 1999.

Ben-Ur, Aviva. **Sephardic Jews in America: A Diasporic History**, New York: New York University Press, 2009.

Betts, Alexander. **Zorunlu Göç ve Küresel Politika.** Seher Meltem Türkaslan (Çev.). Ankara: Hece Yayınları, 2017.

Beylunoğlu, Anna Maria ve Özgür Kaymak. **Kısmet Tabii**. İstanbul: İstos Yayın, 2020.

Birinci, Ali (hzl.). **Hatırat 1876-1958.** Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2010.

Bregman, Ahron. **Israel's Wars**, New York: Routledge, 2016.

Brenner, Michael. **Kısa Yahudi Tarihi.** Sevinç Altınçekiç (çev.). İstanbul: Alfa Yayınları, 2011.

Breuilly, John. **Nationalism and the State.** Manchester: Manchester University Press, 1993.

Brink-Danan, Marcy. **Yirmi Birinci Yüzyılda Türkiye'de Yahudiler**. Barış Cezar (çev.). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2014.

Brodsky, Adriana M. **Sephardi Jewish Argentine: Community and National Identity.** Indiana: Indiana University Press, 2016.

Brustein, William I. **Roots of Hate.** Cambridge: Cambridge University Press, 2003.

Burgaç, Murat. **Trakya Raporu (1934) Umumi Müfettiş İbrahim Tali Bey'in Gözünden 1930'lu Yıllarda Trakya**. İstanbul: Kaynak Yayınları, 2017.

Cady, Duane L. **From Warism to Pacifism**, Philadelphia: Temple University Press, 2010.

Campos, Michelle U. **Osmanlı Kardeşler**. Mine Yıldırım (çev.). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2015.

Castles, Stephen ve Mark J. Miller. **The Age of Mıgration**, 2. Baskı, London: Macmillan Press, 1998.

Charles-Edwards, Elin ve Diğerleri. "Migration in Asia" Michael J.White (Ed.). **International Handbook of Migration and Population Distribution** içinde. New York: Springer, 2016, ss. 269-284.

Cittone, Yael. "Aliya Hikayem", Rıfat Bali (Der.). **Genciz, Türk'üz, Yahudiyiz, Yerli Yabancı Değiliz Türk Yahudi Gençleri Anlatıyor** içinde. İstanbul: Libra Kitap, 2017, ss. 85-98.

Cleveland, William L. **Modern Ortadoğu Tarihi.** Mehmet Harmancı (Çev.). İs-

tanbul: Agora Kitaplığı, 2008.

Coates, Timothy. "European Forced Labor in the Early Modern Era". David Eltis ve Stanley L. Engerman (Ed.), **World History of Slavery Vol III** içinde. New York: Cambridge University Press, 2011, ss. 563-593.

Cohen, Julia Phillips. **Becoming Ottomans.** New York: Oxford University Press, 2014.

Cohen, Robin. **Global Diasporas.** New York: Routledge, 2008.

Cohen, Robin. **Migration and its Enemies.** Hampshire: Ashgate, 2006.

Copeaux, Etienne. **Türk Tarih Tezinden Türk-İslam Sentezine**. Ali Berktay (çev.). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2000.

Çağaptay, Soner. Türkiye'de İslam, Laiklik ve Milliyetçilik Türk Kimdir. **İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009.**

DellaPergola, Sergio. "World Jewish Population 2019". Arnold Dashefsky ve Ira M. Sheskin (Edt.). **American Jewish Year Book 2020** içinde. Cham: Springer Nature Switzerland, 2020. ss. 273-370.

DellaPergola, Sergio. **Jewish Demographic Policies**, Jerusalem: The Jewish People Policy Institute, 2011.

DellaPergola, Sergio."World Jewish Population 2016". Arnold Dashefsky ve Ira M. Sheskin (Edt.). **American Jewish Year Book 2016** içinde. Cham: Springer Nature Switzerland, 2017. ss. 253-332.

Desille, Amandine. "Jewish Immigrants in Israel: Disintegration Within Integration?". Sophie Hinger and Reinhard Schweitzer (Edt.). **Politics of (Dis) İntegration** içinde. Cham: Springer, 2020, ss. 41-160.

Diner, Hasia R. **The Jews of The United States 1654 to 2000.** Berkeley: University of California Press**,** 2004.

Dinnerstein, Leonard. **Antisemitism in America.** Oxford: Oxford University Press, 1994.

Dufoix, Stéphane. "Diaspora Before It Became a Concept", Robin Cohen ve Carolin Fischer (Ed.). **Routledge Handbook of Diaspora Studies içinde. New York: Routledge, 2019, s**s. 13-21.

Dufoix, Stéphane. **Diasporalar**. Işık Ergüden (çev.). İstanbul: Uluslararası Hrant Dink Vakfı Yayınları, 2011.

Dündar, Fuat. **İttihat ve Terakki'nin Müslümanları İskân Politikası (1913-1918)**. İstanbul: İletişim Yayınları, 2002.

Dündar, Fuat. **Türkiye Nüfus Sayımlarında Azınlıklar.** İstanbul: Çiviyazıları, 2000.

Elizur, Judith. "The Fracturing of the Jewish Self-Image: The End of 'We Are One'?". Efraim Karsh (Ed.), **Israel: The First Hundred Years Vol. 3** içinde. New York: Routledge, 2013. ss. 14-30.

Ender, Rita. "Merhume ve Merhumların Bağışlarından Hahambaşılık ve Patrikhanelerin Tüzel Kişiliklerine". Robert Koptaş ve Bülent Usta (Edt.). **Yok Hükmünde** içinde. İstanbul: Aras Yayıncılık, 2016, ss. 26-41.

Ender, Rita. **İsmiyle Yaşamak**, İstanbul: İletişim Yayınları, 2016.

Epstein, Mark A. "The Leadership of the Ottoman Jews in the Fifteenth and Sixteenth Centuries", Benjamin Braude ve Bernard Lewis (Ed.). **Christians and Jews in the Ottoman Empire Vol.1 içinde. New York: Holmes and Meier Publishers, 1982, s**s. 101-116.

Erbakan, Necmettin. **Adil Ekonomik Düzen**, Ankara: Refah Partisi, 1991.

Erder, Sema. **Zorla Yerleştirmeden Yerinden Etmeye**. İstanbul: İletişim Yayınları, 2018.

Erdoğan, M. Murat **Suriyeliler Barometresi 2019: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamanın Çerçevesi**, Ankara: Orion Kitabevi, 2020.

Erhan, Çağrı ve Ömer Kürkçüoğlu, "Filistin Sorunu". Baskın Oran (Edt.). **Türk Dış Politikası Cilt I 1919-1980** içinde. İstanbul: İletişim Yayınları, 2008, ss. 635-641.

Ertem, Adnan. "Osmanlı'dan Günümüze Cemaat Kurumları, Tüzel Kişilikler ve Mülkiyet Hakları". Robert Koptaş ve Bülent Usta (Edt.). **Yok Hükmünde** içinde. İstanbul: Aras Yayıncılık, 2016. ss. 220-225.

Eshel, Hanan. "The Bar Kochba Revolt, 132–135", W. D. Davies ve Finkelstein (Ed.). **The Cambridge History of Judaism Vol. 3. The Early Roman Period içinde.** Cambridge: Cambridge University Press, 2008, ss. 105-127.

Faist, Thomas. **Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar.** Azat Zana Gündoğan ve Can Nacar (Çev.), İstanbul: Bağlam Yayınları, 2003.

Fine, Morris ve Jacob Sloan, **American Jewish Yearbook (1953),** Vol.54, Philadelphia. The Jewish Publicatıon Society of America, 1953.

Friedenwald, Herbert ve H. G. Friedman (Ed.). **The American Jewish Yearbook 1913**. Philadelphia: The Jewish Publicatıon Society of America, 1913.

Gabba, Emilio. "The Social, Economic and Political History of Palestine 63 BCE-CE 70". W.D. Davies ve Finkelstein (Ed.). **The Cambridge History of Juda-**

ism Vol. 3. The Early Roman Period içinde. Cambridge: Cambridge University Press, 2008, ss. 94-167.

Galanti, Avram. **Türkler ve Yahudiler.** İstanbul: Tan Matbaası, 1947.

Geary, Patrick J. **The Myth of Nations.** Princeton: Princeton University Press, 2003.

Gellner, Ernest. **Uluslar ve Ulusçuluk**. Büşra Ersanlı ve Günay Göksu Özdoğan (çev.). İstanbul: Hil Yayın, 2013.

Gorny, Yosef. "Is the Jewish Transnational Diaspora Still Unique?". Eliezer Ben-Rafael and Yitzhak Sternberg (Edt.). **Transnationalism Diasporas and the Advent of a New (Dis)Order** içinde. Leiden: BRILL, 2009. ss. 237-250.

Gökalp, Ziya. **Türkçülüğün Esasları**. İkinci Baskı. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1986.

Gönlübol, Mehmet ve Cem Sar. **Atatürk ve Türkiye'nin Dış Politikası**. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 1997.

Greilsammer, Ilan. **Siyonizm. Işık Ergüden (çev.). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 2007.**

Grinberg, Lev Luis. **Mo(ve)ments of Resistance: Politics, Economy and Society in Israel/Palestine 1931-2013**. Boston: Academic Studies Press, 2014.

Guttstadt**,** Corry. **Türkiye, Yahudiler ve Holokost**, Atilla Dirim (çev.). İstanbul: İletişim Yayınları, 2016.

Güleryüz, Naim A. "Geçmişten Günümüze Anadolu'ya Yahudi Göçleri", Ayhan Kaya ve M. Murat Erdoğan, (Ed.). **Türkiye'nin Göç Tarihi 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler** içinde. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2016, ss. 49-76.

Güleryüz, Naim A. **Bizans'tan 20. Yüzyıla Türk Yahudileri**, İstanbul: Gözlem Yayınları, 2012.

Güleryüz, Naim. **Tarih Boyunca Trakya ve Anadolu'daki Yahudi Yerleşim Yerleri Cilt 2**, İstanbul: Gözlem Gazetecilik ve Basım Yayın, 2018.

Gülnihal, Ceni Franko. "Biz Balatlılar Görüştüğümüzde Kardeşlik Duygularıyla Birbirimize Sarılırız". Suzan Nana Tarablus (Der.), **Çek Kayıkçı Balat'a** içinde (82-93). İstanbul: Varlık Yayınları, 2021.

Gündem, Mehmet (hzl.), **Lüzumlu Adam İshak Alaton**, İstanbul: Alfa Basım Yayın, 2012.

Gündem, Mehmet (hzl.), **Lüzumsuz Adam İshak Alaton.** İstanbul: Alfa Yayın-

ları, 2012.

Gürün, Kamuran. **Fırtınalı Yıllar.** İstanbul: Milliyet Yayınları, 1995.

Güven, Dilek. **Cumhuriyet Dönemi Azınlık Politikaları Bağlamında 6-7 Eylül Olayları**, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2005.

Güveniş, Nesim. "Balat Bir Taraçalar Semtiydi". Suzan Nana Tarablus (Der.), **Çek Kayıkçı Balat'a** içinde. İstanbul: Varlık Yayınları, 2021. ss. 123-133.

Haas, Hein de. **The Determinants of International Migration**, Oxford: International Migration Institute, 2011.

Hacker, Joseph R. "Jews in the Ottoman Empire (1580–1839)", Jonathan Karp ve Adam Sutcliffe (Ed.). **The Cambridge History of Judaism Vol. VII The Early Modern World, 1500–1815** içinde. Cambridge: Cambridge University Press, 2018, ss. 831-863.

Hacohen, Dvora. **Immigrants in Turmoil**, Gila Brand (Çev.), New York: Syracuse University Press, 2003.

Haker, Erol. **Bir Zamanlar Kırklareli'de Yahudiler Yaşardı.** İstanbul: İletişim Yayınları, 2006.

Hakko, Vitali. **Hayatım Vakko.** 3. Baskı. İstanbul: Orkide Matbaası, 2004.

Harari, Yuval Noah. **Hayvanlardan Tanrılara Sapiens.** Ertuğrul Genç (Çev.). İstanbul: Kolektif Kitap, 2018.

Hason, Edit. "Geri Dönmek İstemem Çünkü Orası Artık Benim Balat'ım Değil". Suzan Nana Tarablus (Der.), **Çek Kayıkçı Balat'a** içinde. İstanbul: Varlık Yayınları, 2021. ss. 112-122.

Haumann, Heiko. **A History of East European Jews.** Budapest: Central European University Press, 2002.

Hazan, Jacob Ceki. "Geçmişten Geleceğe Zorunlu Göç: Mülteciler ve Ülke İçinde Yerinden Edilmiş Kişiler". S. Gülfer Ihlamur Öner ve N. Aslı Şirin Öner (Der.), **Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar Tartışmalar** içinde. İstanbul: İletişim Yayınları, 2012, ss. 183-198.

Hear, Nicholas Van. Mixed Migration: Policy Challenges. **Oxford Migration Observatory**, 2011.

Hear, Nicholas Van. Rebecca Brubaker ve Thais Bessa. "Managing Mobility for Human Development: The Growing Salience of Mixed Migration", **Human Development Research Paper Series No. 20**, 2009.

Heper, Metin. **Türkiye'de Devlet Geleneği**. İstanbul: Doğu Batı Yayınları, 2015.

Himmelfarb, Milton ve David Singer. **American Jewish Yearbook 1980 Vol.80**. New York: The American Jewish Committee, 1980.

Himmelfarb, Milton ve David Singer. **American Jewish Yearbook 1984 Vol.84**. New York: The American Jewish Committee, 1984.

Huysmans, Jef. **The Politics of Insecurity Fear, Migration and Asylum in the EU**, Oxford: Routledge, 2006.

İbrahimzadeh, Jale. "Koskoca Bir Ömrün, Dopdolu Bir Yolculuğun Temelinde İnan ki Balat Var". Suzan Nana Tarablus (Der.), **Çek Kayıkçı Balat'a** içinde. İstanbul: Varlık Yayınları, 2021, ss. 29-38.

İçduygu, Ahmet ve Kristen Biehl. "Giriş", Ahmet İçduygu (Der.). **Kentler ve Göç Türkiye, İtalya, İspanya** içinde. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012, ss. 1-6.

İçduygu, Ahmet. **Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri Bağlamında Uluslararası Göç Tartışmaları**, İstanbul: TÜSİAD, 2006.

İnalcık, Halil. **Devlet-i Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar –I.** 55. Baskı. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2015.

Johnson, Paul. **A History of the Jews,** New York: Harper Collins, 1988.

Kaliber, Alper. "1964 Rum Sürgünü ve Kıbrıs Sorunu: Bir Ötekileştirme Siyaseti Olarak Dış Politika". İlay Romain Örs (drl.), **İstanbullu Rumlar ve 1964 Sürgünleri içinde**. İstanbul: İletişim Yayınları, 2019, ss. 31-70.

Kamhi, Jak. **Gördüklerim Yaşadıklarım**. İstanbul: Remzi Kitapevi, 2013.

Karpat, Kemal. "Önsöz". M. Murat Erdoğan ve Ayhan Kaya (Ed.), **Türkiye'nin Göç Tarihi** içinde. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2015, ss. xxiii-xl.

Karpat, Kemal. **Ottoman Population 1830-1914**. Wisconsin: The University of Wisconsin Press, 1985.

Kasaba, Reşat. **Bir Konargöçer İmparatorluk**, Ayla Ortaç (Çev.), İstanbul: Kitap Yayınevi, 2012.

Kayaoğlu, Taceddin. **Osmanlı Hariciyesinde Gayri Müslimler (1852-1925).** Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2013.

Kaymak, Özgür. **İstanbul'da Az(ınlık) Olmak: Gündelik Hayatta Rumlar, Yahudiler, Ermeniler.** İstanbul: Libra Kitap, 2018.

Kocaman, Tuncer **Plan Nüfus Projeksiyonu Yöntemi**, Ankara, Devlet Planlama Teşkilatı, Eylül 2002.

Konner, Melvin J. "Jewish Diaspora in Europe and the Americas", Melvin Ember, Carol R. Ember ve Ian Skoggard (Ed.). **Encyclopedia of Diasporas Immigrant and Refuge Cultures Around the World Vol. 1 içinde. New York: Springer, 2005, s**s. 164-177.

Konner, Melvin J. "Jewish Diaspora in the Ancient World, Africa, and Asia," Melvin Ember, Carol R. Ember ve Ian Skoggard (Ed.). **Encyclopedia of Diasporas Immigrant and Refuge Cultures Around the World Vol. 1 içinde. New York: Springer, 2005, s**s. 178-191.

Koraltürk, Murat. **Erken Cumhuriyet Döneminde Ekonominin Türkleştirilmesi**. İstanbul: İletişim Yayınları, 2011.

Koser, Khalid. **International Migration A Very Short History.** Oxford: Oxford University Press, 2007.

Ladas, Stephen P. **The Exchange of Minorities Bulgaria, Greece And Turkey**. New York: The Macmillan Company, 1932

Levi, Aron. "Balat Bizim Dünyamızdaki Köşemizdi". Suzan Nana Tarablus (Der.), **Çek Kayıkçı Balat'a** içinde. İstanbul: Varlık Yayınları, 2021. ss. 101-111.

Levi, Avner. **Türkiye Cumhuriyeti'nde Yahudiler.** 3. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 2010.

Lewis, Bernard. **İslam Dünyasında Yahudiler**, Bahadır Sina Şener (çev.), Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 1996.

Lewis, Bernard. **The Jews of Islam,** 2. Edition, Princeton: Princeton University Press, 2014.

Malki, Lisya Saylağ. "Sen Nerdensin?". Rıfat Bali (Der.). **Aliya Türk Yahudilerinin İsrail'e Göç Hikayeleri** içinde. İstanbul: Libra Kitap, 2018, ss. 99-118.

Mandel, Neville J. **The Arabs and Zionism Before World War I.** Berkeley: University of California Press, 1976.

Marcus, Jacob Rader ve Marc Saperstein. **The Jews in Christian Europe A Source Book: 315–1791.** USA: Hebrew Union College Press, 2015.

Marx, Karl. **Yahudi Sorunu**, Niyazi Berkes (Çev.). Ankara: Sol Yayınları, 1997.

Mason, Steve. **A History of Jewish War A.D. 66-74.** New York: Cambridge University Press, 2016.

Massey, Douglas S. ve J. Edward Taylor, 'Introduction', Douglas S. Massey ve J. Edward Taylor (Ed.), **International Migration Prospects and Policies in a Global Market** içinde. Oxford: Oxford University Press, 2004, ss. 1-14.

Mays, Devi. **Forging Ties, Forging Passports: Migration and the Modern Sephardi Diaspora**, Stanford: Stanford University Press, 2020.

McGrath, Alister E. **Christianity An Introduction.** 3. Edition. Oxford: Wiley Blackwell, 2015.

Meray, Seha L. **Lozan Barış Konferansı Tutanaklar Belgeler Takım. II Cilt 2.** Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1973.

Meray, Seha L. **Lozan Barış Konferansı Tutanaklar Belgeler Takım.1 Cilt.1 Kitap.1**. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1969.

Mignon, Laurent. "Bir Kütüphanede Dolaşmak: Ladino Romanlar ve Bazı Diğer Kitaplar Üzerine Notlar", Kerem Tınaz ve Oscak Aguirre-Mandujano (Der.). **Sefarad Güzergahları içinde. Zeynep Nur Ayanoğlu ve Nazım Dikbaş (çev.). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2021, s**s. 129-147.

Morgül, Kerem, Osman Savaşkan ve Burcu Mutlu. **İstanbul'da Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Algı ve Tutumlar: Partizanlık, Yabancı Karşıtlığı, Tehdit Algıları ve Sosyal Temas**, İstanbul: TÜSES, 2021.

Naar, Devin E. "Seattle'daki Sefarad Yahudileri Arasında Mevcut ve Silinen Osmanlı İzleri", Kerem Tınaz ve Oscak Aguirre-Mandujano (Der.), **Sefarad Güzergahları içinde. Zeynep Nur Ayanoğlu ve Nazım Dikbaş (çev.), İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2021, s**s. 35-82.

Nachmani, Amikam. **Israel, Turkey and Greece**. London: Frank Cass, 1987.

Nahoum, Haim. "Leading Minorities: Their Achievements and Aspirations: Jews". E. G. Mears (Edt.). **Modern Turkey A Politico-Economic Interpretation 1908-1923** içinde. New York: The Macmillan Company, 1924, ss. 86-97.

Nefes, Türkay Salim. **Online Anti-Semitism in Turkey,** New York: Palgrave Macmillan, 2015.

Newland, Kathleen. Circular Migration and Human Development, **Human Development Research Paper 2009/42**, Münich: Migration Policy Institute, 2009.

Onaran, Nevzat. **Osmanlı'da Ermeni ve Rum Mallarının Türkleştirilmesi (1914-1919)**. İstanbul: Evrensel Basım Yayın, 2013.

Oran, Baskın. **Etnik ve Dinsel Azınlıklar.** İstanbul: Literatür Yayınları, 2018.

Ortaylı, İlber. "Osmanlı İmparatorluğu'nda Millet Sistemi". Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek ve Salim Koca (Ed.). **Türkler Ansiklopedisi Cilt 10 içinde. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, s**s. 393-399.

Öke, Mim Kemal. **Siyonizm ve Filistin Sorunu 1880-1923.** İstanbul: Kırmızı

Kedi Yayınevi, 2013.

Ökte, Faik. **Varlık Vergisi Faciası.** İstanbul: Nebioğlu Yayınevi, 1951.

Öztan, Tebessüm. "Öfkeyi Çizmek: Milliyetçi Tahayyülde Düşman Portreleri". İ. Kerestecioğlu ve G. G. Öztan (edt.), **Türk Sağı: Mitler, Fetişler, Düşman İmgeleri** içinde. İstanbul: İletişim Yayınları, 2012. ss. 137-169.

Pearson, Raymond. **National Minorities in Eastern Europe**, London: The Macmillan Press, 1983.

Penso, Alp. "Zor'unlu Yükseliş". Rıfat Bali (Der.). **Aliya Türk Yahudilerinin İsrail'e Göç Hikayeleri** içinde. İstanbul: Libra Kitap, 2018, ss. 131-146.

Perry, Marvin ve Frederick M. Schweitzers. **Antisemitism**. New York: Palgrave Macmillan, 2002.

Pesah, Tina. "İstanbul'dan Tel Aviv'e Göç Hikayem". Rıfat Bali (Der.), **Genciz, Türk'üz, Yahudiyiz, Yerli Yabancı Değiliz Türk Yahudi Gençleri Anlatıyor**, içinde. İstanbul: Libra Kitap, 2017.ss. 147-163.

Pinto, Bensiyon. **Anlatmasam Olmazdı**. 8. Baskı. Tülay Gürler (Der.). İstanbul: Doğan Kitap, 2008.

Pool, D. De Sola. "The Levantine Jews in the United States", Herbert Friedenwald ve H. G. Friedman (Ed.). **The American Jewish Yearbook 1913 içinde. Philadelphia: The Jewish Publicatıon Society of America, 1913, s**s. 207-220.

Puddington, Arch. (Edt.). **Freedom in the World 2017**. New York: Rowman and Littlefield Publishers, 2018.

Reich, Bernard. **A Brief History of Israel**, New York: Facts On File, 2008.

Reisman, Arnold. "German Jewish Intellectuals' Diaspora in Turkey: 1933–55". **The Historian.** Vol. 69, Nu.3. Fall 2007, ss. 450-478.

Rivlin, Paul. **The Israeli Economy from the Foundation of the State through the 21st Century**. New York: Cambridge University Press, 2011.

Rodrigue, Aron and Steven J. Zipperstein. **Sephardi Lives: A Documentary History, 1700- 1950**. Stanford: Stanford University Press, 2014.

Rothschild, Joseph. **East Central Europe Between the Two World Wars.** Seattle: University of Washington Press, 1992.

Ruderman, David B. **Erken Modern Dönem Yahudi Tarihi.** Lizet Deadato (çev.). İstanbul: İnkılap Yayınevi, 2013.

Rutgers, Leonard V. ve Scott Bradbury, "The Diaspora, C. 235–638", Stefen T. Katz (Ed.), **The Cambridge History of Judaism Vol. 4. The Late Roman-Rabbinic Period içinde.** Cambridge, Cambridge University Press, 2006, ss. 492-518.

Schäfer, Peter. **The History of the Jews in the Greco-Roman World The Jews of Palestine from Alexander the Great to the Arab Conquest**. New York, Routledge, 2003.

Schwartz, Philipp. **Kader Birliği**, Nagehan Alçı (çev.), İstanbul: Belge Yayınları, 2003.

Seçkin, Rafet. **Belgelerle Kırklareli Yahudileri ve 1934 Trakya Olayları.** İstanbul: Ceren Yayıncılık, 2017.

Selek, Sebahattin. **Anadolu İhtilali Cilt 1.** İstanbul: Kastaş Yayınları, 1987.

Seller A. ve R Norman, "Pacifism", Ruth Chadwick (Edt.)., **The Encyclopedia of Applied Ethics** içinde. 2. Edition, London: Academic Press, 2012, ss. 307-320.

Selm, Joanne von. "Immigration and National Security". Elspeth Guild ve Joanne von Selm (Ed.), **International Migration and Security** içinde. New York: Routhledge, 2005, ss. 11-27.

Sevilla-Sharon, Moshe. **Türkiye Yahudileri.** İstanbul: İletişim Yayınları, 1992.

Shaw, Stanford J. **Osmanlı İmparatorluğu'nda ve Türkiye Cumhuriyeti'nde Yahudiler.** Meriç Sobutay (çev.). İstanbul: Kapı Yayınları, 2008.

Shaw, Stanford J. **Yahudi Soykırımı ve Türkiye.** Fahir Armaoğlu (çev.). İstanbul: Timaş Yayınları, 2014.

Sheffer, Gabriel. **Diaspora Politics At Home Abroad.** Cambridge: Cambridge University Press, 2003.

Sherbok, Dan Cohn. **Atlas of Jewish History**. New York: Routledge, 1996.

Sherbok, Dan Cohn. **Introduction to Zionism and Israel.** New York: Continuum, 2012.

Shindler, Colin. **A History of Modern Israel**, New York, Cambridge University Press, 2013.

Singer, David ve Lawrence Grossman. **American Jewish Yearbook 2003**. New York: The American Jewish Committee, 2003.

Singer, David. **American Jewish Yearbook 1992 Vol.92**, New York: The American Jewish Committee, 1992.

Skolnik, Fred (Ed.). "Jewish Colonization Association". **Encyclopaedia Judaica.** Vol.11, New York: Thomson Gale, 1972.

Skolnik, Fred (Ed.). **Encyclopedia Judaica.** Vol.18, New York: Thomson Gale, 2007.

Smallwood, E. Mary. "The Diaspora in the Roman Period Before CE 70", W. D. Davies ve Louis Finkelstein (Ed.). **The Cambridge History of Judaism Vol. 3. The Early Roman Period** içinde. Cambridge, Cambridge University Press, 2008, ss. 168-191.

Smith, Anthony D. **Ulusların Etnik Kökeni**. Sonay Bayramoğlu ve Hülya Kendir (çev.). Ankara: Dost Kitapevi, 2002.

Stanislawski, Michael. **Zionism A Very Short Introduction.** Oxford: Oxford University Press, 2017.

Stark, Rodney. **Cities of God.** New York: Harper Collins, 2006.

Şimşir, Bilal. **Türk Yahudileri**, Ankara: Bilgi Yayınevi, 2010.

Tachau, Frank. "German Jewish Emigres in Turkey". Avigdor Levy (Edt.). **Jews. Turks, Ottomans** içinde. New York: Syracuse University Press, 2002, ss. 233-245.

Tacoma, Laurens E. **Moving Romans Migration to Rome in the Principate.** Oxford: Oxford University Press, 2016.

Tekin Alp, Munis. **Türkleştirme.** Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 2001.

Tezel, Yahya S. **Cumhuriyet Dönemi İktisadi Tarihi (1923-1950).** İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2015.

Toksöz, Gülay. **Uluslararası Emek Göçü**, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006.

Triandafyllidou, Anna ve Maria Ilies. "EU Irregular Migration Policies". Anna Triandafyllidou (Ed.), **Irregular Migration in Europe Myths and Realities** içinde. Surrey: Ashgate Publishing, 2010, ss. 23-40.

Trivellato, Francesca. "Jews and the Early Modern Economy", Jonathan Karp ve Adam Sutcliffe (Ed.). **The Cambridge History of Judaism Vol. VII The Early Modern World, 1500–1815** içinde. Cambridge: Cambridge University Press, 2018, ss. 139-167.

Turyel, Mati. "Teudat Aliya", Rıfat Bali (Der.). **Aliya Türk Yahudilerinin İsrail'e Göç Hikayeleri** içinde. İstanbul: Libra Kitap, 2018, ss. 205-210.

Tüfekçi, Vedat. **Milli Mücadele'de Türkiye Yahudileri.** İstanbul: Doğu Kütüp-

hanesi, 2016.

Uzgel, İlhan. "ABD ve NATO'yla İlişkiler" Baskın Oran (edt.), **Türk Dış Politikası 1980-2001** içinde. İstanbul: İletişim Yayınları, 2010. ss. 34-82.

Uzgel, İlhan. "İtalya'yla İlişkiler". Baskın Oran (Edt.). **Türk Dış Politikası Cilt I 1919-1980** içinde. İstanbul: İletişim Yayınları, 2008, ss. 292-313.

Üstel, Füsun. **Makbul Vatandaşın Peşinde.** İstanbul: İletişim Yayınları, 2016.

Weaver Mary Jo ve David Brakke. **Introduction to Christianity.** 4. Edition. Belmont: Cengage Learning, 2009.

Weiker, Walter F. **Ottomans, Turks and the Jewish Polity.** Lanham: University Press of America, 1992.

Weiker, Walter F. **The Unseen Israelis.** Maryland: University Press of America, 1988.

Yanarocak, Sara. "Aliya Öyküsü". Rıfat Bali (Der.). **Aliya Türk Yahudilerinin İsrail'e Göç Hikayeleri** içinde. İstanbul: Libra Kitap, 2018, ss. 237-250.

Yetkin, Çetin. **Struma**, İstanbul: Gürer Yayınları, 2016.

Yıldız, Ahmet. **Ne Mutlu Türküm Diyebilene**. İstanbul: İletişim Yayınları, 2001.

Yusuf, Farhat, Jo. M. Martins ve David A. Swanson. **Methods of Demographic Analysis**, Dordrecht: Springer, 2014.

Yücel, Hasan Ali. **Türkiye'de Ortaöğretim.** Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, 1994.

Zimmer, Oliver. **Nationalism in Europe 1890-1940.** New York: Palgrave Macmillan, 2003.

GAZETELER

Aji, Sami. "Vatandaş! Let's speak 'Türkçe". **Şalom**. 28 Temmuz 2020.

Akşam. "Kırklareli'nde Üç Tevkif", 14 Temmuz 1934.

Akşam. "Trakya Hadiseleri Hakkında Hükümetin Resmî Tebliği", 15 Temmuz 1934.

Algranati, Rafael. "Bergama Belediyesi'nin Olağanüstü Restorasyon Başarısı: Bergama Yabets Sinagogu". **Şalom**. 25 Nisan 2012.

Alpay, Şahin. "Chantal'ın Babası". **Milliyet.** 5 Ağustos 1997.

Alpay, Şahin. "Erbakan Irkçılıktan Yargılanmalı". **Milliyet.** 25 Mayıs 1996.

Avram Leyom, "Tokat Mebusu Sayın Ahmet Gürkan'dan Bir Rica". **Şalom**. 24 Aralık 1953.

Başar, Ahmet Hamdi. "Musa'nın Adaleti". **Cumhuriyet.** 8 Aralık 1942.

Benrubi, Hayim. "Nereye Gidiyoruz". **Şalom**. 1 Mayıs 1968.

Bila, Fikret. "Demirel: Yeni Bir Örgüt Söz Konusu". **Milliyet.** 29 Ocak 1993.

Bilgen, Çağlayan. "RP'li Adaylar Sinagogda". **Milliyet.** 4 Şubat 1994.

Birand, Mehmet Ali. "Gizlilik Daima Kuşku Yaratır". **Milliyet.** 12 Nisan 1985.

Birand, Mehmet Ali. "Musevi Vatandaşlarımıza ve İsrail'e Görev Düşüyor". **Milliyet.** 29 Aralık 1987.

Cohen, Sam. "New Turkish Opposition Party Leader: We're Anti-Zionist, not Anti-Semitic". **The Jewish Chronicle.** 29 May 1998.

Cohen, Sam. "Ankara 'First'". **The Jewish Chronicle.** 11 February 1983.

Cohen, Sam. "Anti-Jewish Publication". **The Jewish Chronicle.** 5 November 1993.

Cohen, Sam. "Arabs Angered by Turkey-Israel Link". **The Jewish Chronicle.** 03 November 1989.

Cohen, Sam. "Change in Turkish Law". **The Jewish Chronicle.** 13 July 2001.

Cohen, Sam. "Memorial Plea by Turkish Chief Rabbi". **The Jewish Chronicle.** 28 August 1981.

Cohen, Sam. "Pledge on Synagogues". **The Jewish Chronicle.** 9 January 1998.

Cohen, Sam. "President's Israeli Visit Attacked by Islamicists". **The Jewish Chronicle.** 22 March 1996.

Cohen, Sam. "Turk's Sermon Rouses Anger". **The Jewish Chronicle.** 28 April 1978, s. 5.

Cohen, Sam. "Turkish Comeback for Judeo-Spanish". **The Jewish Chronicle.** 2 June 1996.

Cohen, Sam. "Turks Choose Pro-Arab PM". **The Jewish Chronicle.** 11 November 1983.

Cohen, Sam. "Turks Displeased at Ministers' Talks". **The Jewish Chronicle.** 19

April 1985.

Cohen, Sam. "Violence in Turkey Causes Concern". **The Jewish Chronicle.** 12 January 1979.

Cumhuriyet. "Adam Donla Kışlayı Teftiş Ediyor". 11 Eylül 1988.

Cumhuriyet. "Büyük Tören". 11 Eylül 1986.

Cumhuriyet. "Celal Bayar'ın Bursa'da Yaptığı Mühim Konuşma". 12 Ocak 1948.

Cumhuriyet. "Filistin Mitingleri". 27 Mart 1988.

Cumhuriyet. "Hükümet: Caniyane Saldırı". 07 Eylül 1986.

Cumhuriyet. "Irkçılığa Büyük Tepki". 31 Mart 1990.

Cumhuriyet. "Musevi Vatandaşlar ve DP". 26 Eylül 1948.

Cumhuriyet. "SHP'den Filistin'e Destek". 16 Mart 1988.

Cumhuriyet. "Erbakan 4 Mikrobu Tanıttı". 07 Eylül 1988.

Cumhuriyet. "Sinagog Katliamı". 07 Eylül 1986.

Cumhuriyet. "Sizde Azınlık Meselesi Diye Bir Mesele Yok". 29 Ocak 1957.

Cumhuriyet. "Varlık Vergisi". 15 Aralık 1946.

Cumhuriyet. "Varlık Vergisi". 15 Temmuz 1950.

Cumhuriyet. "Yarın Gazetesi Aleyhine Açılan Dava". 25 Şubat 1947.

Cumhuriyet. "**İlk Yapılacak İş**", 02 Mart 1937.

Cumhuriyet. "Mikrob", 07 Haziran 1936.

Çakırözer, Utku. "Hoca'nın Oy Tehdidi". **Milliyet.** 3 Mayıs 1996.

Çetiner, Yılmaz. "El Feth'de Türk Gerillaları". **Milliyet.** 26 Nisan 1970.

Çetiner, Yılmaz. "El Feth'de Türk Gerillaları". **Milliyet.** 28 Nisan 1970.

Çetiner, Yılmaz. "El Feth'de Türk Gerillaları". **Milliyet.** 9 Mayıs 1970.

Çetiner, Yılmaz. "Hilafetin Büyük Faydaları Olabilir". **Milliyet.** 25 Eylül 1969.

Daver, Abidin. "Yedek Deniz Subayları". **Cumhuriyet.** 26 Nisan 1950.

Dedeoğlu, Taner. "Önce Türküm, Sonra Musevi". **Milliyet.** 17 Haziran 1995.

Doğru, Necati. "Milano'dan Savcı mı İthal Edelim". **Milliyet.** 8 Ağustos 1993.

Duatepe, Ali Fuat. "Araplara Sıkı Takip". **Milliyet.** 6 Mart 1992.

Ercan, Özcan. "İktidar Mercileri Bizim Düşüncede". **Milliyet.** 14 Mayıs 1989.

Faraç, Mehmet. "Hitler'in Mezarına Çiçek Koymalı". **Cumhuriyet.** 20 Şubat 1988.

Gabay, Mois. "Neve Şalom'da "Demokratik Açılım". **Şalom**. 21 Nisan 2020.

Gabay, Mois. "Türk Yahudileri Gidiyor Mu?". **Şalom**. 10 Aralık 2014.

Glazer, Mark. "Musevi Cemaatinde Gençlerle Ebeveynleri Arasında Türkçe'nin Kullanılma Derecesindeki Farklar". **Şalom**. 21 Haziran 1961.

Gülman, Levi. "Musevi Vatandaşlar ve Türkçe". **Şalom**. 03 Temmuz 1957.

Gürsel, İdil. "Feminizm Kadını Soyup Oynatan Harekettir". **Cumhuriyet.** 25 Mart 1990.

Hayim, Nesim. "Kabahat Kimindir?". **Şalom**. 02 Mart 1950.

Hyatt, Bernard. "Turkish Jews on frontline between West and radical Islam". **Jewish Advocate**. 20 April 1995.

İleri. "Kanımızı Emenler", 1 Aralık 1922.

JTA Jewish Daily Bulletin. "1800 Visas Issued to Jews Leaving Turkey", 09 November 1934.

JTA Jewish Daily Bulletin. "Jews Reported Leaving Turkey For South America", 12 June 1935.

JTA Jewish Daily Bulletin. "Many Jewish Family in Turkey Faced with Unemployment, Seek Palestine Visa", 09 January 1933.

JTA Jewish Daily Bulletin. "Refugees From Turkey Reach Salonica Destitute", 30 August 1934.

JTA. Turkish Jewry Elects First Chief Rabbi Since 1931, Vol.XX, No.17, 26 January 1953.

JTA. "Istanbul Jewish Community President Elected; World Jewish Congress Affiliation Sought". Vol.XVII, No.105, 2 June 1950.

Kaflı, Kadircan. "Vatandaş, Türkçe Konuş!". **Şalom**. 05 Ekim 1960.

Kaya, Mehmet Kenan. "Galata'da Yahudi Kültürü Günü". **Hürriyet.** 26 Ağustos 2001.

Kırca, Coşkun. "Utanan Yok Mu?". **Milliyet.** 29 Mayıs 1989.

Lebor, Adam. "Turkish Model of Tolerance Under Threat as Islamists Gain Influence". **The Jewish Chronicle.** 26 May 1996.

Leyom, Avram. "Bu Kadarı Da Fazla". **Şalom**. 13 Mart 1968.

Leyom, Avram. "D.P.'den Beklediklerimiz". **Şalom**. 29 Haziran 1950.

Milliyet. "100 Bin Yahudi'den ABD'ye Uyarı Türkiye'de Azınlıklar Hürdür". 22 Nisan 1987.

Milliyet. "18 Musevi Filistin'den Geri Döndü". 10 Temmuz 1950.

Milliyet. "Alaton: Bu Irkçılık Türkiye'nin Ayıbıdır". 27 Ağustos 1993.

Milliyet. "Ankara'da Sanatoryum Yapılıyor". 26 Ocak 1953.

Milliyet. "Azınlıklar ve Yabancı Dil". 05 Haziran 1957.

Milliyet. "Azınlıkların Devlet Hizmetinde Kullanılması". 24 Haziran 1950.

Milliyet. "Çanakkale'de Musevilerin Mahallesine Yürüyüş Yapıldı". 15 Haziran 1967.

Milliyet. "Dün Bağışlanan Alyans Sayısı". 18 Haziran 1960.

Milliyet. "Geri Dönen Museviler". 23 Mayıs. 1950.

Milliyet. "Göğsümüzde Beslediğimiz Yılanlar". 15 Kasım 1957.

Milliyet. "Hahambaşı Ankara'da". 10 Temmuz 1953.

Milliyet. "Hahambaşı Dün Seçildi". 22 Ağustos 1961.

Milliyet. "İnönü, Hahambaşı ile Görüştü". 3 Mart 1962.

Milliyet. "İsrail Hava Yolları Müdürünü Öldürenlerin Otomobili Bulundu". 04 Ocak 1980.

Milliyet. "İsrail'deki Türkiye". 18 Ekim 1989.

Milliyet. "Konya'da İmanlı Türkiye Mitingi Yapıldı". 09 Ekim 1969.

Milliyet. "Musevi Lokantası Açıldı". 25 Haziran 1994.

Milliyet. "Milli Talebe Federasyonu 4 Yaşında". 10 Temmuz 1951.

Milliyet. "Museviler Rencide Edildi". 19 Mayıs 1989.

Milliyet. "Özfatura'ya Büyük Tepki". 7 Ağustos 1997.

Milliyet. "Pinto: Göknel'in Kredisiyle İlgim Yok". 16 Ağustos 1993.

Milliyet. "Sinagog Canileri Bulundu mu?". 21 Haziran 1987.

Milliyet. "Struma Faciasına Duygulu Anma". 4 Eylül 2000.

Milliyet. "Tulga Türkçe Konuş Kampanyasını Durdurdu". 11 Eylül 1960.

Milliyet. "Yeni Hahambaşı Dün Merasimle Taç Giydi". 03 Mart 1953.

Milliyet. "Yeni Hamambaşı İçin Tören Yapıldı". 8 Aralık 1961.

Molinas, İvo. "Sağduyu Her Şeye Rağmen". **Şalom**. 25 Temmuz 2017.

Nadi, Nadir. "Tuhaf Bir Teklif". **Cumhuriyet.** 29 Kasım 1953.

Niyego, Dora. "Biz Pes Etmezsek, Ladino'nun Devamlılığı Sağlanabilir". **Şalom**. 10 Haziran 2020.

Oral, Selin Süar. "Yeter Artık". **Şalom**. 6 Mart 2019.

Özkan, Tuncay. "İstanbul'da Nefes Kesen Kovalamaca". **Milliyet.** 30 Ağustos 2001.

Özkan, Tuncay. "Otobüsteki Avukat Tesadüf Mü?". **Milliyet.** 18 Eylül 2001.

Özkan, Tuncay. "Şeyhin Mezarını Soran Gizemli Çift". **Milliyet.** 3 Eylül 2001.

Özkan, Tuncay. "Yermez Kim ve Ne İçin Öldürdü". **Milliyet.** 5 Eylül 2001.

Özkaynak, Serpil. "Ailemle de Aram Bozuldu". **Milliyet.** 11 Temmuz 1996.

Pace, Eric. "David Asseo, 88, of Turkey, Europe's Senior Chief Rabbi". **The New York Times**, 25 July 2002, s. C1.

Pope, Hugh. "A Haven of Tolerance on the Golden Horn; A Community of Fate". **The Independent.** 24 May 1996.

Pulur, Hasan. "Takkiye'nin Birinci Perdesi Alkışlarla Yumruklarla". **Milliyet.** 10 Temmuz 1996.

Safa, Peyami. "Kanunsuz Olmaz", **Cumhuriyet**, 22 Birincikanun 1936.

Safa, Peyami (1955), "Maarif Vekâletinin Bir Kararı". **Milliyet.** 28 Kasım.

Safa, Peyami. "Yabancı Dil Bülbülleri". **Milliyet.** 02 Haziran 1957.

Salti, Selim Y. "Hürriyet ve Demokrasi Yolunda". **Şalom**. 01 Haziran 1960.

Schleifer, Yigal. "After Bombings, Turkish Jews Say Community's Openness Will Remain". *JTA.* Vol.81, No. 213, 18 November 2003.

Selçuk, İlhan. "Bir Soykırım Heveslisi". **Cumhuriyet.** 05 Nisan 1990.

Sirmen, Ali. "Yanlış Tepki". **Cumhuriyet.** 23 Mart 1988.

Songur, İskender. "Bush'tan Türk Halkına Selam". **Milliyet.** 29 Nisan 1992.

Şalom. "Auschwitz'de İlk Türk Bakan". 2 Şubat 2011.

Şalom. "Auschwitz'e Türkiye'den Destek". 5 Ocak 2011.

Şalom. "Biz de Mitingdeydik". 10 Ağustos 2016.

Şalom. "Cumhurbaşkanından Leyla Navaro'ya 'Müsterih Olun' Telefonu". 28 Ocak 2009.

Şalom. "Erdoğan: "Türk Musevileri Türk Vatandaşıdır". 16 Temmuz 2014.

Şalom. "Erdoğan: "Yahudilere Bir Şey Yapmayı Düşünen, Karşısında Beni Bulur". 4 Şubat 2009.

Şalom. "İzmir'de Türklüğe Hakaret Eden Musevi'nin Deli Olduğu Anlaşıldı". 14 Ağustos 1952.

Şalom. "Varlık Vergisi Faciası Hakkında". 07.12.1950.

Şalom. "Varlık Vergisi Faciası Hakkında". 14.12.1950.

Şalom. "Yüzde 64: Yahudi Komşu İstemiyoruz", 3 Haziran 2009.

Şalom. "Başbakan Yardımcısı Cemil Çiçek: "Karşı Olduğumuz Sadece İsrail'in Politikalarıdır". 28 Ocak 2009.

Şalom. "Nefret Söylemi İçeren Pankartlara MEB'den Etkin İnceleme". 28 Haziran 2018.

Şalom. "Neve Şalom Provokasyonuna Hapis Cezası". 16 Nisan 2019.

Şalom. "Türk Yahudilerini Daha İyi Tanımak İster Misiniz?". 20 Mayıs 2009.

Şalom. "Yanlış Hedefe Büyük Tepki". 25 Temmuz 2007.

Şaul, İsak. "İsrael'de Türk Yahudileri". Şalom. 16 Haziran 1949.

Şaul, İzak. "Yehudiya-Lut". Şalom. 01 Aralık 1949.

Şenköken, Handan ve Ali Ardor. "Köleci Düzene Son Vereceğiz". **Cumhuriyet.** 07 Mart 1989.

Tan, Ahmet. "Urfalının Ankara Çıkarması". **Cumhuriyet.** 23 Mart 1988.

The Jewish Chronicle, "Jews Persecuted in Turkey", 18 July 1923.

The Jewish Chronicle. "Allied Protection for Jews in Turkey", 29 September 1922.

The Jewish Chronicle. "Antisemites Chided". 10 May 1968.

The Jewish Chronicle. "Anxiety in Turkey". 03 June 1960.

The Jewish Chronicle. "Blood Libel is Revived in Turkey". 26 April 1968.

The Jewish Chronicle. "Islamic Fears in Turkey". 15 April 1994.

The Jewish Chronicle. "Istanbul Threats". 21 July 1967.

The Jewish Chronicle. "Jewish Boycott Demanded", 09 September 1927.

The Jewish Chronicle. "Jewish Education in Turkey", 04 October 1929.

The Jewish Chronicle. "Jewish Emigration from Turkey", 04 October 1929.

The Jewish Chronicle. "Jews in Smyrna", 29 September 1922.

The Jewish Chronicle. "Ladino Declining in Turkey". 28 July 1961.

The Jewish Chronicle. "Moslem Federation Demands Boycott". 19 April 1968.

The Jewish Chronicle. "Retrial of Nine Turkish Jews", 20 January 1928.

The Jewish Chronicle. "Synagogue Attack Mistake". 18 September 1964.

The Jewish Chronicle. "Turkey May Expel Greek Jews". 31 July 1964.

The Jewish Chronicle. "Turkish Coup The Jews and Israel, 17 June 1960.

The Jewish Chronicle. "Turkish Jew Pledge Loyalty". 10 June 1960.

The Jewish Chronicle. "Turkish Newspaper Keeps Up Attacks". 12 April 1968.

The Jewish Chronicle. "Turkish Paper in Trouble Again". 23 February 1968.

The Jewish Chronicle. "Turkish Premier No Antisemitism". 19 August 1960.

Valansi, Karel. "Bizi Yargılamadan Önce Tanı!... Yahudi Kitaplar Konuşuyor". **Şalom**. 24 Haziran 2015.

Ve-Ga, "Ekaliyetler ve Türkçe". **Şalom**. 31 Temmuz 1957.

Yahya, Daniel. "Bu Ne Perhiz". **Şalom**. 8 Mayıs 1968.

Yahya, Daniel. "Yalancının Mumu". **Şalom**. 3 Nisan 1968.

Yahya, Harun. **Soykırım Yalanı.** İstanbul: Âlem Yayıncılık, 1995.

Yalçın, Hüseyin Cahit. "En Tehlikeli Cephe". **Ulus.** 14 Eylül 1955.

Yalçın, Nilüfer. "RP'li Başkan Hasta". **Milliyet.** 16 Mayıs 1989.

Yannier, Ester. "Ülkümen Adı Van'da Yaşayacak". **Şalom**. 6 Haziran 2012.

Yurtseven, Ömer ve A. İhsan Çaltı, "Erbakan'dan 3'lü Salvo". **Cumhuriyet.** 08 Mart 1989.

Yücebıyık, Şule. "Tansu Hanım Pişmanlık Duymalı". **Milliyet.** 7 Ağustos 1996.

Zafer. "Hükümetin Tedbirleri". 10 Eylül 1955.

Zi Nik, "Türk Musevilerinin İsrael'e Hicreti". **Şalom**. 31 Ağustos 1950.

SÜRELİ YAYINLAR

Aberbach, David. "The Roman-Jewish Wars and Hebrew Cultural Nationalism". **Nations and Nationalism**. Vol.6, No.3, 2000, ss. 347-362.

Aktar, Ayhan. "Trakya Yahudi Olaylarını 'Doğru' Yorumlamak", **Tarih ve Toplum.**, Sayı 155, Kasım 1996, ss. 45-56.

Alroey, Gur. "Information, Decision, and Migration: Jewish Emigration from Eastern Europe in the Early Twentieth Century". **Immigrants and Minorities.** Vol.29, No.1, 2011, ss. 33-63.

Ant Dergisi, "Emperyalizme Karşı Ortadoğu Devrimci Çemberi Kurulmalı". Sayı.158, (6 Ocak 1970).

Ant Sosyalist Teori ve Eylem Dergisi, "Filistin'de Halk Savaşı Zafere Ulaşacaktır". Sayı.6, (Ekim 1970).

Aslan, Senem. "Citizen, Speak Turkish!": A Nation in the Making". **Nationalism and Ethnic Politics**, Vol.13:2, 2007, ss. 245-272.

Atilhan, Cevat Rifat. "Nasıl Yahudi ve Mason Düşmanı Oldum". **Büyük Doğu**, Sayı 24, 1 Eylül 1950.

Aviv, Efrat E. "The Efraim Elrom Affair and Israel–Turkey Relations". **Middle Eastern Studies**, Vol.49, No.5, 2013, ss. 750-769.

Aydoğan, Erdal. "Yeni Belgeler Işığında 1934 Trakya Yahudi Olayları". **Belgi Dergisi.** Cilt.2, Sayı.16, Yaz 2018, ss. 878 – 894.

Baumann, Martin. "Diaspora: Genealogies of Semantics and Transcultural Comparison", **Numen**.Vol.47, No.3, 2000, ss. 313-337.

Bayraktar, Hatice. "The Anti-Jewish Pogrom in Eastern Thrace in 1934: New Evidence for the Responsibility of the Turkish Government". **Patterns of Prejudice.** Vol.40, Nu.2, 2006, ss. 95-111.

Baytal, Yaşar. "Demokrat Parti Dönemi Ekonomi Politikaları (1950-1957)", **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, Sayı 40. 2007, ss. 545-567.

Bejarano, Margalit. "From All Their Habitations - Sephardic Jews in Cuba", **Judaism**, Vol.51, No.1, 2002, ss. 96–108.

Bejarano, Margalit. "Sephardic Jews in Cuba (From all their Habitations)". **Judaism: A Quarterly Journal of Jewish Life and Thought.** Vol.51/1, 2002, ss. 96-108.

Ben-Moshe, Danny. "The New Anti-Semitism in Europe: The Islamic Dimension of, and Jewish Belonging in, the EU", **Islam and Christian–Muslim Relations**, Vol.26, No.2, (2015), ss. 219-236.

Bernstein, Deborah. "Conflict and Protest in Israeli Society: The Case of the Black Panthers of Israel**". Youth and Society**, Vol.16, No.2, (December 1984). ss. 129-152.

Borjas, George J. "Economic Theory and International Migration". **The International Migration Review**. Vol. 23, No.3, (Autumn, 1989), s. 457-485.

Bozkurt, Celil. "Türkiye Siyonizmle Mücadele Derneği ve Faaliyetleri". **Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı.7/1, (2016

Bozkurt, Celil. "Yahudi Aleyhtarı Bir Derginin Değerlendirilmesi: Milli İnkılâp ve Kamuoyundaki Yankıları". **Tarih Dergisi**. Sayı.53. 2012, ss. 175-210.

Carvalho Jean-Paul ve Mark Koyama. "Jewish Emancipation and Schism: Economic Development and Religious Change", **Journal of Comparative Economics.** Vol.44, 2016, ss. 562-584.

Carvalho, Jean-Paul, Mark Koyama ve Michael Sacks, "Education, Identity, and Community: Lessons from Jewish Emancipation", **Public Choice**, Vol.171, 2017, ss. 119-143.

Castles, Stephen. "International Migration at the Beginining of the Twenty-First Century: Global Trends and Issues". **International Social Science Journal**.

Vol.52, No.165, (2000), ss. 269-281.

Castles, Stephen. "Towards a Sociology of Forced Migration and Social Transformation". **Sociology**. Vol.37, No.1, (February 2003), ss. 13-34.

Charles, Carolle. "Political Refugees or Economic Immigrants?: A New "Old Debate" within the Haitian Immigrant Communities but with Contestations and Division". **Journal of American Ethnic History**. Vol. 25, No.2/3, (Winter-Spring 2006), ss. 190-208.

Cohn, Henry J. "Theodor Herzl's Conversion to Zionism". **Jewish Social Studies.** Vol.32, No.2, April 1970, ss. 101-110.

Côrte-Real Pinto, Gabriela Anouck ve Isabel David. "Choosing Second Citizenship in Troubled Times: The Jewish Minority in Turkey". **British Journal of Middle Eastern Studies**, Vol.46, No.5, 2019, ss. 781-796.

Crawley, Heaven ve Dimitris Skleparis. "Refugees, Migrants, neither, both: Categorical Fetishism and the Politics of Bounding in Europe's 'Migration Crisis'". **Journal of Ethnic and Migration Studies**, Vol.44, No.1, (2018), ss. 48-64.

Criss, Nur Bilge. "A Short History of Anti-Americanism and Terrorism: The Turkish Case". **The Journal of American History**, Vol.89, No.2, (September 2002). ss. 472-484.

Çağlayan, Savaş. "Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi". **Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,** Sayı 17, (Güz 2006), ss. 67-91.

Çandar, Cengiz. "A Turk in the Palestinian Resistance". **Journal of Palestine Studies**, No.1, (Autumn 2000). ss. 68-82.

Çavuşoğlu, Halim. "Yugoslavya-Makedonya" Topraklarından Türkiye'ye Göçler ve Nedenleri", **Bilig,** Sayı.41, Bahar 2007, ss. 123-154.

Çelik, A. Erhan ve Ahmet Gürata. "Barış Filistin Halkından Yana Olmak Zorundadır". **Yankı**, Sayı.81, (Mayıs 1988).

Danacıoğlu, Esra. "Silivri Faciası Üzerine". **Toplumsal Tarih**. Sayı.24. Aralık 1995, ss. 11-15.

Danacıoğlu, Esra. "Yahudilere Mezar Olan Gemiler". **Popüler Tarih**. Sayı.2. Temmuz 2000, ss. 58-63.

Dawson, Chris. "How Persistent Is Generalised Trust?". **Sociology**. Vol.53. No.3. (2019), ss. 590-599

Decker, Scott H. Frank van Gemert ve David C. Pyrooz. "Gangs, Migration, and Crime: The Changing Landscape in Europe and the USA", **International**

Migration & Integration, Vol.10, (2009), ss. 393-408.

Dedektif X Bir. "Gizli Anlaşmaların Entrikası". **Büyük Doğu**, Sayı 24.

Dedektif X Bir. "Tehlike". **Büyük Doğu**. Sayı 58, 01 Haziran 1950.

Deniz, Mehmet. "Geçmişten Bugüne Filistin Sorunu". **Toplumsal Kurtuluş**. Sayı.10, (Nisan 1988).

Dişbudak, Cem ve Semra Purkis. "Forced Migrants or Voluntary Exiles: Ethnic Turks of Bulgaria in Turkey". **Int**. **Migration & Integration**. Vol.16. (2016), ss. 371-388.

Duman, Önder. "Atatürk Döneminde Balkan Göçmenlerinin İskân Çalışmaları (1923-1938)". **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**. Sayı.43, Bahar 2009, ss. 473-490.

Duman, Önder. "Atatürk Döneminde Romanya'dan Türk Göçleri (1923-1938)". **Bilig**. Sayı.45, Bahar 2008, ss. 23-44.

Eck, Werner. "The Bar Kokhba Revolt: The Roman Point of View", **The Journal of Roman Studies.** Vol.89, 1999, ss. 76-89.

Eligür, Banu. "The 1934 Anti-Jewish Thrace Riots: The Jewish Exodus of Thrace through the Lens of Nationalism and Collective Violence", **British Journal of Middle Eastern Studies.** Vol.44, No.1, 2017, ss. 88-109.

Erdal, Marta Bivand ve Ceri Oeppen. "Forced to leave? The Discursive and Analytical Significance of Describing Migration as Forced and Voluntary". **Journal of Ethnic and Migration Studies**, Vol.44, No.6, (2018), ss. 981-998.

Fargues, Philippe. "Immigration without Inclusion: Non-Nationals in Nation-Building in the Gulf States". **Asian and Pacific Migration Journal.** Vol.20, No.3-4, (September, 2011), ss. 273-292.

Frankel, Jonathan. "Ritual Murder" in the Modern Era: The Damascus Affair of 1840", **Jewish Social Studies**. Vol.3, No.2, Winter 1997, ss. 1-16.

Frankel, Oz. "What's in a name? The Black Panthers in Israel". **The Sixties: A Journal of History, Politics and Culture**. Vol.1, No.1, (2008), ss. 9-26.

Gerçek Hayat. *"FETÖ'nün Ayakları"*, Sayı.1019. 4-10 Mayıs 2020, ss. 18-19.

Gerger, Haluk. "Ben Bir Filistinliyim". **Gün Dergisi**. Sayı.37, (Mart 1988).

Gerger, Haluk. "İsrail ve Devlet Terörü". **Gün Dergisi**. Sayı.31, (Eylül 1987).

Grigg, D. B. "E. G. Ravenstein and the "Laws of Migration". **Journal of Historical Geography**.Vol.3, No.1, (1977). ss. 41-54.

Gruen, George G. "Schizophrenic Turkey". **Present Tense**. Vol.9/1 (Fall 1981).

Güngör, Osman. "Ortadoğu Din ve Politika". **Gün Dergisi**. Sayı.2, (Nisan 1985).

Hagan, Jacqueline Maria. "Social Networks, Gender and Immigrant Incorporation: Resources and Constraints". **American Sociological Review**. Vol.63, No.1, (February 1998), ss. 55-67.

Haug, Sonja. "Migration Networks and Migration Decision-Making". **Journal of Ethnic and Migration Studies**. Vol.34, No.4, (2008), ss. 585-605.

Haus, Leah. "Labor Unions and Immigration Policy in France". **International Migration Review**. Vol.33, No.3 (Autumn, 1999), ss. 683-716.

Havatme, N. "Filistin'de Halk Savaşı". **ANT Sosyalist Teori ve Eylem Dergisi**. Sayı.2, (Haziran 1970).

Hear, Nicholas Van. Oliver Bakewell ve Katy Long. "Push-Pull Plus: Reconsidering the Drivers of Migration", **Journal of Ethnic and Migration Studies.** Vol.44, No.6, (2018), ss. 927-944.

Iradale, Robyn. "The Migration of Prefessionals: Theories and Typologies". **International Migration**. Vol.39, No.5, (2001), s. 7-26.

İnkaya, Minu. "Arap-İsrail Çatışması". **Kurtuluş Yolu**. Sayı.1, (1 Aralık 1968).

Jaeger, Gilbert. "On the History of the International Protection of Refugees". **IRRC**. Vol.83, No.843, (September 2001), ss. 727-737.

Jennissen, Roel. "Causality Chains in the International Migration Systems Approach". **Population Research and Policy Review**. Vol.26, (2007), ss. 411-436.

Karmon, Ely. "Islamic Terrorist Activities in Turkey in the 1990s". **Terrorism and Political Violence**. Vol.10, No. 4, (1998), ss. 101-121.

Karpat, Kemal. "The Ottoman Emigration to America, 1860-1914", **International Journal of Middle East Studies.** Vol.17, No.2, May 1985, ss. 175-209.

Keely, Charles B. "How Nation-States Create and Respond to Refugee Flows". **International Migration Review.** Vol.30, No.4, (Winter 1996), ss. 1046-1066.

Kertesz Stephen D. "Human Rights in the Peace Treaties". **Law and Contemporary Problems.** Fall 1949. ss. 627-646.

Kortendiek, Nele. "How to Govern Mixed Migration in Europe: Transnational Expert Networks and Knowledge Creation in İnternational Organizations". **Global Networks.** Vol.21 No.2. (2021). ss. 320-338.

Kurtuluş Yolu. "Arap Halklarının Savaşı Devam Edecek". Sayı.5, (Ekim 1970).

Lamprou, Alexandros. "Nationalist Mobilization and State–Society Relations: The People's Houses' Campaign for Turkish in Izmir, June–July 1934". **Middle Eastern Studies.** Vol.49:5. 2013, ss. 824-839.

Landau, Jacob M. "Muslim Turkish Attitudes towards Jews, Zionism and Israel". **Die Welt des Islams**. Vol.28, No.1/4, (1988). ss. 291-300.

Levi-Faur, David. "The Developmental State: Israel, South Korea, and Taiwan Compared". **Studies in Comparative International Development**. Vol.33, No.1, Spring 1998. ss. 65-93.

Martin, Philip. "Guest Worker Policies for the Twenty-First Century". **Journal of Ethnic and Migration Studies.** Vol.23, No.4, (1997), ss. 483-494.

Martin, Philip. "The Global Challenge of Managing Migration". **Population Bulletin**. Vol.68, No.2. (November 2013), ss. 1-16.

Massey, Douglas S. ve Diğerleri. "Theories of International Migration: A Review and Appraisal". **Population and Development Review.** Vol.19, No.3, (September, 1993), ss. 431-466.

Mumcu, Uğur. "Türkiye'nin Yapısal Özellikleri ve Anayasal Düzeni". **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**. Sayı 26, Cilt 3-4, (1968), ss. 149-178.

Naar, Devin A. "Turkinos beyond the Empire: Ottoman Jew s in America, 1893 to 1924". **The Jewish Quarterly Review**. Vol.105, No.2 Spring 2015, ss. 174-205.

Nefes, Türkay Salim. "Understanding Anti-Semitic Rhetoric in Turkey Through The Sèvres Syndrome", **Turkish Studies.** Vol.16, No.4, 2015, ss. 572-587.

Ödemiş, Ömer. "Filistin Halkı Zafere İlerliyor". **Toplumsal Kurtuluş**. Sayı.9, (Mart 1988).

Örik, Nahit Sırrı. "Allah'ın Çizdirdiği Grafik". **Büyük Doğu**. Sayı 34, 10 Ekim 1950.

Özgürlük Yolu. "Filistin Halkı Yenecektir". Sayı.43, (Aralık 1978).

Özgürlük Yolu. "Zafer Filistin Halkının Olacaktır". Sayı.18, (Kasım 1976).

Pekin, Faruk. "Emperyalizmin Maşası Siyonizm'i Tanıyalım". **ANT Sosyalist Teori ve Eylem Dergisi.** Sayı.9, (Ocak 1971).

Pınar, Mehmet. "Tek Parti Döneminde Trakya'da Yahudi Politikası (1923-1934)". **The Journal of Academic Social Science Studies.** Sayı.41, Winter 2015, ss. 267-292.

Proleter Devrimci Aydınlık. "Arap Halklarının Kurtuluş Mücadelesini Hiçbir güç Durduramayacaktır". Sayı.9-23, (Eylül 1970).

Proleter Devrimci Aydınlık. "Filistin İhtilalini Kimse Durduramaz" Sayı.10-24, (Ekim 1970).

S. Lee, Everett. "A Theory of Migration". **Demography**. Vol.3, No.1. (1966), ss. 47-57.

Safran, William. "Diasporas in Modern Societies: Myths of Homeland and Return", **Diaspora: A Journal of Transnational Studies.** Vol.1, No.1, Spring 1991, ss. 83-99.

Saraçoğlu, Cenk ve Danièle Bélanger. "Loss and Xenophobia in the City: Contextualizing Anti-Syrian Sentiments in Izmir, Turkey", **Patterns of Prejudice**. Vol.53, No.4. 2019. ss. 363-383.

Sheffer, Gabriel. "A Nation and Its Diaspora: A Re-examination of Israeli—Jewish Diaspora Relations". **Diaspora: A Journal of Transnational Studies**. Vol.11, Nu.3, (Winter 2002), ss. 331-358.

Sosyalist Yol. "Ayın Olayları". Sayı.4, (Ekim 1975).

Toktaş, Şule. "Citizenship and Minorities: A Historical Overview of Turkey's Jewish Minority". **Journal of Historical Sociology.** Vol.18 No.4, December 2005, ss. 394-429.

Toprak, Zafer. "1934 Trakya Olaylarında Hükümetin ve CHF'nin Sorumluluğu", **Toplumsal Tarih.** Sayı 34, Ekim 1996, ss. 19-25.

Tölölyan, Khachig. "Rethinking, "Diaspora(s): Stateless Power in the Transnational Moment", **Diaspora: A Journal of Transnational Studies.** Vol,5, No.1, Spring 1996, ss. 3-36.

Türesay, Özgür. "Osmanlı İmparatorluğu'nda Antisemitizmin Avrupalı Kökenleri Üzerine Birkaç Not Ebüzziya Tevfik ve Millet-i İsrailiye 1888", **Tarih ve Toplum**. Sayı.6, Güz/Kış 2007/2008, ss. 97-115.

Vilner, Meir. "Siyonizm'e Karşı Mücadele Bir Sınıf Mücadelesidir". **Ürün**. Sayı.26, (Ağustos 1976).

Vullnetari, Julie. "Beyond 'Choice *or* Force': Roma Mobility in Albania and the Mixed Migration Paradigm". **Journal of Ethnic and Migration Studies.** Vol.38. No.8. (2012). ss. 1305-1321.

Wu, Cary. "Does Migration Affect Trust? Internal Migration and the Stability of Trust among Americans". **The Sociological Quarterly**. Vol.61. No.3. (2020), ss. 523-543.

Yener, Gülay. "Gençliğin Filistin Halkıyla Dayanışma Eylemleri". **Yankı**. Sayı.79, (Mart 1988).

Yücel, Zeki. "Filistin'de Barış Olmadan Dünyada Barış Olmaz". **Yankı**. Sayı.79, (Mart 1988).

İNTERNET KAYNAKLARI

"Google Trends". **Google Trends.** https://trends. google.com/trends/?geo=TR (11 Ocak 2022).

1924 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu, (t.y.), https://anayasa.tbmm.gov.tr/1924.aspx (15 Ağustos 2019).

A Haber (Yapımcı). *Mavi Marmara Saldırısında Önemli Türk Ailelerin Çocukları da Var.* (TV Programı). 15 Aralık 2012, https://www.youtube.com/watch?v=-sAWZBph0YtM (30 Ocak 2021).

Ababa, Danny Adino. "Immigrating out of Fear", *Ynetnews.* 30 Ağustos 2010, https://www.ynetnews. com/articles/0,7340,L-3945604,00.html (29 Ocak 2021).

ADL. "2015 Survey". 2015, https://global100.adl.org/about/2015 (19 Ocak 2021).

ADL. "Audit of Anti-Semitic Incidents Year In Review 2019". 2020, https://www.adl.org/audit2019#major-findings (18 Ocak 2020).

AGOS. "İzmir›de Beth İsrael Sinagogu›na Molotof Kokteyli Atan Kişi Tutuklandı". 2 Nisan 2019,http://www.agos. com.tr/tr/yazi/22254/izmir-de-beth-israel-sinagogu-na-molotof-kokteyli-atan-kisi-tutuklandi (19 Ocak 2021).

Aksoy, Şebnem. "Kavgam Kavgası Bitmiyor, **DW**, 22 Mart 2005, https://www.dw.com/tr/kavgam-kavgas%C4%B1-bitmiyor/a-2523972 (19 Nisan 2021).

Alas, Enver. "Struma Faciasına 73 Yıl Sonra İlk Resmî Tören". *Hürriyet.* 24 Şubat 2015, https://www.hurriyet.com.tr/gundem/struma-faciasina-73-yil-sonra-ilk-resmi-toren-28286028 (25 Ocak 2021).

Alpaslan, Kavel. "Etz Hayim Sinagogu Restorasyonunda Sona Doğru: İzmir'e Gelen İlk Müslümanlar da Kullanmış Olabilir". *Gazete Duvar*. 16 Ağustos 2020, https://www.gazeteduvar.com.tr/kultur-sanat/2020/08/16/etz-hayim-sinagogu-restorasyonunda-sona-dogru-izmire-gelen-ilk-musluman-lar-da-kullanmis-olabilir (28 Ocak 2021).

Altan, Mehmet. Kulüp'te Son Tango". **Platform24**. 17 Kasım 2021, http://platform24.org/yazarlar/5094/kulup-te-son-tango (3 Ocak 2022).

Anadolu Ajansı. "CHP Hitler'in İzinden Giden İsrail'e Sahip Çıkıyor". 1 Ağustos 2014, https://www.aa.com.tr/tr/politika/chp-hitlerin-izinden-giden-is-

raile-sahip-cikiyor/135223 (19 Ocak 2021).

Anadolu Ajansı. "Cumhurbaşkanı Erdoğan Süryani Kilisesinin Temelini Attı". 3 Ağustos 2019. https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/cumhurbaskani-erdogan-suryani-kilisesinin-temelini-atti/1548637 (29 Ocak 2021).

Arpacık, Cihat. "Mavi Marmara Katilleri Aramızda". *Yeni Şafak*. 14 Aralık 2012, https://www.yenisafak.com/gundem/mavi-marmara-katilleri-aramizda-435777 (30 Ocak 2021).

Aşık, Melih. "Moris Şinasi", Milliyet. 22 Ocak 2022, https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/melih-asik/moris-sinasi-6685956 (25 Ocak 2022).

Atilla, Toygun ve Barış Kara. "Canlı bombanın Son Hedefi ATV'ydi". *Hürriyet*. 17 Mart 2004, https://www.hurriyet.com.tr/gundem/canli-bombanin-son-hedefi-atv-ydi-210240 (29 Ocak 2021).

Atmaca, Zeynep. "İlk Defa Taklit Edilen Değil, Canlandırılan Yahudiler İzledik". **Oksijen**. 12 Kasım 2021. https://gazeteoksijen.com/turkiye/ilk-defa-taklit-edilen-degil-canlandirilan-yahudiler-izledik/ (3 Ocak 2022).

Avlaremoz. "Biz Kimiz?". https://www.avlaremoz.com/biz-kimiz/ (3 Şubat 2021).

Avlaremoz. "Konya'da Büyükşehir Durağında Nefret Posteri". 21 Ekim 2019, https://www.avlaremoz.com/2019/10/21/konyada-buyuksehir-duraginda-nefret-posteri/ (18 Ocak 2021).

Avlaremoz. "Meral Akşener'den Yahudi Cesaret Madalyası iftirası!". 19 Ocak 2018, https://www.avlaremoz.com/2018/01/19/meral-aksenerden-yahudi-cesaret-madalyasi-iftirasi/ (12 Ocak 2021).

Avlaremoz. "Yemek". https://www.avlaremoz.com/category/yemek/ (3 Şubat 2021).

Balancar, Ferda. "Antisemitizmle Perde Arkasından Mücadele Yetmez". **AGOS**, 2 Haziran 2018, agos. com.tr/tr/yazi/20742/antisemitizmle-perde-arkasindan-mucadele-yetmez (29 Ocak 2021).

Baruch, Aaron. "Soner Yalçın'ın Yahudilere sorduğu soruya yanıt". ***Gazete Duvar.*** 5 Ocak 2018, https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2018/01/05/soner-yalcinin-yahudilere-sordugu-soruya-yanit (2 Mart 2021).

Baruh, Irving. "Bıktım, Bıktım!". *Avlaremoz*, 28 Aralık 2016, https://www.avlaremoz.com/2016/12/28/biktim-biktim-irving-baruh/ (19 Ocak 2021).

Başkaya, Fikret. "Filistin: 70 yıllık insanlık utancı". *Birgün*. 20 Mayıs 2018, https://www.birgun.net/haber/filistin-70-yillik-insanlik-utanci-216549 (18

Ocak 2021).

Bayer, Yalçın. "İyiler Türk, Kötüler Yahudi ve Ermeni mi?". **Hürriyet.** 11 Temmuz 1999, https://www.hurriyet.com.tr/yalcin-bayer-iyiler-turk-kotuler-yahudi-ve-ermeni-mi-39090569, (1 Mayıs 2020).

BBC Türkçe. "Erdoğan: 100 Bin Ermeni Göçmeni Sınırdışı Edebiliriz". 16 Mart 2010, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2010/03/100316_bbc_erdogan_intw_update (18 Ocak 2021).

Ben Zion, Ilan. "Young Turkish Jews Trickling Away from Shrinking Community". *The Time of Israel*. 6 Haziran 2015, https://www.timesofisrael.com/young-turkish-jews-trickling-away-from-shrinking-community/ (30 Nisan 2021).

Besalel, Yusuf. "Cumhuriyet Tarihinde Yahudiler ve Meslekleri". **Şalom.** 23 Temmuz 2014, https://www.salom.com.tr/arsiv/haber-91856-cumhuriyet_tarihinde__yahudiler_ve_meslekleri.html (28 Aralık 2020).

Bianet. "Antisemitizme Karşı Ezberi Bozmak". 18 Ekim 2004, https://m.bianet.org/bianet/insan-haklari/45212-antisemitizme-karsi-ezberi-bozmak (19 Nisan 2021).

Bianet. "İmzalar İsrail Saldırısını Yahudilere Mal Edenlere Dur Demek İçin Toplanıyor". 21 Ocak 2009, https://m.bianet.org/bianet/dunya/112062-imzalar-israil-saldirisini-yahudilere-mal-edenlere-dur-demek-icin-toplaniyor (29 Ocak 2021).

Birgün. "Destici: Türkiye, 100 Bine Yakın Kaçak Ermeni'yi Sınır Dışı Etmeli". 18 Mayıs 2017, https://www.birgun.net/haber/destici-turkiye-100-bine-yakin-kacak-ermeni-yi-sinir-disi-etmeli-160158 **(**18 Ocak 2021).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilciliği, "Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme". http://www.goc.gov.tr/files/files/multec%C4%B1ler%C4%B1nhukuk%C4%B1statusune%C4%B1l%C4%B1sk%C4%B1nsozlesme.pdf (17 Haziran 2018).

Britannica, "Pacifism", https://www.britannica.com/topic/pacifism (14 Nisan 2022).

CNNTÜRK. "Erdoğan: "Mavi Marmara'ya Saldırı Savaş Nedeni". 11 Eylül 20011, https://www.cnnturk.com/2011/turkiye/09/11/erdogan.mavi.marmaraya.saldiri.savas. nedeni/628927.0/index.html (16 Haziran 2021).

CNNTÜRK. "Yahudiler ve Ermeniler Giremeze Hapis". 27 Mayıs 2009, https://www.cnnturk.com/2009/turkiye/05/27/yahudiler.ve.ermeniler.giremeze.hapis/528351.0/index.html (20 Ocak 2021).

Criteria for Rejecting Unfounded Applications for Asylum, (t.y.) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:l33102&from=EN, (23 Haziran 2018).

Cumhuriyet. ""Ermeni Köken" Davası Arıtman Lehine Sonuçlandı". 26 Mayıs 2009, https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/ermeni-koken-davasi-aritman-lehine-sonuclandi-63848 (18 Ocak 2021).

Cumhuriyet. "Alperen Ocakları'ndan Sinagoga Taşlı Saldırı". 21 Temmuz 2017, https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/alperen-ocaklarindan-sinagoga-tasli-saldiri-786142 (18 Ocak 2021).

Cumhuriyet. "Erdoğan: Hanımefendi! Hiç Yakıştıramıyorum". 13 Mart 2019, https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/erdogan-hanimefendi-hic-yakistiramiyorum-1292221 (11 Ocak 2020).

Cumhuriyet. "Kulüp, İlk Haftasında Netflix'in En Çok İzlenen Dizileri Arasına Girdi". 17 Kasım 2021. https://www.cumhuriyet.com.tr/yasam/kulup-ilk-haftasinda-netflixin-en-cok-izlenen-dizileri-arasina-girdi-1885535 (3 Ocak 2022).

Cumhuriyet. "Saygı Duruşu Sıkıntısı". 16 Ocak 2009, https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/saygi-durusu-sikintisi-35122 (29 Ocak 2021).

Çapan, Melike. "Süryani Cemaati Cumhuriyet Tarihinin İlk Kilisesini Açıyor". **Independent Türkçe.** 24 Ekim 2019, https://www.indyturk.com/node/84491/haber/s%C3%BCryani-cemaati-cumhuriyet-tarihinin-ilk-kilisesini-a%C3%A7%C4%B1yor (29 Ocak 2021).

Çekirge, Fatih. "Bir Türkiye Çınarının Son Arzusu ve Cumhurbaşkanı Erdoğan". *Hürriyet.* 10 Ekim 2020, https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/fatih-cekirge/bir-turkiye-cinarinin-son-arzusu-ve-cumhurbaskani-erdogan-41632474 (22 Ocak 2021).

Çelenk, Zehra. "Ses Veremeyenin Sesi Olmak: Kulüp". **Gazete Duvar**. 20 Kasım 2021, https://www.gazeteduvar.com.tr/ses-veremeyenin-sesi-olmak-kulup-makale-1542490 (3 Ocak 2022).

Çelik, Nazlı. "Kamhi Suikast Zanlısı Tutuklandı". **NTV**, 24 Eylül 2004, http://arsiv.ntv.com.tr/news/288413.asp (29 Nisan 2019).

Diken. "'Bana Gürcü, Affedersin Çok Daha Çirkin Şeylerle Ermeni Diyenler Oldu'". 6 Ağustos 2014, https://www.diken.com.tr/afedersin-cok-daha-cirkin-seylerle-ermeni-diyen-oldu/ (18 Ocak 2021).

Diler, Fatih Gökhan. "No Moz Karışayamoz a la Eços Del Hükümet". **AGOS**, 12 Şubat 2015, http://www.agos. com.tr/tr/yazi/10577/no-moz-karisayamoz-a-la-ecos-del-hukumet (3 Ocak 2022).

Dilipak, Abdurrahman. "Kana Doydun mu Ey Samiri". *Haber7*. 19 Ocak 2009, https://www.haber7.com/yazarlar/abdurrahman-dilipak/373018-kana-doydun-mu-ey-samiri (29 Ocak 2021).

Doğru, Emrah. "Azınlık Cemaat Vakıfları: Hayal Edemeyeceğimiz Noktadayız". *Habertürk*. 25 Ağustos 2019, https://www.haberturk.com/azinlik-vakiflari-2515178 (28 Ocak 2021).

Dustais Statistisches Bundesamt. "Ausländer: Deutschland, Stichtag, Geschlecht/Altersjahre/ Familienstand, Ländergruppierungen/Staatsangehörigkeit". https://www-genesis. destatis. de/genesis/online/data?operation=statistic&levelindex=0&levelid=1582191920477&code=12521 (10 Ağustos 2020).

Dündar, Uğur. "Uğur Dündar: Bu katliamın dosyası kapatılamaz". **Hürriyet.** 20 Haziran 1999. https://www.hurriyet.com.tr/ugur-dundar-bu-katliamin-dosyasi-kapatilamaz-39086743 (28 Nisan 2020).

DW. "Akdamar Kilisesi'nde Tarihi Ayin". 19 Eylül 2010. https://p.dw.com/p/PG3T (28 Ocak 2021).

Edelson, Daniel. "Turkish TV Show has IDF Soldiers 'Killing' Palestinian Kids". **Ynetnews**, 15 October 2009, https://www.ynetnews. com/articles/0,7340,L-3790178,00.html (16 Haziran 2021).

EFE, "Un Millar de Sefardíes de Turquía Son ya Ciudadanos Españoles". 25 Junio 2016, https://www.efe.com/efe/espana/sociedad/un-millar-de-sefardies-turquia-son-ya-ciudadanos-espanoles/10004-2967530 (2 Mart 2021).

Ekşi, Oktay. "Sorumluyu Bilelim". *Hürriyet*. 17 Ocak 2009, https://www.hurriyet.com.tr/sorumluyu-bilelim-10795555 (29 Ocak 2021).

Erdem, Ali Kemal. "Dağlık Karabağ'daki Savaş, Türkiye Ermenilerinin "Güvercin Tedirginliğini" Artırdı". **Independent Türkçe**. 4 Ekim 2020, https://www.indyturk.com/node/253236/haber/da%C4%9Fl%C4%B1k-karaba%C4%9Fdaki-sava%C5%9F-t%C3%BCrkiye-ermenilerinin-g%C3%BCvercin-tedirginli%C4%9Fini-art%C4%B1rd%C4%B1 (3 Ocak 2022).

Ergan, Uğur. "Mösyö Jak'ın Gizli 'Davos Harekâtı". *Hürriyet*. 20 Şubat 2009, https://www.hurriyet.com.tr/gundem/mosyo-jak-in-gizli-davos-harekti-11044115 (22 Ocak 2021).

Ergin, Sedat. "TCK 312 ve 159 Üzerine". **Hürriyet.** 1 Şubat 2002, https://www.hurriyet.com.tr/tck-312-ve-159-uzerine-51858, (1 Mayıs 2020).

Ertuna, Can (Yapımcı). Can Ertuna (Yönetmen). *Türkiye'de Genç Yahudi Olmak* (Belgesel). Türkiye: +90, 2020. https://www.youtube.com/watch?v=9qJeiWIsxtA (20 Aralık 2020).

Freedom House. "*Freedom in the World 2018 Turkey*". https://freedomhouse.org/country/turkey/freedom-world/2018, (21 Şubat 2021).

Frekans Araştırma. "Farklı Kimliklere ve Yahudiliğe Bakış Araştırması". 2009, http://www.turkyahudileri.com/images/%20stories/dokumanlar/farkli_kimliklere_yahudilige_bakis_algi_arastirmasi_090930.pdf (19 Ocak 2020).

Gültekin, Uygar. "Büyük Edirne Sinagogu 46 Yıl Sonra Açılıyor". *Agos.* 26 Mart 2015, http://www.agos. com.tr/tr/yazi/11015/buyuk-edirne-sinagogu-46-yil-sonra-aciliyor (25 Ocak 2021).

Gültekin, Uygar. "Hanuka İlk Kez Sokakta Kutlandı: "Bir Mucize Yaşıyoruz". *Agos.* http://www.agos. com.tr/tr/yazi/13694/hanuka-ilk-kez-sokakta-kutlandi-bir-mucize-yasiyoruz (25 Ocak 2021).

Güner, Atilla. "Yahudi Cemaatinin 'Kulüp' Yorumu: Diziyi İzleyenler 'Bu İnsanlar da Bizim Gibiymiş' Diyor". **Sputnik.** 11 Kasım 2021, https://tr.sputniknews. com/20211111/yahudi-cemaatinin-kulup-yorumu-diziyi-izleyenler-bu-insanlar-da-bizim-gibiymis-diyor-1050691433.html (3 Ocak 2022).

Haber7. "İşte Gezide Yer Alan Mossad Ajanları". 21 Kasım 2013, https://www.haber7.com/guncel/haber/1097339-iste-gezide-yer-alan-mossad-ajanlari (18 Ocak 2021).

Haber7. "Mavi Marmara Saldırısı ile İlgili Önemli Tespit". 22 Şubat 2013, https://www.haber7.com/guncel/haber/993598-mavi-marmara-saldirisi-ile-ilgili-onemli-tespit (30 Ocak 2021).

Hür, Ayşe. "6-7 Eylül 1955 Yağması ve 1964 Sürgünleri". **Radikal**, 09 Eylül 2015, http://www.radikal.com.tr/yazarlar/ayse-hur/6-7-eylul-1955-yagmasi-ve-1964-surgunleri-1428641/ (24 Ocak 2020).

Hürriyet Daily News. "Jewish Youth Leaving Turkey Due to Political Strains". 23 October 2013, https://www.hurriyetdailynews. com/jewish-youth-leaving-turkey-due-to-political-strains-56659 (3 Şubat 2021).

Hürriyet. "Cemaat Vakıflarına 'Mal' Yolu Açıldı". 5 Ekim 2002, hurriyet.com.tr/ekonomi/cemaat-vakiflarina-mal-yolu-acildi-101760, (30 Nisan 2020).

Hürriyet. "İshak Alaton›dan İsrail Eğitim Bakanı›na Tepki". 2 Mayıs 2000, https://www.hurriyet.com.tr/dunya/ishak-alatondan-israil-egitim-bakanina-tepki-39151346, (30 Nisan 2020).

Hürriyet. "Musevilere Özel Lokanta". 17 Şubat 1999, https://www.hurriyet.com.tr/musevilere-ozel-lokanta-39063587, (30 Nisan 2020).

Hürriyet. "Struma Kurbanlarına 58 Yıl Sonra Tören". 4 Eylül 2000, https://www.hurriyet.com.tr/gundem/struma-kurbanlarina-58-yil-sonra-to-

ren-39179600, (1 Mayıs 2020).

Hürriyet. "Umut Davasında Gerekçeli Karar Açıklandı". 17 Aralık 2005, https://www.hurriyet.com.tr/gundem/umut-davasinda-gerekceli-karar-aciklandi-3665554 (29 Nisan 2020).

Hürriyet. "Aynı Marka İki Kamyonet". 16 Kasım 2003, https://www.hurriyet.com.tr/gundem/ayni-marka-iki-kamyonet-183899 (29 Ocak 2021).

Hürriyet. "Erdoğan'dan Hahambaşına Ziyaret". 16 Kasım 2003, https://www.hurriyet.com.tr/gundem/erdogandan-hahambasina-ziyaret-183923 (30 Ocak 2021).

Hürriyet. "Holokost Anma Günü töreni ilk kez Ankara'da yapılıyor". 27 Ocak 2015, https://www.hurriyet.com.tr/dunya/holokost-anma-gunu-toreni-ilk-kez-ankarada-yapiliyor-28060915 (28 Ocak 2021).

Hürriyet. "Hükümet ile Yahudi Azınlık Arasında Atılan Önemli Bir Adım". 31 Ocak 2010, https://www.hurriyet.com.tr/gundem/hukumet-ile-yahudi-azinlik-arasinda-atilan-onemli-bir-adim-16876778 (28 Ocak 2021).

Hürriyet. "İsrail Şiddetine de Irkçılığa da Hayır". 30 Ağustos 2014, https://www.hurriyet.com.tr/dunya/israil-siddetine-de-irkciliga-da-hayir-27105812 (30 Ocak 2021).

Hürriyet. "İstanbul Hahambaşılığı: Saldırılar sadece Yahudilere değil". 15 Kasım 2003, https://www.hurriyet.com.tr/gundem/istanbul-hahambasiligi-saldirilar-sadece-yahudilere-degil-38514157 (29 Ocak 2021).

Hürriyet. "Musevi Cemaatini Korkutan 2 Cinayet". 16 Kasım 2003, https://www.hurriyet.com.tr/gundem/musevi-cemaatini-korkutan-2-cinayet-38514430 (29 Ocak 2021).

Hürriyet. "Nesim Malki Cinayeti de Çete İşi Çıktı". 8 Ekim 1998, https://www.hurriyet.com.tr/gundem/nesim-malki-cinayeti-de-cete-isi-cikti-39041792 (29 Nisan 2020).

Hürriyet. "Sofrada Ekmek Olmadı mı Karnımız Doymaz Bizim". 5 Temmuz 1999, https://www.hurriyet.com.tr/gundem/sofrada-ekmek-olmadi-mi-karnimiz-doymaz-bizim-39089522, (30 Nisan 2020).

Hürriyet. "Türk Hukuk Sisteminde İlk Anti-Semitizm Davası". 3 Eylül 2004, https://www.hurriyet.com.tr/gundem/turk-hukuk-sisteminde-ilk-anti-semitizm-davasi-38643775 (29 Ocak 2021).

Hürtaş, Sibel. "Turkey-Israel Dialogue Works 'Miracle' for Istanbul's Jews". *Al-Monitor.* 30 December 2015, https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/12/turkey-jewish-community-hanukkah-marks-milestone.html

(25 Ocak 2021).

Hye Tert. "Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı Yahudilere Yönelik Irkçı Saldırılara "Dur" Diyoruz!". 26 Ağustos 2014, https://hyetert.org/2014/08/27/turkiye-cumhuriyeti-vatandasi-yahudilere-yonelik-irkci-saldirilara-dur-diyoruz-2/ (22 Nisan 2021).

IHRA. "What is Antisemitism". https://www.holocaustremembrance.com/resources/working-definitions-charters/working-definition-antisemitism (22 Aralık 2021).

İnce, Muharrem (vekilince). "Siz, yaptığınız hizmetlerle Yahudi Cesaret Ödülüne lâyık görülen ve bu ödülü kendine lâyık görenlersiniz.". (Tweet). 16 Ağustos 2018, https://twitter.com/vekilince/status/1030023485807120384 (12 Ocak 2021).

İncekaya, Gülsüm. ‹Yahudiler Osmanlı›da Dinlerini En Uç Noktaya Kadar Yaşadı". **AA**, 2 Ağustos 2018, https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/yahudiler-osmanlida-dinlerini-en-uc-noktaya-kadar-yasadi/1220544 (2 Şubat 2019).

İnternet Haber. "Erdoğan Ordu Mitinginde İsrail'e Ateş Püskürdü". 19 Temmuz 2014, https://www.internethaber.com/erdogan-ordu-mitinginde-israile-ates-puskurdu-700188h.htm (19 Ocak 2021).

İsrail'deki Türkiyeliler Birliği. "Kısa Tarihçe". https://www.turkisrael.org.il/single-post/2017/11/09/kisa-tari-h%C3%A7et%C3%BCrk%C3%A7e (12 Mayıs 2019).

İstefanopulos, Yorgo. "Rumlar Tedirgin: Bizi Yüksek Duvarlar, Dikenli Teller Mi Koruyacak?". **T24**, 14 Haziran 2015, https://t24.com.tr/haber/rumlar-tedirgin-bizi-yuksek-duvarlar-dikenli-teller-mi-koruyacak,299609 (3 Ocak 2022).

JTA. "Around the Jewish World for New Turkish Chief Rabbi, It's All About Teaching the Children". Vol.81, No.60, 28 March 2003, https://www.jta.org/2003/03/28/archive/around-the-jewish-world-for-new-turkish-chief-rabbi-its-all-about-teaching-the-children (30 Ocak 2021).

JTA. "Turkish Jews Lobby against Armenian Resolution". 13 March 2007, https://www.jta.org/2007/03/13/default/turkish-jews-lobby-against-armenian-resolution (22 Ocak 2021).

Kaplan, Yusuf. "Dünyanın, "Tanrı'yı Kıyamete Zorlayan" Bir 'Yahudi Sorunu Var". *Yeni Şafak.* 24 Aralık 2017, https://www.yenisafak.com/yazarlar/yusufkaplan/dunyanin-tanriyi-kiyamete-zorlayan-bir-yahudi-sorunu-var-2041676 (15 Ocak 2021).

Kara, Vehbi. "Bu Vatanın Kanını Emen Yahudiler". **Yeni Akit**, 4 Ekim 2019, https://www.yeniakit.com.tr/yazarlar/vehbi-kara/bu-vatanin-kanini-emen-yahudiler-29944.html (15 Ocak 2021).

Karakaya, Hasan. "Hey Dünya Gör Artık Yahudi Eşittir Terörist". **Timetürk.** 6 Ocak 2009, https://www.timeturk.com/tr/makale/hasan-karakaya/hey-dunya-gor-artik-yahudi-esittir-terorist.html (29 Ocak 2021).

Karlıklı, Şaziye. "Yahudi Kalmadı ki Sermayesi Kalsın". **Milliyet**, 24 Kasım 2003, https://www.milliyet.com.tr/en/yahudi-kalmadi-ki-sermayesi-kalsin-5138248 (30 Ocak 2021).

Kemp, Simon. "Digital Use Around the World in July 2020". **We Are Social**, 21 July 2020, https://wearesocial.com/blog/2020/07/digital-use-around-the-world-in-july-2020 (22 Şubat 2021).

Keresteci, Tomris Derya. "Benjy Anlatıyor: "Ben Aşık Olacağım Kişiyle Evleneceğimi Biliyorum Ama Müslüman Biriyle Evlenirsem Babamı Karşıma Alacağımı da Biliyorum." *Avlaremoz.* 28 Ocak 2018, https://www.avlaremoz.com/2018/01/28/benjy-anlatiyor-ben-asik-olacagim-kisiyle-evlenecegimi-biliyorum-ama-musluman-biriyle-evlenirsem-babami-karsima-alacagimi-da-biliyorum/ (30 Ocak 2021).

Keresteci, Tomris Derya. "Gabriela Anlatıyor: "Sadece kendi Geleneğimizi, Kültürümüzü Devam Ettirmek İçin Uğraşıyoruz". *Avlaremoz.* 12 Şubat 2019, https://www.avlaremoz.com/2018/02/12/gabriela-anlatiyor-sadece-kendi-gelenegimizi-kulturumuzu-devam-ettirmek-icin-ugrasiyoruz/ (30 Ocak 2021).

Kesler, Musa. "Vakit Köşe Yazarına Antisemitizm Cezası". *Milliyet.* 20 Ekim 2009. https://www.milliyet.com.tr/siyaset/vakit-kose-yazarina-antisemitizm-cezasi-1152291 (19 Ocak 2021).

Kızılkaya, Muhsin. "115 Turda Cumhurbaşkanı Seçilemedi Kenan Evren Tanklarla Köşke Çıktı". *Habertürk*, 3 Ağustos 2014, https://www.haberturk.com/yazarlar/muhsin-kizilkaya-2291/976090-115-turda-cumhurbaskani-secilemedi-kenan-evren-tanklarla-koske-cikti (6 Mayıs 2020).

Klein, David I. "In Istanbul, a Conference of Rabbis from Islamic Nations got a Surprise: An Audience with Erdogan", **JTA**, 23 December 2021, https://www.jta.org/2021/12/23/global/in-istanbul-a-conference-of-rabbis-from-islamic-nations-got-a-surprise-an-audience-with-erdogan (3 Ocak 2022).

Koldaş, Kardelen. "Ladino'nun Sesi... O Çok Az Sayıdaki İnsanlardan Biri...". *Hürriyet.* 23 Şubat 2018, https://www.hurriyet.com.tr/gundem/ladinonun-sesi-o-cak-az-sayidaki-insanlardan-biri-40752037 (1 Şubat 2021).

Konuralp, Okan. "İzmir Musevileri Vakfına Kavuştu". *Hürriyet.* 15 Aralık 2011,

https://www.hurriyet.com.tr/gundem/izmir-musevileri-vakfina-kavustu-19467912 (28 Ocak 2021).

Korkut, Tolga. "İsrail Gazze›ye Saldırınca Türkiye›deki Irkçılara Gün Doğdu". *Bianet*. 8 Ocak 2009, https://m.bianet.org/biamag/insan-haklari/111824-israil-gazze-ye-saldirinca-turkiye-deki-irkcilara-gun-dogdu (30 Ocak 2021).

Koru, Naci. "Bir Netflix Dizisinin Düşündürdükleri: Bir Zamanlar Farklılıklarımız Zenginliğimizdi; Sıradanlaştıkça Fakirleştik". **Diplomasi Günlüğü-Naci Koru**, 13 Kasım 2021.https://www.nacikoru.com/bir-netflix-dizisinin-dusundurdukleri-bir-zamanlar-farkliliklarimiz-zenginligimizdi-siradanlastikca-fakirlestik/ (3 Ocak 2022).

Köse, Faruk. "Hahambaşına Çağrı". *Yeni Akit*. 15 Temmuz 2014, https://www.yeniakit.com.tr/yazarlar/faruk-kose/hahambasina-cagri-6854.html (30 Ocak 2021).

Levi, Mario. "2001 Türkiyesi'nden Yahudi Portreleri". **Hürriyet.** 18 Mart 2001, https://www.hurriyet.com.tr/gundem/2001-turkiyesi-nden-yahudi-portreleri-39232641 (1 Mayıs 2020).

Liphshiz, Cnaan. "In Post-Coup Turkey, Jews Plan Their Future Abroad". *JTA*. 16 November 2016, https://www.jta.org/2016/11/16/israel/in-post-coup-turkey-jews-plan-their-future-abroad (3 Şubat 2021).

Milliyet. "Kapının Dışı İsrail Evimizin İçi İstanbul". 28 Temmuz 2012, https://www.milliyet.com.tr/dunya/kapinin-disi-israil-evimizin-ici-istanbul-1572975 (1 Şubat 2021).

Ministry of Aliyah and Integration. "Absorption Basket". 23 July 2020, https://www.gov.il/en/departments/general/absorption_basket (1 Şubat 2021).

Mixed Migration Centre, "Mixed Migration Centre", https://mixedmigration.org/ (12 Ocak 2022).

Navaro, Leyla. "Kendim ve Ülkemin Geleceği İçin Tedirginim, Üzülüyorum, Ürküyorum". *Radikal*. 22 Ocak 2009, http://www.radikal.com.tr/yorum/kendim-ve-ulkemin-gelecegi-icin-tedirginim-uzuluyorum-urkuyorum-918064/ (30 Ocak 2021).

Odatv. "Ankara'da Işıklar Holokost Kurbanları İçin Yandı", 28 Ocak 2022, https://odatv4.com/guncel/ankara-da-isiklar-holokost-kurbanlari-icin-yandi-228001 (29 Ocak 2022).

Ojalvo, Denis. "Türk Yahudi Lobiciliği-2". Şalom. 12 Mart 2008, http://www.salom.com.tr/arsiv/haber-67391-turk_yahudi_lobiciligi_2.html (12 Ağustos 2020).

Öç, Efe. "Netflix'in Kulüp Dizisi İçin Türkiye Yahudileri Ne Diyor?". **BBC Türkçe**. 9 Kasım 2021, https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-59223909 (3 Ocak 2022).

Özgür, Bahadır. "Museviler Tedirgin: 'İlla Bizden de Bir Hrant mı Vurulmalı?". *Radikal.* 15 Aralık 2014, http://www.radikal.com.tr/politika/museviler-tedirgin-illa-bizden-de-bir-hrant-mi-vurulmali-1250591/ (19 Ocak 2021).

Pew Research Center. "Global Attitudes Project Question Base". https://www.pewresearch.org/global/question-search/?qid=834&cntIDs=@49-&stdIDs= (22 Mayıs 2021).

Poyrazlar, Elçin. "Yahudiler Hedef Gösterilmekten Endişeli Ya Kırmızılı Kadın Ben Olsaydım". *BBC*. 5 Temmuz 2013, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2013/07/130705_gezi_parki_yahudiler (30 Ocak 2021).

Radikal. "Farklılıklar Zenginliğimiz Değil Korkumuz Olmuş". 30 Eylül 2009, http://www.radikal.com.tr/turkiye/farkliliklar-zenginligimiz-degil-korkumuz-olmus-956901/ (17 Ocak 2021).

Sabah. "Fatsa'nın İkinci Vatanı Japonya". 1 Ekim 2005, http://arsiv.sabah.com.tr/2005/10/01/cp/gnc105-20050925-102.html (21 Eylül 2018).

Schleifer, Yigal. "Istanbul Synagogue Reopens". *JTA.* 29 July 2004, https://www.jta.org/2004/07/29/lifestyle/istanbul-synagogue-reopens (30 Ocak 2021).

Schleifer, Yigal. "Saving Turkish Jewish History". *JTA.* 6 February 2005, https://www.jta.org/2005/02/06/lifestyle/saving-turkish-jewish-history (1 Şubat 2021).

Schleifer, Yigal. "Turkish Singers Buoy Dying Tradition". *JTA.* 7 September 2004, https://www.jta.org/2004/09/07/lifestyle/turkish-singers-buoy-dying-tradition (1 Şubat 2021).

Schwartz, Yardena. "Things Have only Gotten Worse: French Jews are Fleeing Their Country". *National Geographic*, 20 Kasım 2019, https://www.nationalgeographic.com/history/2019/11/french-jews-fleeing-country/ (3 Kasım 2020).

Sefarad Kültürü Araştırma Merkezi. "Hakkımızda". https://istanbulsephardiccenter.com/hakkimizda/?v=ebe021079e5a (28 Ocak 2021).

Selk, Avi, Tim Craig, Shawn Boburg and Andrew Ba Tran. "They Showed His Photo, and My Stomach just Dropped': Neighbors Recall Synagogue Massacre Suspect as a Loner". *The Washington Post.* 29 October 2018, https://www.washingtonpost.com/nation/2018/10/28/victims-expected-be-named-after-killed-deadliest-attack-jews-us-history/ (18 Ocak 2020).

Serçe, Erkan. "İzmir Yahudilerine Ne Oldu?". *Birgün*. 5 Şubat 2020, https://www.birgun.net/haber/izmir-yahudilerine-ne-oldu-286768 (3 Şubat 2021).

Sever, Şirin. "Yahudi Sermayesi Gelse Vatan Elden Mi Gidecek?". *Sabah.* 31 Mayıs 2009, https://www.sabah.com.tr/pazar/roportaj/2009/05/31/yahudi_sermayesi_gelse_vatan_elden_mi_gidecek (30 Ocak 2021).

Sevimay, Devrim. "Anayasa ve Demokrasi Yeter Bize". Milliyet. 2 Şubat 2009, https://www.milliyet.com.tr/gundem/anayasa-ve-demokrasi-yeter-bize-1054326 (30 Ocak 2021).

Sofer, Roni "Ayalon to 'Behave Diplomatically' in Future". **Ynetnews**, 13 January 2010, https://www.ynetnews. com/articles/0,7340,L-3833669,00.html (16 Haziran 2021).

Sözcü. "Hatay'daki Musevi Mezarlığına Saldırı". 21 Haziran 2016, https://www.sozcu.com.tr/hayatim/kultur-sanat-haberleri/hataydaki-musevi-mezarligina-saldiri/ (19 Ocak 2021).

Sputnik. "Başsavcının Sözlerine, Yahudi Cemaatinden Tepki". 20 Haziran 2017, https://tr.sputniknews. com/turkiye/201706201028973118-bassavcinin-sozlerine-yahudi-cemaatinden-tepki/ (17 Ocak 2020).

Sputnik. "Erdoğan, Kudüs Mitinginde Konuştu: Biz Müslümanlar Kınamaktan Başka Bir Şey Yapmıyoruz, Yapamıyoruz". 18 Mayıs 2018, https://tr.sputniknews. com/turkiye/201805181033503778-gazze-protesto-yenikapi/ (19 Ocak 2021).

Sputnik. "Erdoğan: Yıktığın Düşmanını Tekmeleme, Sen İsrail'deki Yahudi Değilsin". 22 Aralık 2018, https://tr.sputniknews. com/20181222/erdogan-yiktigin-dusmanini-tekmeleme-sen-israil-yahudi-1036759477.html (11 Ocak 2020).

Sputnik. "Yenikapı'da Büyük Kudüs Mitingi: 'Bugün Kudüs'e Sahip Çıkamazsak Yarın İstanbul'u Gündeme Getirecekler". 9 Şubat 2020, https://tr.sputniknews. com/turkiye/202002091041362686-yenikapida-buyuk-kudus-mitingi/ (19 Ocak 2021).

Şalom. "500. Yıl Vakfı Başkanı Jak Kamhi`ye "Devlet Üstün Hizmet Madalyası". 15 Ağustos 2007, http://arsiv.salom.com.tr/news/detail/5957-500-Yil-Vakfi-Baskani-Jak-Kamhiye-Devlet-Ustun-Hizmet-Mad.aspx, (1 Mayıs 2020).

Şalom. "Aksel Bonfil'in 'Varlık' Oyunu Çevrimiçi Gösterimde". 28 Ekim 2020. https://www.salom.com.tr/haber-116291-aksel_bonfilin_varlik_oyunu_cevrimici_gosterimde.html (3 Şubat 2021).

Şalom. "Hahambaşı Rav İsak Haleva Masum İnsanların Can Vermelerini Derin Bir Üzüntüyle Karşılıyoruz". 2 Ağustos 2006, http://arsiv.salom.com.tr/

news/detail/3583-Hahambasi-Rav-Isak-HalevaMasum-insanlarin-can-vermelerini-derin-bir-u.aspx (29 Ocak 2021).

Şalom. "Silvyo Ovadya Köşk'te Sorunları Dile Getirdi". 27 Şubat 2009, https://www.salom.com.tr/arsiv/haber/70017/silvyo-ovadya-koskte-sorunlari-dile-getirdi (29 Ocak 2021).

Şalom. "Sosyal Medyada Hitler Aşkı Kabardı". 30 Ocak 2019, https://www.salom.com.tr/haber/109471/sosyal-medyada-hitler-aski-kabardi, (15 Ocak 2021).

Şalom. "Türk Musevi Cemaati Başkanı Silvyo Ovadya ile Yeni Yılda". 20 Eylül 2006, http://arsiv.salom.com.tr/news/detail/3826-Turk-Musevi-Cemaati-Baskani-Silvyo-Ovadya-ile-yeni-yilda.aspx (29 Ocak 2021).

Şalom. "Türkiye'nin Lyon Eski Fahri Konsolosu Albert Routier, Uluslararası Dürüst Ödülüne Layık Görüldü". 1 Şubat 2018, https://www.salom.com.tr/arsiv/haber/105763/turkiyenin-lyon-eski-fahri-konsolosu-albert-routier-uluslararasi-durust-odulune-layik-goruldu (12 Mart 2021).

T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü. "Cemaat Vakıfları". https://www.vgm.gov.tr/vakiflarimiz/vakiflarimiz/cemaat-vakiflari, (29 Nisan 2020).

T24, "88 Yıl Sonra Sümela Manastırı'nda İlk Ayin Düzenlendi", 15 Ağustos 2010, https://t24.com.tr/haber/88-yil-sonra-sumela-manastirinda-ilk-ayin-duzenlendi,91474 (28 Ocak 2021).

T24. "Beşir Atalay: Gezi Parkı Eylemlerini Yahudi Diasporası Tetikledi". 1 Temmuz 2013, https://t24.com.tr/haber/besir-atalay-yahudi-diasporasi-duzenledi-uluslararsi-medya-da-yonlendirdi,233200 (11 Ocak 2021).

T24. "HDP'li Paylan, "Yahudi'ye Ölüm!" Diye Bağırtılan Çocuklar İçin Sordu: Bakanlıklar Çocuk İstismarı ve Nefret Suçu Konusunda Ne Yapıyor?". 5 Ağustos 2019, https://t24.com.tr/video/hdp-li-paylan-yahudi-ye-olum-diye-bagiran-cocuklar-icin-sordu-bakanliklar-cocuk-istismari-ve-nefret-sucu-konusunda-ne-yapiyor,20897 (19 Ocak 2021).

T24. "Sinagogu Müzeye Çevireceğim' Diyen Vali Özür Diledi", 24 Kasım 2014, https://t24.com.tr/haber/sinagogu-muzeye-cevirecegim-diyen-vali-ozur-diledi,278199 (30 Ocak 2021).

T24. "Yermez'den Yeni İddia: İnfaz Tapınakta Oldu". 16 Şubat 2009, https://t24.com.tr/haber/yermezden-yeni-iddia-infaz-tapinakta-oldu,29447, (29 Nisan 2020).

Taşdemir, Koray. "Yahudi Cemaati İsrail Saldırılarına Kör". *Yeni Akit*. 15 Temmuz 2014, https://www.yeniakit.com.tr/haber/yahudi-cemaati-israil-saldirilarina-kor-24004.html (30 Ocak 2021).

The Economist. "Global Democracy Index 2020". 2 February 2021, https://www.economist.com/graphic-detail/2021/02/02/global-democracy-has-a-very-bad-year (21 Nisan 2021).

The World Bank. "GDP per capita – Israel". https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=IL (07 Ağustos 2020).

The World Bank. "GDP per capita – Turkey" .https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=TR (07 Ağustos 2020).

TÜİK, "Nüfus Projeksiyonları 2013-2075", 14 Şubat 2013, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Nufus-Projeksiyonlari-2013-2075-15844 (12 Nisan 2019).

TÜİK. "İşgücü İstatistikleri". https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=tr (9 Nisan 2021).

TÜİK. "Üretim Yöntemi ile Yıllık GSYH-Kişi Başına Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (1998-2020)". 1 Mart 2021, https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Ulusal-Hesaplar-113 (9 Nisan 2021).

TÜİK. "Yaşam Memnuniyeti". https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=tr (9 Nisan 2021).

TÜİK. "İl Bazında Kişi Başına Gayri Safi Yurt İçi Hasıla". 9 Aralık 2021. https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Ulusal-Hesaplar-113 (11 Ocak 2022).

TÜİK. "Ölüm ve Ölüm Nedeni İstatistikleri 2019", 24 Haziran 2020, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Olum-ve-Olum-Nedeni-Istatistikleri-2019-33710 (3 Şubat 2021).

TÜİK. "Uluslararası Göç İstatistikleri 2019", 17 Temmuz 2020, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararasi-Goc-Istatistikleri-2019-33709#:~:text=T%C3%BCrkiye'den%20yurt%20d%C4%B1%C5%9F%C4%B1na%20330,84%20bin%20863'%C3%BCn%C3%BC%20T.C. (2 Mart 2021).

Türk Dil Kurumu, "Göç". http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS. 5b6877daafc713.11639314 (12 Haziran 2018).

Türk Dil Kurumu, "Güvenlik", https://sozluk.gov.tr/ (14 Haziran 2018).

Türk Yahudi Toplumu (tyahuditoplumu). "Bu akşam Neve Şalom sinagogumuz önünde yapılan provokatif gösteriyi kınıyor, ilgili makamlardan gereğinin yapılmasını bekliyoruz.". (Tweet). 20 Temmuz 2017, https://twitter.com/tyahuditoplumu/status/888114641049497600 (1 Şubat 2021).

Türk Yahudi Toplumu (tyahuditoplumu). "Sayın Cumhurbaşkanımızın ve kabi-

nemizin öncülüğünde, bu süreçte ihtiyaç sahibi vatandaşlarımızın herhangi bir mağduriyet yaşamamaları için başlatılan kampanyaya da Hahambaşımız Rav İsak Haleva'da 5 aylık maaşlarıyla katılmışlardır.". (Tweet). 31 Mart 2020, https://twitter.com/tyahuditoplumu/status/1244923494640635904 (29 Ocak 2021).

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. "Dışişleri Bakanlığı Üstün Hizmet Ödülü ile Devlet Nişan ve Madalyaları". http://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakanligi-ustun-hizmet-plaketi-ile-devlet-nisan-ve-madalyalarinin-verilmesi-.tr.mfa, (30 Nisan 2020).

Türkiye Hahambaşılığı Vakfı. "24 Şubat 2015 Sarayburnu, Devlet Tarafından Struma Anma Töreni Yapıldı". 24 Şubat 2015, http://www.turkyahudileri.com/index.php/tr/haber-ve-duyurular/duyurular/142-24-subat-2015-sarayburnu-devlet-tarafindan-struma-anma-toreni-yapildi (28 Ocak 2021).

Türkiye Hahambaşılığı Vakfı. "Aramıza Katılanlar". http://www.turkyahudileri.com/index.php/tr/haber-ve-duyurular/aramiza-katilanlar (15 Nisan 2021).

Türkiye Hahambaşılığı Vakfı. "Aramızdan Ayrılanlar", http://www.turkyahudileri.com/index.php/tr/haber-ve-duyurular/aramizdan-ayrilanlar (15 Nisan 2021).

Türkiye Hahambaşılığı Vakfı. "Mavi Marmara Gemisine Yapılan Askeri Müdahale ile ilgili Basın Açıklaması (31-05-2010)". 31 Mayıs 2010,http://www.turkyahudileri.com/index.php/tr/haber-ve-duyurular/duyurular/791-mavi-marmara-gemisine-yapilan-askeri-mudahale-ile-ilgili-basin-aciklamasi-31-05-2010 (29 Ocak 2021).

Türkiye Hahambaşılığı Vakfı. "Türk Yahudi Toplumunun Yıldız Tilbe Hakkındaki Basın Açıklaması". http://www.turkyahudileri.com/index.php/tr/haber-ve-duyurular/duyurular/794-turk-yahudi-toplumunun-yildiz-tilbe-hakkinda-basin-aciklamasi-15-07-2014 (30 Ocak 2021).

Türkiye Hahambaşılığı Vakfı. "Türkiye Hahambaşılığı -Türk Musevi Cemaati'nden Duyuru (Ocak 2009)". 15 Ocak 2009, http://www.turkyahudileri.com/index.php/tr/haber-ve-duyurular/duyurular/790-turkiye-hahambasiligi-turk-musevi-cemaati-nden-duyuru-ocak-2009 (29 Ocak 2021).

Türkiye Hahambaşılığı Vakfı. "Türkiye Hahambaşılığı -Türk Musevi Cemaati Mario Levi ile İlgili Basın Bildirisi". http://www.turkyahudileri.com/index.php/tr/haber-ve-duyurular/basindan/155-turkiye-hahambasiligi-turk-musevi-cemaati-mario-levi-ile-ilgili-basin-bildirisi (30 Ocak 2021).

Türkiye Hahambaşılığı Vakfı. "Türkiye Hahambaşılığı ve Türk Musevi Cemaati, Edirne Valisi Dursun Ali Şahin'in Restore Edilen Edirne Sinagogu ile İlgili Sözleriyle İlgili Yapılan Açıklama". http://www.turkyahudileri.com/

index.php/tr/component/content/article/12-turk-musevi-cemaati/796-turkiye-hahambasiligi-ve-turk-musevi-cemaati-edirne-valisi-dursun-ali-sahin-in-restore-edilen-edirne-sinagogu-ile-ilgili-sozleriyle-ilgili-yapilan-aciklama (30 Ocak 2021).

Türkiye Hahambaşılığı Vakfı. "Türkiye Hahambaşılığı-Türk Musevi Cemaati'nden Gazze Olayları Hakkında Duyuru (15-07-2014)". 15 Temmuz 2014, http://www.turkyahudileri.com/index.php/tr/haber-ve-duyurular/duyurular/156-turkiye-hahambasiligi-turk-musevi-cemaati-nden-duyuru (30 Ocak 2021).

Uçak, Bilgehan. "Kulüp'ün İlk Sezonu Üzerine". **Karar**. 5 Aralık 2021. https://www.karar.com/gorusler/kulupun-ilk-sezonu-uzerine-1641822 (3 Ocak 2022).

Uluç, Hıncal. "Ödülcükler Arasında Bir Altın Ödül". **Sabah**. 5 Aralık 2021, https://www.sabah.com.tr/yazarlar/uluc/2021/12/05/odulcukler-arasinda-bir-altin-odul (3 Ocak 2022).

Uludağ, Alican. "Erdoğan'a "Yahudi" Demek Hakaret Sayıldı". **DW**. 5 Kasım 2021, https://www.dw.com/tr/erdo%C4%9Fana-yahudi-demek-hakaret-say%C4%B1ld%C4%B1/a-59732662 (3 Ocak 2022).

UNESCO. "Atlas of the World's Languages in Danger". http://www.unesco.org/languages-atlas/en/atlasmap/language-id-374.html (1 Şubat 2021).

UNHCR. "Mixed Migration", https://www.unhcr.org/search?page=search&skip=0&docid=&query=mixed%20migration (12 Ocak 2022).

Uygun, Gökçe. "İyi ki Kulüp Var". **Gazete Kadıköy.** 1 Aralık 2021. http://www.gazetekadikoy.com.tr/yasam/iyi-ki-kulup-var-h18553.html (3 Ocak 2022).

Valansi, Karel. "Yahudi Cesaret Ödülü Üzerine". *Avlaremoz*. 10 Ağustos 2018, https://www.avlaremoz.com/2018/08/18/yahudi-cesaret-odulu-uzerine-karel-valansi/ (16 Haziran 2021).

Vardar, Nilay. "Türkiye'de İlk Kez Hanuka Bayramı Bir Meydanda Kutlandı" *Bianet.* 13 Aralık 2015, https://bianet.org/bianet/toplum/170129-turkiye-de-ilk-kez-hanuka-bayrami-bir-meydanda-kutlandi (27 Ocak 2021).

Vatan. "Kaçak 70 bin Ermeni'yi Ülkelerine Gönderelim". 9 Ekim 2006, https://www.gazetevatan.com/gundem/kacak-70-bin-ermeniyi-ulkelerine-gonderelim-89644 (18 Ocak 2021).

Vatan. "Musevi Diye Öldürdük". 18 Mart 2004, http://www.gazetevatan.com/musevi-diye-oldurduk-24483-gundem/ (29 Ocak 2021).

Vigevani, Mara. "There's No Future in Turkey for Jews". **The Jewish Press.** 25

February 2018, https://www.jewishpress. com/news/middle-east/turkey/theres-no-future-in-turkey-for-jews/2018/02/25/ (2 Mart 2021).

Yançıner, Mustafa. "Emperyalizm ve Siyonizm Alçaklıktır!..". *Evrensel.* 16 Mayıs 2018, https://www.evrensel.net/yazi/81471/emperyalizm-ve-siyonizm-alcakliktir (18 Ocak 2021).

Yavuz, Yusuf. "Zeytin Ağaçları Yahudi Çıktı!". *Odatv.* 10 Kasım 2014, https://odatv4.com/zeytin-agaclari-yahudi-cikti-1011141200.html (19 Ocak 2021).

Yeğinsu, Ceylan. "Sephardic Jews Feel Bigotry's Sting in Turkey and a Pull Back to Spain". **New York Times.** 26 Mayıs 2015, https://www.nytimes.com/2015/05/27/world/europe/sephardic-jews-feel-bigotrys-sting-in-turkey-and-a-pull-back-to-spain.html (19 Ocak 2021).

Yeni Akit. "İstanbul›daki Musevi Cemaati›nden Resmen Hainlik!". 16 Temmuz 2014, https://www.yeniakit.com.tr/haber/istanbuldaki-musevi-cemaatinden-resmen-hainlik-24172.html (30 Ocak 2021).

Yeni Akit. "İşte Yahudilerin İğneli Fıçı Gerçeği". 14 Aralık 2019, https://www.yeniakit.com.tr/foto-galeri/iste-yahudilerin-igneli-fici-gercegi-18692, (15 Ocak 2021).

Yenigün. "Edirne'ye Yahudi Kültür Evi". 7 Aralık 2020, http://www.edirneyenigun.com/haber/29241/edirneye-yahudi-kultur-evi.html (3 Şubat 2021).

Yeter, Recep, Zekeriya Gülün ve Arzu Sarı. "Hedef Sinagoglar". **Yeni Şafak**.16 Kasım 2003, https://www.yenisafak.com/arsiv/2003/kasim/16/g01.html (29 Ocak 2021).

Yetgin, Gültekin. "Düşünüp Düşünüp Karar Vereceğiz", *AA*, 24 Ağustos 2014, https://www.aa.com.tr/tr/politika/dusunup-dusunup-karar-verecegiz/138092 (16 Haziran 2021).

TEZ ÇALIŞMALARI

Bahar, I. Izzet. "Turkey and the Rescue of Jews During the NAZI Era: A Reappaisal of Two Cases; German-Jewish Scientists in Turkey Turkish Jews in Occupied", **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. University of Pittsburgh Faculty of Kenneth P. Dietrich School of Art and Sciences, 2012.

Demirkol, Hilal. "II. Dünya Savaşı Sırasında Almanya'nın Yahudi Siyasetine Karşı Türk Diplomasisi", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.** Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.

Duran, Mehmet Ali. "İkinci Dünya Savaşı Sırasında Türkiye Üzerinden Yapılan Yahudi Göçleri (1939-1945)", **Yayınlanmamış Doktora Tezi,** Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, 2021.

Mays, Devi. “Transplanting Cosmopolitans: The Migrations of Sephardic Jews to Mexico, 1900-1934.”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. Indiana University Department of History, 2013.

Oner, Vital Denis Ojalvo. “Le lobbysme Juif en Turquie ”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.** Galatasaray Üniversitesi SBE, 2005.

RAPORLAR

Aydın, M. ve Diğerleri. **Kantitatif Araştırma Raporu: Türkiye Siyasal Sosyal Eğilimler Araştırması 2021.** İstanbul: Kadir Has Üniversitesi Türkiye Çalışmaları Grubu, Akademetre ve Global Akademi, 2022.

ECRI. Irkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI) Beşinci İzleme Dönemi Türkiye Raporu. Strasbourg: ECRI, 2016.

ECRI. Irkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI) Türkiye Raporu. Strasbourg: ECRI, 2011.

ECRI. Irkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI) Üçüncü Türkiye Raporu. Strasbourg: ECRI, 2005.

EU Agency for Fundamental Rights. Discrimination and Hate Crime against Jews in EU Member States: Experiences and Perceptions of Antisemitism. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014.

EU Agency for Fundamental Rights. Experiences and Perceptions of Antisemitism Second Survey on Discrimination and Hate Crime against Jews in the EU. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018.

Hrant Dink Vakfı. **Medyada Nefret Söylemi 2012-2019**. İstanbul: HDV Yayınları, 2013-2020.

IOM, **World Migration Report 2018,** Cenevre, 2017.

ISTANPOL, **İstanbul’da Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tutumlar**, İstanbul, Haziran 2020.

MAK, **Türkiye Geneli Gençlik Araştırması**. Ankara, MAK, 2020.

MTTB. **49. Genel Kurul Faaliyet Raporu**. İstanbul: Tan Matbaası, 1969.

MTTB. **50. Genel Kurul Faaliyet Raporu**. İstanbul: Tan Matbaası, 1970.

Pew Research Center. **Unfavorable Views of Jews And Muslims on the Increase in Europe**. Washington: Pew Research Center, 2008.

Sosyal Demokrasi Vakfı. **Türkiye’nin Gençliği Araştırması**. İstanbul: SODEV, 2020.

The Central Bureau of Statistics. **Immigration to Israel 2002-2006**, Jerusalem, 2009.

The Central Bureau of Statistics. **Statistical Abstract of Israel 1949-1959**. Jerusalem: The Government Press, 1950-1959.

The Central Bureau of Statistics. **Statistical Abstract of Israel 1960-1969**. Jerusalem: The Government Press, 1960-1969.

The Central Bureau of Statistics. **Statistical Abstract of Israel 1970-1979**. Jerusalem: The Government Press, 1970-1979.

The Central Bureau of Statistics. **Statistical Abstract of Israel 1980-1989**. Jerusalem: The Government Press, 1980-1989.

The Central Bureau of Statistics. **Statistical Abstract of Israel 1990-1999**. Jerusalem: The Government Press, 1990-1999.

The Central Bureau of Statistics. **Statistical Abstract of Israel 2000-2010**. Jerusalem: The Government Press, 2000-2010.

The Central Bureau of Statistics. **Statistical Abstract of Israel 2011-2020**. Jerusalem: The Government Press, 2011-2020.

The Central Bureau of Statistics. **Statistical Abstract of Israel 2021**. Jerusalem: The Government Press, 2021.

UNHCR. **Mid-Year Trends 2022.** Copenhagen, 2022.

V-Dem Institute. **Autocratization Turns Viral Democracy Report 2021**. Gothenburg: GU Interntryckeri, 2021.

World Health Organization, **Technical Briefing on Migration and Health**. Geneva, 2016.

DİĞER KAYNAKLAR

AJCA, **American Jewish Year Book**, Vol. 51, Philadelphia: The Jewish Publication Society, 1950.

AJCA, **American Jewish Yearbook,** Vol.23-50. Philadelphia: The Jewish Publication Society, 1922-1949.

Başbakanlık Devlet İstatistikleri Enstitüsü. **Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri 12.10.1980**. Ankara: Başbakanlık Devlet İstatistikleri Enstitüsü, 1983.

CHF Nizamnamesi ve Programı, Ankara: TBMM Matbaası, 1931.

Demokrat Parti Tüzük ve Programı. Ankara: Güneş Matbaacılık, 1952.

Encyclopaedia Hebraica, "Askhenaz", **Encyclopaedia Judaica,** Vol.2, New York: Thomson Gale, 2007.

Eski Ahit, Mısırdan Çıkış, 1. Krallar 17:1-40 ve 2. Krallar 25:1-30.

IOM, **Göç Terimleri Sözlüğü**, Uluslararası Göç Örgütü, 2004.

Ministry of Aliyah and Integration. **Guide for the New Immigrant**. 14th Edition. Jerusalem: Ministry of Aliyah and Integration, 2019.

Morawska, Ewa. **International Migration: Its Various Mechanisms and Different Theories that Try to Explain It**, Malmö: IMER/MIM, 2007.

Mumcu, Uğur. **Kürt Dosyası**. İstanbul: Tekin Yayınevi, 1993.

Straten, Jits van. **The Origin of Ashkenazi Jewry The Controversy Unraveled**. Berlin: De Gruyter, 2011.

Tölölyan, Khachig. "Diaspora Studies Past, Present and Promise", **International Migration Institute**. Oxford: International Migration Institute Working Papers Series, No.55, 2011.

Uluslararası Göç Örgütü. **Göç Terimleri Sözlüğü.** Cenevre, 2009.

UNODC. **Global Study on Smuggling of Migrants 2018.** Viyana, 2017.

Yeni Ahit, Ovadya, Ayet 20.

MODERN FELSEFE

Tarihsel Anlamı, Güncel Mirası

ADAM SMITH, HEGEL VE MARX

DOĞAN GÖÇMEN

Bu kitabın yayın hakkı PHOENIX YAYINEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayınlayıcısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

MODERN FELSEFE
Tarihsel Anlamı, Güncel Mirası
ADAM SMITH, HEGEL VE MARX

Yazar: Doğan Göçmen
Editör: Gülşen Demirci
Son Okuma: Gamza Aydemir
Grafik Tasarım ve Dizgi: İrem Nur Acar
©Phoenix Yayınevi Tüm Hakları Saklıdır.
2025 Aralık, Ankara
ISBN No: 978-605-7789-81-5
Phoenix Yayınevi-Ünal Sevindik
Yayıncı Sertifika No: 11003
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay-Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Baskı: Vadi Grafik Ltd. Şti.
İvedik Organize Sanayi 1420. Cd. No: 58
Ostim Yenimahalle/Ankara
Sertifika No: 47479
Dağıtım:
Siyasal Kitabevi
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay/Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com

Kaynakça

Engels, F., "Die auswärtige Politik des russischen Zentrums" ("Rus Merkezinin Dış Siyaseti"), *Marx-Engels-Werke*, c. 22, Dietz Verlag, Berlin, 1982.

Engels, F., *Die Entwicklung des Sozialismus von der Ütopie zur Wissenschaft* (*Sosyalizmin Ütopyadan Bilime Gelişimi*), *Marx-Engels-Werke* (*Marx-Engels-Eserleri*), c. 19, Dietz Verlag, Berlin, 1987.

Georgeon, F., "Türkiye'de Aydınlanmanın Fikri Kökenleri: Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne Kuşaklar Üstüne Bir Not", çev. Server Tanilli, *Türkiye'de Aydınlanma Hareketi* içinde, yay. Server Tanilli, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2006.

Goebel, B. ve Suárez Müller, F., (yay.), *Kritik der postmodernen Vernunft* (*Postmodern Aklın Eleştirisi*), Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt, 2007.

Hegel, G.W.F., *Grundlinien der Philosophie Rechts oder Naturrecht und Staatswissenschaft im Grundrisse* (*Hukuk Felsefesinin Temel Çerçevesi veya Doğa Hukukunun ve Devlet Biliminin Temel Planı*), yay. haz. E. Moldenhauer ve K. M. Michel, *Werke*, c. 7, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1996.

Hegel, G.W.F., *Vorlesungen über die Geschichte der Philosophie* (*Felsefe Tarihi Üzerine Dersler*), *Werke* (*Eserler*), c. 3, yay. Eva Moldenhauer ve Karl Markus Michel, Suhrkamp Verlag, Frankfurt a.M., 1971.

Holz, H. H., "Irrationalismus – Moderne – Postmoderne" ("İrrasyonalizm – Modern – Postmodern"), *Gescheiterte Moderne? – Zur Ideologiekritik des Postmodernismus* (*Başarısızlığa Uğramış Moderne mi? – Postmodernizmin İdeolojik Eleştirisine Dair*), yay. Hermann Koop ve Werner Seppmann, Neue Impulse Verlag, 2002.

Kant, I., *Kritik der reinen Vernunft* (*Saf Aklın Eleştirisi*), Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1998.

Marx, K., "Das philosophische Manifest der historischen Rechtsschule" ("Tarihsel Hukuk Okulunun Felsefi Manifestosu"), *Marx-Engels-Werke*, c. 1, Dietz Verlag, Berlin, 1988.

Marx K., ve Engels, F., *Die heilige Familie oder Kritik der kritischen Kritik: Gegen Bruno Bauer und Konsorten* (*Kutsal Aile veya Eleştirel Eleştirinin Eleştirisi: Bruno Bauer ve Dava Arkadaşlarına Karşı*), *Marx-Engels-Werke* (*Marx-Engels-Eserleri*), c. 2, Dietz Verlag, Berlin, 1985.

Nietzsche, F., *Menschliches, Allzumenschliches* (*İnsani, Pek İnsani*), *Werke in Drei Bände* (*Üç Cilt İçinde Eserleri*), c. 1, yay. Karl Schlechta, Carl Hanser Verlag, Münih ve Viyana, 1973.

Toulmin, S., *Kosmopolis: Die unerkannten Aufgaben der Moderne* (*Kozmopolis: Moderne'nin Kavranamayan Ödevi*), Almancaya çeviren Hermann Vetter, Suhrkamp Verlag, Frankfurt, 1994.

Kaynakça

Aydınlanmacılık kavramı için bkz. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=-com_

bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5277e41d929479.74733235 (erişim tarihi: 20/11/2013).

"aydınlanma" kavramı için bkz. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_

bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.52781c0a193465.04585196 (erişim tarihi: 20/11/2013).

Bacon, F., *Novum Organum* (*Yeni Araç*), *Enlightenment Reader* (*Aydınlanmacılık Elkitabı*) içinde, yay. Isaac Kramnick, Penguin Books, 1995.

Cassirer, E., "Aydınlanma Çağının Düşünme Biçimi", çev. Doğan Özlem, Toplum Bilim: Aydınlanma Özel sayısı, no 11, Temmuz 2000, s. 37-49.

De Maistre, J.-M., *Considerations on France* (*Fransa Üzerine Düşünümler*), Cambridge University Press, Cambridge, 1994.

Erasmus, *The Complaint of Peace* (*Barışın Şikâyeti*), The Open Court Publishing Co., Chicago ve Londra, 1917.

Hegel, G.W.F., *Phänomenologie des Geistes* (*Tinin Fenomenolojisi*), yay. Hans-Friedrich Wessels ve Heinrich Clairmont, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 2006.

Hegel, G.W.F., *Tinin Görüngübilimi* (*Phänomenologie des Geistes*), çev. Aziz Yardımlı, İdea Yayınları, İstanbul, 2004.

Heine, H., *Zur Geschichte der Religion und Philosophie in Deutschland* (*Almanya'da Dinin ve Felsefenin Tarihi*), yay. Wolfgang Harich, Akademie Verlag, Berlin, 1965.

Hume, D., *A treatise of Human Nature* (*İnsan Doğası Üzerine Bir Deneme*), yay. P. H. Nidditch, Oxford University Press, Oxford, 1978.

Kant, I., "Beantwortung der Frage: Was ist Aufklärung" ('Aydınlanmacılık Nedir?' Sorusuna Yanıt), *Eserleri*, c. 12 içinde, yay. Wilhelm Weischedel, Suhrkamp Verlag, Frankfurt, 1993.

Kant, I., *Zum ewigen Frieden. Ein philosophischer Entwurf* (*Ebedi Barış Üzerine. Felsefi Bir Tasarım*), *Eserleri*, c. 12 içinde, yay. Wilhelm Weischedel, Suhrkamp Verlag, Frankfurt, 1993.

Lacey, A., "Humanism", *The Oxford Companion to Philosophy* (*Oxford Felsefe Elkitabı*) içinde, (yay.) T. Honderich, Oxford University Press, Oxford ve New York, 1995, s. 375-376.

Michelet, J., *Histoire de France: Renaissance*, c. 7 içinde, Chamerot-Libraire-Editeur, Paris, 1855.

Roth, G., *Das Gehirn und seine Wirklichkeit: Kognitive Neurobiologie und ihre philosophischen Konsequenzen* (*Beyin ve Hakikati: Kognitif Nörobiyoloji ve Felsefi Sonuçları*), Suhrkamp Verlag, Frankfurt a. M., 1997.

Rousseau, J.-J., *Emile ya da Eğitim Üzerine*, çev. İsmail Yerguz, Say Yayınları, İstanbul, 2009.

Schröder, W., "Aufklärung" (Aydınlanmacılık), *Europäische Enzyklopädie zu Philosophie und Wissenschaften* (*Avrupa Felsefe ve Bilimler Ansiklopedisi*), yay. Hans J. Sandkühler, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1990, c.1, s. 276-285.

Smith, A., *The Theory of Moral Sentiments* (*Ahlaksal Duygular Kuramı*), yay. D. D. Raphael ve A. L. Macfie, Liberty Fund, Indianapolis, 1984.

Timuçin, A., "Aydınlanma Düşüncesi", Toplum Bilim: Aydınlanma Özel sayısı, no 11, Temmuz 2000, s. 51-56.

Ülken, H. Z., *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi*, Ülken Yayınları, İstanbul, 1992.

Kaynakça

Aristotle, "On the Soul", *The Complete Works of Aristotle,* cilt 1, ed. Jonathan Barnes, Princeton University Press, Princeton/New Jersey, 1985.

Davie, George E., "The Social Significance of the Scottish Philosophy of Common Sense", *The Scottish Enlightenment and Other Essays*, Polygon, Edinburg, 1991.

Descartes, R., *Meditations*, *The Philosophical Writings of Descartes,* cilt 2, Cambridge University Press, Cambridge, 1984.

Holz, H. H., *Dialektik der Widerspiegelung,* Pahl-Rugenstein Verlag, Köln, 1983.

Hume, D., *A Treatise of Human Nature*, yay. haz. P. H. Nidditch, Oxford University Press, Oxford, 1978.

Hume, D., *Enquiries Concerning Human Understanding and Concerining the Principles of Morals*, yay. haz. P. H. Nidditch, Oxford University Press, Oxford, 1989.

Kant, I., *Kritik der reinen Vernunft*, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1998.

Millar, J., *The Origin of the Distinction of Ranks,* Bristol/Tokyo, 1960.

Reid, T., *Philosophical Works*, cilt 1, yay. W. Hamilton, Edinburg, 1895; yeniden baskı: Hildesheim, 1967.

Smith, A., *The Theory of Moral Sentiments*, yay. haz. D.D. Raphael ve A.L. Macfie, Liberty Fund, Indianapolis, 1984.

Smith, A., *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*, cilt 1, yay. haz. R.H. Campbell, A.S. Skinner ve W.B. Todd, Liberty Fund, Indianapolis, 1981.

Smith, A., "Considerations Concerning the First Formation of Languages, and the Different Genius of original and compounded Languages", *Lectures on Rhetoric and Belles Letters*, yay. haz. J.C. Bryce, Liberty Fund, Indianapolis, 1985.

Smith, A., "The Principles which lead and direct Philosophical Enquiries; illustrated by the History of Astronomy", *Essays on Philosophical Subjects*, yay. haz. W.P.D. Wightman ve J.C. Bryce, Liberty Fund, Indianapolis, 1982.

Smith, A., "The Principles which lead and direct Philosophical Enquiries; Illustrated by the History of the Ancient Physics", *Essays on Philosophical Subjects*, yay. haz. W.P.D. Wightman ve J.C. Bryce, Liberty Fund, Indianapolis, 1982.

Smith, A., "The Principles which lead and direct Philosophical Enquiries; Illustrated by the History of the Ancient Logics and Metaphysics", *Essays on Philosophical Subjects*, yay. haz. W.P.D. Wightman ve J.C. Bryce, Liberty Fund, Indianapolis, 1982.

Smith, A., "Of the External Senses", *Essays on Philosophical Subjects*, yay. haz. W.P.D. Wightman ve J.C. Bryce, Liberty Fund, Indianapolis, 1982.

Smith, A., *Lectures on Jurisprudence*, yay. haz. R.L. Meek, D.D. Raphael ve P.G. Stein, Liberty Fund, Indianapolis, 1982.

Kaynakça

Aristoteles, *Metaphysics*, The Complete Works of Aristotle, yay. haz. J. Bernas, Princeton University Press, Princeton ve New Jersey, 1985, cilt 2.

Biard, J., "Subjekt", *Europäische Enzyklopädie zu Philosophie und Wissenschaften*, cilt 4, yay. haz. H.J. Sandkühler, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1990.

Darwin, C., *The Descent of Man*, Gibon Square Books Ltd, Londra, 2003.

Davie, G., *A Passions for Ideas: Essays on the Scottish Enlightenment*, cilt 2, yay. haz. M. Macdonald, Polygon, Edinburgh, 1994.

Descartes, R., *Discours de la Méthode* (Fransızca/Almanca), yay. haz. H. Ostwald, Philipp Reclam jun., Stuttgart, 2001.

Descartes, R., *Meditationes de Prima Philosophia* (Latince/Almanca), yay. haz. G. Schmidt, Philipp Reclam jun. Stuttgart, 2004.

Engels, F., *Ludwig Feuerbach und der Ausgang der klassischen deutschen Philosophie*, *Marx-Engels-Werke*, Berlin, 1984, cilt 21.

Engels, F. ve Marx, K., *Manifest der kommunistischen Partei*, *Marx-Engels-Werke*, c. 4, Dietz Verlag, Berlin, 1983.

Ferguson, A., *An Essay on the History of Civil Society*, yay. haz. F. Oz-Salzberger, Cambridge University Press, Cambridge, 1995.

Fichte, J.G., *Grundlage der gesamten Wissenschaftslehre*, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1988.

Fichte, J.G., *Der geschlossene Handelsstaat*, *Ausgewählte Politische Schriften*, yay. haz. Z. Batscha ve R. Saage, Suhrkamp, Frankfurt a. M. 1977.

Göçmen, D., *The Adam Smith Problem: Reconciling Human Nature and Society in* The Theory of Moral Sentiments *and* Wealth of Nations, I.B. Tauris, Londra/New York, 2007.

Göçmen, D., "Kartezyen Şüphecilik ve Humecu Bilinemezcilik Bağlamında Adam Smith'in Sağduyu Epistemolojisi", *felsefelogos*, sayı: 35/36, İstanbul, 2008.

Göçmen, D. ve Kaya, G., "Adam Smith'te Siyaset Felsefesine Dair Bir Kuramsal Çerçeve", Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi, sayı 15 (2013 Bahar), ss. 85-109.

Hegel, G.W.F., *Jenenser Logik, Metafizik und Naturphilosophie*, yay. haz. G. Lasson, Akademie Verlag, Berlin, 1968, (1923 yılında yapılan ilk baskının yeniden baskısıdır).

Hegel, G.W.F., *Vorlesungen über die Geschichte der Philosophie,* yay. haz. E. Moldenhauer ve K. M. Michel, Werke, cilt 20, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1996.

Hegel, G.W.F., *Grundlinien der Philosophie Rechts,* yay. haz. E. Moldenhauer ve K. M. Michel, Werke, cilt 7, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1996.

Hegel, G.W.F., *Die Philosophie des Rechts: Vorlesungen von 1821/1822*, yay. H. Hoppe, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 2005.

Hegel, G.W.F., *Differenz der Fichte'schen und Schelling'schen Systems der Philosophie in Beziehung auf Renhold's Beiträge zur leichteren Übersicht des Zustands der Philosophie zu Anfang des neunzehnten Jahrhunderts*, yay. haz. E. Moldenhauer ve K.M. Michel, *Werke*, cilt 2, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1996.

Henrich, D., *Denken und Selbstsein: Vorlesungen über Subjektivität*, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 2007.

Holz, H. H., *Einheit und Widerspruch: Problemgeschichte der Dialektik in der Neuzeit*, cilt 1, J.B. Metzler, Stuttgart, 1997.

Holz, H. H., *Einheit und Widerspruch: Problemgeschichte der Dialektik in der Neuzeit*, cilt 2, J.B. Metzler, Stuttgart, 1997.

Holz, H. H., *Weltentwurf und Reflexion: Versuch einer Grundlegung der Dialektik*, J. B. Metzler, Stuttgart/Weimer, 2005.

Hume, D., *A Treatise of Human Nature*, yay. haz. P. H. Nidditch, Oxford University Press, Oxford, 1978.

Hume, D., *Enquiries Concerning Human Understanding and Concerining the Principles of Morals*, yay. haz. P. H. Nidditch, Oxford University Press, Oxford, 1989.

Husserl, E., *Erste Philosophie*, *Gesammelte Schriften*, cilt 6, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1992.

Husserl, E., *Cartesianische Meditationen*, *Gesammelte Schriften*, cilt 8, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1992.

Kant, I., *Eine Vorlesung über Ethik*, yay. haz. G. Gerhardt, Fischer Taschenbuch Verlag, Frankfurt a. M. 1991.

Kant, I., *Kritik der reinen Vernunft*, yay. haz. J. Timmermann, Felix Meiner Verlag, 1998.

Lacan, J., "The Mirror Stage as Formative of the Function of the *I* as Revealed in Psychoanalitic Experince", *Ecrits: A Sellection*, Routledge Classics, Londra ve New York, 1989.

Lévinas, E., "Die Spur des Anderen", *Die Spur des Anderen: Untersuchungen zur Phänomenologie und Sozialphilosophie*, Alber Studienausgabe, Freiburg/Münih, 1998.

Locke, J., *An Essay Concerning Human Understanding*, yay. haz. P.H. Nidditch, Oxford University Press, Oxford ve New York, 1979.

Luxemburg, R., "Zurück auf Adam Smith", *Gesammelte Werke,* cilt 1/1, Dietz Verlag, Berlin, 1990.

Marx, K., *Ökonomisch-philosophische Manuskripte aus dem Jahre 1844*, *Marx-Engels-Werke*, Ergänzungsband: Erster Teil, Dietz Verlag, Berlin, 1973.

Marx, K., "Zur Kritik der Hegelschen Rechtsphilosophie: Einleitung", *Marx-Engels-Werke*, Dietz Verlag, cilt 1, Berlin, 1988.

Marx, K., *Das Kapital: Kritik der politischen Ökonomie*, cilt 1, *Marx-Engels-Werke*, cilt 23, Dietz Verlag, Berlin, 1988.

Marx, K., *Kapital*, cilt 1, çev. Alaadin Bilgi, Sol Yay., Ankara, 1986.

Marx, K., *Theorien über den Mehrwert*, cilt 2, *Marx-Engels-Werke*, cilt 26.2, Dietz Verlag, Berlin, 1987.

Plessner, H., *Die Stufen des Organischen und der Mensch*, Gesammelte Schriften, cilt 4, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1981.

Sartre, J.-P., *Being and Nothingness*, Metheuen & Co Ltd, Londra, 1972.

Smith, A., *The Theory of Moral Sentiments*, yay. haz. D.D. Raphael ve A.L. Macfie, Liberty Fund, Indianapolis, 1984.

Smith, A., *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*, cilt 1, yay. haz. R.H. Campbell, A.S. Skinner ve W.B. Todd, Liberty Fund, Indianapolis, 1981.

Smith, A., "Considerations Concerning the First Formation of Languages, and the Different Genius of original and compounded Languages", *Lectures on Rhetoric and Belles Letters*, yay. haz. J.C. Bryce, Liberty Fund, Indianapolis, 1985.

Smith, A., "The Principles which lead and direct Philosophical Enquiries; illustrated by the History of Astronomy", *Essays on Philosophical Subjects*, yay. haz. W.P.D. Wightman ve J.C. Bryce, Liberty Fund, Indianapolis, 1982.

Smith, A., "The Principles which lead and direct Philosophical Enquiries; Illustrated by the History of the Ancient Physics", *Essays on Philosophical Subjects*, yay. haz. W.P.D. Wightman ve J.C. Bryce, Liberty Fund, Indianapolis, 1982.

Smith, A., "The Principles which lead and direct Philosophical Enquiries; Illustrated by the History of the Ancient Logics and Metaphysics", *Essays on Philosophical Subjects*, yay. haz. W.P.D. Wightman ve J.C. Bryce, Liberty Fund, Indianapolis, 1982.

Smith, A., "Of the External Senses", *Essays on Philosophical Subjects*, yay. haz. W.P.D. Wightman ve J.C. Bryce, Liberty Fund, Indianapolis, 1982.

Smith, A., "Of the External Senses", *Essays on Philosophical Subjects*, yay. haz. W.P.D. Wightman ve J.C. Bryce, Liberty Fund, Indianapolis, 1982.

Smith, A., *Lectures on Jurisprudence*, yay. haz. R.L. Meek, D.D. Raphael ve P.G. Stein, Liberty Fund, Indianapolis, 1982.

Kaynakça

Ackrill, J. L., *Aristotle the Philosopher,* Clarendon Press, Oxford, 1981.

Ackrill, J. L., *Aristoteles*, Walter de Gruyter, Berlin ve New York, 1985.

Aristoteles, "Rhetoric", *The Complete Works of Aristotle,* yay. J. Barnes, Princeton University Press, Princeton, 1985.

Aristoteles, "On the Soul", *The Complete Works of Aristotle*, yay. J. Barnes, Princeton University Press, Princeton, 1985.

Ayer, A. J., *Sprache, Wahrheit und Logik*, Reclam, Stuttgart, 1970.

Burke, E., *A Philosophical Enquiry into the Origin of our Ideas of the Sublime and Beautiful,* yay. A. Philips, Oxford University Press, Oxford, 1998.

Davie, G., "Berkeley, Hume, and the Central Problem of Scottish Philosophy", *A Passion for Ideas: Essays on the Scottish Enlightenment*, cilt 2, yay. M. Macdonald, Polygon, Edinburgh, 1994.

Descartes, R., "Meditations on First Philosophy", *The Philosophical Writings of Descartes*, cilt 2, yay ve çev. J. Cottingham, R. Stoothoff, D. Murdoch, Cambridge University Press, Cambridge, 1985.

Descartes, R., "The Passions of the Soul", *The Philosophical Writings of Descartes*, cilt 1, yay ve çev. J. Cottingham, R. Stoothoff, D. Murdoch, Cambridge University Press, Cambridge, 1985.

Dwyer, J., *Virtous Discourse: Sensibility and Community in Late Eigtheenth-Century*, John Donald Publishers LTD, Edinburgh, 1987.

Freud, S., "Instincts and their vicissitudes", *On Metapsychology: The Theory of Psychoanalysis*, cilt 1, Penguin Books, Londra, 1991, Freud Kütüphanesi.

Feuerbach, L., "Wider den Dualismus von Leib und Seele, Fleisch und Geist", *Anthropologischer Materialismus*, yay. Alfred Schmidt, Verlag Ullstein, Frankfurt/M, 1985.

Göçmen, D., "Kartezyen Şüphecilik ve Humecu Bilinemezcilik Bağlamında Adam Smith'in Sağduyu Epistemolojisi", *Felsefelogos*, no: 35-36 (2008/1-2), ss. 251-271.

Göçmen, D., *The Adam Smith Problem: Reconciling Human Nature and Society in* The Theory of Moral Sentiments *and* Wealth of Nations, I.B.Tauris, Londra ve New York, 2007.

Griswold, Charles L., *Adam Smith and the Virtue of Enlightenment*, Cambridge University Press, Cambridge, 1999.

Gunn, R., "Scottish Common Sense Philosophy", *Edinburgh Review*, Kış 1991-1992, sayı 87, ss. 118-119.

Habermas, J., "Moralbewußsein und kommunikatives Handeln", *Moralbewußsein und kommunikatives Handeln*, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1999.

Hauskeller, M., *Geschichte der Ethik: Antike*, Deutscher Taschenbuch Verlag, Münih, 1997, ss. 219-221.

Hermsen, H., "Emotion/Gefühl", *Europäische Enzyklopädie zu Philosophie und Wissenschaften*, cilt 1, yay. H. J. Sandkühler, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1990, ss. 661-682.

Hobbes, Th., *Leviathan*, yay. C. B. Macpherson, Penguin Books, Londra, 1985.

Holzkamp, K., *Grundlegung der Psychologie*, Campus Verlag, Frankfurt a. M. & New York, 1985.

Hume, D., *A Treatise of Human Nature*, L. A. Selby-Bigge tarafından hazırlanan analitik bir dizin ve P. H. Nidditch'in notları ve onun tarafından gözden geçirilen metinle birlikte, Clarendon Press, Oxford, 1978.

Kohlberg, L., *Die Psychologie der Moralentwicklung*, Suhrkamp, Frankfudrt a. M., 1997.

Kohlberg, Levine ve Hewer, "Zum gegenwärtigen Stand der Theorie der Moralstufen", *Die Psychologie der Moralentwicklung*, yay. L. Kohlberg, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1997.

Mizuta, H., "Moral Philosophy and Civil Society", *Essays on Adam Smith*, yay. S. S. Skinner ve Th. Wilson, Oxford University Press, Oxford, 1975.

Mullan, J., "Sentiment", *A Dictionary of Eighteenth-Century History*, yay. J. Black ve R. Porter, Penguin Books, Londra, 1996.

Nussbaum, M. C., *Poetic Justice: the literary imagination and public life*, Boston, 1995.

Plessner, H., "Über den Begriff der Leidenschaft", *Gesammelte Schriften*, cilt 8, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1983.

Raphael, D. D., "Impartial Spectator", *Essays on Adam Smith,* yay. S.S. Skinner ve Th. Wilson., Oxford University Press, Oxford, 1975.

Raphael, D. D., *Adam Smith*, Oxford University Press, Oxford, 1985.

Reid, Th., *Philosophical Works*, yay. W. Hamilton, Georg Olms Verlagsbuchhandlung, Hildesheim, 1967.

Roth, G., *Das Gehirn und seine Wirklichkeit: Kognitive Neurobiologie und ihre philosophischen Konsequenzen*, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1997.

Smith, A., *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*, cilt 1, yay. R. H. Campbell ve A. S. Skinner, Liberty Fund, Indianapolis, 1981.

Smith, A., *The Theory of Moral Sentiments*, yay. D. D. Raphael ve A. L. Macfie, Liberty Fund, Indianapolis, 1984.

Smith, A., "Of the External Senses", *Essays on Philosophical Subjects*, yay. J. C. Bryce ve W. P. D. Wightman, Liberty Fund, Indianapolis, 1982.

Smith, A., "The Principles which lead and Direct Philosophical Enquires; Illustrated by the History of Astronomy", *Essays on Philosophical Subjects*, yay. J. C. Bryce ve W. P. D. Wightman, Liberty Fund, Indianapolis, 1982.

Tomaselli, S., "Sympathy", *A Dictionary of Eighteenth-Century History*, yay. J. Black ve R. Porter, Penguin Books, Londra, 1996.

Vivenza, G., *Adam Smith and the Classics: The Classical Heritage in Adam Smith's Thought*, Oxford University Press, Oxford, 2001.

Kaynakça

Honnet, A. ve Sar, M., "Nachwort: Geschichte der Gegenwart, Michel Foucaults Philosophie der Kritik", Foucault, M., *Die Hauptwerke* içinde, Suhrkamp Verlag, Frankfurt a. M., 2008, ss. 1651-1682.

Burckhardt, J., *Die Kultur der Renaissance in Italien* (*İtalya'da Rönesans Kültürü*), Insel Verlag, Frankfurt a.M. ve Leipzig, 1997.

Aristoteles, *Politics* (1253b24-1254a17), *Complete Works of Aristotle*, cilt 2, yay. Jonathan Barnes, Princeton University Press, Princeton, 1991.

David, H., *A Treatise of Human Nature*, ed. L. A. Selby-Bigge, Oxford University Press, Oxford, 1978.

Descartes, R., *Prinzipien der Philosophie* (*Felsefenin İlkeleri*), yay. Christian Wohlers, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 2005 (Latince ve Almanca).

Descartes, R., *Felsefenin İlkeleri,* çev. Mesut Akın, Say Yayınları, İstanbul, 11. baskı, 2008.

Descartes, R., *Ruhun İhtirasları*, çev. Mahmut Özdil, Sayfa Yayınları, İstanbul, 2011.

Engels, F., *Die Entwicklung des Sozialismus von der Ütopie zur Wissenscaft* (*Sosyalizmin Ütopyadan Bilime Gelişimi*), *Marx-Engels-Werke* (*Marx-Engels-Eserleri*), c. 19 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1987, s. 189-228.

Foucault, M., "What is Enlightenment?" ("Aydınlanmacılık Nedir?"), *The Foucault Reader* (*Foucault Derlemesi*), yay. Paul Rabinow, Vintage Books, New York, 2010, s. 32-50.

Gauthier, David P., *The Logic of Levithan: The Moral and Political Theory of Thomas Hobbes* (*Leviathan'ın Mantığı: Thomas Hobbes'un Ahlak ve Siyaset Kuramı*), Oxford University Press, Oxford, New York et al, 2000.

Gedö, A., "Der philosophische Aufstieg des faustischen Menschen" ("Faustçu İnsanın Felsefi Yükselişi"), *Philosophie und "Nicht-Philosophie" nach Hegel: Studien zum Streitfall Dialektik*, (*Hegelden Sonra Felsefe ve "Felsefe-Olmayan: Kavga Konusu Olan Diyalektik Üzerine İncelemeler*), Neue Impulse Verlag, Essen, 2002, s. 251-284.

Göçmen, D. ve Kaya, G., "Adam Smith'in Siyaset Felsefesine Dair Kuramsal Bir Çerçeve", *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi* (*FLSF*), no: 15 (2013), ss. 85-109, http://www.flsfdergisi.com/sayi15/85-109.pdf.

Göçmen, D., "Adam Smith'in 'Tarafsız Gözlemci' Kavramı ve Ruh-Beden Problemi", *Felsefe Logos*, 38/2010 (1) içinde, ss. 67-92.

Göçmen, D., *The Adam Smith Problem: Reconciling Human Nature and Society in* '*The Theory of Moral Sentiments*' *and* '*Wealth of Nations*', I. B. Tauris, Londra, 2007 ve Palgrave Macmillan, New York, 2007.

Göçmen, D., "The 'Adam Smith Problem' and Adam Smith's Utopia", *New Essays on Adam Smith's Moral Philosophy*, yay. Wade L. Robison and David

B. Suits, RIT Press, Rochester, 2012, ss. 45-70.

Göçmen, D., "Hegel ve Aydınlanmacılık: *Tinin Fenomenolojisi* Üzerine Bir Deneme", *Afşar Timuçin'e Armağan*, yay. Çetin Veysal ve Zehragül Aşkın, Etik Yayınları, İstanbul, 2010, ss. 211-234.

Harris, C.R.S., "Philosophy" ("Felsefe"), *The Legacy of the Middle Ages* (*Ortaçağın Mirası*), yay. C. G. Crump ve E. F. Jacob, Oxford University Press, Oxford, 1943, ss. 227-253.

Hobbes, T., *Leviathan*, *The English Works of Thomas Hobbes* (ed. Sir William Malesworth), cilt 3, Londra, 1839.

Hobbes, T., Samuel Sorbière'e 22 Mart 1647 tarihli mektup, *The Correspondence of Thomas Hobbes*, cilt 1, yay. Noel Malcolm, Clarendon Press, Oxford, 1997, ss. 155-159.

Hobbes, T., *Leviathan*, yay. C. B. Macpherson (giriş ile), Penguin Books, Londra, 1985.

Hobbes, T., *Leviathan*, çev. Semih Lim, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2005.

Horkheimer, M. ve Adorno, T. W., *Dialektik der Aufklärung: Philosophische Fragmente* (*Aydınlanmacılığın Diyalektiği: Felsefi Fragmanlar*), Fischer Taschenbuch Verlag, Frankfurt a. M., 1988.

David, H., *A Treatise of Human Nature*, ed. L. A. Selby-Bigge, Oxford University Press, Oxford, 1978.

Hume, D., *Enquiries Concerning Human Understanding and Concerning the Principles of Morals*, Oxford University Press, 1989.

Kant, I., "Beantwortung der Frage: Was Ist Aufklärung", *Werkausgabe* (*Eserleri*), cilt 11, yay. Wilhelm Weischedel, Suhrkamp Verlag, Frankfurt a.M., 1977, ss. 51-61.

Kant, I., "Aydınlanma Nedir? Sorusuna Yanıt", *Kant*, yay. Nejat Bozkurt, Say Yayınları, İstanbul (3. Baskı), 2010, s. 261-273.

Kant, I., *Die Metaphysik der Sitten* (*Örf ve Adetlerin Metafiziği*), *Werkausgabe* (*Eserleri*), cilt 8, yay. Wilhelm Weischedel, Suhrkamp Verlag, Frankfurt a. M., 1993.

Macpherson, C. B., "Hobbes Today", *The Canadian Journal of Economics and Political Science/Revue canadienne d'Economique et de Science politique*, cilt 11, no. 4 (Nov., 1945) içinde, ss. 524-534.

Michelet, J., *Rönesans*, çev. Kâzım Berker, MEB Yayınları, İstanbul, 1996.

Nietzsche, F., *Aus dem Nachlass der Achtzigerjahre* (*Seksenli Yılların Geride Kalanı*), *Werke in drei Bänden* (*Üç Ciltte Eserleri*), cilt 3, yay. Karl Schlechta, Carl Hanser Verlag, München&Wien, 1977, ss. 415-925.

Rousseau, J.-J., *Toplum Sözleşmesi ya da Siyaset Hukuku İlkeleri*, çev. İsmail Yerguz, Say Yayınları, İstanbul, 2008.

"Rönesans İnsanı": http://en.wikipedia.org/wiki/Polymath, erişim 2 Ekim 2013.

Smith, A., *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*, cilt 1, yay. R. H. Campbell, A. S. Skinner ve W. B. Todd, Liberty Fund, Indianapolis, 1981.

Kaynakça

Adorno, T.W., "Zu Subjekt und Objekt" ("Özne ve Nesne Üzerine"), *Gesammelte Schriften* (*Toplu Yazılar*), cilt 10/2 içinde, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt, 1998.

Burke, E., *A Philosophical Enquiry* (*Bir Felsefi İnceleme*), yay. Adam Phillips, Oxford University Press, Oxford, 1998.

David-Ménard, M., "Kant's 'An Essay on the Maladies of the Mind' and Observations on the Feeling of the Beautiful and the Sublime", *Hypatia*, cilt 15, no. 4(2000) içinde, s. 82.

Herman, B., "Ob es sich lohnen könnte, über Kants Auffassung von Sexualität und Ehe nachzudenken" ("Kant'ın Cinsellik ve Evliliğe Dair Kavrayışı Üzerine Düşünmeye Değer mi"), *Deutsche Zeitschrift für Philosophie*, 43/6(1995) içinde, ss. 967-988.

Kant, I., *Bemerkungen in den "Beobachtungen über das Gefühl des Schönen und Erhabenen"*, yay. Marie Rischmüller, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1991.

Kant, I., *Güzellik ve Yücelik Duygusu Üzerine Gözlemler,* Hil Yayınları, İstanbul, 2010.

Kant, I., *Kritik der Urteilskraft*, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1993.

Kant, I., *Untersuchung über die Deutlichkeit der Grundsätze der natürlichen Theologie und der Moral* (*Doğal Teolojinin ve Ahlakın İlkelerinin Açıklığı Üzerine İnceleme*), *Werkausgabe* (*Eserleri*), Eleştirel Öncesi 1768'e Kadar Olan Yazılar, c. 2 içinde, yay. Wilhelm Weischedel, Suhrkamp, Frankfurt a.M., 1977.

Kant, I., *Der einzig mögliche Beweisgrund zu einer Demonstration des Daseyns Gottes* (*Tanrının Varlığının Bir Tanıtlanmasına Dair Mümkün Tek Kanıt*), *Werkausgabe* (*Eserleri*), Eleştirel Öncesi 1768'e Kadar Olan Yazılar, cilt 2 içinde, yay. Wilhelm Weischedel, Suhrkamp, Frankfurt a.M., 1977.

Kant, I., *Kritik der reinen Vernunft* (*Saf Aklın Eleştirisi*), yay. Jens Timmermann, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1998.

Kant, I., *Gedanken von der wahren Schätzung der lebendigen Kräfte und Beurteilung der Beweise, derer sich Herr von Leibniz und andere Mechaniker in dieser Streitsache bedient haben, nebst einigen vorhergehenden Betrachtungen, welche die Kraft der Körper überhaupt betreffen* (*Canlı Güçlerin Gerçek Değerlendirilmesine ve Bay Leibniz'in Başka Mekanikçilerin Bu Kavga Konusunda Başvurduğu Kanıtların Yargılanması Üzerine, Daha Önce Cismin Gücü Üzerine Bazı Gözlemler*), *Werkausgabe* (*Eserleri*), Eleştirel Öncesi 1768'e Kadar Olan Yazılar, c. 1 içinde, yay. Wilhelm Weischedel, Suhrkamp, Frankfurt a.M., 1977.

Kant, I., *Neue Erhellung der Ersten Grundsätze der metaphysischen Erkenntnis*, Werkausgabe (*Metafiziksel Bilginin İlk İlkelerine Dair Yeni Açıklamalar*), Eleştirel Öncesi 1768'e Kadar Olan Yazılar, c. 1 içinde, yay. Wilhelm Weischedel, Suhrkamp, Frankfurt a.M., 1977.

Kant, I., "Versuch einiger Überlegungen über den Optimismus" („İyimserlik Üzerine Bazı Düşünüm Denemeleri"), Eleştirel Öncesi 1768'e Kadar Olan Yazılar, cilt 2 içinde, yay. Wilhelm Weischedel, Suhrkamp, Frankfurt a.M., 1977.

Kant, I., *Der Gebrauch der Metaphysik, sofern sie mit der Geometrie verbunden ist, in der Naturphilosophie, dessen erste Probe die physische Monadologie enthält* (*Geometri İle Bağıntılı Olan Metafiğin Kullanımı Üzerine, Bunun İlk Denemesi Fiziksel Monadolojiyi İçerir*), Eleştirel Öncesi 1768'e Kadar Olan Yazılar, c. 2 içinde, yay. Wilhelm Weischedel, Suhrkamp, Frankfurt a.M., 1977.

Kant, I., *Allgemeine Naturgeschichte und Theorie des Himmels* (*Genel Doğa Tarihi ve Gökyüzünün Teorisi*), Eleştirel Öncesi 1768'e Kadar Olan Yazılar, c. 1 içinde, yay. Wilhelm Weischedel, Suhrkamp, Frankfurt a.M., 1977.

Löchel, R., "Frauen sind ängstlich, Männer sollen mutig sein: Geschlechterdifferenz und Emotionen bei Immanuel Kant" ("Kadınlar Korkaktır, Erkekler Cesurmuş: Immanuel Kant'ta Cinsiyetler Farkı ve Duygular"), *Kant-Studien*, 2006(3) içinde, ss. 50-78.

Lukács, G., "Zur Ästhetik Schillers" ("Şiller'in Estetiğine Dair"), *Werke: Probleme der Ästhetik* (*Eserler: Estetiğin Sorunları*), c. 10 içinde, Luchterhand, Neuwied ve Berlin, 1969, ss. 17-106.

Pseudo-Longinos, *Vom Erhabenen* (*Yücelik Hakkında*), yay. Reinhard Brandt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt, 1966.

Shell, S., "Kant as Propagator: Reflections on 'Observations on the Feeling of the Beautiful and Sublime'", *Eighteenth-Century Studies* içinde, c. 35/3(2002), ss. 455-468.

Smith, A., *The Theory of Moral Sentiments*, yay. D. D. Raphael ve A. L. Macfie, Liberty Fund, Indianapolis, 1984.

Kaynakça

Eckermann, P. J., *Gespräche mit Goethe*, Fritz Heyder, Berlin, 1911.

Engels, F., *Herrn Eugen Dührings Umwälzung der Wissenschaft* (*Bay Eugen Dühring'in Bilimde Devrimi*), *Marx-Engels-Werke* (*Marx-Engels-Eserleri*), c. 20 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1986.

Hegel, G.W.F., *Vorlesungen über die Geschichte der Philosophie* (*Felsefe Tarihi Üzerine Dersler*), c. 1 içinde, *Werke* (*Eserler*), c. 18 içinde, yay. Eva Moldenhauer ve Karl Markus Michel, Suhrkamp, Frankfurt a. M. 1971.

Hegel, G.W.F., Niethammer'e 28 Ekim 1808 tarihli mektup, *Briefe von und an Hegel* (*Hegel'den ve Hegel'e Mektuplar*), yay. Johannes Hoffmeister, c. 1: 1785 – 1812 içinde, Felix Meiner Verlag, Hamburg 1952, s. 251-255.

Hegel, G.W.F., Goethe'nin Hegel'e 7 Ekim 1820 tarihli mektubu, *Briefe von und an Hegel* (*Hegel'den ve Hegel'e Mektuplar*), yay. Johannes Hoffmeister, cilt 2: 1813 – 1822 içinde, Felix Meiner Verlag, Hamburg 1953, s. 236 -237.

Hegel, G.W.F., *Rechtsphilosophie* (*Hukuk Felsefesi*), yay. Eva Moldenhauer ve Karl Markus Michel, *Werke* (*Eserler*), cilt 7 içinde, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1996.

Hegel, G.W.F., *Phänomenologie des Geistes* (*Tinin Fenomenolojisi*), Werke in zwanzig Bänden (*Yirmi Ciltte Eserleri*) c. 3 içinde, yay. Eva Moldenhauer ve Karl Markus Michel, Suhrkamp Frankfurt a. M. 1986.

Hegel, G.W.F., *Vorlesungen über die Geschichte der Philosophie* (*Felsefe Tarihi Üzerine Dersler*), cilt 1 içinde, *Werke in zwanzig Bänden* (*Yirmi Ciltte Eserleri*), c. 18 içinde, yay. Eva Moldenhauer ve Karl Markus Michel, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1971.

Hegel, G.W.F., *Wissenschaft der Logik* (*Mantık Bilimi*), c. 1 içinde, *Werke in zwanzig Bänden* (*Yirmi Ciltte Eserleri*) c. 5 içinde, yay. Eva Moldenhauer ve Karl Markus Michel, Suhrkamp, Frankfurt a. M. 1993.

Hegel, G.W.F., *Enzyklopädie der philosophischen Wissenschaften* (*Felsefi Bilimlerin Ansiklopedisi*), cilt 1 içinde, *Werke in zwanzig Bänden* (*Yirmi Ciltte Eserleri*) c. 8 içinde, yay. Eva Moldenhauer ve Karl Markus Michel, Suhrkamp, Frankfurt a. M. 1993.

Hegel, G.W.F., *Phänomenologie des Geistes* (*Tinin Fenomenolojisi*), Werke (*Eserler*) c. 3 içinde, yay. Eva Moldenhauer ve Karl Markus Michel, Suhrkamp Frankfurt a. M. 1986.

Hegel, G.W.F., Niethammer'e 20 Mayıs 1808 tarihli mektup, *Briefe von und an Hegel*, c. 1 içinde, s. 226-233.

Kant, I., *Kritik der reinen Vernunft*, yay. Jens Timmermann, Felix Meiner Verlag, Hamburg 1998.

Lenin, W. I., *Philosophische Hefte* (*Felsefe Defterleri*), Werke (*Eserler*), c. 38 içinde, Dietz Verlag, Berlin 1973.

Luxemburg, R., "Aus dem Nachlaß unserer Meister" ("Ustalarımızdan Kalan"), *Gesammelte Werke* (*Toplu Eserler*), c. 1/2 içinde, Dietz Verlag, Berlin 1988.

Marx, K., *Ökonomisch-philosophische Manuskripte 1844* (*1844 Ekonomik-Felsefi El-yazmaları*), *Marx-Engels-Werke* (*Marx-Engels-Eserleri*), c. 40 içinde, Dietz Verlag, Berlin 1985.

Plechanow, G.W., *Zur Frage der Entwicklung der monistischen Geschichtsauffassung* (*Monist Tarih Kavrayışının Gelişimine Dair Soru Üzerine*), Dietz Verlag, Berlin 1956.

Kaynakça

Beyer, W. R., *Hegel-Bilder,* Akademie-Verlag, Berlin, 1967.

Bloch, E., *Thomas Münzer als Theologe der Revolution*, Werke, cilt 2, Suhrkamp, Frankfurt a.M., 1969.

Ciafardone, R. (yay.), *Die Philosophie der deutschen Aufklärung – Texte und Darstellung*, Philip Reclam jun. GmbH & Co, Stuttgart, 1990.

D'Hondt, J., *Hegel in seiner Zeit*, Akademie-Verlag, Berlin, 1984.

Dilthey, W., *Die Jugendgeschichte Hegels*, Verlag der königlichen Akademie der Wissenschaften, Berlin, 1905.

Engels, F., Marx'a 13 Şubat 1851 tarihli mektup, *Marx-Engels-Werke*, cilt 27, Dietz Verlag, Berlin, 1984, ss. 189-191.

Faye, E., *Heidegger: l'introduction du nazisme dans la philosophie-Autour des séminairs inédits de 1933-1935*, Albin Michel, 2005.

Göçmen, D., *The Adam Smith Problem: Reconciling Human Nature and Society in* The Theory of Moral Sentiments *and* Wealth of Nations, Tauris Academic Studies, London/New York, 2007.

Göçmen, D., "Rosa Luxemburg, the Legacy of Classical German Philosophy and the Fundamental Methodological Questions of Social and Political Theory", *Critique: Journal of Socialist Theory*, no: 43 (2007), ss. 375-390.

Göçmen, D., "Domenico Losurdo ve Andreas Arndt ile söyleşi", *Baykuş: Felsefe Yazıları Dergisi*, no: 2 (2008), ss. 13-42.

Göçmen, D., "Der Begriff des Politischen bei Rosa Luxemburg: Eine Auseinandersetzung mit Carl Schmitts Begriff des Politischen", *Dokumente der internationalen Rosa Luxemburg Konferenz 2009*, yay. İto, N., Dietz Verlag (Nachfolger), Berlin, 2009, s. 220-228.

Göçmen, D., "Tarih, Felsefe ve Siyaset: Domenico Losurdo ve Tarih Uğruna Kavga" *Baykuş: Felsefe Yazıları Dergisi*, no: 1 (2007).

Göçmen, D., "Martin Heidegger, Nazizm ve Felsefe", *Özne,* no: 16/2012(Bahar), ss. 102-119.

Hegel, G.W.F., *Phänomenologie des Geistes*, yay. Eva Moldenhauer ve Karl Markus Michel, Werke 3 içinde, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1996.

Hegel, G.W.F., *Phänomenologie des Geistes*, yay. Hans-Friedrich Wessels ve Heinrich Clairmont, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 2006.

Hegel, G.W.F., *Phenomenology of Spirit*, çev. Miller, A. V., Oxford University Press, Oxford, 1977.

Hegel, G.W.F., *Tinin Görüngübilimi*, çev. Yardımlı, A., İdea Yayınevi, İstanbul, 2004.

Hegel, G.W.F., *Rechtsphilosophie,* yay. Eva Moldenhauer ve Karl Markus Michel, Werke, cilt 7, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1996.

Hegel, G.W.F., *Vorlesungen über die Geschichte der Philosophie*, cilt 1, yay. Eva Moldenhauer ve Karl Markus Michel, Werke, cilt 18, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1971.

Hegel, G.W.F., *Vorlesungen über die Geschichte der Philosophie*, cilt 3, yay. Eva Moldenhauer ve Karl Markus Michel, Werke, cilt 20, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1971.

Hegel, G.W.F., *Wissenschaft der Logik*, c. 1, yay. Eva Moldenhauer ve Karl Markus Michel, Werke, cilt 5, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1993.

Hegel, G.W.F., Niethammer'e 13 Ekim 1806 tarihli mektup, *Briefe von und an Hegel*, yay. Johannes Hoffmeister, cilt 1: 1785-1812, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1952, ss. 119-122.

Hegel, G.W.F., Frommann'a 17 Kasım 1807 tarihli mektup, *Briefe von und an Hegel*, yay. Johannes Hoffmeister, cilt 1: 1785-1812, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1952, ss. 128-130.

Hegel, G.W.F., Niethammer'e 11 Şubat 1808 tarihli mektup, *Briefe von und an Hegel*, yay. Johannes Hoffmeister, cilt 1: 1785-1812, 1952, ss. 217-219.

Hegel, G.W.F., Niethammer'e 28 Ekim 1808 tarihli mektup, *Briefe von und an Hegel*, yay. Johannes Hoffmeister, cilt 1: 1785-1812, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1952, ss. 251-255.

Heidegger, M., *Sein und Zeit*, Max Niemeyer Verlag, Tübingen, 2001.

Hoffmann, T. S., *Georg Wilhelm Hegel: Eine Propädeutik*, Marix-Verlag, Wiesbaden, 2004.

Holz, H. H., "Metaphysik", *Enzyklopädie zur bürgerlichen Philosophie im 19. und 20. Jahrhundert* içinde, yay. Manfred Buhr, Pahl-Rugenstein, Köln, 1988.

Horkheimer, M. ve Adorno, Theodor W., *Dialektik der Aufklärung: Philosophische Fragmente*, Theodor W. Adorno, *Gesammelte Schriften*, c. 3, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt, 1998.

Hösle, V., "Moralische Reflexion und Institutionenzerfall. Zur Dialektik von Aufklärung und Gegenaufklärung", *Hegel-Jahrbuch 1987*, Germanial Verlag, Bochum 1987, ss. 108-116.

Hume, D., *A Treatise of Human Nature*, yay. P. H. Nidditch, Oxford University Press, Oxford, 1978.

Kant, I., *Grundlegung der Metaphysik der Sitten*, yay. Wilhelm Weischedel, Werkausgabe, cilt 7, Suhrkamp, Frankfurt a. M. 1996.

Kant, I., *Metaphysik der Sitten*, yay. Wilhelm Weischedel, Werkausgabe, cilt 8, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1997.

Kant, I., "Was ist Aufklärung?", E. Bahr (yay.), "*Was ist Aufklärung?*" içinde, Philipp Reclam jun. GmbH & Co, Stuttgart, 1974.

Losurdo, D., *Hegel und die Freiheit der Modernen*, Peter Lang, Frankfurt a. M., 2000.

Losurdo, D., *Die Gemeinschaft, der Tod, das Abendland: Heidegger und die Kriegsideologie*, Verlag J. B. Metzler, Stuttgart & Weimar, 1995.

Losurdo, D., *Kampf um die Geschichte: Der historische Revisionismus und seine Mythen*, PapyRossa Verlag, Köln, 2007.

Lukács, G., *Der junge Hegel*, Luchterhand, Neuwied/Berlin, 1967.

Luther, M., *Die reformatorischen Grundschriften*, cilt 4, Deutscher Taschenbuch Verlag, München, 1983.

Marx, K., *Das Kapital: Kritik der politischen Ökonomie*, c. 1, Marx-Engels-Werke, c. 23, Dietz Verlag, Berlin, 1988.

Marx, K., *Kapital*, c. 1, çev. Alaattin Bilgi, Sol Yayınları, Ankara, 1993.

Ritter, J., *Hegel und die französische Revolution*, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1965.

Ritter, J., *Metaphysik und Politik: Studien zu Aristoteles und Hegel*, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1969.

Schmitt, C., *Der Begriff des Politischen: Texte von 1932 mit einem Vorwort und drei Corollarien*, Duncker & Humblot, 1996.

Schröder, W., "Aufklärung", *Europäische Enzyklopädie zu Philosophie und Wissenschaften*, yay. Hans J. Sandkühler, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1990, cilt 1, ss. 276-285.

Smith, A., *The Theory of Moral Sentiments*, yay. D. D. Raphael ve A. L. Macfie, Liberty Fund, Indianapolis, 1984.

Ülken, H. Z., *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi*, Ülken Yayınları, İstanbul, 1992.

Kaynakça

Engels, F., *Ludwig Feuerbach und der Ausgang der klassischen deutschen Philosophie*, *Marx-Engels-Werke*, c. 21 içinde, Dietz Verlag Berlin, 1984.

Göçmen, D., "Rosa Luxemburg'un Eleştirel Gerçekçiliği ve Uluslararası İlişkiler Teorisinin Temeli", Praksis, c. 11(2004 Yaz) içinde, ss. 49-82.

Hegel, G.W.F., *Wissenschaft der Logik* (*Mantık Bilimi*), c. 2, *Werke* (*Eserler*), c. 6 içinde, yay. E. Moldenhauer ve K. M. Michel, Suhrkamp, Frankfurt/M, 1993.

Hegel, G.W.F., *Wissenschaft der Logik*, c. 1, Werke, c. 5 içinde, yay. E. Moldenhauer ve K.M. Michel, K. M., Frankfurt/M: Suhrkamp, 1993.

Hegel, G.W.F., *Differenz des Fichteschen und Schellingschen Systems der Philosophie* (*Fichteci ve Schellingci Felsefe Sistemlerinin Farkı*), *Werke* (*Eserler*), c. 2 içinde, yay. E. Moldenhauer ve K. M. Michel, Suhrkamp, Frankfurt/M, 1986.

Hegel, G.W.F., "Wer denkt abstrakt?" ("Kim Soyut Düşünür"), *Werke* (*Eserler*), c. 2 içinde, yay. E. Moldenhauer ve K. M. Michel, Suhrkamp, Frankfurt/M, 1986, ss. 575-581.

Ito, N., "Karl Kautsky und Rosa Luxemburg" ("Karl Kautsky ve Rosa Luxemburg"), *Wegweiser zum Gedanken Rosa Luxemburgs* (*Rosa Luxemburg'un Düşüncelerine Dair Klavuz*) içinde, Jungetsusha, Tokyo, 2007.

Kant, I., *Kritik der reinen Vernunft,* yay. Timmermann, J., Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1998.

Lehrke, W., "Neokantianismus" ("Yeni Kantçılık"), *Europäische Enzyklopädie zu Philosophie und Wissenschaften* (*Avrupa Felsefe ve Bilimler Ansiklopedisi*), yay. Sandkühler, H.-J., Hamburg: Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1990, ss.549-561.

Luxemburg, R., "Zur russischen Revolution" ("Rus Devrimi Üzerine"), *Gesammelte Werke* (*Toplu Eserler*), c. 4 içinde, s. 332-365.

Luxemburg, R., "Zurück auf Adam Smith" ("Adam Smith'e Geri Dönüş"), *Gesammelte Werke* (*Toplu Eserler*), c. 1/1 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1990.

Luxemburg, R., "Karl Marx", *Gesammelte Werke* içinde, vol. 1/2, Dietz Verlag, Berlin, 1988.

Luxemburg, R., *Die Akkumulation des Kapitals oder Was die Epigonen aus der Marxschen Theorie gemacht haben: Eine Antikritik* (*Sermaye Birikimi veya Çömezler Marksist Kuramı Neye Çevirdi: Bir Karşı-Eleştiri*), *Gesammelte Werke*, c. 5 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1990.

Luxemburg, R., Leo Jogiches'e 24 Eylül 1898 tarihli mektup, *Gesammelte Briefe* (*Toplu Mektuplar*), c. 1 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1982.

Luxemburg, R., Leo Jogiches'e 10 Temmuz 1898 tarihli mektup, *Gesammelte Briefe* (*Toplu Mektuplar*), c. 1 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1982.

Luxemburg, R., Leo Jogiches'e 12-20 Temmuz 1898 tarihli mektup, *Gesammelte Briefe* (*Toplu Mektuplar*), c. 1 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1982, s. 173.

Luxemburg, R., Leo Jogiches'e 3 August 1898 tarihli mektup, *Gesammelte Briefe* (*Toplu Mektuplar*), c. 1 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1982, s. 179.

Luxemburg, R., Kostja Zetkin'e 22 Nisan 1907 tarihli mektup, *Gesammelte Briefe* (*Toplu Mektuplar*), c. 2 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1982, s. 287.

Luxemburg, R., Kostja Zetkin'e 18 Ağustos 1908 tarihli mektup, *Gesammelte Briefe* (*Toplu Mektuplar*), c. 2 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1982, s. 375.

Luxemburg, R., "Tolstoi als sozialer Denker" ("Toplumsal Düşünür Olarak Tolstoy"), *Gesammelte Werke*, c. 2 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1990.

Luxemburg, R., *Die Akkumulation des Kapitals: Ein Beitrag zur ökonomischen Erklärung des Imperialismus* (*Sermaye Birikimi: Emperyalizmin Ekonomik Açıklamasına Bir Katkı*) *Gesammelte Werke*, c. 5 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1990.

Luxemburg, R., *Die Akkumulation des Kapitals oder Was die Epigonen aus der Marxschen Theorie gemacht haben: Eine Antikritik* in *Gesammelte Werke* (*Sermaye Birikimi veya Çömezler Marksist Kuramı Neye Çevirdi: Bir Karşı-Eleştiri*), c. 5, Dietz Verlag, Berlin, 1990.

Luxemburg, R., *Aus dem Nachlaß unserer Meister* (*Ustalarımızdan Kalandan*), *Gesammelte Werke*, c. 1/2 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1988.

Luxemburg, R., *Hohle Nüße* (*Boş Cevizler*), *Gesammelte Werke*, c. 1/1 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1990.

Luxemburg, R., "Noch eine Lehre von Zabern" ("Zabern'den Bir Ders Daha"), *Gesammelte Werke*, c. 3 içinde, Dietz Verlag, Berlin 1990.

Luxemburg, R., *Sozialreform oder Revolution* (*Sosyal Reform mu?, Devrim mi?*), *Gesammelte Werke*, c. 1/1 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1990.

Luxemburg, R., "Im Rate der Gelehrten" ("Bilimcilerin Meclisinde"), *Gesammelte Werke*, c. 1/2 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1988.

Luxemburg, R., "Zurück auf Adam Smith" ("Adam Smith'e Geri Dönüş"), *Gesammelte Werke*, c. 1/1 içinde, Dietz Verlag, Berlin.

Luxemburg, R., *Einführung in die Nationalökonomie* (*Ulusal Ekonomiye Giriş*), *Gesammelte Werke*, c. 5 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1990, s. 719.

Luxemburg, R., "Stillstand und Fortschritt im Marxismus" ("Marksizmde Durağanlık ve İlerleme"), *Gesammelte Werke*, c. 1/2 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1988.

Luxemburg, R., Leo Jogiches'e 25-26 Ocak 1899 tarihli mektup, *Gesammelte Briefe*, c. 1 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1982.

Luxemburg, R., *Aus dem literarischen Nachlaß von Karl Marx*, *Gesammelte Werke*, vol. 1/2 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1988.

Luxemburg, R., "Die Theorie und die Praxis" ("Teori ve Praksis"), *Gesammelte Werke*, c. 2 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1990.

Luxemburg, R., "Erörterungen über die Taktik" ("Taktik Üzerine Açıklayıcı Tartışma"), *Gesammelte Werke*, cilt 1/1 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1990.

Luxemburg, R., "Kleinbügerliche oder proletarische Weltpolitik" ("Küçük Burjuva veya proleter Dünya Politikası"), *Gesammelte Werke*, c. 3, Dietz Verlag, Berlin, 1990.

Luxemburg, R., "Was wollen wir?" ("Ne İstiyoruz"), *Gesammelte Werke*, c. 2 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1990.

Marx, K., *Das Kapital: Kritik der politischen Ökonomie* (*Kapital: Ekonomi Politiğin Eleştirisi*), c. 1, *Marx Engels Werke*, c. 23 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1988.

Marx, K., *Kapital*, , c. 1, Sol Yayınları, Ankara, 1993.

Sandkühler, H.-J. (yay.), *Marxismus und Ethik*, Suhrkamp, Frankfurt/M, 1974.

Kaynakça

Bartels, J., Holz, H. H., Lensik, J. ve Pätzold, D., *Dialektik als offenes System,* Studien zur Dialektik, Pahl-Rugenstein, Köln, 1986.

Engels, F., *Die Entwicklung des Sozialismus von der Utopie zur Wissenschaft*, Marx-Engels-Werke 19, Dietz Verlag, Berlin, 1987.

Engels, F., *Herrn Eugen Dührings Umwälzung der Wissenschaft* ("Anti-Dühring"), Marx-Engels-Werke 20, Dietz Verlag, Berlin, 1986.

Engels, F., *Ludwig Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu*, Marx-Engels-Werke 21, Dietz Verlag, Berlin, 1984.

Göçmen, D., "Wolfgang Fritz Haug'un 'Çoğulcu Marksizm' önermesi veya Kuramın ve Siyasetin Mistikleştirilmesi", *Praksis*, sayı 13, (Kış, 2005).

Gramsci, A., *Gefängnishefte*, cilt 6, yay. W. F. Haug, Argument Verlag, Hamburg, 1994.

Hegel, G.W.F., *Phänomenologie des Geistes*, yay. E. Moldenhauer, ve K. M. Michel, Werke 3, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1970.

Hegel, G.W.F., *Vorlesungen über die Geschichte der Philosophie,* cilt 3, yay. E. Moldenhauer, ve K. M. Michel, Werke 20, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1971.

Holz, H. H., *Einheit und Widerspruch: Problemgeschichte der Dialektik in der Neuzeit*, cilt 3, Stuttgart/Weimar, 1997.

Holz, H. H. ve Sandkühler, H. J. (yay.), *Betr.: Gramsci: Philosophie und revolutionäre Politik in Italien*, Köln, 1984.

Husserl, E., *Die Krisis der europäischen Wissenschaften und die transzendentale Phänomenologie*, Gesammelte Schriften, cilt 8, Meiner Verlag, Hamburg, 1992.

Kant, I., *Kritik der reinen Vernunft,* yay. Timmermann, J., Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1998.

Locke, J., *An Essay concerning Human Understanding,* yay. ve giriş yazan: P. H. Nidditch, Oxford University Press, Oxford, 1975.

Lukács, G., *Zur Ontologie des gesellschaftlichen Seins* (iki cilt), Werke 13 ve 14, Luchterhand, Darmstadt&Neuwied, 1984 ve1986.

Marx, K. ve Engels, F., *Die deutsche Ideologie: Kritik der neuesten deutschen Philosophie in ihren Repräsentanten Feuerbach, B. Bauer und Stirner, und des deutschen Sozialismus in seinen verschiedenen Propheten*, Marx-Engels-Werke 3, Dietz Verlag, Berlin.

Marx, K. ve Engels, F., *Die heilige Familie oder Kritik der kritischen Kritik – Gegen Bruno Bauer und Konsorten*, Marx-Engels-Werke 2, Dietz Verlag, Berlin, 1985.

Rosental, M. M., *Die dialektische Methode der politischen Ökonomie von Karl Marx,* Dietz Verlag, Berlin, 1969.

Zelený, J., *Dialektik der Rationalität*, Pahl-Rugenstein, Köln, 1986.

Zelený, J., *Die Wissenschaftslogik bei Marx und 'Das Kapital',* Akademie Verlag, Berlin, 1968.

Kaynakça

Beck, U., *Schöne neue Arbeitswelt* (*Güzel Yeni İş Dünya*), Frankfurt a.M./New York, 1999.

Bernal, J. D., *Science in History* (*Tarihte Bilim*), c. 1, Hamburg, 1970.

Blanc, L., "Organisation der Arbeit", *Von Babeuf bis Blankqui*, ed. J. Höpner ve W. Seidel-Höpner, cilt 2, ss. 327-373, Leipzig, 1975.

Bunting, M., *Willing Slaves: How the Overwork Culture is Ruling Our Lives* (*Gönüllü Köleler: Aşırı Çalışma Kültürü Bize Nasıl Hükmediyor*), Harper Colins Publishers, 2004.

Engels, F., *Herrn Eugen Dührings Umwälzung der Wissenschaft* (*Bay Eugen Dühring'in Bilimde Devrimi*): "Anti-Dühring", *Marx-Engels-Werke*, cilt 20 içinde, Berlin, 1986.

Engels, F., "Umrisse zu einer Kritik der Nationalökonomie" ("Ulusal Ekonominin Bir Eleştirisine Dair Çerçeve"), *Marx-Engels-Werke*, c. 1 içinde, Berlin, 1988.

Fourier, Ch., "Die neue sozialistische Welt der Arbeit oder Entdeckung des Verfahrens einer nach Leidenschaftsserien eingeteilten, anziehenden, naturgemäßen Produktionsweise", *Von Babeuf bis Blankqui* (*Babeuf'ten Blankqui'ye Kadar*), yay. J. Höpner ve W. Seidel-Höpner, cilt 2, ss. 179-208, Leipzig, 1975.

Fourier, Ch., *Selections from the Works of Fourier* (*Fourier'in Eserlerinden Seçkiler*), çev. J. Franklin, Londra, 1901.

Fourier, Ch., *The Utopian Vision of Charles Fourier: Selected Texts on Work, Love, and Passionate Attraction* (*Charles Fourier'in Ütopik Vizyonu: İş, Aşk ve Tutku Dolu Cazip Olan Üzerine Metinlerden Seçkiler*), yay., çev. ve giriş yazan J. Beecher ve R. Bienvenu, Columbia, 1983.

Göçmen, D., "Marx'ın Emek Kavramı ve Çalışma Koşullarının Esnekleştirilmesi", *Praksis* (2004) 12, ss. 193-229.

Göçmen, D., "Über die Marxsche Konzeption der Arbeit und Ihre Bedeutung für die gegenwärtige Diskussion" ("Marx'ın Emek Kavramı ve Çağdaş Tartışmalarla İlgisi Üzerine"), *Topos* (2005) 24, ss. 89-121.

Kennedy, P., *In Vorbereitung auf das 21. Jahrhundert* (*21. Yüzyıla Hazırlanırken*), S. Fischer Verlag, Frankfurt a.M., 1996.

Marx, K., *Capital*, giriş. E. Mandel, ing. çev. B. Fowkes, c. 1, Penguin Books, 1990.

Marx, K., *A Contribution to the Critique of Political Economy* (*Ekonomi Politiğin Eleştirisine Bir Katkı*), *Selected Works*, c. 1, Londra, 1943

More, T., *Utopia*, çev. P. Turner, Penguin Books, 1965.

Morris, W., *News From Nowhere* (*Olmayan Yerden Haberler*), Köln, 1974.

Owen, R., *A New View of Society and other Writings* (*Toplum Üzerine Yeni Görüş ve Diğer Yazılar*), Penguin Classics, 1991.

Owen, *A New View of Society* (*Topluma Dair Yeni Bir Görüş*), *A New View of Society and Other Writings* içinde, Penguin Classics, 1991.

Owen, R., "A Further Development of the Plan for the Relief of the Manufacturing and Labouring Poor" ("Atölye Sahibi ve Çalışan Yoksulların Rahatlaması İçin Daha Geliştirilmiş Bir Plan"), *A New View of Society and Other Writings* içinde, Penguin Classics, 1991.

Owen, "A Sketch of Some of the Errors and Evils Arising from the Past and Present State of Society" ("Geçmiş ve Mevcut Toplum Durumundan Kaynaklanan Bazı Hatalara ve Kötülüklere Dair Kaba Bir Taslak"), *A New View of Society and Other Writings* içinde, Penguin Classics, 1991.

Owen, R., "Report to the County of Lanark" ("Lanark Bölge Yönetimine Rapor"), *A New View of Society and Other Writings* içinde, Penguin Classics, 1991.

Owen, R., "An Address to the Working Classes" ("Çalışan Sınıflara Çağrı"), *A New View of Society and Other Writings* içinde, Penguin Classics, 1991.

Owen, "The Revolution in the Mind and Practice of the Human Race" ("İnsan Soyunun Zihninde ve Pratiğinde Büyük Devrim"), *A New View of Society and Other Writings* içinde, Penguin Classics, 1991.

Rifkin, J., *The End of Work: the Decline of the Global Labour Force and the Dawn of the Post-Market Era* (*İşin Sonu: Küresel Emek Gücünün Çöküşü ve Postpiyasa Döneminin Başlangıcı*), Jeremy P. Tarcher/Penguin, New York, 2004.

Rifkin, J., http://www.jobsletter.org.nz/art/rifkin03.htm.

Saint-Simon, H. de., "Über die Gesellschaftsorganisation" ("Toplum Örgütlenmesi Üzerine"), *Die Frühsozialisten* (*Erken Sosyalistler*), yay. Thilo Ramm, ss. 25-64, Stuttgart, 1956.

Smith, A., *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*, cilt 1, Liberty Fund, Indianapolis, 1981.

Kaynakça

Arendt, H., *The Human Condition*, The University of Chicago Press, Chicago, 1958.

Backhaus, H.-G., "Einige Aspekte des Marxschen Kritikbegriffs im Kontext seiner ökonomischen-philosophischen Theorie", *Dialektik der Wertform: Untersuchungen zur Marxschen Ökonomiekritik*, Ça ira-Verlag, Freiburg, 1997.

Beck, U., *Schöne neue Arbeitswelt - Vision: Weltbürgergesellschaft*, Campus Verlag, Frankfurt a.M./New York, 1999.

Bernal, J. D., *Science in History* (Almanca), Rowohlt Taschenbuch Verlag GmbH, Reinbek bei Hamburg, 1970.

Dettling, W., "Diesseits und jenseits der Erwerbsarbeit", *Geschichte und Zukunft der Arbeit*, Kocka, J. ve Offe, C. (yay.), Campus Verlag, Frankfurt/New York, 2000.

Engels, F., *Dialektik der Natur*, Marx-Engels-Werke, cilt 20, Dietz Verlag, Berlin, 1986.

Giarini, O. ve Liedtke P. M., *Wie wir arbeiten werden - Der neue Bericht an den Club of Rome*, Wilhelm Heyne Verlag, München, 1999.

Gorz, A., *Arbeit zwischen Miesere und Utopie*, Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main, 2000.

Gunn, R., "Scottish Common Sense Philosophy", *Edinburgh Review*, Winter 1991-1992, 87, Edinburgh University Press, Edinburgh.

Hartmann, N., *Die Erkenntnis im Licht der Ontologie*, Meiner Verlag, Hamburg, 1982.

Hess, H., "Recht der Arbeit", *Ökonomische Schriften*, Hoster, D. (yay.), Melzer Verlag, Darmstadt, 1972.

Kambartel, F., "Arbeit und Praxis: Zu den methodischen Grundlagen einer aktuellen politischen Debatte", *Philosophie und Politische Ökonomie*, Wallenstein Verlag, Göttingen, 1998.

Klaus, G. ve Buhr, M., "Ontologie", *Philosophisches Wörterbuch*, VEB Bibliographisches Institut, Leipzig, 1971.

Kocyba, H., "Die falsche Aufhebung der Entfremdung - Über die normative Subjektivierung der Arbeit im Postfordismus", *Psychoanalyse und Arbeit - Kreativität, Leistung, Arbeitsstörungen, Arbeitslosigkeit*, hg. von Mathias Hirsch, Göttingen, 2000, ss. 13-26.

Lenin, W.I., "Drei Quellen und Drei Bestandteile des Marxismus", *Lenin-Werke*, cilt 19, Dietz Verlag, Berlin, 1962.

Lensink, J., "Ontologie", *Europäische Enzyklopädie zu Philosophie und Wissenschaften*, cilt 3, H. -J. Sandkühler (yay.) Meiner Verlag, Hamburg, 1990.

Locke, J., *Two Treatises of Government*, Laslett, P. (yay.), Cambridge University Press, Cambridge,1988.

Lukács, G., *Zur Ontologie des gesellschaftlichen Seins*, I. Halbband, Luchterhand Verlag GmbH & Co KG, Darmstadt/Neuwied, 1984.

Lukács, G., "Nicolai Hartmanns Vorstoß zu einer echten Ontologie", *Über die Vernunft in der Kultur – Ausgewählte Schriften 1909-1969*, Leipzig, Verlag Philipp Reclam jun, 1985.

Marx, K., *Das Elend der Philosophie*, Marx-Engels-Werke, cilt 4, Dietz Verlag, Berlin, 1983.

Marx, K., *Zur Kritik der politischen Ökonomie*, Marx-Engels-Werke, cilt 13, Dietz Verlag, Berlin, 1985.

Marx, K., Engels'e 24 Ağustos 1867 tarihli mektup, *Marx-Engels-Werke*, cilt 31, Berlin: Dietz Verlag, 1986.

Marx, K., *Theorien über den Mehrwert* (Vierter Band des "Kapitals"), Marx-Engels-Werke, cilt 26, Dietz Verlag, Berlin, 1987.

Marx, K., *Das Kapital: Kritik der politischen Ökonomie*, cilt 1, Marx-Engels-Werke, cilt 23, Dietz Verlag, Berlin, 1988.

Marx, K., *Lohn, Preis und Profit*, Marx-Engels-Werke, cilt 16, Dietz Verlag, Berlin, 1989.

Marx, K., *Kapital – Kapitalist Üretimin Eleştirel Bir Tahlili*, çev. Bilgi, A., Sol Yayınları, Ankara, 1993.

Negt, O., *Arbeit und menschliche Würde*, Steidl Verlag, Göttingen, 2001.

Ricardo, D., *Über die Grundsätze der Politischen Ökonomie und der Besteuerung*, Metropolis-Verlag, Marburg, 1994.

Sennett, R., *Der flexible Mensch - Die Kultur des neuen Kapitalismus*, Berlin Verlag, Berlin, 1998.

Smith, A., *An Inquiry into the Nature and Cause of the Wealth of Nations*, cilt 1, Liberty Fund, Indianapolis, 1981.

Smith, A., *An Inquiry into the Nature and Cause of the Wealth of Nations*, cilt 2, Liberty Fund, Indianapolis, 1981.

Smith, A., *Lectures on Jurisprudence*, Liberty Fund, Indianapolis,1982.

Smith, A., *Essays on Philosophical Subjects*, Liberty Fund, Indianapolis, 1982.

Smith, A., *The Theory of Moral Sentiments*, Liberty Fund, Indianapolis, 1984.

Smith, A., "Considerations Concerning the First Formation of Languages", *Lectures on Rhetoric and Belles Lettres*, Liberty Fund, Indianapolis, 1985.

Smith, A., *Ulusların Zenginliği* (çev.: Yunus, A. ve Bakırcı, M), Alan Yayıncılık, İstanbul, 1985.

Volf, M., *Zukunft der Arbeit - Arbeit der Zukunft: Der Arbeitsbegriff bei Karl Marx und seine theologische Wertung*, Chr. Kaiser Verlag, Mainz: Mattias-Grünwald-Verlag ve München, 1988.

Wood, A. W., "The Marxian Critique of Justice", *Marx, Justice and History: A Philosophy and Public Affairs Reader*, Cohen, M., Nagel T. ve Scanlon T. (yay.), Princenton University Press, New Jersey, 1980.

Zinn, K.-G., "Arbeit im Umbruch - und das seit 200 Jahren", *Arbeit im Umbruch: Sozialethische Maßstäbe für die Arbeitswelt von Morgen*, N. Brieskorn ve J. Wallacher, (yay.), Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart/Berlin/Köln, 1999.

Kaynakça

Aristoteles, *Nikomachische Ethik*, yay. haz. Annemarie Pieper, München, 1997.

Baran, P. A., "Marxismus und Psychoanalyse", *Unterdrückung und Fortschritt* içinde, Frankfurt a. M., 1968.

Brenkert, G. G., *Marx's Ethics of Freedom*, London/Boston/Melbourne/Henley, 1983.

Engels, F., *Zur Wohnungsfrage*, MEW 18, Berlin, 1981.

Engels, F., Joseph Bloch'a 21 Eylül 1890 tarihli mektup, MEW 37, Berlin, 1986.

Kamenka, E., *The Ethical Foundations of Marxism*, Londra, 1962.

Geras, N., "The Controversy About Marx and Justice", *New Left Review*, 150, 1985.

Geras, N., "Bringing Marx to Justice: An Addendum and Rejoinder", *New Left Review*, 195, 1992.

Haug, W. F., "Marx, Ethik und ideologische Formbestimmtheit von Moral", *Ethik und Marx*, E. Angehrn ve G. Lohmann (yay.), Frankfurt, 1986.

Heraklit, *Fragmente*, Artemis & Winkler Verlag, 1995.

Holz, H. H., *Niederlage und Zukunft des Sozialismus*, Essen, 1992.

Husami, Z. I., "Marx on Distributive Justice", *Marx, Justice, and History*, M. Cohen, Th. Nagel und Th. Scanlon (yay.), New Jersey, 1980.

Kain, P. J., "Marx, Justice, and The Dialectic Method", *Journal of the History of Philosophy*, c. 24:4 içinde, Ekim 1986.

Keller, D., "Marxism, Morality, and Ideology", *Marx and Morality*, K. Nielsen and S. C. Patten (yay.), Guelph/Ontario, 1981.

Lenin, W. I., *Was sind die „Volksfreunde" und wie kämpfen sie gegen die Sozialdemokratie?*, Werke, c. 1, Berlin, 1961.

Marx, K., *Die deutsche Ideologie*, Marx-Engels-Werke, cilt 3, Dietz Verlag, Berlin, 1983.

Marx, K., *Zur Kritik der politischen Oekonomie*, Marx-Engels-Werke, cilt 13, Dietz Verlag, Berlin, 1985.

Marx, K., *Das Kapital – Kritik der politischen Ökonomie*, cilt 1, Marx-Engels-Werke, cilt 23, Dietz Verlag, Berlin, 1988.

Marx, K., *Das Kapital – Kritik der politischen Ökonomie*, cilt 3, Marx-Engels-Werke, cilt 25, Dietz Verlag, Berlin, 1988.

Marx, K., *Ökonomisch-philosophische Manuskripte*, Marx-Engels-Werke, cilt 40, Dietz Verlag, Berlin, 1985.

Marx, K., *Lohn, Preis, Profit*, Marx-Engels-Werke, cilt 16, Dietz Verlag, Berlin, 1989.

Miller, R.W., *Analysing Marx – Morality, Power and History*, New Jersey, 1984.

Ollman, B., *Alienation – Marx´s Conception of Man in Capitalist Society*, Cambridge, 1976.

Peffer, R. G., *Marxism, Morality, and Social Justice*, Princenton/Oxford, 1990.

Tucker, R. C., *The Marxian Revolutionary Idea*, London, 1969.

Tucker, R. C., *Philosophy and Myth in Karl Marx*, Cambridge 1964.

Wood, A. W., "The Marxian Critique of Justice", *Marx, Justice, and History*, yay. M. Cohen, Th. Nagel ve Th. Scanlon, New Jersey, 1980.

Wood, A. W., "Marx' Immoralismus", *Ethik und Marx*, yay. E. Angehrn ve G. Lohmann, Frankfurt, 1986.

Wright, E. O., "What is Analytical Marxism?", *Rational Choice Marxism*, yay. T. Carver ve P. Thomas, London, 1995.

Wygodski, W. S., *Die Geschichte einer großen Entdeckung*, Dietz Verlag, Berlin, 1967.

Genel Kaynakça

Ackrill, J. L., *Aristotle the Philosopher,* Clarendon Press, Oxford, 1981.

Arendt, H., Aristoteles, Walter de Gruyter, Berlin ve New York, 1985.

Adorno, T.W., "Zu Subjekt und Objekt" ("Özne ve Nesne Üzerine"), *Gesammelte Schriften* (*Toplu Yazılar*), cilt 10/2 içinde, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt, 1998.

Arendt, H., *The Human Condition*, The University of Chicago Press, Chicago, 1958.

Aristoteles, *Metaphysics*, The Complete Works of Aristotle, yay. haz. J. Bernas, Princeton University Press, Princeton ve New Jersey, 1985, cilt 2.

Aristoteles, Nikomachische Ethik, yay. haz. Annemarie Pieper, München, 1997.

"On the Soul", *The Complete Works of Aristotle,* cilt 1, ed. Jonathan Barnes, Princeton University Press, Princeton/New Jersey, 1985.

Politics (1253b24-1254a17), *Complete Works of Aristotle*, cilt 2, yay. Jonathan Barnes, Princeton University Press, Princeton, 1991.

"Rhetoric", *The Complete Works of Aristotle,* yay. J. Barnes, Princeton University Press, Princeton, 1985.

Ayer, A. J., *Sprache, Wahrheit und Logik*, Reclam, Stuttgart, 1970

Backhaus, H.-G., "Einige Aspekte des Marxschen Kritikbegriffs im Kontext seiner ökonomischen-philosophischen Theorie", *Dialektik der Wertform: Untersuchungen zur Marxschen Ökonomiekritik*, Ça ira-Verlag, Freiburg, 1997.

Bacon, F., *Novum Organum* (*Yeni Araç*), *Enlightenment Reader* (*Aydınlanmacılık Elkitabı*) içinde, yay. Isaac Kramnick, Penguin Books, 1995.

Baran, P. A., "Marxismus und Psychoanalyse", *Unterdrückung und Fortschritt* içinde, Frankfurt a. M., 1968.

Bartels, J., Holz, H. H., Lensik, J. ve Pätzold, D., *Dialektik als offenes System,* Studien zur Dialektik, Pahl-Rugenstein, Köln, 1986.

Beck, U., *Schöne neue Arbeitswelt - Vision: Weltbürgergesellschaft*, Campus Verlag, Frankfurt a.M./New York, 1999.

Bernal, J. D., *Science in History* (*Tarihte Bilim*; 4 cilt Almanca), Rowohlt Taschenbuch Verlag GmbH, Reinbek bei Hamburg, 1970.

Beyer, W. R., *Hegel-Bilder*, Akademie-Verlag, Berlin, 1967.

Biard, J., "Subjekt", *Europäische Enzyklopädie zu Philosophie und Wissenschaften*, cilt 4, yay. haz. H.J. Sandkühler, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1990.

Blanc, L., "Organisation der Arbeit" ("Emeğin Örgütlenmesi"), *Von Babeuf bis Blankqui*, yay. J. Höpner ve W. Seidel-Höpner, c. 2 içinde, ss. 327-373, Leipzig, 1975.

Bloch, E., *Thomas Münzer als Theologe der Revolution*, Werke, cilt 2, Suhrkamp, Frankfurt a.M., 1969.

Brenkert, G. G., *Marx's Ethics of Freedom*, London/Boston/Melbourne/Henley, 1983.

Burckhardt, J., *Die Kultur der Renaissance in Italien* (*İtalya'da Rönesans Kültürü*), Insel Verlag, Frankfurt a.M. ve Leipzig, 1997.

Burke, E., *A Philosophical Enquiry into the Origin of our Ideas of the Sublime and Beautiful,* yay. Adam Philips, Oxford University Press, Oxford, 1998.

Ciafardone, R. (yay.), *Die Philosophie der deutschen Aufklärung* – Texte und Darstellung, Philip Reclam jun. GmbH & Co, Stuttgart, 1990.

Cassirer, E., "Aydınlanma Çağının Düşünme Biçimi", çev. Doğan Özlem, Toplum Bilim: Aydınlanma Özel sayısı, no 11, Temmuz 2000, s. 37-49.

Darwin, Ch., *The Descent of Man*, Gibon Square Books Ltd, Londra, 2003.

David-Ménard, M., "Kant's 'An Essay on the Maladies of the Mind' and Observations on the Feeling of the Beautiful and the Sublime", *Hypatia*, cilt 15, no. 4(2000) içinde, s. 82.

Davie, G., *A Passions for Ideas: Essays on the Scottish Enlightenment*, cilt 2, yay. M. Macdonald, Polygon, Edinburgh, 1994.

"Berkeley, Hume, and the Central Problem of Scottish Philosophy", *A Passion for Ideas: Essays on the Scottish Enlightenment*, cilt 2, yay. M. Macdonald, Polygon, Edinburgh, 1994.

"The Social Significance of the Scottish Philosophy of Common Sense", *The Scottish Enlightenment and Other Essays*, Polygon, Edinburg, 1991.

De Maistre, J.-M., *Considerations on France* (*Fransa Üzerine Düşünümler*), Cambridge University Press, Cambridge, 1994.

Dettling, W., "Diesseits und jenseits der Erwerbsarbeit", *Geschichte und Zukunft der Arbeit*, Kocka, J. ve Offe, C. (yay.), Campus Verlag, Frankfurt/New York, 2000.

Descartes, R., *Discours de la Méthode* (Fransızca/Almanca), yay. haz. H. Ostwald, Philipp Reclam jun., Stuttgart, 2001.

Felsefenin İlkeleri, çev. Mesut Akın, Say Yayınları, İstanbul, 11. baskı, 2008.

Meditationes de Prima Philosophia (Latince/Almanca), yay. haz. G. Schmidt, Philipp Reclam jun. Stuttgart, 2004.

Meditations, *The Philosophical Writings of Descartes,* cilt 2, Cambridge University Press, Cambridge, 1984.

"Meditations on First Philosophy", *The Philosophical Writings of Descartes*, cilt 2, yay ve çev. J. Cottingham, R. Stoothoff, D. Murdoch, Cambridge University Press, Cambridge, 1985.

Prinzipien der Philosophie (*Felsefenin İlkeleri*), yay. Christian Wohlers, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 2005 (Latince ve Almanca).

Ruhun İhtirasları, çev. Mahmut Özdil, Sayfa Yayınları, İstanbul, 2011.

The Passions of the Soul, *The Philosophical Writings of Descartes*, c. 1 içinde, yay ve çev. J. Cottingham, R. Stoothoff, D. Murdoch, Cambridge University Press, Cambridge, 1985.

D'Hondt, J., *Hegel in seiner Zeit*, Akademie-Verlag, Berlin, 1984.

Dilthey, W., *Die Jugendgeschichte Hegels*, Verlag der königlichen Akademie der Wissenschaften, Berlin, 1905.

Dwyer, J., *Virtous Discourse: Sensibility and Community in Late Eigtheenth-Century*, John Donald Publishers LTD, Edinburgh, 1987.

Eckermann, P. J., *Gespräche mit Goethe*, Fritz Heyder, Berlin, 1911.

Engels, F., *Ludwig Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu*, Marx-Engels-Werke 21, Dietz Verlag, Berlin, 1984.

Die Entwicklung des Sozialismus von der Ütopie zur Wissenscaft (*Sosyalizmin Ütopyadan Bilime Gelişimi*), *Marx-Engels-Werke* (*Marx-Engels-Eserleri*), c. 19 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1987, s. 189-228.

Dialektik der Natur, Marx-Engels-Werke, cilt 20, Dietz Verlag, Berlin, 1986.

"Die auswärtige Politik des russischen Zentrums" ("Rus Merkezinin Dış Siyaseti"), *Marx-Engels-Werke*, c. 22 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1982, ss. 11-48.

Herrn Eugen Dührings Umwälzung der Wissenschaft (*Bay Eugen Dühring'in Bilimde Devrimi*), *Marx-Engels-Werke* (*Marx-Engels-Eseleri*), c. 20 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1986.

Joseph Bloch'a 21 Eylül 1890 tarihli mektup, *Marx-Engels-Werke* 37 içinde, Berlin, 1986.

Marx'a 13 Şubat 1851 tarihli mektup, *Marx-Engels-Werke*, cilt 27 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1984, ss. 189-191.

"Umrisse zu einer Kritik der Nationalökonomie" ("Ulusal Ekonominin Bir Eleştirisine Dair Çerçeve"), *Marx-Engels-Werke*, c. 1 içinde, Berlin, 1988.

Zur Wohnungsfrage (*Ev Sorunu Üzerine*), Marx-Engels-Werke 18 içinde, Berlin, 1981.

Engels, F. ve Marx, K., *Manifest der kommunistischen Partei*, *Marx-Engels-Werke*, cilt 4, Dietz Verlag, Berlin, 1983.

Erasmus, *The Complaint of Peace* (*Barışın Şikâyeti*), The Open Court Publishing Co., Chicago ve Londra, 1917.

Faye, E., *Heidegger: l'introduction du nazisme dans la philosophie-Autour des séminairs inédits de 1933-1935*, Albin Michel, 2005.

Feuerbach, L., "Wider den Dualismus von Leib und Seele, Fleisch und Geist", *Anthropologischer Materialismus*, yay. Alfred Schmidt, Verlag Ullstein, Frankfurt/M, 1985.

Ferguson, A., *An Essay on the History of Civil Society*, yay. haz. F. Oz-Salzberger, Cambriddge University Press, Cambriddge, 1995.

Fichte, J.G., *Grundlage der gesamten Wissenschaftslehre*, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1988.

Der geschlossene Handelsstaat, *Ausgewählte Politische Schriften*, yay. haz. Z. Batscha ve R. Saage, Suhrkamp, Frankfurt a. M. 1977.

Foucault, M., "What is Enlightenment?" ("Aydınlanmacılık Nedir?"), *The Foucault Reader* (*Foucault Derlemesi*), yay. Paul Rabinow, Vintage Books, New York, 2010, s. 32-50.

Fourier, Ch., "Die neue sozialistische Welt der Arbeit oder Entdeckung des Verfahrens einer nach Leidenschaftsserien eingeteilten, anziehenden, naturgemäßen Produktionsweise", *Von Babeuf bis Blankqui* (*Babeuf'ten Blankqui'ye Kadar*), yay. J. Höpner ve W. Seidel-Höpner, cilt 2, ss. 179-208, Leipzig, 1975.

Selections from the Works of Fourier (*Fourier'in Eserlerinden Seçkiler*), çev. J. Franklin, Londra, 1901.

The Utopian Vision of Charles Fourier: Selected Texts on Work, Love, and Passionate Attraction (*Charles Fourier'in Ütopik Vizyonu: İş, Aşk ve Tutku Dolu Cazip Olan Üzerine Metinlerden Seçkiler*), yay., çev. ve giriş yazan J. Beecher ve R. Bienvenu, Columbia, 1983.

Freud, S., "Instincts and their vicissitudes", *On Metapsychology: The Theory of Psychoanalysis*, cilt 1, Penguin Books, Londra, 1991, Freud Kütüphanesi.

Gauthier, David P., *The Logic of Levithan: The Moral and Political Theory of Thomas Hobbes* (*Leviathan'ın Mantığı: Thomas Hobbes'un Ahlak ve Siyaset Kuramı*), Oxford University Press, Oxford, New York et al, 2000.

Gedö, A., "Der philosophische Aufstieg des faustischen Menschen" ("Faustçu İnsanın Felsefi Yükselişi"), *Philosophie und "Nicht-Philosophie" nach Hegel: Studien zum Streitfall Dialektik* (*Hegelden Sonra Felsefe ve "Felsefe-Olmayan": Kavga Konusu Olan Diyalektik Üzerine İncelemeler*), Neue Impulse Verlag, Essen, 2002, s. 251-284.

Georgeon, F., "Türkiye'de Aydınlanmanın Fikri Kökenleri: Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne kuşaklar üstüne bir not", çev. Server Tanilli, *Türkiye'de Aydınlanma Hareketi* içinde, yay. Server Tanilli, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2006, ss. 87-101.

Geras, N., "Bringing Marx to Justice: An Addendum and Rejoinder", *New Left Review*, 195, 1992.

"The Controversy About Marx and Justice", *New Left Review*, 150, 1985.

Gert, B., *Hobbes: Prince of Peace* (*Hobbes: Barışın Prensi*), Polity Press, 2010.

Giarini, O. ve Liedtke P. M., *Wie wir arbeiten werden - Der neue Bericht an den Club of Rome*, Wilhelm Heyne Verlag, München, 1999.

Goebel, B. ve Suárez Müller, F. (yay.), *Kritik der postmodernen Vernunft* (*Postmodern Aklın Eleştirisi*), Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt, 2007.

Gorz, A., *Arbeit zwischen Miesere und Utopie*, Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main, 2000.

Göçmen, D. ve Kaya, G., "Adam Smith'in Siyaset Felsefesine Dair Kuramsal Bir Çerçeve", *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi* (*FLSF*), no: 15(2013), ss. 85-109, http://www.flsfdergisi.com/sayi15/85-109.pdf.

Göçmen, D., "Adam Smith'in 'Tarafsız Gözlemci' Kavramı ve Ruh-Beden Problemi", *Felsefe Logos*, 38/2010 (1) içinde, ss. 67-92.

"Der Begriff des Politischen bei Rosa Luxemburg: Eine Auseinandersetzung mit Carl Schmitts Begriff des Politischen", *Dokumente der internationalen Rosa Luxemburg Konferenz 2009*, yay. İto, N., Dietz Verlag (Nachfolger), Berlin, 2009, s. 220-228.

"Domenico Losurdo ve Andreas Arndt ile söyleşi", *Baykuş: Felsefe Yazıları Dergisi*, no: 2 (2008), ss. 13-42.

"Hegel ve Aydınlanmacılık: *Tinin Fenomenolojisi* Üzerine Bir Deneme", *Afşar Timuçin'e Armağan*, yay. Çetin Veysal ve Zehragül Aşkın, Etik Yayınları, İstanbul, 2010, ss. 211-234.

"Kartezyen Şüphecilik ve Humecu Bilinemezcilik Bağlamında Adam Smith'in Sağduyu Epistemolojisi", *Felsefelogos*, no: 35-36 (2008/1-2), ss. 251-271.

"Martin Heidegger, Nazizm ve Felsefe", Özne, no: 16/2012(Bahar), ss. 102-119.

"Rosa Luxemburg, the Legacy of Classical German Philosophy and the Fundamental Methodological Questions of Social and Political Theory", *Critique: Journal of Socialist Theory*, no: 43 (2007), ss. 375-390.

"Rosa Luxemburg'un Eleştirel Gerçekçiliği ve Uluslararası İlişkiler Teorisinin Temeli", Praksis, c. 11(2004 Yaz) içinde, ss. 49-82.

"The 'Adam Smith Problem' and Adam Smith's Utopia", *New Essays on Adam Smith's Moral Philosophy*, yay. Wade L. Robison and David B. Suits, RIT Press, Rochester, 2012, ss. 45-70.

The Adam Smith Problem: Reconciling Human Nature and Society in 'The Theory of Moral Sentiments' and 'Wealth of Nations', I. B. Tauris, Londra, 2007 ve Palgrave Macmillan, New York, 2007.

"Über die Marxsche Konzeption der Arbeit und Ihre Bedeutung für die gegenwärtige Diskussion" ("Marx'ın Emek Kavramı ve Çağdaş Tartışmalarla İlgisi Üzerine"), *Topos* (2005) 24, ss. 89-121.

"Wolgang Fritz Haug'un 'Çoğulcu Marksizm' önermesi veya Kuramın ve Siyasetin Mistikleştirilmesi", *Praksis*, sayı 13, (Kış, 2005).

Gramsci, A., *Gefängnishefte*, cilt 6, yay. Haug, W. F., Argument Verlag, Hamburg, 1994.

Griswold, Charles L., *Adam Smith and the Virtue of Enlightenment*, Cambridge University Press, Cambridge, 1999.

Gunn, R., "Scottish Common Sense Philosophy", *Edinburgh Review*, Kış 1991-1992, sayı 87, ss. 118-119.

Habermas, J., "Moralbewußsein und kommunikatives Handeln", *Moralbewußsein und kommunikatives Handeln*, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1999.

Harris, C.R.S., "Philosophy" ("Felsefe"), The Legacy of the Middle Ages (*Ortaçağın Irası*), yay. C. G. Crump ve E. F. Jacob, Oxford University Press, Oxford, 1943, ss. 227-253.

Hartmann, N., *Die Erkenntnis im Licht der Ontologie*, Meiner Verlag, Hamburg, 1982.

Haug, W. F., "Marx, Ethik und ideologische Formbestimmtheit von Moral", *Ethik und Marx*, E. Angehrn ve G. Lohmann (yay.), Frankfurt, 1986.

Hauskeller, M., *Geschichte der Ethik: Antike*, Deutscher Taschenbuch Verlag, Münih, 1997, ss. 219-221.

Hegel, G.W.F., *Die Philosophie des Rechts: Vorlesungen von 1821/1822*, yay. H. Hoppe, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 2005.

Differenz der Fichte'schen und Schelling'schen Systems der Philosophie in Beziehung auf Renhold's Beiträge zur leichteren Übersicht des Zustands der Philosophie zu Anfang des neunzehnten Jahrhunderts (*Ondokuzuncu Yüzyılın Başında Felsefenin Durumuna Dair Genel Görüşü Kolaylaştırmak İçin Reinhald'un Katkıları Bağlamında Fichteci ve Schellingci Felsefe Sistemleri Arasındaki Fark*), yay. haz. E. Moldenhauer ve K.M. Michel, *Werke*, c. 2 içinde, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1996.

Enzyklopädie der philosophischen Wissenschaften (*Felsefi Bilimlerin Ansiklopedisi*), cilt 1 içinde, *Werke in zwanzig Bänden* (*Yirmi Ciltte Eserleri*) c. 8 içinde, yay. Eva Moldenhauer ve Karl Markus Michel, Suhrkamp, Frankfurt a. M. 1993.

Frommann'a 17 Kasım 1807 tarihli mektup, *Briefe von und an Hegel*, yay. Johannes Hoffmeister, cilt 1: 1785-1812, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1952, ss. 128-130.

Goethe'nin Hegel'e 7 Ekim 1820 tarihli mektubu, *Briefe von und an Hegel* (*Hegel'den ve Hegel'e Mektuplar*), yay. Johannes Hoffmeister, cilt 2: 1813 – 1822 içinde, Felix Meiner Verlag, Hamburg 1953, s. 236 -237.

Grundlinien der Philosophie Rechts oder Naturrecht und Staatswissenschaft im Grundrisse (*Hukuk Felsefesinin Temel Çerçevesi veya Doğa Hukukunun ve Devlet Biliminin Temel Planı*), yay. haz. E. Moldenhauer ve K. M. Michel, Werke, cilt 7, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1996.

Jenenser Logik, Metafizik und Naturphilosophie, yay. haz. G. Lasson, Akademie Verlag, Berlin, 1968 (1923 yılında yapılan ilk baskının yeniden baskısıdır).

Niethammer'e 13 Ekim 1806 tarihli mektup, *Briefe von und an Hegel*, yay. Johannes Hoffmeister, cilt 1: 1785-1812, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1952, ss. 119-122.

Niethammer'e 11 Şubat 1808 tarihli mektup, *Briefe von und an Hegel*, yay. Johannes Hoffmeister, cilt 1: 1785-1812, 1952, ss. 217-219.

Niethammer'e 20 Mayıs 1808 tarihli mektup, *Briefe von und an Hegel*, c. 1 içinde, s. 226-233.

Niethammer'e 28 Ekim 1808 tarihli mektup, *Briefe von und an Hegel*, yay. Johannes Hoffmeister, cilt 1: 1785-1812, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1952, ss. 251-255.

Niethammer'e 28 Ekim 1808 tarihli mektup, *Briefe von und an Hegel* (*Hegel'den ve Hegel'e Mektuplar*), yay. Johannes Hoffmeister, c. 1: 1785 – 1812 içinde, Felix Meiner Verlag, Hamburg 1952, s. 251-255.

Phänomenologie des Geistes (*Tinin Fenomenolojisi*), *Werke in zwanzig Bänden* (*Yirmi Ciltte Eserleri*) c. 3 içinde, yay. Eva Moldenhauer ve Karl Markus Michel, Suhrkamp Frankfurt a. M. 1986.

Phänomenologie des Geistes, yay. Hans-Friedrich Wessels ve Heinrich Clairmont, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 2006.

Phenomenology of Spirit, çev. Miller, A. V., Oxford University Press, Oxford, 1977.

Tinin Görüngübilimi, çev. Yardımlı, A., İdea Yayınevi, İstanbul, 2004.

Vorlesungen über die Geschichte der Philosophie (*Felsefe Tarihi Üzerine Dersler*), c. 1 içinde, *Werke* (*Eserler*), c. 18 içinde, yay. Eva Moldenhauer ve Karl Markus Michel, Suhrkamp, Frankfurt a. M. 1971.

Vorlesungen über die Geschichte der Philosophie, cilt 3, yay. Eva Moldenhauer ve Karl Markus Michel, Werke, cilt 20, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1971.

"Wer denkt abstrakt?" ("Kim Soyut Düşünür"), *Werke* (*Eserler*), c. 2 içinde, yay. E. Moldenhauer ve K. M. Michel, Surhkamp, Frankfurt/M, 1986, ss. 575-581.

Wissenschaft der Logik (*Mantık Bilimi*), c. 1 içinde, *Werke* (*Eserler*) c. 5 içinde, yay. Eva Moldenhauer ve Karl Markus Michel, Suhrkamp, Frankfurt a. M. 1993.

Wissenschaft der Logik (*Mantık Bilimi*), c. 2, *Werke* (*Eserler*), c. 6 içinde, yay. E. Moldenhauer ve K. M. Michel, Suhrkamp, Frankfurt/M, 1993.

Heidegger, M., *Sein und Zeit*, Max Niemeyer Verlag, Tübingen, 2001.

Heine, H., *Zur Geschichte der Religion und Philosophie in Deutschland* (*Almanya'da Dinin ve Felsefenin Tarihi*), yay. Wolfgang Harich, Akademie Verlag, Berlin, 1965.

Henrich, D., *Denken und Selbstsein: Vorlesungen über Subjektivität*, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 2007.

Heraklit, *Fragmente*, Artemis & Winkler Verlag, 1995.

Herman, B., "Ob es sich lohnen könnte, über Kants Auffassung von Sexualität und Ehe nachzudenken" ("Kant'ın Cinsellik ve Evliliğe Dair Kavrayışı Üzerine Düşünmeye Değebilir mi?"), *Deutsche Zeitschrift für Philosophie*, 43/6(1995) içinde, ss. 967-988.

Hermsen, H., "Emotion/Gefühl", *Europäische Enzyklopädie zu Philosophie und Wissenschaften*, c. 1, yay. H. J. Sandkühler, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1990, ss. 661-682.

Hess, H., "Recht der Arbeit", *Ökonomische Schriften*, Hoster, D. (yay.), Melzer Verlag, Darmstadt, 1972.

Hobbes, T., *Leviathan*, *The English Works of Thomas Hobbes* (ed. Sir William Malesworth), cilt 3, Londra, 1839.

Leviathan, yay. ve giriş yaz. C. B. Macpherson, Penguin Books, Londra, 1985.

Leviathan, çev. Semih Lim, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2005.

Samuel Sorbière'e 22 Mart 1647 tarihli mektup, *The Correspondence of Thomas Hobbes*, cilt 1, yay. Noel Malcolm, Clarendon Press, Oxford, 1997, ss. 155-159.

Hoffmann, T. S., *Georg Wilhelm Hegel: Eine Propädeutik*, Marix-Verlag, Wiesbaden, 2004.

Holz, H. H., *Dialektik der Widerspiegelung*, Pahl-Rugenstein Verlag, Köln, 1983.

Einheit und Widerspruch: Problemgeschichte der Dialektik in der Neuzeit, cilt 1, J.B. Metzler, Stuttgart, 1997.

Einheit und Widerspruch: Problemgeschichte der Dialektik in der Neuzeit, cilt 2, J.B. Metzler, Stuttgart, 1997.

Einheit und Widerspruch: Problemgeschichte der Dialektik in der Neuzeit, cilt 3, Stuttgart/Weimar, 1997.

"Irrationalismus – Moderne – Postmoderne" ("İrrasyonelizm – Modern – Postmodern"), *Gescheiterte Moderne? – Zur Ideologiekritik des Postmodernismus* (*Başarısızlığa Uğramış Moderne mi? – Postmodernizmin İdeolojik Eleştirisine Dair*) içinde, yay. Hermann Koop ve Werner Seppmann, Neue Impluse Verlag, 2002, ss. 67-92.

Niederlage und Zukunft des Sozialismus, Essen, 1992.

"Metaphysik", *Enzyklopädie zur bürgerlichen Philosophie im 19. und 20. Jahrhundert* içinde, yay. Manfred Buhr, Pahl-Rugenstein, Köln, 1988.

Weltentwurf und Reflexion: Versuch einer Grundlegung der Dialektik, J. B. Metzler, Stuttgart/Weimer, 2005.

Holz, H. H. ve Sandkühler, H. J. (yay.), *Betr.: Gramsci: Philosophie und revolutionäre Politik in Italien*, Köln, 1984.

Holzkamp, K., *Grundlegung der Psychologie*, Campus Verlag, Frankfurt a. M. & New York, 1985.

Honnet, A. ve Sar, M., "Nachwort: Geschichte der Gegenwart, Michel Foucaults Philosophie der Kritik", Foucault, M., *Die Hauptwerke* içinde, Suhrkamp Verlag, Frankfurt a. M., 2008, ss. 1651-1682.

Hösle, V., "Moralische Reflexion und Institutionenzerfall. Zur Dialektik von Aufklärung und Gegenaufklärung", *Hegel-Jahrbuch 1987*, Germanial Verlag, Bochum 1987, ss. 108-116.

Hume, D., *A Treatise of Human Nature*, yay. haz. P. H. Nidditch, Oxford University Press, Oxford, 1978.

Enquiries Concerning Human Understanding and Concerining the Prınciples of Morals, yay. haz. P. H. Nidditch, Oxford University Press, Oxford, 1989.

Husami, Z. I., "Marx on Distributive Justice", *Marx, Justice, and History*, M. Cohen, Th. Nagel und Th. Scanlon (yay.), New Jersey, 1980.

Husserl, E., *Cartesianische Meditationen*, *Gesammelte Schriften*, cilt 8 içinde, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1992.

Die Krisis der europäischen Wissenschaften und die transzendentale Phänomenologie, Gesammelte Schriften, cilt 8 içinde, Meiner Verlag, Hamburg, 1992.

Erste Philosophie, *Gesammelte Schriften*, cilt 6, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1992.

Ito, N., "Karl Kautsky und Rosa Luxemburg" ("Karl Kautsky ve Rosa Luxemburg"), *Wegweiser zum Gedanken Rosa Luxemburgs* (*Rosa Luxemburg'un Düşüncelerine Dair Klavuz*) içinde, Jungetsusha, Tokyo, 2007.

Kain, P. J., "Marx, Justice, and The Dialectic Method", *Journal of the History of Philosophy*, c. 24:4 içinde, Ekim 1986.

Kamenka, E., *The Ethical Foundations of Marxism*, Londra, 1962.

Kambartel, F., "Arbeit und Praxis: Zu den methodischen Grundlagen einer aktuellen politischen Debatte", *Philosophie und Politische Ökonomie*, Wallenstein Verlag, Göttingen, 1998.

Kant, I., *Allgemeine Naturgeschichte und Theorie des Himmels* (*Genel Doğa Tarihi ve Gökyüzünün Teorisi*), Eleştirel Öncesi 1768'e Kadar Olan Yazılar, c. 1 içinde, yay. Wilhelm Weischedel, Suhrkamp, Frankfurt a.M., 1977.

"Aydınlanma Nedir? Sorusuna Yanıt", *Kant*, yay. Nejat Bozkurt, Say Yayınları, İstanbul (3. Baskı), 2010, s. 261-273.

"Beantwortung der Frage: Was Ist Aufklärung" ("'Aydınlanmacılık Nedir?' Sorusuna Yanıt"), *Werkausgabe*, c. 11, yay. Wilhelm Weischedel, Suhrkamp Verlag, Frankfurt a.M., 1977, ss. 51-61.

Bemerkungen in den "Beobachtungen über das Gefühl des Schönen und Erhabenen", yay. Marie Rischmüller, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1991.

Der einzig mögliche Beweisgrund zu einer Demonstration des Daseyns Gottes (*Tanrının Varlığının Bir Tanıtlanmasına Dair Mümkün Tek Kanıt*), *Werkausgabe* (*Eserleri*), Eleştirel Öncesi 1768'e Kadar Olan Yazılar, cilt 2 içinde, yay. Wilhelm Weischedel, Suhrkamp, Frankfurt a.M., 1977.

Der Gebrauch der Metaphysik, sofern sie mit der Geometrie verbunden ist, in der Naturphilosophie, dessen erste Probe die physische Monadologie enthält (*Geometri İle Bağıntılı Olan Metafiğin Kullanımı Üzerine, Bunun İlk Denemesi Fiziksel Monadolojiyi İçerir*), Eleştirel Öncesi 1768'e Kadar Olan Yazılar, c. 2 içinde, yay. Wilhelm Weischedel, Suhrkamp, Frankfurt a.M., 1977.

Die Metaphysik der Sitten (*Örf ve Adetlerin Metafiziği*), Werkausgabe (Eserleri), cilt 8, yay. Wilhelm Weischedel, Suhrkamp Verlag, Frankfurt a. M., 1993.

Eine Vorlesung über Ethik, yay. haz. G. Gerhardt, Fischer Taschenbuch Verlag, Frankfurt a. M. 1991.

Gedanken von der wahren Schätzung der lebendigen Kräfte und Beurteilung der Beweise, derer sich Herr von Leibniz und andere Mechaniker in dieser Streitsache bedient haben, nebst einigen vorhergehenden Betrachtungen, welche die Kraft der Körper überhaupt betreffen (*Canlı Güçlerin Gerçek Değerlendirilmesine ve Bay Leibniz'in Başka Mekanikçilerin Bu Kavga Konusunda Başvurduğu Kanıtların Yargılanması Üzerine, Daha Önce Cismin Gücü Üzerine Bazı Gözlemler*), Werkausgabe

(Eserler), Eleştirel Öncesi 1768'e Kadar Olan Yazılar, c. 1 içinde, yay. Wilhelm Weischedel, Suhrkamp, Frankfurt a.M., 1977.

Grundlegung der Metaphysik der Sitten, yay. Wilhelm Weischedel, Werkausgabe, cilt 7, Suhrkamp, Frankfurt a. M. 1996.

Güzellik ve Yücelik Duygusu Üzerine Gözlemler, Hil Yayınları, İstanbul, 2010.

Kritik der Urteilskraft, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1993.

Kritik der reinen Vernunft, yay. haz. J. Timmermann, Felix Meiner Verlag, 1998.

Neue Erhellung der Ersten Grundsätze der metaphysischen Erkenntnis, Werkausgabe (*Metafiziksel Bilginin İlk İlkelerine Dair Yeni Açıklamalar*), Eleştirel Öncesi 1768'e Kadar Olan Yazılar, c. 1 içinde, yay. Wilhelm Weischedel, Suhrkamp, Frankfurt a.M., 1977.

Untersuchung über die Deutlichkeit der Grundsätze der natürlichen Theologie und der Moral (*Doğal Teolojinin ve Ahlakın İlkelerinin Açıklığı Üzerine İnceleme*), *Werkausgabe* (*Eserleri*), Eleştirel Öncesi 1768'e Kadar Olan Yazılar, c. 2 içinde, yay. Wilhelm Weischedel, Suhrkamp, Frankfurt a.M., 1977.

"Was ist Aufklärung?", E. Bahr (yay.), "*Was ist Aufklärung?*" içinde, Philipp Reclam jun. GmbH & Co, Stuttgart, 1974.

"Versuch einiger Überlegungen über den Optimismus" ("İyimserlik Üzerine Bazı Düşünüm Denemeleri"), Eleştirel Öncesi 1768'e Kadar Olan Yazılar, cilt 2 içinde, yay. Wilhelm Weischedel, Suhrkamp, Frankfurt a.M., 1977.

Zum ewigen Frieden. Ein philosophischer Entwurf, (*Ebedi Barış Üzerine. Felsefi Bir Tasarım*), Eserleri, c. 12 içinde, yay. Wilhelm Weischedel, Suhrkamp Verlag, Frankfurt, 1993.

Keller, D., "Marxism, Morality, and Ideology", *Marx and Morality*, K. Nielsen and S. C. Patten (yay.), Guelph/Ontario, 1981.

Klaus, G. ve Buhr, M., "Ontologie", *Philosophisches Wörterbuch*, VEB Bibliographisches Institut, Leipzig, 1971.

Kocyba, H., "Die falsche Aufhebung der Entfremdung - Über die normative Subjektivierung der Arbeit im Postfordismus", *Psychoanalyse und Arbeit - Kreativität, Leistung, Arbeitsstörungen, Arbeitslosigkeit*, hg. von Mathias Hirsch, Göttingen, 2000, ss. 13-26.

Kohlberg, L., *Die Psychologie der Moralentwicklung*, Suhrkamp, Frankfudrt a. M., 1997.

Kohlberg, Levine ve Hewer, "Zum gegenwärtigen Stand der Theorie der Moralstufen", *Die Psychologie der Moralentwicklung*, yay. L. Kohlberg, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1997, ss. 332-3.

Lacan, J., "The Mirror Stage as Formative of the Function of the *I* as Revealed in Psychoanalitic Experince", *Ecrits: A Sellection*, Routledge Classics, Londra ve New York, 1989.

Lacey, A., "Humanism", *The Oxford Companion to Philosophy* (*Oxford Felsefe Elkitabı*) içinde, (yay.) Honderich, T., Oxford University Press, Oxford ve New York, 1995, s. 375-376.

Lehrke, W., "Neokantianismus" ("Yeni Kantçılık"), *Europäische Enzyklopädie zu Philosophie und Wissenschaften* (*Avrupa Felsefe ve Bilimler Ansiklopedisi*), yay. Sandkühler, H.-J., Hamburg: Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1990, ss.549-561.

Lenin, W. I., "Drei Quellen und Drei Bestandteile des Marxismus", *Lenin-Werke*, cilt 19, Dietz Verlag, Berlin, 1962.

Philosophische Hefte (*Felsefe Defterleri*), Werke (*Eserler*), c. 38 içinde, Dietz Verlag, Berlin 1973.

Was sind die „Volksfreunde" und wie kämpfen sie gegen die Sozialdemokratie?, Werke, c. 1, Berlin, 1961.

Lensink, J., "Ontologie", *Europäische Enzyklopädie zu Philosophie und Wissenschaften*, cilt 3, Sandkühler, H.-J. (yay.) Meiner Verlag, Hamburg, 1990.

Lévinas, E., "Die Spur des Anderen", *Die Spur des Anderen: Untersuchungen zur Phänomenologie und Sozialphilosophie*, Alber Studienausgabe, Freiburg/Münih, 1998.

Locke, J., *An Essay Concerning Human Understanding*, yay. haz. P.H. Nidditch, Oxford University Press, Oxford ve New York, 1979.

Two Treatises of Government, Laslett, P. (yay.), Cambridge University Press, Cambridge,1988.

Löchel, R., "Frauen sind ängstlich, Männer sollen mutig sein: Geschlechterdifferenz und Emotionen bei Immanuel Kant" ("Kadınlar Korkaktır, Erkekler Cesurmuş: Immanuel Kant'ta Cinsiyetler Farkı ve Duygular"), *Kant-Studien*, 2006(3) içinde, ss. 50-78.

Losurdo, D., *Die Gemeinschaft, der Tod, das Abendland: Heidegger und die Kriegsideologie*, Verlag J. B. Metzler, Stuttgart & Weimar, 1995.

Hegel und die Freiheit der Modernen, Peter Lang, Frankfurt a. M., 2000.

Kampf um die Geschichte: Der historische Revisionismus und seine Mythen, PapyRossa Verlag, Köln, 2007.

Lukács, G., *Der junge Hegel*, Luchterhand, Neuwied/Berlin, 1967.

"Nicolai Hartmanns Vorstoß zu einer echten Ontologie", *Über die Vernunft in der Kultur – Ausgewählte Schriften 1909-1969*, Leipzig, Verlag Philipp Reclam jun, 1985.

"Zur Ästhetik Schillers" (Şiller'in Estetiğine Dair), *Werke: Probleme der Ästhetik* (*Eserler: Estetiğin Sorunları*), c. 10 içinde, Luchterhand, Neuwied ve Berlin, 1969, ss. 17-106.

Zur Ontologie des gesellschaftlichen Seins (*Toplumsal Varolmanın Ontolojisine Dair*), c. 1, Eserler, c. 13 içinde, yay. Frank Benseler, Luchterhand Verlag GmbH & Co KG, Darmstadt ve Neuwied, 1984.

Luxemburg, R., *Aus dem literarischen Nachlaß von Karl Marx*, *Gesammelte Werke* (*Toplu Eserler*), vol. 1/2 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1988.

Aus dem Nachlaß unserer Meister (*Ustalarımızdan Kalandan*), *Gesammelte Werke* (*Toplu Eserler*), c. 1/2 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1988.

Die Akkumulation des Kapitals: Ein Beitrag zur ökonomischen Erklärung des Imperialismus (*Sermaye Birikimi: Emperyalizmin Ekonomik Açıklamasına Bir Katkı*) *Gesammelte Werke* (*Toplu Eserler*), c. 5 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1990.

Die Akkumulation des Kapitals oder Was die Epigonen aus der Marxschen Theorie gemacht haben: Eine Antikritiks (*Sermaye Birikimi veya Çömezler Marksist Kuramı Neye Çevirdi: Bir Karşı-Eleştiri*), *Gesammelte Werke* (*Toplu Eserler*), c. 5 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1990.

Die Theorie und die Praxis (*Teori ve Praksis*), *Gesammelte Werke* (*Toplu Eserler*), c. 2 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1990.

Einführung in die Nationalökonomie (*Ulusal Ekonomiye Giriş*), *Gesammelte Werke*, c. 5 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1990.

Erörterungen über die Taktik (*Taktik Üzerine Açıklayıcı Tartışma*), *Gesammelte Werke* (*Toplu Eserler*), cilt 1/1 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1990.

Hohle Nüße (*Boş Cevizler*), *Gesammelte Werke* (*Toplu Eserler*), c. 1/1 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1990.

Im Rate der Gelehrten (*Bilimcilerin Meclisinde*), *Gesammelte Werke* (*Toplu Eserler*), c. 1/2 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1988.

Karl Marx, *Gesammelte Werke* (*Toplu Eserler*) içinde, vol. 1/2, Dietz Verlag, Berlin, 1988.

Kleinbügerliche oder proletarische Weltpolitik (*Küçük Burjuva veya proleter Dünya Politikası*), *Gesammelte Werke* (*Toplu Eserler*), c. 3, Dietz Verlag, Berlin, 1990.

Kostja Zetkin'e 22 Nisan 1907 tarihli mektup, *Gesammelte Briefe* (*Toplu Mektuplar*), c. 2 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1982, s. 287.

Kostja Zetkin'e 18 Ağustos 1908 tarihli mektup, *Gesammelte Briefe* (*Toplu Mektuplar*), c. 2 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1982, s. 375.

Leo Jogiches'e 24 Eylül 1898 tarihli mektup, *Gesammelte Briefe* (*Toplu Mektuplar*), c. 1 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1982.

Leo Jogiches'e 10 Temmuz 1898 tarihli mektup, *Gesammelte Briefe* (*Toplu Mektuplar*), c. 1 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1982.

Leo Jogiches'e 12-20 Temmuz 1898 tarihli mektup, *Gesammelte Briefe* (*Toplu Mektuplar*), c. 1 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1982, s. 173.

Leo Jogiches'e 3 August 1898 tarihli mektup, *Gesammelte Briefe* (*Toplu Mektuplar*), c. 1 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1982, s. 179.

Leo Jogiches'e 25-26 Ocak 1899 tarihli mektup, *Gesammelte Briefe* (*Toplu Mektuplar*), c. 1 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1982.

Noch eine Lehre von Zabern (*Zabern'den Bir Ders Daha*), *Gesammelte Werke* (*Toplu Eserler*), c. 3 içinde, Dietz Verlag, Berlin 1990.

Sozialreform oder Revolution (*Sosyal Reform mu?, Devrim mi?*), *Gesammelte Werke* (*Toplu Eserler*), c. 1/1 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1990.

Stillstand und Fortschritt im Marxismus (*Marksizmde Durağanlık ve İlerleme*), *Gesammelte Werke*, c. 1/2 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1988.

Tolstoi als sozialer Denker (*Toplumsal Düşünür Olarak Tolstoy*), *Gesammelte Werke* (*Toplu Eserler*), c. 2 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1990.

Zur russischen Revolution (*Rus Devrimi Üzerine*), *Gesammelte Werke* (*Toplu Eserler*), c. 4 içinde, s. 332-365.

Zurück auf Adam Smith (*Adam Smith'e Geri Dönüş*), *Gesammelte Werke* (*Toplu Eserler*), c. 1/1 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1990.

Was wollen wir? (*Ne İstiyoruz*), *Gesammelte Werke* (*Toplu Eserler*), c. 2 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1990.

Luther, M., *Die reformatorischen Grundschriften*, cilt 4, Deutscher Taschenbuch Verlag, München, 1983.

Macpherson, C. B., "Hobbes Today", *The Canadian Journal of Economics and Political Science/Revue canadienne d'Economique et de Science politique*, cilt 11, no. 4 (Nov., 1945) içinde, ss. 524-534.

Marx, K., *A Contribution to the Critique of Political Economy* (*Ekonomi Politiğin Eleştirisine Bir Katkı*), *Selected Works*, c. 1 içinde, Londra, 1943.

Capital, c. 1, giriş. E. Mandel, ing. çev. B. Fowkes, Penguin Books, 1990.

Das Elend der Philosophie, Marx-Engels-Werke, cilt 4, Dietz Verlag, Berlin, 1983.

Das Kapital: Kritik der politischen Ökonomie (*Kapital: Ekonomi Politiğin Eleştirisi*), c. 1, *Marx Engels Werke*, c. 23 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1988.

Das Kapital: Kritik der politischen Ökonomie (*Kapital: Ekonomi Politiğin Eleştirisi*), cilt 3, *Marx-Engels-Werke*, cilt 25 içinde, Dietz Verlag, Berlin, 1988.

Die deutsche Ideologie, Marx-Engels-Werke, cilt 3, Dietz Verlag, Berlin, 1983.

Engels'e 24 Ağustos 1867 tarihli mektup, *Marx-Engels-Werke*, cilt 31, Berlin: Dietz Verlag, 1986.

Kapital – Kapitalist Üretimin Eleştirel Bir Tahlili, çev. Bilgi, A., Sol Yayınları, Ankara, 1993.

Lohn, Preis und Profit, Marx-Engels-Werke, cilt 16, Dietz Verlag, Berlin, 1989.

Theorien über den Mehrwert, cilt 2, *Marx-Engels-Werke*, cilt 26.2, Dietz Verlag, Berlin, 1987.

Ökonomisch-philosophische Manuskripte 1844 (*1844 Ekonomil-Felsefi Elyazmaları*), *Marx-Engels-Werke* (*Marx-Engels-Eserler*), c. 40 içinde, Dietz Verlag, Berlin 1985.

"Zur Kritik der Hegelschen Rechtsphilosophie: Einleitung", *Marx-Engels-Werke*, Dietz Verlag, cilt 1, Berlin, 1988.

Zur Kritik der politischen Oekonomie, Marx-Engels-Werke, cilt 13, Dietz Verlag, Berlin, 1985.

Michelet, J., *Histoire de France: Renaissance*, c. 7 içinde, Chamerot-Libraire-Editeur, Paris, 1855.

Rönesans, çev. Kâzım Berker, MEB Yayınları, İstanbul, 1996.

Millar, J., *The Origin of the Distinction of Ranks,* Bristol/Tokyo, 1960.

Miller, R.W., *Analysing Marx – Morality, Power and History*, New Jersey, 1984.

Mizuta, H., "Moral Philosophy and Civil Society", *Essays on Adam Smith*, yay. S. S. Skinner ve Th. Wilson, Oxford University Press, Oxford, 1975.

More, T., *Utopia*, çev. P. Turner, Penguin Books, 1965.

Morris, W., *News From Nowhere* (*Olmayan Yerden Haberler*), Köln, 1974.

Mullan, J., "Sentiment", *A Dictionary of Eighteenth-Century History,* yay. J. Black ve R. Porter, Penguin Books, Londra, 1996.

Negt, O., *Arbeit und menschliche Würde*, Steidl Verlag, Göttingen, 2001.

Nietzsche, F., *Aus dem Nachlass der Achtzigerjahre* (*Seksenli Yılların Geride Kalanı*), *Werke in drei Bänden* (*Üç Ciltte Eserleri*), c. 3 içinde, yay. Karl Schlechta, Carl Hanser Verlag, München & Wien, 1977, ss. 415-925.

Menschliches, Allzumenschliches (*İnsani, Pek İnsani*), *Werke in Drei Bänden* (*Üç Cilt İçinde Eserleri*), c. 1 içinde, yay. Karl Schlechta, Carl Hanser Verlag, Münih ve Viyana, 1973, ss. 435-1008.

Nussbaum, M. C., *Poetic Justice: the literary imagination and public life*, Boston, 1995.

Ollman, B., *Alienation– Marx´s Conception of Man in Capitalist Society*, Cambridge, 1976.

Peffer, R. G., *Marxism, Morality, and Social Justice*, Princenton/Oxford, 1990.

Plechanow, G.W., *Zur Frage der Entwicklung der monistischen Geschichtsauffassung* (*Monist Tarih Kavrayışının Gelişimine Dair Soru Üzerine*), Dietz Verlag, Berlin 1956.

Plessner, H., *Die Stufen des Organischen und der Mensch*, Gesammelte Schriften, cilt 4, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1981.

"Über den Begriff der Leidenschaft", *Gesammelte Schriften*, cilt 8, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1983.

Pseudo-Longinos, *Vom Erhabenen* (*Yücelik Hakkında*), yay. Reinhard Brandt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt, 1966.

Raphael, D. D., *Adam Smith*, Oxford University Press, Oxford, 1985.

"Impartial Spectator", *Essays on Adam Smith,* yay. Skinner, S. S. ve Wilson Th., Oxford University Press, Oxford, 1975.

Reid, T., *Philosophical Works*, cilt 1, yay. W. Hamilton, Edinburg, 1895; yeniden baskı: Hildesheim, 1967.

Ricardo, D., *Über die Grundsätze der Politischen Ökonomie und der Besteuerung*, Metropolis-Verlag, Marburg, 1994.

Rifkin, J., *The End of Work: the Decline of the Global Labour Force and the Dawn of the Post-Market Era* (*İşin Sonu: Küresel Emek Gücünün Çöküşü ve Postpiyasa Döneminin Başlangıcı*), Jeremy P. Tarcher/Penguin, New York, 2004.

Ritter, J., *Hegel und die französische Revolution*, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1965.

Metaphysik und Politik: Studien zu Aristoteles und Hegel, Suhrkamp, Frankfurt a. M., 1969.

Rosental, M. M., *Die dialektische Methode der politischen Ökonomievon Karl Marx*, Dietz Verlag, Berlin, 1969.

Roth, G., *Das Gehirn und seine Wirklichkeit: Kognitive Neurobiologie und ihre philosophischen Konsequenzen* (*Beyin ve Hakikati: Kognitif Nörobiyoloji ve Felsefi Sonuçları*), Suhrkamp Verlag, Frankfurt a. M., 1997.

Rousseau, J.-J., *Emile ya da Eğitim Üzerine*, çev. İsmail Yerguz, Say Yayınları, İstanbul, 2009.

Toplum Sözleşmesi ya da Siyaset Hukuku İlkeleri, çev. İsmail Yerguz, Say Yayınları, İstanbul, 2008.

Saint-Simon, H. de., "Über die Gesellschaftsorganisation" ("Toplum Örgütlenmesi Üzerine"), *Die Frühsozialisten* (*Erken Sosyalistler*), yay. Thilo Ramm, ss. 25-64, Stuttgart, 1956.

Sandkühler, H.-J. (yay.), *Marxismus und Ethik*, Frankfurt/M, 1974.

Sartre, J.-P., *Being and Nothingness*, Metheuen & Co Ltd, Londra, 1972.

Schmitt, C., *Der Begriff des Politischen: Texte von 1932 mit einem Vorwort und drei Corollarien*, Duncker & Humblot, 1996.

Schröder, W., "Aufklärung" (Aydınlanmacılık), *Europäische Enzyklopädie zu Philosophie und Wissenschaften* (*Avrupa Felsefe ve Bilimler Ansiklopedisi*), yay. Hans J. Sandkühler, Felix Meiner Verlag, Hamburg, 1990, c.1, s. 276-285.

Sennett, R., *Der flexible Mensch - Die Kultur des neuen Kapitalismus*, Berlin Verlag, Berlin, 1998.

Shell, S., "Kant as Propagator: Reflections on 'Observations on the Feeling of the Beautiful and Sublime'", *Eighteenth-Century Studies* içinde, c. 35/3(2002), ss. 455-468.

Smith, A., *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*, cilt 1, yay. R.H. Campbell, A.S. Skinner ve W.B. Todd, Liberty Fund, Indianapolis, 1981.

An Inquiry into the Nature and Cause of the Wealth of Nations, cilt 2, yay. R.H. Campbell, A.S. Skinner ve W.B. Todd, Liberty Fund, Indianapolis, 1981.

"Considerations Concerning the First Formation of Languages, and the Different Genius of original and compounded Languages", *Lectures on Rhetoric and Belles Letters*, yay. haz. J.C. Bryce, Liberty Fund, Indianapolis, 1985.

Lectures on Jurisprudence (*Hukuk Felsefesi Üzerine Dersler*), yay. haz. R.L. Meek, D.D. Raphael ve P.G. Stein, Liberty Fund, Indianapolis, 1982.

"Of the External Senses", *Essays on Philosophical Subjects*, yay. J. C. Bryce ve W. P. D. Wightman, Liberty Fund, Indianapolis, 1982.

The Theory of Moral Sentiments (*Ahlaksal Duygular Kuramı*), yay. Raphael, D. D. ve Macfie, A. L., Liberty Fund, Indianapolis, 1984.

"The Principles which lead and Direct Philosophical Enquires; Illustrated by the History of Astronomy", *Essays on Philosophical Subjects*, yay. J. C. Bryce ve W. P. D. Wightman, Liberty Fund, Indianapolis, 1982.

"The Principles which lead and direct Philosophical Enquiries; Illustrated by the History of the Ancient Physics", *Essays on Philosophical Subjects*, yay. haz.

W.P.D. Wightman ve J.C. Bryce, Liberty Fund, Indianapolis, 1982.

"The Principles which lead and direct Philosophical Enquiries; Illustrated by the History of the Ancient Logics and Metaphysics", *Essays on Philosophical Subjects*, yay. haz. W.P.D. Wightman ve J.C. Bryce, Liberty Fund, Indianapolis, 1982.

Ulusların Zenginliği (çev.: Yunus, A. ve Bakırcı, M), Alan Yayıncılık, İstanbul, 1985.

Timuçin, A., "Aydınlanma Düşüncesi", Toplum Bilim: Aydınlanma Özel sayısı, no 11, Temmuz 2000, s. 51-56.

Tomaselli, S., "Sympathy", *A Dictionary of Eighteenth-Century History*, yay. J. Black ve R. Porter, Penguin Books, Londra, 1996.

Toulmin, S., *Kosmopolis: Die unerkannten Aufgaben der Moderne* (*Kozmopolis: Moderne'nin Kavranamayan Ödevi*), Almancaya çeviren Hermann Vetter, Suhrkamp Verlag, Frankfurt, 1994.

Tucker, R. C., *Philosophy and Myth in Karl Marx*, Cambridge 1964.

The Marxian Revolutionary Idea, London, 1969.

Ülken, H. Z., *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi*, Ülken Yayınları, İstanbul, 1992.

Vivenza, G., *Adam Smith and the Classics: The Classical Heritage in Adam Smith's Thought*, Oxford University Press, Oxford, 2001.

Volf, M., *Zukunft der Arbeit - Arbeit der Zukunft: Der Arbeitsbegriff bei Karl Marx und seine theologische Wertung*, Chr. Kaiser Verlag, Mainz: Mattias-Grünwald-Verlag ve München, 1988.

Wood, A. W., "The Marxian Critique of Justice", *Marx, Justice and History: A Philosophy and Public Affairs Reader*, Cohen, M., Nagel T. ve Scanlon T. (yay.), Princenton University Press, New Jersey, 1980.

"Marx' Immoralismus", *Ethik und Marx*, yay. E. Angehrn ve G. Lohmann, Frankfurt, 1986.

Wright, E. O., "What is Analytical Marxism?", *Rational Choice Marxism*, yay. T. Carver ve P. Thomas, London, 1995.

Wygodski, W. S., *Die Geschichte einer großen Entdeckung*, Dietz Verlag, Berlin, 1967.

Zelený, J., *Dialektik der Rationalität*, Pahl-Rugenstein, Köln, 1986.

Die Wissenschaftslogik bei Marx und 'Das Kapital', Akademie Verlag, Berlin, 1968.

Zinn, K.-G., "Arbeit im Umbruch - und das seit 200 Jahren", *Arbeit im Umbruch: Sozialethische Maßstäbe für die Arbeitswelt von Morgen*, Brieskorn, N. ve Wallacher, J. (yay.), Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart/Berlin/Köln, 1999.

MİSYON, MÜFREDAT ve MÜDAHALE:

BENGAL'DE BRİTANYA EĞİTİM POLİTİKALARI

Deniz MADEN DEĞER

Bu kitabın yayın hakkı SİYASAL KİTABEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayınlayıcısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

MİSYON, MÜFREDAT ve MÜDAHALE:BENGAL'DE BRİTANYA EĞİTİM POLİTİKALARI

Yazar: Deniz MADEN DEĞER
Editör: Gülşen DEMİRCİ
Kapak ve Grafik Tasarım: İrem Nur ACAR
©Siyasal Kitabevi Tüm Hakları Saklıdır.
2025 Ağustos, Ankara
ISBN No: 978-625-6586-43-7
Siyasal Kitabevi-Ünal Sevindik
Yayıncı Sertifika No: 14016
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay-Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Baskı: Vadi Grafik Ltd. Şti.
İvedik Organize Sanayi 1420. Cd. No: 58
Ostim Yenimahalle/Ankara
Sertifika No: 47479
Dağıtım: Siyasal Kitabevi
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay/Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Instagram: kitabevisiyasal
X: kitabevisiyasal

KAYNAKÇA

Birinci El Kaynaklar:
Arşiv Kaynakları

BL- Hunter, William, Report of the Indian Education Commission appointed by the resolution of the Government of India dated 3rd February 1882, Calcutta: Superintendent of Government Printing.

BL- Bureau of Education India, Pamphlet No. 3 Extracts from the Report of The Committee appointed by the Ptime Minister in to the position of Natural Science, Calcutta, Superintendent Government Printing, India, 1918.

BL- Memorandum by G. R. Clerk, 29 March 1858, *Report of the Director of Public Instruction*, Bombay 1857–58, ss. 13-28.

BL- Monthly General Meeting, 7th February 1866, Journal of the Asiatic Society of Bengal, Vol. 35, 1866.

BL- SL1K_20180316134910 Report of the Council of Education, 1854-1855.

BL-V/23/175 Selections from the Records of the Madras Government 1868-69, (1869).

BL-IOR- V24 Report of the General Committee of Public Instruction of the Presidency of Fort William in Bengal Series (1831-1935).

BL-V/24/839 Report on Public Instruction in the Madras Presidency for 1880-81, (1882).

BL-V/24/841 Report of Public Instruction in the Madras Presidency for 1884-85, (1885).

BL-V/24/968 General Report on Public instruction in the Lower Provinces of the Bengal Presidency for the year 1865-66, (1866).

BL-V24/842 Report on Public Instruction in the Madras Presidency 1888-89, (1889).

BL-V24/946 Report of the General Committee of Public Instruction of the Presidency of Fort William in Bengal.

BL-V24/947 Report of the General Committee of Public Instruction of the Presidency of Fort William in Bengal.

BL-V24/948 Report of the General Committee of Public Instruction of the Presidency of Fort William in Bengal.

BL-V24/949 Report of the General Committee of Public Instruction of the Presidency of Fort William in Bengal.

BL-V24/950 Report of the General Committee of Public Instruction of the Presidency of Fort William in Bengal.
BL-V24/951 Report of the General Committee of Public Instruction of the Presidency of Fort William in Bengal.
BL-V25- India Departmental Serial Publications.
BL- V/25/863/2 List Of High Schools and Colleges in Bengal.
BL-V25/860/1 Office of the Director-General of Education in India, Occasional Reports No.1.
Newton, Justice, Annual Meeting, 8th April 1867, Journal of the Bombay Royal Asiatic Society, Vol. 9, 1867.
Macauley, Thomas B., "The Hon'ble T. B. Macauley's Minute, 2nd February 1835", *Source Book of Modern Indian Education: 1797 to 1902*, ed. M. R. Paranjpe, London, GBR: Macmillan and Company Limited, 1938 .
CWM/LMS/01/02/2/17 (SOAS Library) - London Missionary Society 1774-1977, extracts from personal letters of B.R.H Spaull.
TNA / dmdCAB-64-23.
TNA/ dmdCAB-57-22.
TNA/ E/4/826 Despatch to India from the Board of Control, *India Public Department,* 19th July (No.49), 1854.
William Adam, *Report on the State of Education in Bengal*. Calcutta, Bengal Military Orphan Press, 1835.
William Adam, *Second Report On The State of Education in Bengal* Calcutta, Bengal Military Orphan Press, 1836.
William Adam, *Third Report On The State of Education in Bengal*, Calcutta, Bengal Military Press, 1838.
Annual Report of the All India Shradhanand Dalitodhar Sabha, March 1927 to March 1928, Khurja: Sudarshan Printing Works, 1928.

Telif Eserler:
Kitap Makale ve Tezler

Acarya, Poromesh, *Indigenous Vernacular Education in Pre-British Era: Traditions and Problems*, Economic and Political Weekly, C. 13, No: 48, 1978.
Acharya, Poromesh, "Is Macaulay Still Our Guru?", *Economic and Political Weekly*, Vol. 23, No. 22, May 28, 1988.

Adams, D. M., Adams N., L., "An Examination of Some Forces Affecting English Educational Policies in India: 1780-1850" *History of Education Quarterly,* 1971, ss. 157-173.

Adeyemi, Michael B., Augustus A., Adeyinka, "Some Key Issues in African Traditional Education", *McGillJournal of Education* 37, No. 2, Spring 2002.

Adıvar, Halide Edip, *Hindistan' a Dair,* Can Yayınları, İstanbul, 2014.

Ainslie T., Embree, *The Correspondence of Lord William Cavendish Bentinck, Governor-General of India, 1828–1835,* Vol. 2, Oxford University Press, 1977.

Alatas, Syed Hussein, *The Myth of the Lazy Native*, Frank Cass and Company Limited, London, 1977.

Allen, Richard, *The Concept of Self: A Study of Black Identity and Self-Esteem,* Detroit, Wayne State University Press, 2001.

Allender, Tim, *Rulling Through Education: The Politics of Schooling in the Colonial Punjab*, New Dawn Press, 2006.

Allender, Tim, "Anglican Evangelism in North India and the Mujabi Missionary Classroom: The Failure to Educate 'The Masses,' 1860-77," *History of Education* 32, no. 3, 2003.

Allender, Tim, "Learning Abroad: The Colonial Educational Experiment in India, 1813- 1919", *Paedagogica Historica* 45, No. 6, December 2009.

Amin, Samir, "What Education for What Development?" *Prospects, Springer Science and Business Media LLC*, 1975.

Amin, Sonia Nishat, *The World of Muslim Women in Colonial Bengal, 1876-1939,* Leiden, NLD: E. J. Brill, 1996.

Anjum, Faraz, "Learning and Education in Mughal India: A Critical Study of Colonial Perceptions" Journal of the Research Society of Pakistan, No: 55, Issue No. 1, January-June, 2018, ss. 83-93.

Armaoğlu, Fahir, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi, 1789-1914, Timaş* Yayınları, İstanbul, 2013.

Armaoğlu, Fahir, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, 1914-1980*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1983.

Aspinal, A., *Cornwallis in Bengal*, University of Manchester Press, Manchester, 1931.

Awosika, Olawale, "The Educated Elite and the Leadership Initiative in Postcolonial West Africa: A Reading of Chinua Achebe's A Man of the People" *Education* 129, No. 2, Winter 2008, ss. 287-293.

Aytaç, Kemal, *Avrupa´da Eğitim Tarihi, Antik Çağ´dan 19.yüzyıl Sonlarına Kadar*, Phoenix Yayınları, Ankara, 1972.

Aziz, Ahmed, *Berr-i Sagir min Islami Cedidiyyet*, Lahor, 1989.

Boham Behran, *The Cultural Conquest of India Under British Imperialism,* Bombay, 1942.

Bailey, Richard W., *Images of English. A Cultural History of the Language*, Cambridge, 1991.

Ball, Christopher, "Start Right: The Importance of Early Learning" *The Royal Society for the Encouragement of Arts, Manufacturers and Commerce,* 1994.

Bartle, G. F., "The Role of the British and Foreign School Society in Elementary Education in India and the East Indies 1813-75", *History of Education* 23, No. 1, 1994, ss. 17-33.

Basu, Major B.D., *History of Education in India Under the Rule of the East India Company*, The Modern Review Office Calcutta, 1867.

Bayly, C.A., *The Birth of The Modern World, 1780-1914, Global Connections and Comparisons,* Blackwell Publishing, 2004.

Bayly, C.A., *Indian Society and the Making of the British Empire,* Cambridge, 1988.

Beadon, Cecil, "Establishment of Indian Universities: Resolution of the Government of India, 12th December 1856", *A Source Book of Modern Indian Education: 1797 to 1902*, ed. M. R. Paranjpe, London, GBR: Macmillan and Company Limited, 1938.

Beames, John, *Memoirs of a Bengal Civilian*, New Delhi, Manohar, 1984.

Bellenoit, Hayden, J., A., *Missionary Education and Empire in Late Colonial India 1860- 1920.* London and Brookfield: Pickering and Catto, 2007.

Benei, Veronique, "Missing Indigenious Bodies: Educational Enterprise and Victorian Morality in Mind-19th Century Bombay Presidency", *Economic and Political Weekly*, Vol. 37, No:17, 2002.

Bishop, Steve, "Protestant Missionary Education in British India", *Evangelical Quarterly* 69, no. 3, 1997, ss. 245-266.

Boman-Behram, B., K., *Educational Controversies in India,* Bombay: D.B. Taraporevala Sons & Co., 1943.

Bond, George C., "Education and Social Stratification in Northern Zambia: the Case of the Uyombe", *Anthropology and Education Quarterly* 13, no. 3, 2009.

Boven, David, Thomas, "Patriots and Practical Men: British Educational Policy and the Responses of Colonial Subjects in India, 1880-1890", 2017, Dissertations: 2581, Loyola University, Chicago.

Boztemur, Recep, "Marx, Doğu Sorunu ve Oryantalizm", *Doğu Batı Dergisi*, *Oryantalizm-I,* Say. 20, 2002, ss. 135-136.

Braudel, Fernand, *A History of Civilizations*, Penguin Books, New York, 1995.
Brooks, A, *Law of Civilization and Decay*, New York, 1921.
Brown, Godfrey N., "British Education Policy in West and Central Africa", *Journal of Modern African Studies* 2, No. 3, 1964, ss. 365-377.
Bude, Udo, "The Adaptation Concept in British Colonial Education" *Comparative Education* 19, No. 3, 1983, ss. 341-355.
Bulgur, Durmus, "Ticaretten Somurgecilige XIX. Yuzyılda Hindistan ve Ingiliz Hakimiyeti", *Divan Ilmi Arastırmalar,* 2004/2.
Carnoy, M., *Education as Cultural Imperialism,* Longman, New York, 1974.
Chamberlain, William, Isaac, *Education in India.* Unpublished doctoral dissertation, Columbia University, New York, 1899.
Caryle, Thomas, John Stuart, Mill, *The Nigger Question And The Negro Question,* Kessinger Publishing, 2007.
Chakrabarty, Dipesh, "The Difference-Deferral of Colonial Modernity: Public Debates on Domesticity in Colonial India", *Subaltern Studies VIII*: *Essays in Honour of Ranajit Guha*, ss. 50-88, Oxford University Press, New Delhi, 1994.
Chamberlain, M.E., *Sömürgeciliğin Çöküşü (Dekolonizasyon),* Rehber Yayıncılık, Ankara, 1993.
Chandio Muhammad Tufail, Saima Jafri, Komal Ansari, "The Advent of British Educational System and English Language in the Indian Subcontinent: A Shift from Engraftment to Ultimate Implementation and its Impact on Regional Vernaculars", *International Research Journal of Arts & Humanities* (IRJAH), Vol. 42, 2014, ss.73-98.
Charles, Grant, *Observations on the State of Society among the Asiatic Subjects of Great Britain: Particularly with Respect to Morals; and on the Means of Improving It,* Cambridge, Cambridge University Press, 2013.
Chatterji, Reena, *Impact of Raca Rammohan Roy on Education in India*, Delhi, 1983.
Chaudhuri, K.N., *Asia before Europe: Economy and Civilisation of the Indian Ocean from the Rise of Islam to 1750,* Cambridge, Cambridge University Press, 1990.
Chaudhuri, K.N., *The English East India Company: The Study of an Early Joint-Stock Company, 1600-1640,* London, 1965.
Chaudhuri, K.N., *The Trading World of Asia and the East India Company, 1660–1760,* Cambridge University Press, 1978.
Chitnis Vasha, Danaya Wright, "The Legacy of Colonialism: Law and Women's Rights in India", *Washington and Lee Law Review* 64, No. 4, 2007.
Clatworthy, F., J., *The Formulation of British Colonial Education Policy, 1929-1961* Ann Arbor, MI: Michigan University Press, 1969.

Clayton, G. Mackenzie, "Demythologising the Missionaries: A Reassessment of the Functions and Relationships of Christian Missionary Education under Colonialism", *Comparative Education* 29, No. 1, 1993.

Clignet, Remi P., Foster, Philip, J., "French and Colonial Education in Africa", *Comparative Education Review* 8, No. 2, October 1964, ss. 191-198.

Cohn, Bernard S., *Colonialism and its forms of Knowledge: The British in India*, Delhi, Oxford University Press, 1997.

Conrad, J., *Heart of Darkness,* New York, Dover, 1990.

Coombes, Annie, E., S., "For God and for England: Contributions to an Image of Africa in the First Decade of the Twentieth Century", *Art History* 8, No. 4, 1985, ss. 453- 466.

Corby, R., A., "Educating Africans for Inferiority under British Rule: Bo School in Sierra Leone", *Comparative Education* 34, No. 3, 1990, ss. 314-349.

Cromer, Evelyn, *Political & Literary Essays 1908-1913,* Macmillan Co., London, 1913.

Cummings, William, K., "The Institutions of Education: Compare, Compare, Compare!" *Comparative Education Review,* 43, No. 4, 1999, ss. 413-437.

Curtin, Philip D., *The Image of Africa: British Ideas and Action, 1780-1850*, 2. C., Londra, 1964.

Day, L., B., *Recollections of Alexander Duff,* London, T Nelson and Sons, 1879.

Day, Lal Behari, *Bengal Peasant Life, Folktales of Bengal, Recollections of My School-Days,* India, Calcutta, 1969.

Dei Ofori-Attah, Kwabena. "The British and Curriculum Development in West Africa: A Historical Discourse", *International Review of Education* 52, No. 5, 2006, ss. 409- 423.

Dharmapal, *The Beautiful Tree: The Indigenous Education in the Eighteenth Century,* New Delhi, 1983.

Di Bona, J., E., "Indigenous Virtue and Foreign Vice: Alternative Perspectives on Colonial Education", *Comparative Education Review,* 1981, ss. 203-215.

Digby C., I., E., W., *Prosperous British India, A Revelation from Official Records*, London, 1901.

Dinçer, M., "Eğitimin Toplumsal Değişme Sürecindeki Gücü", *Ege Eğitim Dergisi*, 2003.

Dipak, Kumar, Aich, *Emergence of Modern Bengali Elite: A Study of Progress in Education, 1845-1917*, Minerva Associates, Calcutta, 1995.

Drake, William, "Education as Social Engineering" *Educational Theory* 3 (2), 1953, ss. 150-156.

Dube-Banerjee, Ishita, *A History Of Modern India*, Cambridge University Press, New York, 2015.

Duff, Alexander, "The Early or Exclusively Oriental Period of Government Education in Bengal", *Nineteenth Century Studies*, 1839.

Duff, Alexander, *India and Indian Missions,* Edinburg, 1840.

Durant, W., *Story of Civilization*, Simon and Schuster, New York, 1967.

Durant, W., *The Case For India*, Strand Book Stall, Mumbai, 2007.

Dutt, R., C., *The Economic History Of India Under Early British Rule, From The Rise Of the British Power in 1757 To the Accession of Queen Victoria in 1837*, Roudledge, 1950.

Edwardes, M., *Battles of The Indian Mutiny*, Pan Books, London, 1963.

Embree, Ainslie, T., *Charles Grant and British Rule in India*, New York, Columbia University Press, 1962.

Emuding, C., P., "The Gold Coast Nationalist Reaction to the Controversy over Higher Education in Anglophone West Africa and its Impact on Decision Making in the Colonial Office, 1945-47", *Negro Education,* 66, No. 2, Spring 1997, ss. 137- 146.

Evans, Stephen, "Macauley's Minute Revisited: Colonial Language Policy in Nineteenth- century India", *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 23, No. 4, 2002, ss. 260-281.

Fajana, Ade, "Colonial Control and Education: The Development Of Higher Education in Nigeria 1900-1950", *Journal of The Historical Society of India*, Vol. VI, No. 3, December, 1972.

Fanon, F., O., *Black Skin White Masks*, Pluto Press, 2008.

Forbes, G., *Women in Modern India*, Cambridge, U.K, Cambridge University Press, 1996.

Foster, William, *Edward Terry Account in Early Travels in India 1583-1619,* New Delhi, Oriental Books Reprint Corporation, 1985.

Frazer, Robert, Watson, *Literary of India,* Neilson Press, 2009.

Freidman, I., C., *Education Reform,* Facts on File Publishing, 2004.

Freire, P., *Pedagogy of the Oppressed,* Penguin Books, 1972.

Fryer, John, *A New Account of East India and Persia, Being Nine Years' Travels, 1672-1681*, ed. William Crooke, New Delhi, Asian Educational Services, 1992.

Gandhi, M., K., *The Problem of Education*, Navajivan Publishing House, Ahmed Abad-14, 1962.

Gene, R., T., *Hindu-Muslim Relations in British India: A Study of Controversy, Conflict, and Communal Movements in Northern India, 1923-1928,* Amsterdam, NLD, Brill Academic Publishers, 1975.

Goethe, J., W., *Doğu Batı Divanı,* çev. Gürsel Aytaç, Hece Yayınları, 2020.

Gopal, R., *British Rule in India-an Assesment*, Bombay, Asia Publishing House, 1963.

Gordon, Donald C., "Review of The British Empire 1558-1983 by T.O. Lloyd" *Albion: A Quarterly Journal Concerned with British Studies* 18, No. 1, Spring 1986, ss. 104-106.

Grier, R., M., "Colonial Legacies and Economic Growth", *Public Choice* 98, 1999, ss. 317- 335.

Griffiths, P., *The British Impact on India*, London, Cass, 1962.

Grover, B., L., Mehta, Alka, *A New Look at Modern India History,* New Delhi, S. Chand Publishing, 2014.

Holman, H., *English National Education*, London, 1898.

Hameed, Syeda, Saiyidain, *Maulana Azad, Islam and the Indian National Movement,* London, Oxford University Press, 2014.

Hardinge, Henry, "Lord Hardinge's Resolution, 10th October 1844", *A Source Book of Modern Indian Education: 1797 to 1902*, ed. M. R. Paranjpe, London, GBR: Macmillan and Company, 1938.

Hardwick, Lorna, Carol, Gillespie, *Classics in Post-Colonial Worlds.* Oxford, Oxford University Press, 2007.

Hasan, Mohibul, *Historians of Medieval India,* Meerut, Meenakshi Prakashan, 1982.

Heath, S., B., *Telling Tongues: Language Policy in Mexico Colony to Nation.* New York, Teachers College Press, 1972.

Hegel, G., W., F., *Lectures on the Philosophy of Religion*, çev. E.B. Speirs ve J. Burdon Sanderson Berkeley: University of California Press, 1984.

Hobsbawm, Eric, *On History,* London, Weidenfeld and Nicolson, 1997.

Holford, J., "Mass Education and Community Development in the British Colonies, 1940-1960: A Study in the Politics of Community Education", *International Journal of* Lifelong Education 7, 1988, ss. 163-183.

Howell, A., *Education in British India Prior to 1854 and in 1870- 71,* Calcutta, Superintendent of Government Printing, 1872.

Humphrey, J., L., *Twenty-One Years in India,* Cincinnati, Jennings & Graham, 1905.

Huttenback, Robert, *The British Imperial Experience,* Harper & Row Publishers, 1966.

Illich, I., *Deschooling Society,* Harper and Row, New York, 1971.

Ipaye, B., "Philosophies of Education in Colonial West Africa", *West African Journal of Education* 13, 1969, ss. 93-97.

Jayaweera, S., "Higher Education and the Economic and Social Empowerment of Women: The Asian Experience", *Compare* 27, No. 3, October 1997, ss. 245-261.

Jones, K., W., *Socio-Religious Reform Movements in British India,* Cambridge, U.K: Cambridge University Press, 1989.

Joyce, James, *Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi,* İletişim Yay., 1989.

Kachru, Braj, B., *The Indianization of English: The English Language in India*. Oxford: OUP, 1983.

Kallaway, Peter, "Education, Health and Social Welfare in the Late Colonial Context: the International Missionary Council and Educational Transition in the Interwar Years with Specific Reference to Colonial Africa", *History of Education* 38, No. 2, 2009, ss. 217-246.

Kammi, Constance, "The Aim of Education Envisioned by Piaget", *The Phi Delta Kappan* 65, No. 6, February 1984, ss. 410-415.

Keith, A., Berriedale, *Speeches and Documents on Indian Policy, 1750-1921* London, GBR, Oxford University Press, 1922, 1:247.

Kilemi, Mweria, "Education for Subordination: African Education in Colonial Kenya", *History of Education* 20, No. 3, September 1991, ss. 261-273.

Knighton, W., *Government Education in India,* London, Francis and John Rivington, 1853.

Kochhar, S., K., *Pivotal Issues in Indian Education,* New Delhi: Sterling Publishers Private Limited, 1982.

Kohn, H., *History of Nationalism in the East*, New York, 1929.

Kopf, David, "Oryantalizm ve Hindistan´ın Okumuş Elit Sınıfı", *Sömürgecilik ve Eğitim* Haz: Philip G. Altbach, Gail P. Kelly, Çev: İbrahim Kalın, İnsan Yayınları, İstanbul, 1991, ss. 35-39.

Kopf, David, *British Orientalism and the Bengal Renaissance*, Los Angeles, University of California Press, 1969.

Kulke, Hermann, Rothermund Dietmar, *Hindistan Tarihi,* İmge Yayınevi, 2001.

Kumar, Arun, "The 'Untouchable School': American Missionaries, Hindu Social Reformers and the Educational Dreams of Labouring Dalits in Colonial North India, *South Asia: Journal of South Asian Studies*, 2019.

Kumar, D., *The Cambridge Economic History of India*, Vol. 2, Cambridge, U.K, Cambridge University Press, 1983.

Kumar, Nita, *Lessons from Schools: The History of Education in Benares*, New Delhi, Sage Publications, 2000.

Kuster, S., "Book Learning' Versus 'Adapted Education': The Impact of Phelps-Stokesism on Colonial Education Systems in Central Africa in the Interwar Period", *Paedagogica Historica* 43, No. 1, 2007, ss. 79-97.

Kwabena Dei Ofori- Attah, "The British Curriculum Development in West Africa: A Historical Discourse," *International Review of Education 52, No. 5*, 2006.

Landow G., P., "The British East India Company -the Company that Owned a Nation Two)", Brown University, http://www.victorianweb.org/history/empire/india/eic.html.

Lawrence, James, *The Rise and Fall of the British Empire,* London: Little, Brown and Company UK, 1994.

Leitner, G., W., *History of Indigenous Education in the Panjab since Annexation,* Calcutta, The Superintendent of Government Printing India, 1882.

Lewis, J., L., "Education in Africa", *The Yearbook of Education,* 1949, ss. 312-37.

Lewis, E., G., *Multilingualism in the Soviet Union: Aspects of Language Policy and Its Implementation*, The Hague: Mouton, 1971.

Lloyd, T., O., *The Short Oxford History of the Modern World: The British Empire 1558-1983*, Oxford University Press, 1984.

Macaulay, T., "Macaulay's Minute on Education", *Landmarks in the History of Modern Indian Education,* ss. 1-15, Agarwal, New Delhi: Vani Educational Books, 1984.

Magnus, Philip, *Gladstone*, Butler & Tanner Ltd, London, 1963.

Mahmood, Syed, *A History of English Education in India. Its Rise Development, Progress, Present Condition and Prospects,* 1895.

Marshall, P.,J., *Bengal: The British Bridgehead, Eastern India, 1740–1828,* Cambridge, 1987.

Martin Moir, *A General Guide to the India Office Records*, The British Library, 1988.

Marx K., F., Engels, *Sömürgecilik Üzerine*, Sol Yayınları, Ankara, 2009.

Marx, K., F., Engels, *The First Indian War of Independence, 1857–1859,* Moscow, Foreign Languages Publishing, 1959.

Marx, Karl *Hindistan'da* İngiliz Egemenliğinin Gelecekteki Sonuçları, Sol Yayınları, 1853.

Masters, John, *The Road Past Mandalay: A Personal Narrative,* London, GBR: Harper and Brothers, 1961.

Mayo, K., *Mother India*, G A Natesan And Co Madras, 1927.
Mazama, A., *Africa in the 21st Century: Toward a New Future,* New York: Routledge, 2007.
Mazrui, A., *Africa since 1935*. Berkeley, CA: University of California Press, 1993.
Memmi, A., *The Colonizer and Colonized*, Beacon Press, Boston, 1965.
Mill, James, *The History of British India,* C. 10, London: Routledge/Thoemess, 1997.
Mill, John Stuart, *Principles of Political Economy*, C. 3, Toronto, Toronto University Press, 1964.
Mohanty, Panchanan, "British Language Policy in 19th Century India and the Oriya Language Movement", *Language Policy 1*, 2002.
Moon, P.,T., *Imperialism and World Politics*, Macmillan, 1967.
Mosse, David, *The Saint in the Banyan Tree: Christianity and Caste Society in India*, Berkeley: University of California Press, 2012.
Mountstuart, Elphinstone, *The History of India*, Cambridge University Press, 2013.
Mukherji, Partha, Nath, Chandan, Sengupta, *Indigeneity and Universality in Social Science: A South Asian Response,* New York, Sage, 2004.
Mungazi, Dickson A., *Colonial Education for Africans: George Stark's Policy in Zimbabwe* New York, Praeger, 1991.
Murdoch, John, *Pictorial Tour Round India*, London, Christian Literature Society, 1906.
Mwiria, K., "Kenya's Harambee Secondary School Movement: The Contradictions of Public Policy", *Comparative Education Review* 34, No. 3, 1990, ss. 350-368.
Nehru, J., *The Discovery of India*, The Signet Press, Calcutta, 1946.
Nurullah, S., Naik, J., P., Students' History of Education in India, London, Macmillan and Company Limited, 1964.
Nurullah, S., Naik, J., P., *History of Education in India during the British Period* New York, The MacMillan Company, 1943.
O´Malley, L., S., S., *Modern India and the West*, Oxford University Press, 1941.
O'Dell, Benjamin D., "Beyond Bengal: Gender, Education, And The Writing Of Colonial Indian History", *Victorian Literature and Culture,* Cambridge University Press, *2014,* ss. 535–551,
Ofori-Attah, K., D., "The British and Curriculum Development in West Africa: A Historical Discourse", *International Review of Education* 52, No. 5, 2006, ss. 409- 423.
Omvedt, Gail, *Cultural Revolt in a Colonial Society: The NonBrahman Movement in Western India, 1873-1930,* Bombay, IND: Scientific Socialist Education Trust, 1976.

Orme, Robert, *History of the Military Transactions of the British Nations in Indostan from the Year MDCCXLA, to Which is Prefixed a Dissertation on the Establishment Made by the Mahommedan Conquerors in Indostan*, C. 3, Londra, 1778.

Ormsby-Gore, W., "Educational Problems of the Colonial Empire", *Journal of the Royal African Society* 36, No. 143, 1937, ss. 162-169.

Orsini, Francesca, *The Hindi Public Sphere, 1920-1940,* Unpublished PhD thesis, University of London, 1997.

Orwell, George, "Marrakech", *A Collection of Essays*, New York, 1957.

Pandey, A., "Communalism and Separatism in India: An Analysis, *Journal of Asian and African Studies*, 42(6), 2007, ss. 533-549.

Panikkar, K.,M., *Culture, Ideology, Hegemony: Intellectuals and Social Consciousness in Colonial India,* London, Anthem Press, 2001.

Parsons, Timothy, *Race, Resistance, and the Boy Scout Movement in British Colonial Africa,* Columbus, OH: Ohio University Press, 2004.

Partha, Mitter, *Much Maligned Monsters: European Reactions to Indian Art,* Oxford: Oxford University Press, 1977.

Peel, Janette, "The Role of Education in Ancient Greece", http:www.associatedcontent.eom/article/l284167/the_role_of_education_in_anc ient_greece_pg3. html?cat=37.

Pennycook, Alastair, "English and the Discourses of Colonialism", London: *Routledge*, 1998.

Percival, Spear, "Bentinck and Education", *Cambridge Historical Journal,* Vol. 6, N.1, 1938.

Percival Spear, *A History of India*, Vol. II, *From the Sixteenth to the Twentieth Century*, Penguin Books, 1965.

Pflug, Bernd, *Self-Education: A Gandhian Perspective,* New Delhi: Gyan Books, 1996.

Posner, Eric, Kathryn, E. Spier, Adrian Vermeule, "Divide and Conquer", *Journal of Legal Analysis 2*, No. 2, 2010.

Prakash, O., *European Commercial Enterprise in Pre-Colonial India,* Cambrigde, 1998.

Purkait, B., R., *Milestones in Modern Indian Education,* Kolkata: New Central Book Agency, 1992.

Rai L., *Unhappy India*, Banana Publishing CO, Calcutta, 1928.

Racan, M.,S., "The Impact of The British Rule", *The Journal of Contemporary History,* No:1, Colonialism and Decolonization, January, 1969.

Ramnarayan Rawat, *Reconsidering Untouchability: Chamars and Dalit History in North India,* Bloomington: Indiana University Press, 2011.

Rao, P., V., "Myth and Reality in the History of Indian Education" *Espacio, Tiempo y Educación*, *6*(2), 2012, ss. 217-234.

Rawlinson, H., G., *India A Short Cultural History*, London, The Cresset Press, 1937.

Rezga, Zahraa, *Nineteen Century Colonial Educational Policy in British India,* University of Oran Es-Senia, Faculty of Letters, Languages, Arts, Unpublished Magister Thesis, 2010/ 2011.

Richards, J.,H., *The Mughal Empire,* Cambridge, 2010.

Richter, J., *A., History of Missions in India*, New York, 1908.

Robb, Peter, *A History of India, New York, Macmillian, 2002.*

Rodney, W., *How Europe Underdeveloped Africa,* Bogle L´Ouverture Publications, *1972*.

Ruddell, David, "Class and Race: Neglected Determinants of Colonial 'Adapted Education' Policies", *Comparative Education 18,* No. 3, 1982, ss. 293-303.

Said E., W., Şarkiyatçılık, Metis Yayınları, 2005.

Said, E. W., *Kültür ve Emperyalizm,* Hil Yayın, İstanbul, 2010.

Sander, Oral, *Siyasi Tarih, İlkçağlardan 1918´e*, İmge Kitabevi, 2011.

Sangwan, S., "Science Education in India under Colonial Constraints, 1792-1857", *Oxford Review of Education*, Vol. 16, No. 1, 1990.

Seal, Anıl, *The Emergence of Indian Nationalism: Competition and Collaboration in the Later Nineteenth Century,* Cambridge, Cambridge University Press, 1971.

Semmel, Bernard, *Jamaican Blood and Victorian Conscience, The Governor Eyre Controversy*, Houghton Mifflin, Boston, 1963.

Sen, J., M, *History of Elementary Education in India,* New Delhi: Pacific Publication, 2010.

Seth, Sanjay, *Subject Lessons: The Western Education of Colonial India,* Durham, N.C: Duke University Press, 2007.

Sharma, R., N., Sharma, S., K., *History of Education in India*, New Delhi: Atlantic Publishers & Distributors Ltd, 2012.

Sharma, Raj Bahadur, *History of Christian Missions: North India Perspective* New Delhi: Mittal Publications, 1988.

Shukla, S., "Indian Educational Thought and Experiments: A Review", *Comparative Education* 19, No. 1, 1993, ss. 59-71.

Singh Jaswant, *Jinnah: India—Partition—Independence,* Oxford, Oxford University Press, 2009.

Smith, Michael, "The Hegemony of Content: Russian as the Language of State Assimilation in the USSR", *Language and Power. https://cla.purdue.edu/academic/history/documents/directory-documents/smith-hegemony-of-content.pdf.*

Stern, J., P., *The Company-State: Corporate Sovereignty and the Early Modern Foundations of the British Empire in India*, New York, Oxford University Press, 2011.

Stern, J., P., "History and Historiography of the English East India Company: Past, Present, and Future*!", History Compass 7/4*, 2009.

Stocking Jr., George W., *Victorian Anthropology,* Free Press, 1991.

Stokes, Eric, *The English Utilitarians and India,* Oxford, Clarendon Press, 1959.

Sundaram, M.,S., "A Century of British Education in India 1857-1957", *Journal of the Royal Society of Arts*, Vol. 107, No. 5035, June 1959, ss. 491-507.

Sunderland, J., Z., *India in Bondage, Her Right to Freedom,* Probasi Press, Calcutta, 1929.

Surendra, Prasad, Sinha, *English in India: A Historical Study with Particular Reference to English Education in India,* Patna, IND: Janaki Prakashan, 1978.

Tagore, R., *Nationalism,* Macmillan, New York, 1918.

Talbot, Cynthia, "Inscribing the Other, Inscribing the Self: Hindu-Muslim Identities in Pre- Colonial India", *Comparative Studies in Society and History* 37, No. 4 1995.

Tan,Yao, Sua, "The British educational policy for the indigenous community in Malaya 1870–1957: Dualistic structure, colonial interests and Malay radical nationalism", *International Journal of Educational Development*, Vol. 33, Issue 4, 2013, ss. 337-347.

Tan, M., "İşlevci Paradigma ve Çatışmacı Paradigma", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1990.

Tezcan, M., *Eğitim Sosyolojisi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara, 1990.

Tanilli, Selver, *Uygarlık Tarihi*, Alkım Yayınları, 2008.

Thakur, A.,S., Berwal, S., *Development of Education System in India (A Source Book for Teacher Educators and Teachers-in-Training),* New Delhi: Shipra Publications, 2008.

Thoburn, J., M., *My Missionary Apprenticeship* New York: Phillips & Hunt, 1884.

Thoburn, J., M., India and Malaysia, Cincinnati, OH: Cranston & Curts, 1892.

Thomas, F. W., *The History and Prospects of British Education in India,* Cambridge: Deighton Bell and Co., 1891.

Thomson, David, *England in the Nineteen Century (1815-1914),* The Penguin Group Books, 1978.

Thoor, Shashi *Inglorious Empire, What the British Did to India*, Penguin Books, 2017.

Topdar, Sudipa, "Duties of a 'Good Citizen': Colonial Secondary School Textbook Policies in Late Nineteenth-Century India," *South Asian History and Culture* 6, No. 3, 2023, ss. 345-359.

Usta, Sadık, *Dünyayı Değiştiren Düşünürler I, Felsefenin Şafağı: Hint*, Çin, Yunan, Roma Ve Rö*nesans Avrupası*, Epsilon Yayınevi, İstanbul, 2021.

Varghese, N.,V., "Education, Technology and Development: A Perspective", *NIEPA Occasional Papers,* India, 1983.

Viswanathan, G., *Mask of Conquest: Literary Study and British Rule in India,* New York, Colombia University Press, 1989.

Viswanathan, Gauri, "Currying Favor: The Politics of British Educational and Cultural Policy in India 1813-1854", *Social Text*, No. 19/20, 1988, ss. 85-104.

Vohra, Ranbir, *The Making of India: A Historical Survey*, New York, 2001.

Moreland, W., H., *India at the Death of Akbar,* Macmillan and Co. Limited, London, 1920.

Walia, Shelley, *Edward Said ve Tarih Yazımı*, Everest Yayınları, İstanbul, 2004.

Wallerstein, Immanuel, *The Modern World-System: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century,* New York, NY: Academic Press, 1974.

Watts, R., "Education, Empire and Social Change in Nineteenth Century England", *International Journal of the History of Education 45, 6,* December, 2009.

White, B., W., "Talk about School: Educational and Colonial Project in French and British Africa (1860-1960)", *Comparative Education 32.* No:1, 1996, ss. 9-25.

Whitehead, C., "The Historiography of British Imperial Education Policy, Part 1: India", *History of Education 34*, No.3, May 2009, ss. 315-329.

Whitehead, C., *Colonial Educators: The British Indian and Colonial Education Service 1858-1983,* IB. Tauris, 2003.

Whitehead, C., *Government or Non-government Schools: A British Colonial Legacy and Its Aftermath,* Australia, 1983.

Winks, R., A., M., Low, *The Oxford History of British Empire: Historiography*, Oxford University Press, Oxford, 1999.

Woodruff, P., *The Men Who Ruled India: The Founders,* New York Schocken Books, 1964.

Yechury, S., "Educational Development in India", *Social Scientist*, Vol.14, No: 2/3, 1986.

Yelle, Robert, *The Language of Disenchantment: Protestant Literalism and Colonial Discourse in British India,* London, Oxford University Press, 2013.

Yoloye, A., "Dependence and Interdependence in Education", *Prospects - Quarterly Review of Education,* Vol. 15, No. 2, 1985.

Zaman, Muhammad. Qasim, "Religious Education and the Rhetoric of Reforms: The Madrasa in British India and Pakistan", *Comparative Studies in Society and History* 41, No. 2, 1999.

Zastoupil, L, M. Moir, *The Great Indian Education Debate: Documents Relating to the Orientalist-Anglisist Controversy, 1781-1843*, Richmond, Curzon Press, 1999.

Zastoupil, L., *John Stuart Mill and India*, Stanford University Press, 1994.

Zimand, S., *Living India*, Longmans, Green and Company, 1928.

Translation Ergonomics
Toward a Sustainable Profession

Burcu TAŞKIN

Bu kitabın yayın hakkı PHOENIX YAYINEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayınlayıcısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

Translation Ergonomics Toward a Sustainable Profession

Yazar: Burcu TAŞKIN
Editör: Gülşen DEMİRCİ
Grafik Tasarım: İrem Nur ACAR
©Phoenix Yayınevi Tüm Hakları Saklıdır.
2025 Eylül, Ankara
ISBN No: 978-605-7789-69-3
Phoenix Yayınevi-Ünal Sevindik
Yayıncı Sertifika No: 11003
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay-Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Baskı: Vadi Grafik Ltd. Şti.
İvedik Organize Sanayi 1420. Cd. No: 58
Ostim Yenimahalle/Ankara
Sertifika No: 47479
Dağıtım:
Siyasal Kitabevi
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay/Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com

References

Başol, O., & Taşkın, B. (2024). Taking the pulse of the professional translators in Turkey: A comprehensive study on work attitude. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, *26*(46), 302-318.

Bednárová-Gibová, K. (2021). Organizational ergonomics of translation as a powerful predictor of translators' happiness at work?. *Perspectives*, *29*(3), 391-406.

Birčák, A. (2023). Understanding hybridity in the context of remote interpreting. *Bridge: trends and traditions in translation and interpreting studies*, *4*(2), 60-79.

Bourdieu, P., & Wacquant, L. (2010). *Düşünümsel bir antropoloji için cevaplar* (N. Ökten, Trans.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Bridger, R. S. (2018). *Introduction to Human Factors and Ergonomics, Fourth Edition*. CRC Press.

CAST. (2024). Universal Design for Learning Guidelines version 3.0. https://udlguidelines.cast.org

Çetiner, C. (2021). Sustainability of translation as a profession: Changing roles of translators in light of the developments in machine translation systems. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, *Ö9*, 575–586.

Chen, S., & Liu, Y. (2023). Identity formation and transformation of Chinese university translator trainers. *The Interpreter and Translator Trainer*, *17*(3), 353–374.

Christensen, T. P. (2011). Studies on the mental processes in translation memory-assisted translation: The state of the art. *Trans-kom. ZeitschriftfürTranslationswissenschaft und Fachkommunikation*, *4*(2), 137-160.

Costanza-Chock, S. (2020). *Design justice: Community-led practices to build the worlds we need*. MIT Press.

Crawford, K. (2021). *Atlas of AI: Power, politics, and the planetary costs of artificial intelligence.* Yale University Press.

Creed, C., Al-Kalbani, M., Theil, A., & Sarcar, S. (2024). Inclusive augmented and virtual reality: A research agenda. *International Journal of Human-Computer Interaction, 40*(2), 231–248.

Cronin, M. (2017). *Eco-translation: Translation and ecology in the Age of the Anthropocene*. Routledge

Cronin, M. (2017). Translation technology. In O'Hagan, M. (Ed.), *The Routledge Handbook of Translation and Technology* (pp. 465–480). Routledge.

Crutzen, P. J. 2002 Geology of mankind: the Anthropocene. *Nature 415*, 23.

De Sousa Santos, B. (2005). The Future of the World Social Forum: The work of translation. *Development*, *48*(2), 15–22.

Bogenç Demirel, E., & Marmara, F. (2020). Müdahil bir çeviri örneği olarak eko-çeviri. *Frankofoni*, *2*(37), 53-63.

Diamanti, L. (2022). Eco-translation: Raising ecolinguistic awareness in translation. *mediAzioni*, A184-A198.

Dlamini, N. G., & Dlamini, N. D. (2024). Understanding the well-being challenges confronting academic staff in South African universities: A narrative review. *Discover Education*, *3*(1), 9.

Dul, J., Bruder, R., Buckle, P., Carayon, P., Falzon, P., Marras, W. S., Wilson, J. R., & Van Der Doelen, B. (2012). A strategy for human factors/ergonomics: Developing the discipline and profession. *Ergonomics*, *55*(4), 377–395.

Ehrensberger-Dow, M. (2019). Ergonomics and the translation process. *Slovo. Ru: Baltic Accent*, *10*(1), 37–51.

Ehrensberger-Dow, M., & Hunziker Heeb, A. (2016). Investigating the ergonomics of a technologized translation workplace. In R. Muñoz Martín (Ed.), *Benjamins Translation Library* (Vol. 128, pp. 69–88). John Benjamins Publishing Company.

Ehrensberger-Dow, M., & O'Brien, S. (2015). Ergonomics of the Translation Workplace: Potential for Cognitive Friction. *Translation Spaces*, *4*(1), 98–118.

Ehrensberger-Dow, M., Heeb, A. H., Massey, G., Meidert, U., Neumann, S., & Becker, H. (2016). An International Survey of the Ergonomics of Professional Translation. *ILCEA*, *27*.

Ergin Zengin, S., & Sancaktaroğlu Bozkurt, S. (2025). Çeviribilim Alanında Yeni Açılımlar: Ekoçeviri Alanında Bir Model Önerisi ve Örnek Bir Çalışma. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, *TÜÇEVAS Özel Sayısı*, 19–44.

European Commission. Directorate General for Communications Networks, Content and Technology. (2020). *Shaping Europe's digital future.* Publications Office.

Fernández Torné, A., & Matamala, A. (2015). Text-to-speech vs. human voiced audio descriptions: a reception study in films dubbed into Catalan. *JoSTrans: The Journal of Specialised Translation*, (24), 61–88.

Ferreira, A., & Schwieter, J. W. (Eds.). (2015). *Psycholinguistic and Cognitive Inquiries into Translation and Interpreting* (Vol. 115). John Benjamins Publishing Company.

Figiel, W. (2018). Levelling the playing field with (in)accessible technologies? *Między Oryginałem a Przekładem*, 24(41), 75-88.

Freire, A. P., De Mattos Fortes, R. P., Barroso Paiva, D. M., & Santos Turine, M. A. (2007). Using screen readers to reinforce web accessibility education. *Proceedings of the 12th Annual SIGCSE Conference on Innovation and Technology in Computer Science Education*, 82–86.

Frérot, C., Landry, A., & Karagouch, L. (2020). Multi-analysis of translators' work: An interdisciplinary approach by translator and ergonomics trainers. *The Interpreter and Translator Trainer*, 14(4), 422–439.

Gebbia, C. A. (2025). Translators' distributed selves and relational adaptability. *The Translator*, *31*(1), 64-79.

Greenpeace. (2017). *Clicking clean: Who is winning the race to build a green internet?* Greenpeace Inc.

Gulliksen, J., Göransson, B., Boivie, I., Blomkvist, S., Persson, J., & Cajander, Å. (2003). Key principles for user-centred systems design. *Behaviour & Information Technology*, *22*(6), 397–409.

Hammoudi Halat, D., Soltani, A., Dalli, R., Alsarraj, L., & Malki, A. (2023). Understanding and Fostering Mental Health and Well-Being among University Faculty: A Narrative Review. *Journal of clinical medicine*, *12*(13), 4425.

Hamraie, A. (2012). Universal design research as a new materialist practice. *Disability Studies Quarterly, 32*(4).

Hamraie, A. (2017). *Building Access: Universal Design and the Politics of Disability*. University of Minnesota Press.

Hamraie, A., & Fritsch, K. (2019). Crip technoscience manifesto. *Catalyst: Feminism, Theory, Technoscience*, 5(1), 1–34.

Hancock, P. A., & Matthews, G. (2019). Workload and performance: Associations, insensitivities, and dissociations. *Human factors*, *61*(3), 374-392.

Hansen, G. (2005). Experience and emotion in empirical translation research with think-aloud and retrospection. *Meta*, *50*(2), 511-521.

Hansen, G. (2006). Retrospection methods in translator training and translation research. *Journal of specialised Translation*, *5*(1), 2-41.

Hanson, M. A. (2013). Green ergonomics: Challenges and opportunities. *Ergonomics*, *56*(3), 399–408.

Heinisch, B. (2019). Accessibility as a component in inclusive and fit-for-market specialised translator training. *inTRAlinea, Special Issue: New Insights into Translator Training.*

Hollnagel, E. 2003. *Handbook of Cognitive Task Design.* New Jersey: Lawrence Erlbaum.

Holmes, J. S. (2000). The name and nature of translation studies. In L. Venuti (Ed.), *The translation studies reader* (pp. 172–185). Routledge.

Hu, G. (2020). *Eco-Translatology: Towards an Eco-Paradigm of Translation Studies*. Springer Nature Singapore.

Hu, G., & Tao, Y. (2016). Eco-Translatology: A New Paradigm of Eco-translation*-A Comparative Study on Approaches to Translation Studies. *T&I REVIEW*, *6*, 115-132.

Hubscher-Davidson, S. (2020). The Psychology of Sustainability and Psychological Capital: New Lenses to Examine Well-Being in the Translation Profession. *European Journal of Sustainable Development Research*, *4*(4).

Hunziker Heeb, A., Lehr, C., & Ehrensberger-Dow, M. (2021). Situated translators: cognitive load and the role of emotions. In Advances in cognitive translation studies (pp. 47-65). Singapore: Springer Singapore.

Jiménez Crespo, M. A. (2024). Exploring professional translators' attitudes towards control and autonomy in the human-centred AI era: Quantitative results from a survey study. *Revista Tradumàtica, 22*, 276–301.

Johansson, S., Hedvall, P.-O., Larsdotter, M., Larsson, T. P., & Gustavsson, C. (2023). Co-Designing with Extreme Users: A Framework for User Participation in Design Processes. *Scandinavian Journal of Disability Research*, *25*(1), 418–430.

Kafer, A. (2013) *Feminist, queer, crip*, Bloomington: Indiana University Press.

Kao, H. S. R. (1976). On Educational Ergonomics. *Ergonomics*, *19*(6), 667–681.

Kappus, M., & Ehrensberger-Dow, M. (2020). The ergonomics of translation tools: Understanding when less is actually more. *The Interpreter and Translator Trainer*, *14*(4), 386–404.

Kelly, D. (2009). Training the Trainers: Towards a Description of Translator Trainer Competence and Training Needs Analysis. *TTR*, *21*(1), 99–125.

Kim, M. (2009). Translator Education and Sustainability. *Meta*, *50*(4).

Kornacki, M., & Pietrzak, P. (2025). *Hybrid workflows in translation: Integrating GenAI into translator training*. Routledge.

Kumcu, A., & Öztürk, A. (2023). Visual mental imagery and verbal working memory: Evidence from consecutive interpreting. *Journal of Cognitive Psychology*, *35*(5), 545–560.

Lavault-Olléon, É. (2011). L'ergonomie, nouveau paradigme pour la traductologie. *ILCEA*, *14*.

Lazar, J., Goldstein, D. F., & Taylor, A. (2015). *Ensuring digital accessibility through process and policy*. Morgan Kaufmann.

Massey, G., Kiraly, D., & Ehrensberger-Dow, M. (2019). Training translator trainers: An introduction. *The Interpreter and Translator Trainer*, *13*(3), 211–215.

Meidert, U., Neumann, S., Ehrensberger-Dow, M., & Becker, H. (2016). Physical Ergonomics at Translators' Workplaces: Findings from Ergonomic Workplace Assessments and Interviews. *ILCEA*, *27*.

Meyer, F., Eweje, G., & Tappin, D. (2017). Ergonomics as a tool to improve the sustainability of the workforce. *Work*, *57*(3), 339–350.

Mingus, M. (2011, May 5). *Access Intimacy: The Missing Link.* Leaving Evidence.

Muir, T., Douglas, T., & Trimble, A. (2020). Facilitation strategies for enhancing the learning and engagement of online students. *Journal of University Teaching and Learning Practice*, *17*(3), 1-19.

Muñoz Martín, R. (Ed.). (2016). *Reembedding Translation Process Research* (Vol. 128). John Benjamins Publishing Company.

Muñoz Martín, R., Sun, S., & Li, D. (Eds.). (2021). *Advances in cognitive translation studies*. Springer.

Muslu, M. (2023). Öğrencilerde akademik başarının arttırılmasında masanın dört ayağı: beslenme, uyku, fiziksel aktivite ve sosyal yaşam. *Current Perspectives on Health Sciences, 4*(1), 17–25.

Notari, F. (2024). Cracking the code of change in EU legal discourse: Signifying practices shaping inclusion for the vulnerable in the digital age. *Comparative Legilinguistics*, 47, 107–125.

International Labour Office and the International Ergonomics Association. (2021). *Principles and guidelines for human factors/ergonomics (hfe) design and management of work systems*. International Labour Organisation (ILO).

O'Brien, S. (2012). Translation as human–computer interaction. *Translation Spaces, 1*, 101–122.

Olohan, M. (2011). Translators and translation technology: The dance of agency. *Translation Studies*, *4*(3), 342–357.

Orlando, M. (2019). Training and educating interpreter and translator trainers as practitioners-researchers-teachers. *The Interpreter and Translator Trainer*, *13*(3), 216–232.

Patatas, P. L. A. (2018). *Disabled translators' use of technology: Present reality and future possibilities* [Master's thesis] Universidade NOVA de Lisboa

Peñalver, E. A., & Santamaría Urbieta, A. (2020). The healthy and fit translator: A reality or a necessity? *The Interpreter and Translator Trainer*, *14*(4), 461–477.

Peng, X., Wang, X., & Li, X. (2024). When student translators meet with machine translation: The impacts of machine translation quality and perceived self-efficacy on post-editing performance. *Sage Open*, *14*(4), 1-16.

Peters-Geiben, L. (2016). La prévention comportementale et contextuelle: Intégrer une approche ergonomique dans la formation des traducteurs. *ILCEA*, *27*.

Pettersen, T. (2008). *Comprehending care: Problems and possibilities in the ethics of care*. Rowman & Littlefield.

Pheasant, S. (1991). *Ergonomics, Work and Health*. Macmillan Education UK.

Pilczuk, D., & Barefield, K. (2014). Green ergonomics: Combining sustainability and ergonomics. *WORK: A Journal of Prevention, Assessment & Rehabilitation*, *49*(3), 357–361.

Risku, H. (2002). Situatedness in Translation Studies, Cognitive Systems Research 3: 523-533.

Risku, H. (2014). Translation process research as interaction research: From mental to socio-cognitive processes. *MonTI. Monografías de Traducción e Interpretación*, 331-353.

Rodríguez Vázquez, S. (2016). On the lookout for accessible translation aids: Current scenario and new horizons for blind translation students and professionals. *Journal of Translator Education and Translation Studies*, *1*(2), 115-135.

Rodriguez Vazquez, S., Fitzpatrick, D., & O'Brien, S. (2018). Is Web-Based Computer-Aided Translation (CAT) Software Usable for Blind Translators? In K. Miesenberger & G. Kouroupetroglou (Eds.), *Computers Helping People with Special Needs* (pp. 31-34). Springer.

Schaeffer, M., & Carl, M. (2014, April). Measuring the cognitive effort of literal translation processes. In *Proceedings of the EACL 2014 Workshop on Humans and Computer-assisted Translation* (pp. 29-37).

Schaeffer, M., Nitzke, J., Tardel, A., Oster, K., Gutermuth, S., & Hansen-Schirra, S. (2019). Eye-tracking revision processes of translation students and professional translators. *Perspectives*, *27*(4), 589-603.

Sánchez-Castany, R. (2023). Integrating technologies in translation teaching: A study on trainers' perceptions. *The Interpreter and Translator Trainer*, *17*(3), 479–502.

Sano-Franchini, J. (2016). "It's like writing yourself into a codependent relationship with someone who doesn't even want you!" Emotional labor, intimacy, and the academic job market in rhetoric and composition. *College Composition & Communication*, *68*(1), 98-124.

Saraçoğlu, G. K. (2024). Sınıfın fiziksel düzeni ve yönetimi. İn M. Özkan (Ed.), *Sınıf Yönetimi* (pp. 163–196).

Sarbat, I., & Ozmehmet Tasan, S. (2020). A structural framework for sustainable processes in ergonomics. *Ergonomics*, *63*(3), 346–366.

Seeber, K. G., & Arbona, E. (2020). What's load got to do with it? A cognitive-ergonomic training model of simultaneous interpreting. *The Interpreter and Translator Trainer*, *14*(4), 369-385.

Sela-Sheffy, R. (2014). Translator's identity work: Introducing micro-sociological theory of identity to the discussion of translator's habitus. In G.M. Vorderobermeier (Ed.), *Remapping Habitus in Translation Studies* (pp. 43-55). Amsterdam: Rodopi.

Sheridan, S., & O'Donnell, J. (2023). Irish Sign Language interpreter workplace wellness during COVID-19: Looking back and moving forward. *Journal of Interpretation, 31*(1).

Sirajudeen, M. S., Alaidarous, M., Waly, M., & Alqahtani, M. (2018). Work-related musculoskeletal disorders among faculty members of college of Applied Medical Sciences, Majmaah University, Saudi Arabia: A cross-sectional study. *International Journal of Health Sciences*, *12*(4).

Smith, T. J. (2001). Educational ergonomics: educational design and educational performance. International Society for Occupational Ergonomics and Safety, 1–13.

Smith, T. J. (2007). The ergonomics of learning: Educational design and learning performance. *Ergonomics*, *50*(10), 1530–1546.

Stanger, J. (2024). *Towards Inclusive Translation Technology: Perceptions and Practices of Accessibility among Translation Technology Developers* [Master's Thesis]. University of Turku.

Strubell, E., Ganesh, A., & McCallum, A. (2020). Energy and Policy Considerations for Modern Deep Learning Research. *Proceedings of the AAAI Conference on Artificial Intelligence*, *34*(09), 13693–13696.

Stuermer, M., Abu-Tayeh, G., & Myrach, T. (2017a). Digital sustainability: Basic conditions for sustainable digital artifacts and their ecosystems. *Sustainability Science*, *12*(2), 247–262.

Sweller, J., van Merrienboer, J. J. G., & Paas, F. G. W. C. (1998). Cognitive architecture and instructional design. E*ducational Psychology Review, 10*(3), 251–296.

Şahin Er, Ö., Köktürk, Ş., & Okuyan, S. (2019). Çevirmenlerin Çeviri Belleklerindeki Farklı Derecelerdeki Bulanık Eşleşmeler Üzerine Görüşleri. International Journal of Languages' Education and Teaching, 7(4), 330-354.

Şahin, M. (2015). Çevirmen adaylarının gözünden İngilizce-Türkçe bilgisayar çevirisi ve bilgisayar destekli çeviri: Google deneyi. *Çeviribilim ve Uygulamaları, 21,* 43-60.

Şahin, M. (2013). Technology in translator training: The case of Turkey. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, *30*(2), 173-190.

Şahin, M., & Kansu-Yetkiner, N. (2020). From translation market to translation curriculum: Psychosocial and physical ergonomics in Turkey. *The Interpreter and Translator Trainer*, *14*(4), 440–460.

Tang, J. (2020). Graduate-level career preparation for Chinese translation students: A perspective of educational ergonomics. *The Interpreter and Translator Trainer*, *14*(4), 405–421.

Taşkın, B., & Çeperli, M. İ. (2018). Bilgisayar Destekli Çeviri Araçlarının Yaygınlaşması ile Türkiye deki Görme Engelli Çevirmenlerin Değişen Konumu. Presented at the *Dünden Bugüne-Engellilik Araştırmaları Konferansı.*

Taşkın, B. (2019). Rationality of disability and the sociology of translation. T*ranslation today: Applied translation studies in focus*. Ed. Michal Organ. (pp. 107-119) Peter Lang.

Taşkın, B. (2020). *Engelli çevirmenlerin mesleki alandaki konumları ve Bourdieu çözümleri* [Unpublished PhD thesis]. Yıldız Teknik Üniversitesi.

Taşkın, B., & Bogenç Demirel, E. (2019). Çeviri sosyolojisi ışığında engelli çevirmenler: Fenomenolojik yaklaşım ile görünmeyeni görünür kılmak. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, 27, 242-254.

Taşkın, B., Çömlekçi, M. F., & Şen, A. (2025). Insights on AI-Driven Anxiety and Career Awareness in Translator Education: A Case Study. *Dünya Dilleri, Edebiyatları Ve Çeviri Çalışmaları Dergisi, 6(*1), 14-35.

Temizöz, Ö. (2014). Eye-Tracking Directionality In The Translation Process: A Pilot Study. *Istanbul University Journal of Translation Studies*, *8*, 97-122.

Thatcher, A. (2013). Green ergonomics: Definition and scope. *Ergonomics*, *56*(3), 389–398.

Todorova, M. (2022). The role of translation in environmental protection: An inclusive approach. *The Translator*, *28*(4), 415–428.

Türker, Ü. (2021). *Koronavirüs (covid-19) pandemisinin yükseköğretim öğrencilerinde anksiyete düzeyi ile e-öğrenme tutumlarina etkisi*. (Doctoral Thesis) On Dokuz Mayıs University.

Van Egdom, G.-W., Cadwell, P., Kockaert, H., & Segers, W. (2020). A turn to ergonomics in translator and interpreter training. *The Interpreter and Translator Trainer*, *14*(4), 363–368.

Wu, D., Zhang, L. J., & Wei, L. (2019). Developing translator competence: Understanding trainers' beliefs and training practices. *The Interpreter and Translator Trainer*, *13*(3), 233–254.

Yalçınkaya, B. (2012). Eğitim ortaminda başarinin gizli etkeni: ergonomi. *Education Sciences*, *7*(2), 785–797.

Yaylalı-Yıldız, B., Czerkauer-Yamu, C. & Çil, E. (2014). Exploring the effects of spatial and social segregation in university campuses, IZTECH as a case study. *Urban Des Int*, 19, 125–143

Yılmaz Gümüş, V. (2017). Training Translators for the Market in Turkey: What Should We Teach to Future Translators? *International Journal of Comparative Literature and Translation Studies*, *5*(1), 1.

Yılmaz-Gümüş, V. (2018). Solidity and Professionalization of Translation: Turkey as a Case in Point. *HERMES - Journal of Language and Communication in Business*, *58*, 43–63.

Yu, H., Goggin, G., Fisher, K., & Li, B. (2019). Introduction: disability participation in the digital economy. *Information, Communication & Society*, *22*(4), 467–473.

Zenbaba, D., Sahiledengle, B., Dibaba, D., Tufa, T., Mamo, A., & Atlaw, D. (2022). Work-related musculoskeletal symptoms and associated factors among academic staff in Ethiopian universities. *Environmental Health Insights*, *16*, 1–10.

Zhang, M., & Huang, Z. (2022). Crowdsourcing Used in Higher Education: An Empirical Study on a Sustainable Translation Teaching Mode Based on Crowdsourced Translation. *Sustainability*, *14*(6), 3140.

Zhu, M. (2023). Sustainability of translator training in higher education. *PLOS ONE*, *18*(5), e0283522.

KÜLTÜREL ZEYNALAR ve NİNALAR

Türkiye'de Sinema ve Dizi Endüstrilerinde Teknik Alanda Yaratıcı Kadın Emeği

Aysun ÖNER

Bu kitabın yayın hakkı PHOENIX YAYINEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayınlayıcısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

KÜLTÜREL ZEYNALAR ve NİNALAR

Türkiye'de Sinema ve Dizi Endüstrilerinde Teknik Alanda Yaratıcı Kadın Emeği

Yazar: Aysun ÖNER
Editör: Gülşen DEMİRCİ
Kapak ve Grafik Tasarım: İrem Nur ACAR
Fotoğraf: Erhan ARIK
Fotoğraftaki Kişi: Görüntü Yönetmeni Meryem YAVUZ
©Siyasal Kitabevi Tüm Hakları Saklıdır.
2025 Haziran, Ankara
ISBN No: 978-605-7789-68-6
Siyasal Kitabevi-Ünal Sevindik
Yayıncı Sertifika No: 14016
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay-Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Baskı: Vadi Grafik Ltd. Şti.
İvedik Organize Sanayi 1420. Cd. No: 58
Ostim Yenimahalle/Ankara
Sertifika No: 47479
Dağıtım: Siyasal Kitabevi
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay/Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Instagram: kitabevisiyasal
X: kitabevisiyasal

KÜLTÜREL ZEYNALAR ve NİNALAR

Türkiye'de Sinema ve Dizi Endüstrilerinde Teknik Alanda Yaratıcı Kadın Emeği

Aysun ÖNER

KAYNAKÇA

Akçalı E., Çiftçi A., Güçlü Ö., İnceoğlu İ., Keleş D., Öztemir Hazan N., Erdede R. D., Cinel D., Gezer, T. S., Terlemez M. (2023). *Türkiye ekranlarında ve kamera arkasında kadın: Temsilin ve iş gücünün güncel (2017-2021) görüntüsü*.

Akın, K. (2018). *Dizi setlerinden basına yansıyan ve yansımayan sorunlar* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.

Alacovska, A., ve Gill, R. (2019). De-westernizing creative labour studies: The informality of creative work from an ex-centric perspective. *International Journal of Cultural* Studies, *22*(2), 195-212.

Anderson, B. (2019). Refining creative labour: Precarity and autonomy in cultural and craft industries. *Labour: Journal of Canadian Labour Studies/Le Travail: Revue d'Études Ouvrières Canadiennes*, *84*, 325-331.

Aslaner, M. (2021). *Film, dizi ve reklam endüstrisinde, iş sağlığı ve güvenliği açısından COVİD-19 pandemi önlemleri ve sektör çalışanlarının çalışma koşullarının değerlendirilmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Üsküdar Üniversitesi.

Atan, M. (2015). Radikal feminizm: "Kişisel olan politiktir" söyleminde aile. *The Journal of Europe-Middle East Social Science Studies*, *1*(2), 1-21.

Avcı, Y., ve Ateş, D. (2019). Marks'ın sınıf tasnifi ve günümüz kapitalizminde sermayenin değişmeyen nitelikleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *21*(2), 555-583.

Avcı, K., Çelikbaş, S. ve Soylu, B. (2024). Sinema ve televizyon sektörü sorunları üzerine bir inceleme. *International Journal of Social And Humanities Sciences*, *8*(2), 75-102.

Aydın, M. K. (2003). Kapitalizm ve kriz. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *6*, 1-10.

Aydın, B. (2011). *Türkiye'de TV ve sinema film setlerinde çalışanların sorunları ve çözüm önerileri* [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.

Aykaç, G. ve Sert, E. (2018). Türkiye'de mimarlığın emek süreçlerini yeniden tartışmak. *Moment Dergi*, *5*(2), 219-237.

Aytekin, M. (2020). Covid-19 sonrası Türk sinema endüstrisi üzerine bir inceleme. *Electronic Turkish Studies*, *15*(4), 69-93.

Aytimur Duman O. (2018). *We will fix it in post, but how will we fix post? Digital post labor processes in Turkeys film industry* [Yüksek Lisans Tezi]. Kadir Has Üniversitesi.

Bain, A. ve McLean, H. (2013). The artistic precariat. *Cambridge journal of regions, economy and society*, *6*(1), 93-111.

Bağ, B. B. (2015) *Kültürel/yaratıcı endüstriler ve ekonomideki yerleri: Sinema sektörünün 100 yıllık bilançosu üzerine bir araştırma* [Yüksek Lisans Tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi.

Banks, M. ve Hesmondhalgh, D. (2009). Looking for work in creative industries policy. *International Journal of Cultural Policy*, *15*(4), 415-430.

Banks, M. ve O'Connor, J. (2017). Inside the whale (and how to get out of there): Moving on from two decades of creative industries research. *European Journal of Cultural Studies*, *20*(6), 637-654.

Barbrook, R. (1987). A new way of talking: Community radio in 1980s Britain. *Science as culture*, *1*(1), 81-129.

Başaran, A. ve Kurtulmuş, M. M. (2016). Türk film endüstrisinde çalışma ilişkileri ve sendikalaşma. *Çalışma ve Toplum*, *1*(48), 199-228.

Beck, A. (2003). Introduction: cultural work, cultural workplace, looking at the cultural industries. A. Beck (Ed.), *Cultural work: understanding the cultural industries* içinde (s. 1-11). Routledge.

Been, W., Wijngaarden, Y. ve Loots, E. (2023). Welcome to the inner circle? Earnings and inequality in the creative industries. *Cultural Trends*, *33*(3), 1-18.

Bell, D. (1974). Labor in the post-industrial society. B. Silverman ve M. Yanowitch (Ed.), *The worker in 'post-industrial' capitalism: Liberal and radical responses* içinde (s. 91-95). New York: Free Press.

Berg, B. L. ve Lune, H. (2019). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Eğitim Yayınevi.

Bielby, D. D. ve Bielby, W. T. (1996). Women and men in film: Gender inequality among writers in a culture industry. *Gender & Society*, *10*(3), 248-270.

Bilir, İ., (2019). *Exploring alternative distribution mechanisms in the film industry in Turkey.* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Bilgi Üniversitesi.

Binark, M. (1999). *Enformasyon teknolojilerinin toplumsal cinsiyete bağlı kullanımı: Japonya ve Türkiye örneği* [Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.

Binark, M.ve Bayraktutan-Sütcü, G. (2007, Kasım, 8-10). *Ankara mikro ölçeğinde internet kafeler kullanım biçimleri*. XII. "Türkiye'de İnternet" Konferansı, Ankara, Türkiye.

Binark, M. ve Bayraktutan-Sütçü, G. (2008). *Kültür endüstrisi ürünü olarak dijital oyun*. İstanbul: Kalkedon.

Birincioğlu, Y. D. (2015). *Türk sinemasında kadınsılığın ulusallaşması (1946-1960 dönemi)* [Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi.

Biskind, P. (2016). *Down and dirty pictures: Miramax, Sundance and the rise of independent film*. Bloomsbury Publishing.

Blackstone, A. M. (2003). Gender roles and society. J. R. Miller, R. M. Lerner ve L. B. Schiamberg (Ed.), *Human Ecology: An Encyclopedia of Children, Families, Communities, and Environments* içinde (s. 335-338). Denver, CO: ABC-Clio.

Bourdieu, P. (2010). Sermaye biçimleri. M. M. Şahin ve A. Z. Ünal (Ed.) ve M. M. Şahin (Çev.). *Sosyal sermaye kuram* içinde (45-75). İstanbul: Değişim Yayınları.

Bourdieu, P. ve Wacquant, L. J. (2003). *Düşünümsel bir antropoloji için cevaplar* (N. Ökten, Çev.). İletişim. (Orijinal eserin basım tarihi 2001).

Brook, O., O'Brien, D. ve Taylor, M. (2021). Inequality talk: How discourses by senior men reinforce exclusions from creative occupations. *European Journal of Cultural Studies*, *24*(2), 498-513.

Brophy, E.ve De Peuter, G. (2007). Immaterial labor, precarity, and recomposition. C. McKercher ve V. Mosco (Ed.), *Knowledge workers in the information society* içinde (s. 177-192). Lexington books.

Brouillette, S. (2009). Creative labor. *Mediations*, *24*(2), 140-149.

Browne, J. (2006). *Sex segregation and inequality in the modern labour market*. Policy Press.

Brunner, E.ve Partlow-Lefevre, S. (2020). # MeToo as networked collective: Examining consciousness-raising on wild public networks. *Communication and Critical/Cultural Studies*, *17*(2), 1-17.

Bulut, E. (2016). Dramın ardındaki emek: dizi sektöründe reyting sistemi, çalışma koşulları ve sendikalaşma faaliyetleri. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (24), 79-100.

Bulut, E. (2022). *Aşkla çalışmanın politikası*. Koç Üniversitesi Yayınları.

Cavaghan, R. M. (2012). *Gender Mainstreaming as a Knowledge Process: towards an understanding of perpetuation and change in gender blindness and gender bias.*

Cemiloğlu, M. (2021). Tarihsel perspektiften Türk sinemasında kadın yönetmenler. *Türkiye Film Araştırmaları Dergisi*, *1*(2), 152-164.

Ceylan, S. (2023). *Nitel araştırma yöntemi: Sosyal & beşerî bilimlerde araştırma ve değerlendirmeler-1*. Gece Kitaplığı.

Cheung, H. K., King, E., Lindsey, A., Membere, A., Markell, H. M.ve Kilcullen, M. (2016). Understanding and reducing workplace discrimination. *Research in Personnel and human Resources Management*, *34*, 101-152.

Cinoğlu, M. F. (2024). *Dijitalleşme sürecinin dizi içeriklerine etkisi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi.

Chow, Y. F. (2019). Love, labour, lost: creative class mobility, stories of loss, negative affects. *Cultural Studies*, *33*(6), 1050-1069.

Christopherson, S. (2008). Beyond the self-expressive creative worker: an industry perspective on entertainment media. *Theory, Culture, and Society*, *25*: 73–95.

Clarke, S. (1990). The crisis of Fordism and the crisis of capitalism. *Telos*, *83*, 71-98.

Cockburn, C. (1981). The material of male power. *Feminist Review*, *9*(1), 41-58.

Conor, B., Gill, R.ve Taylor, S. (2015). *Gender and creative labour*. John Wiley.

Coate, B., Eltham, B. ve Verhoeven, D. (2023). By a long shot: Power, devaluation and discrimination in a toxic cultural workforce. *Australian Journal of Management*, *48*(4), 732-753.

Crary, J. (2019). *7/24 geç kapitalizm ve uykuların sonu*. Metis Yayınları.

Creswell, J. W. (2020). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. Siyasal Kitabevi.

Cunningham, S. (2014). Creative labour and its discontents: A reappraisal. G. Hearn, R. Bridgstock, B. Goldsmith ve J. Rodgers (Ed), *Creative Work Beyond the Creative Industries* içinde (s. 25-46). Edward Elgar Publishing.

Curtin, M.ve Sanson, K. (2016). Precarious creativity: Global media, local labor. M. J. Banks., D. Hesmondhalgh, M. Curtain ve K. Sanson (Ed.), *Precarious creativity: Global media, local labor* içinde (s. 1-18). University of California Press.

Çağıl, F. (2020). *Yönetmen gözü ile Türkiye'de dizi sektöründeki sorunlar ve çözüm önerileri*. [Yüksek Lisans Tezi]. Batman Üniversitesi.

Çağlar, S. (2019). *2005 yılı sonrası Türkiye sinema endüstrisi üzerine bir odak grup çalışması* [Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.

Çetin, D. (2010). *Türk sineması çalışanlarının örgütlenme sorunları* [Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.

Çora, S. E., (2019). *Türkiye film endüstrisinin prekaryası: Televizyon dizi çalışanları* [Yüksek Lisans Tezi]. Giresun Üniversitesi.

Demir, E. M. (2014). Yaratıcı endüstriler. *Ankara Üniversitesi İlef Dergisi*, *1*(2), 87-107.

Demir, E. M. (2018). Türkiye'de yaratıcı emek. *Moment Dergi*, *5*(2), 174-194.

De Peuter, G. (2014). Beyond the model worker: Surveying a creative precariat. *Culture Unbound*, *6*(1), 263-284.

De Peuter, G.ve Cohen, N. S. (2015). Emerging labour politics in creative industries. K. Oakley, J. O'Connor (Ed.), *The Routledge companion to the cultural industries* içinde (s. 305-318). Routledge.

Deuze, M. (2007). Convergence culture in the creative industries. *International journal of cultural studies*, *10*(2), 243-263.

Dex, S., Willis, J., Paterson, R. and Sheppard, E. (2000), Freelance workers and contract uncertainty: the effects of contractual changes in the television industry, *Work, Employment and Society*, *14*, 283-305.

DiMaggio, P. (2011). Cultural networks. J. Scott ve P. J. Carrington (Ed.), *The Sage handbook of social network analysis* içinde (s. 286-310). SAGE Publications.

Doğanay, M., ve Aktaş, M. K. (2021). Türkiye'de televizyon dizisi sektörü. *Öneri Dergisi, 16*(56), 852-878.

Donovan, J. (2000). *Feminist teori*. İletişim Yayınları.

Drucker, P. (2000). *Gelecek için yönetim*: *1990'lar ve sonrası* (F. Üçcan, Çev.), Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Duff, C., ve Sumartojo, S. (2017). Assemblages of creativity: Material practices in the creative economy. *Organization*, *24*(3), 418-432.

Duffy, B. E. (2015). Gendering the labor of social media production. *Feminist Media Studies*, *15*(4), 710-714.

Duffy, B. E. (2017). *(Not) getting paid to do what you love*. Yale University Press.

Duffy, B. E., Pinch, A., Sannon, S.ve Sawey, M. (2021). The nested precarities of creative labor on social media. *Social Media+ Society*, *7*(2), 1-12.

Duffy, B. E.ve Wissinger, E. (2017). Mythologies of creative work in the social media age: Fun, free, and "just being me". *International Journal of Communication*, *11*, 4652–4671.

Duman, O. (2020). *Dizi film yapım- yayın süreçlerinin televizyon ve internet yayıncılığı açısından karşılaştırılması: Behzat Ç. örneği*. [Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi.

Durukan, T. (2006). Dünden bugüne girişimcilik ve 21. yüzyılda girişimciliğin önemi. G*irişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 25-37.

Efe, T. (2021). *Türkiye'de dizi sektöründe ve dizi senaryosu yazım süreçlerinde prekaryalaşma* [Yüksek Lisans Tezi]. Kadir Has Üniversitesi.

Eikhof, D. R.ve Warhurst, C. (2013). The promised land? Why social inequalities are systemic in the creative industries. *Employee Relations. 35*(5), 495-508.

Eichler, M. (1990). What's in a Name?: Women's Studies or Feminist Studies. *Atlantis: Critical Studies in Gender, Culture & Social Justice*, *16*(1), 40-56.

Ekinsmyth, C. (2002). Project organization, embeddedness and risk in magazine publishing. *Regional studies*, *36*(3), 229-243.

Erkılıç, H. (2003). *Türk sinemasının ekonomik yapısı ve bu yapının sinemamıza etkileri*. [Sanatta Yeterlilik Tezi]. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.

Erkılıç, H.ve Erkılıç, S. D. (2021). COVID-19 pandemisi sürecinde dijital platformların yükselişi: Sinema değer zincirindeki değişim sinema endüstrisini nasıl etkiler? *Ankara Üniversitesi İlef Dergisi*, (2021 Özel Sayı: 2. Uluslararası Dijital Çağda İletişim Sempozyumu, Süreklilikler ve Kesintiler: Kültürler, Pazarlar ve Siyaset), 99-126.

Kahraman Ersöz, Ö. (2024). *Yaratıcı emek, yaratıcı sınıf: İstanbul/Maslak ve Berlin'de yazılımcılar üzerine bir araştırma* [Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.

Esen, Ü. B.ve Atay, Ö. (2020). Türkiye'nin yaratıcı şehirleri. *Bilig*, *92*, 29-54.

Etike, Ş.ve Demir, A. S. (2017). Toplumsal eşitsizlikler ve kadın emeği: medya endüstrisi üzerine bir araştırma. *Emek Araştırma Dergisi*, *8*(12), 123-44.

Eveline, J. ve Bacchi, C. (2010). What are we mainstreaming when we mainst-

ream gender? J. Eveline ve C. Bacchi (Ed.), *Mainstreaming politics* içinde (s. 87-110). University of Adelaide Press.

Evirgen, D. (2018). Yaratıcı endüstriler, yaratıcı emek ve **ö**zerklik: Özgürlük mü? Denetim mi? *Sanat ve Tasarım Dergisi*, *22*, 155-173.

Evirgen, D. (2023). *Dizi sektöründe özerklik sorunu: Bourdıeu'cu bir yaklaşım*. [Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.

Eyka Eğitim Merkezi. (2022). *Setlerde toplumsal cinsiyet eşitliği ve şiddet araştırması*.

Faulkner, W. (2000). Dualisms, hierarchies and gender in engineering. *Social Studies of Science*, *30*(5), 759-792.

Fener, H. S. (2021). *Kültürel üretim bağlamında yaratıcı emek ve otonomizmin olanaklılığı* **[**Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.

Finkel, R., Jones, D., Sang, K.ve Stoyanova Russell, D. (2017). Diversifying the creative: Creative work, creative industries, creative identities. *Organization*, *24*(3), 281-288.

FİYAB. (2023). *Sinema televizyon sektörü araştırması 2023*.

Florida, R. (2012). *The rise of the creative class, revisited*. Basic Books. (Orijinal eserin basım tarihi 2002).

Garg, S.ve Agarwal, P. (2017). Problems and prospects of woman entrepreneurship–a review of literature. *IOSR Journal of Business and Management*, *19*(1), 55-60.

Genç, A. (2020). *The film distribution sector in Turkey: An assesment in the context of cinema policies* [Yüksek Lisans Tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

George, C. (2013). Silence and protest in Singapore's censorship debates. *Popular Culture and the State in East and Southeast Asia* içinde (s. 191-202). Routledge.

Gezer, B. (2019). *Yaratıcı sınıf ve soylulaşma ilişkisi: Yeldeğirmeni örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.

Gill, R. (2002), Cool, creative and egalitarian? Exploring gender in project-based new media work in Europe, *Information, Communication and Society*, *5*(1), 70-89.

Gill, R.ve Pratt, A. (2008). Precarity and cultural work in the social factory? Immaterial labour, precariousness and cultural work. *Theory, Culture & Society*, *25*(7-8), 1-30.

Gross, E. (1986). Irigaray and sexual difference. *Australian Feminist Studies*, *1*(2),

63-77.

Grugulis, I.ve Stoyanova, D. (2012). Social capital and networks in film and TV: Jobs for the boys?. *Organization Studies*, *33*(10), 1311-1331.

Güner, U. (2015). Heteroseksist ayrımcılığın eşcinsel, biseksüel ve trans yaşamlara yansımaları. https://kaosgldernegi.org/images/library/2015calisma-hayatinda-ayrimcilik.pdf#page=25

Güner, A. (2022). *Ünlülere dair yakın dönem cinsel skandal haberlerinin toplumsal cinsiyet bağlamında analizi: Türkiye ve Amerika'da dizi ve sinema sektörü [*Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.

Güneş, E. N. (2019). *Sinemada mesleki örgütlenmeler: BSB Sinema Eseri Sahipleri Meslek Birliği örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Mersin Üniversitesi.

Gürkan, H. (2019). The experiences of women professionals in the film industry in Turkey: A gender-based study. *Acta Universitatis Aapientiae, Film and Media Studies*, *16*, 205-219.

Güzel Şahin, N. (2023). *Kadın görüntü yönetmenleri özelinde toplumsal cinsiyet rollerinin sinema sektöründeki izdüşümü: 'Sinemanın Görünmeyen Kadınları' belgesel filmi* [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.

Hanisch (2000). The Personal is Political. *Radical feminism: A documentary reader*. B. A. Crow (Ed.). NYU Press.

Hardt, M., and Negri, A. (2000). *Empire*. Cambridge, MA, and London: Harvard University Press

Hartley, J., Potts, J. Cunningham, S., Flew, T., Keane, M., Banks, J. (2018). *Yaratıcı endüstrilerde temel kavramlar.* Başkent Üniversitesi YAKEM.

Henderson, L. (2016). McRobbie, Be Creative: Making a Living in the New Cultural Industries. *International Journal of Communication*, *10*, 7.

Hennekam, S.ve Bennett, D. (2017). Sexual harassment in the creative industries: Tolerance, culture and the need for change. *Gender, Work & Organization*, *24*(4), 417-434.

Hesmondhalgh, D. (2010). Medya endüstrisi üzerine yapılan çalışmalarda siyaset, kuram ve yöntem. *Mülkiye Dergisi*, *34*(269), 11-28.

Hesmondhalgh, D.ve Baker, S. (2008). Creative work and emotional labour in the television industry. *Theory, culture & society*, *25*(7-8), 97-118.

Hesmondhalgh, D.ve Baker, S. (2010). 'A very complicated version of freedom': Conditions and experiences of creative labour in three cultural industries. *Poetics*, *38*(1), 4-20.

Hesmondhalgh, D.ve Baker, S. (2011). *Creative labour: Media work in three cultural industries.* Routledge.

Hesmondhalgh, D.ve Baker, S. (2015). Sex, gender and work segregation in the cultural industries. *The Sociological Review*, *63*(1), 23-36.

Hesmondhalgh, D., Oakley, K., Lee, D., et al. (2015) *Culture, Economy and Politics: The Case of New Labour*. London: Palgrave Macmillan.

Howkins, J (2001) The Creative Economy. London: Allen Lane.

Işığan, A. (1997). *Dağıtım alanındaki değişim ve Türk sinemasının yeniden yapılanması: 1987-96*. Mürekkep, 8, 100-106.

İlaslan, S. (2014). Türkiye'de televizyon yayıncılığının kuruluşu üzerine temel tartışmalar: Kalkınma, Eğitim ve Milli Güvenlik. Ankara üniversitesi SBF dergisi, 69(3), 481-510.

İlhan, M. (2012). *Türkiye sinema endüstrisinin yapısı ve Ortadoğu pazarındaki payı* [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.

Jones, D.ve Pringle, J. K. (2015). Unmanageable inequalities: Sexism in the film industry. *The Sociological Review*, *63*, 37-49.

Kalemci, R. A.ve Özen, Ş. (2011). *Türk sinemacılık sektöründe kurumsal değişim (1950-2006): Küreselleşmenin 'sosyal dışlama' etkisi*. *Amme İdaresi Dergisi*, *44*(1), 51-88.

Kandar, B. (2018). *How digital platforms impact the film industry in Turkey?* [Yüksek Lisans Tezi]. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi.

Kandiyoti, D. (1988). Bargaining with patriarchy. Gender & society, 2(3), 274-290.

Kara, M. A. (2019). Toplumsal dayanışma kavramı temelinde imece kültürü: Tirebolu-Doğankent yöresi örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies, 12*(53), 377-386.

Kara, A. Z. (2019). *Türkiye'de adaptasyon diziler, yaratıcı emek gücü olarak senaristler ve senaryo süreçleri* [Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

Karakuş, H. (2024). Kraliçe arı sendromu-pembe taciz. *The Journal of Academic Social Science*, *2*(2), 334-356.

Kaşıkırık, A., Taranç G. (2022). *Sinemada çeşitlilik, kapsayıcılık ve çok kültürlülük rehberi kitabı*. Kadın Yönetmenler Derneği ve Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı Derneği, 1-55

Katmer, G. (2023). *Türkiye'de dijital dizi ve seriyal üretimi üzerine bir alan araştırma-*

sı: üretim ekiplerinin hiyerarşisi ve iş akışı bağlamında sektörün sorunları. [Doktora Tezi].

Kaya, E. (2016). Kapitalist emek sürecinin öğeleri ekseninde kültürel endüstriler ve yaratıcı emek. *İletişim Araştırmaları, 14*(1), 43-74.

Kaygusuz, E. (2022). Çalışma yaşamında iletişimsel karşılaşmalar: Duygulanımsal emek ve duygusal emek **ü**zerine kavramsal bir tartışma. *İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Çalışmaları Dergisi, 10*(21), 81-111.

Keplinger, K. ve Smith, A. (2022). Stigmatization of women in the workplace: Sources of stigma and its consequences at the individual, organizational and societal level. *Diversity in action* içinde (s. 23-38). Emerald Publishing Limited.

Keskin, S. (2014). Ankara-İzmir-İstanbul'da işveren ve kendi hesabına çalışan kadınlar (kadın girişimciler) ve swot analizi ile değerlendirilmesi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, *4*(8).

Khan, T. H.ve MacEachen, E. (2024). Examining the health and wellness of solo self-employed workers through narratives of precarity: a qualitative study. *BMC Public Health*, *24*(717), 1-12.

Kerestecioğlu, F., Gülbahar, H., Köker, E., Uğur Tanrıöver, H., Mater, N., Çalışlar, İ., Belge, B., Demir, B., Doğan, S. (2007). (S. Alankuş Ed.). *Gender based journalism*. IPS Communication Foundation.

Kılıç, B. (2023). *Türk sinema endüstrisi yapım aşamalarında prekarya emeği* [Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi.

Kır, E. (2013). Çocuklara Yönelik Cinsel Taciz ve İstismara Karşı Önleyici Eğitim Çalışmaları. *Journal of Istanbul University Law Faculty*, *71*(1), 785-800.

Kim, C. (2014). Labor and the limits of seduction in Korea's creative economy. *Television & New Media*, *15*(6), 562-576.

Kolaşinli, N. D. (2018). *Rise of the creative class: Gaming as a new creative industry in Turkey* [Yüksek Lisans Tezi]. Kadir Has Üniversitesi.

Konuşlu, F. (2012). *Production and labor process of the contemporary Turkish private television series* [Yüksek Lisans Tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

Konuşlu, F. (2013). Emek süreci analizinden sınıf tartışmasına bir yol denemesi: Türkiye özel televizyon dizilerinin üretim ve emek sürecinde sınıfsal ilişkiler. *Praksis Dört Aylık Sosyal Bilimler Dergisi*, *2*(32), 165-189.

Köse, H.ve Güllüpınar, F. (2022). Çağrı merkezlerinde duygusal emek süreçlerinin analizi: sosyolojik bir saha araştırmasının sonuçları. *Anadolu Üniversite-*

si Sosyal Bilimler Dergisi, *22*(1), 157-180.

Kuehn, K. ve Corrigan, T. F. (2013). Hope labor: The role of employment prospects in online social production. *The Political Economy of Communication*, *1*(1).

Küçüközkan, Y.ve Eriş, H. (2019). Bölüm 8: Cam tavan engelleri ve çalışma yaşamındaki sonuçları. Z. Nas (Ed.), *Yönetim & inovasyon (sosyo-ekonomik & sosyo-kültürel gelişmeler)* içinde (s. 203-244). İKSAD Publishing House.

Lauzen, M., (2012), 'Where are the film directors (who happen to be women)?', *Quarterly Review of Film and Video*, *29*(4), 310–319.

Leadbeater, C.ve Miller, P. (2004). *The pro-am revolution: How enthusiasts are changing our society and economy*. London: Demos.

Lekesiz, F.ve Serarslan, M. (2022). Kadın yaşamak ister: Antonia'nın Yazgısı filminde kadının "aşkın" varoluşu. *SineFilozofi*, *7*(14), 194-214.

Leung W. F., Gill, R.ve Randle, K. (2015). Getting in, getting on, getting out? Women as career scramblers in the UK film and television industries. *The Sociological Review*, *63*(1), 50-65.

Liman, A. S. (2009). *Türk sinemasında çekim sonrası üretime dayalı teknik altyapı sorunları ve bunun sinema sanatına etkileri* [Sanatta Yeterlilik Tezi]. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.

Lipman-Blumen, J. (1976). Toward a homosocial theory of sex roles: An explanation of the sex segregation of social institutions. *Signs: Journal of women in culture and society*, *1*(3, Part 2), 15-31.

Lorey, I. (2011). Virtuosos of freedom: On the implosion of political virtuosity and productive labour *of Creativity*, *79*.

Maxwell, G. A. (2004). Minority report: Taking the initiative in managing diversity at BBC Scotland. *Employee Relations*, *26*(2), 182-202.

McGuigan, J. (2006). Book review: Creative industries. *Global media and communication*, *2*(3), 372-374.

McRobbie, A. (2002). Clubs to companies: notes on the decline of political culture on speeded-up creative worlds, *Cultural Studies 16*(4): 516–31.

McRobbie, A. (2016). *Be creative: Making a living in the new culture industries.* John Wiley & Sons.

McRobbie, A., Strutt, D.ve Bandinelli, C. (2019). Feminism and the politics of creative labour: Fashion micro-enterprises in London, Berlin and milan. *Australian Feminist Studies*, *34*(100), 131-148.

Merkel, J. (2019). 'Freelance isn't free.'Co-working as a critical urban practice to cope with informality in creative labour markets. *Urban Studies*, *56*(3), 526-547.

Miles, M. B.ve Huberman, A. M. (1984). Drawing valid meaning from qualitative data: Toward a shared craft. *Educational Researcher*, *13*(5), 20-30.

Miller, K. C.ve Lewis, S. C. (2022). Journalists, harassment, and emotional labor: The case of women in on-air roles at US local television stations. *Journalism*, *23*(1), 79-97.

Mills, C. W. (2017). *İktidar seçkinleri* (Çev. Ü. Oksay). İnkılâp Kitabevi.

Moran, L. (2002). Homophobic violence as hate crime. *Criminal Justice Matters*, *48*(1), 8–41.

Morgan, G., & Nelligan, P. (2015). Labile labour–gender, flexibility and creative work. *The Sociological Review*, *63*(1_suppl), 66-83.

Newman, J. (2012). *Working the spaces of power: Activism, neoliberalism and gendered labour* (p. 224). Bloomsbury Academic.

Nurlüge, Ş., (2023). *Türkiye'de televizyon dizi endüstrisinin yapısı ve üretim süreçlerinde karşılaşılan zorluklar* [Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi.

Olaru Evren, G. O. (2014). *The impact of online communication networks on scientific research and innovation: A case study on creative class and online communication networks in Turkey* [Doktora Tezi]. Yeditepe Üniversitesi.

Özbaşaran, N. C., *Sinema-seyirci ve küreselleşme ilişkisi açısından İstanbul'daki alışveriş merkezlerinde film izleme deneyimindeki değişim*. [Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi.

Özbilgin, M. ve Tatlı, A., (2011), 'Mapping out the field of equality and diversity: rise of individualism and voluntarism', *Human Relations*, *64* (9): 1229–1253.

Özbulduk, S. C. (2018). *Türkiye sineması sendikal örgütlenme tarihi: Sine-Sen örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.

Özçetin, B. (2018). *Kitle iletişim kuramları: Kavramlar, okullar, modeller*. İletişim Yayınları.

Özden, M. (2022). Mahallelerin katılım ve dayanışma kültürünün oluşturulmasına etkisi üzerine nitel bir araştırma. *Akademik Hassasiyetler*, *9*(19), 277-299.

Özön, N. (2013). *Türk sinema tarihi: 1896–1960*. Doruk Yayınları, İstanbul.

Özsoy, A. (2024). Dijitalleşme sürecinde Türk dizileri ve yeni nesil Türk draması. *TRT Akademi*, *9*(22), 600-605.

Özşen, Y. (2019). *The state and cinema sector in neoliberal Turkey: Regulation or arbitrary intervention?* [Yüksek Lisans Tezi]. Boğaziçi Üniversitesi.

Öztaş Y. E. (2023). *Creative labor in Turkish cultural and creative industries: Istanbul-based visual designers* [Yüksek Lisans Tezi]. Galatasaray Üniversitesi.

Öztürk, S. R. (2004). *Sinemanın "dişil" yüzü: Türkiye'de kadın yönetmenler*. Om Yayınevi.

Öztürk, S. R. (2018). Yerli kadın yönetmenler ve yeni filmlerde anne-kız ilişkisi. S. R. Öztürk ve H. Akbulut (Ed.), *Perdeyi Aralamak: Filmlerde anlatı ve eleştiri*. Ayrıntı Yayınları: İstanbul.

Öztürk, F. ve Günel, E. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin küresel sistem, küresel eğitim ve çeşitlilik kavramlarına ilişkin algısı. *İlköğretim Online, 15*(1).

Öztürk M. (2015). *Türkiye'de dizi sektörü'nün ekonomi politiği* [Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi

Palabıyık, A. (2011). Pierre Bourdieu sosyolojisinde "habitus", "sermaye" ve "alan" üzerine. *Liberal düşünce dergisi*, *61-62*, 121-141.

Palaganas, E. C., Sanchez, M. C., Molintas, M. V. P.ve Caricativo, R. D. (2017). Reflexivity in qualitative research. *The Qualitative Report 2017*, *22*(2), 426-438.

Pujar, S. (2016). Gender Inequalities in the cultural sector. *Culture Action Europe*.

Purcell, D., MacArthur, K. R.ve Samblanet, S. (2010). Gender and the glass ceiling at work. *Sociology Compass*, *4*(9), 705-717.

Randle, K. and Culkin, N. (2009), Getting in and getting on in Hollywood: freelance careers in an uncertain industry, in A. McKinlay and C. Smith (Eds), *Creative Labour* içinde (s. 93-115). London, Palgrave.

Randle, K., Leung, W.F., and Kurian, J. (2007), *Creating difference: Overcoming barriers to diversity in UK film and television employment.* Creative Industries Research and Consultancy Unit, University of Hertfordshire.

Ross, A. (2008). The new geography of work: Power to the precarious? *Theory, culture & society*, *25*(7-8), 31-49.

Rowlands, L., (2009), '*The life of freelance film production workers in the new Zealand film industry'*, Master's thesis, Palmerston North: Massey University.

Sarıtaş, İ. ve Özsoy, A. (2022). Kültürel değişim ve endüstrileşme sürecinde Türk dizileri 2010-2020. İ. Sarıtaş ve A. Özsoy (Ed.), *Kültürel değişim ve endüstrileşme sürecinde Türk dizileri (2010-2020)* içinde. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.

Saydam, B. (2020). Türk Sineması'nın tarihine genel bir bakış. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, *18*(36), 401-424.

Scognamillo, G. (2003). *Türk sinema tarihi*. Kabalcı Yayınları.

Seiter, E. (2011). On Cable, Tech Gods, and the Hidden Costs of DIY Filmmaking: Thoughts on 'The Woman with the Movie Camera.'. *Jump Cut: A Review of Contemporary Cinema*, *53*.

Sezgin, S. (2019). *Türkiye'de dijital oyun endüstrisi ve yaratıcı emek* [Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.

Shepherd, T. (2013). Young Canadians' apprenticeship labour in user-generated content. *Canadian Journal of Communication*, *38*(1).

Sim, M. A. (2021). Quantitative approach: Hope labor among Turkish female bloggers. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, *38*(2), 631-654.

Sinema Televizyon Sendikası. (2022). 9. f*aaliyet raporu Eylül 2019 Mayıs 2022*. 1-13.

Skillset (2008), *Feature film production. Workforce survey report 2008*, London, Skillset.

Skillset (2010). The creative media workforce survey. *London: Creative Skillset*.

Smith, A. (1982). *The wealth of nations books 1-3.* Penguin Classics.

Söğüt, F. (2020). Blu TV Netflix'e karşı: içeriklere yönelik bir karşılaştırma. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, *10*(4), 408-422.

Standing, G. (2020). *Prekarya: Yeni Tehlikeli Sınıf*. İletişim Yayınları.

Stokes, J. (2022). *Medya ve kültür çalışmaları nasıl yapılır?*. Kapadokya Üniversitesi Yayınları.

Surma, A.ve Daymon, C. (2013). Caring about public relations and the gendered cultural intermediary role. C. Daymon ve K. Demetrious (Ed.), *Gender and public relations. Critical perspectives on voice, image and identity* içinde (s. 46-66). Abingdon, Oxon: Routledge.

Susuz, E. (2020). *Medya endüstrisinde yaratıcı sınıfın yeni ekonomiye etkisi: 3T modeli üzerinden bir inceleme* [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.

Taşkın, M. (2022). Türkiye'de kadın cinayetleri sorunu ve çözüm önerileri: Nitel bir araştırma.

Taylor, S., (2011), 'Negotiating oppositions and uncertainties: gendered conflicts in creative identity work', *Feminism and Psychology*, *21*(3): 354–371.

Terranova, T. (2000). Producing culture for the digital economy. *Social Text*, *63*(18), 33-58.

Thanki, A.ve Jefferys, S. (2007). Who are the fairest? Ethnic segmentation in London's media production. *Work Organisation, Labour and Globalisation*, *1*(1), 108-118.

Thoelen, A.ve Zanoni, P. (2016). Making claims on value: The rhetoric construction of aesthetic innovation by ethnic minority creatives. *Culture and Organization*, *22*(4), 287-310.

Töre, E. (2011). Türkiye'de reklam endüstrisi değer zinciri ve temel göstergeler. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, *1*(2), 34-42.

Tufan-Tanrıöver, H. (2000). Medya sektöründe kadın işgücü. *Toplum ve Bilim*, *86*, 171-193.

Tunç, E. (2012). *Türk sinemasının ekonomik yapısı, 1896-2005*. Doruk.

Tüzün, S. (2013). Multipleks sinema salonları ve Türkiye örneğinde sinema sektöründe değişen güç dengeleri. *Sinecine: Sinema Araştırmaları Dergisi*, *4*(1), 85-115.

Uğur Tanrıöver, H. (2011). Türkiye'de film endüstrisinin konumu ve hedefleri [H. Uğur Tanrıöver tarafından yazılan *Türkiye'de film endüstrisinin konumu ve hedefleri* başlıklı kitabın incelenmesi].

Uğur Tanrıöver, H. (2017). Women as film directors in Turkish cinema. *European Journal of Women's Studies*, *24*(4), 321-335.

Uyar, H. (2020). Türkiye'de askeri darbeler ve nedenleri üzerine bir analiz denemesi. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, 20*(15 Temmuz), 77-96.

Uzun E. (2022). *1980'lerde Türkiye'de görsel sanatlar ve sinema bağlamında kadın* [Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

Varlı, A.ve Koraltürk, M. (2010). II. Meşrutiyet'ten erken Cumhuriyet'e milli iktisadın sürekliliği ve İzmir iktisat kongresi. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, *9*(20), 127-142.

Wang, J.ve Zhang, L. (2020). The centripetal and centrifugal forces at work: mobility of the creative workforce. In *Handbook on the geographies of creativity*. Edward Elgar Publishing.

Wayne, M. (2009). *Marksizm ve medya araştırmaları*. İstanbul: Yordam Yayınları.

Welle, B.ve Heilman, M. E. (2007). Formal and informal discrimination against women at work. *Research in social issues in management: Managing social and ethical issues in organizations*, 229-252.

West, C.ve Zimmerman, D. H. (1987). Doing gender. *Gender & Society*, *1*(2), 125-151.

Whyte, W. H. (1956). *The organisation man*. Doubleday anchor.

Williams, R. (1961). *The long revolution harmondsworth*. Penguin.

Willis, E. (1984). Radical feminism and feminist radicalism. *Social Text*, (9/10), 91-118.

Wreyford, N. (2013). The real cost of childcare: Motherhood and flexible creative labour in the UK film industry-review essay. *Studies in the Maternal*, *5*(2).

Wreyford, N. (2015). Birds of a feather: Informal recruitment practices and gendered outcomes for screenwriting work in the UK film industry. *The Sociological Review*, *63*, 84-96.

Yağcı Aksel, S. C. (2011). Yerli dizi serüveninde 37. sezon. S. C. Yağcı Aksel (Ed.), *Beyaz camın yerlileri: Dokunaklı öyküler-dokunulmaz gerçeklikler* içinde. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Yarcı, S. (2011). Pierre Bourdieu'da sosyal sermaye kavramı. *Akademik incelemeler Dergisi*, *6*(1).

Yenigün Altın, Ş., ve Demirci, K. (2024). Kültürel hegemonya tartışmaları çerçevesinde Netflix Türkiye yerli dizileri incelemesi ve izleyici deneyimi. *TRT Akademi*, *9*(22), 722-749.

Yeşil, D. (2023). *1980'e kadar Türkiye sinemasında yaratıcı emek ve örgütlenme deneyimleri*. [Doktora Tezi]. Ankara Üniveristesi.

Yörük, E. (2018). *Türkiye'de televizyon drama üretiminde senaryo yazarlarının emek süreçleri ve televizyonda nitelik sorunu* [Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.

BİNYILIN DEĞİŞİMİNDE DIŞ POLİTİKAMIZIN AZ BİLİNENLERİ

Anı, İnceleme, Yorum
A. Asım Arar
(Emekli Büyükelçi)

Bu kitabın yayın hakkı SİYASAL KİTABEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayınlayıcısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

BİNYILIN DEĞİŞİMİNDE DIŞ POLİTİKAMIZIN AZ BİLİNENLERİ
Anı, İnceleme, Yorum

Yazar: A. Asım ARAR
Editör: Gülşen DEMİRCİ, Ekrem Berkay ERSÖZ
Kapak ve Grafik Tasarım: İrem Nur ACAR
©Siyasal Kitabevi Tüm Hakları Saklıdır.
2025 Ağustos, Ankara
ISBN No: 978-625-6586-42-0
Siyasal Kitabevi-Ünal Sevindik
Yayıncı Sertifika No: 14016
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay-Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Baskı: Vadi Grafik Ltd. Şti.
İvedik Organize Sanayi 1420. Cd. No: 58
Ostim Yenimahalle/Ankara
Sertifika No: 47479
Dağıtım: Siyasal Kitabevi
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay/Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Instagram: kitabevisiyasal
X: kitabevisiyasal

BİNYILIN DEĞİŞİMİNDE DIŞ POLİTİKAMIZIN AZ BİLİNENLERİ

Anı, İnceleme, Yorum

KAYNAKÇA

KIBRIS DÜĞÜMÜ

"Gizli Türk Önerilerini Rum Basınına Yunanistan Sızdırdı". Milliyet, 4 Temmuz 1984.

8 Nisan 1983 tarihli Akropolis ve Opoyevmatini gazeteleri.

Akgün, Cansu. *"The Case of TRNC in the Context of Recognition of States Under International Law"*. *Ankara Bar Review 3*, 2010: 7-18.

American Journal of International Law 71, 1977: 337.

BM Geçici Genel Kurul Tutanağı, A/37/PV.120, 17 Mayıs 1983, 63, 64, 65.

Bulunç, Ahmet Zeki. "Kıbrıs Politikasının Annan Belgesi ile Başlayan Kırılma Noktaları". *Akademik Bakış 1*, Kış 2007.

Cemal, Akay. *"Denktaş: Siyasi Partilerle Genelde Anlaşma Sağlandı"*. Milliyet, 27 Mayıs 1983.

Çandar, Cengiz. *"ABD Baskısına Karşı Usta Diplomasi"*. Cumhuriyet, 20 Nisan 1984.

Çilingir, Atilla. *Kıbrıs: "Yes Be Annem" 2002-2016*. Bilgeoğuz Yayınları, 2016.

Demir, Nesrin. "Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerinde Kıbrıs". Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi *15*, 2005.

Gazioğlu, Ahmet. "Kıbrıs'ın AB Üyeliği – Enosis Hayalleri ve Gerçekler". *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 15*, Elazığ: 2005.

Gülen, Ahmet. "İnönü Hükümetleri'nin Kıbrıs Politikası 1961-1965". *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi 50*, Aralık 2011.

Hasgüler, Mehmet. *Kıbrıs*. İstanbul: Alfa Yayıncılık, 2018.

Karadeli, Cem. *"Türkiye-Yunanistan Ege Denizi Krizi, 1984"*. Türk Dış Politikasında 41 Kriz-1924-2014, KKTC'nin eski Dışişleri Bakanı Kudret Özersay'ın Anadolu Ajansı'na verdiği demeç, Ocak 2019.

Kohen, Sami. *"Adım Adım"*. Milliyet, 21 Haziran 1984.

Kohen, Sami. *"Bu İş Biter"*. Milliyet, 26 Nisan 1984.

Kohen, Sami. *"Kıbrıs Sorunu BM Gündeminde"*. Milliyet, 10 Mayıs 1983.

Kohen, Sami. *"Ne fark etti?"*. Milliyet, 1 Mart 1984.

Leigh, James ve Predrag Vukovic, "A Geopolitics of Cyprus", *Middle East Review of International Affairs 15*, 2011, https://connect.liblynx.com/wayf/67e-6570093b0abe0e5eee421466ccdc7. Erişim tarihi: 28 Mart 2025.

Meydan, Sinan. *"1964 Erenköy Savaşı"*. Sözcü Gazetesi, 21 Ekim 2019.

Meydan, Vildan. "A Paradox of International (Non)Recognition: The Relationship Between De Facto States and Patron States". *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi 1*, 2018: 1-7.

Milliyet. 10 Temmuz 1984.

Milliyet. 29 Mayıs 1983.

Milliyet. 3 Haziran 1984.

Muhtar, Reha. *"KTFD Başkanı Rauf Denktaş'ın Milliyet'e Özel Demeci"*. Milliyet, 25 Mayıs 1983.

Öymen, Onur. *Baskılara Direnirken*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2020.

Özkan, İ. Reşat. *Türkiye'nin Dış Politika Sorunları*. Ankara: Ümit Yayıncılık, 1999.

Özmen, Süleyman. *"Küresel Güçlerin Oyun Adası Kıbrıs"*. İstanbul: IQ Yayıncılık, Nisan 2018.

Özter, Birol. *"KKTC'de Tarih Kitaplarında Tarih Alt Üst Edildi"*. Akıl Oyunu içinde, Erol Mütercimler, İstanbul: Alfa Basın Yayım Dağıtım, 2007.

Pernthaler, Peter ve Semin Töner Şen, "Kıbrıs Sorununa Federal veya Konfederal Çözüm: AB Üyeliği Kabulü Hukuki Statüsüne Yeni Bir Yaklaşım". *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1,* Ocak 2004.

Soysal, Mümtaz. *"Direnç"*, Milliyet, 12 Haziran 1984.

Soysal, Mümtaz. *"Kıbrıs'ın Anahtarı"*, Milliyet, 11 Mayıs 1983.

Sönmezoğlu, Faruk. *Türk Dış Politikasının Analizi*. İstanbul: Der Yayınları, 1994.

Stephens, Robert. *Cyprus: A Place of Arms.* New York: Frederic A. Praeger Press, 1966, akt. Esra Sarıkoyuncu Değerli, "Demokrat Parti Döneminde Türkiye'nin Kıbrıs Politikası". *Akademik Bakış*, Kış 2012.

Tamçelik, Soyalp. "BM Güvenlik Konseyi'nin Kıbrıs'la İlgili Aldığı Bazı Kararların Özellikleri ve Analitik Değerlendirmesi". *Turkish Studies 81*, Sonbahar 2013.

Tamçelik, Soyalp. "Kıbrıs'ta Kurulması Düşünülen Federasyonun Yapısal Özellikleri". *Tarihin Peşinde*.

Toluner, Sevin. *Kıbrıs Uyuşmazlığı ve Milletlerarası Hukuk*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayını, No. 2309, 1977.

Tuncer, Hüner. *Kıbrıs Sarmalı*. İstanbul: Kaynak Yayınları, 2012.

"Açlara Yardım Yavaş Gidiyor". Milliyet, 22 Ağustos 1986. Yılmaz Çetiner, *"Yaşasın Afrika'da Açlıktan Ölenler"*. Milliyet, 25 Ağustos 1986.

"Birleşmiş Milletler'de Bir Türk – Sinan Korle'nin Anıları". Milliyet, 13-27 Ocak 1988.

"King Leopold II – The Man Who Killed More Than 10 Million People, Yet is Not Seen as Repulsive",

African Business. Mayıs 1984.

Barrin, Jacques de. *"Les méfaits du Tribalisme"*. Le Monde, 3 Ocak 1986.

Barrin, Jacques de.*"L'Afrique, responsable de son propre malheur?"*. Le Monde, 11 Mayıs 1985.

Coard, Michael. "King Leopold: Twice The Monster Hitler Was", *The Philadelphia Tribune,* 2018. https://www.phillytrib.com/commentary/coard-king-leopold-twice-the-monster-hitler-was/article_597c993b-5e60-549f-b873-76f85815c0cf.html. Erişim tarihi: 28 Mart 2025.

Cornevin, Robert. *Le Zaire*. Presses Universitaires de France, 1977.

Çomak, Hasret. Caner Sancaktar ve Huriye Yıldırım Çınar (ed.), *Afrika Politikası*. İstanbul: Beta Ya- yınları, 2017.

Diallo, Thierno. "Quelques Remarques Sur les Relations Entre L'Empire Ottoman et les Pays Africains au Sud du Sahara", *Colloque International sur les Relations de L'Empire Ottoman avec les Etats Arabes et Africains (Sempozyum)*, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1-3 Ekim 1984.

Documentary Tube (2022), https://www.documentarytube.com/articles/king-leopold-ii--theman-

Franceschini, Paul-Jean. *"La guigne Africaine"*. Le Monde, 7 Mayıs 1985.

General Assembly Official Records: 13th Special Session Supp. No:2, A/S-13/16.

J.-L. G, "Pourquoi le Zaire a accepté de vendre moins cher ses diamants a De Beers". *Le Journal de L'Economie Africaine 70,* Eylül 1985.

James, André C."The Butcher of Congo: King Leopold II of Belgium", *Steemit,* 12 Şubat 2018, https://steemit.com/colonialism/@drejames/the-butcher-of-congo-king-leopold-ii-of-belgium. Erişim tarihi: 28 Mart 2025.

Jeune Afrique 1270. 8 Mayıs 1985.

Kohen, Sami. *"Orta Doğu'da Yeni Dengeler"*. Milliyet, 24 Mayıs 1985.

Maurois, André. *Yaşamak Sanatı*. İstanbul: Kanaat Yayınları, 1957.

Naim, Ahmed. *Bir Müstemleke Harbinin Tarihi: Afrika Nasıl Yağma Edildi, Müstemlekeleştirildi, Medeniyete Kavuşuyor*. Bartın: Memleket Basımevi, 1937.

Oliver, Mark. "10 Horrifying Facts About The Genocide In The Congo Free State", *Listverse*, 20 Şubat 2019, https://listverse.com/2017/02/20/10-horrifying-facts-about-the-genocide-in-the-congo- freestate/. Erişim tarihi: 28 Mart 2025.

Pakenham, Thomas. *The Scramble For Africa*. Londra: Abacus, 1991.

Placca, Jean-Baptiste. "Pour douze tons de diamants". *Jeune Afrique 1282*, 31 Temmuz 1985.

Rodney, Walter. *How Europe Under-developed Africa*. Londra ve Darüsselam: Bogle-L'Ouverture Pub- lications, 1973.

Taheri, Amir. "Le Plan Africain de Gorbatchev". *Jeune Afrique 1313*, 5 Mart 1986.

Topuz, Hıfzı. *Kara Çığlık*. Remzi Kitabevi, 2008. Numan Hazar, *Türkiye-Afrika İlişkileri,* Ankara: Akçağ Yayınları, 2016.

Topuz, Hıfzı. *Lumumba.* İstanbul: Yön Yayıncılık, 1987.

who-killed-more-than-10-million-people-yet-is-not-not-seen-as-repulsive/. Erişim tarihi: 28

Zecchini, Laurent. *"Nuits de 'Kin', Nuits d'Amour".* Le Monde, 1-2 Eylül 1985.

PARİS

"987-1987, La France a mille ans". Le Point 746, 5 Ocak 1987.

"L'ambassadeur de Turquie à Paris critique les positions de Mme Mitterrand sur les réfugiés kurdes". Le Monde, 21 Mayıs 1989; *"Fransa'nın Densizliği"*. Milliyet, 22 Mayıs 1989.

"Özal Mitterrand'la Görüştü", Milliyet, 31 Mayıs 1989.

"Radara Rüşvet". Hürriyet, 30 Ağustos 1987; Zülfikar Doğan, *"Radar İhalesinde At Pazarlığı".* Milliyet, 11 Mayıs 1987.

Agence France-Presse. 18 Şubat 1987.

Aksu Kaya, Merve. *"Batı Demokratik Rejimlerindeki Otoriteryan Dönüşümü 'İllibe-ral Demokrasi' Üzerinden Okumak"*. Uluslararası İlişkiler Tahlilleri 2, ed. Orhan Karaoğlu, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2020.

Aktan, Gündüz. *Açık Kriptolar*. Ankara: Aşina Kitaplar, 2006.

Amalric, Jacques ve Michel Farrére. *"Un entretien avec M. Turgut Ozal"*. Le Monde, 27-28 Kasım 1988.

Aşan, Hasan. *"Hatay"*, Defter, 14 Şubat 2023.

Ateş, Toktamış. *Cumhuriyet ve Laiklik*. İstanbul: Sarmal Yayınevi, 1995.

Ayache, Georges. *"Cohabitation et cohérence diplomatique"*, Cosmopolitiques 1, Kasım 1986.

Barre, Raymond. *"La place de la France dans le monde". Faits et Arguments*, özel sayı, Temmuz 1987.

Barville, Julien. *La Croix*. 14 Şubat 1987.

Batu, Hamit. *Avrupa'yla Bunalımlı Yıllar*. İstanbul: Altın Kitaplar, 1995.

Batur, Nur. *"Çok Yönlü Ziyaret"*. Milliyet, 13 Şubat 1990.

Bosshard, Antoine. "Les Kurdes de Mitterrand", Journal de Genève, 15 Nisan 1992.

Cerrahoğlu, Nilgün. *"Fransa'nın Utancı Sarkozy"*, Cumhuriyet, 24 Mart 2018.

Cerrahoğlu, Nilgün. *"Yeni Macron Çağı"*. Cumhuriyet, 1 Mayıs 2022.

Cohen, Samy. *"La diplomatie du duo et du duel"*, Le Monde, 30 Mart 1988.

Colombani, Jean-Marie. *"L'homme malade de l'Europe"*. Le Monde, 15 Ocak 1987.

Cuau, Yves. *"L'Europe a treize?"*. L'Express, 8-14 Mayıs 1987.

Curtius, Ernst Robert. *Fransız Medeniyeti*. çev. Sabahattin Eyüboğlu, İstanbul: Devlet Basımevi, 1938.

Çekiç, Orhan. *1938 Son Yıl*. İstanbul: 2013.

Demolins, Edmond. À quoi tient la supériorités des Anglo-Saxons*?*. Paris: 1897.

Doğan, Yalçın. *"Mitterrand'ın Özal'ı Lütfen Kabulü"*. Milliyet, 13 Şubat 1990.

Dorsay, Atilla. *"Nantes Film Şenliğinin Ardından"*. Cumhuriyet, 20 Aralık 1987.

Elveren, Muammer. *"Dijon Fuarı, Şarap ve Türkiye"*. Ekonomik Bülten, 16-22 Kasım 1987.

Fienhold, Constanze. *"French Republic"*. Foreign Policy Of States: A Handbook of World Affairs, ed. W. Gieler, K. İnat ve C. Kullmann, İstanbul: TASAM Yayınları, 2005.

Friedman, George. "France's Conflicting Domestic and European Agendas". *Stratfor*, 16 Mayıs 2013, https://worldview.stratfor.com/article/frances-conflicting-domestic-and-european-agendas. Erişim tarihi: 28 Mart 2025.

Güney, Eda. *"Fransa'nın 1995'ten Günümüze Çok Yönlü Akdeniz Politikası"*. Uluslararası İlişkiler Tahlilleri 2, ed. Orhan Karaoğlu, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2020.

International Herald Tribune, 2 Temmuz 1984.

İpekçi, Abdi. *"Her Hafta Bir Sohbet – Bu Haftaki Konuğumuz Abidin Dino"*. Milliyet, 27 Şubat 1978.

Jacques Amalric ve Dominique Dhombres, *"Les droits de l'homme n'ont pas commencé en France"*. Le Monde, 13 Temmuz 1989.

Kasapoğlu, Can. "Fransa-Yunanistan Savunma İttifakı". *Ekonomi ve Dış Politika Araştırmaları Merkezi*, Kasım 2021, https://edam.org.tr/wp-content/uploads/2021/10/211012-FRA-GRE-TUR.pdf. Erişim tarihi: 25 Mart 2025.

Kitsikis, Dimitri. Türk-Yunan İmparatorluğu, İstanbul: İletişim Yayınları, 1996.

Kohen, Sami. *"Fransa ile Dostluk"*. Milliyet, 15 Nisan 1992.

Le Canard enchaîne. 4 Şubat 1987; Milliyet, 9 Şubat 1987.

Lorieux, Claude. *"Un interview du Premier Ministre Turgut Ozal au Figaro"*. Le Figaro, 28 Kasım 1988.

Melek, Faik. *Hepsi Geldi Geçti.* İstanbul: Milliyet Yayınları, 1994.

Meray, Seha L. *"Vive la France… mı?"*. Cumhuriyet, 6 Aralık 1976.

Milliyet, 14 Ocak 1988; Dışişleri Bakanlığı Haber Bülteni, 14 Ocak 1988.

Milliyet, 17 Temmuz 1988.

Öymen, Altan. *"Hoş Geldiniz"*. Milliyet, 14 Nisan 1992.

Öymen, Altan. *"Ticaret İyi de…"*. Milliyet, 15 Ocak 1988.

Öymen, Onur. *Ulusal Çıkarlar*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2005.

Özdalga, Aydın. *"Ermeni Soykırımı Yaşanmıştır"*. Milliyet, 15 Ocak 1988.

Perlman, Mişel. *"AET'nin Türkiye'ye İhtiyacı Var"*. Milliyet, 17 Eylül 1987; Sabetay Varol, *"AT Gözlüğü ile Türkiye'ye Bakış"*. Cumhuriyet, 18 Eylül 1987; Mehmet Ali Birand, *"Referandum Sonuçlarına Avrupa Nasıl Bakıyor?"*. Milliyet, 19 Eylül 1987.

Perlman, Mişel. *"Fransa ile Balayı"*. Milliyet, 20 Şubat 1987.

Perlman, Mişel. *"Özal'dan Paris'te Destek Çağrısı"*. Milliyet, 1 Aralık 1988.

Pierini, Marc. "The New French President's Foreign Policy". *Carnegie Endowment for International Peace*, 7 Mayıs 2012, https://carnegieendowment.org/research/2012/05/the-new-french-presidents-foreign-policy?lang=en. Erişim tarihi: 28 Mart 2025.

Puaux, René. *François Ier turcophile?*. Paris, 1923.

Refik, Ahmet. *"Türkler ve Fransız Siyaseti"*. İkdam, 8 Mart 1923.

Rouleau, Éric. *Les Palestiniens. D'une guerre à l'autre.* Paris: Éd. La Découverte/ Le Monde, 1984.

Saul, John Ralston. *Küreselleşmenin Çöküşü*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2018.

Saulnier-Kırıkkanat, Mine. *"Öteki 200. Yıl"*. Cumhuriyet, 6 Ağustos 1989.

Sever, Ahmet. *"Türkiye'nin AT Üyeliğine Hayır"*. Milliyet, 17 Haziran 1989.

Sirmen, Ali. *"Ankara'da 13 Büyükelçi"*. Cumhuriyet, 14 Mart 1987.

Solmaztürk, Haldun. *Gazete Pencere*, 7 Aralık 2020.

Soysal, İsmail. "Türk-Fransız Siyasal İlişkileri (1919-1984)". İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi 2, 1992.

Soysal, Mümtaz. *"Fransa ve Türkiye"*. Milliyet, 14 Temmuz 1984.

Toker, Metin. *"Bon Pour L'Orient: Şark İçin Geçerli Diploma"*. Milliyet, 5 Aralık 1988.

Toker, Metin. *"Kim Kazanırsa Türk Fransız İlişkilerine Ne Olur?"*. Milliyet, 7 Mayıs 1988.

Touraine, Alain. *"Refuser le déclin"*. Le Monde, 6 Temmuz 1987.

Tréan, Claire. *"Les relations entre Ankara et l'Europe et la Question kurde domineront la visite de M. Mitterrand en Turquie"*. Le Monde, 14 Nisan 1992.

Treize à Table?". Le Monde, 15 Nisan 1987.

Tuygan, Ali. "Nagornogh-Karabakh: The Road Ahead". *Diplomatic Opinion*, (30 Kasım 2020), https://diplomaticopinion.com/2020/11/30/nagorno-karabakh-the-road-ahead/. Erişim tarihi: 25 Mart 2025.

Tuygan, Ali. "Turkish-French Tensions Over Libya". *Diplomatic Opinion*, 29 Ekim 2020, https://diplomaticopinion.com/2020/06/29/turkish-french-tensions-over-libya/. Erişim tarihi: 25 Mart 2025.

Tülbentçi, Feridun Fazıl. *"Napolyon Bonaparte Neden Osmanlı Padişahı'nın Hizmetine Girmek İstemişti"*, Ulus, 19 Ekim 1964.

Uluğ, Naşit. "Milli Mücadele'de Türk Fransız Münasebetleri". *Hayat Tarih Mecmuası*, Ekim 1972 ve Kasım 1972.

Uluğ, Naşit. "Milli Mücadele'de Türk-Fransız Münasebetleri". *Hayat Tarih Mecmuası*, Ekim-Kasım 1972.

Üster, Celal. *"Yaşar Kemal Mitterrand'ın Özel Konuğuydu"*. Cumhuriyet, 6 Ağustos 1989.

DEMİRPERDE KALKARKEN

Başkut, Yaman. *"Aferin İyiydin…"*. *Bir Diplomatın Anıları.* İstanbul: İnkilap Kitabevi, 2004.

Béhar, Pierre. *Une géopolitique pour l'Europe*. Paris: Desjonqueres, 1992.

Birand, Mehmet Ali. *"Türkiye Gelişmelere Seyirci Kalıyor"*. Milliyet, 5 Aralık 1989.

Bleda, Tanşuğ. *Maskeli Balo.* İstanbul: Doğan Kitap, 2000.

Elekdağ, Şükrü. *"Haksızlık"*. Milliyet, Haziran 1992.

Foucher, Michel. *"Avant-Propos: Lignes d'horizon et nouveaux rivages autour de la mer Noire"*; Deniz Akagül ve Semih Vaner, *"Peut-iI se constituer un sous-ensemble régional autour de la mer Noire"*; Anahide Ter Minassian, *"L'Arménie, la Turquie et le 'Marché commun de la mer Noire'"*, La zone de coopération économique des pays riverains de la mer Noire, CEMOTI (Cahiers d'études sur la Méditerranée orientale et le monde Turco-Iranien) 15, 1993.

Halman, Talat. *"Yakında Türkiye"*. Milliyet, 4 Aralık 1989.

Kohen, Sami. "*Değişen Dünyada Türkiye'nin Yeri"*. Milliyet, 28 Eylül 1989.

Menzir, Zuhal. *"Kuzey'de Yeni Ufuklar"*. Güneş, 10, 11, 12 Ekim 1990.

Mütercimler, Erol. *21. Yüzyıl ve Türkiye*. İstanbul: Güncel Yayıncılık, 2000.

Oran, Baskın. (ed.), *Türk Dış Politikası*. Cilt II, 1980-2001, İstanbul: İletişim Yayınları, 2001.

Polat, Vahap. *Derin Yalnızlık*. İstanbul: Kaynak Yayınları, 2015.

Sönmezoğlu, Faruk. *Soğuk Savaş Döneminde Türk Dış Politikası 1945-1991*. İstanbul: Der Yayınları, 2016.

Uslu, Nasuh. *Türk Dış Politikası Yol Ayrımında*. İstanbul: Anka Yayınları, 2006.

CENEVRE

"United Nations, To Bury or To Praise". The Economist, 21 Ekim 1995.

Abi-Saab, Georges. *"The Concept and Evolution of International Organization: a Synthesis"*. E. M. Chossudovsky ve Marcel A. Boisard (ed.), *Multilateral Diplomacy: The United Nations System at Geneva*. Lahey: Kluwer Law International, 1998.

Arar, A. Asım. "Kimyasal Silahlar Sözleşmesi". *Dış Politika (Dış Politika Enstitüsü ve Uluslararası İlişkiler-Stratejik Araştırmalar Vakfı Dergisi) 5*, Ankara: Nisan 1994.

Baker III, James. *"Using the Policy Area Wisely"*. Los Angeles Times, 17 Şubat 1997.

Bassir-Pour, Afsané ve Alain Frachon, *"Nations Unies, le temps du réalisme"*. Le Monde, 21 Eylül 1994.

Bensmail, Abdelkader. *"United Nations Efforts in the Field of Disarmement"*. E. M. Chossudovsky ve Marcel A. Boisard (ed.), *Multilateral Diplomacy: The United Nations System at Geneva.*

Bertrand, Maurice. *"Demain la sécurité mondiale"*. Le Monde Diplomatique, Mart 1994.

Bertrand, Maurice. *"Les Nations unies s'enferment dans un rôle de pompiers"*. Le Monde Diplomatique, Haziran 1993.

Bessis, Jean-Louis. *"Prolifération nucléaire et pensée unique"*. Le Monde, 16 Haziran 1995.

CD/PV.671 sayı ve 17 Şubat 1994 tarihli tutanak.

Chemillier-Gendreau, Monique. *"L'ONU Confisquée par les Grandes Puissances"*. Le Monde Diplomatique, Ocak 1996.

Conference on Disarmement, CD/PV637 sayı ve 21 Ocak 1993 tarihli tutanak.

Conference on Disarmement, CD/PV651 sayı ve 3 Haziran 1993 tarihli tutanak.

Conference on Disarmement, CD/PV620 sayı ve 25 Mayıs 1992 tarihli tutanak.

Crossette, Barbara. "At 50, the UN is Seeking a New Way in the World", *International Herald Tribune*. 24 Ekim 1995.

Debré, Michel. *"Indépendence ou Obéissance"*. Le Monde, 16 Aralık 1993.

Dışişleri Bakanlığı Enformasyon Dairesi, *"Bir Soruya Cevaben Bakanlık Sözcüsü Büyükelçi Ömer Akbel'in Açıklaması"*. 15 Haziran 1995.

Doğanalp, Tuğba. "Uluslararası Hukukta Kitle İmha Silahları ve Silahsızlanmaya Yönelik Girişimler". *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi 6*, 2019.

El-Baradey, Muhammed. *Aldatma Çağı*. çev. Asım Veli Başdaş, İstanbul: Martı Yayınları, 2016.

Ghali, Boutros-Boutros. *An Agenda For Peace*. New York: United Nations, 1992.

Gonidec, P. F. *Relations Internationales*. Paris: Montchrestien, 1977.

Halman, Talat. *"BM"*. Milliyet, 25 Ekim 1995.

Hürriyet, 3 Kasım 2009, https://www.hurriyet.com.tr/dunya/eski-dostlar-bulustu-12842642. Erişim tarihi: 20 Mayıs 2025.

Kohen, Sami. *"Birleş(me)miş Milletler"*. Milliyet, 25 Haziran 1995.

Le Monde, 16 Haziran 1995.

Martre, Henri. "*Un Yalta nucléaire*". Le Monde, 22 Haziran 1995.

Meydan, Sabah, Hürriyet ve Yeni İleri gazeteleri, 22 Kasım 1994.

Mütercimler, Erol. *Akıl Oyunu*. 4. Baskı, İstanbul: Alfa Yayınları, 2007.

NPT/CONF 1995/MC.I/SR.2.

Oran, Baskın. (ed.), *Türk Dış Politikası Cilt III.* 2001-2012, İstanbul: İletişim yayınları, 2013.

Öymen, Onur. *Demokrasiden Diktatörlüğe*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2011.

Özülker, Uluç. *Küresel Düzende Oyun Devam Ediyor*. İstanbul: Destek Yayınları, 2017.

Rocard, Michel. *"Renonçons définitivement aux essais nucléaires"*. Le Monde, 26 Mayıs 1995.

Servant, Pierre. *"L'ONU à la recherche d'un nouveau souffle"*. Le Monde Dossiers et Documents, Haziran 1993.

Service de l'Information – Office des Nations Unies à Geneve. "La Semaine Internationale", SI/30/91, 16 Aralık 1991.

Sönmezoğlu, Faruk. *Soğuk Savaş Döneminde Türk Dış Politikası 1945-1991*.

Tacar, Pulat Y. *Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Sorunu*. T.C. Başbakanlık Atom Enerjisi Komisyonu, 1970.

Tuncer, Hüner. *Küreselleşme Döneminde Türk Dış Politikası*. İstanbul: Kaynak Yayınları, 2016.

United Nations, *Supplement to an Agenda for Peace*. General Assembly A/50/60 – Security Council S/1995/1, 3 Ocak 1995.

Ülman, Burak. *"Türkiye'nin Yeni Güvenlik Algılamaları ve Bölücülük"*. Gencer Özkan ve Şule Kut (ed.), *En Uzun On Yıl: Türkiye'nin Ulusal Güvenlik ve Dış Politika Gündeminde Doksanlı Yıllar*. İstanbul: Boyut Kitapları, 2000.

Yağmuroğlu, Ozan. "Kimyasal Silahlara Yönelik Olarak Alınan Önlemlerin Kimyasal Silahlar Sözleşmesi Perspektifinde Değerlendirilmesi". *Afet ve Risk Dergisi 3*, 30 Kasım 2020.

Yıldırım, Mustafa. *Sivil Örümceğin Ağında*. 33. Baskı, Ankara: Ulus Dağı Yayınları, 2018.

KÜRKÇÜ DÜKKÂNI, ANKARA

26 Eylül 1994 tarih ve BWC/SPCONF/SR.3 sayılı BM tutanağı.

A/51/313, 28 Ağustos 1996.

Arar, A. Asım. "Nükleer Yayılmanın Önlenmesi ve Kapsamlı Deneme Yasağı". *Strateji 96*, 1996.

BWC Ad Hoc Group, WP 34, 5 Aralık 1995.

CD/1381, 26 Ocak 1996.

Riani, Paolo. *"Negotiating a Comprehensive Test Ban Treaty"*. Kuzey Atlantik Asamblesi Bilimsel ve Teknik Komitesi Raporu, Mayıs 1996.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER DAİRESİ

21-30 Ocak 1997 tarihli Türk gazeteleri.

Öymen, Onur. *Zor Rota: Gençlik ve Diplomasi Anıları*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2017.

Sönmezoğlu, Faruk. *Son Onyıllarda Türk Dış Politikası, 1991-2015.* İstanbul: Der Yayınları, 2016.

TBMM'nin 477 sayılı ve 25.12.1996 tarihli kararı.

UNHCR, *UNHCR's Activities in the CASWAME Region*. 12-13 Mart 1997, Amman, Ürdün.

VİYANA

"İşte Ölüm Santrali". Sabah, 19 Ekim 1995.

"Mafya En Yakın Arkadaşını Öldürdü". Hürriyet, 26 Haziran 2000.

A/C.3/L.2123/Rev.1.

Adams, Richard. *"Armenians Restart Old Nuclear Power Plant In Shadow of Chernobyl"*. The Weekend Australian, 25-26 Kasım 1995.

Albright, David ve Mark Hibbs, "Iraq's Shop Till You Drop Nuclear Program". *Atomic Scientists Bulletin 48*, Nisan 1992.

Arlacchi, Pino. *Mafya Ahlakı: Kapitalizmin Ruhu*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2000.

Bayer, Yalçın. *"Türkiye'nin 200.000 Doları Mehter Gürültüsüne Gitti"*. Hürriyet, 19 Ocak 2000.

Bila, Fikret. *"Büyük Pazarlık"*. Milliyet (1 Ekim 1999); Fikret Bila, *"Zirvede Nükleer Bölünme"*. Milliyet, 3 Aralık 1999; Fikret Bila, *"Nükleer Enerji Tartışması"*. Milliyet (4 Aralık 1999); Vural Altın, *"Nükleer Enerji Gerekli"*. Milliyet, 17 Aralık 1999.

Blum, Jack A. vd., *"Financial Havens, Banking Secrecy and Money Laundering"*. UN Office for Drug Control and Crime Prevention [BM Uyuşturucu Denetimi ve Suçun Önlenmesi Ofisi], New York, 1998.

Çevikcan, Serpil ve Harun Gürek, *"Nükleere Bir Yıl Erteleme"*. Milliyet (5 Nisan 2000); Fikret Bila, *"Nükleer İhale"*. Milliyet, 9 Nisan 2000.

El-Baradey, Muhammed. *Aldatma Çağı*. İstanbul: Martı Yayıncılık, 2016.

Ersun, Ömer. "*Erdoğan'ın 'Nükleer Füzemizin Olmamasını Kabul Etmiyorum' sözlerini T24'e değerlendirdi"*. T24, 10 Eylül 2019.

Ertürk, Ferruh. *"Nükleer Enerji ve Çevre", Sürdürülebilir Kalkınma İçin Nükleer Enerjinin Önemi.* ed. Aslı Hüseyinoğlu, İstanbul: Tasam Yayınları, 2006.

Euronews. 6 Mayıs 2022.

Galeotti, Mark. *Turkish Organised Crime: The Threat to the UK*. Keele University, Ağustos 1997.

Henrich, Christian Johannes. *"Republic of Austria"*. Gieler, İnat, Kullmann (ed.), Foreign Policy of States, İstanbul: TASAM Yayınları, 2005.

IAEA General Conference, Forty-Fourth Regular Session Records, 18-22 Eylül 2000.

IAEA General Conference, GC(44)/COM.5/L.17, 20 Eylül 2000.

IAEA General Conference, GC(44)/COM.5/L.8, 18 Eylül 2000.

IAEA General Conference, GC(44)/COM.5/OR.4, 20 Eylül 2000.

James, Louis. *Xenophobe's Guide to the Austrians*. Londra: Oval Books, 1994, 2000.

Müller, Harald. (ed.), *Nuclear Export Controls In Europe, Brüksel: European Inter-University Press*. 1995.

Müller, Harald. *After the Scandals: West German Non-Proliferation Policy.* PRIF Report, no. 9, Frankfurt, Şubat 1990.

Özdil, Yılmaz. *"Narkotik"*. Sözcü, 12 Ağustos 2021.

Sander, Oral. *Siyasi Tarih I –II.* Ankara: İmge Kitabevi, 1989; Jacques Chastenet, *Vingt ans d'histoire diplomatique 1919-1939*. Cenevre: Editions du Milieu du Monde, 1945; I. Mintz, A. Pankratova ve V. Potiemkine, Histoire de la diplomatie: 1919-1939, III, Paris: Librairie de Medicis, 1947.

SİTA Politik Danışmanlık, Tanıtım ve Yayıncılık Hizmetleri AŞ, Nükleer Enerji, www.sita.com.tr.

Soysal, Mümtaz. *"Palermo Sözleşmesi"*. Hürriyet, 15 Aralık 2000.

Sökmen, Cemal Niyazi. *"Yeni Nükleer Reaktörler: Tasarım Kriterleri", Sürdürülebilir Kalkınma İçin Nükleer Enerjinin Önemi.* ed. Aslı Hüseyinoğlu, İstanbul: Tasam Yayınları, 2006.

T.C. Adalet Bakanlığı Uluslararası İlişkiler Genel Müdürlüğü, *"Türkiye'nin Organize Suçlarla Mücadelesi Hakkında Bilgi Notu"*. 10 Nisan 2001.

TC Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, *"Akkuyu Nükleer Güç Santali Projesi"*. https://enerji.gov. tr/neupgm-akkuyu-nukleer-guc-santrali-projesi. Erişim tarihi: 28 Mart 2025.

Tombakoğlu, Mehmet. *"Nükleer Santrallerde Enerji Üretimi ve Personel Eğitimi", Sürdürülebilir Kalkınma İçin Nükleer Enerjinin Önemi.* ed. Aslı Hüseyinoğlu, İstanbul: Tasam Yayınları, 2006.

Tuğrul, A. Beril. *"Türkiye'nin Nükleer Enerji Seçeneği", Sürdürülebilir Kalkınma İçin Nükleer Enerjinin Önemi.* ed. Aslı Hüseyinoğlu, İstanbul: Tasam Yayınları, 2006.

UN General Assembly A/55/383, 2 Kasım 2000.

Williams, Phil ve Paul N. Woessner, "The Real Threat of Nuclear Smuggling". *Scientific American*, Ocak 1996; W. H. Webster vd., "The Nuclear Black Market: Global Organised Crime Project". *Center for Strategic and International Studies*, Vaşington, 1996; Japan Institute of International Affairs ve Hiroshima Peace Institute, Facing Nuclear Dangers: An Action Plan for the 21st Century (Forum), Tokyo, 23 Temmuz 1999; Harald Müller, "Peaceful Uses and Nuclear Energy-Export Controls". *International Seminar on the 1997 Preparatory Committee of the 2000 NPR Review Conference*, New Jersey, 1996.

ÇOK TARAFLI EKONOMİK İŞLER, YENİDEN

"Karadeniz'in Artan Jeopolitik Önemi". *Bahçeşehir Üniversitesi, Kafkasya ve Karadeniz Araştırmaları Merkezi, Karadeniz Bülteni 2,* Aralık 2006.

"KEİ 'Üvey Evlat' Oldu". Cumhuriyet, 18 Haziran 2007.

3 Temmuz 2007 tarih ve 26571 sayılı Resmi Gazete.

Akfırat, Fikret. *"ABD'nin Karadeniz'deki Asıl Hedefi"*. Aydınlık, 19 Mart 2023.

Aktaş, Münevver. "Türkiye İslam Konferansı Örgütüne Üye Midir?". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 11*, 2009.

Arar, A. Asım ve Esra Sarıoğlu, "21. Yüzyıl Uluslararası İlişkilerinde Zirveler". *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, Dışişleri Bakanlığı Yayını, Nisan 2002.

Arar, A. Asım. *"Çok Taraflı Ulaştırma Düzenlemeleri ve Türkiye"*. Milliyet gazetesi eki, 22 Eylül 2004.

Arar, A. Asım. "Dünya Ticaret Örgütü Beşinci Bakanlar Konferansı'nın Düşündürdükleri". *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi 11*, Dışişleri Bakanlığı Yayını, Kasım 2003.

Arar, A. Asım. "Yerel Gündem 21". *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, Dışişleri Bakanlığı Yayını, Ağustos 2002.

Baltalı, Kemal. *1856-1871 Yılları Arasında Karadeniz'in Tarafsızlığı Sorunu*. Ankara: Elif Matbaacılık, 1973.

Bila, Fikret. *"İki Buçuk Savaş"*. Milliyet, 7 Haziran 1999.

Bölükbaşı, Deniz. *Dışişleri İskelesi*. İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık, 2011.

Cabas, Mirgün. *2001: Eski Türkiye'nin Son Yılı*. İstanbul: Can Yayınları, 2017.

Canar, Burçin. *Soğuk Savaş Sonrasında Karadeniz*. Ankara: Phoenix Yayınevi, 2013.

Clark, Eric. *Diplomat: The World of International Diplomacy*. New York: Taplinger Publishing Company, 1973; Hüner Tuncer, *Diplomasinin Evrimi: Gizli Diplomasiden Küresel Diplomasiye*. İstanbul: Kaynak Yayınları, 2009.

Commission of the European Communities, *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament: Black Sea Synergy-A New Regional Cooperation Initiative*. Brüksel, 11 Nisan 2007.

Çakırözer, Utku. *"Moskova'da 'Mitolojik' Kriz"*. Milliyet, 3 Kasım 2006.

Derviş, Kemal ve Ceren Özer, *A Better Globalisation: Legitimacy, Governance, and Reform, Center for Global Development*. Vaşington: Brookings Institution Press, 2005.

Dilek, Bahadır Selim. *"ABD'ye 'Karadeniz' Mesajı"*. Cumhuriyet, 15 Haziran 2007.

Feng, John ve Andrew Stanton, *"Putin to Station Nuclear Weapons in Belarus for First Time in Decades"*. Newsweek, 25 Mart 2023 ve 27 Mart 2023.

Fincancıoğlu, Yurdakul. *"Küreselleşme Olgusu, Yeni Evrensel Sermaye ve Üçüncü Yol Doktrini"*, Üçüncü Yol Arayışları ve Türkiye. ed. Murat Yalçıntan, İstanbul: Büke Yayınları, 2000. Akt. Abdullah Özkan, *Küreselleşme ve Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde Türkiye*. İstanbul: TASAM Yayınları, 2004.

Gerger, Haluk. *Türk Dış Politikasının Ekonomi Politiği*. 3. baskı, İstanbul: Yordam Kitap, 2012.

Gürdeniz, Cem. *Hedefteki Donanma*. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi, 2013.

Habitat Derneği, *"Yerel Gündem 21 Programı"*. https://habitatdernegi.org/sona-eren-projeler/yerelgundem-21-programi/. Erişim tarihi: 28 Mart 2025.

Hirst, Paul ve Grahame Thompson, *Küreselleşme Sorgulanıyor*. Ankara: Dost Kitabevi, 1998.

Holloway, John. *"Global Capital and the National State"*. Capital and Class 18, İlkbahar, 1994.

Horsman, Matthew ve Andrew Marshall, *After the Nation State.* Londra: Harper Collins Publishers, -1994.

IISD Earth Negotiations Bulletin 13, 15, 16, 17, 1-7 Şubat 2002.

İlhan, Suat. *Jeopolitik*. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi, 2019.

Jackson, Bruce P. *"The Soft War for Europe's East"*. The Washington Examiner, 12 Ekim 2006.

Jurnalul National ve Evenimentul Zilei gazeteleri.

Kanbolat, Hasan. *"Karadeniz'in Değişen Jeopolitiği", Stratejik Öngörü 2023*. ASAM Yayınları, 2006.

Kanbolat, Hasan. "Türkiye, Karadeniz'de Yeni Ufuklara Yelken Açmak İstiyor". *Avrasya Dosyası 13*, 2007.

Karabağ, N., C. Kayıkçı ve A. Öngen, "Yüzde Yüz Yenilenebilir Enerjiye Geçiş Yolunda Dünya ve Türkiye". *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi 21*, 2021.

Kasapoğlu, Can ve Fatih Ceylan, *"Soğuk Savaş Kâbusları Geri mi Dönüyor? Ukrayna-Rusya Savaşının Nükleer Geleceği"*, Ekonomi ve Dış Politika Araştırmaları Merkezi, 4 Nisan 2022, https://edam.org. tr/dis-politika-ve-guvenlik/soguk-savas-kabuslari-geri-mi-donuyor-ukrayna-rusya-savasinin-nukleer- gelecegi. Erişim tarihi: 28 Mart 2025.

Kazgan, Gülten. *Küreselleşme ve Ulus Devlet*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2000.

Keneş, Bülent. *"Dışişleri Bakanlığı Çok Taraflı Ekonomik İşler Dairesi Başkanı Arar: 'Yoksulluk Hâlâ Adil Bir Uluslararası Ekonomik Sistemin Önündeki en Büyük Engel'"*. Anadolu Ajansı Haber Bülteni, 29 Haziran 2005.

Kennedy, Paul. *Preparing for the Twenty First Century*. New York: Vintage Books, 1993.

Lesser, Ian O. "Turkey's Strategic Options". *The International Spectator 34*, Ocak-Mart 1999.

Martin, H. ve H. Schumann, G*loballeşme Tuzağı: Demokrasiye ve Refaha Saldır.* çev. S. Karadana, Ankara: Ümit Yayıncılık, 1997.

Millenium Review Meeting Bulletin 104, 30 Haziran 2005.

Milliyet ve Star, 12 Temmuz 2007.

Milliyet, 22 Ocak 2015.

Mütercimler, Erol. *Akıl Oyunu*. İstanbul, Temmuz 2007.

Naisbitt, John ve Patricia Aburdene, *Mega Trends 2000*. Londra: Pan Books, 1990.

Nicolson, Harold. *Diplomasi.* çev. Mete Ergin, Altın Kitaplar Yayınevi, 1970.

Nye, Joseph S. ve David A. Welch, *Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak*. çev. Renan Akman, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010.

Oran, Baskın. (ed.), *Türk Dış Politikası I, 1919-1980.* İstanbul: İletişim Yayınları, 2001.

Oran, Baskın. (ed.), *Türk Dış Politikası II, 1980-2001*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2001.

Petersen, Phillip A. "The Black Sea: Frontier Zone or 'European' Sea?". *Review of International Affairs 52,* Nisan-Haziran 2006.

Rohatyn, Felix G. "From the American Model, Lessons in Globalization", *International Herald Tribune.* 22 Ekim 1999.

Sanberk, Özdem. *"Belirsizlik Ortamında Dış Politika"*. Radikal, 12 Temmuz 2007.

Sanberk, Özdem. "Türkiye, ABD ve Yeni Karadeniz Bölgesinde Dönüşüm İçin İşbirliği". *Avrasya Dosyası 13*, 2007.

Sey, Nurbay. "İslam İşbirliği Teşkilatı Üzerine Bir Değerlendirme: Ekonomik Sorunlar ve Fırsatlar". İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi (IEFD) 6, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 2020, https://dergipark.org.tr/tr/pub/jief/issue/55732/656400. Erişim tarihi: 28 Mart 2025.

Soner, Yunus. *"ABD Kongresi'ne Türkiye ve Rusya Karşıtı Tasarı Sunuldu: Karadeniz'den Kuşatma Adımı"*. Aydınlık, 18 Mart 2023.

Soros, George. *Küreselleşme Üzerine*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2003.

T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, *"Sürdürülebilir Kalkınma İçin 2002 Dünya Zirvesi'ne Doğru"*. Ulusal Çevre ve Kalkınma Programı Haber Bülteni 1, 2002.

T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, *Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi-Johannesburg Uygulama Planı*. Ankara, 2003.

T.C. Dışişleri Bakanlığı, *"Gelişen Sekiz Ülke (D-8) Teşkilatı"*. https://www.mfa.gov.tr/gelisen-sekiz-ulke-_d-8_.tr.mfa. Erişim tarihi: 28 Mart 2025.

T.C. Dışişleri Bakanlığı, *"Türkiye'nin Çok Taraflı Ulaştırma Politikası"*. https://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-cok-tarafli-ulastirma-politikasi.tr.mfa. Erişim tarihi: 28 Mart 2025.

Tanrısever, Oktay Fırat. "Sovyet Sonrası Dönemde Rusya'nın Karadeniz Politikası". *Avrasya Dosyası 13,* 2007.

Tinguy, Anne de. "La Russie a-t-elle une politique à L'égard de son sud?". *Cahiers d'études sur la Méditerranée orientale et le monde turco-Iranien 15*, 1993.

Toker, Çiğdem. *"İran ve Pakistan'la Ortak Özerk Cumhuriyet Gibi Banka Kurdular"*. Hürriyet, 16 Mayıs 2007.

Tuncer, Hüner. *Küreselleşme Döneminde Türk Dış Politikası*. İstanbul: Kaynak Yayınları, 2016.

Tuygan, Ali. *"The West Needs To Write A Success Story"*. Diplomatik Yorum, 22 Ağustos 2022, https://diplomatikyorum.com/2022/08/22/the-west-needs-to-write-a-success-story/. Erişim tarihi: 28 Mart 2025.

Türbedar, Erhan. "Karadeniz'de Değişen Dinamikler". *Avrasya Dosyası 13*, 2007.

Türmen, Rıza. *"Ukrayna Krizinde Montrö Sözleşmesi"*. T24, 25 Şubat 2022, https://t24.com.tr/yazarlar/riza-turmen/ukrayna-krizinde-montro-sozlesmesi,34359. Erişim tarihi: 28 Mart 2025.

Ulagay, Osman. *Küreselleşme Korkusu*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2001.

Uluhan, Halûk. *"Vedat Tek: Yerli ve Milli Mimarlık"*. T24, 29 Mayıs 2022. https://t24.com.tr/yazarlar/haluk-uluhan/vedat-tek-yerli-ve-milli-mimarlik,35435. Erişim tarihi: 28 Mart 2025.

United Nations, *"International Conference on Financing for Development"*. A/CONF.198/3, 1 Mart 2002.

United Nations, *Report of the High-level Panel on Financing for Development (Zedillo Report)*. New York: United Nations, 2001.

Uslu, Nasuh. Türk Dış Politikası Yol Ayrımında.

World Bank, *Global Economic Prospects and the Developing Countries*. 2002.

Yanardağ, Merdan. *Bir ABD Projesi Olarak AKP.* genişletilmiş 7. Basım, İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi, 2016.

Yavuzalp, Ercüment. *"Dış Politikada Oyunun Kuralları"*. Ankara: Bilgi Yayınevi, 1998.

Yıldız, Yavuz Gökalp. *"Gıda Karşılığı Petrol Programı ve Türkiye"*. Akşam, 14 Mayıs 2003.

Yunanistan Resmi Gazetesi, 13 Nisan 1996.

Zileli, Ümit. *"Söz Konusu Vatan İse"*. Cumhuriyet, 24 Mayıs 2007.

ULAN BATOR

"Corruption in Mongolia: A Time to Act". Mongolian Economy and Finance, 1 Nisan 2013, https://mongoliaeconomy.blogspot.com/2013/04/corruption-in-mongolia-time-to-act.html. Erişim tarihi: 28 Mart 2025.

Acu, Mustafa Orhan. "Türk-Moğol İmparatoru Cengiz Han". *Strasam*, 13-17

Haziran 2022, https://strasam.org/tarih/turk-tarihi/turk-mogol-imparatoru-cengiz-han-1-883. Erişim tarihi: 28 Mart 2025.

Adıvar, Halide Edib. *Türkiye'de Şark, Garp ve Amerikan Tesirleri*. İstanbul: Doğan Kardeş Yayınları, 1956.

Barthold, Vassili Vladimirovitch. *La Découverte de L'Asie, Histoire de L'orientalisme en Europe et en Russie*. Paris: Payot, 1947.

Barthold, Vassili Vladimirovitch. *Orta Asya Türk Tarihi Hakkında Dersler*. ed. Kazım Yaşar Kopraman ve Afşar İsmail Aka, Ankara: Kültür Bakanlığı Kültür Yayınları, 1975.

Cahun, Léon. *Introduction à l'histoire de L'Asie, Turcs et Mongols, des origines à 1405*. Paris: Armand Colin et Cie. Editeurs, 1896.

Çiçek, Anıl. "The Legacy of Genghis Khan – The Mongol Impact on Russian History, Politics, Economy, and Culture". *International Journal of Russian Studies 5*, 2016.

Dashdondov, Ts. *Mongolian Traditions at a Glance*. Ulan Bator: Khokh Sudar Printing Co. Ltd., 2007.

Ercilasun, Ahmet Bican. *"Moğolistan'da Yazıtları Görmek"*. Yeniçağ, 23 Ağustos 2011.

Ergin, Muharrem. *Orhun Abideleri*. MEB Devlet Kitapları, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1979.

Grousset, René. *Bozkır İmparatorluğu*. çev. Dr. Reşat Uzmen (İstanbul: Ötüken Yayınları, 1980); Talat Tekin, *Orhon Yazıtları.* İstanbul: Simurg Yayıncılık, 2003; Khurmetkhan Mukhamadi ve Burkitjan Khurmetkhan, *Anthology of Orkhon Turkic Inscriptions.* Ulan Bator: Shakdariin Bira Ed., 2006.

Gürün, Kâmuran. *Türkler ve Türk Devletleri Tarihi I*. Karacan yayınları, 1981.

Karadağ, Osman. *Stratejinin Yazılı Kaynakları*. İstanbul: Destek Yayınları, 2020.

Marcetic, Branko. "How Washington Hacked Mongolia's Democracy", Jacobin, 29.11.2017, https://jacobin.com/2017/11/mongolia-elections-mccain-international-republican-institute. Erişim tarihi: 28 Mart 2025.

Özgüdenli, Osman G. *"Türkiye'de Moğol Tarihi ve Kültürü Araştırmalarının Doğuşu ve Gelişimi (1923-2017)", Türk Moğol Tarihi.* ed. Kürşat Yıldırım, İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2018.

Öztürk, Ali. *"Avrasya Ekonomi Zirvesi'nde 39 Ülke Beyin Fırtınası Yapacak"*. Hürriyet, 26 Nisan 2009.

Paléologue, Maurice. *L'Art chinois, Paris: Maison Quantin*. 1887. Akt. Léon Cahun, Introduction à l'histoire de L'Asie, Turcs et Mongols, des origines à 1405.

Palmer, James. *The Bloody White Baron: The Extraordinary Story of the Russian Nobleman Who Became The Last Khan of Mongolia*. New York: Basic Books, 2008.

Rasonyi, Laszlo. *Tarihte Türklük.* Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1971.

Rossabi, Morris. *Modern Mongolia: From Khans to Commissars to Capitalists*. Los Angeles: University of California Press, 2005.

Roux, Jean-Paul. *Moğol İmparatorluğu Tarihi*. çev. Aykut Kazancıgil ve Ayşe Bereket, İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2001.

Taşağıl, Ahmet. *Gök-Türkler II.* Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1999.

Taşağıl, Ahmet. *Kök Tengri'nin Çocukları*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2013.

Türkeş Günay, Umay. *Türklerin Tarihi.* 2. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları, 2007.

Wishnick, Elizabeth. *"Mongolia: Bridge or Buffer in Northeast Asia?"*. The Diplomat, 19 Haziran 2019.

Yıldırım, Kürşat. (ed.), Türk-Moğol Tarihi. İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2018.

Yıldırım, Kürşat. *"Erken Devir Türk-Moğol İlişkileri: Türk-Moğol Aile ve Sülaleleri"*. Türk-Moğol Tarihi.

KIZAK

"Cemaat Genelgesi İptal". Cumhuriyet, 19 Mayıs 2014.

"Dışişleri Eski Bakan ve Büyükelçilerinden İtiraz". Hürriyet, 21 Temmuz 2013. https://www.hurriyet.com.tr/gundem/disisleri-eski-bakan-ve-buyukelcilerinden-itiraz-23777474. Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025.

"Dışişleri'nde İsyan". Aydınlık, 14 Ağustos 2012.

"Eski Diplomatlardan Başbakan'a Sert Tepki". Milliyet, 18 Haziran 2010. https://www.milliyet.com.tr/siyaset/eski-diplomatlardan-basbakana-sert-tepki-1252504. Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025.

Cemal, Hasan. *"Erdoğan'ın 'Monşer Kompleksi' Dışişleri'ne Darbe Vuruyor"*. T24, 17 Temmuz 2013.

Davutoğlu, Ahmet. *Stratejik Derinlik*. İstanbul: Küre Yayınları, 2001.

Erdem, Özgür. *Stratejik İflas*. İstanbul: İleri Yayınları, 2014.

Ergun, Serfinaz. *"Dışişlerinde Neler Oluyor?"*. Habertürk, 20 Şubat 2011.

Kıvanç, Ümit. *Pan-İslamcının Macera Kılavuzu.* İstanbul: Birikim Yayınları, 2015.

Kongar, Emre. *"Gezi Direnişi Demokrasi Ruhudur!"*. Cumhuriyet Gezi Özel Eki, Haziran 2017.

Manisalı, Erol. *"Ortadoğu'da Ne Değişti"*. Cumhuriyet, 5 Ağustos 2013.

Özdil, Yılmaz. *"İnsan İçine Çıkabilmek"*. Sözcü, 27 Ağustos 2019.

Yıldızoğlu, Ergin. *"AKP Türkiyesi'nin Yeni İmajı"*. Cumhuriyet, 5 Ağustos 2013.

Zeyrek, Deniz. *"Diplomatları Kim Fişledi?"*. Radikal, 5 Mayıs 2009.

TACİKİSTAN

Anadolu Ajansı, 23 Ocak 2016.

BBC Monitoring, 16 Aralık 2015.

Djalili, Mohammad Reza ve Thierry Kelner, *Yeni Orta Asya Jeopolitiği*. çev. Reşat Uzmen, İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayıncılık, 2009.

Dudoignon, S. A. *"Islam d'Europe? Islam d'Asie? En Eurasie Centrale"*. Notes et Etudes Documentaires 5141-42, 2001.

Gaborieau, M. *L'Islam en Asie du Caucase a la Chine*. Paris: La Documentation française, 2001.

Karaman, Hayrettin. *"Tacikistan Mısır Gibi"*. Yeni Şafak, 31 Ocak 2016.

Karaman, Hayrettin. *"Tacikistan'da Neler Oldu ve Oluyor?"*. Yeni Şafak, 4 Şubat 2016.

Khovar. khovar.tj, 5 Şubat 2016.

Putz, Catherine. *"20 Years Later, Tajikistan Rewrites Civil War History"*. The Diplomat, 28 Haziran 2017.

Regnum.ru, 4 Mart 2016.

Rehorst, Bob ve Wouter Kuijl, *"Foreign Investment and Sovereignty Risks"*. The Diplomat, 24 Mart 2021.

Tojnews, Dialog ve Radio Free Europe/Radio Liberty haber ajanslarının Tacikçe ve Rusya internet siteleri, 23 Ocak 2016.

Yetkin, Murat. *Meraklısı İçin Entrikalar Kitabı*. İstanbul: Doğan Kitap, 2017.

TOZ DUMAN

"FETÖ Dışişleri Bakanlığı'na Nasıl Sızdı?". Hürriyet, 15 Ocak 2017.

CNN Türk, 28 Temmuz 2016.

CNN Türk, 28 Temmuz 2016.

Karadağ, Mustafa. *"Karşı Devrimin Tamamlanması"*. Cumhuriyet, 27 Ocak 2017.

Oran, Baskın. (ed.), *Türk Dış Politikası III*. 2001-2012.

Sevilir Aşan, Hasan. *"Hariciyeye Siyaset Tahribatı"*. Yeni Adana, 28 Mart 2023.

Türkmen, Kaya. *Devlet Terbiyesi*. İstanbul: Siyah Beyaz Yayınları, 2023.

Vodinalı, Hüseyin. *"Monşerlerden Mücahitlere Hariciyemizin Ahvali! Liyakat mi Sadakat mi?"*. Aydınlık, 14 Şubat 2019.

VAGADUGU (OUAGADOUGOU)

Al Bezreh, Aman. *"Niger Coup: France and Russia's Battle for Influence"*. The New Arab, 3 Ağustos 2023.

Arar, A. Asım. *"15 Juillet 2016, Tentative de Putsch en Turquie"*. Le Quotidien, 13-15 Temmuz 2018; *"La Turquie, L'Afrique, Le Burkina Faso"*. Le Quotidien (29 Ekim 2018); *"Comment Les Turcs Ont Résisté a Une Tentative de Coup d'Etat et Se Sont Rapprochés des Burkinabé"*. Le Quotidien, 15 Temmuz 2019; *"L'Ambassadeur de Turquie au Cours d'Une Interview le 16 Octobre 2019"*, LeFaso.net, 16 Ekim 2019; *"La Turquie Offre Environ 120 Millions FCFA a la Commission Electorale Nationale Independante"*. LeFaso.net, 18 Şubat 2020; *"La Communauté Internationale ne Doit Pas Rester Indifferante a la Crise Humanitaire a Idlib dit L'Ambassadeur de Turquie au Burkina Faso"*. LeFaso.net, 5 Mart 2020.

Arar, A. Asım. Özel arşiv. Ekim 1986.

Ataman, Joseph. *"France Will Withdraw its Military Forces from Burkina Faso within a Month"*. CNN 26 Ocak 2023.

Bilgesam, "*Gelecek Vadeden Kıta: Afrika*". Rapor No. 70, İstanbul: Bilgesam Yayınları, Aralık 2015.

Boumama, Said. *Afrika Devriminin Figürleri.* Çev. Şule Ünsaldı, Nota Bene Yayınları, Ankara, 2016.

Cheikh, Abdel Wedoud Ould. *"Tribut et Etat en Afrique"* (basım tarihi ve yeri belirtilmemiş doktora tezi).

Cumhuriyet, 15 Ağustos 2017.

Cumhuriyet, 3 Şubat 2018.

Çomak, Hasret. (ed.), Afrika Politikası.

Diamond, Jared. *Tüfek, Mikrop ve Çelik*. çev. Ülker İnce, Popüler Bilim Kitapları, 7. Baskı, Ankara: Tübitak Yayınları, 2003.

Eke, Hatice. "The Dying Sahara: US Imperialism and Teror in Africa / Jeremy Keenan". *Bilge Strateji 7*, Bahar 2015.

Euronews. 10 Ekim 2023.

Gelecek Vadeden Kıta. Bilgesam.

Hazar, Numan. "Afrika'da Emperyalizm ve Soykırım", *Avrasya İncelemeleri Merkezi*, 13 Eylül 2022. https://avim.org.tr/Blog/AFRIKA-DA-EMPERYALIZM-VE-SOYKIRIM-13-09-2022. Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025.

Hazar, Numan. *Türkiye Afrika İlişkileri;* Hasret Çomak, Caner Sancaktar, Huriye Yıldırım Çınar (ed.), Afrika Politikası, Beta Basım-Yayın, 2017.

Hiers, Wesley ve Andreas Wimmer, *"Is nationalism the cause or consequence of the end of empire?"*, *Nationalism and War*. ed. John A. Hall ve Siniša Malešević, Cambridge University Press, 2013.

http://www.afrikadanismani.com

Liberman, Peter. "Israel and South African Bomb". *The Non-Proliferation Review*, Yaz 2004.

Marshall, Tim. *Prisoners Of Geography*. New York: Scribner, 2016.

Meredith, Martin. *The State of Africa: A History of Fifty Years of Independence*. Londra: Simon and Schuster, 2005; William Easterly, *The White Man's Burden: Why the West's Efforts to Aid the Rest Have Done So Much Ill and So Little Good*. Penguin Books, 2007.

Öktem, Hasan Servet. *"Nijer Darbesi ve Fransa; Türkiye Nerede?"*. Yetkin Report, 14 Ağustos 2023. https://yetkinreport.com/2023/08/14/nijer-darbesi-ve-fransa-turkiye-nerede/. Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025.

Özdeş, Müfit. *Harici Bir Hariciyecinin Not Defteri*. İstanbul: Kaynak Yayınları, 2021.

Öztürk, Hasan. Hatice Eke, "Afrika Birliği Türk Dış Politikası ve İlişkileri Geliştirme". Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, *Bilgesam Analiz*, 6 Mayıs 2016.

Türkmen, Kaya. *Devlet Terbiyesi*. Siyah Beyaz Yayınları, İstanbul, 2023.

Vatanka, Alex. "Iran's Awkward Diplomacy in Africa". *The National Interest*, 23 Mart 2016. https://nationalinterest.org/feature/irans-awkward-diplomacy-africa-15571. Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025.

Vicky, Alain. *"Turkey Moves into Africa, Anatolian Tigers Spawn a New Generation of Entrepreneurs"*. Le Monde Diplomatique, Mayıs 2011.

Wezeman, Siemon T. "Israel Arms Transfer to Sub-Saharan Africa". *SIPRI Background Paper*, 2011.

Yalçın, Soner. *"Kimin Ağzı Bu?"*. Sözcü, 9 Ağustos 2023.

Yavuz, Celalettin. *"Çin'in Dış Politikasında Afrika ve Zenginlikleri"*. World Of Türkiye, 18 Kasım 2023.

BİTİRİRKEN

Amuran, Nurzen. *"Nurzen Amuran Sordu E. Büyükelçi Dr. Faruk Loğoğlu Yanıtladı"*. OdaTV, 10 Mayıs 2020. https://www.odatv.com/yazarlar/nurzen-amuran/nurzen-amuran-sordu-e-buyukelci-dr-faruk-logoglu-yanitladi-183696. Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025.

Arcayürek, Cüneyt. *"Bir Dışişleri Bakanının Yaşadıkları-İhsan Sabri Çağlayangil Anlattı"*. Milliyet, 22 Şubat-12 Mart 1983.

Evren, Gürbüz. *"Neden Dokuz Şehit Daha Verdik"*. VeryansınTV, 13 Ocak 2024. https://www.veryansintv.com/yazar/gurbuz-evren/kose-yazisi/neden-9-sehit-daha-verdik. Erişim tarihi: 1 Temmuz

Günver, Semih. *"8000 Metre Yükseklikte Diplomasi"*. Milliyet, 19-30 Temmuz 1988.

Milliyet, 28 Şubat-17 Mart 1982.

Taner, Haldun. *"Sefir-i Kebirler"*. Milliyet, 16 Mayıs 1982.

Ünal, Müzeyyen Ezel. *Cumhuriyetin Diplomatı Olmak.* İstanbul: İletişim Yayınları, 2023.

Şimdi ve Burada Kurulan ANARŞİ, PREFİGÜRATİF POLİTİKA
Direniş ve Tahayyül Üzerine

Derleyen
Güney Çeğin - İsmail Tufan Yılmaz

Bu kitabın yayın hakkı PHOENIX YAYINEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayınlayıcısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

Şimdi ve Burada Kurulan ANARŞİ, PREFİGÜRATİF POLİTİKA Direniş ve Tahayyül Üzerine

Yayın Yönetmeni: Gülşen Demirci
Derleyen: Güney Çeğin
Editör: İsmail Tufan Yılmaz
Çeviren: Güney Çeğin, İsmail Tufan Yılmaz
Grafik Tasarım: İrem Nur Acar
©Phoenix Yayınevi Tüm Hakları Saklıdır.
Kasım 2025, Ankara
ISBN No: 978-605-7789-73-0
Phoenix Yayınevi-Ünal Sevindik
Yayıncı Sertifika No: 11003
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay-Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Baskı: Vadi Grafik Ltd. Şti.
İvedik Organize Sanayi 1420. Cd. No: 58
Ostim Yenimahalle/Ankara
Sertifika No: 47479
Dağıtım:
Siyasal Kitabevi
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay/Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com

Şimdi ve Burada Kurulan ANARŞİ, PREFİGÜRATİF POLİTİKA

Direniş ve Tahayyül Üzerine

KAYNAKLAR

Ansotegui, Elena. 2018. "Todos somos Marichuy": género, poder y utopía en los zapatistas hoy. *Sociedad y Discurso* 32: 84–102.

Augustine. (1470) 1998. *The city of God against the pagans.* Translated by R.W. Dyson. Cambridge: Cambridge University Press.

Backer, David, Matthew Bissen, Jacques Laroche, Aleksandra Perisic and Jason Wozniak, with Christopher Casuccio, Zane D.R. Mackin, Joe North and Chelsea Szendi Schieder. 2017. "What is horizontal pedagogy? A discussion on dandelions." In *Out of the ruins: The emergence of radical informal learning spaces*, edited by Robert Haworth and John Elmore, 195–222. Oakland, CA: PM Press.

Baker, Mona. 2013. "Translation as an alternative space for political action." *Social Movement Studies* 12, no. 1: 23–47.

———. 2016. "The prefigurative politics of translation in place-based movements of protest." *The Translator* 22, no. 1: 1–21.

Bateson, Gregory. 1972. *Steps to an ecology of mind: Collected essays in anthropology, psychiatry, evolution and epistemology*. New York: Ballantine Books.

Beeman, Jennifer, Nancy Guberman, Jocelyne Lamoureux, Danielle Fournier and Lise Gervais. 2009. "Beyond structures to democracy as culture." *American Behavioral Scientist* 52, no. 6: 867–84.

Boggs, Carl. 1977. "Marxism, prefigurative communism and the problem of workers' control." *Radical America* 6: 99–122.

Bonilla, Yarimar & Jonathan Rosa. 2015. "#Ferguson: digital protest, hashtag ethnography, and the racial politics of social media in the United States." *American Ethnologist* 42, no. 1: 4–17.

Buts, Jan. "Political concepts and prefiguration: a corpus-assisted enquiry into democracy, politics and community." PhD dissertation, University of Manchester, 2019.

Calhoun, Craig. 1993. "'New social movements' of the early nineteenth century." *Social Science History* 17, no. 3: 385–427.

do Carmo, Iris Nery. 2019. "O 'rolê feminista': autonomia e política prefigurativa no campo feminista contemporâneo." *Cadernos Pagu* 57: 1–42.

Casey, Katherine, Maria Lichrou & Lisa O'Malley. 2020. "Prefiguring sustainable living: an ecovillage story." *Journal of Marketing Management* 36, nos. 17-18: 1658–79.

Castells, Manuel. 2008. "The new public sphere: global civil society, communication networks, and global governance." *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 616: 78–93.

———. 2015. *Networks of outrage and hope: social movements in the Internet age*. Cambridge: Polity Press.

Cesarino, Leticia. 2020. "Como vencer uma eleição sem sair de casa: a ascensão do populismo digital no Brasil." *Internet & Sociedade* 1, no. 1: 91–120.

Chen, Katherine K. 2016. "Plan your burn, burn your plan: How decentralization, storytelling, and communification can support participatory practices." *The Sociological Quarterly* 57: 71–97.

Chomsky, Noam. 2012. *Occupy. Reflections on class war, rebellion, and solidarity*. Westfield, NJ: Zuccotti Park Press.

Coleman, E. Gabriella. 2013. *Coding freedom: The ethics and aesthetics of hacking*. Princeton: Princeton University Press.

Deleuze, Gilles & Félix Guattari. 1987. *A thousand plateaus: Capitalism and schizophrenia*. Translated by Brian Massumi. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Deseriis, Marco. 2014. "The people's mic as a medium in its own right: A pharmacological reading." *Communication and Critical/Cultural Studies* 11, no. 1: 42–51.

Downing, John, with Tamara Villarreal Ford, Geneve Gil and Laura Stein. 2001. *Radical media: Rebellious communication and social movements*. Thousand Oaks, CA: Sage.

———. 2003. "The Independent Media Center movement and the anarchist socialist tradition." In *Contesting media power: Alternative media in a networked world*, edited by Nick Couldry and James Curran, 243–50. London: Rowman and Littlefield.

Epstein, Barbara. 1991. *Political protest and cultural revolution: Nonviolent action in the 1970s and 1980s*. Berkeley: University of California Press.

Flesher Fominaya, Cristina. 2014. *Social movements and globalization*: *How protests, occupations and uprisings are changing the world*. New York: Palgrave Macmillan.

———. 2020. *Democracy reloaded: Inside Spain's political laboratory from 15-M to Podemos*. Oxford: Oxford University Press.

Fians, Guilherme. 2021. *Esperanto revolutionaries and geeks: Language politics, digital media and the making of an international community*. London: Palgrave Macmillan.

Firth, Rhiannon. 2019. "Utopianism and intentional communities." In *The Palgrave handbook of anarchism*, edited by Carl Levy and Matthew Adams, 491–510. London: Palgrave Macmillan.

Futrell, Robert & Pete Simi. 2004. "Free spaces, collective identity, and the persistence of U.S. white power activism." *Social Problems* 51, no. 1: 16–42.

Graeber, David. 2002. The new anarchists. *New Left Review* 13: 61–73.

———. 2009. *Direct action: An ethnography*. Oakland: AK Press.

———. 2010. "The rebirth of anarchism in North America, 1957-2007." *Historia Actual Online* 21: 123–31.

———. 2013. *The democracy project: A history, a crisis, a movement*. New York: Random House.

Haenfler, Ross, Brett Johnson and Ellis Jones. 2012. "Lifestyle movements: Exploring the intersection of lifestyle and social movements." *Social Movement Studies* 11, no.1: 1–20.

Ishkanian, Armine & Anita Peña Saavedra. 2019. "The politics and practices of intersectional prefiguration in social movements: The case of Sisters Uncut." *The Sociological Review* 67, no. 5: 985–1001.

Juris, Jeffrey, Michelle Ronayne, Firuzeh Shokooh-Valle & Robert Wengronowitz. 2012. "Negotiating power and difference within the 99%." *Social Movement Studies* 11, nos. 3-4: 434–40.

Kanter, Rosabeth Moss. 1972. *Commitment and community: Communes and utopias in sociological perspective*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Katsiaficas, George. 2006. *The subversion of politics: European autonomous social movements and the decolonization of everyday life*. Oakland, CA: AK Press.

Kelty, Christopher. 2008. *Two bits: The cultural significance of free software*. Durham, N.C.: Duke University Press.

Kokoreff, Michel. 2016. "Nuit debout sur place. Petite ethnographie micropolitique." *Les Temps Modernes* 691, no. 5: 157–76.

Lipset, Seymour Martin & Philip Altbach. 1966. "Student politics and higher education in the United States." *Comparative Education Review* 10, no. 2: 320–49.

Maeckelbergh, Marianne. 2011. "Doing is believing: Prefiguration as strategic practice in the alterglobalization movement." *Social Movement Studies* 10, no. 1: 1–20.

Mandelbaum, Michael. 1982. "Vietnam: the television war." *Daedalus* 111, no. 4: 157–169.

Marx, Karl. & Frederic Engels. (1848) 2015. *The communist manifesto*. Translated by Samuel Moore. London: Penguin Books.

Petray Theresa & Janine Gertz. 2018. "Building an economy and building a nation: Gugu Badhun self-determination as prefigurative resistance." *Global Media Journal – Australian Edition* 12, no. 1: 1–12.

Pignarre, Phillipe & Isabelle Stengers. 2011. *Capitalist sorcery: Breaking the spell*. New York: Palgrave Macmillan.

Pipyrou, Stavroula. 2018. "#MeToo is little more than mob rule vs #MeToo is a legitimate form of social justice." *HAU: Journal of Ethnographic Theory* 8, no. 3: 415–9.

Polletta, Francesca. 2002. *Freedom is an endless meeting: Democracy in American social movements*. Chicago: Chicago University Press.

Postill, John. 2014. "Democracy in an age of viral reality: a media epidemiography of Spain's Indignados movement." *Ethnography* 15, no. 1: 51–69.

Razsa, Maple & Andrej Kurnik. 2012. "The Occupy movement in Žižek's hometown: Direct democracy and a politics of becoming." *American Ethnologist* 39, no. 2: 238–58.

Salmenniemi, Suvi. 2019. "Therapeutic politics: Critique and contestation in the post-political conjuncture." *Social Movement Studies* 18, no. 4: 408–24.

Scholl, Christian. 2016. "Prefiguration." In *Keywords for radicals: The contested vocabulary of late-capitalist struggle*, edited by Kelly Fritsch, Clare O'Connor and A.K. Thompson, 319–25. Oakland: AK Press.

Simons, Tal & Paul Ingram. 2003. "Enemies of the state: The interdependence of institutional forms and the ecology of the kibbutz, 1910-1997." *Administrative Science Quarterly* 48, no. 4: 592–621.

Smith, Joshua. 2010. "The political thought of Sol Tax: The principles of non-assimilation and self-government in action anthropology." *Histories of Anthropology Annual* 6: 129–70.

Snow, David. 2004. "Social movements as challenges to authority: Resistance to an emerging conceptual hegemony." In *Authority in contention*, edited by Daniel Myers & Daniel Cress, 3–25. Amsterdam and Boston, MA: Elsevier.

Stahler-Sholk, Richard. 2010. "The Zapatista social movement: Innovation and sustainability." *Alternatives: Global, Local, Political* 35, no. 3: 269–90.

Swidler, Ann. 1979. *Organizations without authority*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Tarrow, Sidney. 2006. *The new transnational activism*. Cambridge: Cambridge University Press.

Teivainen, Teivo. 2016. "Occupy representation and democratise prefiguration: Speaking for others in global justice movements." *Capital and Class* 40, no. 1: 19–36.

Tormey, Simon. 2012. "Occupy Wall Street: From representation to post-representation." *Journal of Critical Globalisation Studies* 5: 132–7.

Tufekci, Zeynep. "How social media took us from Tahrir Square to Donald Trump." *MIT Technological Review*, 14 Aug 2018. https://www.technologyreview.com/2018/08/14/240325/how-social-media-took-us-from-tahrir-square-to-donald-trump/

Varvarousis, Angelos, Viviana Asara & Bengi Akbulut. 2021. "Commons: A social outcome of the movement of the squares." *Social Movement Studies* 20, no. 3: 292–311.

Wengronowitz, Robert. 2013. "Lessons from Occupy Providence." *The Sociological Quarterly* 54, no. 2: 213–9.

Yang, Guobin. 2016. "Narrative agency in hashtag activism: The case of #BlackLivesMatter." *Media and Communication* 4, no. 4: 13–7.

Yates, Luke. 2015a. "Rethinking prefiguration: Alternatives, micropolitics and goals in social movements." *Social Movement Studies* 14, no. 1: 1–21.

———. 2015b. "Everyday politics, social practices and movement networks: Daily life in Barcelona's social centres." *British Journal of Sociology* 66, no. 2: 236–58.

Kaynaklar

Baker M (2016) *The Prefigurative Politics of Translation in Place-Based Movements of Protest: Subtitling in the Egyptian Revolution.* The Translator 22 (1): 1–21.

Boggs C (1977a) *Marxism, Prefigurative Communism and the Problem of Workers' Control.* Radical America 6: 99–122.

Boggs C (1977b) *Revolutionary Process, Political Strategy, and the Dilemma of Power.* Theory and Society 4 (3): 359–393.

Bonilla Y (2010) *Guadeloupe Is Ours: Prefigurative Politics of the Mass Strike in the French Antilles.* Interventions 12 (1): 125–137.

Breines W (1989 [1982]) *Community and Organization in the New Left 1962-68: The Great Refusal.* New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.

Cohen J (1985) *Strategy or Identity: New Theoretical Paradigms and Contemporary Social Movements.* Social Research 52 (4): 663–716.

Cooper D (2017) *Prefiguring the State.* Antipode 49 (2): 335–356.

Cornell A (2011 [2009]) *Anarchism and the Movement for a New Society.* Anarchist Studies 20: 1–31.

Doherty B and Hayes G (2019) *Tactics and Strategic Action.* In: Snow D, Soule S, Kriesi H, et al. (eds) The Wiley Blackwell Companion to Social Movements. Oxford: Blackwell Publishing, pp.271–288.

Epstein B (1991) *Political Protest and Cultural Revolution.* Berkeley, CA: University of California Press.

Federici S (2012) *Revolution at Point Zero: Housework, Reproduction, and Feminist Struggle.* Oakland, CA: PM Press.

Flesher Fominaya C (2014) *Social Movements and Globalization.* Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Fligstein N and McAdam D (2012) *A Theory of Fields.* Oxford: Oxford University Press.

Forno F and Graziano P (2014) *Sustainable Community Movement Organizations.* Journal of Consumer Culture 14: 139–157.

Franks B (2003) *The Direct Action Ethic: From 59 Upwards.* Anarchist Studies 11 (1): 13–41.

Futrell R and Simi P (2004) *Free Spaces: Collective Identity, and the Persistence of U.S. White Power Activism.* Social Problems 51 (1): 16–42.

Ganz M (2000) *Resources and Resourcefulness: Strategic Capacity in the Unionization of California Agriculture, 1959-1966.* American Journal of Sociology 105: 1003–1062.

Gibson-Graham J (2006) *A Postcapitalist Politics.* Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.

Gordon U (2008) *Anarchy Alive: Anti-Authoritarian Politics from Practice to Theory.* London: Pluto Press.

Gordon U (2018) *Prefigurative Politics between Ethical Practice and Absent Promise.* Political Studies 66: 521–537.

Gorz A (1968) *The Way Forward.* New Left Review 1 (52): 47–66.

Graeber D (2002) *The New Anarchists.* New Left Review 13: 61–73.

Habermas J (1981) *New Social Movements.* Telos 49: 33–37.

Harding E (2015) *Prefiguration Versus the 'Reformist Drift' in the Camp for Climate Action.* Capitalism Nature Socialism 26: 141–157.

Holloway J (2010) *Crack Capitalism.* London: Pluto Press.

Jasper JM (2015) *Playing the Game.* In: Jasper JM and Duyvendak JW (eds) Players and Arenas. Amsterdam: Amsterdam University Press, pp.9–32.

Jeffrey C and Dyson J (2016) *Now: Prefigurative Politics through a North Indian Lens.* Economy and Society 45 (1): 77–100.

Juris JS (2008) *Networking Futures: The Movements against Corporate Globalisation.* Durham, NC: Duke University Press.

Maeckelbergh M (2009) *The Will of the Many.* London: Pluto Press.

Maeckelbergh M (2011) *Doing Is Believing: Prefiguration as Strategic Practice in the Alterglobalization Movement.* Social Movement Studies 10 (1): 1–20.

Magri L (1970) *Problems of the Marxist Theory of the Revolutionary Party.* New Left Review 1: 97–128.

Melucci A (1996) *Challenging Codes: Collective Action in the Information Age.* Cambridge: Cambridge University Press.

Morris AD and Mueller CA (eds) (1992) *Frontiers of Social Movement Research.* New Haven, CT: Yale University Press.

Nepstad SE and Vinthagen S (2012) *Strategic Choices in Cross-National Movements.* In: Maney GM, KutzFlamenbaum RV, Rohlinger DA, et al. (eds) Strategies for Social Change. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press, pp.263–284.

OED Online (2019) 'strategy, n'. Oxford University Press.

Polletta F (1999) *'Free Spaces' in Collective Action.* Theory and Society 28: 1–38.

Polletta F and Hoban K (2016) *Why Consensus? Prefiguration in Three Activist Eras.* Journal of Social and Political Psychology 4 (1): 286–301.

Raekstad P and Gradin SS (2020) *Prefigurative Politics: Building Tomorrow Today.* Cambridge: Polity Press.

Razsa M and Kurnik A (2012) *The Occupy Movement in Žižek's Hometown: Direct Democracy and a Politics of Becoming.* American Ethnologist 39 (2): 238–258.

Rowbotham S, Segal L and Wainwright H (1979) *Beyond the Fragments.* Brecon: Merlin Press.

Schlosberg D and Craven L (2019) *Sustainable Materialism: Environmental Movements and the Politics of Everyday Life.* Oxford: Oxford University Press.

Sitrin M (ed) (2006) *Horizontalism.* Oakland, CA: AK Press.

Smith A, Hargreaves T, Hielscher S, et al. (2016) *Making the most of Community Energies: Three Perspectives on Grassroots Innovation.* Environment and Planning A: Economy and Space 48 (2): 407–432.

Springer S, Ince A, Pickerill J, et al. (2012) *Reanimating Anarchist Geographies.* Antipode 44 (5): 1591–1604.

Srnicek N and Williams A (2015) *Inventing the Future.* New York: Verso.

Stall S and Stoecker R (1998) *Community Organising or Organising Community? Gender and the Crafts of Empowerment.* Gender and Society 12 (6): 729–756.

Swain D (2019) *Not Not but Not Yet: Present and Future in Prefigurative Politics.* Political Studies 67: 47–62.

Van de Sande M (2013) *The Prefigurative Politics of Tahrir Square.* Res Publica 19 (3): 223–239.

Wagner-Pacifici R and Ruggero EC (2019) *Temporal Blindspots in Occupy Philadelphia.* Social Movement Studies. Epub ahead of print 29 May. DOI: 10.1080/14742837.2018.1474096.

Wainwright H (2016) *A New Politics from the Left?* OpenDemocracy, 20 May. Available at: https://www.opendemocracy.net/hilary-wainwright/new-politics-from-left (accessed 10 June 2017).

Wright EO (2010) *Envisioning Real Utopias.* London: Verso.

Yates L (2015) *Rethinking Prefiguration.* Social Movement Studies 14 (1): 1–21.

Kaynaklar

Bakunin, M. 1974. *The reaction in Germany*. In *Michael Bakunin: Selected writings*, ed. A. Lehning, 37–58. New York: Grove Press.

———. 1984. *Die Reaktion in Deutschland*. Hamburg: Edition Nautilus.

———. 1990. *Statism and anarchy*. Trans. M. Schatz. Cambridge: Cambridge University Press.

Beasley-Murray, J. 2001. Lenin in America. *Rethinking Marxism* 13 (3–4): 149–54.

Breines, W. 1982. *Community and organization in the New Left, 1962–1968: The great refusal*. South Hadley, Mass.: J. F. Bergin.

Casarino, C., and A. Negri. 2008. *In praise of the common: A conversation of philosophy and politics*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Casas-Cortés, M. 2014. A genealogy of precarity: A toolbox for rearticulating fragmented social realities in and out of the workplace. *Rethinking Marxism* 26 (2): 206–26.

Crass, C. 2013. *Towards collective liberation: Anti-racist organizing, feminist praxis, and movement building strategy*. Oakland: PM Press.

de Bloois, J., M. Jansen, and F. W. Korsten. 2014. Introduction: From autonomism, to post-Autonomia, from class composition to a new political anthropology? *Rethinking Marxism* 26 (2): 163–77.

Franks, B. 2003. The direct action ethic: From 59 upwards. *Anarchist Studies* 11 (1): 13–41.

———. 2006. *Rebel alliances: The means and ends of contemporary British anarchisms*. Edinburgh and Oakland: AK Press.

Gordon, U. 2008. *Anarchy alive! Anti-authoritarian politics from practice to theory*. London: Pluto.

Graeber, D. 2002. The new anarchists. *New Left Review* 13 (January–February): 61–73.

———. 2009. *Direct action: An ethnography*. Edinburgh: AK Press.

———. 2013. *The democracy project: A history, a crisis, a movement*. London: Allen Lane.

Hardt, M., and A. Negri. 2001. Adventures of the multitude: Response of the authors. *Rethinking Marxism* 13 (3–4): 236–43.

———. 2004. *Multitude: War and democracy in the age of Empire*. London: Penguin.

———. 2009. *Commonwealth*. Cambridge, Mass.: Belknap.

———.2011a. Arabs are democracy's new pioneers. *Guardian*, 24 February. http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2011/feb/24/arabs-democracy-latinamerica.

———. 2011b. The fight for "real democracy" at the heart of Occupy Wall Street. *Foreign Affairs*, 11 October. http://www.foreignaffairs.com/articles/136399/michael-hardt-and-antonio-negri/the-fight-for-real-democracy-at-the-heart-of-occupy-wall-street.

———. 2012. *Declaration*. New York: Argo Navis Author Services.

———. 2015. İmparatorluk (Abdullah Yılmaz, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Harvey, R. 2012. Occupy before and beyond. In *We are many: Reflections on movement strategy from occupation to liberation*, ed. K. Khatib, M. Killjoy, and M. McGuire. Oakland: AK Press.

Howard, N., and K. Pratt-Boyden. 2013. Occupy London as pre-figurative political action. *Development in Practice* 23 (5–6): 729–41.

IWW (Industrial Workers of the World). 2014. *Preamble, constitution, & general bylaws of the Industrial Workers of the World*. Last amended 1 January. http://www.iww.org/PDF/Constitutions/CurrentIWWConstitution.pdf.

Khalil, A. 2011. *Liberation Square*. New York: St Martin's.

Klein, E. 2011. You're creating a vision of the sort of society you want to have in miniature. *Washington Post*, 3 October. www.washingtonpost.com/blogs/ezraklein/post/youre-creating-a-vision-of-the-sort-of-society-you-want-to-have-in-miniature/2011/08/25/gIQAXVg7HL_blog.html.

Kloosterman, J. 1979. Michael Bakoenin, "De reactie in Duitsland": Ter inleiding. In *Voor Arthur Lehning*, ed. M. Hunink, J. Kloosterman, and J. Rogier, 33–82. Baarn: Wereldvenster.

Leier, M. 2006. *Bakunin: The creative passion*. New York: St. Martin's.

Maeckelbergh, M. 2009. *The will of the many: How the alterglobalisation movement is changing the face of democracy*. London: Pluto.

Marshall, P. 1993. *Demanding the impossible: A history of anarchism*. London: Fontana.

McLaughlin, P. 2002. *Mikhail Bakunin: The philosophical basis of his anarchism*. New York: Algora.

Moreiras, A. 2001. A line of shadow: Metaphysics in counter-Empire. *Rethinking Marxism* 13 (3–4): 216–26.

Morfino, V. 2014. The multitudo according to Negri: On the disarticulation of ontology and history. *Rethinking Marxism* 26 (2): 227–38.

Morris, B. 1993. *Bakunin: The philosophy of freedom*. Montreal: Black Rose.

Mouffe, C. 2013. *Agonistics: Thinking the world politically*. London: Verso.

Murphy, T. 2001. Ontology, deconstruction, and empire. *Rethinking Marxism* 13 (3–4): 16–23.

Murphy, T. 2012. *Antonio Negri: Modernity and the multitude*. Cambridge, UK: Polity.

Negri, A. 1991. *The savage anomaly: The power of Spinoza's metaphysics and politics*. Trans. M. Hardt. Minneapolis: University of Minnesota Press.

———. 2005a. *Books for burning: Between civil war and democracy in 1970s Italy*. Trans. A. Bove, E. Emery, and F. Novello, ed. T. Murphy. London: Verso.

———. 2005b. *Time for revolution*. Trans. M. Mandarini. London: Continuum.

———. 2011. *Aykırı Spinoza: Gündem(deki/dışı) Çeşitlemeler.* Çev. N. Çelebioğlu ve E. Canaslan. İstanbul: Otonom Yayıncılık.

Pickerill, J., and J. Krinsky. 2012. Why does Occupy matter? *Social Movement Studies* 11 (3–4): 279–87.

Polletta, F. 2002. *Freedom is an endless meeting: Democracy in American social movements*. Chicago: University of Chicago Press.

Sass, H.-M. 1983. The "transition" from Feuerbach to Marx: A re-interpretation. *Studies in Soviet Thought* 26 (2): 123–42.

Schmidt, M., and L. van der Walt. 2009. *Black flame: The revolutionary class politics of anarchism and syndicalism*. Edinburgh: AK Press.

Shukaitis, S. 2014. Learning not to labor. *Rethinking Marxism* 26 (2): 193–205.

Tarì, M. 2011. *Autonomie! Italie, les années 1970*. Trans. E. Dobenesque. Paris: La Fabrique Éditions.

Tronti, M. 1979. Lenin in England. In *Working class autonomy and the crisis: Italian Marxist texts of the theory and practice of a class movement, 1964–79*, ed. B. Rosser, 1–6. London: Red Notes and CSE Books.

———. 2007. The strategy of refusal. In *Autonomia: Post-political politics*, ed. S. Lotringer and C. Marazzi, 28–35. Los Angeles: Semiotext(e).

van de Sande, M. 2013. The prefigurative politics of Tahrir Square: An alternative perspective on the 2011 revolutions. *Res Publica* 19 (3): 223–39.

Wells, R. 2014. The multitude: Ambivalence and antagonism. *Rethinking Marxism* 26 (2): 239–51.

Kaynaklar

Day, R. (2004) "From Hegemony to Affinity: The Political Logic of the Newest Social Movements." *Cultural Studies* 18(5): 716–48.

Deleuze, G. (2004) *Desert Islands: and other texts 1953–1974*. (Lapoujade, Ed. Taormina, Michael. Trans.) New York: Semiotext(e).

— . (1997) *Negotiations 1972–1990, (*Martin Joughin, Trans.). New York: Columbia University Press; idem, (1990) *Pourparlers.* Paris: Les Éditions de Minuit.

— . (1994) *Difference and Repetition* (Patton, Paul., Trans.) New York: Columbia University Press; idem, (1968) *Différence et répétition*. Paris: Presses Universitaires de France.

Deleuze, G. & Claire Parnet. (1987) *Dialogues*. Tomlinson H. & Habberjam, B. New York: Columbia University Press.

Deleuze, G. Guattari, F. (1994). *What is Philosophy?* (Thomlinson, Hugh & Burchell, Graham., Trans.) New York: Columbia University Press; idem, (1991) *Qu'est-ce que la philosophie?* Paris: Les Éditions de Minuit.

— . (1987) *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia*. (Massumi, Brian. Trans.) Minneapolis: University of Minnesota Press; idem, *Capitalisme et Schizophrénie, tome 2: Mille Plateaux*. Paris: Éditions de Minuit, 1980.

Engels, F. [1872] (1978) "Versus the Anarchists," *The Marx-Engels Reader* (R. Tucker, Ed.). New York: W.W. Norton.

Guattari, F. & Rolnik S. (2008) *Molecular Revolution in Brazil* (Clapshow, Karel & Holmes, Brian. Trans.) New York: Semiotext(e); idem, (1986) *Micropolitica: Cartografias do Desejo*. Petrópolis: Editora Vozes.

Hardt, M. & Negri, A. (2000) *Empire*. Cambridge: Harvard University Press.

May, T. (1994) *The Political Philosophy of Poststructuralist Anarchism*. Pittsburgh: Pennsylvania State University Press.

Newman, S. (2007) "Anarchism, Poststructuralism and the Future of Radical Politics," *SubStance* 113.

Ramírez, G. (2008). *The Fire and the Word: A History of the Zapatista Movement.* San Franscisco: City Lights Publishers.

Subcomandante Insurgente Marcos. (2008) *Beyond Resistance: Everything. An Interview with Subcomandante Insurgente Marcos.* Durham: Paperboat Press.

— . (2004) *Ya Basta! Ten Years of the Zapatista Uprising*. (Vodovnik, Ziga., Ed.). Oakland: AK Press.

Tormey, S. (2006) "'Not in my Name': Deleuze, Zapatismo and the Critique of Representation" *Parliamentary Affairs* 59(1): 138–54.

Kaynaklar

Auerbach E (1984) Scenes from the Drama of European Literature. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.

Berger J (1968) The Nature of Mass Demonstrations. International Socialism, vol. 1 (1st Series), pp.3411– 3412. Available at: https://www.marxists.org/history/etol/newspape/isj/1968/no034/berger.htm.

Blumenfeld J (2013) Postface: Occupation and Revolution. In: Blumenfeld J, Bottici A and Critchley S (eds) The Anarchist Turn. London: Pluto Press, pp.235–246.

Blunden A (2010) An Interdisciplinary Theory of Activity. Leiden: Brill.

Boggs C (1977) Marxism, Prefigurative Communism, and the Problem of Workers' Control. Radical America, vol. 11, no. 6, pp.99–122. Available at: https://libcom.org/library/marxism-prefigurative-communismproblem-workers-control-carl-boggs

Breines W (1982) Community and Organization in the New Left, 1962–1968: The Great Refusal. New York: Praeger.

De Smet B (2015) Dialectical Pedagogy of Revolt, A: Gramsci, Vygotsky, and the Egyptian Revolution. Leiden: Brill.

Dewey J (1973) Means and Ends. In: Trotsky L (ed.) Their Morals and Ours. London: Pathfinder, pp.73–80. Engler P and Engler M (2014) Should We Fight the System or Be the Change? New Internationalist, 4 June. Available at:

https://newint.org/features/web-exclusive/2014/06/04/fight-system-or-be-the-change

Epstein B (1991) Political Protest and Cultural Revolution: Nonviolent Direct Action in the 1970s and 1980s. Berkeley, CA: University of California Press.

Franks B (2006) Rebel Alliances: The Means and Ends of Contemporary British Anarchisms. Oakland, CA: AK Press.

Franks B (2010) Anarchism and the Virtues. In: Franks B and Wilson M (eds) Anarchism and Moral Philosophy. London: Palgrave Macmillan, pp.135–160.

Gordon U (2008) Anarchy Alive: Anti-Authoritarian Politics from Practice to Theory. London: Pluto Press.

Graeber D (2009) Direct Action: An Ethnography. Oakland, CA: AK Press.

Grubacic A (2013) The Anarchist Moment. In: Blumenfeld J, Bottici A and Critchely S (eds) The Anarchist Turn. London: Pluto Press, pp.187–202.

Hoekema D (1986) A Practical Christian Pacifism. The Christian Century, 22 October, pp.917–919.

Holloway J (2010) Crack Capitalism. London: Pluto Press.

Jacoby R (2005) Picture Imperfect. New York: Columbia University Press.

Kant I (1998) Groundwork of the Metaphysics of Morals. Cambridge: Cambridge University Press.

King N (2016) No Borders. London: Zed Books.

Korsgaard C (1996) Creating the Kingdom of Ends. Cambridge: Cambridge University Press.

Maeckelbergh M (2011) Doing Is Believing: Prefiguration as Strategic Practice in the Alterglobalization Movement. Social Movement Studies 10 (1): 1–20.

Marx K (1975) Early Writings. London: Penguin.

Marx K (1998) The German Ideology. New York: Prometheus Books.

Moskovitz L and Garcia-Lorenzo L (2016) Changing the NHS a Day at a Time: The Role of Enactment in the Mobilisation and Prefiguration of Change. Journal of Social and Political Psychology 4 (1): 196–219.

Polletta F (2002) Freedom Is an Endless Meeting. Chicago, IL: University of Chicago Press.

Raekstad P (in press) Revolutionary Practice and Prefigurative Politics: A Clarification and Defence. Constellations.

Rancière J (1991) The Ignorant Schoolmaster. Stanford, CA: Stanford University Press.

Rowbotham S (1979) The Women's Movement and Organising for Socialism. In: Rowbotham S, Segal L and Wainwright H (eds) Beyond the Fragments. London: Merlin Press, pp.21–156.

Srnicek N and Williams A (2015) Inventing the Future: Postcapitalism and a World without Work. London: Verso.

Teivanen T (2016) Occupy Representation and Democratise Prefiguration: Speaking for Others. Capital & Class 40 (1): 19–36.

Trott CD (2016) Constructing Alternatives: Envisioning a Critical Psychology of Prefigurative Politics. Journal of Social and Political Psychology 4 (1): 266–285.

Van de Sande M (2013) The Prefigurative Politics of Tahrir Square – An Alternative Perspective on the 2011 Revolutions. Res Publica 19 (3): 223–239.

Wilding A, Gunn R, Smith R, et al. (2014) Discussion, Occupy and Prefiguration – A Roundtable. Available at:

http://www.heathwoodpress.com/occupy-prefiguration-roundtable-discussion (accessed 28 March 2017).

Yates L (2015) Rethinking Prefiguration: Alternatives, Micropolitics and Goals in Social Movements. Social Movement Studies 14 (1): 1–21.

Kaynaklar

Abiral, B (2015) 'Catastrophic Futures, Anxious Presents: Lifestyle activism and hope in the Permaculture movement in Turkey'. Masters dissertation, Sabancı University

Auerbach, E. (1944/1984) 'Figura', in Scenes from the Drama of European Literature. Manchester University Press.

Baker, M. (2016) 'The Prefigurative Politics of Translation in Place-based Movements of protest', The Translator, 22(1), pp.1-21

Bakunin, M. (1866), 'Revolutionary Catechism'. in Bakunin on Anarchism, ed. S. Dogloff. New York: Knopf.

Bakunin, M. (1871a), 'The Program of the Alliance', in Dogloff.

Bakunin, M. (1871b), 'The Paris Commune and the Idea of the State', in Dogloff.

Bloch, E. (1959/1995) The Principle of Hope (vol. 3), trans. N. Plaice, S. Plaice and P. Knight. Cambridge, MA: MIT Press

Boggs, C. (1977a) 'Marxism, Prefigurative Communism and the Problem of Workers' Control', Radical America 11(6)/12(1), pp.99-122.

Boggs, C. (1977b) 'Revolutionary Process, Political Strategy and the Dilemma of Power', Theory and Society 4(3), pp.359-93

Bookchin, M. (1980) 'Anarchism Past and Present', Comment 1.6.

Bookchin, M. (1995) Social Anarchism and Lifestyle Anarchism: An unbridgeable chasm. Oakland: AK Press

Breines, W. (1980) 'Community and organization: The New Left and Michels' "Iron Law"', Social Problems 27(4), pp.419-429

Breines, W. (1982) Community and Organization in the New Left. New York: Praeger

Brucato, B. (2013) 'Toward a Peak Everything Postanarchism and a Technology Evaluation Schema for Communities in Crisis'. Anarchist Studies 21(1), pp.28-51

Buechler, S. M. (2000) Social Movements in Advanced Capitalism. Oxford University Press.

Carter, J. and D. Morland (2004) 'Anti-capitalism: Are we all anarchists now?' in Anti-capitalist Britain, Gretton: New Clarion Press

Center for Digital Scholarship (n.d.) Radical America – 1967-1999 (online archive).

Cohn, N. (1957) The Pursuit of the Millennium. London: Granada

CrimethInc. (2000) 'Alive in the Land of the dead'. In Days of War, Nights of Love: CrimethInc. for beginners. Olympia, WA: CrimethInc.

Danowski, D. and E. Viveiros de Castro (2017). The Ends of the World. Cambridge: Polity.

Davis, L. (2010) 'Social anarchism or lifestyle anarchism: an unhelpful dichotomy'. Anarchist Studies 18(1), pp.62.

De Lubac, H. (1938/1988) Catholicism: Christ and the common destiny of man. San Francisco: Ignatius Press

Eckhardt, W. (2016) The First Socialist Schism. Oakland: PM Press.

Evans, S. (2009) 'Sons, daughters, and patriarchy: Gender and the 1968 generation'. The American Historical Review 114(2), pp.331-347.

Firth, R. and A. Robinson (2014) 'For the Past Yet to Come: Utopian conceptions of time and becoming'. Time & Society, 23(3), pp.380-401.

Franks, B. (2014) 'Anti-Fascism and the Ethics of Prefiguration'. Affinities 8(1).

Futrell, R. and P. Simi (2004). 'Free Spaces, Collective Identity, and the Persistence of US White Power Activism', Social Problems 51(1), pp.16-42

Goldman, E. (1925) Afterword to My Disillusionment in Russia. Garden City, NY: Doubleday.

Gordon, U. (2008) Anarchy Alive! Anti-authoritarian politics from practice to theory. London: Pluto

Gorz, A. (1968) 'The way forward', New Left Review I/52, pp.47-66.

Groves, C. (2016) *Emptying the future: on the environmental politics of anticipation*. Futures 88. bit.ly/2nww1Dw

Guyer J. (2007) 'Prophecy and the near future: thoughts on macroeconomic, evangelical, an punctuated time'. *American Ethnologist* 34(3): 409–421

Haraway, D. (2016) 'Tentacular Thinking: Anthropocene, Capitalocene Chthulucene'. *e-flux* 75. bit.ly/2oLmB5y

Harvey, W. W., ed. (1857) *Sancti Irenaei episcopi lugdunensis libros quinque adversus haereses*. Cambridge: Typis Academicis. bit.ly/1ONDTsY

Hill, C. (1986) 'The religion of Gerrard Winstanley', in *Collected Essays* (vol.2). Brighton: Harvester

Hodgson, T. (2003) 'Towards Anarchy: The Revolution is Now' (blog post). bit.ly/29wW1t9

Howard, N., and K. Pratt-Boyden (2013) 'Occupy London as pre-figurative political action'. *Development in Practice* 23(5-6), pp.729-41

Hughes, T. et al. (2013) 'Multiscale regime shifts and planetary boundaries'. *Trends in Ecology & Evolution* 28(7), pp.389-395

Ince, A. (2012) *In the shell of the old: Anarchist geographies of territorialisation*. *Antipode* 44.5, pp.1645-66

Jura Federation (1871), 'La Circulaire de Sonvilier', in J. Guillaume (1905) *L'Internationale: Documents et Souvenirs, 1864-1878*. Paris: Société Nouvelle. bit.ly/2oppf3h

Juris, J. (2008) *Networking Futures*. Durham, NC: Duke University Press

Kay, A. (2005) 'A Critique of the Use of Path Dependency in Policy Studies'. *Public Administration* 83(3), pp.553–571

Knott, J. R. (2011) *The Sword of the Spirit*. Eugene, OR: Wipf & Stock

Krøijer, S. (2010) 'Figurations of the Future: On the Form and Temporality of Protests among Left Radical Activists in Europe'. *Social Analysis* 54:3, pp.139–152

Kropotkin, P. (1988) *Act for yourselves. Articles from Freedom, 1886-1907*, eds. N. Walter and H. Becker. London: Freedom

Kropotkin, P. (1886) 'What Revolution Means'. *Freedom* 1(2). bit.ly/29kdEqM

Kuhn, G. (2016) 'Revolution Is More Than a Word: 23 Theses on Anarchism' (blog post). bit.ly/23Y6DB4

Koselleck, R. (1977/2004) 'On the Disposability of History', in *Futures Past*, trans. K. Tribe. New York: Columbia University Press, pp.192-204

Lawrence, C. and Churn, N., eds. (2012) *Movements in Time: Revolution, social justice and times of change*. Newcastle: Cambridge Scholars

Lear, J. (2009) *Radical Hope: Ethics in the face of cultural devastation*. Harvard University Press

Lenin, V. I. (1917) *The State and Revolution*. London: Penguin

Levitas, R. (1990) 'Ernst Bloch on Abstract and Concrete Utopia'. *Utopian Studies* 1:2, pp.13-26

Maeckelbergh, M. (2011) 'Doing is Believing: Prefiguration as strategic practice in the alterglobalization movement'. *Social Movement Studies* 10(1), pp.1-20

Marcuse, H. (1969) *An Essay on Liberation*. Boston: Beacon Press. bit.ly/2aqe1mt

Mason, K. (2014) 'Becoming Citizen Green: Prefigurative politics, autonomous geographies, and hoping against hope'. *Environmental Politics* 23(1), pp.140-158

McAdam, D. and W. H. Sewell (2001) 'It's about time: Temporality in the study of social movements and revolutions'. In *Silence and voice in the study of contentious politics*. Cambridge University Press, pp.89-125

McCowan, T. (2010) 'School democratization in prefigurative form: two Brazilian experiences'. *Education, Citizenship and Social Justice* 5(1), pp.21–41

Miething, D. (2016) *Anarchistische Deutungen der Philosophie Friedrich Nietzsches*. Baden-Baden: Nomos

Migne, J.-P. (1845) *Patrologia Latina*. Paris

Milstein, C. (2000) 'Reclaim the cities: from protest to popular power'. *Perspectives on Anarchist Theory* 4(2). bit.ly/2o0IXhS

Monkey (1999) 'Forest Life' (blog post). bit.ly/2oUPgEb

Portwood-Stacer, L. (2013) *Lifestyle politics and radical activism*. New York: Bloomsbury

Rethmann, P. (2015) 'Internationalism, temporality and hope: a view from Eastern Europe and the Left'. *Social Anthropology* 23(4), pp.480-491

Ringel, F. (2012) 'Towards anarchist futures? Creative presentism, vanguard practices and anthropological hopes'. *Critique of Anthropology* 32(2), pp.173-188

Rossdale, C. (2015). 'Dancing ourselves to death: The subject of Emma Goldman's Nietzschean anarchism'. *Globalizations* 12(1), pp.116-133

Rousselle, D. and S. Evren (2011), eds. *Post-anarchism: a reader*. London: Pluto Press

Rothbard, M. (1990) 'Karl Marx: Communist as religious eschatologist'. *The Review of Austrian Economics* 4, pp.123-179

Routledge, P., A. Cumbers and C. Nativel (2007). 'Grassrooting network imaginaries: Relationality, power, and mutual solidarity in global justice networks'. *Environment and Planning A* 39(11), pp.2575-2592

Sancho, G. R. (2014) 'Networks, insurgencies, and prefigurative politics: A cycle of global indignation'. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies* 20(4), pp.387-401

Shulman, A. K. (1991) 'Women of the PEN: Dances with feminists'. *Women's Review of Books* 9(3), p.13

Siltanen, J., F. Klodawsky, and C. Andrew (2015) '"This is how I want to live my life": An experiment in prefigurative feminist organizing for a more equitable and inclusive city'. *Antipode* 47(1), pp.260-79

Springer, S. (2014) 'Why a radical geography must be anarchist'. *Dialogues in Human Geography* 4(3)

Szerszynski, B. (2002) 'Wild times and domesticated times: the temporalities of environmental lifestyles and politics'. *Landscape and Urban Planning* 61, pp.181–191

Tokar, B. (2003) 'Review of Joel Kovel, The Enemy of Nature'. *Tikkun* 18.1, pp.77-8

Van de Sande, M. (2013) 'The Prefigurative Politics of Tahrir Square – An Alternative Perspective on the 2011 Revolutions'. *Res Publica* 19(3), pp.223-239

Wilkinson, E. (2010) 'What's queer about non-monogamy now?' In *Understanding Non-Monogamies*, eds. M. Barker and D. Langrdridge. London: Routledge

Winstanley, G. (1649/2009) 'The True Levellers Standard Advanced'. In *Complete Works* (vol.2), eds. T. Corns, A. Hughes and D. Loewenstein. Oxford University Press, pp.1-30. bit.ly/1XG2dNc

Yates, L. (2015) 'Rethinking prefiguration: Alternatives, micropolitics and goals in social movements'. *Social Movement Studies* 14(1), pp.1-21

Young, K. and M. Schwartz (2012) 'Can prefigurative politics prevail? The implications for movement strategies in John Holloway's "Crack Capitalism"'. *Journal of Classical Sociology* 12(2), pp.220-39

Kaynaklar

Albert, M. (2012) *Porous borders of anarchist vision and strategy.* In Shannon D, Nocella II AJ, Asimakopoulos J (eds.), *The Accumulation of Freedom: Writings on Anarchist Economics.* Edinburgh: AK Press.

Alperovitz, G. (2005) *America Beyond Capitalism. Reclaiming Our Wealth, Our Liberty, and Our Democracy.* New Jersey, NJ: John Wiley & Son.

Amster, R., DeLeon, A., Fernandez, L.A., Nocella II, A.J., Shannon, D. (2009) *Contemporary Anarchist Studies: An Introductory Anthology of Anarchy in the Academy.* London: Routledge.

Bakunin, M. (1898 [1850]) *Marxism, Freedom and the State.* London: Freedom Press.

Bakunin, M. (1871) *The Capitalist System,* online at http://dwardmac.pitzer.edu; accessed 30 September 2015.

Bey, H. (1985) *T.A.Z.: The Temporary Autonomous Zone, Ontological Anarchy, Poetic Terrorism.* New York: Autonomedia Anti-copyright.

Blackledge, P. (2011) Anarchism, syndicalism and strategy: A reply to Lucien van der Walt. *International Socialism* 131, online at http://isj.org.uk; accessed 30 September 2015.

Blumenfeld, J., Bottici, C., Critchley, S. (eds.) (2013) *The Anarchist Turn.* New York: Pluto Press.

Boggs, C. (1977) Marxism, prefigurative communism, and the problem of workers' control. *Radical America* 11: 99–122.

Bonanno, A.M. (1996) *The Anarchist Tension.* London: Elephant Editions.

Bookchin, M. (1991) *Libertarian Municipalism. An Overview,* online at the Anarchist Library http://theanarchistlibrary.org; accessed 30 September 2015.

Booth, K., Smith, S., Zalewski, M. (eds.) (1996) *International Theory. Positivism and Beyond.* Cambridge: Cambridge University Press.

Bray, M. (2013) *Translating Anarchy. The Anarchism of Occupy Wall Street.* Washington, DC: Zed Books.

Brown, W. (1999) Resisting Left Melancholy. *Boundary 2* 26(3): 19–27.

Bruff, I. (2014) The rise of authoritarian neoliberalism. *Rethinking Marxism* 26(1): 113–29.

Cafruny, A.W., Ryner, M. (eds.) (2003) *A Ruined Fortress? Neoliberal Hegemony and Transformation in Europe.* Lanham: Rowman & Littlefield.

Cleaver, H. (2000) *Reading Capital Politically.* San Francisco, CA: AK Press.

Cox, R.W. (1996) *Approaches to World Order.* Cambridge: Cambridge University Press.

Critchley, S. (2013) Introduction. In Blumenfeld J, Bottici C, Critchley S (eds.), *The Anarchist Turn.* New York: Pluto Press.

Dauvergne, P., LeBaron, G. (2014) *Protest Inc. The Corporatization of Activism.* Cambridge: Polity.

Day, R.J.F. (2005) *Gramsci is Dead. Anarchist Currents in the Newest Social Movements.* London: Pluto Press.

Eckert, L. (2011) Post(-)anarchism and the contrasexual practices of cyborgs in dildotopia. In Heckert J, Cleminson R (eds.), *Anarchism and Sexuality: Ethics, Relationship and Power.* New York: Routledge.

Epstein, B. (2001) Anarchism and the anti-globalization movement. *Monthly Review* 53(4): 1–14.

Featherstone, D. (2012) *Solidarity. Hidden Histories and Geographies of Internationalism.* London: Zed Books.

Ferguson, K.E. (2011) *Emma Goldman. Political Thinking in the Streets.* New York: Rowan and Littlefield.

Gill, S. (2012) Towards a radical concept of praxis. Imperial 'common sense' versus the postmodern Prince. *Millennium: Journal of International Studies* 40(3): 505–24.

Goldman, E. (1927) *Anarchism and Other Essays.* Minneapolis, MN: Filiquarian.

Goodway, D. (2006) *Anarchist Seeds Beneath the Snow. Left-Libertarian Thought and British Writers from William Morris to Colin Ward.* Liverpool: Liverpool University Press.

Goodwin, A. (2008) Anarchism and its critique of Marxism. *Social Anarchism: A Journal of Theory and Practice* 42.

Goodwin, A. (2010) Evolution and anarchism in International Relations. The challenge of Kropotkin's biological ontology. *Global Discourse,* online at http://global-discourse.com; accessed 30 September 2015.

Gordon, U. (2008) *Anarchy Alive. Anti-Authoritarian Politics from Practice to Theory.* Ann Arbor, MI: Pluto Press.

Graeber, D. (2002) The new anarchists. *New Left Review* 13: 61–73.

Graeber, D., Grubačić, A. (2004) Anarchism, or the revolutionary movement of the twenty-first century. Online at http://chicago.indymedia.org; accessed 30 September 2015.

Guerin, D. (1970) *Anarchism. From Theory to Practice.* New York: Monthly Review Press.

Kunkel, B. (2014) *Utopia or Bust. A Guide to the Present Crisis.* London: Verso.

Le Guin, U.K. (2014) Speech at the National Book Foundation's Medal for Distinguished Contribution to American Letters, at the 65th National Book Awards, November 19.

Hammond, J.L. (2015) The anarchism of Occupy Wall Street. *Science & Society* 79(2): 288–313.

Haiven, M., Khasnabish, A. (2014) *The Radical Imagination: Social Movement Research in the Age of Austerity.* London: Zed Books.

Harvey, D. (2012a) *Rebel Cities. From the Right to the City to the Urban Revolution.* London: Verso.

Harvey, D. (2012b) Urban revolution: An interview with David Harvey by J Brissenden and E Lewis. Online at <www.newleftproject.org>; accessed 30 September 2015.

Harvey, D. (2015) 'Listen, Anarchist!' A personal response to Simon Springer's 'Why a radical geography must be anarchist'. Online at http://davidharvey.org; accessed 30 September 2015.

Hay, C. (2002) *Political Analysis. A Critical Introduction.* New York: Palgrave.

Heckert, J., Cleminson, R. (eds.) (2011) *Anarchism and Sexuality. Ethics, Relationships and Power.* New York: Routledge.

Hobsbawm, E. (1973) *Revolutionaries.* London: Weidenfeld and Nicolson.

Holloway, J. (2003) *Change the World Without Taking Power: The Meaning of Revolution Today.* London: Pluto Press.

Holloway, J. (2010) *Crack Capitalism.* London: Pluto Press.

Huke, N., Clua-Losada, M., Bailey, D.J. (2015) Disrupting the European Crisis: A critical political economy of contestation, subversion and escape. *New Political Economy* 20(5): 725–51.

Jessop, B. (1982) *The Capitalist State.* Oxford: Martin Robertson.

Jessop, B. (1990) *State Theory: Putting the Capitalist State in its Place.* Cambridge: Polity Press.

Jessop, B. (2002) *The Future of the Capitalist State.* Cambridge: Polity.

June, N., Wahl, S. (eds.) (2010) *New Perspectives on Anarchism.* New York: Lexington Books.

Keucheyan, R. (2013) *The Left Hemisphere: Mapping Critical Theory Today.* London: Verso.

Kinna, R. (2012) Anarchism, individualism and communism. In Prichard A, Kinna R, Pinta S, Berry D (eds.), *Libertarian Socialism: Politics in Black and Red.* Basingstoke: Palgrave McMillan.

Kinna, R., Prichard, A. (2012) Introduction. In Prichard A, Kinna R, Pinta S, Berry D (eds.), *Libertarian Socialism: Politics in Black and Red.* Basingstoke: Palgrave McMillan.

Kropotkin, P. (2006 [1902]) *Mutual Aid. A Factor of Evolution.* New York: Dover Publications.

Kropotkin, P. (2008 [1892]) *The Conquest of Bread.* Oakland, CA: AK Press.

Landauer, G. (1978) *For Socialism.* New York: Telos.

Landauer, G. (2010) *Revolution and Other Writings. A Political Reader,* trans. Kuhn G. Oakland, CA: PM Press.

Linklater, A. (1992) The question of the next stage in international relations theory. A critical-theoretical point of view. *Millenium* 21(1): 77–98.

MacKay, I. (2008) *An Anarchist FAQ,* online at http://libcom.org; accessed 30 September 2015.

McLaughlin, P. (2010) In defence of philosophical anarchism. In Franks B, Wilson M (eds.), *Anarchism and Moral Philosophy.* Basingstoke: Palgrave.

Niman, M.I. (1997) *People of the Rainbow: A Nomadic Utopia.* Knoxville: University of Tennessee Press.

Oberndorfer, L. (2015) From new constitutionalism to authoritarian constitutionalism: New economic governance and the state of European democracy. In Jaeger J, Springer E (eds.), *Asymmetric Crisis in Europe and Possible Futures.* New York: Routledge.

Overbeek, H. (2004) Transnational class formation and concepts of control: Towards a genealogy of the Amsterdam Project in international political economy. *Journal of International Relations and Development* 7(2): 113–41.

Parker, M., Cheney, G., Fournier, V., Land, C. (2014) The question of organisation: A manifesto for alternatives. *Emphemera: Theory and Politics in Organisation* 14(4): 623–38.

Poulantzas, N. (1978) *State, Power, Socialism.* London: New Left Books.

Price, W. (2006) An Anarchist review of 'Change the World without Taking Power' by John Holloway. Online at http://theanarchistlibrary.org; accessed 30 September 2015.

Price, W. (2013) *The Value of Radical Theory. An Anarchist Introduction to Marx's Critique of Political Economy.* Oakland, CA: AK Press.

Prichard, A. (2010a) Introduction: Anarchism and World Politics. *Millennium: Journal of International Studies* 39(2): 373–80.

Prichard, A. (2010b) The ethical foundations of Proudhon's Republican Anarchism. In Franks B, Wilson M (eds.), *Anarchism and Moral Philosophy.* Basingstoke: Palgrave; pp. 13–32.

Prichard, A., Kinna, R., Berry, D. (2012) *Libertarian Socialism: Politics in Black and Red.* Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Prichard, A., Kinna, R. (2012) Introduction. In Prichard A, Kinna R, Berry D (eds.), *Libertarian Socialism: Politics in Black and Red.* Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Prichard, A. (2013) *Justice, Order and Anarchy: The International Political Theory of Pierre-Joseph Proudhon.* New York: Routledge.

Rossdale, C. (2010) Anarchy is what anarchists make of it. Reclaiming the concept of agency in IR and security studies. *Millennium: Journal of International Studies* 39(2): 483–501.

Rossdale, C. (2015) Dancing ourselves to death: The subject of Emma Goldman's Nietzschean anarchism. *Globalizations* 12(1): 116–33.

Sayer, A. (2009) Who's afraid of critical social science? *Current Sociology* 57(6): 767–86.

Sandbeck, S., Schneider, E. (2014) From the sovereign debt crisis to authoritarian statism: Contradictions of the European state project. *New Political Economy* 19(6): 847–71.

Schmidt, M., Van der Walt, L. (2009) *Black Flame: The Revolutionary Class Politics of Anarchism and Syndicalism.* Oakland, CA: AK Press.

Sears, A. (2007) The end of twentieth century socialism? *New Socialist* 61: 5–9.

Shannon, D., Nocella, J., Asimakopoulos, J. (eds.) (2012) *The Accumulation of Freedom: Writings on Anarchist Economics.* Edinburgh: AK Press.

Shannon, D. (2012) Chopping off the invisible hand: Internal problems with markets and anarchist theory, strategy, and vision. In Shannon D, Nocella J, Asimakopoulos J (eds.), *The Accumulation of Freedom.* Edinburgh: AK Press.

Shields, S., Bruff, I., Macartney, H. (eds.) (2011) *Critical International Political Economy: Dialogue, Debate and Dissensus.* Basingstoke: Palgrave McMillan.

Springer, S. (2014) Why a radical geography must be anarchist. *Dialogues in Human Geography* 4(3): 249–70.

Springer, S. (2015) The limits to Marx: David Harvey and the condition of postfraternity, online at http://progressivegeographies.com; accessed 30 September 2015.

Squatting in Europe Collective (eds.) (2013) *Squatting in Europe: Radical Spaces, Urban Struggles.* Edinburgh: AK Press.

Thomas, P. (1985) *Karl Marx and the Anarchists.* London: Routledge.

Trigona, M. (2012) Occupy, resist, produce! Lessons from Latin America's occupied factories. In Shannon D, Nocella J, Asimakopoulos J (eds.), *The Accumulation of Freedom.* Edinburgh: AK Press.

Van Apeldoorn, B. (2000) Transnational class agency and European governance: The case of the European Round Table of Industrialists. *New Political Economy* 5(2): 157–81.

Van Apeldoorn, B. (2004) Theorizing the transnational: A historical materialist approach. *Journal of International Relations and Development* 7(2): 142–76.

Van der Pijl, K. (2004) Two faces of the transnational cadre under neo-liberalism. *Journal of International Relations and Development* 7(2): 177–207.

Van der Walt, L. (2011) Debating *Black Flame*, revolutionary anarchism and historical Marxism. *International Socialism* 130.

White, R.J., Williams, C.C. (2012) The pervasive nature of heterodox economic spaces at a time of neoliberal crisis: Towards a 'postneoliberal' anarchist future. *Antipode* 44(5): 1625–44.

Wigger, A., Buch-Hansen, H. (2013) Competition, the global crisis and alternatives to neoliberal capitalism: A critical engagement with anarchism. *New Political Science* 35(4): 604–26.

Wigger, A. (2014) A critical appraisal of how an anarchist political economy could look like. *Ephemera: Theory and Politics in Organisation* 14(4): 737–49.

Wigger, A., Horn, L. (2014) Uneven development and political resistance against EU austerity politics. In Pradella L, Marois T (eds.), *Polarizing Development: Alternatives to Neoliberalism and the Crisis.* London: Pluto Press.

Williams, L. (2007) Anarchism revived. *New Political Science* 29(3): 297–312.

Wight, C. (2006) *Agents, Structures and International Relations: Politics as Ontology.* Cambridge: Cambridge University Press.

Wright, E.O. (2010) *Envisioning Real Utopias.* New York: Verso.

Kaynaklar

Adloff, Frank, and Sighard Neckel. 2019. Futures of Sustainability as Modernization, Transformation, and Control: A Conceptual Framework. Sustainability Science 14: 1015-25.

Adloff, Frank, and Sighard Neckel. 2021. Futures of Sustainability: Trajectories and Conflicts. Social Science Information 60 (2): 159-67.

Ahrne, Goran, and Nils Brunsson. 2008. Meta-Organizations. Cheltenham: Edward Elgar.

Amin, Ash. 2014. Lively Infrastructure. Theory, Culture & Society 31 (7/8): 137-61.

Appel, Hannah, Nikhil Anand, and Akhil Gupta, eds. 2018. Introduction: Temporality, Politics, and the Promise of Infrastructure. In The Promise of Infrastructure, 1-38. Durham: Duke University Press.

Avelino, Flor, Lara Monticelli, and Julia M. Wittmayer. 2019. How Transformative Innovation Movements Contribute to Transitions. In Atlas of Social Innovation: A World of New Practices 2, ed. Jürgen Howaldt, Christoph Kaletka, Antonius Schröder, and Marthe Zirngiebl, 70-4. München: Oekom Verlag.

Banerjee, Subhabrata Bobby, John M. Jermier, Ana Maria Peredo, Robert Perey, André Reichel. 2021. Theoretical Perspectives on Organizations and Organizing in a Post-Growth Era. Organization 28 (3): 337-57.

Besio, Cristina, Nadine Arnold, and Dzifa Ametowobla. 2022. Participatory Organisations as Infrastructures of Sustainability? The Case of Energy Cooperatives and Their Ways for Increasing Influence. Historical Social Research 47 (4): 91-113. doi: 10.12759/hsr.47.2022.40.

Boltanski, Luc, and Eve Chiapello. 2005. The New Spirit of Capitalism. London: Verso.

Bosi, Lorenzo, and Lorenzo Zamponi. 2015. Direct Social Actions and Economic Crises: The Relationship between Forms of Action and Socio-Economic Context in Italy. Partecipazione e Conflitto 8 (2): 367-91.

Boyer, Dominic. 2016. Revolutionary Infrastructure. In Infrastructures and Social Complexity: A Companion, ed. Penelope Harvey, Casper Bruun Jensen, and Atsuro Morita, 174-86. New York: Routledge.

Boyer, Dominic. 2018. Infrastructure, Potential Energy, Revolution, In The Promise of Infrastructure, ed. Nikhil Anand, Akhil Gupta, and Hannah Appel, 223-43. Durham: Duke University Press.

Boyer, Dominic. 2022. Infrastructural Futures in the Ecological Emergency: Gray, Green, and Revolutionary. Historical Social Research 47 (4): 48-65. doi: 10.12759/hsr.47.2022.38.

Casey, Katherine, Maria Lichrou, and Lisa O'Malley. 2020. Prefiguring Sustainable Living: An Ecovillage Story. Journal of Marketing Management 36 (17-18): 1658-79. doi: 10.1080/0267257X.2020.1801800.

D'Alisa, Giacomo, Federico Demaria, and Giorgios Kallis. 2015. Degrowth: A Vocabulary for a New Era. Milton Park: Routledge.

D'Alisa, Giacomo, and Giorgios Kallis. 2020. Degrowth and the State. Ecological Economics 169. doi: 10.1016/j.ecolecon.2019.106486.

Dinerstein, Ana Cecilia. 2015. The Politics of Autonomy in Latin America. The Art of Organizing Hope. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Dinerstein, Ana Cecilia. 2017. Co-Construction or Prefiguration? The Problem of the 'Translation' of Social and Solidarity Economy Practices into Policy. In Towards Just and Sustainable Economies, ed. Peter North and Molly Scott Cato, 57-71. Bristol: Policy Press.

Farias, Carine. 2017. That's What Friends Are For: Hospitality and Affective Bonds Fostering Collective Empowerment in an Intentional Community. Organization Studies 38 (5): 577-95.

Forno, Francesca, and Paolo R. Graziano. 2014. Sustainable Community Movement Organizations. Journal of Consumer Culture 14 (2): 139-57.

Forrester, Katrina, and Jedediah Purdy. 2018. Out from Emergency. https://www.dissentmagazine.org/online_articles/out-from-emergency-infrastructureclimate-state-nature-politics (Accessed November 21, 2022).

Gibson-Graham, J. K. 2006. A Postcapitalist Politics. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Giddens, Anthony. 1984. The Constitution of Society: Outline of a Theory of Structuration. Cambridge: Polity Press.

Graeber, David. 2013. The Democracy Project: A History, a Crisis, a Movement. New York: Random House.

Hahnel, Robin, and Erik Olin Wright. 2016. Alternatives to Capitalism: Proposals for a Democratic Economy. London: Verso.

Holloway, John. 2010. Crack Capitalism. London: Pluto Press. Kokkinidis, George. 2015. Spaces of Possibilities: Workers' Self-Management in Greece. Organization 22 (6): 847-71.

Larkin, Brian. 2013. The Politics and Poetics of Infrastructure. Annual Review of Anthropology 42: 327-43.

Larkin, Brian. 2018. Promising Forms: The Political Aesthetics of Infrastructure. In The Promise of Infrastructure, ed. Nikhil Anand, Akhil Gupta, and Hannah Appel, 175-202. Durham: Duke University Press.

Litfin, Karen T. 2014. Ecovillages: Lessons for Sustainable Community. Cambridge: Polity Press.

Maeckelbergh, Marianne. 2009. The Will of the Many: How the Alterglobalization Movement is Changing the Face of Democracy. London: Pluto Press.

Maeckelbergh, Marianne. 2011. Doing Is Believing: Prefiguration as Strategic Practice in the Alterglobalization Movement. Social Movement Studies 10 (1): 1- 20.

Maeckelbergh, Marianne. 2016. The Prefigurative Turn: The Time and Place of Social Movement Practice, In Social Sciences for an Other Politics: Women Theorizing Without Parachutes, ed. Ana Cecilia Dinerstein, 121-34. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

McAdam, Doug, Sidney Tarrow, and Charles Tilly. 2001. Dynamics of Contention. Cambridge: Cambridge University Press.

McCarthy, John D., and Mayer N. Zald. 1977. Resource Mobilization and Social Movements: A Partial Theory. American Journal of Sociology 82 (6): 1212-41.

Minuchin, Leandro. 2021. Prefigurative Urbanization: Politics through Infrastructural Repertoires in Guayaquil. Political Geography 85, doi: 10.1016/ j.polgeo.2020.102316.

Monticelli, Lara. 2018. Embodying Alternatives to Capitalism in the 21st Century. TripleC 16 (2): 501-17.

Monticelli, Lara. 2021. On the Necessity of Prefigurative Politics. Thesis Eleven 167 (1): 99-118. Parker, Martin. 2021. The Romance of Prefiguration and the Task of Organization. Journal of Marketing Management, doi: 10.1080/0267257X.2021. 2006755.

Parker, Martin, George Cheney, Valérie Fournier, and Chris Land, eds. 2014. The Routledge Companion to Alternative Organization. Milton Park: Routledge.

Purdy, Jedediah. 2018. The World We've Built (July 3): https://www.dissentmagazi ne.org/online_articles/world-we-built-sovereign-nature-infrastructure-leviat han (Accessed October 28, 2022).

Purdy, Jedediah. 2019. This Land is Our Land: The Struggle for a New Commonwealth. Princeton: Princeton University Press.

Reckwitz, Andreas. 2002. Toward a Theory of Social Practices: A Development in Culturalist Theorizing. European Journal of Social Theory 5 (2): 243-63.

Reedy, Patrick, Daniel King, and Christine Coupland. 2016. Organizing for Individuation: Alternative Organizing, Politics and New Identities. Organization Studies 37 (11): 1553-73.

Reinecke, Juliane. 2018. Social Movements and Prefigurative Organizing: Confronting Entrenched Inequalities in Occupy London. Organization Studies 39 (9): 1299-321.

Roelvink, Gerda. 2016. Building Dignified Worlds: Geographies of Collective Action. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Schatzki, Theodore R., Karin Knorr Cetina, and Eike von Savigny. 2001. The Practice Turn in Contemporary Theory. London: Routledge.

Schiller-Merkens, Simone. 2020. Scaling Up Alternatives to Capitalism: A Social Movement Approach to Alternative Organizing (in) the Economy. MPIfG Discussion Paper 20/11. Max Planck Institute for the Study of Societies, Cologne. Schiller-Merkens, Simone. 2022. Prefiguring an Alternative Economy: Understanding Prefigurative Organizing and its Struggles. Organization. doi: 10.1177/13505084221124189.

Shove, Elizabeth. 2016. Infrastructures and Practices: Networks beyond the City. In Beyond the Networked City: Infrastructure Reconfigurations and Urban Change in the North and South, ed. Olivier Coutard and Jonathan Rutherford, 242-58. London: Routledge.

Simsa, Ruth, and Marion Totter. 2017. Social Movement Organizations in Spain: Being Partial as the Prefigurative Enactment of Social Change. Qualitative Research in Organizations and Management 12 (4): 280-96.

Sitrin, Marina. 2012. Everyday Revolutions: Horizontalism and Autonomy in Argentina. London: Zed Books.

Szerszynski, Bronislaw. 2022. Infrastructuring as a Planetary Phenomenon: Timescale Separation and Causal Closure in More-Than-Human Systems. Historical Social Research 47 (4): 193-214. doi: 10.12759/hsr.47.2022.44.

Tarrow, Sidney. 1998. Power in Movements: Social Movements and Contentious Politics. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press.

Tarrow, Sidney. 2010. Dynamics of Diffusion: Meachnisms, Institutions, and Scale Shift. In The Diffusion of Social Movements: Actors, Mechanisms, and Political Effects, ed. Rebecca K. Givan, Kenneth M. Robert, and Sarah A. Soule, 204-20. Cambridge: Cambridge University Press.

Vieta, Marcelo. 2020. Workers' Self-Management in Argentina: Contesting NeoLiberalism by Occupying Companies, Creating Cooperatives, and Recuperating Autogestión. Leiden: Brill.

Wright, Erik Olin. 2010. Envisioning Real Utopias. London: Verso.

Wright, Erik Olin. 2013. Transforming Capitalism Through Real Utopias. American Sociological Review 78 (1): 1-25. Wright, Erik Olin. 2019. How to Be an Anticapitalist in the Twenty-First Century. London: Verso.

Yates, Luke. 2015. Rethinking Prefiguration: Alternatives, Micropolitics and Goals in Social Movements. Social Movement Studies 14 (1): 1-21.

Young, Kevin, and Michael Schwartz. 2012. Can Prefigurative Politics Prevail? The Implications for Movement Strategy in John Holloway's Crack Capitalism. Journal of Classical Sociology 12 (2): 220-39.

Zanoni, Patrizia. 2020. Prefiguring Alternatives Through the Articulation of Post-and Anti-Capitalist Politics: An Introduction to Three Additional Papers and a Reflection. Organization 27 (1): 3-16.

Zanoni, Patrizia, Alessia Contu, Stephen Healy, and Raza Mir. 2017. PostCapitalistic Politics in the Making: The Imaginary and Praxis of Alternative Economies. Organization 24 (5): 575-88.

Social Transformation through Prefiguration? A Multi-Political Approach of Prefiguring Alternative Infrastructures.

Kaynaklar

Alcoholics Anonymous. 2024. "12 Steps & 12 Traditions." aanoc.org. https://www.aanoc.org/12-steps-12-traditions/. Accessed July 1, 2024.

Andrews, K. 2016. "The Problem of Political Blackness: Lessons From the Black Supplementary School Movement." *Ethnic and Racial Studies* 39 (11): 2060–2078.

Arani, A. 2020. "Mutual Aid and its Ambivalences: Lessons From Sick and Disabled Trans and Queer People of Color." *Feminist Studies* 46 (3): 653–662.

Assis, M. P., and S. Larrea. 2022. "Exposing Abortion-Related Obstetric Violence through Activism in Latin America and the Caribbean." In *Obstetric Violence: Realities, and Resistance from Around the World*, A. N. Castañeda, N. Hill, and J. J. Searcy, eds. Ontario, Canada: Demeter Press.

Barrera, J. 2004. "The Political Repression of a Chicano Movement Activist: The Plight of Francisco E. 'Kiko' Martínez." In *NACCS Annual Conference Proceedings*. National Association for Chicana and Chicano Studies Archive, San Jose State University ScholarWorks. https://scholarworks.sjsu.edu/naccs/2002-2004/Proceedings/9. Accessed July 1, 2024.

Bayulgen, O. 2008. "Muhammad Yunus, Grameen Bank and the Nobel Peace Prize: What Political Science Can Contribute to and Learn From the Study of Microcredit." *International Studies Review* 10 (3): 525–547.

Beckwith, M., A.-M. Bliuc, and D. Best. 2016. "What the Recovery Movement Tells Us About Prefigurative Politics." *Journal of Social and Political Psychology* 4 (1): 238–251.

Bender, K., K. Saavedra, T. Milligan, et al. 2024. "How Mutual Aid Proliferation Developed Solidarity and Sense of Collective Responsibility in the Early Months of COVID-19." *American Journal of Community Psychology* 73 (3–4): 431–445.

Benton, E., and A. Power. 2021. "Community Responses to the Coronavirus Pandemic: How Mutual Aid Can Help: Case Study Report." *CASEreports*, no. 135. London, UK: Centre for Analysis of Social Exclusion.

Bey, M. 2020. *Anarcho-blackness: Notes toward a Black Anarchism*. Chico, CA: AK Press.

Boggs, C. 1977a. "Marxism, Prefigurative Communism, and the Problem of Workers' Control." *Radical America* 11 (6): 99–122.

Boggs, C. 1977b. "Revolutionary Process, Political Strategy, and the Dilemma of Power." *Theory and Society* 4 (3): 359–393.

Borkman, T. 2008. "The Twelve-step Recovery Model of AA: A Voluntary Mutual Help Association." In *Recent Developments in Alcoholism*, L. Kaskutas and M. Galanter, eds, Vol. 18, 9–35. New York, NY: Springer.

Borkman, T., C. Munn-Giddings, and M. J. Boyce. 2020. "Self-Help/Mutual Aid Groups and Peer Support: A Literature Review." *Voluntaristics Review* 5 (2-3): 1–219.

Chevée, A. 2022. "Mutual Aid in North London During the Covid-19 Pandemic." *Social Movement Studies* 21 (4): 413–419.

Choudhury Lahiri, S. 2024. "Chapter 13: Citizen's Groups and Grassroots Humanitarianism." In *Handbook on Humanitarianism and Inequality*, S. Roth, B. Purkayastha, and T. Denskus, eds, 178–191. Cheltenham, UK: Edward Elgar.

Cooper, D. 2020. "Towards an Adventurous Institutional Politics: The Prefigurative 'as if' and the Reposing of What's Real." *Sociological Review* 68 (5): 893–916.

Daza, F. 2022. "Ukrainian Nonviolent Civil Resistance in the Face of War: Analysis of Trends, Impacts and Challenges of Nonviolent Action in Ukraine Between February and June 2022." https://antiga.novact.org/wp-content/uploads/2022/10/ENG_VF.pdf. Accessed July 1, 2024.

Dhaliwal, P. 2012. "Public Squares and Resistance: The Politics of Space in the Indignados Movement." *Interface: a journal for and about social movements* 4 (1): 251–273.

Drury, J., M. Fernandes-Jesus, G. Mao, E. Ntontis, R. Perach, and D. Miranda. 2022. "How Can Covid Mutual Aid Groups Be Sustained over Time? The UK Experience." In *Psychosocial Perspectives on Community Responses to Covid-19: Networks of Trust and Social Change*, edited by E. O'Dwyer and L. Gustavo Silva Souza. 1st ed. Abingdon, UK: Routledge.

Dyson, J., and C. Jeffrey. 2018. "Everyday Prefiguration: Youth Social Action in North India." *Transactions of the Institute of British Geographers* 43: 573–585.

Earl, J. 2003. "Tanks, Tear Gas, and Taxes: Toward a Theory of Movement Repression." *Sociological Theory* 21 (1): 44–68.

Edwards, B., J. McCarthy, and D. R. Mataic. 2018. "Resources and Social Movement Mobilization." In *The Blackwell Companion to Social Movements*, D. A. Snow, S. A. Soule, and H. P. Kriesi, eds, 116–153. Oxford, UK: Blackwell.

Endris, G. S., P. Kibwika, J. Y. Hassan, and B. B. Obaa. 2017. "Harnessing Social Capital for Resilience to Livelihood Shocks: Ethnographic Evidence of Indigenous Mutual Support Practices Among Rural Households in Eastern Ethiopia." *International Journal of Population Research*: 1–26.

England, E. 2022. "Homelessness Is a Queer Experience: Utopianism and Mutual Aid as Survival Strategies for Homeless Trans People." *Housing Studies*: 1–18.

Fechter, A. M., and A. Schwittay. 2019. "Citizen Aid: Grassroots Interventions in Development and Humanitarianism." *Third World Quarterly* 40 (10): 1769–1780.

Finch, A. K. 2022. "Black Feminism and the Practice of Care." *Palimpsest* 11 (1): 1–41.

Firth, R. 2021. "Mutual Aid, Anarchist Preparedness and COVID-19." In *Coronavirus, Class and Mutual Aid in the United Kingdom*, J. Preston and R. Firth, eds, 57–111. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan.

Firth, R. 2022. *Disaster Anarchy: Mutual Aid and Radical Action*. London, UK: Pluto Press.

Ford, M., and V. Honan. 2019. "The Limits of Mutual Aid: Emerging Forms of Collectivity Among App-Based Transport Workers in Indonesia." *Journal of Industrial Relations* 61 (4): 528–548.

Franks, B. 2018. "Prefiguration." In *Anarchism*, B. Franks, N. Jun, and L. Williams, eds, 28–43. Abingdon, UK: Routledge.

Freeman, J. 1972. "The Tyranny of Structurelessness." *Berkeley Journal of Sociology* 17: 151–164.

Gahman, L. 2017. "Building a World Where Many Worlds Fit: Indigenous Autonomy, Mutual Aid, and an (Anti-capitalist) Moral Economy of the (Rebel) Peasant." In *Sustainable Food Futures: Multidisciplinary Solutions*, J. Duncan and M. Bailey, eds, 103–116. Abingdon, UK: Routledge.

García-Bryce, I. 2003. "Politics by Peaceful Means: Artisan Mutual Aid Societies in Mid-Nineteenth-Century Lima, 1860-1879." *Americas* 59 (3): 325–345.

Gerrard, J. 2011. "Gender, Community and Education: Cultures of Resistance in Socialist Sunday Schools and Black Supplementary Schools." *Gender and Education* 23 (6): 711–727.

Gerrard, J. 2012. "Self Help and Protest: The Emergence of Black Supplementary Schooling in England." *Race, Ethnicity and Education* 16 (1): 32–58.

Gibson, M. R. 2013. "The Anarchism of the Occupy Movement." *Australian Journal of Political Science* 48 (3): 335–348.

Glassman, H. S., P. Rhodes, and N. Buus. 2020. "A Critical Review of Qualitative Interview Studies With Alcoholics Anonymous Members." *Substance Use & Misuse* 55 (3): 387–398.

Gordon, C. 2024. "Learning Mutual Aid: Food Justice Public Pedagogy and Community Fridge Organizing Online." *Journal of Applied Communication Research* 52 (2): 158–178.

Gordon, U. 2009. "Dark Tidings: Anarchist Politics in the Age of Collapse." In *Contemporary Anarchist Studies*, R. Amster, A. DeLeon, L. Fernandez, A. J. Nocella, and D. Shannon, eds. London, UK: Routledge.

Hayes, K., and M. Kaba. 2023. *Let This Radicalize You: Organizing and the Revolution of Reciprocal Care.* Chicago, IL: Haymarket Books.

Hoang, L. A., J.-C. Castella, and P. Novosad. 2006. "Social Networks and Information Access: Implications for Agricultural Extension in a Rice Farming Community in Northern Vietnam." *Agriculture and Human Values* 23 (4): 513–527.

Hobart, H. I. J. K., and T. Kneese. 2020. "Radical Care: Survival Strategies for Uncertain Times." *Social Text* 38 (1): 1–16.

Holguín-Veras, J., M. Jaller, and T. Wachtendorf. 2012. "Comparative Performance of Alternative Humanitarian Logistic Structures After the Port-Au-Prince Earthquake: ACEs, PIEs, and CANs." *Transportation Research Part A: Policy and Practice* 46 (10): 1623–1640.

Ince, A. 2012. "In the Shell of the Old: Anarchist Geographies of Territorialisation." *Antipode* (45): 1645–1666.

Iveson, K., and M. Riboldi. 2024. "Navigating the Dilemmas of Mutual Aid: International Student Organising in Sydney During the COVID-19 Pandemic." *Geographical Research* 62 (2): 233–247.

Jun, N., and M. Lance. 2020. "Anarchist Responses to a Pandemic: The COVID-19 Crisis as a Case Study in Mutual Aid." *Kennedy Institute of Ethics Journal* 30 (3–4): 361–378.

Jupp, E. 2022. *Care, Crisis and Activism: The Politics of Everyday Life.* Bristol, UK: Policy Press.

Kinna, R. 1995. "Kropotkin's Theory of Mutual Aid in Historical Context." *International Review of Social History* 40 (2): 259–283.

Kropotkin, P. A. 1902/2009. *Mutual Aid: A Factor of Evolution.* theanarchistlibrary.org. http://www.naturaepsiche.it/fileadmin/img/P.*Kropotkin_Mutual_Aid_A_Factor_of_Evolution*.pdf. Accessed, July 1, 2024.

Kropotkin, P. A. 1910/2024. "Anarchism." theanarchistlibrary.org. https://theanarchistlibrary.org/library/petr-kropotkin-anarchism-from-the-encyclopaedia-britannica. Accessed, October 11, 2024.

Lachowicz, K., and J. Donaghey. 2022. "Mutual Aid versus Volunteerism: Autonomous PPE Production in the Covid-19 Pandemic Crisis." *Capital & Class* 46 (3): 427–447.

Littman, D. M., M. Boyett, K. Bender, et al. 2022. "Values and Beliefs Underlying Mutual Aid: An Exploration of Collective Care During the COVID-19 Pandemic." *Journal of the Society for Social Work and Research* 13 (1): 89–115.

Maddox, T. 2022. "Women Were Always There…: Caribbean Immigrant Women, Mutual Aid Societies, and Benevolent Associations in the Early Twentieth Cen-

tury." In *Gender and Migration in Historical Perspective: Institutions, Labour and Social Networks, 16th to 20th Centuries*, B. Zucca Micheletto, ed. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan.

Maeckelbergh, M. 2011. "Doing Is Believing: Prefiguration as Strategic Practice in the Alterglobalization Movement." *Social Movement Studies* 10 (1): 1–20.

Mao, G., M. Fernandes-Jesus, E. Ntontis, and J. Drury. 2021. "What Have We Learned About COVID-19 Volunteering in the UK? A Rapid Review of the Literature." *BMC Public Health* 21 (1): 1470.

Matsuzaka, S. 2018. "Alcoholics Anonymous Is a Fellowship of People: A Qualitative Study." *Alcoholism Treatment Quarterly* 36 (2): 152–178.

Matthews, N. 1995. "Feminist Clashes With the State: Tactical Choices by State-Funded Rape Crisis Centers." In *Feminist Organizations: Harvest of the New Women's Movement*, M. M. Ferree and P. Y. Martin, eds, 291–305. Philadelphia, PA: Temple University Press.

Maylor, U., A. Rose, S. Minty, A. Ross, T. Issa, and K. A. Kuyok. 2013. "Exploring the Impact of Supplementary Schools on Black and Minority Ethnic Pupils' Mainstream Attainment." *British Educational Research Journal* 39 (1): 107–125.

McAdam, D., S. Tarrow, and C. Tilly. 2003. *Dynamics of Contention. Social Movement Studies* 2 (1): 99–102.

McKane, R. G., P. T. Greiner, and D. Pellow. 2024. "Mutual Aid as a Praxis for Critical Environmental Justice: Lessons From W.E.B. Du Bois, Critical Theoretical Perspectives, and Mobilising Collective Care in Disasters." *Antipode* 56 (2): 581–602.

McKay, I. 2008. "Mutual Aid: An Introduction and Evaluation." *Anarchist Writers: Anarchist Analysis & the Anarchist FAQ*, May 27. https://anarchism.pageabode.com/mutual-aid-an-introduction-and-evaluation/. Accessed, October 11, 2024.

McRuer, R. 2018. *Crip Times: Disability, Globalization, and Resistance,* Vol. 1. New York, NY: NYU Press.

Mia, M. A., H. A. Lee, V. Chandran, R. Rasiah, and M. Rahman. 2017. "History of Microfinance in Bangladesh: A Life Cycle Theory Approach." *Business History* 61 (4): 703–733.

Mirza, H. S., and D. Reay. 2000. "Spaces and Places of Black Educational Desire: Rethinking Black Supplementary Schools as a New Social Movement." *Sociology* 34 (3): 521–544.

Moraes, C., J. Santos, and M. P. Assis. 2020. "We Are in Quarantine but Caring Does Not Stop: Mutual Aid as Radical Care in Brazil." *Feminist Studies* 46 (3): 639–652.

Mould, O., J. Cole, A. Badger, and P. Brown. 2022. "Solidarity, Not Charity: Learning the Lessons of the COVID-19 Pandemic to Reconceptualise the Radicality of Mutual Aid." *Transactions of the Institute of British Geographers* 47 (4): 866–879.

Nachman, J. R., L. M. C. Hayhurst, and R. Wang. 2023. "Bicycling for Mutual Aid: Centering Racialized and 2SLGBTQ+ Cyclists in Toronto." *Urban, Planning and Transport Research* 11 (1).

O'Dwyer, E., L. G. S. Souza, and N. Beascoechea-Seguí. 2022. "Rehearsing post-Covid-19 Citizenship: Social Representations of UK Covid-19 Mutual Aid." *British Journal of Social Psychology* 61 (4): 1245–1262.

O'Halloran, S. 2005. "Symmetry in Interaction in Meetings of Alcoholics Anonymous: The Management of Conflict." *Discourse & Society* 16 (4): 535–560.

Onda, M. 2013. "Mutual Help Networks and Social Transformation in Japan." *American Journal of Economics and Sociology* 72 (3): 531–564.

Palm, F. 2021. "Working the Self: Truth-Telling in the Practice of Alcoholics Anonymous." *Human Studies* 44 (1): 103–120.

Piepzna-Samarasinha, L. L. 2018. *Care Work: Dreaming Disability Justice.* Vancouver, Canada: Arsenal Pulp Press.

Polletta, F. 1999. "Free Spaces in Collective Action." *Theory and Society* 28 (1): 1–38.

Puar, J. K. 2017. *The Right to Maim: Debility, Capacity, Disability.* Durham, NC: Duke University Press.

Puig de la Bellacasa, M. 2010. "Ethical Doings in Naturecultures." *Ethics, Place & Environment* 13 (2): 151–169.

Reese, A. M., and S. A. Johnson. 2022. "We All We Got." *Environment and Society* 13 (1): 27–42.

Richey, L. A. 2018. "Conceptualizing 'Everyday Humanitarianism': Ethics, Affects, and Practices of Contemporary Global Helping." *New Political Science* 40 (4): 625–639.

Roth, S., and C. Saunders. 2023. *Organising for Change.* Bristol, UK: Bristol University Press.

Santiago Ortiz, A., A. Navarro Pérez, P. Agosto Ortiz, C. Cruz González, and M. Román Oyola. 2022. "'La Solidaridad No Perece': Community Organizing, Political Agency, and Mutual Aid in Puerto Rico." *Curriculum Inquiry* 52 (3): 337–350.

Schiller-Merkens, S., and A. Machin. 2023. "Knowing Food: Sustainability Politics, Food Policy Councils and the Co-production of Knowledge." *International Journal of Politics, Culture, and Society* 36 (3): 311–328.

Shantz, J. 2013. *Commonist Tendencies: Mutual Aid beyond Communism.* Brooklyn, NY: Punctum Books.

Smilges, J. L. 2023. *Crip Negativity.* Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.

Smith, C. B. R. 2011. "Harm Reduction as Anarchist Practice: A Users Guide to Capitalism and Addiction in North America." *Critical Public Health* 22 (2): 209–221.

Soto, I. R. 2020. "Mutual Aid and Survival as Resistance in Puerto Rico." *NACLA Report on the Americas* 52 (3): 303–308.

Spade, D. 2020a. *Mutual Aid: Building Solidarity during This Crisis (And the Next).* New York, NY: Verso Books.

Spade, D. 2020b. "Solidarity Not Charity: Mutual Aid for Mobilization and Survival." *Social Text* 38 (1): 131–151.

Subcomandante Insurgente Moisés. 2023. "Novena Parte: La Nueva Estructura de la Autonomía Zapatista." *Enlace Zapatista.* Accessed, November 13, 2024. https://enlacezapatista.ezln.org.mx/2023/11/12/novena-parte-la-nueva-estructura-de-la-autonomia-zapatista/.

Swann, T. 2023. "Anarchist Technologies: Anarchism, Cybernetics and Mutual Aid in Community Responses to the COVID-19 Crisis." *Organization* 30 (1): 193–209.

Tattersall, A., and K. Iveson. 2024. "PREFIGURING PRAGMATICALLY? Prefigurative Politics and the Constellation of People Power Strategies for Winning Affordable Housing in Cape Town." *International Journal of Urban and Regional Research* 48 (3): 423–441.

Trombley, C. 2024. "Get God or Get Out: Barriers the Nonreligious Face in Alcoholics Anonymous." *Journal of Substance Use*: 1–5.

Valverde, M. 1998. *Diseases of the Will: Alcohol and the Dilemmas of Freedom.* Cambridge, UK: Cambridge University Press.

van de Sande, M. 2013. "The Prefigurative Politics of Tahrir Square – An Alternative Perspective on the 2011 Revolutions." *Res Publica* 19: 223–239.

Vasudevan, A. 2015. *The Autonomous City: Towards a Critical Geography of Occupation. Progress in Human Geography* 39 (3): 316–337.

Wallace, D., and R. Joseph-Salisbury. 2022. "How, Still, Is the Black Caribbean Child Made Educationally Subnormal in the English School System?" *Ethnic and Racial Studies* 45 (8): 1426–1452.

Wein, T. 2020. "How Mutual Aid Might Change Britain." https://dignityproject.net/our-research/mutual-aid-in-the-uk/. Accessed July 1, 2024.

Welch, A. 2021. "Root Networks of Radical Care: Mutual Aid in Minneapolis Abolitionist Movement." *Tapestries: Interwoven Voices of Local and Global Identities* 10 (1).

Whatcott, J. 2021. "Crip Collectivity beyond Neoliberalism in Octavia Butler's *Parable of the Sower*." *Laterality* 10 (1).

Wigger, A., and H. Buch-Hansen. 2013. "Competition, the Global Crisis, and Alternatives to Neoliberal Capitalism: A Critical Engagement with Anarchism." *New Political Science* 35 (4): 604–626.

Yamaoka, Y. 1998. "On the History of the Nonprofit Sector in Japan." In *The Nonprofit Sector in Japan*, T. Yamamoto, ed. Manchester, UK: Manchester University Press.

Yates, L. 2014. "Rethinking Prefiguration: Alternatives, Micropolitics and Goals in Social Movements." *Social Movement Studies* 14 (1): 1–21.

Yates, L. 2021. "Prefigurative Politics and Social Movement Strategy: The Roles of Prefiguration in the Reproduction, Mobilisation and Coordination of Movements." *Political Studies* 69 (4): 1033–1052.

Zhang, T. 2024. "Experience Together Online and Help Each Other Offline: An Exploration of Social Media Co-experience and Social Identification as Predictors of Mutual Aid Behaviour During the COVID-19 Lockdown." *Current Psychology* 43 (11): 9969–9979.

Kaynaklar

Abul-Magd, Zeinab. 2012. *Occupying Tahrir Square: the myths and the realities of the Egyptian revolution*. *The South Atlantic Quarterly* 111: 565–572.

BikyaMasr.com. 2011. *A gay voice from Egypt's Tahrir Square*. BikyaMasr.com. http://bikyamasr.com/wordpress/?p=27754. Accessed 1 October 2012.

Breines, Wini. 1982. *Community and organization in the New Left, 1962–1968: The great refusal*. New York: Praeger.

Butler, Judith. 2012. *Bodies in public*. In *Occupy! Scenes from occupied America*, ed. Astra Taylor, Keith Cessen et al., London: Verso.

Debusmann, Bernd and Mark Egan. 2011. *CBS reporter Lara Logan sexually assaulted in Egypt*. Reuters.com. http://www.reuters.com/article/2011/02/15/us-lara-logan-idUSTRE71E7A520110215. Accessed 12 October 2012.

El Gundy, Zeinab. 2012. *Twitter's role in revolutionary Egypt—isolation or connection? Ahram Online*. http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/114/32610/Egypt/-January-Revolution-continues/Twitters-role-in-revolutionary-Egypt-isolation-or.aspx. Accessed 1 October 2012.

Elsahed, Mohamed. 2011. *Tahrir Square; social media, public space*. Designobserver.com. http://places.designobserver.com/entry.html?entry=25108. Accessed 1 October 2012.

El-Wardani, Lina. 2011. *Egypt 25 January: what's next?* AhramOnline.org. http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/5112/Egypt/Politics-/Egypt–January-Revolution-Whats-next.aspx. Accessed 7 March 2013.

Fathi, Yasmine. 2011. *In Egypt's Tahrir Square: life is a battlefield*. AhramOnline.org. http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/5187/Egypt/Politics-/In-Egypts-Tahrir-Square-Life-is-a-battlefield.aspx. Accessed 1 October 2012.

Franks, Benjamin. 2003. *The direct action ethic from 59 upwards*. *Anarchist Studies* 11: 13–41.

Franks, Benjamin. 2006. *Rebel alliances: the means and ends of contemporary British anarchisms*. Edinburgh/Oakland: AK Press.

Gordon, Uri. 2008. *Anarchy alive!: Anti-authoritarian politics from practice to theory*. London: Pluto Press.

Graeber, David. 2002. *The new anarchists*. *New Left Review* 13: 61–73.

Graeber, David. 2009. *Direct action: an ethnography*. Edinburgh/Oakland: AK Press.

Hardt, Michael, and Antonio Negri. 2000. *Empire*. Cambridge: Harvard University Press.

Hardt, Michael, and Antonio Negri. 2004. *Multitude: war and democracy in the age of Empire*. London/New York: Penguin Press.

Hardt, Michael, and Antonio Negri. 2009. *Commonwealth*. Cambridge: Harvard University Press.

Hardt, Michael, and Antonio Negri. 2011. *Arabs are democracy's new pioneers*. The Guardian. http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2011/feb/24/arabs-democracy-latin-america. Accessed 1 October 2012.

Holloway, John. 2010. *Crack capitalism*. London: Pluto Press.

Karawya, Fayrouz. 2012. *Mother, wife, artist and a revolutionary*. *EgyptIndependent.com*. http://www.egyptindependent.com/opinion/mother-wife-artist-and-revolutionary. Accessed 1 October 2012.

Khalil, Ashraf. 2011. *Liberation Square: Inside the Egyptian revolution and the rebirth of a nation*. New York: St. Martin's Press.

Kitchen, Nicholas. 2012. *Executive summary*. In *After the Arab Spring: Power change in the Middle East?* ed. Nicholas Kitchen, London: LSE.

Klein, Ezra. 2011. *You're creating a vision of the sort of society you want to have in miniature*. *The Washington Post*. www.washingtonpost.com/blogs/ezra-klein/post/youre-creating-a-vision-of-the-sort-of-society-you-want-to-have-in-miniature/2011/08/25/gIQAXVg7HL_blog.html. Accessed 1 October 2012.

Lawson, George. 2012. *The Arab uprisings: revolution or protests?* In *After the Arab Spring: Power change in the Middle East?* ed. Nicholas Kitchen, London: LSE.

Maeckelbergh, Marianne. 2009. *The will of the many: How the alterglobalisation movement is changing the face of democracy*. London: Pluto Press.

Mason, Paul. 2012. *Why it's kicking off everywhere: The new global revolutions*. London: Verso.

Morozov, Evgeny. 2012. *Facebook and Twitter are just places revolutionaries go to*. *The Guardian*. http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2011/mar/07/facebook-twitter-revolutionaries-cyber-utopians. Accessed 15 December 2012.

Rosanvallon, Pierre. 2008. *Counter-democracy: Politics in an age of distrust*. Trans. Arthur Goldhammer. Cambridge: Cambridge University Press.

Ross, Carne. 2011. *The leaderless revolution: How ordinary people will take power and change politics in the 21st century*. London: Simon and Schuster.

Shatz, Adam. 2012. *Whose Egypt? The London Review of Books* 34: 15–17.

Wolf, Naomi. 2011. *The Middle East's feminist revolution*. Projectsyndicate.org. http://www.projectsyndicate.org/commentary/wolf33/English. Accessed 1 October 2012.

Kaynaklar

Bey, H. (1991). *The temporary autonomous zone, ontological anarchy, poetic terrorism: Anarchy and conspiracy*. Brooklyn, NY: Autonomedia.

Boggs, C. (1977). Marxism, prefigurative communism and the problem of workers' control. *Radical America, 6*(Winter), 99–122.

Breines, W. (1989). *Community and organization in the New Left 1962–68: The great refusal*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.

Burns, T. (1961/1962). Micropolitics: Mechanisms of institutional change. *Administrative Science Quarterly, 6*, 257–281.

Calhoun, C. (1993). 'New social movements' of the early nineteenth century. *Social Science History, 17*, 385–427.

Calvert, G., & Neiman, C. (1971). *A disrupted history: The new left and the new capitalism*. New York, NY: Random House.

Chatterton, P. (2010). So what does it mean to be anti-capitalist? Conversations with activists from urban social centres. *Urban Studies, 47*, 1205–1224.

de Paula Fernández Gómez, F. (2010). *Okupació a Catalunya, 1984–2009*. Barcelona: Anomia.

Doherty, B. (1999). Paving the way: The rise of direct action against road-building and the changing character of British environmentalism. *Political Studies, 47*, 275–291.

Epstein, B. (1991). *Political protest and cultural revolution*. Berkeley: University of California Press.

Franks, B. (2003). The direct action ethic: From 59 upwards. *Anarchist Studies, 11*, 13–41.

Futrell, R., & Simi, P. (2004). Free spaces: Collective identity, and the persistence of U.S. white power activism. *Social Problems, 51*, 16–42.

Giddens, A. (1991). *Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age*. Stanford, CA: Stanford University Press.

Gillan, K. (2008). Understanding meaning in movements: A hermeneutic approach to frames and ideologies. *Social Movement Studies, 7*, 247–263.

Glass, P. (2010). Everyday routines in free spaces: Explaining the persistence of the Zapatistas in Los Angeles. *Mobilization, 15*, 199–216.

González, R. (2011). *Xarxes crítiques i polítiques públiques: els impactes del moviment per l'okupació a Catalunya i Madrid (1984–2009)*

(Unpublished doctoral dissertation). Universitat Autònoma de Barcelona, Barcelona. Retrieved from http://www.tesisenred.net/bitstream/handle/10803/48643/rgg1de1.pdf?sequence=1

Gorz, A. (1968). The way forward. *New Left Review, I*, 47–66.

Graeber, D. (2002). A movement of movements: The new anarchists. *New Left Review, 13*, 61–73.

Hardt, M., & Negri, A. (2000). *Empire*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Herreros, T. (2004). Movimiento de las okupaciones y movimientos sociales: elementos de análisis para el caso de Cataluña. In R. Adell Argilés & M. Martínez (Eds.), ¿Dónde están las llaves? El movimiento okupa: prácticas y contextos sociales (pp. 129–150). Barcelona: Catarata.

Juris, J. S. (2008). *Networking futures: The movements against corporate globalisation*. Durham, NC: Duke University Press.

Juris, J. S. (2012). Reflections on #occupy everywhere: Social media, public space, and emerging logics of aggregation. *American Ethnologist, 39*, 259–279.

Maeckelbergh, M. (2009). *The will of the many: How the alterglobalisation movement is changing the face of democracy*. London: Pluto Press.

Maeckelbergh, M. (2011). Doing is believing: Prefiguration as strategic practice in the alterglobalization movement. *Social Movement Studies, 10*(1), 1–20.

Martínez, M. (2002). *Okupaciones de viviendas y centros sociales*. Barcelona: Virus.

Melucci, A. (1996). *Challenging codes: Collective action in the information age*. Cambridge: Cambridge University Press.

Mudu, P. (2004). Resisting and challenging neoliberalism: The case of social centers. *Antipode, 36*, 917–941.

Polletta, F. (1999). 'Free spaces' in collective action. *Theory and Society, 28*, 1–38.

Portwood-Stacer, L. (2012). Anti-consumption as tactical resistance: Anarchists, subculture, and activist strategy. *Journal of Consumer Culture, 12*, 87–105.

Razsa, M., & Kurnik, A. (2012). The Occupy movement in Žižek's hometown: Direct democracy and a politics of becoming. *American Ethnologist, 39*, 238–258.

Rucht, D. (1988). Themes, logics and arenas of social movements: A structural approach. In B. Klandermans, H. Kriesi, & S. Tarrow (Eds.), *From structure to action: Comparing social movement research across cultures* (pp. 305–328). Greenwich, CT: JAI Press.

Ruggiero, V. (2000). New social movements and the 'centri sociali' in Milan. *The Sociological Review, 48*, 167–185.

Szerszynski, B. (1999). Performing politics: The dramatics of environmental protest. In L. Ray & A. Sayer (Eds.), *Culture and economy: After the cultural turn* (pp. 211–228). London: Sage.

SARTRE VE ADORNO: ÖZNELLİĞİN DİYALEKTİĞİ

David Sherman

Bu kitabın yayın hakkı PHOENIX YAYINEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayınlayıcısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

SARTRE VE ADORNO:
ÖZNELLİĞİN DİYALEKTİĞİ

Orijinal Künye: Sartre and Adorno - The Dialectics Of Subjectivity
Yazar: David Sherman
Çeviren: Kadir Gülen
Yayın Yönetmeni: Gülşen Demirci
Editör: Güney Çeğin
Son Okuma: Elif Şengül
Grafik Tasarım: İrem Nur Acar
©Phoenix Yayınevi Tüm Hakları Saklıdır.
Eylül 2025, Ankara
ISBN No: 978-605-7789-72-3
Phoenix Yayınevi-Ünal Sevindik
Yayıncı Sertifika No: 11003
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay-Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Baskı: Dedemat Matbaacılık
Sertifika No: 70086
Melih Gökçek Bulvarı 1447 Cadde No: 37
İvedik Organize Sanayi Yenimahalle-Ankara
Tel: 0507 932 59 30
Dağıtım:
Siyasal Kitabevi
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay/Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com

SARTRE VE ADORNO: ÖZNELLİĞİN DİYALEKTİĞİ

KAYNAKÇA

Adorno, Theodor W. *Against Epistemology: A Metacritique: Studies in Husserl and the Phenomenological Antinomies*, çev. Willis Domingo (Oxford: Blackwell, 1982).

—*Dialectic of Enlightenment* (with Max Horkheimer), çev. John Cumming (New York: Continuum, 1991).

—*Hegel: Three Studies*, çev. Shierry Weber Nicholsen (Cambridge, Mass.: MIT Press, 1993).

—*Jargon of Authenticity*, çev. Knut Tarnowski ve Frederic Will (Evanston: Northwestern University Press, 1973).

—*Kierkegaard: Construction of the Aesthetic*, çev. Robert Hullot-Kentor (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1989).

—*Minima Moralia*, çev. E. F. N. Jephcott (London: Verso, 1974).

—*Negative Dialectics*, çev. E. B. Ashton (New York: Continuum, 1992).

—*Prisms*, çev. Samuel ve Shierry Weber (Cambridge, Mass: MIT Press, 1994).

—*The Authoritarian Personality* (Else Frenkel-Brunswik, Daniel J. Levinson ve R. Nevitt Sanford ile birllikte), (kısaltılmış ed.) (New York: W. W. Norton & Co., 1982).

—*The Positivist Dispute in German Sociology* (diğerleriyle birlikte), çev. Glyn Adley ve David Frisby (London: Heinemann, 1976).

—"Commitment," *The Essential Frankfurt School Reader*, ed. Andrew Arato ve Eike Gebhardt (New York: Continuum, 1993).

—"Education for Autonomy" (Hellmut Becker'la yapılan bir röportaj), *Telos* no. 156 (Summer, 1983).

—"Freudian Theory and the Pattern of Fascist Propaganda," *The Culture Industry*, ed. J. M. Bernstein (London: Routledge, 1991).

—"Husserl and the Problem of Idealism," *The Journal of Philosophy* no. 37 (1940).

—"On the Historical Adequacy of Consciousness" (interview by Peter von Haselberg), *Telos* no. 56 (Summer 1983).

—"Philosophy and Teachers," *Critical Models: Interventions and Catchwords*, çev. Henry W. Pickford (New York: Columbia University Press, 1998).

—"Progress," *Critical Models: Interventions and Catchwords*, çev. Henry W. Pickford (New York: Columbia University Press, 1998).

—"Society," *Critical Theory and Society: A Reader*, ed. Stephen Bronner ve Douglas Kellner (New York: Routledge, 1989).

—"Sociology and Psychology," *New Left Review* 47 (1968).

—"Subject and Object," *The Essential Frankfurt School Reader*, ed. Andrew Arato ve Eike Gebhardt (New York: Continuum, 1993).

—"The Actuality of Philosophy," *Telos* no. 31 (Spring 1977).

—"The Idea of Natural History," *Telos* no. 60 (Summer 1984).

Anderson, Thomas C. *Sartre's Two Ethics* (Chicago: Open Court, 1993).

Aronson, Ronald. *Sartre's Second Critique* (Chicago: The University of Chicago Press, 1987).

Benhabib, Seyla. C*ritique, Norm, and Utopia: A Study of the Foundations of Critical Theory* (New York: Columbia University Press, 1986).

Benjamin, Jessica. "The End of Internalization: Adorno's Social Psychology," *Telos* no. 32 (1977).

Bernstein, J. M. *Adorno: Disenchantment and Ethics* (Cambridge: Cambridge University Press, 2001).

—*Recovering Ethical Life: Jürgen Habermas and the Future of Critical Theory* (London: Routledge, 1995).

Bernstein, Richard J. *The New Constellation* (Cambridge: MIT Press, 1995).

Buck-Morss, Susan. *The Origin of Negative Dialectics: Theodor W. Adorno, Walter Benjamin, and the Frankfurt Institute* (New York: The Free Press, 1977).

Clark, Michael. "Adorno, Derrida, and the Odyssey: A Critique of Center and Periphery," *Boundary* 2: 16 (kış/ilkbahar 1989).

Dallmayr, Fred. *Between Freiburg and Frankfurt: Toward a Critical Ontology*

(Amherst: University of Massachusetts Press, 1991).

Danto, Arthur C. *Sartre* (London: Fontana, 1991).

Deleuze, Gilles ve Guattari, Félix. *A Thousand Plateaus*, çev. Brian Massumi (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1987).

Derrida, Jacques. "Force of Law: The 'Mystical Foundation of Authority,'" *Deconstruction and the Possibility of Justice*, eds., Drucilla Cornell, Michel Rosenfeld, ve David Gray Carlson (New York: Routledge, 1992).

—"The Ends Of Man," *Margins of Philosophy*, çev. Alan Bass (Chicago: The University of Chicago Press, 1982).

Detmer, David. *Freedom as a Value* (La Salle, Illinois: Open Court, 1986).

Dews, Peter. *Logics of Disintegration: Poststructuralist Thought and the Claims of Critical Theory* (London: Verso, 1987).

—*The Limits of Disenchantment: Essays on Contemporary European Philosophy* (New York: Verso, 1995).

Dreyfus, Hubert C. Being-in-the-World: A Commentary on Heidegger's Being and Time, Division 1 (Cambridge, Mass: MIT Press, 1994).

Fingarette, Herbert. *Self-Deception* (London: Routledge & Kegan Paul, 1969).

Flynn, Thomas. *Sartre and Marxist Existentialism* (Chicago: University of Chicago Press, 1984).

—"Praxis and Vision: Elements of a Sartrean Epistemology," *Philosophical Forum* 8 (1976-1977).

Fretz, Leo. "An Interview with Jean-Paul Sartre," *Jean-Paul Sartre: Contemporary Approaches to His Philosophy*, ed. Hugh Silverman ve Frederick Elliston (Pittsburgh: Duquesne University Press, 1980).

Frie, Roger. *Subjectivity and Intersubjectivity in Modern Philosophy and Psychoanalysis: A Study of Sartre, Binswanger, Lacan, and Habermas* (Lanham, Md.: Rowman and Littlefield, 1997).

Grene, Marjorie. *Sartre* (Lanham, Md.: University Press of America, 1983).

Habermas, Jürgen. *The Philosophical Discourse of Modernity*, çev. Frederick G. Lawrence (Cambridge, Mass: MIT Press, 1987).

—*The Theory of Communicative Action, Volume 1: Reason and the Rationalization of Society*, çev. Thomas McCarthy (Boston: Beacon Press, 1984).

—"Labor and Interaction: Remarks on Hegel's Jena Philosophy of Mind,"

Theory and Practice, çev. John Viertel (Boston: Beacon Press, 1973).

Hegel, G. W. F. *Phenomenology of Spirit*, çev. A. V. Miller (Oxford: Oxford University Press, 1977).

—*Philosophy of Right*, çev. T. M. Knox (Oxford: Oxford University Press, 1967).

Heidegger, Martin. *Being and Time*, çev. John Macquarrie ve Edward Robinson (New York: Harper and Row, 1962).

—"Letter on Humanism," *Martin Heidegger: Basic Writings*, ed. David Farrell Krell (New York: HarperCollins 1993).

Hohehdahl, Peter. *Prismatic Thought: Theodor W. Adorno* (Lincoln, Nebraska: University of Nebraska Press, 1995).

Horkheimer, Max. *Critical Theory: Selected Essays* (New York: Continuum, 1992).

Hullot-Kentor, Robert. "Back to Adorno," *Telos* no. 81 (Fall 1989).

Jameson, Fredric. *Late Marxism: Adorno, or, The Persistence of the Dialectic* (London: Verso, 1990).

Jarvis, Simon. *Adorno: A Critical Introduction* (New York: Routledge, 1998).

Jay, Martin. *Adorno* (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1984).

—*The Dialectical Imagination* (Boston: Little, Brown and Company, 1973).

Jeanson, Francis. *Sartre and the Problem of Morality*, çev. Robert V. Stone (Bloomington, Indiana: Indiana University Press, 1980).

Kant, Immanuel. *Foundations of the Metaphysics of Morals* (2nd ed.), çev. Lewis White Beck (Upper Saddle River, N.J.: Prentice Hall, 1997).

Kellner, Douglas M. *Critical Theory, Marxism, and Modernity* (Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1989).

Kenevan, Phyllis Berdt. "Self-Consciousness and the Ego in the Philosophy of Sartre," *The Philosophy of Jean-Paul Sartre*, ed. Paul Arthur Schilpp (La Salle, Ill.: Open Court, 1981).

Kierkegaard, Soren. *Concluding Unscientific Postscript to Philosophical Fragments*, çev. ve ed. Howard V. Hong ve Edna H. Hong (N.J.: Princeton University Press, 1992).

—*Fear and Trembling and Repetition*, ed. ve çev. Howard V. Hong ve Edna H. Hong (N.J.: Princeton University Press, 1971).

—Philosophical Fragments, çev. ve ed. Howard V. Hong ve Edna H. Hong

(N.J.: Princeton University Press, 1985).

—The Concept of Irony, çev. ve ed. Howard V. Hong ve Edna H. Hong (N.J.: Princeton University Press, 1989).

Kristeva, Julia. Revolution in Poetic Language, çev. Margaret Waller (New York: Columbia University Press, 1984).

Lowenthal, Leo. "Recollections of Adorno," *Telos* no. 61 (Fall 1984).

Lukács, Georg. *History and Class Consciousness: Studies in Marxist Dialectics*, çev. Rodney Livingstone (Cambridge, Mass.: MIT Press, 1971).

Lyotard, Jean-Francois. *Libidinal Economy*, çev. Iain Hamilton Grant (Indianapolis: Indiana University Press, 1993).

Mackey, Louis. "The Loss of the World in Kierkegaard's Ethics," *The Review of Metaphysics*, Vol. XV, no. 4 (June 1962).

Marcuse, Herbert. Hegel's Ontology and the Theory of Historicity, çev. Seyla Benhabib (Cambridge, Mass.: MIT Press, 1987).

—*One-Dimensional Man* (Boston: Beacon Paperback, 1964).

—*Studies in Critical Philosophy*, çev. Joris De Bres (Boston: Beacon Press, 1972).

Marx, Karl. *The Communist Manifesto* (Friedrich Engels ile birlikte), çev. Paul M. Sweezy (New York: Monthly Review Press, 1954).

—*The Economic and Philosophic Manuscripts of 1844*, ed. Dirk J. Struik, çev. Martin Milligan (New York: International Publishers, 1964).

—*The German Ideology*, ed. C. J. Arthur (New York: International Publishers, 1993).

—"The Eighteenth Brumaire of Louis Bonaparte," *The Marx-Engels Reader* (2nd ed.), ed. Robert C. Tucker (New York: W. W. Norton and Co., 1978).

McBride, William L. *Sartre's Political Theory* (Bloomington: Indiana University Press, 1991).

McCulloch, Gregory. *Using Sartre* (London: Routledge, 1994).

Natanson, Maurice. *Edmund Husserl: Philosopher of Infinite Tasks* (Evanston, Ill.: Northwestern University, 1973).

Pippin, Robert. *Modernism as a Philosophical Problem* (Oxford: Blackwell, 1999).

Rauch, Leo ve Sherman, David. *Hegel's Phenomenology of Self-Consciousness* (New York: SUNY Press, 1999).

Rose, Gillian. *Mourning Becomes the Law: Philosophy and Representation* (New York: Cambridge University Press, 1996).

Rybalka, Michel et al. "An Interview with Jean-Paul Sartre," *The Philosophy of Jean-Paul Sartre*, ed. Paul Arthur Schilpp (La Salle, Ill.: Open Court, 1981).

Santoni, Ronald E. *Bad Faith, Good Faith, and Authenticity in Sartre's Early Philosophy* (Philadelphia: Temple University, 1995).

Sartre, Jean-Paul. *Anti-Semite and Jew*, çev. George J. Becker (New York: Schocken Books, 1974).

—*Being and Nothingness: An Essay in Phenomenological Ontology*, çev. Hazel E. Barnes (New York: Washington Square Press, 1956).

—*Critique of Dialectical Reason: Theory of Practical Ensembles* (vol. 1), çev. Alan Sheridan-Smith (London: Verso, 1991).

—*Nausea*, çev. Lloyd Alexander (New York: New Directions, 1964).

—*Notebook for an Ethics*, çev. David Pellauer (Chicago: University of Chicago Press, 1992).

—*Search for a Method*, çev. Hazel E. Barnes (New York: Random House, 1968).

—*The Emotions: Outline of a Theory*, çev. Bernard Frechtman (New York: Citadel, 1975).

—*Transcendence of the Ego*, çev. Forest Williams ve Robert Kirkpatrick (New York: Hill ve Wang, 1990).

—*Truth and Existence*, çev. Adrian van den Hoven, ed. Ronald Aronson (Chicago: The University of Chicago Press, 1992).

—"Consciousness of Self and Knowledge of Self," çev. N. Lawrence ve L. Lawrence, *Readings in Existential Phenomenology*, ed. N. Lawrence ve D. O'Connor (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1967).

—"Existentialism Is a Humanism," *Existentialism and Human Emotions*, çev. Bernard Frechtman (New York: Philosophical Library, 1957).

—"Kierkegaard: The Singular Universal," *Between Existentialism and Marxism*, çev. John Mathews (New York: Morrow Quill Paperbacks, 1974).

—"Materialism and Revolution," *Literary and Philosophical Essays*, çev. Annette Michelson (New York: Criterion Books, 1955).

—"The Itinerary of a Thought," *Between Existentialism and Marxism*, çev. John Mathews (New York: William Morrow and Co., 1979).

—"The Wall," *The Wall and Other Short Stories*, çev. Lloyd Alexander (New York: New Directions, 1975).

Sherman, David. "Adorno's Kierkegaardian Debt," *Philosophy&Social Criticism*, 27(1): 77-106 (2001).

—"Camus's Meursault and Sartrian Irresponsibility," *Philosophy and Literature* 19(1): 60-77 (April 1995).

—"The Ontological Need: Positing Subjectivity and Resistance in Hardt and Negri's Empire," *Telos* no. 128 (Summer 2004).

Solomon, Robert C. *Dark Feelings, Grim Thoughts: Experience and Reflection in Camus and Sartre* (New York: Oxford University Press, 2006).

—*In the Spirit of Hegel* (New York: Oxford University Press, 1983).

Theunissen, Michael. T*he Other: Studies in the Social Ontology of Husserl, Heidegger, Sartre, and Buber*, çev. Christopher Macann (Cambridge, Mass.: MIT Press, 1986).

Visker, Rudi. *Michel Foucault: Genealogy as Critique*, çev. Chris Turner (London: Verso, 1995).

Wellmer, Albrecht. "The Dialectic of Modernism and Postmodernism: The Critique of Reason since Adorno," *The Persistence of Modernity: Essays on Aesthetics, Ethics, and Postmodernism*, çev. David Midgley (Cambridge, Mass.: MIT Press, 1993).

Whitebook, Joel. *Perversion and Utopia: A Study in Psychoanalysis and Critical Theory* (Cambridge, Mass.: MIT Press, 1995).

Wiggershaus, Rolf. *The Frankfurt School: Its History, Theories and Political Significance*, çev. Michael Robertson (Cambridge, Mass: MIT Press, 1995).

Wilder, Kathleen V. *The Bodily Nature of Consciousness: Sartre and Contemporary Philosophy of Mind* (Ithaca, New York: Cornell University Press, 1997).

Zizek, Slavoj. *The Ticklish Subject: The Absent Centre of Political Ontology* (London: Verso, 1999).

BİLİM İŞ BAŞINDA

Toplumda Bilim İnsanları ile Mühendislerin Faaliyetleri Nasıl İzlenebilir?

Bruno Latour

Bu kitabın yayın hakkı PHOENIX YAYINEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayınlayıcısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

BİLİM İŞ BAŞINDA

Toplumda Bilim İnsanları ile Mühendislerin Faaliyetleri Nasıl İzlenebilir?

Orijinal Künye: Science in Action: How to follow scientists and engineers through society? Harvard University Press, 1986
Copyright ©1987 by Bruno Latour
Published by arrangement with Harvard University Press.
Yazar: Bruno Latour
Çevirmen: Ekrem Berkay ERSÖZ
Editör: Gülşen DEMİRCİ
Kapak ve Grafik Tasarım: İrem Nur ACAR
©Phoenix Yayınevi Tüm Hakları Saklıdır.
Mart 2025 , Ankara
ISBN No: 978-605-7789-61-7
Phoenix Yayınevi-Ünal Sevindik
Yayıncı Sertifika No: 11003
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay-Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Baskı: Dedemat Matbaacılık
Melih Gökçek Bulvarı 1447 Cadde No: 37
İvedik Organize Sanayi Yenimahalle-Ankara
Tel: 0507 932 59 30
Sertifika No: 70086
Dağıtım: Siyasal Kitabevi
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay/Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Instagram: yayineviphoenix
X: yayineviphoenix

KAYNAKÇA

Allaud, L. ve M. Marttin (1976). Schlumberger. *Histoire d'une Technique*. Paris.

Augé, Marc (1975). *Théorie des pouvoirs et idéologie*. Paris, Hermann.

Barnes, Barry (1974). *Scientific Knowledge and Sociological Theory*. Londra, Routledge and Kegan Paul.

Barnes, Barry (1982). *T. S. Kuhn and Social Science*. Londra, Macmillan.

Barnes, Barry (1983). "On the conventional character of knowledge and cognition". K. Knorr ve M. Mulkay (ed.) içinde, s. 19-53.

Bastide, Françoise (1985). The semiotic analysis of scientific discourse. Paris, Ecole de mines, yayımlanmamış makale.

Baynes, Ken ve Pugh, Francis (1981). *The Art of the Engineer*. Guildford, Lutherwood Press.

Bazerman, Charles (1984). "Modern evolution of the experimental report of physics: spectroscopic articles in *Physical Review*". *Social Studies of Science*, c. 14, sy. 2, s. 163-97.

Bellec, Francois (1985). *La Généreuse et tragique expédition de Lapérouse*. Rennes, Ouest France.

Bensaude-Vincent, Bernadette (1981). Les Pièges de d'élémentaire. Contribution à l'histoire de l'élément chimique. Doktora tezi. Paris 1 Üni-

versitesi.

Bensaude-Vincent, Bernadette (1986). "Mendeleev's periodic system of chemical elements", *British Journal for the History of Science*, c. 19, s. 3-17.

Black, Max (1961). *Models and metaphors*, Ithaca, Cornell University Press.

Bloor, David (1976). *Knowledge and Social Imagery*. Londra, Routledge and Kegan Paul.

Booker, P. J. (1979). *A History of Engineering Drawing*. Londra, Northgate.

Bourdieu, Pierre (1972/1977). *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge. Cambridge University Press.

Brannigan, Augustine (1981). *The Social Basis of Scientific Discoveries*. Cambridge University Press.

Braudel, Fernand (1979/1985). *The Perspective of the World. 15th to 18th Century*. New York, Harper and Row.

Broad, William ve Wade, Nicholas (1982). *Betrayers of the Truth: Fraud and Deceit in the Halls of Science*, New York, Simon & Schuster.

Brockway, Lucile H. (1979). *Science and Colonial Expansion: The Role of the British Royal Botanic Gardens*. New York, Academic Press.

Brown, Lloyd A. (1949/1977). *The Story of Maps*. New York, Dover.

Bryant, Lynwood (1969). "Rudolf Diesel and his rational engine". *Scientific American*, c. 221, s. 108-17.

Bryant, Lynwood (1976). "The development of the Diesel Engine". *Technology and Culture*, c. 17, sy. 3, s. 432-46.

Bulmer, Ralph (1967). "Why is a cassowary not a bird? A problem of zoological taxonomy among the Karam".

Callon, Michel (1981). "Struggles and negotiations to decide what is problematic and what is not: the sociologic". K. Knorr, R. K. Krohn ve R. Whitley (ed.) içinde, s. 197-220.

Callon, Michel ve Law, John (1982). "On interests and their transformation: enrolment and counter-enrolment". *Social Studies of Science*, c. 12, sy. 4, s. 615-26.

Callon, Michel (1986). "Some elements of a sociology of translation: domestication of the scallops and the fishermen". John Law (ed.), s. 196-229.

Callon, Michel, Law, John, ve Rip, Arie (ed.) (1986). *Mapping the Dynamic of Science and Technology*. Londra, Macmillan.

Cole, J. ve Cole, S. (1973). *Social Stratification in Science*. Chicago. University of Chicago Press.

Cole, M. ve Scribner, S. (1974). *Culture and Thought: A Psychological Introduction*. New York, Wiley.

Collins, Harry (1985). *Changing Order: Replication and Induction in Scientific Practice*. Londra ve Los Angeles, Sage.

Conklin, Harold (1980). *Ethnographic Atlas of Ifugao: A Study of Environment, Culture and Society in Northern Luzon*. Londra ve New Haven, Yale University Press.

Coutouzis, Mickès (1984). *Sociétés et techniques en voie de déplacement*. Doktora tezi, Universite Paris-Dauphine.

Coutouzis, Mickès ve Latour, Bruno (1986). "Pour une sociologie des techniques: Ie cas du village solaire de Frango-Castello". *Année Sociologique*, sy. 38, s. 113-167.

Dagognet, François (1969). *Tableaux et langages de la chimie*. Paris, Le Seuil.

Dagognet, François (1984). *Philosophe de l'image*. Paris, Vrin.

Dubos, René (1951). *Louis Pasteur, Freelance of Science*. Londra, Golmez.

Dubos, René (1953) ve Dubos, J. *The White Plague: Tuberculosis, Man, and Society*, Boston, Little Brown and Co.

Dauben, J. W. (1979). *Georges Cantor: His Mathematics and Philosophy of the Infinite*. Cambridge, Mass., Harvard University Press.

Desmond, Adrian (1975). *The Hot-Blooded Dinosaurs: A Revolution in Paleontology*. Londra, Blond and Briggs.

Dobbs, Betty, J. T. (1976). *The Foundations of Newton's Alchemy or "The Hunting of the Greene Lyon"*. Cambridge. Cambridge University Press.

Drake, Stillman (1970). *Galileo Studies: Personality, Tradition and Revolution*. Ann Arbor, University of Michigan Press.

Drake, Stillman (1978). *Galileo at Work: His Scientific Biography*. Chicago, Chicago University Press.

Duclaux, Emile (1896). *Pasteur: Histoire d'un Esprit*. Sceaux, Charaire.

Easlea, Brian (1980). *Witch-Hunting, Magic and the New Philosophy: An Introduction to the Debates of the Scientific Revolution*. Brighton, Sussex, Harvester Press.

Eisenstein, Elizabeth (1979). *The Printing Press as an Agent of Change*. Cambridge, Cambridge University Press.

Elzen, Boelie (1986). "The ultracentrifuge: interpretive flexibility and the development of a technological artefact". *Social studies of science* (henüz yayımlanmamış).

Evans-Pritchard, E. E. (1937/1972). *Witchcraft, Oracles and Magic Among the Azande* (Fransızcadan çevrilmiştir). Oxford Clarendon Press.

Fabian, J. (1983). *Time and the Other. How Anthropology Makes its Object*, New York, Columbia University Press.

Farley, J. ve J. Geison (1979). "Science, Politics and Spontaneous generation in 19th century France, the Pasteur-Pouchet Debate", *Bulletin of the History of Medicine*, c. 48, sy. 2, s. 161-198.

Ferguson, Eugene (1977). "The mind's eye: Nonverbal thought in technology". *Science*, c. 197, s. 827-836.

Foucault, Michel (1975). *Discipline and Punish: The Birth of the Prison* (çev. A. Sheridan). New York, Pantheon.

Fourquet, François (1980). *Les Comptes de la puissance*. Paris, Encres.

Freeman, Derek (19 83). *Margaret Mead and Samoa: The Making and Unmaking of an Anthropological Myth*. Cambridge, Mass., Harvard University Press.

Garfield, Eugene (1979). *Citation Indexing: Its Theory and Application in Science, Technology and Humanity*. New York, Wiley.

Geison, J. (1974). "Pasteur", *Dictionary of Scientific Biography*, 11: 351-415, New York, Scribners and Son.

Gille B. (1978). *Histoire des Techniques*, Paris, Gallimard, Bibliothèque de la Pléïade.

Goody, Jack (1977). *The Domestication of the Savage Mind*. Cambridge, Cambridge University Press.

Greimas, A. J. ve Courtès, J. (1979/1983). *Semiotic and Language an Analytical Dictionary*. Bloomington, Indiana University Press.

Gusfield, Joseph R. (1981). *The Culture of Public Problems: Drinking-driving and the Symbolic Order*. Chicago. University of Chicago Press.

Hindess, B. (1986). "'Interests' in political analysis", J . Law (ed.) içinde, s. 112-131.

Hoddeson, Lilian (1981). "The emergence of basic research in the Bell telephone system, 1875-1915". *Technology and Culture*, c. 22, sy. 3, s. 512-45.

Hollis, M. ve S. Lukes (ed.) (1982) *Rationality and Relativism*, Oxford, Blackwell.

Horton, R. (1967). "African traditional thought and Western science" (tam metin). *Africa*, c. 38, sy. 1, s. 50-71 ve sy. 2, s. 155-87.

Horton, R. (1982). 'Tradition and modernity revisited", M. Hollis ve G. Lukes (ed.) içinde, s. 201-60.

Hounshell, David A. (1975). "Elisha Gray and the telephone or the disadvantage of being an expert". *Technology and Culture*, c. 6, s. 133-161.

Hughes, T. P. (1971) *Elmer Sperry: Inventor and Engineer*. Baltimore, Johns Hopkins University Press.

Hughes, T. P. (1979). "The electrification of America: The system builders". *Technology and Culture*, c. 20, sy. 1, s. 124-62.

Hughes, T. P. (1983). *Networks of Power: Electric Supply Systems in the US, England and Germany, 1880-1930*. Baltimore, Johns Hopkins University Press.

Hunter, P. (1980). "The national system of scientific measurement". *Science*, c. 210, s. 869-74.

Hutchins, E. (1980). *Culture and Inference: A Trobriand Case Study*. Cambridge, Mass., Harvard University Press.

Jenkins, R. (1975). "Technology and the market: Georges Eastman and the origins of mass amateur photography". *Technology and Culture*, c. 15, s. 1-19.

Kevles, Daniel J. (1985). *In the Name oj Eugenics: Genetics and the Use of Human Heredity*. New York, Knopf.

Kevles, David J. (1978). *The Physicists: The History of a Scientific Community in Modern America*. New York, Knopf.

Kidder, Tracy (1981). *The Soul of a New Machine*. Londra, Allen Lane.

Knorr, Karin (1981). *The Manufacture of Knowledge: An Essay on the Constructivist and Contextual Nature of Science*. Oxford, Pergamon Press .

Knorr, Karin, Krohn, Roger ve Whitley, Richard (ed.) (1981). *The Social Process of Scientific Investigation*. Dordrecht, Reidel.

Knorr, Karin ve Mulkay, Michael (ed.) (1983). *Science Observed: Perspectives on the Social Study of Science*. Londra ve Los Angeles, Sage.

Koyré, Alexandre (1966/1978). *Galileo Studies* (Fransızcadan çeviren: J. Mepham). Atlantic Highlands, Humanities Press.

Kuhn, Thomas (1962). *The Structure of Scientific Revolutions*. Chicago, University of Chicago Press.

Lapérouse, Jean-François (ty.). *Voyages autour du monde*. Paris, Michel de l'Ormeraie.

Latour, Bruno ve De Noblet, Jocelyn (ed.) (1 985). *Les Vues de l'esprit: visualisation et connaissance scientifique. Culture Technique*, sy. 14.

Law, John (1986). "On the methods of long-distance control: vessels, navigatian and the Portuguese route to India". J. Law (ed.) içinde, s. 234-63.

Law, John (ed.) (1986). Power, *Action and Belief: A New Sociology of Knowledge?* Sociological Review Monograph no. 32 (University of Keele). Londra, Routledge and Kegan Paul.

Leroi-Gourhan, André (1964). *Le Geste et la parole*, c. 1 ve 2. Paris, Albin Michel .

Livingston, Eric (1985). *The Ethnomethodological Foundations of Mathematics* (Studies in Ethnomethodology). Londra, Routledge and Kegan Paul.

Luria, A. R. (ed. M. Cole) (1976). *Cognitive Development: Its Cultural and Social Foundations*. Cambridge, Mass., Harvard University Press.

Lynch, Michael (1985). *Art and Artifact in Laboratory Science: A Study of Shop Work and Shop Talk in a Research Laboratory*. Londra, Routledge and Kegan Paul.

MacKenzie, D. A. (1978). "Statistical theory and social interests: a case study", *Social Studies of Science*, c. 8, s. 35-83.

MacKenzie, D. A. (1981). *Statistics in Britain, 1865-1930*. Edinburgh, Edinburgh University Press.

MacKenzie, D. A. ve J. Wajcman (ed.) (1985). *The Social Shaping of Technology*. Milton Keynes, Open University Press.

MacRoberts M. H. ve MacRoberts B. R. (1986) "Quantitative measures of communication in science: a study of the formal level" *Social Studies of Science*, c. 16, s. 151-172.

McNeill, William (1982). *The Pursuit of Power Technology: Armed Forces and Society Since A. D. 1000*. Chicago, University of Chicago Press.

Mead, Margaret (1928). *Coming of Age in Samoa: A Psychological Study of Primitive Youth for Western Civilization*. New York, William Morrow.

Mendelsohn, Everett ve Elkana, Yehuda (1981). *Sciences and Cultures (Sociology of the Sciences: A Yearbook)*. Dordrecht, Reidel.

Merton, R. K. (1973). *The Sociology of Science: Theoretical and Empirical Investigations*. Chicago, University of Chicago Press.

National Science Foundation (çeşitli tarihler). *Science Indicators*. Washington, DC. NSF.

Nye, Mary-Jo (1980) "N-Rays: An Episode in the History and Psychology of Science" *Historical Studies in the Physical Sciences*, c. I, s. 125-156.

Nye, Mary-Jo (1986). *Science in the Province. Scientific Communities, and Provincial Leadership in France*. California University Press, Berkeley.

Organisation for Economic Co-operation and Development (1984). *Indicators of Science and Technology*. Paris, O.E.C.D. Press.

Perelman, C. (1982). *The Realm of Rhetoric* (çev. W. Kluback). Notre Dame, Indiana, University of Notre Dame Press.

Peters, Thomas ve Austin, Nancy (1985). *A Passion for Excellence*. New York, Random House.

Pinch, Trevor (1986). *Confronting Nature: The Sociology of Solar Neutrino Detection.* Dordrecht, Reidel.

Polanyi, Michael (1974). *Personal Knowledge: Towards a Post-Critical Philosophy*. Chicago, University of Chicago Press.

Porter, Roy (1977). *The Making of Geology: Earth Science in Britain 1660-1815*. Cambridge, Cambridge University Press.

Porter, Roy (1982). "Charles Lyell: The public and private faces of science". *Janus*, c. 69, s. 29-50.

Price, Derek de Solla (1975). *Science Since Babylon*. New Haven, Conn., Yale University Press.

Pyenson, Lewis (1985). *Cultural Imperialism and Exact Sciences*. New York, Peter Lang.

Rescher, Nicholas (1978). *Scientific Progress: A Philosophical Essay on the*

Economis of Research in Natural Science. Oxford, Blackwell.

Rozenkranz, Barbara (1972). *Public Health in the State, Changing Views in Massachusetts, 1862- 1936*, Harvard University Press.

Shapin, Steve (1979). "The politics of observation: cerebral anatomy and social interests in the Edinburgh phrenology disputes". R. Wallis (ed.) içinde, s. 139-78.

Shapin, Steve (1982). "History of science and its sociological reconstruction". *History of Science*, c. 20, s. 157-211.

Stengers, Isabelle (1983). *Etats et Processus*. Doktora tezi, Université Libre de Bruxelles.

Stevens, Peter S. (1978). *Patterns in Nature*. Boston, Little Brown.

Stocking, G. W. (ed.) (1983). *Observers Observed: Essays on Ethnographic Fieldwork*. Madison, University of Wisconsin Press.

Stokes, T. D. (1982). "The double-helix and the warped zipper: an exemplary tale". *Social Studies of Science*, c. 12, sy. 3, s. 207-40.

Szilard, Leo (ed. S. Wean ve G. Szilard) (1978). Leo Szilard: His Verson of the Facts: Selected Recollections and Correspondence. Cambridge, Mass., MIT Press.

Tolstoy, Leo (1869/1983). *War and Peace* (Rusçadan çeviren: R. Edmunds). Harmondsworth, Penguin.

UNESCO (1983). *Statistical Yearbooks*. Paris, UNESCO.

Wade, Nicholas (1981). The Nobel Duel. New York, Anchor Press.

Wallis, Roy (1979). *On the Margins of Science: The Social Construction of Rejected Knowledge*. Sociological Review Monograph, sy. 27 (University of Keele). Londra, Routledge ve Kegan Paul.

Watkins, D. (1984). *The English Revolution in Social Medicine 1889-1911*, Londra, doktora tezi, University of London.

Wilson, B. (ed.) (1970). *Rationality*, Oxford, Blackwell.

HATLAR KARIŞTI

Posta Teşkilatı'ndan İnternete ABD'de İletişim Sistemlerinin Çalkantılı Tarihi

DAN SCHILLER

Çeviren: Asuman KUTLU

Bu kitabın yayın hakkı PHOENIX YAYINEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayınlayıcısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

HATLAR KARIŞTI
Posta Teşkilatı'ndan İnternete ABD'de İletişim Sistemlerinin Çalkantılı Tarihi

Yazar: Dan SCHILLER
Çeviren: Asuman KUTLU
Çeviri Editörü: Ülke Evrim UYSAL
Yayın Yönetmeni: Gülşen DEMİRCİ
Grafik Tasarım ve Dizgi: İrem Nur ACAR
©Phoenix Yayınevi Tüm Hakları Saklıdır.
Eylül 2025, Ankara
ISBN No: 978-605-7789-71-6
Phoenix Yayınevi-Ünal Sevindik
Yayıncı Sertifika No: 11003
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay-Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com
Baskı: Dedemat Matbaacılık
Sertifika No: 70086
Melih Gökçek Bulvarı 1447 Cadde No: 37 İvedik Organize
Sanayi Yenimahalle-Ankara Tel: 0507 932 59 30
Dağıtım:
Siyasal Kitabevi
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay/Ankara
Tel: 0(312) 419 97 81 pbx
Faks: 0(312) 419 16 11
e-posta: info@siyasalkitap.com
http://www.siyasalkitap.com

Notlar

Giriş

1. U.S. Department of Labor, Bureau of Labor Statistics, *Analysis of Work Stoppages, 1968*, Bulletin 1646 (Washington, DC: Government Printing Office, 1970), s. 1, 5, 10–11; "Daley Denies City Will Lose Convention Because of Strike," *Chicago Tribune*, July 4, 1968, s. 2; "Phone Strikers Make Peace Bid," *New York Times*, July 15, 1968, s. 19.

2. James Strong, "Chicago Retains Dem Convention thru Union Pact," *Chicago Tribune*, July 24, 1968, s. 1, 2; James Strong, "Convention Phone Work Begins Today," *Chicago Tribune*, July 25, 1968, s. 1, 2.

3. "Accuse Cops in Beating of Newsmen," *Chicago Tribune*, August 27, 1968, s. 5; David Farber, *Chicago '68* (Chicago: University of Chicago Press, 1994), s. 165–207.

4. David Farber, *Chicago '68*, s. 158; R. Sam Garrett, "Lights, Camera, Chaos? The Evolution of Convention 'Crises,'" in Costas Panagopoulos, ed., *Rewiring Politics: Presidential Nominating Conventions in the Media Age* (Baton Rouge: Louisiana State University Press, 2007), s. 118–119.

5. Robert Davis, "A 36-Month Contract Is OK'd by Union," *Chicago Tribune*, September 22, 1968, s. 1, 4.

6. Paul Kennedy, *Victory at Sea: Naval Power and the Transformation of the Global Order in World War II* (New Haven, CT: Yale University Press, 2022), s. 73–77.

1. Bölüm

1. Richard R. John, *Spreading the News: The American Postal System from Franklin to Morse* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1995), s. 3. 1865'te federal hükümette görev yapan 53.000'den fazla memurun yarısından fazlası posta teşkilatında çalışıyordu. Ari Hoogenboom, *Outlawing the Spoils: A History of the Civil Service Reform Movement 1865– 1883* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1961), s. 1; Richard White, *The Republic for Which It Stands: The United States during Reconstruction and the Gilded Age, 1865– 1896* (New York: Oxford University Press, 2017), s. 356; U.S. Census, "Government Employment—Federal Government Employment 1816 to 1945," Series P62– 68, *Historical Statistics of the United States 1789 to 1945* (Washington, DC: U.S. Department of Commerce, 1949), s. 294.

2. Steven Hahn, *A Nation without Borders: The United States and Its World in an Age of Civil Wars, 1830– 1910* (New York: Viking, 2016), s. 122 ('okyanusla çevrili'); Peter S. Onuf, "Imperia-

lism and Nationalism in the Early American Republic," Ian Tyrrell ve Jay Sexton, Empire's Twin: U.S. Anti-Imperialism from the Founding Era to the Age of Terrorism içinde (Ithaca, NY: Cornell University Press, 2015), s. 25 ('hizmet etti')

3. Joshua D. Wolff, *Western Union and the Creation of the American Corporate Order, 1845– 1893*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.

4. Wayne E. Fuller, *The American Mail: Enlarger of the Common Life* (Chicago: University of Chicago Press, 1972), s. 190 ('gerekli'); Daniel Immerwahr, *How to Hide an Empire: A History of the Greater United States* (New York: Farrar, Straus and Giroux, 2019), s. 27 ('yönetimler').

5. Gordon S. Wood, *Empire of Liberty: A History of the Early Republic, 1789– 1815* (New York: Oxford University Press, 2009), s. 358, 2 ('planlar'); Hahn, *A Nation without Borders*, s. 117 ('güç'); Immerwahr, *How to Hide an Empire*, s. 29– 32; Onuf, "Imperialism and Nationalism," s. 35 ('imparatorluğunun'); Wood, *Empire of Liberty*, s. 357– 399, özellikle bkz. s. 376, 377, ('bilimsel') s. 2, 398; Hahn, *A Nation without Borders*, s. 88 ('bağlayarak'); Wood, *Empire of Liberty*, s. 361; Immerwahr, *How to Hide an Empi*re, s. 35 ("şiddetle").

6. John, *Spreading the News*, s. 45; Alan R. Pred, *Urban Growth and the Circulation of Information: The United States System of Cities 1790– 1840* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1973); Alan R. Pred, *Urban Growth and City Systems in the United States, 1840– 1860* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1980); John, *Spreading the News*, s. 207. Piyasa yoğunlaşması terimi için bkz. Hahn, *A Nation without Borders*, s. 83– 89; Pred, *Urban Growth and the Circulation of Information*, s. 81; John, *Spreading the News*, s. 54; Clyde Kelly, *United States Postal Policy* (New York: D. Appleton and Company, 1931), s. 143. Demiryolu Posta Hizmeti'nin başlamasıyla birlikte posta soygunları azaldı. Kelly, *United States Postal Policy*, s. 70– 71.

7. George L. Priest, "The History of the Postal Monopoly in the United States," *Journal of Law & Economics* 18 (1) (April 1975): s. 54; ticari sözleşmelerin artan önemi üzerine bkz. Cameron Blevins, *Paper Trails: The U.S. Post and the Making of the American West* (New York: Oxford University Press, 2021); Kelly B. Olds, "The Challenge to the U.S. Postal Monopoly, 1839– 1851," *Cato Journal* 15 (1) (Spring/ Summer 1995): s. 8.

8. Priest, "Postal Monopoly," s. 53; John, *Spreading the News*, s. 31, 46–53; Blevins, *Paper Trails*, s. 33.

9. John, *Spreading the News*, s. 4, 5, 52; Daniel P. Carpenter, *The Forging of Bureaucratic Autonomy: Reputations, Networks, and Policy Innovation in Executive Agencies, 1862– 1928* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2001), s. 68; U.S. Bureau of the Census, *Historical Statistics of the United States, Colonial Times to 1970*, bicentennial ed., Part 2 (Washington, DC, 1975), s. 805, 1114–1115, 1103.

10. 1830'lar ve 1840'lar boyunca İngiltere'de işçiler, özel—kimi zaman şifreli—mesajlarını iletmek için çoğunlukla gazetelerin ücretsiz gönderim ayrıcalığından yararlanıyordu. Derek Gregory, "The Friction of Distance? Information Circulation and the Mails in Early Nineteenth- Century England," *Journal of Historical Geography* 13 (2) (1987):130–154; Pred, *Urban Growth and the Circulation of Information*, s. 81; Pred, *Urban Growth and City Systems*, s. 144, 148; Olds, "The Challenge to the U.S. Postal Monopoly," s. 2; Pred, *Urban Growth and the Circulation of Information*, s. 81– 82; *History of the Railway Mail: A Chapter in the History of Postal Affairs in the United States* (Washington, DC: Government Printing Office, 1885), s. 49; Report of the Postmaster General, December 2, 1843, 28th Cong., 1st Sess., *Senate Documents* 1843–1844, *President's Message to Congress with Supporting Documents*, s. 597; U.S. Congress, Senate, 28th Cong. 1st Sess., *Senate Documents* 137, *Report to Accompany Bill S. 51*, February 22, 1844: s. 2–4.

11. John, *Spreading the News*, s. 37, 39; *History of the Railway Mail*, s. 49; *Report of the Postmaster General*, 28th Cong., 1st Sess., *Senate Documents* 1843–1844 (Washington, DC, 2 December 1843); *President's Message to Congress with Supporting Documents*, s. 593–633, özellikle s. 597; 28th Cong. 1st Sess., *Senate Documents* 137, *Report to Accompany Bill S. 51*, February 22, 1844: s. 2–4; John, *Spreading the News*, s. 57; Robert W. McChesney and John Nichols, *The Death and Life of American Journalism* (New York: Nation Books, 2010), s. 121–125.

12. Richard B. Kielbowicz, "News Gathering by Mail in the Age of the Telegraph: Adapting to a New Technology," *Technology and Culture* 28 (1) (January 1987): 30, 38; John, *Spreading the News*, s. 31– 42, 49. Politikacılar ve iş adamlarının rekabet üstünlüğü arayışına katkısı olmayan kitaplar gözardı edildi. Richard B. Kielbowicz, "Mere Merchandise or Vessels of Culture?: Books in the Mail, 1792–1942," *Papers of the Bibliographical Society of America* 82 (2) (June 1988): 169– 200; Dan Schiller, *Objectivity and the News: The Public and the Rise of Commercial Journalism* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1981); Meredith L. McGill, *American Literature and the Culture of Reprinting, 1834– 1853* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2002) ('kültürü'); John, *Spreading the News*, s. 37 ('her'); *Report of the Postmaster General*, December 1, 1845, s. 857 ('dokuzda birini'); Richard B. Kielbowicz, *News in the Mail: The Press, Post Office, and Public Information, 1700– 1860s* (New York: Greenwood Press, 1989); McChesney ve Nichols, *The Death and Life of American Journalism*; Paul Starr, *The Creation of the Media: Political Origins of Modern Communications* (New York: Basic Books, 2004); Culver H. Smith, *Press, Politics, and Patronage* (Atina: University of Georgia Press, 1977).

13. *Report of the Postmaster General,* December 2, 1843, s. 597–599; Fuller, The American Mail, s. 173; John, Spreading the News, s. 83–84; Richard R. John, Jr., "Private Mail Delivery in the United States during the Nineteenth Century: A Sketch," Business and Economic History 15, 2nd series (1986): 135–147. Gazeteler özelinde bkz. Richard B. Kielbowicz, "Speeding the News by Postal Express, 1825–1861: The Public Policy of Privileges for the Press," The Social Science Journal 22 (1) (January 1985): 49–64; Pred, Urban Growth and City Systems, s. 149.

14. Alvin F. Harlow, *Old Waybills: The Romance of the Express Companies* (New York: D. Appleton– Century, 1934), s. 73; John, *Spreading the News*, s. 153, 48 ('altın çağını').

15. Eli Bowen, *The United States Post- Office Guide* (New York: D. Appleton, 1851), s. 27 ('büyük bir kısmını'); *Report to Accompany Bill S. 51*, 28th Cong., 1st Sess., *Senate Documents* #137, February 22, 1844, s. 5 ('en fazla'). Olds'a göre, özel ekspres şirketleri gelir açısından pazarın yaklaşık %20–%40'ına sahip olmuş olabilir. Olds, "Challenges to the U.S. Postal Monopoly," s. 17.

16. "Harlow, ekspres şirketlerinin yalnızca editörlere gönderilen gazeteleri taşıdığını ve bunları ücretsiz ilettiklerini; bunun, kendilerine olumlu tanıtım sağlayacağı umuduyla yapıldığını aktarıyor." Harlow, *Old Waybills*, s. 39; *Report of the Postmaster General,* December 2, 1843, s. 598 ('arasında'); *Report of the Postmaster General*, November 25, 1844, s. 672 ("uzanacak mı"); *History of the Railway Mail*, s. 42; Harlow, *Old Waybills*, s. 85– 86; John, *Spreading the News*, s. 49.

17. Kelly, *United States Postal Policy*, s. 44– 45, 49 ('çekilir').

18. Kelly B. Olds, "The Challenge to the U.S. Postal Monopoly, 1839–1851," Cato Journal 15 (1) (Spring/Summer 1995): 2; John, Spreading the News, s. 88–100; Fuller, American Mail, s. 159–162.

19. Sean Wilentz, *Chants Democratic: New York City and the Rise of the American Working Class, 1788– 1850* (New York: Oxford University Press, 1984); Schiller, *Objectivity and the News*, s. 12–46; Kielbowicz, "Speeding the News," s. 51 ('engellemek'), s. 53 ('tüm'); John, *Spreading the News*, s. 85– 86.

20. Kielbowicz, "Speeding the News," s. 53 ('avantajı'); Richard B. Kielbowicz, "Newsgathering by Printers' Exchanges before the Telegraph," *Journalism History* 9 (2) (Summer 1982): s. 42–48; Kielbowicz, "Speeding the News," s. 54.

21. Richard R. John, "Recasting the Information Infrastructure for the Industrial Age," Alfred D. Chandler, Jr. ve James W. Cortada, ed., *A Nation Transformed by Information* (New York: Oxford University Press, 2000), s. 69–70. Büyük posta reformlarının ardından bile konu gündemde kalmaya devam etti; "bireylerin veya şirketlerin posta taşımasını engelleyen tüm yasaların yürürlükten kaldırılmasını" öngören resmi bir teklif 1859 yılında Temsilciler Meclisi Posta Komisyonu'na sunuldu — ancak reddedildi." Post Office Department—Proposed Abolishment Of, 35th Cong., 2d Sess., Report No. 135, January 21, 1859; Kelly, *United States Postal Policy*, s. 47, 64–65.

22. John, "Private Mail," s. 143 (Lieber); John, *Spreading the News*, s. 252– 254, 135; Harlow, *Old Waybills*:41; *Report of the Postmaster General*, December 2, 1843, s. 597 ('tepki').

23. Richard R. John, "Private Enterprise, Public Good? Communications Deregulation as a National Political Issue, 1839–1851," in Jeffrey L. Pasley, Andrew W. Robertson ve David Waldstreicher ed., Beyond the Founders: New Approaches to the Political History of the Early American Republic (Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press, 2004), s. 338.

24. U.S. Statutes at Large, 28th Cong., 2d Sess., Ch. 43, Statute II, March 3, 1845, s. 732–740; Blevins, *Paper Trails*, s. 77. ('sabit'). Posta Bakanı ayrıca, "posta ücretlerindeki bir indirimin posta gönderilerinde artışa yol açarak bakanlığın kendi kendini finanse etmesine yeterli gelir sağlayacağı" yönünde hatalı bir öngörüde bulundu. *Report of the Postmaster General* , November 25, 1844, s. 670; Olds, "Challenge to the U.S. Postal Monopoly," s. 16; Kelly, United States Postal Policy, s. 62–63; John, "History of Universal Service and the Postal Monopoly," s. 76–78 ('*önce hizmet*'); John, "History of Universal Service and the Postal Monopoly," s. 77 ('anlayışı').

25. Thomas Ewing, *Report into the Conditions and Proceedings of the Post Office Department*, 23rd Cong., 2nd Sess., 1835, S. Rpt 86 (Serial 268), s. 113–114.

26. Arthur P. Dudden, "Anti-monopolism, 1865–1890: The Historical Background and Intellectual Origins of the Antitrust Movement in the United States" (Ph.D. diss., University of Michigan, 1950); Richard R. John, *Network Nation: Inventing American*.

27. Bowen, *United States Post-office Guide*, s. 27 ('öncüsü'); *Report of the Postmaster General,* November 1844, s. 673 ('düşürülmesi'), s. 670 ('saygın'); Peter A. Shulman, *Coal and Empire: The Birth of Energy Security in Industrial America* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2015), s. 16–24, 14 ('küresel').

28. *Report of the Postmaster General*, 1 December, 1845, s. 857 ("düşürülmesini"); Charles M. Ellis, "The Postal System Exclusive," Massachusetts Quarterly Review 10 (March 1850): 271–274, John, "Private Enterprise, Public Good?," s. 339'da alıntılanmıştır, ("kılma"); *Report of the Postmaster General*, December 6, 1847, s. 1316 ('Posta'); *Annual Report of the Postmaster General, December 2, 1848, s. 1246* ('sağlam temellere oturan').

29. William H. Goetzmann, *Exploration and Empire: The Explorer and the Scientist in the Winning of the American West* (New York: W. W. Norton, 1978), s. 231 ('açıkça'); Thomas R. Hietala, *Manifest Design: Anxious Aggrandizement in Late Jacksonian America* (Ithaca: Cornell University Press, 1985); David Vine, *The United States of War: A Global History of America's Endless Conflicts, from Columbus to the Islamic State* (Berkeley: University of California Press, 2020), s. 43–9 1. "1830'larda sınır dışı etmenin sistematik bir federal politika olarak benimsenmesini ele alan en kapsamlı çalışma için bkz. Claudio Saunt, Unworthy Republic: The Dispossession of Native Americans and the Road to Indian Territory (New York: W. W. Norton, 2020. Daha geniş tarihsel bağlam için bkz. Roxanne Dunbar-Ortiz, An Indigenous People's History of the United States (Boston: Beacon Press, 2014); Vine, United States of War, s. 78.

30. Kelly, United States Postal Policy, s. 54–55 ('olmadan'). Karşılaştırma için bkz. Robert M. Pike, "National Interest and Imperial Yearnings: Empire Communications and Canada's Role in Establishing the Imperial Penny Post," Journal of Imperial and Commonwealth History 26 (1) (January 1998): 26. İç Savaş sonrası Batı'daki posta hizmetine ilişkin kapsamlı tarih çalışması şunu açıkça ortaya koyuyor: "ABD Posta Teşkilatı, yerli topraklarının ele geçirilmesini hızlandırdı ve bu toprakların yerleşimler, maden sahaları ve postanelerle kolonileştirilmiş bir bölge haline gelmesine katkıda bulundu." Blevins, Paper Trails, s. 35; Hahn, A Nation without Borders, s. 155 ('sürdüreceğiz').

31. Le Roy R. Hafen, *The Overland Mail 1849–1869: Promoter of Settlement Precursor of Railroads*, reprint ed. (1926; repr., New York: AMS Press, 1969), *s. 37* ('yayılması'); *Fuller, American Mail, s. 83;* Message from the President of the United States, 29th Cong., 1st Sess., *Senate Executive Documents*, vol. 470, December 2, 3, 1845, s. 28 ('genişletilmesini'); Robert R. Russel, *Improvement of Communication with the Pacific Coast as an Issue in American Politics, 1783–1864* (Cedar Rapids, IA: Torch Press, 1948), s. 18, 57–59, 200–201, 222–226, 237–238, 279–282, 291–293.

32. Kelly, *United States Postal Policy*, s. 129– 130; Heather Cox Richardson, *The Greatest Nation of the Earth: Republican Economic Policies during the Civil War* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1997), s. 172–173; Matthew Karp, *This Vast Southern Empire: Slaveholders at the Helm of American Foreign Policy* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2016); Kevin Waite, *West of Slavery: The Southern Dream of a Transcontinental Empire* (Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press, 2021); Alice L. Baumgartner, *South to Freedom: Runaway Slaves to Mexico and the Road to the Civil War* (New York: Basic Books, 2020). İspanyol fethi sonrasında Batı'nın büyük bir kısmı özgür olmayan Kızılderili emeğine dayanıyordu, Andres Resendez, The Other Slavery: The Uncovered Story of Indian Enslavement in America (Boston: Houghton Mifflin Harcourt, 2016) s. 218–314.

33. Waite, *West of Slavery*, s. 83 ('güneyi merkeze alan'), s. 84 ('nöbet tuttuğu'), s. 81 ('batıdaki').

34. Fuller, *American Mail*, s. 231 ('çekilmesinde'). Yirmi yıl sonra, posta teşkilatı San Francisco ile Çin ve Japonya'daki limanlar arasında, bir tarihçinin 'emperyal ticaret projesi' olarak nitelendirdiği trans-Pasifik posta hizmeti için sözleşme imzaladı. Blevins, *Paper Trails*, s. 90; Hafen, *Overland Mail*, s. 86 ("bence"); John, *Spreading the News*, s. 133 ("askeri"); Robert G. Angevine, *The Railroad and the State: War, Politics, and Technology in Nineteenth- century America* (Stanford, CA: Stanford University Press, 2004), s. 5–6 ; John, *Spreading the News*, s. 134; Hafen, *Overland Mail*, s. 54; ayrıca bkz. s. 38– 39, 136; Annual Report of the Postmaster General, December 6, 1847, s. 1324; *Annual Report of the Postmaster General*, December 2, 1848, s. 1241. ABD'de genişleyen buharlı posta iletişim ağına kömürün dahil edilmesi sürecinde karşılaşılan zorluklar için bkz. Shulman, *Coal and Empire*, s. 14–38; Daniel Headrick, *The Tools of Empire: Technology and European Imperialism in the Nineteenth Century* (New York: Oxford University Press, 1981); Shulman, *Coal and Empire*: 248, dipnot 90 ('özel').

35. Hafen, *Overland Mail*, s. 40, 134– 135; Shulman, *Coal and Empire*, s. 27, 33– 38; John, *Spreading the News*, s. 90; Report of the Postmaster General, 32nd Cong., 1st Sess., *Senate Documents* 1851–1852, vol. 612, document 417, s. 417, 421. 1835 yılında, posta taşımacılığında çalışan kişi sayısı, posta müdürlerinin sayısının neredeyse iki katıydı. Carpenter, *Forging of Bureaucratic Autonomy*, s. 66, 69, 72, 73; Blevins, *Paper Trails*, s. 76–93.

36. Hafen, *Overland Mail*, s. 133; Blevins, *Paper Trails*, s. 97; Paul H. Bergeron, *The Presidency of James K. Polk* (Lawrence, KS: University Press of Kansas, 1987), s. 149; Carpenter, *Forging of Bureaucratic Autonomy*, s. 68 ('altmış yıla'); Dorothy Ganfield Fowler, *The Cabinet Politician: The Postmasters General 1829– 1909* (New York: Columbia University Press, 1943); White, *The Republic for which It Stands*, s. 356 ('kayırma ordusu'); Blevins, *Paper Trails*, s. 98 ('seçim bürosu'); John, "Private Mail," s. 144 ('marjinal').

37. Olds, "Challenge to the U.S. Postal Monopoly," s. 14; *Report of the Postmaster General*, November 30, 1839, s. 617 ("radikal").

38. *Report of the Postmaster General*, December 2, 1848, s. 1247 ('sağlam temellere oturan'); s. 1247– 1248 ('vergi').

39. Clement Eaton, *Freedom of Thought in the Old South* (Durham, NC: Duke University Press, 1940), s. 316 ('karantina hattı'); Richard John, *Spreading the News*, s. 264, bu kavramı kullanmaktadır; Elizabeth Hewitt, *Correspondence and American Literature, 1770– 1865* (Cambridge: Cambridge University Press, 2004):115; Hewitt, *Correspondence and American Literature*, 1770–1865, s.115; Hewitt, *Correspondence and American Literature*, s. 116.

40. George Fitzhugh, "Uniform Postage, Railroads, Telegraphs, Fashions, Etc.," *Debows Review* 5 (26): 658– 659, 662. Öte yandan bazı Güneyliler, Kuzey'in yaygın posta ağı ile Güney'in gelişmemiş sistemi arasındaki uçurumdan rahatsızlık duydular. Conrad Kalmbacher, *Secession and the U.S. Mail: The Postal Service, The South, and Sectional Controversy* (Bloomington, IN: AuthorHouse, 2013), s. 18.

41. Hahn, *A Nation without Borders*, s. 2, 268–318, Richard Franklin Bentsel, *Yankee Leviathan: The Origins of Central State Authority, 1859–1877* (New York: Cambridge University Press, 1990), s. 3–4; Kelly, *United States Postal Policy*, s. 175.

42. James Gamett ve Stanley W. Paher, *Nevada Post Offices: An Illustrated History* (Las Vegas: Nevada Publications, 1983), s. 11, 17; John, "Private Mail," s. 139; Lucius Beebe ve Charles Clegg, *U.S. West: The Saga of Wells Fargo* (New York: E. P. Dutton, 1949), s. 9–27; Edward Hungerford, *Wells Fargo: Advancing the American Frontier* (New York: Random House, 1949), s. 3–20; Alden Hatch, *American Express: A Century of Service* (Garden City: Doubleday, 1950); W. Turrentine Jackson, *Wells Fargo in Colorado Territory*, Monograph Series Number 1 (Denver: Colorado Historical Society, 1982); Peter Z. Grossman, *American Express* (New York: Crown, 1987); David J. Lewis, *Postal Express*, 62nd Cong., 2nd Sess., document No. 379, March 5, 1912 (Washington, DC: Government Printing Office, 1912), s. 66.

43. Daniel J. Czitrom, *Media and the American Mind: From Morse to McLuhan* (Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press, 1983); ABD'de telgraf üzerine yapılan son çalışmalar arasında bkz. David Hochfelder, The Telegraph in America, 1832–1920 (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2012); Richard R. John, *Network Nation: Inventing American Telecommunications* (Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press, 2010); Joshua D. Wolff, *Western Union and the Creation of the American Corporate Order, 1845– 1893* (New York: Cambridge, 2013); ve James Schwoch, *Wired into Nature: The Telegraph and the North American Frontier* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 2018).

44. Robert Luther Thompson, *Wiring a Continent: The History of the Telegraph Industry in the United States 1832–1866* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1947), s. 30; Thompson, *Wiring a Contine*nt, s. 31; Richard A. Schwarzlose, *The Nation's Newsbrokers, Volume 1: The Formative Years, from Pretelegraph to 1865* (Evanston, IL: Northwestern University Press, 1989), s. 41; Hochfelder, *Telegraph in America*, s. 83; Wolff, *Western Union*, s. 282; Schiller, *Objectivity and the News*, s. 45 ('elinde'); *Report of the Postmaster General, 29th Cong.*, 1st Sess., Senate Executive Documents 1845–1846, vol. 470, December 1, 1845, s. 861; John, *Spreading the News*, s. 88.

45. A. Hunter Dupree, *Science in the Federal Government: A History of Policies and Activities* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1986 (1957), s. 48; *History of the Railway Mails*, s. 57; John, *Spreading the News*, s. 88.

46. Richard White, *Railroaded: The Transcontinentals and the Making of Modern America* (New York: W. W. Norton, 2011); Hahn, *A Nation without Borders*, s. 155 ('Kızılderili'); Schwoch, *Wired into Nature*, s. 41, 44; Schwoch, *Wired into Nature*, s. 118– 125; Lloyd Gardner, "Foreword," William Appleman Williams, *The Tragedy of American Diplomacy*, 50th anniversary ed. (New York: W. W. Norton, 2009), s. xvi.

47. Jeffrey Ostler, "Native Americans against Empire and Colonial Rule," in Tyrrell ve Sexton ed., *Empire's Twin*, s. 52; Schwoch, *Wired into Nature*, s. 71; Schwoch, *Wired into Nature*, s. 66– 74. Savaş ve sonrasında imzalanan Fort Laramie Antlaşması, Pekka Hamalain Lakota America: A New History of Indigenous Power (New Haven, CT: Yale University Press, 2019), s. 248–293'de ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

48. 1849 yılında demiryolu ve telgraf girişimcilerinin düzenlediği bir kongre, telgrafın yılmaz savunucusu ve kurucusu Henry O'Rielly'yi hareketin "lideri" olarak ilan etti. Cohen, Western Union, s. 51; Alfred M. Lee, The Daily Newspaper in America: The Evolution of a Social Instrument (New York: The Macmillan Company, 1937), s. 490; Cohen, Western Union, s. 51; Sektörün önde gelen erken dönem tarihçilerinden biri bunu "dizginlenemeyen coşku" olarak tanımlamıştı. Thompson, *Wiring a Continent*, s. 95; Edwin Gabler, *The American Telegrapher: A Social History* (New Brunswick, NJ: Rutgers University Press, 1988), s. 38. Süreç, Thompson, *Wiring a Continent*, Cohen, *Western Union* ve White, *Railroaded* adlı çalışmalarda ayrıntılı biçimde açıklanmaktadır.

49. John Nathan Anderson, "Money or Nothing: Confederate Postal System Collapse during the Civil War," *American Journalism* 30 (1) (2013): 65 ('birlikte'); Cohen, *Western Union*, s. 82; John, *Network Nation*, s.101; 1860 yılına gelindiğinde, Güney'de olağanüstü bir büyümenin yaşandığı on yılın ardından, iki tarafın demiryolu hattı uzunlukları neredeyse eşitlenmişti: Kuzeydoğu'da 16115 kilometre, Güney'de ise 15.350 kilometre. Konfederasyon, demiryollarını Birlik kadar etkin bir şekilde yönetemedi. Angevine, *Railroad and the State*, s. 113,130–164; Benjamin Sidney Michael Schwantes, "Fallible Guardian: The Social Construction of

Railroad Telegraphy in 19th-century America" (Ph.D. diss., University of Delaware, 2008), s. 12, 111–152.

50. Cohen, *Western Union*, s. 66; Cohen, *Western Union*, s. 66, 68; Cohen, *Western Union*, s. 64; ayrıca bkz. John, *Network Nation*, s.101– 102.

51. Hochfelder, *Telegraph in America*, s.11.

52. 1860'ta 100 dolarlık bir Western Union hissesi, May 1864'te neredeyse 1.500 dolar değerindeydi. Cohen, *Western Union*, s. 73; John, *Network Nation*, s. 98–99; Hochfelder, *Telegraph in America*, s. 24–28; Cohen, *Western Union*, s. 61–83; Wolff, *Western Union*, s. 82–83.

53. Gerald R. Brock bu konuyu ekonomi ağırlıklı bir perspektiften *The Telecommunications Industry: The Dynamics of Market Structure* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1981), s. 73–87'de tartışmaktadır.

54. Eric Foner, *Reconstruction America's Unfinished Revolution 1863– 1877* (New York: Harper & Row, 1988), s. 465–488; John, *Network Nation*, s. 116– 124.

55. Hahn, *Nation without Borders*, s. 4; bu, Hahn'ın *A Nation without Borders* adlı eserinde sürekli vurguladığı temel bir argümandır. Ayrıca bkz. Megan Black, *The Global Interior: Mineral Frontiers and American Power* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2018); ve Foner, *Reconstruction*, s.460– 463.

56. Foner, *Reconstruction*, s. 512; Hahn, *Nation without Borders*, s. 324; Yakın dönem tarihçilerinden bir diğeri, İç Savaş'ın bitişinden I. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar geçen elli yıllık süreçte telgraf reformunun dikkate değer bir süreklilik gösterdiğini vurgular. Hochfelder, *The Telegraph in America*, s. 71.

57. Cohen, *Western Union*, s. 228, 231; Demiryollarındaki spekülatif eğilim konusunda White'ın *Railroaded* eşsiz bir kaynaktır. Cohen, *Western Union*, s. 264, Hochfelder, *Telegraph in America*, s. 101–137; John, *Network Nation*, s. 156–199; Montgomery Cohen, *Western Union*, s. 151–231; White, *Republic for which It Stand*s, s. 246.

58. Paul Israel, *From Machine Shop to Industrial Laboratory: Telegraphy and the Changing Context of American Invention, 1830– 1920* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1992), s. 121–151; Wolff, *Western Union*, s. 214– 217.

59. Gabler, *American Telegrapher*, s. 41, 44; Brock, *Telecommunications Industry*, s. 85.

60. Frank Parsons, *The Telegraph Monopoly* (Philadelphia: C. F. Taylor, 1899); Cohen, *Western Union*, s. 119– 120; Schwantes, *Fallible Guardian*, s. 184.

61. Daniel R. Headrick, *The Invisible Weapon: Telecommunications and International Politics, 1851–1945* (New York: Oxford University Press, 1991), s. 32, 46, 60, 101– 102; Robert M. Pike ve Dwayne Winseck, "Monopoly's First Moment in Global Electronic Communication: From Private Monopoly to Global Media Reform, Circa 1860– 1920," *Journal of the Canadian Historical Association* 10 (1) (1999): 152–153.

62. Pike ve Winseck, "Monopoly's First Moment," s. 154; George A. Schreiner, *Cables and Wireless and Their Role in the Foreign Relations of the United States* (Boston: Stratford Company, 1924), s. 87; Schreiner, *Cables and Wireless*, s. 76– 107.

63. Menahem Blondheim, *News over the Wires: The Telegraph and the Flow of Public Information in America, 1844– 1897* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1994), s. 48– 52.

64. Hochfelder, *Telegraph in America*, s. 103–116; Blondheim, *News over the Wires*, s. 194; Blondheim, *News over the Wires*, s. 161.

65. James SMarch, "Information Control, Thought Control: Whitelaw Reid and the Nation's News Services," *Public Historian*. 3 (2) (1981): 37– 38; Blondheim, *News over the Wires*, s. 162; Blondheim, *News over the Wires*, s. 177, 180– 187; Blondheim, *News over the Wires*, s. 181; Cohen, *Western Union*, s. 266; Blondheim, *News over the Wires*, s. 177–182.

66. White, *The Republic for which It Stands*, s. 582–583, Hochfelder, *Telegraph in America*, s. 102, Alexander James Field, "The Magnetic Telegraph, Price and Quantity Data and the New Management of Capital," *Journal of Economic History* 52 (2) (June1992): 401– 413.

67. Richard B. Du Boff, "Business Demand and the Development of the Telegraph in the United States, 1844–1860," *Business History Review* 54 (4) (Winter 1980): 459– 479; Kenneth D. Garbade ve Robert A. Kavesh, "Technology, Communication and the Performance of Financial Markets: 1840–1975," *Journal of Finance* 33 (3) (June 1978): 819– 832; Ann Moyal, "The History of Telecommunication in Australia: Aspects of the Technological Experience, 1854– 1930," in Nathan Reingold ve Marc Rothenberg ed., *Scientific Colonialism: A Cross-cultural Comparison* (Washington, DC: Smithsonian Institution Press, 1987), s. 35–54, 40; Du Boff, "Business Demand and the Development of the Telegraph in the United States," s. 459– 479, 467; Headrick, *Invisible Weapon*, s. 109; Avrupa karşılaştırmaları için bkz. Eric Hobsbawm, *The Age of Capital* (New York: Charles Scribner's Sons, 1975), s. 48–68; Gene Fowler, *A Solo in Tom-toms* (New York: The Viking Press, 1946), s. 83. Fowler'ın kitabının yayımlanmasının üzerinden yıllar geçse de telgraflar acı haberler getirmeye devam ediyordu. Emily Neville, *It's Like This, Cat* (New York: Harper & Row, 1963), s. 147–148. Askeri makamların, askerlerin ölüm haberlerini ailelerine telgrafla bildirmesi, bu algının uzun yıllar canlı kalmasına neden oldu. Hochfelder, *Telegraph in America*, s. 77.

68. David, *Beyond Equality: Labor and the Radical Republicans, 1862–1872* (New York: Vintage, 1967), s. 29–30; Massachusetts Bureau of Statistics of Labor, *Fourth Annual Report* (Boston: 1873), s. 440, in Amy Dru Stanley, From Bondage to Contract: Wage Labor, Marriage, and the Market in the Age of Slave Emancipation (New York: Cambridge University Press, 1998), s. 62; Sven Beckert, *The Monied Metropolis: New York City and the Consolidation of the American Bourgeoisie, 1850– 1896* (New York: Cambridge University Press, 2001); White, *The Republic for which It Stands*, s. 13. Demiryolu ve telgraf sayesinde şirketler, giderek daha fazla ürün pazarında uzak mesafeler boyunca rekabet edebilir hale geldikçe, "bir bölgede ücretlerin düşürülmesi, başka bölgelerdeki ücretler üzerinde baskı yarattı." White, *The Republic for which It Stands*, s. 243. Ücretler, Hahn'ın da vurguladığı üzere tarım ürünlerinde görülen şekilde her yerde eşitlenmedi çünkü yerel işgücü piyasaları, özellikle kalifiye işçi kıtlığı ve işçilerin işyerindeki denetim düzeyinin fazlalığı veya eksikliği gibi birçok faktörden etkileniyordu. Hahn, *Nation without Borders*, s. 341.

69. Gary Fields, *Territories of Profit: Communications, Capitalist Development, and the Innovative Enterprises of G.F. Swift and Dell Computer* (Stanford, CA: Stanford Business Books, 2004); JoAnne Yates, *Control through Communication: The Rise of System in American Management* (Baltimore: Johns Hopkins, 1989); Gabler, *American Telegrapher*, s. 43; Thomas C. Jepsen, *My Sisters Telegraphic: Women in the Telegraph Office, 1846– 1950* (Atina: Ohio University Press), 2000.

70. Arthur P. Dudden, "Antimonopolism"; Hahn, *Nation without Borders*, s. 402– 412; White, *The Republic for which It Stands*, s. 898 ("önemli"); Macdougall, *The People's Network*, s. 10; Richard R. John, "Robber Barons Redux: Antimonopoly Reconsidered," *Enterprise and Society* 6; White, *The Republic for which It Stands*, s. 849– 854; White, *The Republic for which It Stands*, s. 275; Alexander Saxton, *The Indispensable Enemy: Labor and the Anti- Chinese Movement in California* (Berkeley, CA: University of California Press, 1995); Liping Zhu, *The Road to Chinese Exclusion: The Denver Riot, 1880 Election, and the Rise of the West* (Lawrence, KS: University Press of Kansas, 2013).

71. Charles Craypo, "The Impact of Changing Corporate Structure and Technology on Telegraph Labor, 1870–1978," *Labor Studies Journal* 3 (3) (Winter 1979): 285; John, *Network Nation*, s. 116– 122; Cohen, *Western Union*, s. 108– 112; Nancy Cohen, *The Reconstruction of American Liberalism 1865– 1914* (Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press, 2002).

72. U.S. Bureau of the Census, *Historical Statistics*, s. 1102, 804–805. Bu dönemde Batı'daki ağ gelişimini en kapsamlı biçimde ele alan çalışma için bkz. Blevins, *Paper Trails*.

73. John, "Recasting the Information Infrastructure for the Information Age," s. 71– 72; Carpenter, *Forging of Bureaucratic Autonomy*, s. 78; Carpenter, *Forging of Bureaucratic Autonomy*, s. 82, 91; Gregg Cantrell, *The People's Revolt: Texas Populists and the Roots of American Liberalism* (New Haven, CT: Yale University Press, 2020), s. 126.

74. Samuel Kernell ve Michael P. McDonald, "Congress and America's Political Development: The Transformation of the Post Office from Patronage to Service," *American Journal of Political Science* 43 (3) (July 1999): 797; Wayne E. Fuller, *RFD: The Changing Face of Rural America* (Bloomington, IN: Indiana University Press, 1964); Fuller, *RFD*, s. 58; U.S. Bureau of the Census, *Historical Statistics*, s. 807; *History of the Railway Mail*, s. 57; Carl H. Scheele, *A Short History of the Mail Service* (Washington, DC: Smithsonian Institution Press, 1970), s. 97.

75. *Government Ownership of Electrical Means of Communication*, 63d Cong. 2d Sess., Senate Document No. 399 (Washington, DC: Government Printing Office, 1914) s. 28, 25; Richard R. John, "History of Universal Service and the Postal Monopoly," appendix D, "Study on Universal Postal Service and the Postal Monopoly," George Mason University School of Public Policy, November 2008, s. 25; Carpenter, *Forging of Bureaucratic Autonomy*, s. 92; Carpenter, *Forging of Bureaucratic Autonomy*, s. 146.

76. Richard B. Kielbowicz, "Postal Subsidies for the Press and the Business of Mass Culture, 1880– 1920," *Business History Review* 64 (Autumn 1990), s. 458 ('cazipti') Konu hakkında genel bilgi için bkz. Richard Ohmann, *Selling Culture: Magazines, Markets, and Class at the Turn of the Century* (New York: Verso, 1996); Susan Strasser, *Satisfaction Guaranteed: The Making of the American Mass Market* (New York: Pantheon 1989).

77. Louise V. Stendhal, *The Telegraph: Lucien Leuwen Book 2* (New York: New Directions, 1950); Brock, *The Telecommunications Industry*, s. 126– 147; Eli Noam, *Telecommunications in Europe* (New York: Oxford University Press, 1992), s. 134, 18, 240, 69; Patricia L. Maclachlan, *The People's Post Office: The History and Politics of the Japanese Postal System, 1871– 2010* (Cambridge, MA: Harvard University Asia Center, 2011), s. 35, 31.

78. Daqing Yang, *Technology of Empire: Telecommunications and Japanese Expansion in Asia, 1883– 1945* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2010).

79. Dallas Smythe, *The Structure and Policy of Electronic Communications* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1959), s. 16–17; Ithiel de Sola Pool, *Technologies of Freedom: On Free Speech in an Electronic Age* (Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press, 1983), s. 94; Elbette, söz konusu, özellikle Londra'yı Delhi veya Johannesburg'a üstün tutmak değil. Daniel Headrick, *Tentacles of Progress* (New York: Oxford University Press, 1988), s. 97–144; P. M. Kennedy, "Imperial Cable Communications and Strategy 1870– 1914," *English Historical Review* 96 (October 1971), s. 728– 753; Dwayne Winseck ve Robert Pike, "Monopoly's First Moment," *Empire of Communications* (Durham, NC: Duke University Press, 2007); Maclachlan, *People's Post Office*, s. 38; Noam, *Telecommunications in Europe*, s. 134 ('Hükümetler'). Lyon'daki ipek işçileri, 1831, 1834 ve 1848 yıllarında "Canut Ayaklanmaları" olarak anılan isyanlara katıldılar.

80. Karl Rodabaugh, "Congressman Henry D. Clayton and the Dothan Post Office Fight: Patronage and Politics in the Progressive Era," *The Alabama Review* 33 (2) (April 1980): 125–149; United States Senate Committee on Education and Labor, *Report of the Committee of the Senate upon the Relations between Labor and Capital* (Washington, DC: Government Printing Office, 1885), vol. 1, s. 345 P. J. Maguire, General Secretary of the Brotherhood of Carpenters and Joiners) ; Blevins, *Paper Trails*, s. 81– 88; Susan G. Davis, "Gershon Legman Confronts the Post Office," *CounterPunch* 9 (18–19,15) 15 (October–November 15 2002): 5'te alıntılanmıştır; Wayne E. Fuller, *Morality and the Mail in Nineteenth- century America* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 2003, s. 104–121; Carpenter, *Forging of Bureaucratic Autonomy*, s. 83– 88, 103– 106; Carpenter, *Forging of Bureaucratic Autonomy*, s. 104– 106, 144– 145; Özellikle maden şirketlerinin kurduğu kasabalarda. O döneme ait bir anlatıda egemen güçlerle kurulan dostane ilişkiler bu tabloyu daha da görünür kılar: "Kasabanın tüm düzeninden şirket sorumludur. Sağlık işlerini yürütür, yolların bakımını yapar, aydınlatmayı sağlar, eğlence seçeneklerini belirler ve kimi zaman güvenliği bile üstlenir. Kasabaya kimlerin gireceğine veya içeride neler olacağına müdahale edebilir. Uygun görmediği kişileri uzak tutabilir. Hatta isterse postaları denetleyebilir; çünkü postane genellikle şirketin genel mağazasında bulunur ve postane görevlisi de şirket çalışanlarından biridir." Winthrop D. Lane, *Civil War in West Virginia: A Story of the Industrial Conflict in the Coal Mines* (New York: B. W. Huebsch, 1921), s. 22. Bir tarihçinin belirttiği gibi, şirketin denetimi "çalışma dışı yaşamın tüm yönle-

rine" uzanıyordu ve çoğu zaman postaneyi de kapsıyordu. Michael Goldfield, *The Southern Key: Class, Race, and Radicalism in the 1930s and 1940s* (New York: Oxford University Press, 2020), s. 53, 54. Yetkili makamların onayıyla, 1900'lerde ABD'deki Meksikalı ve Meksika kökenli devrimcilerin postaları ele geçirilmiş ve denetlenmiştir. Kelly Lytle Hernandez. *Bad Mexicans: Race, Empire, and Revolution in the Borderlands* (New York: W.W. Norton, 2022), s. 176–190. Postanenin denetimi, 1931–32 yıllarında Harlan County'deki kömür madencileri grevi sırasında, işletme sahiplerinin madencilerin en çok okuduğu gazete olan Knoxville News-Sentinel'ın dağıtımını kesmesi gibi uygulamaları da kapsıyordu; gazete, yerel işletmecileri eleştiriyordu. John W. Hevener, *Which Side Are You On? The Harlan County Coal Miners, 1931–39* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1978), s. 20.

81. Kelly, *United States Postal Policy*, s. 77; Wayne E. Fuller, *The American Mail: Enlarger of the Common Life* (Chicago: University of Chicago Press, 1972); Shelton Stromquist, *Reinventing "The People": The Progressive Movement, the Class Problem, and the Origins of Modern Liberalism* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 2006), s. 4, 7.

82. Christopher Hill, *The World Turned upside Down* (Middlesex: Penguin, 1975), s. 137– 138.

83. Richard B. Kielbowicz, "Origins of the Second-Class Mail Category and the Business of Policymaking, 1863–1879," *Journalism Monographs* 96 (1986); Fuller, "Populists and the Post Office," s. 1– 16; White, *The Republic for which It Stands*, s. 642; Stromquist, Reinventing "The People", s. 73'te alıntılanmıştır; Stromquist, *Reinventing "The People,"* s. 14; Eugene V. Debs, "'Better to Buy Books than Beer': Speech at Music Hall, Buffalo, New York," January 15, 1896, Tim Davenport ve David Walters ed., *The Selected Works of Eugene V. Debs, Vol. 2, The Rise and Fall of the American Railway Union, 1892-1896* (Chicago: Haymarket Books, 2020), s. 547.

84. Fowler, *Cabinet Politician*, s. 192; Richard White, Pendleton Yasası'nın "kalıcı partizan bir düzeni tarafsızmış gibi gösterdiğini" belirtir. White, *The Republic for Which It Stands*, s. 465, 466; Fowler, *Cabinet Politician*, s. 215; Bakanlık, "Yeni Düzen dönemine kadar kayırmacılık sisteminin kalesi olarak varlığını sürdürdü." Carpenter, *Forging of Bureaucratic Autonomy*, s. 176.

85. Laurence Gronlund, *The Cooperative Commonwealth*, Stow Persons, ed., (Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press, 1965), s. 109, 132, 153.

86. Stromquist, *Reinventing "The People,"* s. 14– 15, 20; Edward Bellamy, " 'Looking Backward' Again," *North American Review* (March 1890), in John L. Thomas, *Alternative America: Henry George, Edward Bellamy, Henry Demarest Lloyd and the Adversary Tradition*(Cambridge, MA: Harvard University Press, 1983), s. 273; 1892 yılında Bellamy yanlısı bir dergi, "Ulusçuluğun prototipi milis hizmetinde değil, posta hizmetindedir; askeri hizmette değil, sivil hizmettedir ve sivil hizmette bile bu, ancak sivil hizmet reformu eksiksiz biçimde tamamlandığında tam anlamıyla gerçekleşecektir," ifadesine yer vermiştir. "Nationalism Considered in the Light of a Very Odd Objection," *New Nation* 2 (42) (15 October 1892); Arthur Lipow, *Authoritarian Socialism in America: Edward Bellamy and the Nationalist Movement* (Berkeley, CA: University of California Press, 1982), s. 269; Edward T. O'Donnell, *Henry George and the Crisis of Inequality* (New York: Columbia University Press, 2015), s. 23; Rosanne Currarino, *The Labor Question in America: Economic Democracy in the Gilded Age* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 2011), s. 156 dipnot 17; O'Donnell, Henry George; bu düşünce geleneğini ayrıntılı biçimde ele alan çalışma için bkz. Thomas, Alternative America; Gronlund, Cooperative Commonwealth, s. 111; *Government Ownership of Electrical Means of Communication.*

87. Daniel T. Rogers, *Atlantic Crossings: Social Politics in a Progressive Age* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1998). Özel sigorta şirketlerinin tepkisine rağmen, ABD Başkanı olarak göreve başladığı ilk dönemde Franklin D. Roosevelt, danışmanlarına, işsizlik, hastalık ve engellilik durumlarında, yaşlılık aylığı da dahil olmak üzere, Amerikalılar için kapsamlı bir risk sigortasının posta teşkilatı aracılığıyla yürütülebileceğini belirtti. Rogers, *Atlantic Crossings*, s. 438, 444; Karl Marx ve Frederick Engels, *Manifesto of the Communist Party, February 1848. Marx/Engels Selected Works Vol. 1* (Moskova: Progress Publishers, 1969), s. 26, https:// www.marxi sts.org/ arch ive/ marx/ works/ downl oad/ pdf/ Manife sto.pdf

88. Robert Blatchford, *Merrie England* (Londra: 1894), s.124; Noel Thompson, *Political Economy and the Labour Party: The Economics of Democratic Socialism, 1884– 1995* (Londra: UCL Press, 1996), s. 12; Blatchford, "Britain for the British," Thompson, *Political Economy and the Labour Party* (Londra: Clarion, 1906), s. 143, 13.

89. Karl Marx, "The Paris Commune," The Civil War in France, https://www.marxists.org/archive/marx/works/1871/civil-war-france/ch05.htm; Marx ve Engels, "Preface," The Communist Manifesto, German ed. (1872), https://www.marxists.org/archive/marx/works/1848/communist-manifesto/preface.htm; tartışma için bkz. Francis Mulhern, "Afterlives of the Commune," New Left Review 96 (November/December 2015), s. 134; Karl Kautsky, The Class Struggle, trans. William E. Bohn (New York: W. W. Norton, 1971), s. 109–110.

90. Emile Vandervelde, *Socialism Versus Statism* (Chicago: Charles H. Kerr, 1919), s. 13, 15, 51, 52.

91. Kautsky, *Class Struggle*, s. 109; V. I. Lenin, *The State and Revolution* (Pekin: Foreign Languages Press, 1970), s. 59–60. Bkz. John, Spreading the News, s. 289, dipnot 39.

92. James Connolly, "State Monopoly Versus Socialism," *Workers Republic* 10 (June1899), https:// www.marxi sts.org/ arch ive/ conno lly/ 1901/ evan gel/ stmon soc.htm.

93. Marion Butler, Wayne E. Fuller, "The Populists and the Post Office," *Agricultural History* 65 (1) (Winter 1991): 11'de alıntılanmıştır; Jane Addams, "A New Impulse to an Old Gospel," *Forum* (November 1892), s. 346, Currarino, *Labor Question in America*, s. 8'de alıntılanmıştır.

94. White, The Republic for Which It Stands, s. 865; Donald Bruce Jackson ed., National Party Platforms, rev. ed., vol.1, 1840–1956 (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1978), s. 65

95. Gretchen Ritter, *Goldbugs and Greenbacks: The Antimonopoly Tradition and the Politics of Finance in America* (New York: Cambridge University Press, 1997), s. 47; Jean Reith Schroedel ve Bruce Snyder, "People's Banking: The Promise Betrayed?," *Studies in American Political Development* 8 (Spring 1994), s. 177.

96. Edwin W. Kemmerer, *Postal Savings: An Historical and Critical Study of the Postal Savings Bank System of the United States* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1917), s. 2; Robert A. Brady, *Crisis in Britain: Plans and Achievements of the Labour Government* (Berkeley: University of California Press, 1950), s. 286– 287; National Monetary Commission, Notes on the Postal Savings-Bank Systems of the Leading Countries, 61st Cong., 3rd Sess., doc. 658 (Washington, DC: Government Printing Office, 1910); Noam, *Telecommunications in Europe*, s. 81; Japonya'da posta teşkilatının büyüklüğü ve ülke ekonomisindeki ağırlığı, devasa bir sigorta fonunun katkısıyla daha da artmıştı. Phred Dvorak, "Japan's Postal Behemoth Digs in on Deregulation", Wall Street Journal, January 6, 2000, s. A14. Tarihsel bir değerlendirme için bkz. Maclachlan, People's Post Office; yalnızca 18.000 üye vardı. Directorate General of Posts, Ministry of Communications, China, Report on the Working of the Chinese Post-Office Savings Bank (Şanghay: Directorate General of Posts, 1922); Schroedel ve Snyder, "People's Banking," s. 174.

97. Blevins, *Paper Trails*, s. 131; Blevins, *Paper Trails*, s. 119, 129.

98. Kelly, *United States Postal Policy*, s. 177. Aslında, posta tasarrufları yasası, önceki otuz sekiz yıl boyunca yapılan yüzün üzerinde girişimin ardından ancak kabul edilip yasalaşabildi. Schroedel ve Snyder, "People's Banking," s.179; Schroedel ve Snyder, "People's Banking," s. 186; Maureen O'Hara ve David Easley, "The Postal Savings System in the Depression," *Journal of Economic History* 93 (3) (October 1979): 742; Kemmerer, *Postal Savings*, s. 12; Kemmerer, *Postal Savings*, s. 61.

99. O'Hara ve Easley, "Postal Savings System," s. 743–744; Schroedel ve Snyder, "People's Banking," s. 187–193; Kemmerer, *Postal Savings*, s. 33, 34; Kemmerer, *Postal Savings*, s. 108.

100. Carpenter, *Forging of Bureaucratic Autonomy*, s. 163; Birçok reform önerisinin "Atlantik ötesi" geçişleri üzerine yürütülen önemli tartışmalar, aynı zamanda "Pasifik ötesi" geçişler de dikkate alınarak derinleştirilmelidir. Rogers, *Atlantic Crossings*; Ministry of Communications, *Report on the Working of the Chinese Post-Office Savings Bank*; Kemmerer, *Postal Savings,*

s. 53– 54, 98, 104, 57–5 8, 62, 74, 78; Carpenter, *Forging of Bureaucratic Autonomy*, s. 153. Carpenter, "en önemli aktörlerin batılı ve güneyli çiftçiler değil, Avrupa ve Asya'dan gelen göçmenler olduğunu" belirtir (s. 162); Irving Bernstein, *The Lean Years: A History of the American Worker, 1920– 1933* (Chicago: Haymarket Books, 2010), s. 103; *Discontinuance of the Postal Savings System,* Hearings before the Committee on Post Office and Civil Service on S. 1995 and H.R. 8030, January 27 and February 3, 1966, 89th Cong, 2d Session, s. 15, 6, 9–10. 1920'lerde ABD Posta Teşkilatı'nın, oluşum sürecindeki kredi birliği hareketini kurumsal düzeyde destekleyen ilk yapılardan biri haline gelmesi dikkat çekicidir. J. Carroll Moody ve Gilbert C. Fite, *The Credit Union Movement: Origins and Development, 1850–1970* (Lincoln, NE: University of Nebraska Press, 1971), s. 113.

101. Fuller, *RFD*, s. 202; Thomas Donald Masterson, "David J. Lewis of Maryland: Formative and Progressive Years, 1869– 1917" (Ph.D. diss., Georgetown University, 1976), s.269; Fuller, *RFD*, s. 202– 203; Nathan B. Williams, *The American Post Office, A Discussion of Its History, Development, and Present- Day Relation to Express Companies*, 61st Cong., 2nd Sess., Committee on Post Offices and Post Roads, doc. 542 (Washington, DC: Government Printing Office, May 11, 1910), s. 29; Masterson, "David J. Lewis," s. 289; Richard B. Kielbowicz, "Government Goes into Business: Parcel Post in the Nation's Political Economy, 1880–1915," *Studies in American Political Development* 8 (Spring1994), s. 150–172.

102. Blevins, *Paper Trails,* s. 140; Fuller, *RFD*, s. 26, 34; Blevins, *Paper Trails,* s. 142; Kelly, *United States Postal Policy*, s. 111.

103. Blevins, *Paper Trails,* s. 142 144, 146; Carpenter, *Forging of Bureaucratic Autonomy*, s. 123– 135; Carpenter, *Forging of Bureaucratic Autonomy*, s. 124; Fuller, *RFD*, s. 53, 81; Carpenter, *Forging of Bureaucratic Autonomy*, s. 135–137; Blevins, *Paper Trails,* s. 147; Carpenter, *Forging of Bureaucratic Autonomy*, s. 140; Carpenter, *Forging of Bureaucratic Autonomy*, s. 142.

104. Parcels Post, *Hearings Before Subcommittee No. 4 of the Committee on the Post Office and Post Roads*, 62nd Cong., 1st Sess., June 1911 (Washington, DC: Government Printing Office, 1911), özellikle s. 166, 168 ve 117; Scheele, *A Short History*, s. 143– 146; Fuller, *RFD*, s. 219– 220; Kelly, *United States Postal Policy*, s. 182; Kielbowicz, "Government Goes into Business," s. 150; Daniel C. Roper, "Fundamental Principles of Parcel- Post Administration," *Journal of Political Economy* 22 (June 1914): 535; Masterson, "David J. Lewis," s. 374–377, 425 (s. 377'de alıntılanmıştır); Masterson, "David J. Lewis," s. 375.

105. Leonard Laborie, "Global Commerce in Small Boxes: Parcel Post, 1878– 1913," *Journal of Global History*, 10 (2015): 257; Chester Lloyd Jones, "The Parcel Post in Foreign Countries," *Journal of Political Economy* 22 (6) (June 1914): 509; Laborie, "Global Commerce in Small Boxes," s. 257; Böyle bir dışsal etki sonucunda, ABD Posta Bakanlığı, yurt içi hizmetler henüz gelişmeden çok önce, paket postasını uluslararası posta hizmetlerine eklemişti. Scheele, *A Short History*, s. 143, 144.

106. Keith Clark, *International Communications: The American Attitude* (New York: AMS Press, 1968 (1931), s. 120– 121; Czitrom, *Media and the American Mind*, s. 25– 29; Lester G. Lindley, *The Constitution Faces Technology: The Relationship of the National Government to the Telegraph, 1866–1884. Dissertations in American Economic History* (New York: Arno Press, 1975); Charles Greenhalgh of Denver, representing AFL Core Makers' Union 6355, Stuart B. Kaufman ve Peter J. Albert ed., *The Samuel Gompers Papers Vol. 3 Unrest and Depression 1891–94* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1989), s. 632; Delegate McCraith in the AFL's discussion on "A Political Programme at the Denver Convention of the American Federation of Labor," Kaufman ve Albert, *The Samuel Gompers Papers*, s. 629. Kamu görevlilerinin siyasi faaliyetlerde bulunmalarını yasaklayan sivil hizmet reformunun yürürlüğe girmesinden yirmi yıl sonra, dönemin Başkanı Theodore Roosevelt, posta dağıtıcılarının William Randolph Hearst'ün başkan adaylığını desteklemesine tepki olarak Posta Bakanı Henry Clay Payne'e gizlice şu talimatı verdi: "Bay Hearst'ü destekleyen kararların alınmasında dahli olan herkes derhal görevden alınmalıdır." David Nasaw, *The Chief: The Life of William Randolph Hearst* (New York: Houghton Mifflin, 2000), s. 170.

107. H. W. Orr, *Report on Relations between Labor and Capital, Volume 1*, s. 178– 179; McClelland, *Report on Relations between Labor and Capital*, Volume 1, s. 148.

108. Craypo, "Impact of Changing Corporate Structure," s. 289–291.

109. *Report on Relations between Labor and Capital, Volume 1*, s. 213, 147. Western Union'a karşı aynı dönemde süren grev sırasında, Telgrafçılar Birliği üyesi ve Emek Şövalyeleri'nin sekreteri olan McClelland, "grevin sonlarına doğru kendi sendikasından ayrıldı ve grevin başından itibaren yanlış bir karar olduğunu ileri sürdü." Vidkunn Ulriksson, *The Telegaphers: Their Craft and their Unions* (Washington, DC: Public Affairs Press, 1953), s. 48. McClelland'ın bu tutumunun gerekçesine ilişkin bkz. Terence V. Powderly, The Path I Trod (New York: Columbia University Press, 1940), s. 106–113; muhtemelen bir gazeteci olan Gideon Tucker'ın değerlendirmesi için bkz. Report on Relations Between Labor and Capital, vol. 2, s. 906.

110. Hochfelder, *Telegraph in America*, s. 71; Bir tarihçi, ABD Başkanları Ulysses Grant, Chester Arthur ve Woodrow Wilson'ı örnek olarak verir. Hochfelder, *Telegraph in America*, s. 67– 68, 70; Parsons, *Telegraph Monopoly*, s. 10– 12; Örneğin bkz. David A. Wells, *The Relation of the Government to the Telegraph* (New York: 1873); Parsons, *Telegraph Monopoly*; Richard T. Ely, "Why the Government Should Own the Telegraph," *Arena* 15 (December 1895): 49– 54; *Report of the Postmaster-General* Executive Document 1, Part 4 (Washington, DC: Government Printing Office, 1890), s. 113. Ayrıca bkz. Ulriksson, The Telegraphers, s. 56–57. Hochfelder, benzer kanıtları sunduktan sonra, Jay Gould'un Western Union'ı devralmasının hemen ardından geçen birkaç yıl dışında, telgrafın başlıca müşterileri olan basın ve iş dünyasının genel olarak özel mülkiyetten memnun olduğunu belirtir. *Telegraph in America*, s. 65, 70; H. H. Goldin, "Governmental Policy and the Domestic Telegraph Industry," *Journal of Economic History* 7 (1) (May 1947): 57; *Report of the Postmaster-General, Being Part of the Message and Documents Communicated to the Two Houses of Congress at the Beginning of the Second Session of the Fifty-first Congress* (Washington, DC: Government Printing Office, 1890), s. 8.

111. Wells, *Relation of the Government to the Telegraph*, s. 32; Parsons, *Telegraph Monopoly*; David J. Lewis, *Postal Express as a Solution of the Parcels Post and High Cost of Living Problems*, 62d Cong., 2d Sess., document No. 379 (Washington, DC: Government Printing Office, 1912), s. 29–30; Kemmerer, *Postal Savings*, s. 10–11.

112. Parsons, *Telegraph Monopoly*, s. 13– 15; Önemli bir örnek, sendikal hareketten genç Komünist Parti'nin liderlik kademelerine yükselen William Z. Foster'dır. James R. Barrett, *William Z. Foster and the Tragedy of American Radicalism* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1999), s. 33; William Z. Foster, *From Bryan to Stalin* (New York: International Publishers, 1937), s. 29; Hochfelder, *Telegraph in America*, s. 71.

113. David Montgomery, *Beyond Equality: Labor and the Radical Republicans, 1862– 1872* (New York: Vintage Books, 1967), s. 311–323.

114. Sterling Denhard Spero, *Labor Movement in a Government Industry* (New York: George H. Doran, 1924), s. 64; Spero, *Labor Movement*, s. 65– 67. Kongre ancak 1912 yılında, "sekiz saatlik çalışma süresi aralıksız on saati aşamaz" hükmünü yasaya eklemiştir. Kelly, *United States Postal Policy*, s. 199– 200.

115. Spero, *Labor Movement*, s. 9; Bernstein, *Lean Years*, s. 93; Georg Leidenberger, *Chicago's Progressive Alliance: Labor and the Bid for Public Streetcars* (Dekalb, IL: Northern Illinois University Press, 2006), s. 15–16.

116. Spero, *Labor Movement*, s. 62– 95; Carpenter, *Forging of Bureaucratic Autonomy*, s. 79– 81 (s. 81'de alıntılanmıştır). Demiryolu işi tehlikeliydi; 1890'da bir Senato komisyonu, trenlerin işletilmesinde doğrudan görev alan her 105 kişiden birinin öldüğünü, her 12 kişiden birinin ise yaralandığını tespit etti. 1907 yılında, 4.534 işçinin hayatını kaybetmesiyle işçi ölümleri ülke genelinde en yüksek seviyeye ulaştı. Hoogenboom, *A History of the ICC*, s. 35, 41; 1893'te, yaklaşık 180.000 tren işçisi arasında her dokuz kişiden biri yaralanmış, her 115 kişiden biri ise hayatını kaybetmişti. Kazaların %44'ü vagonların birleştirilmesi sırasında meydana gelmişti. U.S. Interstate Commerce Commission, Interstate Commerce Commission Activities, 1887-1937 (Washington, DC: Government Printing Office, 1937), s. 117.

117. Carpenter, *Forging of Bureaucratic Autonomy*, s. 86– 87, 107, 168– 176; Spero, *Labor Movement*, s. 97– 180; Margaret C. Rung, *Servants of the State: Managing Diversity and Democracy in the Federal Workforce, 1933–1953* (Atina: University of Georgia Press, 2002), s. 35–36; Kelly, *United States Postal Policy*, s. 208, 207.

118. White, *The Republic for Which It Stands*, s. 784 (her iki alıntı, Olney'ninki de dahil); Gerald S. Eggert, *Railroad Labor Disputes: The Beginnings of Federal Strike Policy* (Ann Arbor, MI: University of Michigan 1967), s. 233. Bu aracın gelişim sürecine dair ayrıntılı inceleme için bkz. Eggert, *Railroad Labor Disputes*, özellikle s. 41– 44; 90– 98; 147– 151; 171; Cleveland, Eggert, *Railroad Labor Disputes*, s. 171'de alıntılanmıştır; popülist senatörler için s. 184; federal rolün gelişim süreci için s. 152–191. Ayrıca bkz. White, *Railroaded*, s. 441; Ray Ginger, *Altgeld's America: The Lincoln Ideal Versus Changing Realities* (New York: Markus Wiener, 1986), s. 157–163; Painter, *Standing at Armageddon*, s. 123; Nick Salvatore, *Eugene V. Debs: Citizen and Socialist* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1982), s. 128–137.

2. Bölüm

1. Toplumsal sistem içinde telefonun hiçbir zaman tarafsız bir konumda olmadığı unutulmamalıdır. Eula Biss, "Time and Distance Overcome," Eula Biss, *Notes from No Man's Land* içinde (Minneapolis: Gray Wolf Press, 2009), s. 3–11; Robert MacDougall, *The People's Network: The Political Economy of the Telephone in the Gilded Age* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2014), s. 59.

2. MacDougall, *The People's Network*, s. 9.

3. Her ne kadar 1880–1900 yılları arasında "American Bell" ve sonrasında "American Telephone and Telegraph" olarak bilinen ana holding şirketiyle Bell'e bağlı yerel işletme şirketleri arasındaki yapısal ve yönetsel ilişkiler ancak 1910'larda istikrara kavuşmuş olsa da bu dönem boyunca 'Bell' ve 'AT&T' adlarını birbirinin yerine kullanacağım.

4. MacDougall, *The People's Network*, s. 101– 109; ayrıca, Christopher Beauchamp, "Who Invented the Telephone? Lawyers, Patents, and the Judgments of History," *Technology and Culture* 51 (4) (October 2010): 854–878; Robert MacDougall, *The People's Network*, s. 92; MacDougall, doğal bir tekelin varlığını reddetme konusunda, "telefon sektöründe rekabetin her zaman yapay olarak yaratıldığını" savunan John'dan daha net bir tutum sergiler. Richard R. John, "Robber Barons Redux: Antimonopoly Reconsidered," *Enterprise and Society* 13 (1) (March 2012): 31.

5. Richard R. John, *Network Nation: Inventing American Telecommunications* (Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press, 2010), s. 352– 353, 368; MacDougall, *The People's Network*, s. 91; MacDougall, *The People's Network*, s. 225.

6. Shelton Stromquist, *Reinventing "The People": The Progressive Movement, The Class Problem, and the Origins of Modern Liberalism* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 2006); Joshua D. Wolff, *Western Union and the Creation of the American Corporate Order, 1945– 1893* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), s. 287.

7. Arthur P. Dudden, "Anti-monopolism, 1865–1890: The Historical Background and Intellectual Origins of the Antitrust Movement in the United States" (Ph.D. diss., University of Michigan, 1950), s. 271; Senate Committee on Education and Labor, Report of the Committee of the Senate upon the Relations between Labor and Capital, vol. 1 (Washington: Government Printing Office, 1885), s. 793; Charles Postel, *The Populist Vision* (New York: Oxford University Press, 2007), s. 144; MacDougall, *The People's Network*, s. 108; *Alliance-Independent* (Lincoln), March 2, 1893, in Norman Pollack, *The Just Polity: Populism, Law, and Human Welfare* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1987), s. 186– 187; ayrıca Gregg Cantrell, *The People's Revolt: Texas Populism and the Roots of American Liberalism* (New Haven, CT: Yale University Press, 2020), s. 125– 128; Stromquist, *Reinventing "The People,"* s. 73– 74; Julie Greene, *Pure and Simple Politics: The American Federation of Labor and Political Activism, 1881– 1917* (Cambridge: Cambridge University Press, 1998), s. 61– 63. Ülke genelindeki üye sendikalara, Kongre'ye sunulmak üzere imzalanması için 15.000 dilekçenin dağıtıldığını

belirten emek federasyonu başkanı, dilekçelerin ya büyük ölçüde imzalanmadığını ya da imzalananların çok azının genel merkeze ulaştığını açıkladı. Başkanlık Raporu Komisyonu, bu ilgisizliği eleştirerek "gelecekte benzer talepler yinelendiğinde, sorumluluklarını yerine getirmeyen örgütlerin isimlerinin Federasyonun bir sonraki kongresine bildirilmesini" tavsiye etti." *Report of Proceedings of the Thirteenth Annual Convention of the American Federation of Labor,* Chicago, December 11–19, 1893 (American Federation of Labor, 1893), s. 13, 41.

8. AT&T, "American Telephone and Telegraph" adını ancak 1994'te kısaltarak yalnızca 'AT&T' olarak kullanmaya başladı. MacDougall, The People's Network, s. 76– 77; J. Warren Stehman, The Financial History of the American Telephone and Telegraph Company, repr. ed. (1925; repr., New York: Augustus M. Kelley, 1967), s. 17; Stehman, Financial History of the American Telephone and Telegraph Company, s. 147; Kenneth Lipartito, The Bell System and Regional Business: The Telephone in the South, 1877– 1920 (Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1989), s. 51– 52, 67–68; H. H. Goldin, "Government Policy and the Domestic Telegraph Industry," Journal of Economic History 7 (1) (May 1947): 61.

9. "Telephone Trust Easy to Dissolve", *New York Times*, December 22, 1913.

10. Edward Reynolds, Vice President Postal-Telegraph Cable Co. to Thomas W. Gregory, Attorney General, July 21, 1915, in National Archives and Records Administration (hereafter NARA) RG 60, Department of Justice Central Files—Classified Subject Files—Correspondence, Box 39, 60-1-1; The Telegraphers of New York Jewish Boys to President Woodrow Wilson, 21 March 1915, NARA RG 60, Department of Justice Central Files-Classified Subject Files-Correspondence, Box 39, 60-1-1; A Telegrapher of New York to Mr. Todd (84 Walker St., New York City), NARA RG 60, 60-1-0, Section 6, Box 38 "1918 yılı içinde, başka bir yasa dışı telgraf aynı talebi bu kez Posta Bakanına iletti: "Vail, W UTel Şirketinin Başkanıdır. Telgrafın devlet tarafından işletilmesini sağlayın", NARA RG 28, Box 39, received April 24, 1918.

11. "Address of Mr. F. B. MacKinnon, President of the U.S. Independent Telephone Association, in NARUC," Proceedings of the 34th Annual Convention Held at Detroit, Michigan November 14-17, 1922 (New York: State Law Reporting Company, 1923), s. 139; MacDougall, The People's Network, s. 93. Orta Batı, bu alandaki merkezi konumuyla biliniyordu. Paul Latzke, A Fight with an Octopus (Chicago: Telephony Publishing Co, 1906), s. 15; Federal Communications Commission (FCC), Investigation of the Telephone Industry in the United States, 76th Congress, 1st Sess., House Document No. 340 (Washington: Government Printing Office, 1939, 125-130), s. 248; Gerald R Brock, The U.S. Telecommunications Industry: The Dynamics of Market Structure (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1981), s. 103–104; MacDougall, The People's Network, s.101– 108; MacDougall, The People's Network, s. 96; Statement to Honorable George W. Wickersham, Attorney General of the United States, by John H. Wright, Jamestown, New York, September 10, 1912, NARA RG 60, Department of Justice Central Files, Classified Subject Files, Enclosures, Box 129, 60-10, s. 3.

12. FCC, Investigation of the Telephone Industry, s. 126; Robert Bornholz ve David S. Evans, "The Early History of Competition in the Telephone Industry," David. S Evans, ed., Breaking up Bell: Essays on Industrial Organization and Regulation (New York: 1983), s. 25 ('46%'). Bölgesel karlar için bkz. Ralph L. Mahon, The Telephone in Chicago 1877– 1940 (Chicago: Illinois Bell Telephone Co. Interdepartmental Historical Committee, May 22, 1962), s. 8, 15. Ulusal gelirler için bkz., FCC, FCC, Investigation of the Telephone Industry, s. 491– 568. David Gabel, Bell'in Wisconsin Telefonu'nun kâr oranını incelediği bir çalışmasında, patent tekeli döneminde "şirketin getiri oranının alternatif yatırımlara göre beş kat daha yüksek olduğunu" ortaya koyuyor. David Gabel, "Evolution of a Market," s. 66. AT&T'nin oldukça yüksek kâr oranı, Western Union'ın elde ettiği muazzam kârların yanında sönük kalıyordu. Posta Bakanı Wanamker'in belirttiğine göre, 1858 yılında Western Union'a yapılan 1.000 dolarlık bir yatırım, sonraki otuz yıl içinde 50.000 dolardan fazla hisse temettüsü ve 100.000 dolar nakit temettü sağlayarak, yıllık toplam yüzde 500 getiri getirmiş olurdu. Vidkunn Ulriksson, The Telegraphers: Their Craft and their Unions (Washington, DC: Public Affairs Press, 1953), s. 13; FCC, Investigation of the Telephone Industry, s. 41('hayli yavaş'); Claude S. Fischer, America Calling: A Social History of the Telephone to 1940 (Berkeley, CA: University of California Press, 1992), s. 49; "U.S. Census, Histori-

cal Statistics of the United States, from Colonial Times to 1970, Series R1–12 (Washington, DC: Government Printing Office, 1975), s. 784; Milton Mueller, "The Telephone War: Competition, Interconnection and Monopoly in the Making of Universal Service" (Ph.D. diss., University of Pennsylvania, 1989), s. 161, 165; Fischer, America Calling, s. 41, 50; Ithiel de Sola Pool, Forecasting the Telephone: A Retrospective Technology Assessment (Norwood: Ablex, 1983), s. 22; Mahon, The Telephone in Chicago, s. 30; Meighan Maguire, "The Local Dynamics of Telephone System Development: The San Francisco Exchange, 1893–1919" (Ph.D. diss., University of California San Diego, 2000).

13. Paul J. Miranti, Jr., "Probability Theory and the Challenge of Sustaining Innovation: Traffic Management at the Bell System, 1900–1929," in Sally H. Clarke, Naomi R. Lamoreaux, ve Steven W. Usselman, ed., *The Challenge of Remaining Innovative: Insights from Twentieth- century American Business* (Stanford: Stanford Business Books, 2009), s. 119– 120; Arthur B. Smith ve William L. Campbell, *Automatic Telephony* (New York: McGraw-Hill, 1915), s. 379, in de Sola Pool, *Forecasting the Telephone* s. 46. 1902'de Ottawa'ya telefon hizmetinin sağlanmasının tartışıldığı dönemde New York merkezli AT&T ile bağlantılı olan Bell Canada yöneticileri resmi kayıtlara şu ifadeyi geçirdi: "Şehirdeki 60.000 kişiden en fazla 1.200'ü telefon sahibi ya da telefona ihtiyaç duyuyor." Robert M. Pike, "Kingston Adopts the Telephone: The Social Diffusion and Use of the Telephone in Urban Central Canada, 1876 to 1914," *Urban History Review/ Revue d'histoire urbaine* 28 (1) (June 1989): 44. Bell Canada, Montreal'deki Fransızca konuşan Kanadalıların erişim ihtiyaçlarına karşı çok daha kayıtsızdı. MacDougall, *The People's Network*, s. 87– 88; Mueller, "The Telephone War," s. 261; Mahon, *The Telephone in Chicago*, s. 16.

14. Roy Alden Atwood, "Telephony and Its Cultural Meanings in Southeastern Iowa, 1900–1917" (Ph.D. diss., University of Iowa, 1984), s. 92.

15. Mahon, *The Telephone in Chicago*, s. 16; David Gabel, "Competition in a Network Industry: The Telephone Industry, 1894– 1910," *Journal of Economic History* 54 (3) (September 1994): 546; Atwood, "Telephony and Its Cultural Meanings," s. 106– 107; Gabel, "Evolution of a Market," s. 237– 240; Alan Stone, *Public Service Liberalism: Telecommunications and Transitions in Public Policy* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1991), s. 138; Harry B. MacMeal, *The Story of Independent Telephony* (Chicago: Independent Pioneer Telephone Association, 1934), s. 132.

16. Claude S. Fischer "The Revolution in Rural Telephony, 1900– 1920," *Journal of Social History* 21 (1) (Fall 1987): 13; Fischer, "Revolution in Rural Telephony," s. 8. Kıtalararası uzun mesafe telefon hizmeti ancak 1915 yılında sağlanabildi. Bağımsız şirketler için bkz. MacMeal, *The Story of Independent Telephony*; Donald C. Power, *"General Telephone": The Function of the Modern Independent Telephone Company* (New York: The Newcomen Society in North America, 1956); W. D. Torrance, "Great Independent: The Lincoln Telephone Company, 1903– 1908," *Business History Review* 33 (1959): 359–382; ve Helen B. Gardner ve Quenton T. Bowler, "The People's Progressive Telephone Company, 1912– 1917: The Dream and the Reality," *Utah Historical Quarterly* 61 (1) (Winter 1993): 79–94. Kırsaldaki bağımsız telefon şirketleri üzerine yapılmış en kapsamlı erken dönem çalışma için bkz. Atwood Telephony and Its Cultural Meanings; en temel kaynak için ise bkz. MacDougall, The People's Network.

17. Bureau of the Census, *Quinquennial Censuses of the Telephone and Telegraph Industry, 1902–1937*, Bulletin No. 17, Special Reports: Telephones and Telegraphs, 190S; Special Reports: Telephones, 1907; Telephones and Telegraphs and Municipal Electric Fire- alarm and Police-patrol Signaling Systems, lilt; *Census of Electrical Industries: 1917*, Telegraphs and Municipal Electric Fire-alarm and Police-patrol Signaling Systems; *Census of Electrical Industries: Telephones*—1917, 1922, and 1927; Fischer, *America Calling*, s. 93; Florence E. Parker, "Cooperative Telephone Associations," *Monthly Labor Review* 46 (2) (February 1936): 399, 400; MacDougall, *The People's Network*, s. 29– 30, 164–167.

18. MacDougall, *The People's Network*, s. 64; Latzke, *A Fight with an Octopus*, s. 15; Joseph Patrick Sullivan, "From Municipal Ownership to Regulation: Municipal Utility Reform in New York City, 1880– 1907" (Ph.D. diss., Rutgers University, 1995), s. 73. 1885 yılında şehrin önde gelen sekiz gaz şirketi arasında Municipal, Mutual ve Citizens da vardı. Bağımsızla-

rın siyasi faaliyetleri ise 1908–1913 yılları arasında en yoğun dönemine ulaştı. Bu yıllarda, tarımcı Demokratların ağırlıkta olduğu ulusal bir reform koalisyonu Kongre'ye hakim oldu ve Wilson yönetiminden güçlü, ancak sınırlı destek buldu. Bkz. Elizabeth Sanders, *Roots of Reform: Farmers, Workers, and the American State 1877– 1917* (Chicago: University of Chicago Press, 1999), s. 175.

19. Gabel, "Evolution of a Market," s. 50; E. R. Harding, Vice President of Holtzer-Cabot Electric Company, to Attorney General McReynolds, December 20, 1913, NARA RG 60, Box 38, 60-1-0, Section 6; F. D. Houck to T. Roosevelt, October 5, 1908, NARA RG 60, Box 37, 60-1-0, Section 1; Gabel, "Evolution of a Market," Chapter 10, ayrıca bkz. s. 78, 89. Bir biyografi yazarı, "iyi bir yaşam sürmeyi seven" La Follette'in, "birisinin kendisine servet getireceği umuduyla bir at çiftliği, bir apartman binası, bir maden ve bir telefon şirketine yatırım yaptığını" aktarıyor. David P. Thelen, *Robert M. La Follette and the Insurgent Spirit* (Madison, WI: University of Wisconsin Press, 1985), s. 17– 18. LaFollette'nin tekel karşıtı tutumunu, ABD emperyalizmine karşı giderek güçlenen muhalefet bağlamında ele alan kapsamlı çalışma için bkz. Richard Drake, *The Education of an Anti- Imperialist: Robert LaFollette and U.S. Expansion* (Madison, WI: University of Wisconsin Press, 2013).

20. Atwood, "Telephony and Its Cultural Meanings," s. 176; MacMeal, *The Story of Independent Telephony*: 195– 196; David Gabel'in ortaya koyduğu gibi, ücret sınırlamaları ve diğer imtiyaz koşulları, bazen ters etki yaparak bağımsız telefon şirketlerinin başarılarını engelledi; çünkü bu şirketler, Bell'e bağlı şirketlerin karşılaşmadığı yükümlülüklerle karşı karşıya kaldı. Bell ise "ilk hareket eden" olmanın sağladığı birçok avantajdan biri olarak imtiyaz yükümlülüklerinden kaçındı; 1870'lerin sonları ve 1880'lerde belediye yetkilileri telefonu henüz denenmemiş bir teknoloji olarak gördükleri için herhangi bir yükümlülük getirmediler. Bell de bu avantajı sonuna kadar kullandı. David Gabel, "Competition in a Network Industry: The Telephone Industry, 1894– 1910," *Journal of Economic History* 54 (3) (September 1994): 560– 564; örneğin Chicago'da—aşağıda ele alınacağı gibi—ve Milwaukee'de. Gabel, "Evolution of a Market," s. 236.

21. Mueller, "The Telephone War," s. 218; Milton Mueller, "The Switchboard Problem: Scale, Signaling, and Organization in Manual Telephone Switching, 1877– 1897," *Technology and Culture* 30 (3) (July 1989): 534–560; "The Dial Telephone and Unemployment," *Monthly Labor Review* 34 (2) (February 1932): 236; Stanley Swihart, "Independents Show Bell the Way to Big-city Dial Service, and Their Sudden Purchase by Bell," *Telecom History* no. 2 (Spring 1995): 82– 83; Venus Green, *Race on the Line: Gender, Labor, and Technology in the Bell System, 1880–1980* (Durham, NC: Duke University Press, 2001); Paul J. Miranti, Jr., "Probability Theory and the Challenge of Sustaining Innovation: Traffic Management at the Bell System, 1900– 1929," in Sally H. Clarke, Naomi R. Lamoreaux, ve Steven W. Usselman, ed., *The Challenge of Remaining Innovative: Insights from Twentieth- century American Business* (Stanford, CA: Stanford University Press, 2009), s. 125.

22. Pool, *Forecasting the Telephone*, s. 35. Sonraki on yıl boyunca büyüme hızı yavaşladı ve 1930 yılı itibarıyla ülkede 20.202.000 telefon vardı; bkz. John, Network Nation, s. 295–298; MacDougall, The People's Network, s. 52–53; MacDougall, *The People's Network*, s. 52– 53; Leon Trotsky, *My Life* (New York: Pathfinder, 1970), s. 271; Swihart, "Independents Show Bell the Way to Big-city Dial Service," s. 96; Mueller, "Universal Service," s. 358.

23. Michelle Marchin, "'Rulers of the Wires'? Women's Contribution to the Structure of Means of Communication," *Journal of Communication Inquiry* 12 (2) (1988): 89– 103; Lana F. Rakow, "Women and the Telephone: The Gendering of a Communications Technology," in Cheris Kramarae, ed., *Technology and Women's Voices* (New York: Routledge and Kegan Paul, 1988), s. 207–228; Claude S. Fischer, "'Touch Someone': The Telephone Industry Discovers Sociability," *Technology and Culture* 29 (1) (January 1988):51; Fischer, "The Revolution in Rural Telephony," s. 15. Telefonun tarihsel gelişiminde cinsiyetin rolü, Avustralya bağlamında Ann Moyal tarafından da vurgulanmıştır. Moyal, telefonun "aileyi, toplumu ve ulusal kalkınmayı destekleyen, derinlemesine yerleşmiş bir kadın kültürüne" sahip olduğunu belirtmiştir. "Bu çoğunlukla görünmez bilgi akışı… haftada 20–28 kişisel telefon görüşmesiyle gerçekleşmiş, her biri 10–45 dakika sürmüş ve kadınlar için hayati bir ihtiyacı karşılamıştır; ülkenin 'toplumsal yararı' açısından bu bilgi akışı, iş, ticaret ve teknolojik bilgi akışının

ülkenin 'ekonomik yararı' açısından taşıdığı önem kadar büyüktür. Ann Moyal, "Women and the Telephone," *CIRCIT Newsletter*, South Melbourne, Avustralya, September 1989, s. 1; Ann Moyal, "The Gendered Use of the Telephone: An Australian Case Study," *Media Culture & Society* 14 (1992): 51–72; 1917'de geliri 5.000 dolardan az olan yaklaşık 5.000 Iowa telefon sisteminde, çalışan kadın sayısı erkeklerin neredeyse iki katıydı: 408 erkeğe karşı 794 kadın. Elbette, bu sistemlerin çoğu aslında kimseyi istihdam etmiyor, karşılıksız emekle varlığını sürdürüyorlardı. Atwood, "Telephony and Its Cultural Meanings," s. 116; Fischer, "Touch Someone," s. 48; Fischer, "Revolution," s. 13– 14; MacDougall, *The People's Network*: 149'da alıntılanmıştır, s. 146–153.

24. Mahon, *The Telephone in Chicago*, s. 26; Mueller, "The Telephone War," s. 255– 260; *AT&T Annual Report 1907* (Boston: Alfred Mudge, 1908), s. 17.

25. Enrique Bonus ve Corynne McSherry yaptıkları araştırmayla bu karşılaştırmanın yapılmasına büyük katkı sağladılar; Home Telefon Şirketi aboneleri arasında muhasebeciler (4), avukatlar (8), bankacılar (5), emlak komisyoncuları (4), doktorlar (9) ve hatta bir piskopos bulunuyordu. Bell'in iştirakinde ise avukatlar (3), emlak komisyoncuları (6) ve doktorlar (8) yer alıyordu.

26. Ayrıca bkz. Mueller, "The Telephone War," s. 261; American Telephone and Telegraph Company, Annual Report (Boston: George H. Ellis, 1910), s. 23.

27. U.S. Census Bureau, *Historical Statistics of the United States*, Series R 1–12; Bu dönemde Wisconsin'de olduğu gibi. Gabel, "Evolution of a Market," s. 167. Kıtalararası hizmet ancak 1915 yılında tam anlamıyla sağlanabildi; Malcolm M. Willey ve Stuart A. Rice, *Communication Agencies and Social Life* (New York: McGraw- Hill, 1933), Fischer, *America Calling*, s. 25'te alıntılanmıştır.

28. David F. Weiman, "Reaching out to America: Building Telephone and Urban Networks in the Bell System," paper presented to the 52d Annual Meeting of the Economic History Association, Boston, September 1992, s. 8, 13; Mueller, "The Telephone War," s. 262; Mueller, "The Telephone War," s. 262.

29. Mueller, "The Telephone War," s. 156; Mueller, "Universal Service," s. 356. Ayrıca bkz. Robert W. Garnet, *The Telephone Enterprise: The Evolution of the Bell System's Horizontal Structure, 1876–1909* (Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1985), s. 67– 69; Stone, *Public Service Liberalism*, s. 94, 113– 114; Gabel, "Evolution of a Market," s. 53; Frederick Leland Rhodes, *Beginnings of Telephony* (New York: Harper & Brothers, 1929), s. 197; Erik Barnouw, *A Tower in Babel* (New York: Oxford University Press, 1966), s. 44; MacDougall, *The People's Network*, s. 85; American Telephone and Telegraph Company, *Annual Report* (New York: 1910), s. 25.

30. Mueller, "The Telephone War," s.160; "Bell sistemi, 'Tek Sistem,' 'Tek Politika,' 'Evrensel Hizmet' ilkeleri temelinde kurulmuştu; temel fikir, ne kadar iyi inşa edilmiş veya donanımlı olursa olsun, ortak denetim altında olmayan izole bağımsız sistemlerin hiçbirinin, birbirine bağlı ve birbirleriyle iletişim kurabilen evrensel sistemin sağlayabileceği hizmeti halka sunamayacağıydı." American Telephone and Telegraph Company, Annual Report 1909, s. 18; Mueller, "Universal Service," s. 356.

31. George Wickersham to Charles A. Prouty, January 7, 1913, 6 Section 4, Box 36, Record Group 60, NARA. Başka bir örnek için bkz. Jeffrey E. Cohen, "The Telephone Problem and the Road to Telephone Regulation in the United States, 1876– 1917," *Journal of Policy History* 3 (1) (January 1991): 53– 54; Pacific Tel. & Tel. Co., 15 Cal. R.C.R. s. 993–994 (1918), Stone, Public Service Liberalism, s. 189'da alıntılanmıştır. Albert Sidney Burleson to Woodrow Wilson, May 7, 1919 (cable), in Arthur S. Link, ed., The Papers of Woodrow Wilson, Vol. 58, April 23–May 9 1919, (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1988), s. 533.

32. AT&T *Annual Report 1909*, s. 33; AT&T *Annual Report 1911* (New York: 1912), s. 40– 43; AT&T *Annual Report 1912* (New York: 1913), s. 30 (orijinal metindeki vurgu korunmuştur).

33. Theodore N. Vail, untitled memo dated 12/8, in letter to A. S. Burleson, January 13, 1919, in NARA RG 28, Records of the Post Office Department, Box 38, 3; Vail, unti- tled memo in letter to A.S. Burleson.

34. Günümüz telekomünikasyon eğilimlerini inceleyen bir araştırmacının belirttiği gibi, "evrensel hizmetin" ne anlama geldiği konusunda ortak bir uzlaşı bulunmamaktadır. Jill Hills, "Universal Service: Liberalization and Privatization of Telecommunications," *Telecommunications Policy* 13 (2) (June 1989): 129– 144 s. 130. "Evrensel hizmet"in farklı tanımları, Stuart Hall ve arkadaşlarının bir dönem vurguladığı gibi, "tek bir düşünce akışı içinde birleşmiş gibi görünen iki farklı sınıfsal gerçeklik söz konusuydu." Stuart Hall, Chas Critcher, Tony Jefferson, John Clarke, ve Brian Roberts, *Policing the Crisis: Mugging, the State, and Law and Order* (Londra: Macmillan, 1978), s. 165; Milton Mueller'in ifadesiyle, "Telefon hizmetinin böylesine geniş kitlelere ulaşacağı ve üstelik kârlı bir şekilde bu denli yaygınlaştırılabileceği, Bell'in ilk yöneticilerinin akıllarından dahi geçmemişti." Mueller, "The Telephone War," s. 240; MacDougall, *The People's Network*, s. 83, 119; 63d Cong. 2d Sess., Senate Document No. 399, Government Ownership of Electrical Means of Communication (Washington, DC: Government Printing Office, 1914), s. 10–11 (vurgu eklenmiştir); NARA RG 60, Box 38, 60-1-0, Section 9 (orijinal metindeki vurgu korunmuştur). American Telephone and Telegraph, *Annual Report 1910*, s. 23.

35. U.S. Bureau of the Census, *Historical Statistics*, Series R1–12, s. 783; Susan Porter Benson, *Household Accounts: Working- class Family Economies in the Interwar United States* (Ithaca: Cornell University Press, 2007), s. 132–133; ve David Montgomery, "Class, Gender, and Reciprocity," in Benson, *Household Accounts*, s. 171– 175; Fischer, "Touch Someone," s. 52– 53, 57; Pike s. 35; Carolyn Marvin, *When Old Technologies Were New* (New York: Oxford, 1987) erken dönem telefonla sosyal etkileşimde yaygın olan cinsiyetçilik, ırkçılık ve sınıf önyargılarını ayrıntılı biçimde ele almaktadır; Miranti, Jr., "Probability Theory," s. 120.

36. *Los Angeles The Citizen*, August 4 ,1911, 5 (12), No. 364, "One Telephone System." Muhtemelen yazar, 'kendi' ifadesini tırnak içine alarak yaşam alanlarını kiralayan işçilere gönderme yapmak istemiştir. Demir işçisi olan McNamara kardeşler, belediye başkanlığı seçiminden dört gün önce, açık işyeri politikası güden *Los Angeles Times* gazetesini dinamitle patlattıklarını itiraf ettiler. Bu olay, McNamara kardeşlerin 'suçlanması'nı ülke çapında yankı uyandıran bir davaya dönüştürmüş olan sendikalar ve radikaller için ağır bir darbe oldu. D. J. Waldie, "Red Flags over Los Angeles," KCET, *Lost LA*, April 26, 2016, https:// www.kcet. org/ shows/ lost- la/ red- flags- over- los- ange les- part- 2- bombs- betra yal- and- the- elect ion- of- 1911; Los Angeles The Citizen, May 26, 1916, "Who Opposes a Municipal Telephone System?" IX (50).

37. NARA RG 28, Box 102, Sam Gompers to Honorable Albert Sidney Burleson, Postmaster General, March 16, 1918. AT&T 1933'te Chicago'daki Century of Progress Fuarı'nda "sosyal" uzun mesafe telefon hizmetini tanıtırken, araştırmacılarından birinin "duygusal etki" olarak adlandırdığı bu tür çağrılara bağlı öğeleri izleyip analiz etmeyi amaçladı. Robert W. Rydell, World of Fairs: The Century- of- progress Expositions (Chicago: University of Chicago Press, 1993), s. 126; J. Rarusfelder [?] to Honorable Governor [sic] Wilson, 23 July, 1913, NARA RG 60, Department of Justice Central Files, Correspondence, 60-1-0, Section 5, Box 38.

38. "Wiremen Favor U.S. Ownership," *Washington Herald*, May 5, 1919; *53d Annual Convention of the American Federation of Labor Report of Proceedings,* Resolution No. 51, 177.

39. Carl Shapiro ve Hal R. Varian, *Information Rules: A Strategic Guide to the Network Economy* (Cambridge, MA: Harvard Business Review Press, 1998); Mueller, "Universal Service," s. 19– 25; "Telefon hizmetinin değeri kısmen ağa bağlı kişi sayısıyla belirlendiğinden, uzun mesafe hizmetlerini devreye sokmak için hem ikna edici bir gerekçe hem de güçlü bir motivasyon ortaya çıktı." Cohen, "The Telephone Problem," s. 48; Joseph Straubhaar ve Robert La Rose, *Communications Media in the Information Society* (Belmont, CA: Wadsworth Publishing, 1996), s. 57; Michael Schrage, "This Road Will Be Tough One to Pave," *Los Angeles Times*, 13 January, 1994, s. D5.

40. Mueller, "The Telephone War"; Milton Mueller, "Universal Service in Telephone History: A Reconstruction," *Telecommunications Policy* 17 (5) (1993): 352– 369; John, *Network Nation*, s. 340– 369; MacDougall, *The People's Network*, s. 160, 242–255.

41. Bir tarihçi, Gompers'ın yalnızca sendikal değil, aynı zamanda siyasi alanda da etkin oldu-

ğunu ortaya koymuştur. Greene, *Pure and Simple Politics*; Shelton Stromquist, "The Crucible of Class: Cleveland Politics and the Origins of Municipal Reform in the Progressive Era," *Journal of Urban History* 23 (2) (January1997): 194.

42. 1909 yılında, Bell'in ortalama konut tarifesi aylık yaklaşık 2 doların biraz altında olup, ortalama bir imalat işçisinin aylık ücretinin yaklaşık %4'üne denk geliyordu. Fischer "'Touch Someone,'" s. 36. 1910 yılında, Ontario'nun Kingston şehrinde işçi sınıfına ait hanelerin yaklaşık yedide biri telefon sahibi olabilecek maddi imkâna sahipti. John, *Network Nation*, s. 291– 301. John, "yeni kuşak telefon yöneticileri… telefonun toplumsal yönünü icat etti" derken biraz abartıyor olabilir. John, *Network Nation*, s. 304.

43. İlerici dönemin uzmanlık anlayışı içinde ele alınan bir çalışma için bkz. David Nord, "The Experts versus the Experts: Conflicting Philosophies of Municipal Utility Regulation in the Progressive Era," *Wisconsin Magazine of History* 58 (3) (Spring 1975): 219– 236. Garnet'in iddiasının aksine, savunucular yalnızca Batı eyaletleriyle sınırlı değildi. Garnet, *Telephone Enterprise*, s. 150; MacMeal'e göre, 1915'te San Diego Home Telephone Şirketi'nin yöneticiliğini yapan Charles E. Sumner, Portland, Spokane, Tacoma ve diğer şehirlerde bağımsız işletme imtiyazlarının verilmesini sağlamak amacıyla ABD'de düzenlenen ilk halk oylaması ve referandum girişimini başlatan ve kazanan kişi olduğu için önemli bir isimdir. MacMeal, *The Story of Independent Telephony*, s. 215; Daniel T. Rodgers, *Atlantic Crossings: Social Politics in a Progressive Age* (Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press, 1998), s. 112– 159; Richard Allen Swanson, "Municipal Utilities Reform in the United States, 1885– 1907: The Theory and Technique of Urban Collectivism" (master's thesis, University of Illinois, 1961); Rodgers, Atlantic Crossings, s. 101–111; 112–159, metin boyunca; John, Network Nation, s. 264.

44. John, Chicago'daki mücadeleyi "sadece ara sıra ortaya çıkan bir sorun" olarak nitelendiriyor. John, *Network Nation*, s. 297.

45. Genel bir değerlendirme için bkz. Clyde Lyndon King ed., *The Regulation of Municipal Utilities* (New York: D. Appleton, 1914), s. 37–51. Elektrik hizmetleri üzerine bkz. Patrick McGuire, "Instrumental Class Power and the Origin of Class- based State Regulation in the U.S. Electric Utility Industry," *Critical Sociology* 16 (2– 3) (Summer- Fall 1989): 181– 203; David Morris, *Seeing the Light: Regaining Control of Our Electricity System* (Minneapolis: Institute for Local Self- Reliance, 2001), s. 12; Scott E. Masten, "Public Utility Ownership in 19th-century America: The 'Aberrant' Case of Water," Journal of Law, Economics and Organization 27 (3) (October 2011): 605; A. R. Bennett, *The Telephone Systems of the Continent of Europe* (London: Longmans, Green, 1895), s. 4; Rodgers, *Atlantic Crossings*, s. 122; Pete Bell, "To Hull and Back: KCOM Creates UK's First Fiber City," December 12, 2019; "History of the Hull Telephone Department," https:// strow ger- net.tele foni emus eum.nl/ tel_ hi st_ h ull.html; Rodgers, *Atlantic Crossings*, s. 152.

46. Herbert H. Rosenthal, "William Randolph Hearst and Municipal Ownership," *Tamkang Journal of American Studies* 1 (1) (1984): 7–8, 14–15; Edward W. Bemis, *Municipal Monopolies: A Collection of Papers by American Economists and Specialists*, rev. ed. (New York: Thomas Y. Crowell, 1899); Frank Parsons, The City for the People, or the Municipalization of the City Government and of Local Franchises (Philadelphia, 1901).

47. Chester McArthur Destler, *American Radicalism 1865– 1901* (Chicago: Quadrangle, 1966), s. 105, 124; Destler, *American Radicalism*, s. 120, 114, 115, 117– 118; Columbus Dispatch, 15 May 1899, Philip S. Foner, *The AFL in the Progressive Era 1910– 1915*, 5, *History of Labor Movement in the United States* (New York: International Publishers, 1979), s. 64'te alıntılanmıştır; Foner, *The AFL in the Progressive Era*, s. 66– 73.

48. Rosenthal, "William Randolph Hearst and Municipal Ownership," s. 9; Rosenthal, "William Randolph Hearst and Municipal Ownership," s. 11; Foner, *The AFL in the Progressive Era*, s. 79; Rosenthal, "William Randolph Hearst and Municipal Ownership," s. 14– 22; Foner, *The AFL in the Progressive Era*, s. 80; Roy Everett Littlefield, III, *William Randolph Hearst: His Role in American Progressivism* (Lanham, MD: University Press of America, 1980), s. 88, 102, 245.

49. Littlefield, *William Randolph Hearst*, s. 183– 184, 230, 210; David Nasaw, *The Chief: The Life of William Randolph Hearst* (Boston: Houghton Mifflin, 2000), s. 186– 201; Littlefield, *William Randolph Hearst*, s. 147– 236; Telefon hizmetlerinin devlet mülkiyetine geçirilmesini savunan gazete yazıları ve başyazılardan şikâyetçi olan AT&T yöneticileri, dönemin AT&T başkanı Walter S. Gifford ile Hearst arasında New York'taki Ritz Oteli'nde bir görüşme ayarladılar. AT&T Archives and History Center, Warren, New Jersey, Box 55, Government Ownership vs. Private Ownership-1925.

50. C. F. Taylor, "Prefatory Note," in Parsons, *The City for the People*; Stromquist, *Reinventing 'The People,'* s. 77; William John Dickson, "Labor in Municipal Politics: A Study of Labor's Political Policies and Activities in Seattle" (master's thesis, University of Washington, 1928), s. 111. Takip eden yıllardaki ilgili girişimleri incelemek için bkz. Dana Frank, Purchasing Power: Consumer Organizing, Gender, and the Seattle Labor Movement, 1919–1929 (New York: Cambridge University Press, 1994); Foner, The AFL in the Progressive Era, s. 56.

51. Foner, *The AFL in the Progressive Era*, s. 83; Swihart, "Independents Show Bell the Way to Big-city Dial Service," s. 87–8 9.

52. Bu tartışmaya önemli katkı sağlayan çalışmalardan biri için bkz. Maguire, *Telephone in San Francisco*.

53. Greene, *Pure and Simple Politics*, s. 219; Foner, *The AFL in the Progressive Era*, s. 75. 1918 tarihli bir sendika bildirisinde Chicago'daki üretim ve işletme bölümlerindeki telefon ve telgraf çalışanlarının sayısının 50.000 olduğu, toplam 300.000 ABD kablolu hat çalışanı arasında yer aldıkları belirtiliyordu. Bkz. "Chicago Telephone Workers' Bulletin," appended to H. F. Hill, Vice-President, Chicago Telephone Company, to N.C. Kingsbury, AT&T, November 13, 1913, NARA RG 28, Records of the Post Office Department, Special Reports, Box 223.

54. John, *Network Nation*, s. 324, 326'da alıntılanmıştır.

55. John, *Network Nation*, s. 324; John, *Network Nation*, s. 336. John, *Network Nation*, s. 332; John, *Network Nation*, s. 332.

56. John, *Network Nation*, s. 338.

57. Ray Ginger, *Altgeld's America: The Lincoln Ideal versus Changing Realities Chicago from 1892–1905* (New York: Markus Wiener Publishing, 1986), s. 168– 188; James R. Barrett, *Work and Community in the Jungle: Chicago's Packinghouse Workers 1894– 1922* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1987); George Leidenberger, *Chicago's Progressive Alliance: Labor and the Bid for Public Streetcars* (DeKalb, IL: Northern Illinois University Press, 2006) s. 85.

58. Leidenberger, *Chicago's Progressive Alliance*, s. 89; Leidenberger, *Chicago's Progressive Alliance*, s. 124.

59. Leidenberger, *Chicago's Progressive Alliance*, s. 101; Perry R. Duis, *Challenging Chicago: Coping with Everyday Life, 1837– 1920* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1998), s. 34; Bir reformcu, 1913'te ABD Adalet Bakanlığı'na yazdığı bir mektupta, Tunnel Company ile Bell arasındaki işbirliğinin 1899'a kadar uzanabileceğini ileri sürdü. Tunnel Company'nin, Chicago'daki Bell iştiraki için "gerçek rekabeti sahadan uzak tutacak sahte bir rakip yaratmak ve telefon tünellerini bahane ederek bir yük tüneli sistemi inşa etmeye gerekçe sağlamak" amacıyla kurulduğunu belirtti. Harold D. Stroud, Secretary, Telephone Users' Association, to Attorney General James C. McReynolds, October 4, 1913, NARA RG 60, Box 45, 60-1-89; Leidenberger, Chicago's Progressive Alliance, s. 172 dipnot 9, s. 124.

60. Leidenberger, *Chicago's Progressive Alliance*, s. 99– 123; Truman Cicero Bingham, "The Chicago Federation of Labor" (Ph.D. diss., University of Chicago,1925), s. 107, 100, 101; Leidenberger, *Chicago's Progressive Alliance*, s. 123– 127; Leidenberger, *Chicago's Progressive Alliance*, s. 151.

61. John, *Network Nation*, s. 324, 326; 1913 yılının Nisan ayında, AT&T, Boston'daki militan telefon operatörleri grevini kırmak için "ABD tarihinin en büyük ve en maliyetli grev kırıcı ithalatlarından birini" gerçekleştirmeye çalıştı ancak başarılı olamadı. Stephen H. Norwood, *Labor's Flaming Youth: Telephone Operators and Worker Militancy 1878– 1923* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1990), s. 120–121.

62. Tetzlaff, "The Electrical Workers and Bell Mergers," s. 485–4 86. Bundan bir süre önce Chicago'da Telefon Kullanıcıları Derneği (*Telephone Users' Association*) kurulmuştu. Derneğin sekreteri Harold D. Stroud ("uzman ve mühendis"), 1913 sonbaharında Bell'in Tunnel Company ile işbirliği yaptığı gerekçesiyle Adalet Bakanı'na başvurmuştu. Bkz. Harold D. Stroud to Honorable James C. McReynolds, October 4, 1913, in NARA RG 60, 60-1-89, Box 45.

63. Bu tür taktikler, ileride göreceğimiz gibi oldukça yaygındı. 1916 yazında Buffalo'da benzer gizli anlaşma kaygıları, İşadamları, Vergi Mükellefleri ve Kent Sakinleri Dernekleri Merkez Konseyi (*Central Council of Businessmen's, Taxpayers' and Residents' Associations*)'nin bir imza kampanyası başlatmasına yol açtı. Kampanyanın ilk amacı, yerel bağımsız telefon şirketi ile Bell'e bağlı kuruluş arasındaki olası bir birleşmeyi önlemek, ikinci amacı ise belediyenin kontrolünde bir telefon sistemine yönelik oylamanın önünü açmaktı. Konsey, herhangi bir telefon birleşmesine şu gerekçeyle karşı çıktı: Böyle bir birleşme, bağımsız şirketin imtiyaz sözleşmesinde yer alan müsadere (forfeiture) maddesinin hükümsüz kalmasına yol açacaktı; bu maddeye göre şirketin mülkleri belediyeye devredilmek zorundaydı. Dolayısıyla birleşme, belediyeleştirme olasılığını ortadan kaldıracaktı. Konsey, belediyeye ait bir telefon sisteminin, bağımsız şirketin imtiyazına temel oluşturan amaçları—"düşük tarifeler ve kapsamlı, sınırsız hizmet"—gerçekleştirebileceğini savundu. NARA RG 60, Enclosures, Box 134, 60-1-85, "Central Council of Businessmen's, Taxpayers' and Residents' Associations of Buffalo," September 1, 1916. 1911'de Minnesota Bağımsız Telefon Derneği (*Minnesota Independent Telephone Association*)'nin bir yöneticisi, eyaletteki koşulları değerlendirirken şöyle yazıyordu: "Görünüşteki aktif rekabet gerçek olsa da, birçok somut durumda bu rekabet adil değildir ve ne kamuya ne de küçük telefon şirketlerine yarar sağlamaktadır." Lucius Clark for Minnesota Independent Telephone Association to ICC, December 7, 1911, NARA RG 60, Box 37, 60-1-0, Section 2; John, *Network Nation*, s. 326; Mahon, *The Telephone in Chicago*, s. 65– 66. Bununla birlikte, Illinois Telefon ve Telgraf Şirketi için ödenen satın alma bedeli bir uzman tarafından aşırı yüksek bulunmuştur. John, *Network Nation*, s. 326.

64. Ben. A. Tetzlaff, "The Electrical Workers and Bell Mergers," *The Journal of Electrical Workers and Operators* 14 (4) (October 1914): 486; Bigham, "The Chicago Federation of Labor," s. 109, 132–133.

65. Lawrence Glickman, *A Living Wage: American Workers and the Making of Consumer Society* (Ithaca, NY: Cornell, 1997); Glickman, *A Living Wage*, s. 105; ayrıca bkz. Roy Rosenzweig, *Eight Hours for What We Will: Workers and Leisure in an Industrial City, 1870– 1920* (New York: Cambridge University Press, 1985); Frank, *Purchasing Power*.

66. Maureen A. Flanagan, "Gender and Urban Political Reform: The City Club and the Woman's City Club of Chicago in the Progressive Era," *American Historical Review* 95 (4) (October 1990): 1032; ayrıca bkz., Daphne Spain, *How Women Saved the City* (Minneapolis: University of Minnesota Press, 2001), s. 205– 235; NARA RG 60, Box 38, 60-1-0, Section 7, pamphlet titled "Penny Phone League vs. Bell Telephone Trust," December 1913; James Weinstein, *The Decline of Socialism in America, 1912–1925* (New Brunswick, NJ: Rutgers University Press, 1984), s. 157.

67. "Uygun bir yönetim ve örgütlenmeyle, bir telefon görüşmesini 1 kuruşa, en fazla 2 kuruşa gerçekleştirebilirdik" iddiası için bkz. Los Angeles The Citizen, December 25, 1914, Vol VIII #24 "Public Telephones"; Edward N. Nockels, Secretary, Chicago Federation of Labor, NARA RG 60, Box 38, 60-1-0, Section 7, Morton L. Johnson, President Penny Phone League to Honorable T. W. Gregory, Attorney General, November 21, 1914, s. 1, 14; "Penny Phone League vs. Bell Telephone Trust."; "1907 yılına gelindiğinde Chicago Emek Federasyonu, belediye başkanına Bell'e bağlı şirketin soruşturulması çağrısını yeniden yaptı. Federasyon şu ifadeleri kullandı: "Chicago Emek Federasyonu olarak çalışanlar ve kamu adına, Chicago Telefon Şirketi çalışanlarının durumuna ilişkin bir soruşturma açılmasında ısrar ediyoruz. Bu soruşturma; ücretler, çalışma saatleri, santral panolarının yüksekliği, iş temposu, örgütlenme hakkı ve diğer koşulları kapsamalı, ayrıca çoğu kadın olan bu çalışanların sağlık ve güvenliklerinin sağlanıp sağlanmadığı ile verimli çalışmaya elverişli koşulların korunup korunmadığı da araştırılmalıdır." Nockels, "To the Honorable the Mayor," s. 2–3.

68. David F. Weiman ve Richard C. Levin, "Preying for Monopoly? The Case of Southern Bell Telephone Company, 1894– 1912," *Journal of Political Economy* 102 (11) (1994): 103, 122.

69. MacDougall, *The People's Network*, s. 196; MacDougall, *The People's Network*, s. 196– 197; Stone, *Public Service Liberalism*, s. 160– 164; E. H. Outerbridge, "Lower Telephone Rates for New York City," in Emory Johnson ed., "State Regulation of Public Utilities," *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 53 (May 1914): 66– 70; Mahon, *The Telephone in Chicago*, s. 37; MacDougall, *The People's Network*, s. 197; American Telephone and Telegraph Company, *Annual Report 1910*, s. 21; Weiman ve Levin, "Preying for Monopoly?," s. 31; ayrıca bkz. Stone, *Public Service Liberalism*, s. 161– 163. 1895 yılında Milwaukee Tüccar ve Sanayiciler Derneği (*Milwaukee Merchants' and Manufacturers' Association*) Wisconsin Telefon Şirketi'nin tarifeleri düşürmemesi halinde Bell'e karşı rakip girişimleri destekleyeceğini bildirdi. Gabel, "Evolution of a Market," s. 99– 109. 1910'lara gelindiğinde, bağımsız telefon hareketinin bazı liderleri de bu konuda savunmacı bir tutum benimsemeye başlamıştı. Onlardan biri, 1913'te Adalet Bakanı'na yazdığı mektupta, "Büyük bir şehirde tek bir hizmetin, iki hizmete kıyasla daha tercih edilir olduğunu kabul edeceklerden değilim," diyerek itiraz etmiş, ardından da "Bu konu uzun uzadıya tartışılabilir" diye eklemişti. E. B. Fisher, Secretary, Citizens Telephone Company and President, Michigan Independent Telephone Association, to J. C. McReynolds, NARA RG 60, Box 45, 60-1-89, October 8, 1913, s. 3.

70. Mueller, "The Telephone War" ve Mueller, "Universal Service" bu stratejilere ilişkin önemli değerlendirmelere yer vermektedir; MacDougall, The People's Network, s. 195.

71. MacMeal, *Independent Telephony*; N. B. Danielian, *AT&T: The Story of Industrial Conquest* (New York: Vanguard, 1939); MacDougall, *The People's Network*, s. 201– 203; Gabel, "Competition in a Network Industry," s. 553– 555; L. D. Kellogg to Honorable William Howard Taft, December 9, 1911, in NARA RG 60, Department of Justice Subject Classified Files Correspondence, 60-1-0, Section 2, Box 37; "Memorandum for the Attorney General in re: The Telephone Trust," July 24, 1912, s. 9-11; "Memorandum for the Attorney General with reference to the Telephone Situation," April 28, 1913, NARA RG 60, 60-1-0, Section 5, Box 38, s. 5–7. Bağımsız telefon hareketinin liderlerinden MacMeal'e göre, Vail'in birleşme önerileri, "kamu talebinin yarattığı rekabetten kaynaklanan zararların sermayeleştirilmesini" kapsıyordu; kendisinin "ödesinler" dediği aktarılmaktadır. MacMeal, *The Story of Independent Telephony*, s. 186; MacDougall, *The People's Network*, s. 203– 205; konu hakkında en kapsamlı değerlendirme için bkz. MacDougall, The People's Network. Ayrıca Bell ile bağımsız şirketler arasındaki ilişkilere dair dağınık tartışmalar için bkz. MacMeal, The Story of Independent Telephony, s. 178, 183–185, 187–188, 191, 195.

72. Rodgers, *Atlantic Crossings*, s. 150; MacDougall, *The People's Network*, s. 195. İlk federal dava Munn – Illinois, 94 U.S. 113 [1876]'tir. 1900 yılına gelindiğinde—Theodore Vail'in AT&T başkanlığını üstlenmesinden yedi yıl önce—yirmi dört eyalet, telefon şirketlerinin kamu hizmeti olarak düzenlenmesine izin veren yasalar çıkarmıştı. Bkz. U.S.A. v. AT&T, in the U.S. District Court for the District of Columbia, Civil Action No. 74–1698, Defendants' *Third Statement of Contentions and Proof*, 10 March 1980, vol. 1, s. 137, 149–150, 157; vol. 2, s. 1927–1928.

73. 1920 sonrasında, giderek gelişen teamül hukuku, düzenleyici araçlar arasındaki en güçlü silahlardan biri haline gelmiş; çoğu zaman "komisyon hukuku" ile eşdeğer veya onu aşan bir konuma ulaşmıştı. Charles M. Haar ve Daniel Wm. Fessler, *Fairness and Justice: Law in the Service of Equality* (New York: Simon & Schuster, 1986), s. 142. Telekomünikasyonda ortaya çıkan düzenleme rejimini kapsamlı biçimde ele alan bir çalışma için bkz. Stone, *Public Service Liberalism*, s. 212– 237. Eyaletlerarası Ticaret Komisyonu ve mahkemeler arasındaki ilişkiyi, daha sonraki döneme ve özellikle demiryolu sektörüne odaklanarak ele alan çalışmalar için bkz. Carl McFarland, *Judicial Control of the Federal Trade Commission and the Interstate Commerce Commission 1920–1930* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1933), s. 100– 169; Stone, *Public Service Liberalism*, s. 44, 45, 48– 50; Sanders, *Roots of Reform*, s. 179– 216; Alan Stone, *Wrong Number: The Breakup of AT&T* (New York: Basic Books, 1989), s. 33; Haar ve Fessler, s. 109–140, 145– 151.

74. John, *Network Nation*, s. 338.

75. Horace M. Gray, "The Passing of the Public Utility Concept," *Journal of Land and Public Utility Economics* 16 (1) (February 1940): 8–20; Robert B. Horwitz, *The Irony of Telecommunications Regulatory Reform* (New York: Oxford, 1989), s. 34, 37, 38, 43.

76. Ari ve Olive Hoogenboom, *A History of the ICC: From Panacea to Palliative* (New York: Norton, 1976), s. 8; Cantrell, *The People's Revolt*, s. 112, 87; Parsons, *City for the People*, s. 105. "Düzenlemenin özel tekellerin yol açtığı olumsuzlukları ortadan kaldıramadığını gördük; çünkü düzenleme bu olumsuzlukların temel kaynağı olan çıkar çatışmasını yok edememektedir. Düzenleme, bir güreş maçına benzer: Halk tekeli zaman zaman yere serebilir, ancak o her zaman tetikte olup, ilk fırsatta rakibini alt etmeye hazırdır." Parsons, *The Telegraph Monopoly*, s. 116.

77. Nord, "The Experts versus the Experts"; N. G. Warth to President Woodrow Wilson, October 6, 1913, NARA RG 60, Box 38, 60-1-0, Section 6; Daniel W. Hoan, *Regulation a Failure and a Fraud, Especially in Wisconsin* (Chicago: Socialist Party of the United States, 1914); Daniel W. Hoan, "The Failure of Regulation" (Chicago: Socialist Party of the United States, 1914), s. 3; Delos F. Wilcox, "Effects of State Regulation upon the Municipal Ownership Movement," *The Annals of the Academy of Political and Social Science* 53 (May 1914): 75; ayrıca bkz. J. Allen Smith, "Effect of State Regulation of Public Utilities upon Municipal Home Rule," *The Annals* 3 (May 1914): 85–91; in James W. Sichter, *Separations Procedures in the Telephone Industry: The Historical Origins of a Public Policy* (Cambridge, MA: Harvard Program on Information Resources Policy, 1977), s. 14.

78. NARA RG 60, Box 38, 60-1-0, Section 7, Morton L. Johnson, President Penny Phone League to Honorable T. W. Gregory, Attorney General, November 21, 1914, s. 2; Morton L. Johnson, "Bell Telephone Monopoly," *The Journal of Electrical Workers and Operators* 14 (6) (December 1914): 615– 622; Johnson, "Bell Telephone Monopoly," s. 615– 616; ayrıca MacMeal, *The Story of Independent Telephony*, s. 177– 202.

79. Mansel Griffiths Blackford, "Businessmen and the Regulation of Railroads and Public Utilities in California During the Progressive Era," *Business History Review* 14 (3) (Autumn 1970): 315; Nord, "The Experts versus the Experts," s. 236; Sichter, *Separations Procedures*, s. 14.

80. Clyde Lyndon King ed., *The Regulation of Municipal Utilities* (New York: D. Appleton, 1914), s. 23; Nathaniel T. Guernsey, "The Regulation of Municipal Utilities," *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 57 (1) (January 1915): 20, 27.

81. Robert Garnet'a göre "Vail, eyalet kamu hizmetleri kurumlarının yetkisini kabul ederek, belediyelerin düzenleyici otoritesini aşmayı umuyordu. Belediye mülkiyetini savunanlar ise daha radikal bir hareketi temsil ediyordu." Garnet, Telephone Enterprise, s. 130–131. Delos Wilcox, 1914 yılındaki çalışmasında, devlet düzenlemesi hareketinin siyasi yapısını dikkatle analiz etmiştir. Wilcox'a göre kamu hizmeti veren şirketler, bir grup "kararlı belediye mülkiyeti savunucusu" ve bazı "yozlaşmış... siyasi liderlerle" birlikte başlangıçta devlet düzenlemesine karşıydı; çünkü bu hareket "faaliyetleri üzerinde daha ayrıntılı ve katı bir kamu denetimi vaat ediyordu ve bundan doğal olarak hoşlanmıyorlardı. Yerel yönetimlerin ve eyalet yasama organlarının müdahalesinden rahatsız olsalar da, uzun süren uygulama sayesinde bu müdahalelerle başa çıkmayı öğrenmişlerdi; bu nedenle yeni bir düşmanla yüzleşmek ve yeni taktikler öğrenmek yerine eski yöntemlerle mücadeleye devam etmeyi tercih ettiler." Wilcox, "Effects of State Regulation," s. 72; Richard B. Kielbowicz, "AT&T's Antigovernment Lesson- drawing in the Political Economy of Networks, 1905– 1920," *History of Political Economy* 41 (4) (2009): 673–708; Wilcox, "Effects of State Regulation," s. 80; American Telephone and Telegraph Company, *Annual Repot 1908* (Boston: George H. Ellis, 1909), s. 24; AT&T'nin devlet düzenlemesini kabul etmesinden önceki dönemde bile basın üzerindeki etkisini ele alan bir inceleme için bkz. Latzke, "Fight with an Octopus," s. 87–90; John, *Network Nation*, s. 332; örnek vermek gerekirse, 1909–1921 yılları arasında Orta Batı ve Orta Atlantik eyaletlerindeki düzenleyici kurumlar, AT&T üzerinde yerel işletme şirketlerini eyaletlerin siyasi sınırlarına uygun şekilde yeniden yapılandırması için 'yoğun' baskı uyguladı. Garnet, *Telephone Enterprise*, s. 149.

3. Bölüm

1. U.S. Senate Committee on Interstate Commerce, *Hearing on S. 4395, Interstate Telegraph and Telephone Business* (Washington, DC: Government Printing Office, 1908); U.S. House of Representatives, *45th Congressional Record* (1910), s. 5533–5537; 5577–5578; 8455; U.S. Senate, *45th Congressional Record* (1910), s. 7264–7266; 8391; Charles M. Haar ve Daniel W. Fessler, *Fairness and Justice: Law in the Service of Equality* (New York: Simon & Schuster, 1987), s. 138–139, 157; Mann-Elkins Act 36 Stat. 539. I. L. Sharfman, The Interstate Commerce Commission: A Study in Administrative Law and Procedure, part 1(New York: The Commonwealth Fund, 1931), s. 52–70; Ari ve Olive Hoogenboom, A History of the ICC: From Panacea to Palliative (New York: W. W. Norton, 1976), s. 52, 60–61.

2. Report of Proceedings of the 26th Annual Convention of the AFL, held at Minneapolis, 12–24 November 1906 (Washington: Graphic Arts Printing, 1906), 152, 235–236. Çoğu zaman olduğu gibi, sürecin yönünü belirleyen eyalet yasaları oldu. Haber taşımada uzun süredir ortak taşıyıcı olarak kabul edilen telgraf gibi 1885'te Nebraska Yüksek Mahkemesi telefonun da "her yönüyle ülkenin telgraf sisteminin bir parçası" olarak ortak taşıyıcı olduğuna hükmetmişti. *State ex rel. Webster v. Nebraska Telephone Co.,* 17 Neb. 126, 134 (1885), Haar ve Fessler, *Fairness and Justice* s. 148.

3. Robert MacDougall, *The People's Network: The Political Economy of the Telephone in the Gilded Age* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2014), s. 205– 211; Alan Stone, *Public Service Liberalism: Telecommunications and Transitions in Public Policy* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1991), s. 179, 186–195; "Ohio Declares against Monopoly," *Telephony* 18 (26) (December 25, 1909): 709; "Five States Battle with Telephone Trust," *Telephony* 59 (2) (July 9, 1910): 29–33; "Government Now Investigating Bell Telephone Company," *Telephony* 62 (2) (January 13, 1912): 41; Örneğin bkz. George W. Wickersham, Attorney General to Honorable Charles D. Hilles, Secretary to the President, November 14, 1911; telgraf ve telefon şirketlerinin tarife düzenleme yetkisini Eyaletlerarası Ticaret Komisyonu'na veren yasaya ek bir madde ekleme girişiminin Adalet Bakanı tarafından başarısızlıkla sonuçlanmasına dair kanıtlar için bkz. National Archives and Records Administration (hereafter NARA), RG 60, Box 37, 60-1-0, Section 2; N. G. Warth to President Woodrow Wilson, October 6, 1913, NARA RG 60, Box 38, 60-1-0, Section 6; James A. Fowler, Assistant to the Attorney General, to H. B. McGraw, January 25, 1913, NARA RG 60, Box 44, 60-1-68, Section 1.

4. "Memorandum for the Attorney General in regard to Telephone Situation on the Pacific Coast, J. A. Fowler, March 17, 1913, NARA RG 60, Box 39, 60-1-3 Section 1; G. Carroll Todd, Assistant to the Attorney General to Clarence L. Reames, U.S. Attorney, Portland, March 14, 1914, NARA RG 60, Box 39, Section 2; Docket N. 5462 Telephone and Telegraph Investigation, NARA RG 60, Box 39, 60-1-1; Interstate Commerce Commission—Investigation Docket 5462—1913, N. C. Kingsbury to T. N. Vail, August 14, 1913, AT&T Archives and History Center, Warren, New Jersey (hereafter AT&T-NJ), Box 47. Adalet Bakanı'nın, telefon meselesini Eyaletlerarası Ticaret Komisyonu'na (ICC) havale eden mektubu, 20 Ocak 1913'te, Taft yönetiminden Wilson yönetimine geçişten hemen önce kamuoyuna açıklandı. Western Union'ın en büyük rakibi olan Mackay Şirketi'nin yayımladığı *Postal Telegraph* adlı aylık dergi, Şubat 1913 sayısında bu gelişmeyi değerlendirerek, AT&T'nin yasadışı uygulamalarına dair çok sayıda suçlamayla ilgili "ne yapılması gerektiği" konusunun ICC'ye devredilmesini, görevden ayrılmakta olan bir Adalet Bakanı'nın attığı "olağanüstü" ve "emsalsiz bir adım" olarak nitelendirdi ve AT&T Başkanı Vail'in bu gelişmeden önceden haberdar olduğunu öne sürdü. "The Latest," *Postal Telegraph* (February 1913): 1– 2; Kongre Kütüphanesi, 1912 yılında hatlı sistemlerin devlet mülkiyetine alınmasıyla ilgili bir bibliyografya hazırlamıştı. Liste ertesi yıl güncellendi, ancak Haziran 1913'te, ek listenin kopyalarının geçici olarak tükendiği, bibliyografyayı talep eden Posta Bakan Yardımcısı Daniel Roper'a bildirildi. Library of Congress, Division of Bibliography, "Select List of References on Government Ownership of the Telegraph and the Telephone," March 4, 1912 and June 13, 1913, NARA RG 28, Records of the Post Office Department, General Correspondence, Box 38.

5. C. G. DuBois to Theodore N. Vail, November 11, 1913, AT&T-NJ, Box 47, Government

Administration of Telephone Business—Plan for—1913. Vail, 1907 yılında bağımsız telefon hareketinin, "zorunlu hale gelmesi veya ısrarla uygulanması halinde yıkıcı olabilecek hatlarda tarifeler ve işletme düzenlemelerini teşvik ettiğini" çoktan açıklamıştı. AT&T 1907 Annual Report (Boston: Alfred Mudge, 1908), s. 15.

6. "Western Union Exposed; Brooks Denial Challenged," *The Commercial Telegraphers Journal* 12 (1) (January 1914): 3; Saltzman [?] to Daniel C. Roper, December 9, 1913, NARA RG 28, Box 38.

7. "Telephone Stock Breaks Sharply," *New York Times*, December 16, 1913, s. 14; "Usual Tel. & Tel. Dividend," *New York Times*, December 17, 1913, s. 13; "Won't Push Federal Ownership of Wires," *New York Times*, December 18, 1913, s. 14.

8. Tasarı (H.R. 355), 20 Aralık'ta Posta ve Posta Yolları Komisyonu'na havale edildi. 63d Cong., 2d Sess., Congressional Record 5 (December 20, 1913): 1324. Lewis konuyla ilgili konuşmasını iki gün sonra yaptı. 63d Cong., 2d Sess., Congressional Record 5 (December 22, 1913): 1377-1412. "Lewis Opens Fight for U.S. Telephones," *New York Times*, December 23, 1913, s. 5; "Telephone Trust to Dissolve, Giving up Western Union Control," *New York Times*, December 20, 1913, s. 1. "Federal Ownership Halts," *New York Times*, December 21, 1913, s. 2.

9. Arthur S. Link, Wilson: The New Freedom (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1956), s. 117, dipnot 83; MacDougall, *The People's Network*, s. 214; Bkz. "More Trusts Plan to Meet the Law," *New York Times*, December 20, 1913, s. 1– 2; A. Bower Sageser, *Joseph L. Bristow: Kansas Progressive* (Lawrence: University Press of Kansas, 1968), s. 27–52; "More Trusts Plan to Meet the Law."

10. E. R. Harding to Attorney General McReynolds, December 20, 1913, in NARA RG 60, 60-1-0 Section 6, Box 38.

11. "Western Union Exposed," *The Transmitter*, January 1914, s. 19, 18, 17. Ayrıca A. Smith, ed., *Transmitter*, to President Woodrow Wilson, January 4, 1913, NARA RG 60, 60-1-0, Section 6 Box 38; Harry B. MacMeal, *The Story of Independent Telephony* (Independent Pioneer Telephone Association, 1934), s. 203– 209; Link, *Wilson: The New Freedom*, s. 421.

12. Örneğin seksen yıl sonra, MCI adlı bir telekomünikasyon şirketi yerel telefon hizmetleri pazarına milyarlarca dolarlık bir yatırımla girmeye kalkıştığında, bu girişim Western Union'dan satın aldığı geçiş haklarına dayanıyordu. Edmund L. Andrews, "MCI Plans to Enter Local Markets," *New York Times*, January 5, 1994, s. C1. Aradan geçen on yıllar boyunca, Western Union'ın varlığını sürdürmesi, sistemin gelişim sürecindeki kritik dönemeçlerde belirleyici bir rol oynadı.

13. Stone, *Public Service Liberalism*, s. 175, 176; Roy Alden Atwood, "Telephony and Its Cultural Meanings in Southeastern Iowa, 1900–1917" (PhD diss., University of Iowa, 1984), s. 108, 181–182.

14. Reprinted in AT&T 1913 Annual Report (New York: 1914), s. 27.

15. Roger Shales, "Memorandum RE AT&T Company's Commitment" November 12, 1919, NARA RG 60, Box 40, 60-1-4, s. 14.

16. İstasyon sayısındaki artış için bkz. FCC, *Proposed Report Telephone Investigation (Pursuant to Public Resolution No. 8 78th Congress)* (Washington, DC: Government Printing Office, 1938), s. 156, Tablo 35.

17. Milton Mueller, "The Telephone War: Competition, Interconnection and Monopoly in the Making of Universal Service" (PhD diss., University of Pennsylvania, 1989), s. 328– 344; Shales, "Memorandum RE AT&T," s. 11, 13; Marchin J. Sklar, The Corporate Reconstruction of American Capitalism, 1890–1916 (Cambridge: Cambridge University Press, 1988), s. 26.

18. Steven H. Norwood, *Labor's Flaming Youth: Telephone Operators and Worker Militancy 1878–1923* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1990), s. 167. Dönemin Posta Bakanı Albert S. Burleson, rekabet halindeki telefon ve telgraf sistemlerini koordine etme ve birleştirme

politikasını kararlılıkla sürdürmüştür. FCC, *Proposed Report Telephone Investigation*, s. 157; MacDougall, The People's Network, s. 219.

19. MacMeal, *The Story of Independent Telephony*, s. 269, 274– 275; 1985 yılı itibarıyla, en büyük on bağımsız şirket bağımsız abonelerin yaklaşık %85'ine hizmet veriyordu; geri kalan %15'e ise 1.300 civarında daha küçük şirket yerel bağlantılar sağlıyordu. Charles A. Pleasance, *The Spirit of Independent Telephony* (Johnson City, TN: Independent Telephone Books, 1989), s. 169, 286–287; 73d Cong. 2d Sess., Report on Communication Companies, House Report No. 1273, part 2, no. 1, submitted by Mr. Rayburn Pursuant to House Resolution 59, 72d Congress and House Joint Resolution 572, 72d Congress, June 4, 1934 (Washington, DC: Government Printing Office, 1935), s. 901, 843; Joseph Goulden, *Monopoly* (New York: G. P. Putnam's Sons, 1968), s. 77.

20. AT&T'nin fiilen ağ yöneticisi rolünü üstlenmesi, bağımsız şirketlerin hepsinin ona karşı tutumlarından vazgeçtiği ya da politika belirleme süreçlerinde doğrudan Bell'in çıkarlarını desteklediği anlamına gelmiyordu. Örneğin 1940'ların ortalarında, Gary telefon grubu, dönemin önemli meselelerinden biri olan kırsal telefon hizmetlerinin devlet desteğiyle yaygınlaştırılması konusunda AT&T'den farklı bir tutum sergiledi. Bkz. C. J. Durr, [FCC] Commissioner , Memorandum to Senator [Lister] Hill, November 23, 1944, in Clifford Durr Papers, Alabama Department of Archives and History, Montgomery, Alabama. Kaynak için Victor Pickard'a teşekkür ederim.

21. 1875 yılında, John Junior Thornborrow'a göre, *"A National Policy for Electrical Communications for the United States (with Special Reference to Competition and Monopoly)"* (Ph.D. diss., University of Illinois, 1935), s. 44–45; Interstate Commerce Commission (ICC), "Private Wire Contracts," Report No. 5421, 50 ICC, s. 731–766 (Washington, DC: Government Printing Office, 1918). 3 Ağustos 1918 tarihinde karara bağlanmıştır.

22. 60th Cong., 2d Sess., Document No. 725, Committee on Interstate Commerce, Investigation of Western Union and Postal Telegraph-Cable Companies (Washington, DC: Government Printing Office, 1909), s. 22; "Railroads West Said to Be Unable to Get All the Telegraphers Needed," Wall Street Journal, August 31, 1909, s. 6. Kaynak için Richard John'a teşekkür ederim; Gary Fields, Territories of Profit: Communications, Capitalist Development, and the Innovative Enterprises of G.F. Swift and Dell Computer (Stanford University Press, 2004), s. 115, 127; 50 ICC, s. 738; 50 ICC, s. 738.

23. Richard B. DuBoff, "The Telegraph and the Structure of Markets in the United States, 1845–1890," *Research in Economic History* 8 (1983): 268; 50 ICC, 734, 735; "Telegraph Business West," *Wall Street Journal*, December 30, 1909, s. 6. Kaynak için Richard John'a teşekkür ederim. "Railroads West Said to Be Unable to Get All the Telegraphers Needed," s. 6; 60th Cong., 2d Sess., Committee on Interstate Commerce, "Investigation of Western Union and Postal Telegraph-Cable Companies," Document No. 725, 22. Bkz. DuBoff, "Telegraph and the Structure of Markets," s. 268; Interstate Commerce Commission Reports, Decisions of the Interstate Commerce Commission of the United States May 1918 to August 1918, vol. 50 (Washington, DC: Government Printing Office, 1918), s. 734-735, 738-739; 50 ICC, 736, 738; AT&T'nin çok kısa bir süre önce New York'tan San Francisco'ya uzun mesafe teknolojisiyle sesli arama yapılabileceğini gösterdiğinin altını çizmek gerekir.

24. National Recovery Administration, *Hearings on the Telegraph Communication Industry*, vol. 1 (Washington, DC: Jesse L. Ward), s. 59; David Hochfelder, "Constructing an Industrial Divide: Western Union, AT&T, and the Federal Government, 1876– 1971," *Business History Review* 76 (4) (2002): s. 724; Harvey Hoshour ve F.R. Elsasser, "Brief of the American Telephone and Telegraph Company," NRA, *Hearings on Telegraph Communications*, 124– 125; 50 ICC, s.735.

25. 50 ICC, s. 732; 50 ICC, s. 732–733; 50 ICC, s. 759.

26. 50 ICC, s. 756; 50 ICC, s. 732.

27. 50 ICC, s. 735–736.

28. 50 ICC, s. 733; Francis R. Starke, General Solicitor, "Memorandum Brief for the Western

Union Telegraph Company on Certain Questions of Law," in NRA, Hearings on Telegraph Communications: s. 138.

29. 50 ICC, s. 731; 50 ICC, s. 732; 50 ICC, s. 766; Brief Filed by Postal Telegraph and Cable Corporation," NRA, Hearings on Telegraph Communications, s. 207.

30. 50 ICC, s. 766; ayrıca bkz., NRA, *Hearings on Telegraph Communications*, s. 258.

31. Report of Proceedings of the 27th Annual Convention of the AFL, s. 337–338; August E. Gans to A. Burleson, Postmaster General, February 2, 1914, "Telephone and Telegraph Ack. 1–2–14 to 2–12–14," NARA RG 28, Box 39; ayrıca bkz., "Proceedings of the Fourteenth Regular Session of the General Assembly [of the Knights of Labor] Held at Denver, Colorado, November 1890, Report of November 11, 1890 of the National Legislative Committee, s. 2–3; "Committee on Postal Telegraph and Telephone Service," Reports of Officers to the 64th Session of the International Typographical Union, Scranton, Pennsylvania, 12–17 August 1918, *The Typographical Journal,* Supplement (August 1918): s. 273.

32. *AT&T Annual Report 1913* (New York: 1914), s. 28–62. Devlet mülkiyetine ilişkin tartışmalar sonraki yıllarda da tekrar tekrar gündeme geldi. Örneğin bkz., *AT&T Annual Report 1916* (New York: 1917), s. 49– 51; C. I. Barnard, Commercial Engineer to N. C. Kingsbury, Vice President, AT&T, March 6, 1917, "Review of the Government Ownership Situation during 1916," s. 9–10, AT&T-NJ, Box 23, Government Ownership—Report On—1914–1917.1910 yılında, telefon ve telgraf işçilerini temsil etmeyi amaçlayan sendikalardan biri olan Uluslararası Elektrik İşçileri Kardeşliği'nin yayın organında belediye mülkiyetini destekleyen yazılar yayımlandı. Edward P. E. Troy, "The Advantages of Municipal Ownership," *The Electrical Worker* 11 (1) (July–August 1910), s. 48–50. "The Appeal to Reason" için bkz. Elliott Shore, *Talkin' Socialism: J. A. Wayland and the Role of the Press in American Radicalism, 1890–1912* (Lawrence, KS: University Press of Kansas, 1988).

33. 1884'te Greenback National ve Anti-Monopoly Partileri ile başlayan süreç, 1892'de People's, Prohibition ve Socialist Labor Partileri; 1908'de Independence, People's ve Socialist Partileri; 1920'de ise Farmer-Labor ve Socialist Partileri ile devam etti. Bkz. Donald Bruce Johnson, Comp., *National Party Platforms*, rev.ed. vol. 1, 1840–1956 (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1978); Barnard to Kingsbury.

34. Thomas Donald Masterson, "David J. Lewis of Maryland: Formative and Progressive Years, 1869– 1917" (PhD diss., Georgetown University, 1976), s.22–29; 352, 384, 392– 394, 428– 429, 471, 587–5 88; Masterson, "David J. Lewis of Maryland," s. 510–511.

35. *Congressional Record—House*, 63d Cong., 2d Sess., 1913, V. 51, December 22, 1913: 1385; Lewis bu iddiayı 1915'te iki kez yineledi. 63d Cong., 3d Sess., *Hearing Before the Committee on the Post Office and Post Roads*, "The Postalization of the Telephone," H.R. 20471 (Washington, 1915); ve "The Postalization of the Telephone: Extension of Remarks of Hon. David J. Lewis," March 4, 1915, *Congressional Record*, 63d Cong., 3d Sess., vol. 52, Pt. 6, Appendix, s. 847; Warth to President Woodrow Wilson.

36. John M. Blum, *Joe Tumulty and the Wilson Era* (Boston: Houghton Mifflin, 1951), s. 31, 58; Christopher N. May, *In the Name of War: Judicial Review and the War Powers since 1918* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1989), s. 31; U.S. Commission on Industrial Relations, *Final Report* (Washington, DC: Barnard & Miller Print, 1915), s. 104– 108; May, *In the Name of War*, s. 31. MacDougall'a göre, "Wilson, telgrafın postalaştırılmasını desteklediğini Burleson'a özel olarak ifade etmiştir; ancak telefon hakkında herhangi bir görüş belirtmemiştir." MacDougall, The People's Network, s. 218; John, Network Nation, s. 371–372. MacDougall, *The People's Network*, s. 218; John, *Network Nation*, s. 371– 372.

37. Dan Lacy, *From Grunts to Gigabytes: Communications and Society* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1996), s. 87; Parsons, Edward W. Bemis, *Municipal Monopolies: A Collection of Papers by American Economists and Specialists* içinde (New York: Thomas Y. Crowell, 1899); ve Arthur N. Holcombe, *Public Ownership of Telephones on the Continent of Europe* (Boston: Houghton Mifflin, 1911); Eli Noam, *Telecommunications in Europe* (New York: Oxford University Press, 1992), s. 70, 136– 137, 103; Christopher Armstrong ve H. V. Nelles, *Monopoly's Moment. The Organization and Regulation of Canadian Utilities, 1830– 1930* (Philadelphia:

Temple University Press, 1986), s. 175– 185; Albert Sidney Burleson, "Why We Should Keep the Wires," *Forum* 61, no. 2 (February 1919): 153; Joseph A. McCartin, *Labor's Great War: The Struggle for Industrial Democracy and the Origins of Modern American Labor Relations, 1912–1921* (Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press, 1997), s. 37.

38. Theodore N. Vail to P. L. Spalding, President, New England Telephone and Telegraph Company, February 18, 1914; ve "Government Administration of Telephone Business—Plan For—1913," C. G. Dubois to Theodore N. Vail, November 11, 1913, AT&T-NJ, Box 47, *Government Ownership—1912–1918*; AT&T-NJ, *"Government Ownership—1912–1913"*; Walter S. Allen to Vice President N. C. Kingsbury, September 19, 1912, AT&T-NJ, Box 20, *"Public Relations Bureau Establishment—1912"*; "Report from Commercial Engineer C. F. Barnard to Vice Presidents N. C. Kingsbury and H. B. Thayer," October 20, 1914, AT&T-NJ, Box 23, *"Government Ownership—Report On—1914–1917"*.

39. Postmaster General to Honorable Thomas R. Marshall, Senate of the United States, March 4, 1918, in Albert Sidney Burleson Papers, Library of Congress, Washington, D.C., s. 7. Kaynak için Richard John'a teşekkür ederim; Postmaster General to Marshall, s. 8–9, 10; *Report of Proceedings of the 35th Annual Convention of the AFL. San Francisco, 2–22 November 1915* (Washington, DC: The Law Reporter Printing Co., 1915), s. 308. "San Francisco Konvansiyonu'nda gündeme alınan çok sayıda yasa tasarısı, AFL'nin belli konulara odaklanmasını zorlaştırdı; Bu tasarılar arasında, istihbarat iletimi için kamu hizmetlerinin devlet mülkiyetine geçirilmesini öngören 72 Sayılı Karar ile telgraf ve telefonun kamulaştırılmasını düzenleyen Lewis Bill 355 de bulunuyordu. *Report of Proceedings of the 36th Annual Convention of the AFL. Baltimore 13-25 November 1916* (Washington: Law Reporter Printing Co., 1916), s. 107-108.

40. Barnard to Kingsbury; Morton L. Johnson, "Bell Telephone Monopoly," The Journal of Electrical Workers and Operators 14 (6) (December 1914): 622. Kablo hatlarının posta teşkilatına devrinin hemen ardından, Chicago Emek Federasyonu Başkanı John Fitzpatrick bir sendika bildirisinde, devlet yetkililerinin "çalışanlarla görüşmeye ve dile getireceğiniz şikâyet ya da ücret taleplerini değerlendirmeye hazır olduklarını" ifade ettiğini aktardı; ancak 'sesinizi güçlü biçimde duyurabilmek için sağlam bir sendikaya sahip olmanız şarttır' diye de ekledi. "Hello Girls," appended to N. C. Kingsbury to J. C. Coons, First Assistant Postmaster General, October 15, 1918, NARA RG 28, Records of the Post Office Department, Special Reports Box 223; Johnson, "Bell Telephone Monopoly," 622; Edward N. Nockels, Secretary, Chicago Federation of Labor, to Honorable A. S. Burleson, February 1, 1917, NARA RG 28, Records of the Post Office Department, General Correspondence Box 39; NARA RG 28, Box 39, letters of February 1917; Box 102, February 1917.

41. Yasa tasarısı üzerine yapılan oturumlarda, otuz üç eyalette bir milyon üyeyi temsil eden National Grange lideri Oliver Wilson, tasarıyı Bell'in ya da "başka herhangi bir şirketin" sağlayabileceğinden daha iyi bir sistemin kurulmasına hizmet edeceği için desteklediğini belirtti. 64th Cong., 2d Sess., Hearings before the Committee on the District of Columbia on "Government Monopoly of Telephone Communication in the District of Columbia" (Washington, DC: Government Printing Office, 1917), s. 12–13.

42. John Walsh ve Garth Mangum, *Labor Struggle in the Post Office: From Selective Lobbying to Collective Bargaining* (Armonk, NJ: M. E. Sharpe, 1992), s. 80; Sterling Denhard Spero, *Labor Movement in a Government Industry: A Study of Employee Organization in the Postal Service* (New York: George H. Doran, 1924), s. 208– 28; Spero, *Labor Movement in a Government Industry*,s. 62– 243; Burleson'un posta çalışanları sendikalarına yönelttiği amansız saldırılar, telefon endüstrisinde hayata geçirmeyi düşündüğü politikaların da habercisiydi. Wayne E. Fuller, *RFD: The Changing Face of Rural America* (Bloomington, IN: Indiana University Press, 1964), s. 162–163. Devlet mülkiyetine geçiş önerisini onaylayan Başkan Yardımcısı Perlham, son yıllarda telgraf sistemlerinin sürekli olarak "işçilerle ilgili haberleri çarpıttığını ve geciktirdiğini" öne sürdü. Onun bu görüşü, Matbaa İşçileri Sendikası'ndan sosyalist S. M. Hayes tarafından daha da güçlü bir şekilde dile getirildi. Hayes, konvansiyonun kararı sadece "usulen alıp" Yürütme Konseyi'nin "Kongre'de girişimde bulunmasını" beklememesi gerektiğini vurguladı. Bunun yerine, "ulusal ve uluslararası sendikaların temsilcileriyle eyalet ve kent düzeyindeki sendika yetkililerinin kendi bölgelerindeki Temsilciler Meclisi

üyeleri ve senatörlere mektup ve telgraf göndererek telgraf tekelinin en kısa sürede devlet tarafından devralınmasını talep etmeleri için konvansiyonun doğrudan çağrıda bulunmasını" önerdi. *Report of Proceedings of the 38th Annual Convention of the AFL. Saint Paul,* 10–20 June 1918 (Washington, DC: The Law Reporter Printing Company, 1918), s. 201-202.

43. Berger in William English Walling, *Progressivism— and After* (New York: Macmillan, 1914), s. 171; Morris Hillquit, *Socialism Summed Up* (New York: H. K. Fly, 1913), s. 30; Hillquit, *Socialism Summed Up*, s. 73– 74.

44. Alan Clinton, *Post Office Workers: A Trade Union and Social History* (London: George Allen & Unwin, 1984), s. 243– 244, 388– 391; Spero, *Labor Movement in a Government Industry*, s. 289– 290; Judith Wishnia, *The Proletarianizing of the Fonctionnaires* (Baton Rouge, LA: Louisiana State University, 1990), s. 176–222; Andreas Kunz, *Civil Servants and the Politics of Inflation in Germany 1914–1 924* (Berlin: Walter de Gruyter, 1986), s. 136– 137; Daniel Orlovsky, "The Lower Middle Strata in Revolutionary Russia," in Edith W. Clowes, *Between Tsar and People: Educated Society and the Quest for a Public* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1991), s. 257– 263. EkimDevrimi'nin ardından birkaç yıl boyunca, Sovyet devletinin "öncü" bir Komünist Parti aygıtı değil, Bolşevikler ile Sosyalist Devrimciler arasında işleyen ve Rusya'nın işçi ve köylülerine daha geniş bir temsil olanağı vaat eden bir ittifak olduğu öne sürülmüştür. Lara Douds, *Inside Lenin's Government: Ideology, Power and Practice in the Early Soviet State* (Londra: Bloomsbury, 2019), s. 28, 29–30; Stephen Ferguson, *GPO Staff in 1916: Business as Usual* (Cork: Mercier Press, 2012), s. 96, 98, 36, 17'de alıntılanmıştır. Ferguson, "Posta çalışanlarının büyük çoğunluğunun Ayaklanma'da hiçbir rol oynamadığını" aktarmaktadır, s. 82.

45. Daniel T. Rodgers, *Atlantic Crossings: Social Politics in a Progressive Age* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1998); May, *In the Name of War*, s. 33– 34.

46. Bu kavram için bkz. Sklar, *Corporate Reconstruction*, s. 17; May, *In Time of War*, s. 28; Edith C. Simpson, "Trade Union Organization among the Telephone Operators in the United States," *The Union Telephone Operator* 1 (9) (October 1921): 16. Bu anlayış 1920'lerde de geçerliliğini sürdürdü. 1922'de, operatörlerin dergisi *The Union Telephone Operator*, Amerika Kamu Mülkiyeti Birliği'nin düzenlediği bir konferansa cevaben, sosyalist Hillquit'in yaklaşık on yıl önce yaptığı vurguyu yeniden dile getirdi: "Kamu mülkiyetine dayalı hiçbir program, demokratik denetimin bu mülkiyetin zorunlu bir tamamlayıcısı olduğunu açıkça ortaya koymadıkça, işçi hareketinin desteğini ya da işbirliğini sağlayamaz." "Editorial The New Philosophy in Public Ownership," *The Union Telephone Operator* 2 (1) (January 1922): 4.

47. Kendrick A. Clements, *The Presidency of Woodrow Wilson* (Lawrence, KS: University Press of Kansas, 1992), s. 73– 91; Milton Derber, "The Idea of Industrial Democracy in America 1898– 1915," *Labor History* 7 (3) (Fall 1966): 259– 286; Milton Derber, "The Idea of Industrial Democracy in America: 1915–1935," *Labor History* 8 (1) (Winter 1967): 3– 29; Jacob Kramer, *The New Freedom and the Radicals: Woodrow Wilson, Progressive Views of Radicalism, and the Origins of Repressive Tolerance* (Philadelphia: Temple University Press, 2015), s. 42– 43; McCartin, *Labor's Great War*; McCartin, *Labor's Great War*, s. 8.

48. Harry W. Laidler, *Public Ownership Here and Abroad*, 2nd ed. (New York: League for Industrial Democracy, 1924), s. 15; Spero, *Labor Movement in a Government Industry*, s. 289– 292.

49. Maurine Weiner Greenwald, *Women, War, and Work: The Impact of World War I on Women Workers in the United States* (Ithaca, NY: Cornell University Press, 1990); McCartin, *Labor's Great War*, s. 48– 49, 111–114; Norwood, *Labor's Flaming Youth*; Venus Green, *Race on the Line* (Durham, NC: Duke University Press, 2001); Kramer, *The New Freedom and the Radicals*, s. 45– 46 (alıntı); Philip F. Rubio, *There's Always Work at the Post Office: African American Postal Workers and the Fight for Jobs, Justice, and Equality* (Durham, NC: Duke University Press, 2010), s. 29.

50. *Seattle Times*, November 1, 1917, in Cal Winslow, *Radical Seattle: The General Strike of 1919* (New York: Monthly Review Press, 2020), s. 113.

51. Andrew Plecher to Postmaster General, November 13, 1915, NARA RG 28, Box 39; Plecher to Postmaster General; Report of the Proceedings of the Thirty Eighth Annual Convention

of the American Federation of Labor Held at Saint Paul, Minnesota, June 10 to 20, Inclusive 1918 (Washington, DC: The Last Reporter Printing Company, 1918), s. 202.

52. Ronald W. Schatz, The Electrical Workers: A History of Labor at General Electric and Westinghouse, 1923–60 (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1983), s. 17; John N. Schacht, The Making of Telephone Unionism 1920–1947 (New Brunswick, NJ: Rutgers University Press, 1985), s. 3; William Brown to the Attorney General, August 12, 1914; William Brown to the Department of Justice, August 27, 1914; Carroll Todd to William Brown, September 1, 1914, NARA RG 60, Box 39, 60-1-1.

53. 1884'te sosyalist Laurence Gronlund'un yazdığı gibi, kooperatif toplum düzenine dayalı daha akılcı bir ekonomi, ulusun "o kumarhaneleri, borsa ve ürün borsalarını kapatmasını zorunlu kılacaktı." Laurence Gronlund, *The Cooperative Commonwealth*, Stow Persons, ed., (Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press, 1965), s. 97. "1916 yılı İçki Yasağı Partisi'nin Programı, "doğal tekellerin kamu mülkiyetinde olmasını' savunurken, ürünlerin alınmadığı veya teslim edilmediği, sözde sözleşmelerin takas merkezleri aracılığıyla ya da başka yollarla teminat veya fark ödemeleriyle sonuçlandırıldığı tüm spekülasyon biçimlerini—tahıl kumarı, 'opsiyon' ve 'vadeli işlemler' ile açığa satış gibi—şiddetle eleştirdi." Donald Bruce Johnson, comp., *National Party Platforms*, Vol. 1, 1840–1956 (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1978), s. 203.

54. David Hochfelder, *The Telegraph in America, 1832–1920* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2016), s. 121–34; Archie E. Rainey to Postmaster General Burleson, May 7, 1918, NARA RG 28n, Box 39. "Operatörler köşeye sıkışmış durumda ve canla başla çalışıyorlar, ama bunu devlet için yapıyorlar... Ülkedeki en düşük ücreti alanlar onlar. Bu telefon sisteminde birinci sınıf bir telgraf operatörünün haftalık maaşı 18 dolar." NARA RG 28, Box 39, received April 24, 1918.

55. L. L. Lauundine (?) to PMG, April 12, 1918, 9–10, NARA RG 28, Box 102. Ayrıca, tacize işaret eden ayrıntılar da içeren, New Jersey'li kadın bir telgraf operatörünün kaleme aldığı kapsamlı bir eleştiri için bkz. Marchha Van Ausdall to Honorable Secretary of Labor, January 6, 1917 ve Marchha Ausdall to President Woodrow Wilson, March 16, 1918 (telegram), General Reports of the Department of Labor 1907–1942, Chief Clerk's Files, Box No. 66, 20/113, "Western Union Telegraph Company 1913–19," NARA RG 174.

56. McCartin, Labor's Great War, s. 63.

57. Barnard to Kingsbury.

58. May, *In Time of War*, s. 27; N. B. Danielian, *A.T.&T: Story of Industrial Conquest* (New York: Vanguard, 1939), s. 244.

59. May, *In Time of War*, s. 94– 97.

60. Laidler, *Public Ownership Here and Abroad*, s. 27; Valerie Jean Conner, *The National War Labor Board: Stability, Social Justice, and the Voluntary State in World War I* (Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press, 1983), s. xiii; Bu sorun devam etti: 1926 yılında telgrafçıların reel kazançları, 1902 yılına göre yalnızca yüzde 2 artmıştı. Paul H. Douglas, *Real Wages in the United States 1890– 1926* (Boston: Houghton Mifflin, 1930), s. 341–342; Douglas, *Real Wages in the United States*, s. 341– 342; Douglas, *Real Wages in the United States*, s. 193– 194, 379.

61. Sendika üyeliği 1900–1919 yılları arasında on kat artış gösterdi. May, *In Time of War*, s. 98. ABD'nin savaşa katılmasının ardından geçen ilk altı ayda grev sayısı, 1916'nın aynı dönemini geçmişti: 2.314'e karşı 2.296. Conner, *National War Labor Board*, s. 24; Conner, *National War Labor Board*, s. 44; McCartin, *Labor's Great War*, s. 92– 93; Conner, *National War Labor Board*, s. 44; Vidkunn Ulriksson, *The Telegraphers: Their Craft and Their Unions* (Washington, DC: Public Affairs Press, 1953), s. 106– 117. Gregory J. Downey, *Telegraph Messenger Boys* (New York: Routledge, 2002), s. 178– 179. Taraflar arasında yaşanan bu ciddi blöf ve karşı blöf süreci şu kaynaklarda ayrıntılı biçimde görülebilir: "Goes West to Call Telegraph Strike," *New York Times*, June 5, 1918, s. 17; "President May Avert Telegraphers Strike," *New York Times*, June 11, 1918, s. 22; "Labor Policy Told by Western Union," *New York Times*, June 17, 1918, s. 8; "President Hopes to Avert Seizure of Telegraphs," *New York Times*, June 19,

1918, s. 1, 9; "Threat to Quit Soon by Telegraph Union," New York Times, June 27, 1918, s. 11; "Telegraph Strike Called for July 8; President May Act," New York Times, July 1, 1918, s. 1, 6; "President Asks Power to Control All Wire Systems," New York Times, July 2, 1918, s. 1, 6; "Fight Begins to Limit Wires Control to War," New York Times, July 3, 1918, s. 1, 11; "Quotes Burleson as Opposing Union," New York Times, July 5, 1918, s. 15; "House Votes Wire Control; Senate Waits," New York Times, July 6, 1918, s. 1; "Rejects Report on Wire Control," New York Times, July 9, 1918, s. 1, 11; "Washington Plea Prevents Strike on Western Union," New York Times, July 8, 1918, s. 1, 6; "Congress Recess Held up by Fight on Wire Control," New York Times, July 7, 1918, s. 1, 10; "Votes 7 to 3 for Wire Control," New York Times, July 10, 1918, s. 1; "Wire Control Bill Passed by Senate," New York Times, July 14, 1918, s. 1, 8; "Taft Peace Offer Is Rejected by Western Union—Company Refuses to Compromise on Question of Employees Joining Union," New York Times, June 3, 1918, s. 1; "Consults Gompers on Wire Strike," New York Times, June 4, 1918, s. 14.

62. Congressional Record, 65th Cong., 2d Sess., 8719, in Arthur S. Link, The Papers of Woodrow Wilson, Vol. 48, May 13-July 17, 1918 (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1985), s. *458;* May, *In Time of War,* s. 29; Kuzey Karolina'dan gazeteci ve İlerici hareketin önde gelen isimlerinden Daniels, beyaz üstünlüğünün ateşli savunucularındandı. Bu ve Donanma Bakanlığı'nda görev yaptığı dönem için bkz. Lee A. Craig, *Josephus Daniels: His Life & Times* (Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2013); 65th Cong., 2d Sess., Committee on Interstate and Foreign Commerce, Hearings on H.J. Res. 309, Federal Control of Systems of Communication (Washington: Government Printing Office, 1918), s. 27, 29, 34-36, 38; May, *In Time of War*, s. 43; May, In Time of War, s. 35, 37. Grev Temmuz 1917'de başarısızlıkla sonuçlandı. Bir tarihçinin belirttiğine göre, sendikanın girişimi "başarılı olamadı"; çünkü hizmeti durdurma tehdidi "ciddiye alınmıştı, ancak federal işletmeye geçilmesi yönündeki çağrısı yalnızca bazı duyarlı çevrelerde karşılık buldu." May, *In Time of War*, 30. Wilson yönetimi yine de bu kesintinin yaratacağı tehdidi ciddiye aldı. Mesele sadece grev değildi; grevin, işçi ilişkilerini düzenleyip dengeleyen Ulusal Savaş Emek Kurulu (NWLB) üzerindeki olası sarsıcı etkisi de söz konusuydu. Bu olaya dair en ayrıntılı anlatım için bkz. Conner, National War Labor Board, s. 35-49; 163-167. Conner'a dayanan değerlendirmeler için bkz. McCartin, Labor's Great War, s. 92–93.

63. Karşılaştırmak için bkz. David Montgomery, *The Fall of the House of Labor* (New York: Cambridge University Press, 1987), s. 328.

64. By the President of the United States of America. A Proclamation, July 22, 1918, 65th Cong., *The Statutes at Large of the United States of America, from April 1917, to March 1919, pt. 2 (Washington, DC: Government Printing Office, 1919),* s. 1807–1808.

65. Danielian, *AT&T: Story of Industrial Conquest* s. 251– 2.

66. Link, *Wilson: The New Freedom*, s. 135; Link, *Wilson: The New Frontier*, s. 159; Blum, *Joe Tumulty and the Wilson Era*, s. 69.

67. Spero, *Labor Movement in a Government Industry*, s. 186– 7; Norwood, *Labor's Flaming Youth*, s. 164.

68. E E. N. Nockels to Honorable A. S. Burleson, July 8, 1918, in NARA RG 28, General Correspondence, Box 39.

69. Julia S. O'Connor, "History of the Organized Telephone Operators' Movement, Part IV," *The Union Telephone Operator* 1 (4) (May 1921): 15; Simpson, "Trade Union Organization among the Telephone Operators in the United States," s. 16; Norwood, *Labor's Flaming Youth*; O'Connor, "History of the Organized Telephone Operators' Movement, Part IV," s. 15.

70. Norwood, *Labor's Flaming Youth*, s. 162– 163; Archibald M. McIsaac, *The Order of Railroad Telegraphers* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1933), s. 34, 47; Downey, *Telegraph Messenger Boys*, s. 178– 180.

71. Posta Bakanı'nın "endüstri danışmanı" Theodore Vail ile süregelen yakın ilişkisinin ayrıntılı olarak ele alındığı çalışma için bkz. Grace Palladino, *Dreams of Dignity, Workers of Vision:*

A History of the International Brotherhood of Electrical Workers (Washington, DC: International Brotherhood of Electrical Workers, 1991), s. 109–115; "David J. Lewis Resigns from Wire Control Board," *Telephony*, March 13, 1919, s. 17; Palladino, *Dreams of Dignity*, s. 112; K. Austin Kerr, *American Railroad Politics 1914–1920: Rates, Wages, and Efficiency* (Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 1968); Norwood, *Labor's Flaming Youth*, s. 181; *News (Providence, RI) to Joseph Patrick Tumulty, April 16, 1919, in Arthur S. Link, ed., The Papers of Woodrow Wilson, Vol. 57, April 5– 22, 1919 (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1967),* s. 425; "Intervene to End Telephone Strike," *New York Times*, April 19, 1919, s. 6.

72. Norwood, *Labor's Flaming Youth*, s. 193.

73. "Fears Censorship in Wire Control," New York Times, July 12, 1918, s. 1, 8; "Strive to Allay Censorship Fear," New York Times, July 13, 1918, s. 1, 5; James R. Mock, Censorship 1917 (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1941), s. 73–93. Propaganda üzerine odaklanmakla birlikte sansür hakkında da önemli bölümler içeren yakın tarihli kapsamlı bir çalışma için bkz. John Maxwell Hamilton, *Manipulating the Masses: Woodrow Wilson and the Birth of American Propaganda* (Baton Rouge, LA: Louisiana State University Press, 2020) (Burleson'ın sansür politikalarına basında yöneltilen eleştiriler için bkz. s. 342–345).Ayrıca bkz., Donald Johnson, "Wilson, Burleson, and Censorship in the First World War," *Journal of Southern History* 28 (1) (February 1962): 46–58; John Sayer, "Art and Politics, Dissent and Repression: *The Masses* Magazine versus The Government, 1917–1918," *American Journal of Legal History* 32 (1) (January 1988): 42–78; ve May, *In Time of War*, s. 162–190; Samuel Gompers to Woodrow Wilson, April 23, 1919, in Arthur S. Link, *The Papers of Woodrow Wilson*, *Vol. 58,* April 23-May 9 1919, (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1988), s. 48–53. Ayrıca bkz. "Bans Propaganda by Wire Workers," New York Times, April 23, 1919, s. 19; "New Charges by Burleson," New York Times, April 25, 1919, s. 17; "Asserts Burleson Resorts to Trick," New York Times, April 26, 1919, s. 13; "Burleson Gives the Lie," New York Times, April 26, 1919, s. 13; May, In the Name of War, s. 50–51.

74. May, *In the Name of War*, s. 45, 52; Danielian, *AT&T*, s. 243– 265.

75. "Court Continues Bar on "Phone Rate Rise," *New York Times*, April 3, 1919, s. 18; "Rules Burleson Cannot Fix Rates within a State," *New York Times*, April 27, 1919, s. 1; Joseph Patrick Tumulty to Woodrow Wilson, May 8, 1919, Link ed., *Papers of Woodrow Wilson*, Vol. 58, s. 561; "Must Now Raise Telephone Rates," *New York Times*, April 22, 1919, s. 24; "Ülke genelinde gönderilen tüm bireysel telefon faturalarına, ücret artışlarının Posta Bakanı'nın kararıyla yapıldığına dair bir not eklenmiştir." Joseph Patrick Tumulty to Woodrow Wilson, May 5, 1919, Link, The Papers of Woodrow Wilson, Vol. 58, s. 460.

76. "Mackay Assails Higher Wire Rates," *New York Times*, April 2, 1919, s. 20; "Postal Says Higher Rates Are Illegal," *New York Times* April 28, 1919, s. 6; Joseph Patrick Tumulty to Woodrow Wilson, May 9, 1919, in Link, *Papers of Woodrow Wilson*, Vol. 58, s. 602.

77. Blum, *Joe Tumulty*, s. 158–159, 186; "Denies Employing Convicts," New York Times, April 27, 1919, s. 1, 3; Gompers to Wilson, in Link, Papers of Woodrow Wilson, Vol. 58, s. 51; "Burleson Charges Zone Law Intrigue," New York Times, April 24, 1919, s. 1, 3.

78. "Telegraphers Get Sanction for Strike," New York Times, April 20, 1919, s. 5. Ardından gelen CTUA grevi Temmuz ayının başında başarısız oldu. Conner, National War Labor Board, s. 166–167.

79. Blum, *Joe Tumulty*, s. 169–199; May, In the Name of War, s. 99; Bu büyük işletme grubu AT&T, Western Union ve telekomünikasyon sektörünün geri kalanını kapsıyordu. NARA RG 28, Records of the Post Office Department, Office of the Solicitor, Records Relating to Operation of Telephone, Telegraph and Cable Companies by the Postmaster General, 1918–1921, General Correspondence Box 38, War Service Executive Committee of American Industries, Joseph H. Defrees, Chairman, to Albert S. Burleson, December 31, 1918, 3–6 Aralık 1918 tarihlerinde Atlantic City'de toplanan Amerikan Sanayiilerinin Yeniden Yapılanma Kongresi *(Reconstruction Congress of American Industries)* sonuçlarını rapor ederek, "Telgraf, telefon ve kabloların devlet mülkiyeti ve işletmesine karşıyız" kararı alındığını bildirmiştir.

80. Gompers to Wilson in Link, *Papers of Woodrow Wilson, Vol. 58*, s. 50.

81. 27 Nisan'da gönderilen ikinci bir telgraf, Burleson'ın bu yönde yayınlamayı umduğu bildirinin metnini içeriyordu. Albert Sidney Burleson to Woodrow Wilson, April 24, 1919, in Link, *Papers of Woodrow Wilson*, Vol. 58, s. 106; Albert Sidney Burleson to Woodrow Wilson, April 27, 1919, in Link, *Papers of Woodrow Wilson*, Vol. 58, s. 176; Blum, *Joe Tumulty*, s. 196; Joseph Patrick Tumulty to Woodrow Wilson, April 25, 1919, in Link, *Papers of Woodrow Wilson*, Vol. 58, s. 145; Joseph Patrick Tumulty to Woodrow Wilson, April 25, 1919, in Link, *Papers of Woodrow Wilson*, Vol. 58, s. 145–146; Woodrow Wilson to Albert Sidney Burleson, April 28, 1919, in Link, *Papers of Woodrow Wilson*, Vol. 58, s. 215; "Burleson Advises Return of Cables and Wire Systems," *New York Times*, April 29, 1919, s. 1, 6; "Directs Return of Ocean Cables to Owners Friday," *New York Times*, April 30, 1919, s. 1, 5.

82. Albert Sidney Burleson to Woodrow Wilson, May 2, 1919, in Link, *Papers of Woodrow Wilson*, Vol. 58, s. 365.

83. Norwood, *Labor's Flaming Youth*, s. 183; The Merchants' Association of New York, "I: Opposing Government Ownership and Operation of Public Utilities; II: Advocating Exclusive Regulation of All Railroads by the Federal Government," November 1916, s. 5; Bkz. "Mr. Burleson Returns the Wires," *Literary Digest*, June 21, 1919, s. 17; ve "Doubtful Future of the Wires," *Literary Digest*, August 23, 1919, s. 14. Kaynaklar için James Katz'a teşekkür ederim; "Government Operation," *New York Times*, 20 April 1919, Bölüm 3, s.1; "Government Operation," *New York Times*, April 20, 1919, 20 April 1919, Section 3, 1; "Mr. Burleson's Adventure," *New York Times*, April 30, 1919, s. 10.

84. "Illinois Laborites' Radical Platform," *New York Times*, April 13, 1919, Section 2, 1; "Georgians Want Burleson Ousted," New York Times, April 18, 1919, s. 6; "Telegraphers Get Sanction for Strike," New York Times, April 20, 1919, s. 5; "Burleson Must Go, Gompers Declares," New York Times, April 27, 1919, s. 3; "Örneğin CTUA'nın eski başkanı S. J. Small'a göre, telgrafın devlet mülkiyetine geçirilmesini destekleyen "ülke genelinde güçlü bir kampanya", "1920 Başkanlık seçimlerine de taşınacaktı." "Wiremen Favor U.S. Ownership," Washington Herald, May 5, 1919, NARA RG 28, Special Reports Box 223; James Weinstein, *The Decline of Socialism in America, 1912–1925* (New Brunswick: Rutgers University Press, 1984), s. 225, 229, 236; Julia S. O'Connor, "History of the Organized Telephone Operators' Movement," *The Union Telephone Operator* 1 (6) (July 1921): s. 18, 19; Julia S. O'Connor, "The British Telephonist: Her Work, Her Wages and Her Union, Part II," *The Union Telephone Operator* 2 (1) (January 1922): 20.

85. John Brooks, *Telephone: The First Hundred Years* (New York: Harper & Row, 1976), s. 159.

86. "Confidential to the Directors," AT&T-NJ, Box 1, Government Control—Confidential Report to Directors—1919, s. 1; "Report of the U.S. Postmaster, 1919," s. 23, in Laidler, *Public Ownership*, s. 27; Norwood, *Labor's Flaming Youth*, s. 254–300; Schacht, *Making of Telephone Unionism*, s. 6–48; Richard Gillespie, *Manufacturing Knowledge: A History of the Hawthorne Experiments* (Cambridge: Cambridge University Press, 1991). Bu bağlamda Amerika istisnai bir örnek değildi. Sosyalist Harry Laidler'in 1924'te belirttiği gibi, yakın dönemde "büyük iş çevrelerinin özel girişime dönülmesi ve eski ayrıcalıklarını yeniden kazanması için uyguladığı güçlü baskıyı" sadece Amerika Birleşik Devletleri görmemişti. Aynı şekilde, bu "gericiliğe dönüş" yalnızca Amerika'da tüm "kolektif denetim yapısını" zayıflatıp bozmamıştı. Laidler, Public Ownership, s. 29. Laidler, *Public Ownership*, s. 29.

87. Spero, *Labor Movement in a Government Industry*, s. viii.

4. Bölüm

1. *Munn v. Illinois,* 94 U.S. 113 (1876). Tarihsel bağlam için bkz. ayrıca, Thomas K. McCraw, *Prophets of Regulation* (Cambridge, MA: Harvard Üniversitesi Belknap Press, 1984); *Munn v. Illinois,* s. 113, 130; ayrıca bkz. Jonathan E. Nuechterlein ve Philip J. Weiser, *Digital Crossroads: American Telecommunications Policy in the Internet Age* (Cambridge, MA: MIT Press, 2005), s. 537, dipnot 9; Verizon Communications Inc. v. FCC, 535 U.S. 467 (2002), in Nuechterlein ve Weiser, Digital Crossroads, s. 47. Nuechterlein ve Weiser, kamu hizmeti işletme-

lerini, "temel bir kamu hizmeti sunmakla yükümlü ticari girişimler" olarak tanımlar ve bunların "kamu yararını korumak amacıyla kapsamlı bir düzenlemeye tabi olduklarını" belirtir.

2. David J. Goldberg, *Discontented America: The United States in the 1920s* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1999); Irving Bernstein, *The Lean Years: The American Worker, 1920– 1933* (Chicago: Haymarket Books, 2010).

3. William J. Novak, "The Public Utility Idea and the Origins of Modern Business Regulation," in Naomi R. Lamoreaux ve William J. Novak ed., *Corporations and American Democracy* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2017), s. 173, 175.

4. James William Spurlock, "The Bell Telephone Laboratories and the Military- Industrial Complex: The Jewett-Buckley Years, 1925– 1951" (Ph.D. diss., George Washington University, 2007).

5. Albert Sidney Burleson to Woodrow Wilson, May 7, 1919, in Arthur S. Link, ed., *Papers of Woodrow Wilson*, Volume 58 (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1988), s. 532–533; Burleson to Wilson, May 7, 1919, in Link, *Papers of Woodrow Wilson*, Volume 58, s. 532–533.

6. A. S. Burleson, Postmaster General, to Honorable John A. Moon, House of Representatives, May 22, 1919, in US FCC, *Special Investigation*, Docket No. 1, *Report on Control of Telephone Communications*, "Appendix A," "Data Relating to Federal Control of the Bell Telephone System, August 1, 1918 to July 31, 1919," June 15, 1937, s. 134–135, National Archives and Records Administration (hereafter NARA), RG 173, Box 67, Exhibit 2096B.

7. 36 Stat. 539. Ayrıca bkz. I. L. Sharfman, *The Interstate Commerce Commission: A Study in Administrative Law and Procedure, Part One* (New York: The Commonwealth Fund, 1931), s. 52–70; Ari Hoogenboom ve Olive Hoogenboom, *A History of the ICC: From Panacea to Palliative* (New York: W.W. Norton, 1976), s. 30; Houston, *East and West Texas Railway Company v. United States*, *Texas and Pacific Railway Company v. United States*, 234 U.S. 1913, s. 342, 350, in William R. Childs, "State Regulators and Pragmatic Federalism in the United States, 1889–1945," *Business History Review,* Business History 25 (4) (Winter 2001): s. 715; Henk Brands ve Evan T. Leo, The Law and Regulation of Telecommunication Carriers (Boston: Artech House, 1999), s. 41–48; Childs, "State Regulators and Pragmatic Federalism," s. 719; James Schwoch, The American Radio Industry and Its Latin American Activities, 1900–1939 (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1990); Dwayne Winseck ve Robert Pike, Empire and Communications (Durham, NC: Duke University Press, 2007); Jill Hills, The Struggle for Control of International Telecommunications (Urbana, IL: University of Illinois Press, 2002); Jonathan Reed Winkler, Nexus: Strategic Communications and American Security in World War I (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2008).

8. T. N. Vail to Honorable A. S. Burleson, November 23, 1918, in FCC, *Special Investigation*, NARA RG 173, Box 67, Exhibit 2096B, s. 84; A. S. Burleson to Union N. Bethell, Chairman, U.S. Telegraph and Telephone Operating Board, March 19, 1918, in US FCC, *Special Investigation, Report on Control of Telephone Communications*, "Appendix A," "Data Relating to Federal Control of the Bell Telephone System, August 1, 1918 to July 31, 1919," June15, 1937, NARA RG 173, Box 67, Exhibit 2096B, s. 84; N. R. Danielian, *A.T.&T.: The Story of Industrial Conquest* (New York: The Vanguard Press, 1939), s. 264.

9. T. N. Vail to W. T. Gentry, October 22, 1918, in FCC, *Special Investigation*, NARA RG 173, Box 67, Exhibit 2096B, s. 82; Danielian, *A.T.&T.*, s. 254–260; Theodore N. Vail, February 17, 1919, in FCC, *Telephone Investigation, Report on Control of Telephone Communications*, "Appendix A," "Data Relating to Federal Control of the Bell Telephone System, August 1, 1918 to July 31, 1919, 15 June 1937," NARA RG 173, Box 67, Exhibit 2096B, s. 130; FCC, *Telephone Investigation, Report on Control of Telephone Communications*, "Appendix A," "Data Relating to Federal Control of the Bell Telephone System, August 1, 1918 to July 31, 1919," June 15 1937, NARA RG 173, Box 67, Exhibit 2096B, Section 5, s. 63–130; özellikle bkz. Theodore N. Vail, February 17, 1919, s. 130; Theodore N. Vail, memorandum dated "12/8," to Honorable A. S. Burleson, January 13, 1919, in NARA RG 28, *Records of the Post Office Department*, Box 38, Correspondence; T. N. Vail to Charles Frances Adams, Esq., May 3,

1919, in FCC, *Special Investigation*, NARA RG 173, Box 67, Exhibit 2096B, s. 131. Adams hakkında bkz. McCraw, *Prophets of Regulation*, s. 1–56.

10. Office of the Postmaster General, Letter to Honorable Thomas R. Marshall, Senate of the United States of America, March 4, 1918, s. 9, in Albert Sidney Burleson Papers, Library of Congress, Washington, DC. Kaynak için Richard John'a teşekkür ederim; Danielian, sert bir eleştirmen olmasına rağmen, Burleson'ın "hayal kırıklığının… derin ve sarsıcı" olduğunu kabul eder çünkü Burleson, postalaştırılmış bir sistemin verimli olduğunu kanıtlamak için yeterli zamanının olmayacağını anlamıştır. Danielian, *A.T.&T.*, s. 269; First Report of the Telephone Committee on Telephone Rate Standardization, December 12, 1918, s. 3, in U.S. District Court for the District of Columbia Civil Action No., 74–1698, United States of America, Plaintiff, v. American Telephone and Telegraph Company; Western Electric Company, Inc.; and Bell Telephone Laboratories, Inc., Defendants, March 10, 1980, Defendants' Third Statement of Contentions and Proof, vol. 1, s. 235; Report of the Postmaster General on Administration of the Telephone Systems, First Report, October 31, 1919, s. 11, in Defendants' Third Statement of Contentions and Proof, vol. 1, s. 236; A Report of the Telephone Toll Rate Subcommittee of National Association of Railroad and Utility Commissioners and Federal Communications Commission FCC-NARUC, Message Toll Telephone Rates and Disparities (Washington, DC, July 1951), s. 101.

11. Hunt Chipley to Mr. Guernsey, August 4, 1918, in FCC, Telephone Investigation, Report on Control of Telephone Communications, Appendix A, Data Relating to Federal Control of the Bell Telephone System, August 1, 1918 to July 31, 1919, June 15, 1937, NARA RG 173, Box 67 Exhibit 2096B, s. 76; Childs, "State Regulators and Pragmatic Federalism," s. 701–738.

12. Danielian, *A.T.&T.*, s. 269; "He Will Apologize for Introducing Wire Control Law," *New York World*, April 7, 1919.

13. N. T. Guernsey to Honorable W. H. Lamar, March 14, 1919, in FCC Special Investigation, NARA RG 173, Box 67, Exhibit 2096B, s. 101; N. T. Guernsey, Memorandum for U.N. Bethell, Esq., March 31, 1919, in FCC Special Investigation, NARA RG 173, Box 67, Exhibit 2096B, s. 104; Hunt Chipley to N. T. Guernsey, April 23, 1919, in FCC Special Investigation, NARA RG 173, Box 67, Exhibit 2096B, s. 112–113; National Association of Railway and Utilities Commissioners (NARUC), Proceedings of Thirty-First Annual Convention, Held at Indianapolis, Indiana, October 14–17, 1919 (New York: Law Reporting Company, 1920), s. 70; NARUC, Convention, s. 70.

14. N. R. Danielian, A.T.&T.: The Story of Industrial Conquest, s. 261; 25 U.S. 163 (1919). Ayrıca bkz. Christopher N. May, In the Name of War: Judicial Review and the War Powers since 1918 (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1989), s. 54–59; 25 U.S. 163 (1919). Karar için bkz. Report on Control of Telephone Communications, Appendix A, Data Relating to Federal Control of the Bell Telephone System, August 1, 1918 to July 31, 1919, June 15, 1937, FCC, Special Investigation, NARA RG 173, Box 67, Exhibit 2096B, s. 123, 120; Danielian, *A.T.&T.*, s. 264.

15. Danielian, *A.T.&T.*, s. 269; Danielian, *A.T.&T.*, s. 268.

16. Eugene S. Wilson to N. T. Guernsey, June 5, 1919 (telegram) in FCC Special Investigation, NARA RG 173, Box 67, Exhibit 2096B, s. 147; H. J. Pettengill to H. B. Thayer (telegram), June 10, 1919, FCC Special Investigation, NARA RG 173, Box 67, Exhibit 2096B, s. 156; E. S. Bloom to N. C. Kingsbury (telegram), June 10, 1919, in FCC Special Investigation, NARA RG 173, Box 67, Exhibit 2096B, s. 157; Ben S. Read to N. C. Kingsbury (telegram), June 9, 1919, in FCC Special Investigation, NARA RG 173, Box 67, Exhibit 2096B, s. 157–158; Ben S. Red to Kingsbury, June 9, 1919, FCC Special Investigation, NARA RG 173, Box 67, Exhibit 2096B, s. 158–159; Charles B. Hill (letter), June 4, 1919, in FCC Special Investigation, NARA RG 173, Box 67, Exhibit 2096B, s. 162–163; NARUC, Convention, s. 227–228. Başkan Elmquist "Bazı eyaletlerde, %98'i yerel" diye belirtti. NARUC, Convention, 229.

17. I. L. Sharfman, The Interstate Commerce Commission: A Study in Administrative Law and Procedure, Part Two (New York: The Commonwealth Fund, 1931), s. 108; Dill in 69th Cong.,

1st Sess., Committee on Interstate Commerce, Hearings on S. 1 and S. 1754, "Radio Control, January 8–9, 1926" (Washington, DC: Government Printing Office, 1926), s. 215; ICC'nin telefon ve telgraf konularındaki tüm faaliyetlerinin bir dökümü için bkz. 71st Cong., 2d Sess., "Commission on Communication," Hearings before the Committee on Interstate Commerce on S.6, A Bill to Provide for the Regulation of the Transmission of Intelligence by Wire or Wireless, Part 10, December 4–17, 1929 (Washington, DC: Government Printing Office, 1930), s. 1572–1581. Sharfman, Interstate Commerce Commission Part Two, s. 278–287. Bir posta telgraf yöneticisi, 1934'te Ulusal Toparlanma İdaresi (National Recovery Administration) önünde tanıklık ederek, "1914'te, Postal Telegraf'ın girişimiyle, Eyaletlerarası Ticaret Komisyonu kiralanan [telgraf] hatlarını incelemeye başladı ve sonunda 1918'de Komisyon bulgularını yayımladı" demiştir. Çalışma incelenebilir; ancak NARA, söz konusu çalışmanın dayandığı belgeler ve ICC'nin değerlendirme sürecini ayrıntılı olarak gösteren kayıtların günümüze ulaşmadığını belirtmektedir. U.S. National Recovery Administration, Hearing on the Telegraph Communication Industry, May 2, 1934, vol. 1 (Washington, DC: Jesse L. Ward, Official Reporter), s. 54.

18. Örneğin bkz. 71st Cong., 2d Sess., Commission on Communications, Hearings before the Committee on Interstate Commerce On S.6, Part 15, January 29–31 and February 1–8, 1930 (Washington, DC: Government Printing Office, 1930), s. 2121. Childs, *State Regulators and Pragmatic Federalism*, s. 735'de alıntılanmıştır; F. B. MacKinnon in Commission on Communications, Hearings before the Committee on Interstate Commerce On S.6, s. 2121.

19. Alan Dawley, *Struggles for Justice: Social Responsibility and the Liberal State* (Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press, 1991); James T. Patterson, *The New Deal and the States: Federalism in Transition* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1969).

20. Alan Stone, *Public Service Liberalism: Telecommunications and Transitions in Public Policy* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1991), s. 218; Ellsworth Nichols, *Public Utility Service and Discrimination* (Rochester, NY: Public Utilities Reports, Inc., 1928); *NARUC v. FCC, 525 F.2d 630 (D.C. Cir.),* temyiz reddedildi, 425 US 992 (1976); ve Henk Brands ve Evan T. Leo, *The Law and Regulation of Telecommunications Carriers (Boston: Artech House, 1999),* s. 122–133'teki tartışma.

21. Bancroft Gherardi ve F. B. Jewett, "Telephone Communication System of the United States," *Bell System Technical Journal* 9 (January 1930):63; Gherardi ve Jewett, "Telephone Communication System," s. 43; David Weintraub, "Unemployment and Increasing Productivity," *National Resources Committee, Technological Trends and National Policy* (Washington, DC: 1937), s. 77, Bernstein, Lean Years, s. 54'te aktarılmıştır; Gherardi ve Jewett, "Telephone Communication System," s. 40.

22. Danielian, A.T.&T., s. 318; Roland Marchand, Creating the Corporate Soul: The Rise of Public Relations and Corporate Imagery in American Big Business (Berkeley, CA: University of California Press, 1998), s. 48–87; C. M. Bracelen, Memorandum for Mr. H. B. Thayer, October 6, 1922, in FCC, Special Investigation, NARA RG 173, Box 13, Exhibits 139–155, Part 1.

23. Stone, *Public Service Liberalism*, s. 236– 237.

24. Robert Britt Horwitz, *The Irony of Regulatory Reform: The Deregulation of American Telecommunications* (New York: Oxford University Press, 1989), s. 104.

25. James G. Bonbright ve Gardiner C. Means, *The Holding Company: Its Public Significance and Its Regulation* (New York: McGraw- Hill, 1932), s. 141–143; William Dunton Kerr, "Meeting Federal Regulation Half Way," *Telephony* 59 (12) (September 17, 1910): 323–324; 1910 Annual Report of the Directors of American Telephone & Telegraph Company to the Stockholders for the Year Ending December 31st, 1910 (New York: American Telephone & Telegraph Company, 1911); 1911 Annual Report of the Directors of American Telephone & Telegraph Company to the Stockholders for the Year Ending December 31st, 1911 (New York: American Telephone & Telegraph Company, 1912); 1912 Annual Report of the Directors of American Telephone & Telegraph Company to the Stockholders for the Year Ending December 31st, 1912 (New York: American Telephone & Telegraph Company, 1913); 1914 Annual Report of the Directors of American Telephone & Telegraph Company to the

Stockholders for the Year Ending December 31st, 1913 (New York: American Telephone & Telegraph Company, 1914); 1915 Annual Report of the Directors of American Telephone & Telegraph Company to the Stockholders for the Year Ending December 31st, 1915 (New York: American Telephone & Telegraph Company, 1916); 1916 Annual Report of the Directors of American Telephone & Telegraph Company to the Stockholders for the Year Ending December 31st, 1916 (New York: American Telephone & Telegraph Company, 1917); Stuart Ewen, *PR!: A Social History of Spin* (New York: Basic Books, 1996); Marchand, Creating the Corporate Soul, s. 48–87. AT&T'nin erken dönem kapsamlı halkla ilişkiler stratejileri, Federal İletişim Komisyonu tarafından belgelenmiştir. FCC, Special Investigation, NARA RG 173, Boxes 18–22 and Boxes 35–36; AT&T Annual Report, 1915 (New York: 1916), s. 38; Noel L. Griese, Arthur W. Page: Publisher, Public Relations Pioneer, Patriot (Atlanta: Anvil Publishers, 2001); U.S. Federal Communications Commission, Proposed Report Telephone Investigation (Pursuant to Public Resolution No. 8 74th Congress) (Washington, DC: Government Printing Office, 1938).

26. U.S. FCC Accounting Department, *Telephone Investigation, Special Investigation Docket No. 1, Exhibit No. 2104, Report on Comparison of Bell System and Commission Resources, Pursuant to Public Resolution No. 8, 74th Congress*, June 15, 1937, s. 11. Komisyon tarafından derlenen belgeler, AT&T'nin 1920'ler ve 1930'ların başında eyalet düzenlemelerini mahkemeler aracılığıyla engellemedeki başarısını güçlü biçimde ortaya koymaktadır. Bkz. C. M. Bracelen, General Solicitor, "Memorandum for Mr. H. B. Thayer, President," October 6, 1922, "Exhibits Introduced in Hearings before the FCC," no. 1, vol. 8, Exhibits 139–155, NARA RG 173, Box 3; ve Arthur W. Page, "To All Publicity Managers," June 15, 1933.

27. James W. Sichter, *Separations Procedures in the Telephone Industry: The Historical Origins of a Public Policy*, Publication P-77-2 (Cambridge, MA: Harvard Program on Information Resources Policy, 1981), s. 43; Federal Communications Commission, *Special Investigation, Exhibit 2089A, Report on American Telephone and Telegraph Company Depreciation Accounting and Engineering Methods, Pursuant to Public Resolution No. 8, 74th Congress*, vol. 1, *Depreciation Accounting Methods: Objectives of Depreciation Accounting*, May 25, 1937, s. 16–26, 35. NARA RG 173, Box 3. Özelleştirmeden sonraki üç yıl boyunca, NARUC'un, ICC'nin "eyaletleri ikinci plana iten koruyucu ve merkeziyetçi eğiliminden" duyduğu kaygı güçlü bir şekilde dile getirilmiştir. Bkz. "Address of President Carl D. Jackson," in NARUC, Proceedings of Thirty-fourth Annual Convention Held at Detroit, Michigan, November 14–17, 1922 (New York: State Law Reporting Co., 1923), s. 7–11; Plaintiff's Third Statement of Contentions and Proof, Part Six, 1960–1964, paragraf 1–16.

28. Robert Garnet, *The Telephone Enterprise* (Baltimore: Johns Hopkins, 1985), s. 150; Bu dönemde reformcular, telefon şirketlerinin sınırlarını eyalet hatlarına göre yeniden düzenleyerek tarifelerin dayandığı sermaye tabanını daha etkin biçimde denetlemeye çalıştıkça, karşıt baskılar zaman zaman yoğunlaştı. Doğu ve Orta Batı'da bu baskılar, AT&T'yi yerel işletme şirketlerini eyaletlerarası süper gruplar halinde birleştirme planlarından vazgeçmeye zorladı. Öte yandan Batı'da AT&T kritik zaferler elde etti; çok eyaletli işletme şirketleri kuruldu ve eyalet düzenleyicileri kimi zaman "pasif" bir konuma itildi. Garnet, Telephone Enterprise, s. 146–152, 150; George B. Leverett to President Frederick P. Fish, October 17, 1901, in U.S. Federal Communications Commission, A Report of the Federal Communications Commission on the Investigation of the Telephone Industry in the United States [Pursuant to Public Res. No. 8, 74th Cong.] (Washington, DC: Government Printing Office, 1939), s. 352; MacDowell, People's Network, s. 227–258; J. Warren Stehman, A Financial History of the American Telephone and Telegraph Company (Boston: Houghton Mifflin, 1925), s. 197–198. AT&T'nin işletme şirketlerindeki hisse ve tahvil artışının dörtte biri 1917–1919 yılları arasında gerçekleşmiştir. Stehman, Financial History, s. 184.

29. FCC, Report on the Telephone Investigation, s. 176; Stehman, Financial History, s. 265, 118; Thayer in NARUC Convention 1922, s. 129–131, s. 129'da alıntılanmıştır; Stehman, *Financial History*, s. 266; NARUC and FCC, *Message Toll Telephone Rates and Disparities: A Report* (Washington, DC, 1951), s. 15; Bonbright and Means, *The Holding Company*, s. 142–143; Bonbright and Means, *The Holding Company*, s. 200.

30. FCC, *Report on the Telephone Investigation*, s. 155–156; Mary O. Furner, "Knowing Capitalism:

Public Investigation and the Labor Question in the Long Progressive Era," in Mary O. Furner and Barry Supple ed., *The State and Economic Knowledge: The American and British Experiences* (Cambridge: Woodrow Wilson International Center and Cambridge University Press, 1990), s. 276; Thayer in *NARUC Convention 1922, Detroit*, s. 133.

31. John V. Langdale, "The Growth of Long-Distance Telephony in the Bell System, 1875– 1907," *Journal of Historical Geography* 4 (2) (1978): 145– 159; 77th Cong., 1st Sess. Pursuant to S. Res. 95.—76th Congress, *Hearings Before a Subcommittee of the Committee on Interstate Commerce, Study of the Telegraph Industry*, Part 1, May 9–29, 1941 (Washington, DC: Government Printing Office, 1941), s. 10–11; M. D. Fagen ed., *A History of Engineering & Science in the Bell System, The Early Years (1875–1925)* (Bell Telephone Laboratories, Inc., 1975). Arthur F. Rose, "Twenty Years of Carrier Telephony," Bell Telephone Quarterly 17 (4) (October 1938): 245–263. 1951'de düzenleyicilerin dikkat çektiği üzere, Bell işletme şirketlerinin yerel santraller çevresinde kilometre başına yaptığı yatırım yalnızca sınırlı ölçüde azalırken, AT&T Long Lines ağındaki taşıyıcı sistemler ve koaksiyel kablolardaki hızlı teknolojik yenilikler sayesinde bu tutar 1943'te yaklaşık 109 dolardan 1950'de 60 doların altına düştü. Mikrodalga radyo röleleri ile koaksiyel kablo tekniklerindeki ilerlemeler, düzenleyicilerin "hat taşımacılığında ek tasarrufların" mümkün olabileceğini gösterdi." FCC-NARUC, *Message Toll Telephone Rates and Disparities*, s. 282.

32. Milton L. Mueller, Jr., *Universal Service: Competition, Interconnection, and Monopoly in the Making of the American Telephone System* (Washington, DC: MIT Press and the AEI Press, 1997), s. 41; FCC-NARUC, *Message Toll Telephone Rates and Disparities*, s. 54.

33. FCC- NARUC, *Message Toll Telephone Rates and Disparities*, s. 90; FCC- NARUC, *Message Toll Telephone Rates and Disparities*, s. 63.

34. Fagen, *History of Engineering & Science*, s. 1004, Şekil P- 1, "United States Telephone Statistics."

35. Horwitz, *Irony of Telecommunications Reform*, s. 133.

36. FCC, *Report on the Telephone Investigation*, s. 360–361; Walter Gifford in U.S. Congress, Senate, 71st Cong., 2d Sess., *Commission on Communications, Hearings Before the Committee on Interstate Commerce on S.6*, Part 14, January 17–31, 1930 (Washington, DC: Government Printing Office, 1930), s. 1990. Ücretli görüşme gelirlerinin üçte ikisinden biraz fazlası eyalet içi uzun mesafe aramalardan sağlanıyordu ve bu aramaların çoğu, bağlantının başladığı yerel santralin 80 kilometrelik yarıçapı içindeki noktalara yapılıyordu. Joseph B. Eastman, Commissioner, Interstate Commerce Commission, in U.S. Congress, Senate, 71st Cong., 2d Sess., *Commission on Communications, Hearings Before the Committee on Interstate Commerce on S.6*, Part 12, January 9–11, 1930 (Washington, DC: Government Printing Office, 1930), s. 1586; F. B. MacKinnon, in U.S. Congress, Senate, 71st Cong., 2d Sess., *Commission on Communications, Hearings Before the Committee on Interstate Commerce on S.6*, Part 15, January 29–31, and February 1–8, 1930 (Washington, DC: Government Printing Office, 1930), s. 2121.

37. U.S. Federal Communications Commission, *Proposed Report Telephone Investigation (Pursuant to Public Resolution No. 8 74th Congress)* (Washington, DC: Government Printing Office, 1938), s. 685; FCC, *Report on the Telephone Investigation*, s. 352.

38. FCC, *Proposed Report on the Telephone Investigation*, s. 656; Carl I. Wheat, "The Regulation of Interstate Telephone Rates," *Harvard Law Review* 51 (March 1938), reprinted in 75th Cong., 3d Sess., Document No. 176, "The Regulation of Interstate Telephone Rates," presented by Mr. Bone, April 20, 1938 (Washington, DC: Government Printing Office, 1938), s. 18, 20; FCC, *Proposed Report on the Telephone Investigation*, s. 682; FCC, *Proposed Report on the Telephone Investigation*, s. 660–661.

39. Wheat, "The Regulation of Interstate Telephone Rates," s. 2. Kamu hizmeti düzenlemelerine dair kapsamlı bir eleştiri için bkz. Horace M. Gray, "The Passing of the Public Utility Concept," *Journal of Land and Public Utility Economics* 16 (February 1940): s. 8–20; *Public Service Commission v. Chesapeake and Potomac Tel. Co.*, P.U.R. 1925B, s. 545, 566 (Md. Pub. Serv. Comm'n 1924), *Plaintiff's Third Statement of Contentions and Proof*, Part 6, 1952, paragraf 64; Stehman, *Financial History of the Telephone Industry*, s. 256; Sichter, *Separations Procedures in the Telephone Industry*, s. 92.

40. Memorandum for Mr. J. H. Ray, General Solicitor, New York, April 3, 1929, in NARA RG 173, Box 10, *Summary of Action on State Legislation*, Part 2; FCC, *Proposed Report on the Telephone Investigation*, s. x–xi; Frederick D. Drake and Lynn R. Nelson, "Introduction," *States' Rights and American Federalism: A Documentary History* (Westport: Greenwood Press, 1999), s. xx. NARUC için özellikle bkz. NARUC, *Convention 1922*, s. 119–151; ve NARUC, *Proceedings of 37th Annual Convention Held at Washington, DC, October 13–16, 1925* (New York: NARUC, 1926), s. 41–75.

41. Walter S. Gifford in 71st Cong., 2d Sess., *Commission on Communications, Hearings before the Committee on Interstate Commerce, S.6*, Part 14, January 17–31, 1930 (Washington, DC: Government Printing Office, 1930), s. 1989–2059; Eastman, in U.S. Cong., Senate, 71st Cong., 2d Sess., *Commission on Communications, Hearings before the Committee on Interstate Commerce, S.6*, Part 12, January 9–11, 1930 (Washington, DC: Government Printing Office, 1930), s. 1565–1597; 73d Cong., 2d Sess., H.R. Report No. 1273, "Preliminary Report on Communications Companies," submitted April 18, pursuant to 1934 H.R. Res. 59, 72d Cong., 1st Sess. (1932) and H.J. Res. 572, 72d Cong., 2d Sess. (1933) s. xvi.

42. Plaintiff's *Third Statement of Contentions and Proof*, Part 6, 1965, paragraf 17; FCC, *Proposed Report on the Telephone Investigation*, s. x; Wheat, "Regulation of Interstate Telephone Rates," s. 2.

43. Honorable Clyde M. Reed, Chairman, Public Utility Commission of Kansas, "The Viewpoint and Interest of the Public," in NARUC, *Convention 1922*, s. 144, 145, 150, 151.

44. H. B. Thayer, President of AT&T, *Address*, in NARUC, *Convention 1922*, s. 128; Federal Communications Commission, *Telephone Rate and Research Department, Telephone Investigation, "The Problem of the 'Rate of Return' in Public Utility Regulation with Special Reference to the Long Lines Department of the American Telephone and Telegraph Company"* (Washington, DC: FCC, 1938), s. 1, NARA, RG 173, Box 3.

45. Gifford in Senate Interstate Commerce Committee Hearings on S. 6, January 1930, sırasıyla s. 2016, 2010 ve 2004'te alıntılanmıştır.

46. FCC, *Proposed Report on the Telephone Investigation*, s. 495–497; *53d Annual Convention of the American Federation of Labor, Washington, D.C., 6–10 October 1933, Report of Proceedings, Resolution No. 51* (Washington, DC: American Federation of Labor, 1933), s. 177.

47. Meighan Maguire, "The Local Dynamics of Telephone System Development: The San Francisco Exchange, 1893–1919" (Ph.D. diss., University of California San Diego, 2000), s. 265; Maguire, "The Local Dynamics of Telephone System Development," s. 276, 283 (alıntı), 279. Ücret artışları bekleniyordu, ancak çoğunlukla küçük, Bell dışındaki işletmecilere uygulanacaktı.

48. 71st Cong., 2d Sess., *Committee on Interstate Commerce, On S. 6 A Bill to Provide for the Regulation of the Transmission of Intelligence by Wire or Wireless*, vol. 2 (Washington, DC: Government Printing Office, 1930); *Annual Report of Railroad Commission of the State of California, July 1, 1924 to June 30, 1925*, s. 128. Beş yıl sonra, CEO Walter Gifford, şirketinin dev sermaye harcamalarını bu ağ endüstrisinin yapısal doğasıyla açıklamaya çalışarak şöyle dedi: "Telefon işi tuhaf bir iş; ne kadar çok iş yaparsak, birim başına maliyet o kadar art*ıyor*." Gifford in Senate Interstate Commerce Committee Hearings on S. 6, January 1930, s. 2030. Bu nokta, Milton L. Mueller tarafından akademisyenler için yeniden ortaya konulmuştur: "The Switchboard Problem: Scale, Signaling, and Organization in Manual Telephone Switching, 1877–1897," Technology & Culture 30 (3) (July 1989): 534–560.

49. In 71st Cong., 2d Sess., Hearings before the Committee on Interstate Commerce on S.6, Commission on Communications, January 17–31, 1930 (Washington, DC: Government Printing Office, 1930), s. 1940 ve devamı.

50. New York Public Service Commission, *Annual Report for the Year 1930, Volume 1* (Albany: J. B. Lyon Co., 1931), s. 217–218. Bu kapsamlı tarife davası için ayrıca bkz. Franklin D. Roosevelt Presidential Library (hereafter FDR Library), the Leland Olds Papers, Box 18 Folder, "New York Telephone Co. Rates (1930)."

51. "Starts Phone Rate Fight," New York Times, November 13, 1919, s. 17; "Expect Hard Fight on Phone Rate Rise," New York Times, August 27, 1920, s. 26; "Hylan Calls Phone Rate Rise Gouging," New York Times, September 20, 1920, s. 27; "Orders State-Wide Cut in Phone Rates; Five Per Cent. Here," New York Times, March 4, 1922, s. 1, 4.

52. "City and Labor Join Fight on Phone Rise," New York Times, December 29, 1925, s. 25; "Cities Join Fight on Phone Rates," New York Times, May 14, 1926, s. 21.

53. "Cities Join to Fight Higher Phone Rates," *New York Times*, September 4, 1926, s. 1; Public Utility Rate League to Honorable Franklin D. Roosevelt, February 5, 1930, FDR Library, Franklin Delano Roosevelt, *New York State Office of the Governor 1929–1932 Papers*, Record Group 18-1, Roll 117; State of New York Executive Chamber, Albany, "For Immediate Release, Guernsey T. Cross, Secretary to the Governor, 'Governor Roosevelt Today Issued the Following Statement,' January 31, 1930," FDR Library, Franklin Delano Roosevelt, *New York State Office of the Governor 1929–1932 Papers*, Record Group 18-1, Roll 117.

54. "Phone Rate Inquiry Fills 31,000 Pages," New York Times, January 22, 1928, s. 44.

55. Daniel R. Fusfeld, *The Economic Thought of Franklin D. Roosevelt and the Origins of the New Deal* (New York: Columbia University Press, 1954), s. 145, Roosevelt'in Frederic A. Delano'ya yazdığı 22 Kasım 1929 tarihli mektubundan alıntılanmıştır; Frank Friedel, *Franklin D. Roosevelt: A Rendezvous with Destiny* (New York: Little, Brown, 1990), s. 57–58. Roosevelt'in kamu hizmetlerine ilişkin valilik dönemindeki faaliyetlerini kendi anlatımından okumak için bkz. Samuel I. Rosenman, *The Public Papers and Addresses of Franklin D. Roosevelt, Volume One, The Genesis of the New Deal 1928–1932 (New York Random House: 1938), chapters 4 and 7;* Ernest Gruening, *The Public Pays: A Study of Power Propaganda* (New York: Vanguard Press, 1931); Thomas K. McCraw, *TVA and the Power Fight 1933–1939* (Philadelphia: J. B. Lippincott, 1971); Danielian, *A.T.&T.*, s. 291–333; AT&T-NJ, Box 1066, *Ellsworth—James D.—Biography—1928*, and *Memoranda—1929–1931*.

56. W. A. Warn, "Utility Board Seeks Some Way to Block Higher Phone Rates," New York Times, January 30, 1930, s. 1, 2; W. A. Warn, "Roosevelt Hunting Aggressive Chief for Utility Board," New York Times, February 6, 1930, s. 1.

57. Rosenman, *The Public Papers and Addresses of Franklin D. Roosevelt, Volume 1*, s. 731; "Heeds Roosevelt in Phone Rate Move," *New York Times*, February 8, 1930, s. 1; "Phone Rates Cut 20 Per Cent by Utility Board's Order, Making a $3,000,000 Slash," *New York Times*, February 1, 1930, s. 1; "Utility Board Asks Extension of Power," *New York Times*, February 16, 1930, s. 12; Bernard Bellush, *Franklin D. Roosevelt as Governor of New York* (New York: Columbia University Press, 1955), s. 261; Franklin D. Roosevelt, "State of New York Executive Chamber, Albany, for Immediate Release, Guernsey T. Cross, Secretary to the Governor, Governor Roosevelt Today Issued the Following Statement," January 31, 1930, in Franklin Delano Roosevelt, *New York State Office of the Governor 1929–1932 Papers*, Record Group 18-1, Roll 117; Franklin D. Roosevelt, "State of New York Executive Chamber, Albany, For Immediate Release Guernsey T. Cross, Secretary to the Governor, January 27, 1930, to the Legislature," in Franklin Delano Roosevelt, *New York State Office of the Governor 1929–1932 Papers*, Record Group 18-1, Roll 117; Roosevelt, "Governor Roosevelt Today Issued the Following Statement"; Roosevelt, "Governor Roosevelt Today Issued the Following Statement." "Cümledeki sözcük dizilimini ve zaman kipini değiştirerek, 'ortadan kaldırılmasına' olarak ifade ettim. Bkz. S. H. Rifkind, Secretary to Samuel Roseman [sic], Counsel to Governor, January 25, 1930 (telegram); ve F. H. Laguradia [sic] to Honorable Franklin Roosevelt, January 30, 1930 (telegram), S. 3085, 71st Cong., 2d Sess., January 6, 1930, in Roosevelt, "Governor Roosevelt Today Issued the Following Statement." Commonweal şu değerlendirmede bulundu: "Kamuoyunun eğilimi göz önüne alındığında, şimdi olmasa bile er ya da geç amacına ulaşacaktır." *The Commonweal*, February 12, 1930, in Roosevelt, "Governor Roosevelt Today Issued the Following Statement"; Governor Franklin D. Roosevelt, Hunts Point Palace, Bronx, New York, October 27, 1930, 9:30 p.m., 4, FDR Library, *Louis Howe Papers*, Box 23, Folder "FDR Speeches—Hotel Biltmore 10-27-30 Hunts Point Palace 10-27-30 Advertising Club 10-28-30."

58. Bellush, *Roosevelt as Governor*, s. 259.

59. Bir tarihçinin "sunshine commission" (Şeffaflık Komisyonu) olarak adlandırdığı ve düzenlemeyi, denetlenen bir sektörün işleyişini kamuoyuna açma stratejisi olarak gören yaklaşımı Charles Francis Adams 1869'da Massachusetts'te hayata geçirdi. Thomas K. McCraw, *Prophets of Regulation* (Cambridge, MA: Belknap Press, 1984), s. 1–56; *Annual Report of the New York Public Service Commission for the Year 1930* (Albany: J.B. Lyon, 1931), s. 256–257.

60. Albert Lepawsky, Home Rule for Metropolitan Chicago (Chicago: University of Chicago Press, 1935) konuyu ekonomik sektörler üzerinden ayrıntılı biçimde ele alır. "Bir analistin 1927'de belirttiği gibi, "Illinois'teki şehirler, kamu hizmetlerini yerel kontrol altında tutmak için kararlılıkla ve yılmadan mücadele ettiler." Charles Mayard Kneier, "State Regulation of Public Utilities in Illinois" (Ph.D. diss., University of Illinois at Urbana-Champaign, 1927), *University of Illinois Studies in the Social Sciences* 14 (1) : 174; J. C. Slippy, *Telephone Appraisal Practice* (Pittsburgh: J. C. Slippy, 1915), s. 88.

61. Edward W. Bemis, "Report on the Investigation of the Chicago Telephone Company Submitted to the Committee on Gas, Oil, and Electric Light of the City Council, Chicago, Ill.," October 25, 1912, s. 8.

62. Bemis, *Report on the Investigation*, s. 9; Bemis, *Report on the Investigation*, s. 15–16. Bemis'in telefon sayımı, banliyö hatlarının çoğunu kapsamaktadır; Bemis, *Report on the Investigation*, s. 16.

63. Illinois, Posta Bakanı Burleson'ın eyalet içi tarifeleri belirleme yetkisine karşı çıkmaya çalışan on dokuz eyaletin kamu hizmetleri komisyonunu ağırladı. "Utility Bodies Unite to Oppose Phone Toll Rate," Chicago Daily Tribune, January 14, 1919, s. 9; William Hale Thompson, "Mayor Cites His Record in Plea to Be Returned," Chicago Daily Tribune, February 20, 1919, s. 11; Ralph L. Mahon, "The Telephone in Chicago 1877–1940," Illinois Bell Telephone Management, 1962, s. 93–94, AT&T-NJ.

64. "Nickel A Day' and Flat Rate Phones to Go," Chicago Daily Tribune, June 7, 1919, s. 17; "City Prepares to Fight Raise in Phone Rates," Chicago Daily Tribune, June 8, 1919, s. B9; "Council Today Launches Fight on Phone Rates," Chicago Daily Tribune, June 9, 1919, s. 17; "Raised Phone Rates without City Hearing," Chicago Daily Tribune, July 24, 1919, s. 9.

65. State of Illinois, Illinois Commerce Commission, *Illinois Commerce Commission vs. Chicago Telephone Company, Now, Illinois Bell Telephone Company, Relative to Rates*, No. 11894, "Citation," September 13, 1921; Springfield, Illinois'teki Illinois Ticaret Komisyonu ofisinde yapılan incelemede, resmi tutanaklar ve savunmaların (1923 itibarıyla 4.500 sayfaya ulaşan) kaybolduğu tespit edilmiştir; Mahon, "Telephone in Chicago," s. 93; Oscar Hewett, "Supreme Court Upholds Ban on Phone Rate Cut," *Chicago Daily Tribune*, October 20, 1925, s. 6; Richard R. John, *Network Nation: Inventing American Telecommunications* (Cambridge, MA: Belknap Press, 2010), s. 295–299; Illinois Bell Telephone Company, "Rates for Service," *Annual Report 1923* (Chicago: 1924), t.y.; Hewett, "Supreme Court Upholds Ban on Phone Rate Cut," s. 6.

66. Smith v. Illinois Bell Telephone Company, 282 U.S. 133 (1930); Smith v. Illinois Bell Telephone Company, 282 U.S. 133 (1930); Brands and Leo, *The Law and Regulation of Telecommunications Carriers*, s. 48–55.

67. Lindheimer v. Illinois Bell Telephone Co., 292 U.S. 151 (1934).

68. Illinois Bell Telephone Company, Annual Report 1934 (Chicago: 1935), s. 8; Illinois Bell Telephone Company, Report of the Board of Directors 1937 (Chicago: Illinois Bell, 1938), s. 9; "High Court Will Hear Phone Rate Case Next Week," Chicago Daily Tribune, October 9, 1925, s. 6.

69. Lepawsky, Home Rule, s. 86; "Thompson Asks $513,464 More for Fare Fight," Chicago Daily Tribune, June 23, 1920, s. 1; "Public Service Board May Say, Go to Courts," Chicago Daily Tribune, July 2, 1920, s. 5; "Fare and Phone Fight Costs Us $745,843 In Year," Chicago Daily Tribune, February 2, 1921, s. 17. Yaklaşık on yıl sonra belediye meclisi, telefon tarifelerinin düşürülmesine yönelik davayı takip etmesi için belediye avukatına 150.000 dolar tahsis etti. Oscar Hewitt, "$150,000 Phone Fund Provides Juicy Job List," Chicago Daily Tribune, May 23, 1929, s. 8.

70. Illinois Commerce Commission vs. Chicago Telephone Company, 11894, "Interlocutory Or-

der," December 22, 1921, s. 2; "Resume Fight to Cut Rates of Phone Service," Chicago Daily Tribune, June 27, 1923, s. 9; "Phone Rate Cut Looms; Clash Ends Hearings," Chicago Daily Tribune, August 1, 1923, s. 1; "City Demands Share of Phone Royalties for Subsidiaries," Chicago Daily Tribune, May 21, 1932, s. 5; "Phone Rate Case Ruling Expected Next December," Chicago Daily Tribune, October 22, 1930, s. 30.

71. Mahon, "The Telephone in Chicago," s. 109.

72. "Suburbs Seek Reduction in Phone Rates," Chicago Daily Tribune, March 11, 1927, s. 31; "Hotels Silence Pay Phones in Rate Deadlock," Chicago Daily Tribune, January 3, 1929, s. 1.

73. Mahon, "The Telephone in Chicago," s. 125; Illinois Bell Telephone Company, Annual Report 1930, s. 3; Illinois Bell Telephone Company, Annual Report 1931, s. 3; Illinois Bell Telephone Company, Annual Report 1932, s. 5; Illinois Bell Telephone Company, Annual Report 1933, s. 5; Illinois Bell Telephone Company, Annual Report 1934, s. 6; Mahon, "The Telephone in Chicago," s. 109–110'da alıntılanmıştır.

74. "Örneğin 1933'te AT&T'nin yürütülen telefon tarifesi soruşturmalarına ilişkin listesinde, "Boston Merkezi İşçi Sendikası Aralık 1930'da tarifelerin düşürülmesi için harekete geçti" ifadesine yer veriliyor ve şirketin hukuk departmanı tarafından 'nispeten önemsiz' olarak değerlendirilen bu sürecin durumu ayrıntılı biçimde aktarılıyordu." AT&T, "Telephone Rate Investigations," June 12, 1933, FCC, Telephone Investigation, NARA RG 173, Box 13; "American Telephone and Telegraph Company," Fifty-third Annual Convention of the American Federation of Labor 1933, Resolution No. 51, s. 177; Edward N. Nockels, 73d Cong, 2d Sess., Hearings before the Committee on Interstate Commerce on S. 2910, 9–15 March 1934 (Washington, DC: Government Printing Office, 1934), s. 197–199. Nockels hakkında ayrıca bkz. Nathan Godfried, WCFL: Chicago's Voice of Labor, 1926–1978 (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1997).

75. Before the Public Service Commission of Wisconsin, "In the Matter of the State-Wide Investigation on the Commission's Own Motion of the Rates, Rules, Services, Practices and Activities of the Wisconsin Telephone Company," Docket 2-U-35, Opinion and Order, July 5, 1933, s. 104–105; "Wisconsin Reduces Phone Rates 12%,"New York Times, July 6, 1932, s. 34.

76. Public Service Commission of Wisconsin, "Opinion and Order," s. 90 (alıntı), 93.

77. Mahon, *The Telephone in Chicago*, s. 123.

78. McCraw, TVA and the Power Fight, s. 44. 1946 yılında Lilienthal, Atom Enerjisi Komisyonu başkanlığına atandı; McCraw, TVA and the Power Fight, s. 45 (orijinal metindeki italikler korunmuştur).

79. Wayne Lintton McMillen, "The Effects of the Current Depression upon the Telephone Business, with Special Reference to the Bell System" (master's thesis, University of Illinois, 1933), s. 16–17; McMillen, "The Effects of the Current Depression upon the Telephone Business," s. 20–21.

80. Willard Bliss, Executive Vice President, American Communications Association, in 75th Cong., 3d Sess., *Investigation of Conditions in the Wire Communications Industry*, Hearing before a Subcommittee on the Committee on Interstate Commerce on S. Res. 247, June 6, 1938 (Washington, DC: Government Printing Office, 1938), s. 15; Hyman H. Goldin, "Governmental Policy and the Domestic Telegraph Industry," Journal of Economic History 7 (1) (May 1947): s. 61; John Junior Thornborrow, "A National Policy for Electrical Communications for the United States (with Special Reference to Competition and Monopoly)" (PhD diss. University of Illinois, Urbana, Illinois, 1935), s. 63.

81. Gregory J. Downey, *Telegraph Messenger Boys: Labor, Technology, and Geography, 1850– 1950* (New York: Routledge, 2002), s. 142; Goldin, "Governmental Policy," s. 62.

82. Hyman Howard Goldin, "The Domestic Telegraph Industry and the Public Interest: A Study in Public Utility Regulation" (PhD. diss., Harvard University, 1950), s. 24.

83. Bancroft Gherardi ve F. B. Jewett, "Telephone System of the United States," *Bell System Tech-*

nical Journal 9 (January 1930): 69– 71; Griswold, *NRA Hearings on Telegraph Communications* s. 59, 58; Griswold, *NRA Hearings on Telegraph Communications,* s. 59.

84. Downey, Telegraph Messenger Boys, s. 142, T. A. Wise, "Western Union, by Grace of FCC and AT&T," Fortune, March 1959, s. 116'dan alıntılanmıştır; Goldin, "The Domestic Telegraph Industry," s. 250.

85. Harvey Hoshour ve F.R. Elsasser, "Brief of the American Telephone and Telegraph Company," *NRA Hearings on Telegraph Communications*, s. 118; Thornborrow, "A National Policy for Electrical Communications," s. 65.

86. James Lawrence Fly, Chairman, FCC, in 77th Cong., 1st Sess., *"Study of the Telegraph Industry"*, Hearings before a Subcommittee of the Committee on Interstate Commerce Pursuant to S. Res. 95-76th Congress (Extended by S. Res. 268–76th Congress), Part 1, May 19–29, 1941 (Washington, DC: Government Printing Office, 1941), s. 9; Fly, *"Study of the Telegraph Industry"*, s. 9.

87. Griswold, *NRA Hearings on Telegraph Communications* içinde s. 73; Clair Wilcox, Competition and Monopoly in American Industry, Monograph No. 21, 76th Cong., 3d Sess., Senate Committee Print, Temporary National Economic Committee, Investigation of Concentration of Economic Power (Washington, DC: Government Printing Office, 1940), s. 99; E. O. Sykes, Chairman, Federal Communications Commission, Letter Transmitting Recommendations of Three Proposed Amendments to the Communications Act of 1934, 74th Cong., 1st Sess., House of Representatives, Document No. 83, January 21, 1935 (Washington, DC: Government Printing Office, 1935), s. 10–12; Goldin, "Domestic Telegraph Industry", s. 83–84; 45; 85.

88. Goldin, "Domestic Telegraph Industry," s. 78, 67.

89. Goldin, "Domestic Telegraph Industry," s. 32; "Along the Highways of Finance," *New York Times* May 8, 1931, s. 45; "Western Union Plan To Join Postal Seen," *New York Times*, April 14, 1932, s. 1, 15.

90. *"Drafted At Washington,"* New York Times, December 14, 1933, s. 1, 2; *"Approve Rail Bill, Drop Wire Merger,"* New York Times, June 9, 1933, s. 8; *"Telegraph Merger Unlikely for Year,"* New York Times, June 11, 1933, s. 5, 7; Goldin, *"Domestic Telegraph Industry,"* s. 43.

91. James C. Bonbright ve Gardiner C. Means, *The Holding Company: Its Public Significance and Its Regulation* (New York: McGraw-Hill, 1932), s. 149; ICC, ilk yıllarında hem demiryolu tekelleri hem de fiyat savaşları konularında müzakereler yürütmeye çalışmıştı. Ari ve Olive Hoogenboom, *History of the ICC*, s. 29; Joseph Gaer, *The First Round: The Story of the CIO Political Action Committee* (New York: Duell, Sloan and Pearce, 1944), s. 199.

92. Ellis W. Hawley, The New Deal and the Problem of Monopoly: A Study in Economic Ambivalence (1966; repr., New York: Fordham University Press, 1995), s. vii–viii.

93. William J. Novak, "The Public Utility Idea and the Origins of Modern Business Regulation," in Naomi R. Lamoreaux ve William J. Novak ed., Corporations and American Democracy (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2017), s. 139–140.

94. Örnekler için bkz. FCC, *Telephone Investigation*, NARA RG 173, Box 36, Exhibits 1091 and 1101; "50% Phone Rate Cut Asked in Minnesota, ," Wall Street Journal, March 14, 1933, s. 4; F. M. Hoag, Southwestern Bell Telephone Co., "Plan for Meeting Rate Situation Texas," tarihi belirtilmemiş ama muhtemelen 1931, NARA, RG 173, Records of the FCC, Office of the Secretary, Docket Section, Special Investigation, Case File No. 1, NARA RG 173, Box 36, Exhibit 1095; McMillen, "The Effect of the Current Depression," s. 78–79.

95. McMillen, "The Effect of the Current Depression," s. 79, 81; "California: Attack Is Made on Los Angeles Telephone Rates," Public Utilities Fortnightly 10 (July 7, 1932): 46; Samuel Crowther, "Lessons of the Depression," Public Utilities Fortnightly 5 (January 1933): 3. "Güç tekeli," diyor önde gelen bir tarihçi, "çok sayıda insanın nefretini kazanmış korkunç bir güçtü." "Hawley, The New Deal and the Problem of Monopoly, s. 486; "The Fortune Survey," Fortune 19 (6) (June 1939): 112; Fred W. Henck ve Bernard Strassburg, A Slippery

Slope: The Long Road to the Breakup of AT&T (New York: Greenwood Press, 1988), s. 7.

96. McMillen, "The Effects of the Current Depression," s. 81.

97. McMillen, "The Effects of the Current Depression," s. 37; McMillen, "The Effects of the Current Depression," s. 38, 40; Herbert Hoover Presidential Library, President's Personal File, "Gifford, Walter S. 1931–32," "Memorandum for Mr. Richey," October 6, 1931. Anonim bir kaynak başkanın sekreterine, Bay Gifford'un asistanı Bay O'Connor ile yaptığı bir telefon görüşmesini aktardı. O'Connor, şunları söylemişti: "Güvenilir olduğunu düşündüğüm bir kaynaktan edindiğim bilgiye göre, United Press ile Scripps-Howard Service birlikte Gifford ve sorumluluk alanındaki çalışanlarına yönelik ciddi bir saldırı planlıyormuş. Bu saldırı, A.T.&T.'nin temettüleri sürdürürken ücretleri ve personel sayısını—muhtemelen dolaylı yoldan—azalttığı iddiasına dayanıyor. Ancak bunu Gifford'a bildirmenin en doğrusu olacağını düşündüm; böylece söz konusu haber gündeme geldiğinde hızlı ve etkili bir karşı hamle yapabilirdi."

98. Venus Green, *Race on the Line: Gender, Labor, and Technology in the Bell System, 1880– 1980* (Durham: Duke University Press, 2001), s. 161– 165; Amy Sue Bix, *Inventing Ourselves out of Jobs? America's Debate over Technological Unemployment 1929– 1981* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2000); Green, *Race on the Line*, s. 162– 163; Gabel, *Separations Principles in the Telephone Industry*, s. 31; New York Public Service Commission, *1930 Annual Report*, s. 251.

99. James M. Herring ve Gerald C. Gross, *Telecommunications; Economics and Regulation* (New York: McGraw-H ill, 1936), s. 129; McMillen, "The Effects of the Current Depression," s. 38.

100. Smith v. Illinois Bell Telephone Company, 282 U.S. 133 (1930); Carol L. Weinhaus ve Anthony G. Oettinger, *Behind the Telephone Debates* (Norwood: Ablex, 1988), *s. 53, 61'de alıntılanmıştır.*

101. Hawley, *The New Deal and the Problem of Monopoly*, s. 327; H.R. Rep. No. 1273, 73d Cong., 2d Sess., 1934, Pt. I, s. xxxi, xxix–xxxi, *Plaintiff's Third Statement of Contentions and Proof*, Part Six, 1966, 1967, paragraf 22'de alıntılanmıştır; H.R. Rep. No. 1273, *Splawn Report*, s. xxi, *Plaintiff's Third Statement*, 1967, paragraf 23.

102. Dallas Smythe to Dan Schiller, June 29, 1982 (yazarın arşivindeki mektup); S. Comm. Print, 73d Cong., 2d Sess., January 23, 1934, s. 5–8, Plaintiff's Third Statement of Contentions and Proof, 1968, paragraf 25–28.

103. Nockels, in 73d Cong., 2d Sess., Hearings Before the Committee on Interstate Commerce on S. 2910, s. 199; Nockels, in 73d Cong., 2d Sess., Hearings Before the Committee on Interstate Commerce on S. 2910, s. 199.

104. Edward N. Nockels, in 71st Cong. 2d Sess., Hearings Before the Committee on Interstate Commerce on S.6 Commission on Communications, Part 14 (Washington, DC: Government Printing Office, 1930), s. 2079.

105. Carl Sandburg, "Nockels," Carl Sandburg Collection, Connemara Purchase, Manuscripts, Box 21, Folder 16, Item 1. Kaynak için Dennis Sears'a teşekkür ederim. Carl Sandburg'un kariyerinin ilk yirmi yılı boyunca sol siyasetteki faaliyetleri için bkz., Philip R. Yannella, *The Other Carl Sandburg* (Jackson, MS: University Press of Mississippi, 1996); Nathan Godfried, *WCFL: Chicago's Voice of Labor, 1926– 78* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1997).

106. S. Doc. No. 144, 73d Cong., 2d Sess., 1934, paragraf 30; *Congressional Record Senate*, Vol. 78, Part 8, 73d Cong., 2nd Sess., May 15, 1934, s. 8823.

107. NARUC, *Proceedings of Forty-Sixth Annual Convention, Held at Washington, D.C., November 12–15, 1934* (Rochester: E. R. Andrews, 1935), s. 386; FDR Presidential Library, Official File 1059 FCC Box 1933, "Telegram to Honorable Franklin D. Roosevelt from Kit F. Clardy, Chairman Legislative Committee (NARUC) and Chairman Michigan Public Utilities Commission, 16 December 1933": "Son basın bültenleri, iletişim komisyonu kurulmasına yönelik yasa tasarısının çıkarılması için baskı yapabileceğinizi gösteriyor. STOP Her eyalet düzenleyici komisyon üyesi bu öneriyle doğrudan ilgilenmektedir. STOP Eyalet sınırları içindeki

tarife düzenleme yetkileri güvence altına alınırsa, Ulusal Demiryolu ve Kamu Hizmetleri Komisyonları Birliği yardımcı olacaktır. STOP Birliğin görüşleri, Yetmiş Birinci Kongre'de sunulan altıncı Senato tasarısı hakkında Senatör Couzens ile yapılan duruşmalar sonrasında gerçekleştirilen toplantılarda genel hatlarıyla ifade edilmiştir. STOP Birlik, tasarının hazırlanmasında görev alanlarla istişare etmeyi talep etmektedir; böylece tasarının sunulmasının ardından doğabilecek anlaşmazlıklar ve muhalefetin önüne geçilebilir." Ayrıca bkz. OF 1059 FCC 1933, Telegram 12/16/33, Kit F. Clardy, Michigan Public Utility Commission, and NARUC to President Franklin Delano Roosevelt, with enclosed card of Paul A. Walker; Chairman, Corporation Commission of Oklahoma, Reply from M. H. McIntyre to Kit F. Clardy, 12/28/33: "Telgraf alındı. İstediğiniz sonuçları elde etmenin en uygun yolunun Sekreter Roper ile görüşmeniz olduğu belirtiliyor. Bu arada, Oklahoma Şirketler Komisyonu Başkanı Paul Walker şu anda burada. Onun için Roper'la bir görüşme ayarlamamı ister misiniz? Saygılarımla, M. H. McIntyre."

108. Walter S. Gifford, in 73d Cong., 2d Sess., Hearings Before the Committee on Interstate Commerce on S. 2910, Federal Communications Commission, March, 9, 10, 13, 15, 1934 (Washington, DC: Government Printing Office, 1934), 76, 77; Communications Act of 1934, Section 215(a). Gifford için bkz. Hearings on S. 2910, 78–84; Hearings on H.R. 8301, 176–184; Clarence Dill in Congressional Record, Senate, Vol. 78, Part 8, 73d Cong., 2d Sess., May 15, 1934, 8824.

109. Rupert Maclaurin, *Invention and Innovation in the Radio Industry* (New York: Macmillan, 1949), s. 227; Robert W. McChesney, *Telecommunications, Mass Media and Democracy* (New York: Oxford University Press, 1993); Erik Barnouw, *A History of Broadcasting in the United States, Volume 2 1933 to 1953 The Golden Web* (New York: Oxford University Press, 1968), s. 22–36.

110. Morton Keller, *Regulating a New Economy: Public Policy, and Economic Change in America, 1900–1933* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1990), s. 79; Kimberly A. Zarkin ve Michael J. Zarkin, *The Federal Communications Commission: Front Line in the Culture and Regulation Wars* (Westport, CT: Greenwood Press, 2006), s. 6; Glen O. Robinson, "The Federal Communications Act: An Essay on Origins and Regulatory Purpose," in Max D. Paglin ed., A Legislative History of the Communications Act of 1934 (New York: Oxford University Press, 1989), s. 3; Horwitz, Irony of Regulatory Reform, s. 126–127. "Kongre 1934'te telekomünikasyon alanının düzenlenmesine karar verdiğinde, sektör, sonraki 50 yıl boyunca korunacak yapıyı kazanmış oldu… 1934–1956 dönemi, telekomünikasyon endüstrisinin yapısına görece bir istikrar sağladı." Susan E. McMaster, The Telecommunications Industry (Westport, CT: Greenwood Press, 2002), s. 66, 87.

111. ABD Adalet Bakanlığı'nın elli yıl sonra da kabul edeceği gibi. Plaintiff's Third Statement of Contentions and Proof, 1971–71, paragraf 38; FDR Presidential Library, PPF, "FCC Telephone Industry," copy of FCC typescript, "Current Regulatory Problems Summary and Findings and Conclusions and Recommendations," Report on Telephone Investigation, Part II, s. 813; Plaintiff's Third Statement of Contentions and Proof, Part Six, 1972; *U.S. District Court for the District of Columbia Civil Action No. 74-1698, United States of America, Plaintiff, v. American Telephone and Telegraph Company; Western Electric Company, Inc.; and Bell Telephone Laboratories, Inc., Defendants*, Defendants' Third Statement of Contentions and Proof (Washington, DC: Bryan S. Adams, 1979), s. 217; Alan Brinkley, The End of Reform: New Deal Liberalism in Recession and War (New York: Knopf, 1995), s. 153'te alıntılanmıştır.

112. Biyografik veriler için bkz. Who Was Who In America 1897–1942, vol. 1(Chicago: A. N. Marquis, 1942) (Brown ve McNinch), s.y.; Current Biography Yearbook 1940 (Hackensack, NJ: H. W. Wilson, 1940), s. y. (Fly); Current Biography Yearbook 1952 (Hackensack, NJ: H. W. Wilson, 1952), s. y. (Walker); ayrıca bkz. McCraw, TVA and the Power Fight; Lawrence W. Lichty, "Members of the Federal Radio Commission and Federal Communications Commission 1927–1961," Journal of Broadcasting 6 (1) (Winter 1961–1962): 23–34; Lichty, "The Impact of FRC and FCC Commissioners' Backgrounds on the Regulation of Broadcasting," Journal of Broadcasting 6 (2) (Spring 1962): 97–110; Henck ve Strassburg, A Slippery Slope, s. 9–11.

113. Paul A. Walker, "How Cooperation Works in Communications Regulation," *Public Utilities Fortnightly* 23 (5) (September 2, 1943): 267; Paul A. Walker, "Co- Operation between Federal and State Commissions," *Public Utilities Reports Fortnightly* 1928D, no. 5 (October 4): 19; Public Service Commission of Wisconsin to Mr. Marvin McIntyre, Secretary to the President, January 22, 1934, with attach- ment by Public Service Commission of Wisconsin, "Memorandum to the Secretary of Commerce State and Federal Regulation of Telephone Communication," "Telegraph, Radio, Cable Cos 1933–45," FDR Presidential Library, FDR Official File, Box 859; Paul A. Walker, Chairman, Oklahoma Corporation Commission to Honorable Marvin H. McIntyre, Secretary to the President, March 14, 1934; (ekinde Senatör Dill'e yazılmış mektup), "Telegraph, Radio, Cable Cos 1933–45," FDR Presidential Library, FDR Official File, Box 859; 73d Cong., 2d Sess., Hearings before the Committee on Interstate and Foreign Commerce on H.R. 8301, Federal Communications Commission, 10 April 1934 (Washington, DC: Government Printing Office, 1934); Statement of Paul Walker, Chairman of the Corporation Commission of the State of Oklahoma, s. 69–70.

114. Section 212, Communications Act of 1934; 2 FCC 741, 745–746, Section 212, Communications Act of 1934; 2 FCC 741,745-746, "In the Matter of Interlocking Directorates," 3 Temmuz 1935'te karara bağlanmıştır; "1935 Kamu Hizmeti Holding Şirketleri Yasası, başlangıçta Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu'na, yararlılığını kanıtlayamayan herhangi bir kamu hizmeti holdingini beş yıl içinde feshetme yetkisi tanıyordu. "Ölüm cezası maddesi" olarak bilinen bu hüküm Senato tarafından kabul edilmiş, ancak Temsilciler Meclisi'nde reddedilmiştir. Ağustos 1935'te yasalaşırken biraz yumuşatılmış olsa da, tarihçi Thomas K. McCraw'a göre yasa hala oldukça katıydı ve "tek bir yasayı engellemek için oluşturulmuş en büyük mali kaynaklardan birine karşı kazanılmış bir zaferi temsil ediyordu. Wheeler-Rayburn Yasası olarak da bilinen bu düzenleme, Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu'na, "işletme şirketleriyle arasında iki veya daha fazla şirket bulunan ve sistemleri fiilen birbirine bağlanamayan holding şirketlerini tasfiye etme" görevi verdi. McCraw, TVA and the Power Fight, s. 82, 84.

115. Brinkley, *Age of Reform*, s. 133– 134.

116. 1 FCC 54 (1934); Congressional Record, Senate, 74th Cong., 1st Sess., Vol. 79 Part 2, February 12, 1935, 1841; Vol. 79 Part 3, March, 4, 1935, 2908–13; 74th Cong., Final Session, Vol. 79 Part 4, March 19, 1935, 3934; "A.T.&T. Inquiry Underway 'Full Blast with 60 Experts Gathering Data for FCC,'" New York Times, June 22, 1935, s. 21.

117. Robert Griffith, "Forging America's Postwar Order: Domestic Politics and Political Economy in the Age of Truman," in Michael J. Lacey ed., The Truman Presidency (Cambridge: Cambridge University Press, 1989), s. 58; Joseph C. O'Mahoney, "Regulation of Business Competition," Joseph C. O'Mahoney Papers, Accession No. 275-53-06-00, Box 127, "Speeches 1938 #6," American Heritage Center, University of Wyoming, Laramie; Freidel, *Franklin D. Roosevelt: A Rendezvous with Destiny*, s. 202; S. Doc. 173, 75th Cong., 3d Sess., in David Lynch, *The Concentration of Economic Power* (New York: Columbia University Press, 1946), s. 1; Meg Jacobs, *Pocketbook Politics* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2005), s. 130, 164, 167–168.

118. FDR Presidential Library, Leland Olds Papers, Box 25, Folder, "Article Yale Review 1935," April 10, 1935, W. Cross, Editor, The Yale Review, to Leland Olds, Esq., Secretary, New York Power Authority.

119. "Roosevelt Orders Telephone Investigation," *New York Times*, March 16, 1935, s. 21; AT&T, FCC'yi hem adil yargılanma hakkını ihlal etmekle hem de sayısız yanlış bilgi sunmakla suçladı. "Brief of Bell System Companies on Commissioner Walker's Proposed Report on the Telephone Investigation", December 5, 1938, NARA RG 173, Box 8; FCC personeli Mart 1936 ile Haziran 1937 arasında seksen ayrı rapor hazırladı. NARA, RG 173, Box 8, "List of Reports in Special Investigation Docket No. 1." FCC'nin kapsamlı araştırmasında göze çarpan tek eksiklik, telefon endüstrisindeki işgücü ve istihdam durumuydu.

120. "Roosevelt to Decide A.T.&T. Inquiry's Fate," *New York Times*, April 3, 1936, s. 23; "Becker Quits Post In A.T.&T. Inquiry," *New York Times*, February 21, 1937, s. 25.

121. FCC, Proposed Report on the Telephone Investigation.

122. s. 686–687.

123. FCC, Proposed Report on the Telephone Investigation.

124. s. 698.

125. Wheat, "Regulation of Interstate Telephone Rates," s. 3–4; 76th Cong., 3d Sess., Temporary National Economic Committee Investigation of Concentration of Economic Power, Clair Wilcox, *Competition and Monopoly in American Industry*, Monograph No. 21 (Washington, DC: Government Printing Office, 1940), s. 15.

126. "25% Cut In Phone Rates Feasible, The FCC Is Told; Three- Year Inquiry Ended," *New York Times*, April 2, 1938, s. 1; John H. Bickley, "That Two-Year Phone Probe," *Public Utilities Fortnightly* 21 (13) (June 23, 1938); FCC, *Final Report on the Telephone Investigation* , s. 600–601.

127. FCC, Proposed Report on the Telephone Investigation.

128. s. 707, 710.

129. Plaintiff's Third Statement of Contentions and Proof, Part Six, 1973–1979, paragraf 39–52, paragraf 52'de alıntılanmıştır (Bkz. Report of the Antitrust Subcommittee of the House Committee on the Judiciary, Pursuant to H. Res. 27, on Consent Decree Program of the Department of Justice, s. 82-83; Plaintiff 's Third Statement of Contentions and Proof, Part Six, 1981, paragraf 55.

130. "Economic Power of the Federal Government," s. 42, Joseph C. O'Mahoney Papers, Accession No. 275-53-06-00, Box 45, "TNEC," American Heritage Center, University of Wyoming, Laramie.

5. Bölüm

1. Steve Fraser, "The New Deal in the American Political Imagination," Jacobin, June 2019, www.jacobinmag.com/2019/06/new-deal-great-depression; Meg Jacobs, Pocketbook Politics: Economic Citizenship in Twentieth-Century America (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2005), s. 91; Irving Bernstein, "Workers in Depression and War," U.S. Department of Labor, https://www.dol.gov/general/aboutdol/history/chapter5; Randi Storch, Red Chicago: American Communism at Its Grassroots, 1928–1935 (Urbana, IL: University of Illinois Press, 2007), s. 33; Kendi kuşağının belki de en önemli Amerikan emek tarihçisi bunu her zamanki açıklığıyla şöyle dile getirir: "Yalnızca işçi sınıfının 'sesine' kulak vermek yerine, kimi zaman uyumlu, çoğu zaman ise çatışmalı farklı sesleri de dikkate almak gerekir. Bununla birlikte, 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarında Amerikan toplumunun yaşadığı süreci, çatışan toplumsal sınıflar bağlamında ele almak yalnızca mümkün değil, aynı zamanda kaçınılmazdır." David Montgomery, The Fall of the House of Labor (New York: Cambridge University Press, 1987), s. 1.

2. John Newsinger, Fighting Back: The American Working Class in the 1930s (Londra: Bookmarks Publications, 2012), s. 85; Bruce Nelson, Divided We Stand: American Workers and the Struggle for Black Equality (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2001), s. xxxii. 1940'larda AFL'ye bağlı yüz sendikanın yirmi altısı siyahi işçileri üyeliğe kabul etmiyordu; birçok sendika da Jim Crow düzenine tabi yerel şubelerinde ayrımcılığa göz yumuyordu. Philip F. Rubio, There's Always Work at the Post Office (Durham, NC: University of North Carolina Press, 2010), s. 362, dipnot 31. Ayrıca bkz. Michael Goldfield, The Southern Key; Class, Race, & Radicalism in the 1930s and 1940s (New York: Oxford University Press, 2020); 1945 yılında sendika üye sayısı bir kez daha ikiye katlanarak 14,3 milyona ulaştı. Gerald Mayer, "Union Membership Trends in the U.S.," CRS Report for Congress (Washington: Congressional Research Service, 2004), s. 23.

3. James R. Barrett, William Z. Foster and the Tragedy of American Radicalism (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1999), s. 198–200; Roger Keeran, The Communist Party and the Auto Workers Unions (Bloomington, IN: Indiana University Press, 1980), s. 170–171; Gol-

dfield, Southern Key, s. 356; Joe William Trotter, Jr., Workers on Arrival: Black Labor in the Making of America (Oakland, CA: University of California Press, 2019), s. 111. Goldfield, CIO'ya bağlı çelik işçileri sendikasının hem siyahi hem beyaz işçileri kapsayan başarılı bir örgütlenme kampanyası yürütmüş olmasına rağmen, 1940'ların başında ırklar arası eşitlik iddiasından vazgeçtiğini belirtir. *Southern Key,* s. 324–329, 162; Robert H. Zieger, *For Jobs and Freedom: Race and Labor in America Since 1865* (Lexington, KY: University Press of Kentucky, 2007), s. 106; Fraser, *"The New Deal in the American Political Imagination,"* s. 9; Robert S. McElvaine, *The Great Depression: America, 1929–1941* (New York: Three Rivers Press, 1993), s. 291; Goldfield, *Southern Key,* s. 220.

4. Michael Denning, The Cultural Front: The Laboring of American Culture in the Twentieth Century (Londra: Verso, 1996); Alan Dawley, Struggles for Justice: Social Responsibility and the Liberal State (Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press, 1991), s. 377, 376; Elizabeth Borgwardt, A New Deal for the World: America's Vision for Human Rights (Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press, 2005), s. 27, 45, 52, 136, 137–138, 153–154; Samuel Moyn, Not Enough: Human Rights in an Unequal World (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2018), s. 68–88; Caroline Ware, in Temporary National Economic Committee, Investigation of Concentration of Economic Power, Hearings Part 30, Technology and Concentration of Economic Power, 76th Cong., 3d Sess., April 8–26, 1940, 17205, in Jacobs, *Pocketbook Politics*, s. 174.

5. John E. Edgerton, in Jerold S. Auerbach, Labor and Liberty: The La Follette Committee and The New Deal (Indianapolis: Bobbs-Merrill, 1966), s. 141; Ahmed White, The Last Great Strike: Little Steel, the CIO, and the Struggle for Labor Rights in New Deal America (Berkeley, CA: University of California Press, 2016), s. 76, 75 (alıntı); ayrıca Wendy L. Wall, Inventing the 'American Way': The Politics of Consensus from the New Deal to the Civil Rights Movement (New York: Oxford University Press, 2008), s. 40–48; Jacobs, Pocketbook Politics, s. 82.

6. Irving Bernstein, *The Turbulent Years: A History of the American Worker, 1933–1940* (Chicago: Haymarket Books, 2010), s. 469; Mary Earhart Dillon, *Wendell Willkie, 1892– 1944* (Philadelphia: J.B. Lippincott, 1952), s. 217. Ayrıca bkz. David Levering Lewis, *The Improbable Wendell Wilkie* (New York: Liveright, 2018); Bernstein, *Turbulent Years*, s. 719; ve Robert W. McChesney ve John Nichols, *People Get Ready: The Fight against a Jobless Economy and a Citizenless Democracy* (New York: Nation Books, 2016), s. 30, 174, 178– 179; Fraser, "The New Deal in the American Political Imagination," s. 4.

7. Frances Fox Piven, "Introduction" in Irving Bernstein, The Lean Years: A History of the American Worker 1920–1933 (Chicago: Haymarket Books, 2010), s. xvii; Bernstein, Turbulent Years, s. 39–40.

8. Gary Gerstle, *Liberty and Coercion: The Paradox of American Government* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2015), s. 228; Gerstle, *Liberty and Coercion*, s. 227–243; Kathryn S. Olmsted, *Right out of California: The 1930s and the Big Business Roots of Modern Conservatism* (New York: New Press, 2015), s. 3; Christopher Tomlins, *The State and the Unions: Labor Relations, Law, and the Organized Labor Movement in America, 1880–1960* (Cambridge: Cambridge University Press, 1985), s. 132–140, 162–184; Ahmed, *The Last Great Strike*, La Follette Komisyonu'nun bulgularından geniş ölçüde yararlanmıştır; Jerold S. Auerbach, "The La Follette Committee and the CIO," *Wisconsin Magazine of History* 48 (1) (Autumn 1964): s. 3–20.

9. Stanley Vittoz, *New Deal Labor Policy and the American Industrial Economy* (Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press, 1987), s. 7; Vittoz, *New Deal Labor Policy*, s. 10; Tomlins, *The State and the Unions*, s. 95; Nelson Lichtenstein, "Taft-Hartley: A Slave Labor Law?," *Catholic University Law Review* 47 (3) (Spring 1998): 765.

10. Gilbert J. Gall, *Pursuing Justice: Lee Pressman, the New Deal, and the CIO* (Albany: State University of New York Press, 1999), s. 84; Steve Fraser, *Labor Will Rule: Sidney Hillman and the Rise of American Labor* (Ithaca: Cornell University Press, 1993), s. 335; Fraser, *Labor Will Rule*, s. 373 (alıntı), 349; Lichtenstein, "Taft-Hartley," s. 778.

11. Grace Palladino, *Dreams of Dignity, Workers of Vision: A History of the International Brotherhood*

of Electrical Workers (Washington, DC: International Brotherhood of *The Electrical Workers*, 1991), s. 142; Zieger, *The CIO*, s. 35; Venus Green, *Race on the Line: Gender, Labor, and Technology in the Bell System, 1880– 1980* (Durham, NC: Duke University Press, 2001), 171– 173. Radikallerin bir kısmı, NLRA'nın devlete sendikaları fiilen yetkilendirme olanağı tanımasını eleştirmiştir; devletin bunu ileride etkili bir şekilde kullanacağı doğrudur.

12. Montgomery, *Fall of the House of Labor*, s. 464; Statement of Mr. Howard L. Kern, Vice President, Postal Telegraph and Cable Corporation, *National Recovery Administration Hearings on the Telegraph Communication Industry*, Volume 1, May 2, 1934 (Washington, DC: Jesse L. Ward, 1934), s. 32.

13. Statement of Colonel A.H. Griswold, Executive Vice President, Postal Telegraph and Cable Corporation, *NRA Hearings on the Telegraph Communication Industry*, s. 92; Kern, *NRA Hearings on the Telegraph Communication Industry*, s. 13, 9, 10; Kern, *NRA Hearings on the Telegraph Communication Industry*, s. 9; Kern, *NRA Hearings on the Telegraph Communication Industry*, s. 10, 12.

14. Brief Filed by Postal Telegraph and Cable Corporation, *NRA Hearings on the Telegraph Communication Industry*, s. 209; Brief Filed by Postal Telegraph, *NRA Hearings on the Telegraph Communication Industry*, s. 209–211; Brief Filed by Postal Telegraph, *NRA Hearings on the Telegraph Communication Industry*, s. 208: "Dolayısıyla, eğer kiralık hat sorunu bugün Uluslararası Ticaret Komisyonu'nca incelenseydi, 1918'de kiralık hat telefon hizmetini ayrımcı bulmuş olan kurumun aynı şekilde kiralık hat telgraf hizmetini de ayrımcı sayması kaçınılmaz olurdu."

15. Griswold, NRA Hearings on the Telegraph Communication Industry, s. 55, 58; Griswold, NRA Hearings on the Telegraph Communication Industry, s. 20; Griswold, NRA Hearings on the Telegraph Communication Industry, s. 33.

16. "Code for Four," *Time*, May 28, 1934, https:// cont ent.time.com/ time/ sub scri ber/ arti cle/ 0,33009,754 168,00.html.

17. "Roosevelt Issues Wire Code Demand," New York Times, December 21, 1934, s. 37. Bu atıf, 1935'te kurulan ve yakın zamanda faaliyete geçen Ulusal Endüstriyel Toparlanma İdaresi'ne yapılmış olmalıdır. Bu hatayı fark eden James Barrett'a teşekkür ederim.

18. CTUA, Western Union'un kapasitesinin iki katıyla çalıştığını ileri sürdü. Vidkunn Ulriksson, The Telegraphers, Their Craft and Their Unions (Washington, DC: Public Affairs Press, 1953), s. 131; *"Study of Communications by an Inter-Departmental Committee," to the President from the Secretary of Commerce*, Washington, DC, January 23, 1934, s. 11, 1; NRA, Hearing on the Telegraph Communication Industry; John Junior Thornborrow, "A National Policy for Electrical Communications for the United States (with Special Reference to Competition and Monopoly)" (Ph.D. diss., University of Illinois, Urbana, Illinois,1935), s. 185, 188; Section 215(b) of the *Communications Act of 1934*, 47 U.S.C. 151: bu yasaya göre yeni FCC'nin "kablo telefon şirketlerinin telgraf hizmeti sağlama yöntemlerini ve kapsamını araştırması… bulgularını Kongre'ye rapor etmesi ve bu konuda ek bir yasal düzenleme gerekip gerekmediğine dair öneriler sunması" gerekiyordu; 10 FCC Reports 162. Not: "Sıkı şekilde denetleme" ifadesi, tek bir monopol sağlayıcısı bağlamında kullanılmıştır. "FCC başından itibaren, sektörün yeniden düzenlenmesinde ilk adım olarak Western Union ve Postal'ın birleşmesine izin verilmesi gerektiği görüşündeydi." Hyman H. Goldin, "Governmental Policy and the Domestic Telegraph Industry," *Journal of Economic History* 7 (1) (May 1947): 62.

19. Hy Kravif, "Telephone and Telegraph Workers," *International Pamphlets*, no. 44: 30; "CTU Opposes Telegraph Merger," *Commercial Telegraphers Journal* (December 1934); 'yıkıcı rekabet' için bkz. "How to Restore the Telegraph Industry," *Commercial Telegraphers Journal* (February 1935): 16; bütün kaynaklar için bkz. Ellen Knutson, "Labor and Legislation: A 10-Year Chronicle of the Western Union and Postal Telegraph Merger,", December 12, 2001, s. 4–5, yayımlanmamış çalışma. Yazarın arşivi.

20. Henry Miller, *Tropic of Capricorn* (New York: Grove Press, 1961), s. 16, 17, 21, 19–20, 28. Miller'in Western Union'daki çalışmaları için bkz. Gregory J. Downey'nin Telegraph Mes-

senger Boys: Labor, Technology, and Geography, 1850–1950 (New York: Routledge, 2002). Miller ile ilgili tartışmalar için bkz. Mary V. Dearborn, The Happiest Man Alive: A Biography of Henry Miller (New York: Simon & Schuster, 1991), s. 66–67.

21. Archibald M. McIsaac, *The Order of Railroad Telegraphers* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1933), s. 51, 62.

22. Sanford M. Jacoby, *Modern Manors: Welfare Capitalism since the New Deal* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1997); Ulrikkson, *The Telegraphers*, s. 122; Ulrikkson, *The Telegraphers*, s. 125.

23. 1893–1894 Buhranı, Western Union tarafından iletilen telgraf sayısında ciddi bir düşüşe ve şirketin gelirlerinde azalmaya yol açtı; 1907 Kriz'i ise çok daha yıkıcı bir etki yarattı. *Annual Report of the President of The Western Union Telegraph Company (Incorporated) to the Stockholders, Made at their Meeting, October 12, 1910* (The James Kempster Printing Company); Thornborrow, "A National Policy for Electrical Communications," s. 63; 10 FCC Reports s. 148–198, "In the Matter of the Application for Merger of the Western Union Telegraph Company and Postal Telegraph, Inc.," Docket No. 6517, 27 Eylül 1943 tarihinde karara bağlandı. Goldin, "Governmental Policy," s. 62; Thomas P. Swift, "Western Union–Postal Merger, Long Urged, Approaches Actuality," New York Times, August 2, 1942, s. 1–2.

24. Ulrikkson, *The Telegraphers*, s. 129; Thornborrow, "A National Policy for Electrical Communications," s. 65– 66.

25. Ulriksson, The Telegraphers, s. 131–132; NRA, Edward N. Nockels'i Chicago Emek Federasyonu ve WCFL'i temsilen Radyo Yayıncılığı Standartları Kurulu'na işçi danışmanı olarak atadı. Dennis William Mazzocco, "Democracy, Power, and Equal Rights: The AFL vs. CIO Battle to Unionize U.S. Broadcast Technicians, 1926–1940" (Ph.D. diss., University of California, San Diego), s. 59, 69, 71. Ancak bu yetkilendirici yasa, aynı zamanda şirket sendikalarının da büyük ölçüde genişlemesine olanak tanıdı; 1933–1934 yılları arasında bu sendikalar 2,5 milyon yeni üye kazandılar. Mazzocco, "Democracy, Power, and Equal Rights," s. 118; Ulriksson, The Telegraphers, s. 131. "Western Union yatırımcılara büyük kar sağladı. 1928–1934 arasındaki yedi yılda, tahvil sahiplerine 28 milyon dolar faiz ödedikten ve tüm giderler düşüldükten sonraki net geliri yaklaşık 52 milyon doları buldu." Kravif, Telephone and Telegraph Workers, s. 5.

26. Statement of Mr. Frank B. Powers, International President, Commercial Telegraphers Union, *NRA Hearing on the Telegraph Communication Industry*, s. 290–291; Powers, *NRA Hearing on the Telegraph Communication Industry*, s. 291–292.

27. "Reply Brief Submitted by Postal Telegraph and Cable Corporation," *NRA Hearing on the Telegraph Communication Industry*, s. 253–254; Statement of Mr. K. M. Whitten, General Organizer, Commercial Telegraphers Union, *NRA Hearing on the Telegraph Communication Industry*, s. 313, 316.

28. RCA yöneticilerinden biri, Postal'ın sahibi I.T.&T.'nin, rekabet avantajı sağlamak için işçilerin arkasına saklandığını ve N.R.A.'yı kendi çıkarları doğrultusunda bir araç olarak kullandığını ifade etti." Statement of Mr. Frank W. Wozencraft on behalf of R.C.A. Communications, *NRA Hearing on the Telegraph Communication Industry*, s. 356; Statement of Mr. W. J. Shinnick, General Chairman, Commercial Telegraphers Union in *NRA Hearing on the Telegraph Communication Industry*, s. 307–310; Whitten, *NRA Hearing on the Telegraph Communication Industry*, s. 315; "U.T.A. Takes up Grievances with Postal Officials," *The United Telegraphers of America (Independent) Bulletin*, Room 304 World Bldg, 63 Park Row, New York, September 1934, s. 1. Yazarın Arşivi; Statement of Mr. Harold L. Bates, Vice-President of the United Telegraphers of America, *NRA Hearing on the Telegraph Communication Industry*, s. 384; Bates, *NRA Hearing on the Telegraph Communication Industry*, s. 368–371; Bates, *NRA Hearing on the Telegraph Communication Industry*, s. 364; Bates, *NRA Hearing on the Telegraph Communication Industry*, s. 372, 373, 364–366; Bates, *NRA Hearing on the Telegraph Communication Industry*, s. 384.

29. Downey, *Telegraph Messenger Boys*, s. 158– 167; Downey, *Telegraph Messenger Boys*, s. 373–380, s. 380 (alıntı); Statement of James Lawrence Fly, Chairman, FCC, in 77th Cong., 1st

Sess., Senate, Study of the Telegraph Industry, Hearings Before a Subcommittee of the Committee on Interstate Commerce, Part 1, May 19–29, 1941 (Washington, DC: Government Printing Office, 1941), s. 33.

30. Kravif, *Telephone and Telegraph Workers*; Sunulan hizmetten giderek memnuniyetsizlik duyan halk, olanakları ölçüsünde havayolu postası ve uzun mesafe telefon hizmeti gibi alternatiflere yöneldi. Bu durum, daha önce de değinildiği gibi, telgraf endüstrisinin çöküşünü hızlandırdı. 75th Cong., 3d Sess., Hearing before a Subcommittee of the Committee on Interstate Commerce On S. Res. 247, Investigation of Conditions in the Wire Communications Industry.

31. "TMU, ARTA, UTA, Meet in Joint Council," *Telegraph Messengers Voice*, no.7 (September 10, 1934) (New York, Telegrapher Messengers Union), s. 3. Yazarın Arşivi.

32. Robert George Huck, "Radio and the American Communications Association" (master's thesis, Stanford University, 1947), s. 3, 10; Joseph P. Goldberg, *The Maritime Story: A Study in Labor-management Relations* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1958), s. 255. ACA'nın kuruluş yıllarına ilişkin bilgilendirici, ancak çoğu zaman çarpıtılmış kesitler için bkz. U.S. Senate, Committee on the Judiciary, Subcommittee to Investigate the Administration of the Internal Security Act, *Hearings on Subversive Infiltration in the Telegraph Industry*, May 14– June 14, 1951, s. 1–26; ve Karl Baarslag, "Communists in Communications or Sovietizing American Communications (başlık kayıtlarda farklı şekillerde geçiyor olabilir)," Hoover Institution Archive and Library, Stanford University, Baarslag Accession 85040-8.38, Box 2 Folder 4, "Writing: Communists in Communications" 1940. Baarslag'a ilişkin bir biyografi mevcut değildir ancak bkz. Rubio, There's Always Work at the Post Office, s. 343, dipnot 31. Mazzocco, "Democracy, Power, and Equal Rights" ACA'nın radyo yayın teknisyenlerini örgütleme çabalarına odaklanmaktadır. ACA'nın dağıtıcılara yönelik temsil faaliyetlerini öne çıkaran çalışma için bkz. Downey, Telegraph Messenger Boys. Güncel bir çalışma için bkz. Huck, "Radio and the American Communications Association"; Bruce Nelson, Workers on the Waterfront: Seamen, Longshoremen, and Unionism in the 1930s (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1990), s. 235–236, 238. Bu karmaşık tarih için bkz. Bernstein, *Turbulent Years*, s. 574–589; Goldberg, *The Maritime Story*, s. 144–150; Goldberg, *The Maritime Story*, s. 173, 248.

33. Roy A. Pyle, Secretary, Local Number 3, ARTA, to James B. Carey, President, United Electrical & Radio Workers, March 5, 1937, in *American Communications Association Additions* (hereafter ACA Records), Records, 1934–1966, State Historical Society of Wisconsin, Mss. 734, Box 3, Folder 5.

34. Radyo üretim işinde çalışan işçilerin erken dönemdeki örgütlenme girişimleri için bkz. Bernstein, *Turbulent Years*, s. 103–104, 383–384, 603–607; ve Ronald W. Schatz, *The Electrical Workers: A History of Labor at General Electric and Westinghouse, 1923–1960* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1982), s. 63–64; Carey için bkz. Schatz, *The Electrical Workers*, s. 96–99; Pyle to Carey, ACA Records; Pyle to Carey, ACA Records. Bernstein, *Turbulent Years*, s. 103–104, 383–384, 603–607; ve Ronald W. Schatz, *The Electrical Workers: A History of Labor at General Electric and Westinghouse, 1923–1960* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1982), s. 63–64; Carey için bkz. Schatz, *The Electrical Workers*, s. 96–99; Pyle to Carey, ACA Records; Pyle to Carey, ACA Records.

35. John L. Lewis, *Communications Journal* 1, no. 10 (June 1937):1 (başlık belirtilmemiş makale); Agreement signed by James B. Carey, Mervyn R. Rathborne, and John Brophy, April 5, 1937, in ACA Records, 1934-1966, Mss. 734, Box 3, Folder 5.

36. John Brophy, Director, CIO to Mervyn Rathborne, President, ARTA, May 20, 1937, ACA Records, Mss. 734, Box 3, Folder 5; Mervyn Rathborne, President, ARTA, to John Brophy, Committee for Industrial Organization, May 25, 1937, CA Records, Mss. 734, Box 3, Folder 5; Ulrikkson, *The Telegraphers*, s. 144; Catherine McKercher, *Newsworkers Unite: Labor, Convergence, and North American Newspapers* (Lanham, MD: Rowman & Littlefield, 2002); Vincent Mosco ve Catherine McKercher, *The Laboring of Communication: Will Knowledge Workers of the World Unite?* (Lanham, MD: Lexington Books, 2008, s.81–149). Telefon endüstrisi çalışanları tarafından kurulan Amerika İletişim İşçileri Sendikası'nın uzun yıllar başkanlığını

yapan kişi, 1939'un sonlarında Birleşik Elektrik İşçileri (UE) Sendikası başkanı Jim Carey ile görüştüğünü aktarıyor çünkü "kendi yetki alanımız, onlarınkiyle çatışmayacak şekildeydi. Carey beni UE'ye katılmaya ikna etmek için birden fazla kez girişimde bulundu." Joseph A. Beirne, *Oral History*, John N. Schacht, August 30, 1971, University of Iowa Library Special Collections, s. 34; Downey, *Telegraph Messenger Boys*, s. 169–190; Mazzocco, "*Democracy, Power, and Equal Rights*," s. 107, 112, 145.

37. Steven Kalgaard Ashby, "Shattered Dreams: The American Working Class and the Origins of the Cold War, 1945– 1949" (Ph.D. diss., University of Chicago, 1993), s. 13, dipnot 14; Ellen Schrecker, *Many Are the Crimes: McCarthyism in America* (Boston: Little, Brown and Company, 1998), s. 90–97; Goldfield, *Southern Key*, s. 220– 221, 353– 362.

38. Statement of Joseph P. Selly in 82d Cong., 1st Sess., U.S. Senate, Committee on the Judiciary, Subcommittee to Investigate the Administration of the Internal Security Act, Hearings on "Subversive Infiltration in the Telegraph Industry," May 14– June 14, 1951, s. 145–148; Tüm bu örgütler ve diğer pek çok kuruluş, savcı tarafından "yıkıcı" olarak nitelendirilmişti; … bu, Selly'nin bu örgütlerle bağlantısını kabul etmesi halinde hapse girebilme riskiyle karşı karşıya olduğu anlamına geliyordu. Soruşturmacılar, kendisine ve diğer sendika yetkililerine, günümüzde her örgüte yapıştırılan damgayı yapıştırdı: Bir kez "Komünist Cephe" olarak etiketlenen her örgüt, ABD'nin ticari medyası tarafından sözde Sovyet komplosunun bir parçasıymış gibi sunuluyordu. Denning, The Cultural Front.

39. 1919'da yeni kurulan Sovyetler Birliği tarafından oluşturulan Komintern, diğer birçok ülkede bağlı Komünist partilerin kurulmasına ve finansmanına yardımcı oldu. Her ne kadar Komintern üye partilere talimat verme hakkını elinde bulundursa da, bu partiler her zaman bu talimatlara uymadı. Jonathan Haslam, The Spectre of War: International Communism and the Origins of World War II (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2021), s. 23 (alıntı); Silvio Pons, The Global Revolution, A History of International Communism 1917–1991 (New York: Oxford University Press, 2014), s. 30, 34; Haslam, The Spectre of War, s. 328. Haslam, özellikle 1936'da Fransa ve İspanya'da Halk Cephesi hükümetlerinin iktidara gelmesinden sonra, İngiltere'nin önde gelen liderlerinin Sovyetler Birliği'ne duyduğu derin nefret ve korkunun, ülkeyi 1940'a dek Hitler'le işbirliği arayışına ittiğini büyük bir titizlikle belgeliyor ve analiz ediyor. Victor Rabinowitz, Unrepentant Leftist: A Lawyer's Memoir (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1996), s. 52; 82d Cong., 1st Sess., U.S. Senate, Committee on the Judiciary, Subcommittee to Investigate the Administration of the Internal Security Act, Hearings on "Subversive Infiltration In The Telegraph Industry," May 14– June 14, 1951.

40. Joseph P. Selly to the Honorable Franklin D. Roosevelt, September 27, 1941, in Box 1, Folder 11, Records of the Congress of Industrial Organizations, Special Collections of the University Libraries of the Catholic University of America, Washington, DC (hereafter CIO Papers); Allan S. Haywood to Joseph P. Selly, September 30, 1941, in Box 1, Folder 11, CIO Papers. RCA ile yaşanan anlaşmazlıkta ACA'yı destekleyen sendikalar arasında, öncü bir örnek olarak, New York'ta "telefon tesis işçilerini" temsil eden Birleşik Telefon Örgütleri (*United Telephone Organizations)* de bulunuyordu. Letter to the Honorable Franklin D. Roosevelt, September 26, 1941, in Box 1, Folder 11, CIO Papers.

41. 1941'de ABD Kongresi, yabancı kontrolündeki siyasi örgütlerin Adalet Bakanlığı'na kayıt yaptırmasını zorunlu kılan yasayı geçirdikten sonra, ABD Komünist Partisi Komintern'den çekildi; Komintern ise 1943'te dağıtıldı. Fridrikh Igorevich Firsov, Harvey Klehr, ve John Earl Haynes, *Secret Cables of the Comintern 1933– 1943* (New Haven, CT: Yale University Press, 2014), s. 238– 244; Goldfield, *Southern Key*, s. 333, 331 (alıntı); Randi Storch, *Red Chicago: American Communism at Its Grassroots, 1928– 35* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 2007). St. Louis için bkz. Rosemary Feurer, Radical Unionism in the Midwest, 1900–1950 (Urbana, IL: University of Illinois Press, 2006); Denning, The Cultural Front; Michael E. Brown, Randy Marchin, Frank Rosengarten ve George Snedeker ed., New Studies in the Politics and Culture of U.S. Communism (New York: Monthly Review, 1993); James R. Barrett, William Z. Foster and the Tragedy of American Radicalism (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1999), s. 208; Rosswurm ed., The CIO's Left-Led Unions (New Brunswick, NJ: Rutgers University Press, 1992); Judith Stepan-Norris ve Maurice Zeitlin, Left Out: Reds

and America's Industrial Unions (New York: Cambridge University Press, 2003); Lichtenstein, "Taft-Hartley," s. 785; ayrıca Zieger, The CIO, s. 255–256.

42. Rabinowitz, *Unrepentant Leftist*, s. 78; *Constitution of The Commercial Telegraphers of America, Revised and Amended at the 13th Regular and 10th Biennial Convention, Chicago, Illinois, September 14th to 18th, 1925* (Chicago: Frank J. Kain and Son, 1925), s. 5, Article III; Abram L. Harris, *Race, Radicalism, and Reform: Selected Papers* (New Brunswick, NJ: Transaction Publishers, 1989), s. 195; Louis R. Harlan ve Raymond W. Smock, eds., *The Booker T. Washington Papers, Volume 12, 1912–1914* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1982), s. 210. 1912'de beyazların, demiryolu posta memurları sendikasının ayrımcı bir şekilde bölünmesi yönünde oy kullanmasıyla, siyahi işçiler Ulusal Posta Çalışanları Derneği *(National Association of Postal Employees)* kurarak kendi sendikalarını oluşturdular. Rubio, *There's Always Work at the Post Office*, s. 30– 31; Joe William Trotter, Jr., *Workers on Arrival: Black Labor in the Making of America* (Oakland, CA: University of California Press, 2019), s. 90; Schrecker, *Many Are the Crimes*, s. 42– 45; Testimony of Karl Baarslag, Research Specialist, The American Legion, in 82d Cong., 1st Sess., U.S. Senate, Committee on the Judiciary, Subcommittee to Investigate the Administration of the Internal Security Act, *Hearings on "Subversive Infiltration in the Telegraph Industry,"* May 14– June 14, 1951, s. 9–10. Baarslag, AFL içindeki konumunu kullanarak 1945'te postanede Komünistlere karşı kamuoyuna yönelik suçlamalarda bulundu. Bkz. Karl Baarslag, History of the National Federation of Post Office Clerks (Washington, DC: National Federation of Post Office Clerks, 1945), s. 183–186, 189. Ayrıca, "Karl Baarslag, Author and Ex-Congress Aide," *New York Times*, January 14, 1984; *ACA News*, Mississippi jürisi tarafından, uzun süreli rızaya dayalı bir ilişki yaşadığı beyaz bir kadına tecavüzle suçlanan siyahi Willie Magee'nin haksız yere suçlanmasına karşı çıktı. Bella Abzug'un ırkçı karşıtı cesur savunmasına rağmen, Magee 1951'de idam edildi. *ACA News*'in editörü, Senato İç Güvenlik Komisyonu'ndaki tanıklığında, dergide Magee hakkında yayımlanan makalelerde şu görüşün dile getirildiğini belirtti: "Bu büyük bir adaletsizlikti; elimizdeki bilgilere göre, işlediği iddia edilen suçu işlemediği halde ve siyahi olduğu için yargılandı, mahkûm edildi ve idam edildi." Bu görüş, sendikanın Komünist Parti dışından kişiler tarafından kontrol edildiği iddialarının temelini oluşturdu. Statement of Charles Silberman, editor, ACA *News*, in 82d Cong., 1st Sess., U.S. Senate, Committee on the Judiciary, Subcommittee to Investigate the Administration of the Internal Security Act, *Hearings on "Subversive Infiltration in the Telegraph Industry,"* May 14– June 14, 1951, s. 244; Trotter, Workers on Arrival, s. 131.

43. Keeran, *The Communist Party and the Auto Workers Unions*, s. 207.

44. Rathborne to Brophy, May 25, 1937, ACA Records, Mss. 734, Box 3, Folder 5; Ulrikkson, The Telegraphers, s.144.

45. Huck, "Radio and the ACA," s. 12; Mervyn Rathborne to Kehoe, Selly, Driesen, September 7, 1939, ACA Records, Box 24, Folder 1. Rathborne, eski dostu ve sendika lideri, Uluslararası Liman ve Depo İşçileri Sendikası, CIO, Başkanı Harry Bridges aleyhinde hükümetin tanığı olarak ifade verecekti. Duruşmalarda, Bridges'in Komünist olduğunu inkâr ederken yalan beyanda bulunup bulunmadığı araştırılıyordu. Lawrence K. Davies, "Bridges Ex-friend Charges Pressure," *New York Times*, March 3, 1950, s. 8; Lawrence K. Davies, "Lied to Congress, U.S. Witness Says," *New York Times*, March1, 1950, s. 4. Dallas Smythe, telekomünikasyonun önde gelen politik ekonomistlerinden biri haline gelmeden önce Merkezi İstatistik Kurulu'nda, ardından da FCC'de telgraf işçileriyle ilgili sorunlar üzerine çalışmıştı. 1938'de Driesen ve Kehoe ile tanıştı. Onları "son derece zeki, duyarlı ve Marksist" diye tanımlıyor ve şu sözleri ekliyordu: "Hayatı ve insanları çok severlerdi. 1938'den itibaren çok yakın bir ilişkimiz oldu; ikisinden de çok şey öğrendim." Dallas Smythe, *Counterclockwise*, Thomas Guback ed., (Boulder, CO: Westview, 1994), s. 17; Bu ilk girişimlerin ruhunu anlamak için bkz. the memoranda, telegrams, and letter cor- respondence in Box 1, Folder 11, CIO Papers; Mervyn Rathborne to Ralph Hetzel, August 23, 1938, Box 1, Folder 10, CIO Papers; Mervyn Rathborne to Frank McNinch, August 24, 1938; Mervyn Rathborne to Ralph Hetzel, August 24, 1938; Ralph Hetzel, Jr., to Mervyn Rathborne, August 25, 1938; Mervyn Rathborne to Colonel Somerville, August , 1938, bütün belgeler için bkz. Box 1, Folder 10, CIO Papers; CIO Papers; *"ACA Convention Maps Plans for Union Drive," CIO News* 1 (34) (July 30, 1938): 4.

46. RCA ile yaptığı ve 1.300 işçiyi kapsayan anlaşma, 1947'de bir tarihçinin ifadesiyle, "mekanizasyonun artması halinde işçileri koruyan güçlü hükmü" sayesinde dikkat çekiciydi. ACA, yeni teknolojilerin uygulanmasından doğan her türlü kârın, daha kısa çalışma saatleri, daha yüksek ücret ve iş güvencesi biçiminde işçilerle paylaşılmasında ısrar etti. Bir ACA lideri, sendikanın "kontrollü mekanizasyon" politikasına bağlılığını şu sözlerle dile getirdi: "Sendikalar teknolojik gelişmeye karşı değildir; karşı çıktıkları, teknolojinin işçileri yerinden etmesi ve işsiz bırakmasıdır." Huck, "Radio and ACA," s. 18–19 (alıntı); Mazzocco, "Democracy, Power, and Equal Rights," s. 148.

47. Daniel Driesen, "Memorandum to R. Bailey-Stortz," May 25, 1939, ACA Records, Mss. 298, Box 24, Folder 1.

48. "To: All Telegraph Locals From: National Office Subject—Status of Merger," March 14, 1938, ACA Records, Mss 298, Box 24, Folder 1. Aralık 1939'da, Senato Eyaletlerarası Ticaret Komisyonu'nun genel sekreteri ACA'ya şu şikâyeti içeren bir yazı gönderdi: "Geçen hafta alt komisyon, komisyonun duruşma yapmasını talep eden matbu mektuplar, kartpostallar ve telgraflarla adeta kuşatıldı. Bu koşullar altında, sınırlı personele sahip alt komitemizin üç-dört bin dilekçeye yanıt vermesi neredeyse imkânsızdır."Edward Cooper, Chief of Staff, to Mr. Mervyn Rathborne, December 12, 1939, in Mss 298, Box 24, Folder 1, ACA Records. Ertesi ay, ACA yerel şubelerine şöyle seslendi: "Kampanyamız, tek bir sendikanın gerçekleştirdiği en kapsamlı girişim oldu." Senatör Wheeler'a 34.000'den fazla mektup ve telgraf ulaştı. To: All Locals and Chairmen of Legislative Committees From: ACA Merger Investigating Committee," January 3, 1940, Box 24, Folder 2, ACA Records; Lee Pressman, General Counsel, CIO to Honorable Harry L. Hopkins, Secretary, U.S. Department of Commerce, February 7, 1939, in Mss 298, Box 24, Folder 1, ACA Records; Burton K. Wheeler to Mr. Mervyn Rathborne, President, American Communications Association, March 3, 1938, Mss 298, Box 24, Folder 1, ACA Records; Mervyn Rathborne to Honorable Burton K. Wheeler, November 6, 1939, in Mss 298, Box 24, Folder 1, ACA Records; Joseph P. Selly to James Lawrence Fly, Chairman, FCC, November 28, 1939, in Mss 298, Box 24, Folder 1, ACA Records. 1939'un Kasım ve Aralık aylarında ACA, FCC Başkanı Fly'a "FCC bünyesinde bir Emek Dairesi kurulması" önerisinde bulundu; bu dairenin amaçları; "iletişim sektöründeki işçilerin ücretleri, çalışma saatleri ve çalışma koşullarına ilişkin istatistikleri toplamak ve derlemek; Komisyon'un çıkarabileceği kural ve yönetmeliklerin işgücü üzerindeki etkisi konusunda Komisyona tavsiyelerde bulunmak ve Komisyon ile iletişim sektöründeki emek örgütleri arasında bir köprü görevi görmekti." Mervyn Rathborne to Mr. James L. Fly, Chairman, FCC, December 4, 1939, in Mss 298, Box 24, Folder 1, ACA Records. Ayrıca bkz., "C.I.O. Leader Hits FCC on Wire Plan," New York Times, December 9, 1939; "To: Mervyn Rathborne From: Daniel Driesen Subject: Wheeler-F.C.C. and Merger Legislation," November 4, 1939; Mervyn Rathborne to Thurman Arnold, December 14, 1939; Thurman Arnold to Mervyn Rathborne, December 27, 1939, all Mss 298, Box 24, Folder 1, ACA Records; "Supplementary Memorandum Regarding the Present Condition of the Telegraph Industry in the United States," September 27, 1939, in Mss 298, Box 24, Folder 1; "Report By Analysis Committee," May 21, 1941 in Box 24, Folder 4, ACA Records.

49. William Burke, "ACA Michigan Head Asks CIO Fight Telegraph Merger," *CIO News* (Michigan edition), March 19, 1940, s. 10; From: C. Silberman, ACA, "CIO Hits FCC On Telegraph Merger Plan," For Release Thursday Evening Papers, January 4, Mss. 298, Box 24, Folder 2, ACA Records; "To: All Telegraph and Point-To-Point Locals From: Merger Investigating Committee," May 9,1940, Mss 298, Box 24, Folder 1, ACA Records; "President Roosevelt Joins Monopolists," April 18, 1940, Mss 298, Box 24, Folder 2, ACA Records.

50. Statement of James Lawrence Fly, Chairman, FCC, in 77th Cong., 1st Sess., Senate, Study of the Telegraph Industry, Hearings before a Subcommittee of the Committee on Interstate Commerce, Part 1, May 19–29, 1941 (Washington, DC: Government Printing Office, 1941), s. 33; Statement of Joseph P. Selly, 77th Cong., 1st Sess., Senate, Study of the Telegraph Industry, Hearings Before a Subcommittee of the Committee on Interstate Commerce, Part 1, May 19–29, 1941 (Washington, DC: Government Printing Office, 1941), s. 128, 130–131.

51. Smythe, *Counterclockwise*, s. 21, 26, 17; Selly, *Hearings before a Subcommittee of the Committee on Interstate Commerce*, s. 128, 133–134.

52. Jerold S. Auerbach, *Labor and Liberty: The La Follette Committee & the New Deal* (Indianapolis: Bobbs- Merrill, 1966), s. 52–53; National Labor Relations Act, 29 U.S.C. 151–169; Auerbach, *Labor and Liberty*, s. 217; Auerbach, *Labor and Liberty*, s. 78; Auerbach, *Labor and Liberty*, s. 211.

53. 301 US 1 (1937). La Follette Komisyonu'nun kilit isimlerinden, sekreter Robert Wohlforth'un aktardığına göre, 1937'de komisyonun en etkin olduğu dönemde, Associated Press aracılığıyla Washington'dan her gece 48.000 kelimeye ulaşan haber geçiliyordu. Auerbach, Labor and Liberty, s. 83; J. Warren Madden, National Labor Relations Board chairman, in hearings on Senate Resolution 266, April 10, 1936 (authorizing the Civil Liberties Committee), in Auerbach, Labor and Liberty, s. 65.

54. 1989 yılında bu görüşü dile getiren Samuel Gompers için bkz. The State and the Unions, s. 57, Ayrıca bkz. Montgomery, The Fall of the House of Labor; Gall, Pursuing Justice, s. 166; ayrıca White, The Last Great Strike; Wall, Inventing the American Way; Dale Benjamin Scott, "Labor's New Deal For Journalism: The Newspaper Guild in the 1930s" (Ph.D. diss., University of Illinois at Urbana-Champaign, 2009); Auerbach, Labor and Liberty, s. 78.

55. Frank Freidel, *Franklin D. Roosevelt: A Rendezvous with Destiny* (Boston: Back Bay Books, 1990), s. 142. St. Louis'de tabandan gelen talepleri öne çıkaran bir değerlendirme için bkz. Feurer, *Radical Unionism in the Midwest*, s. 31–34; Clarence Dill in Congressional Record Senate, Vol. 78, Part 8, 73d Cong., 2. Sess., May 15, 1934, s. 8824.

56. E. O. Sykes, Chairman, Federal Communications Commission, Letter Transmitting Recommendations of Three Proposed Amendments to The Communications Act of 1934, 74th Cong., 1st Sess., House of Representatives, Document No. 83, January 21, 1935 (Washington, DC: Government Printing Office, 1935), s. 4; Recommendations of Three Proposed Amendments to the Communications Act of 1934, s. 2 (alıntı), s. 2–3.

57. Recommendations of Three Proposed Amendments to the Communications Act of 1934, s. 3; Recommendations of Three Proposed Amendments to the Communications Act of 1934, s. 4–5.

58. "August 18, 1937 Delegation Consists of the Following," Mss 734, Box 3, Folder 5, ACA Records; AT&T Annual Report 1915 (New York: 1916), s. 39–44.

59. United States of America before the National Labor Relations Board, Case No. C-344, In the Matter of The Western Union Telegraph Company, and American Communications Association, "Brief in Support of the Allegations in the Complaint," August 11, 1938, in Box 1, Folder 9, CIO Papers; Ulrikkson, The Telegraphers, s. 194; Mervyn Rathborne, "Memorandum To: John L. Lewis and Allan Haywood," April 24, 1940, s. 3–4, in Box 1, Folder 11, CIO Papers; Rathborne, "Memorandum To: John L. Lewis and Allan Haywood," CIO Papers; "Memorandum To: Phillip [sic] Murray From Joseph Selly Re Organization of Western Union Telegraph Company," January 6, 1941, s. 1–2, Box 1, Folder 12, CIO Papers.

60. Rathborne, "Memorandum To: John L. Lewis and Allan Haywood," CIO Papers; "Memorandum To: Phillip [sic] Murray From Joseph Selly, 1–2, Box 1, Folder 12, CIO Papers.

61. "Resolution Opposing the Creation of an Unregulated Monopoly in the Telegraph Industry," 1939, Mss 298, Box 24, Folder 1, ACA Records.

62. U.S. Cong., Senate. 75th Cong 3d Sess., *Hearing Before a Subcommittee of the Committee on Interstate Commerce On S. Res. 247, Investigation of Conditions in the Wire Communications Industry. 6 June 1938* (Washington, DC: Government Printing Office, 1938), s. 15; ayrıca s., 20, 26–27.

63. *"*CTU President Cites ACA Communists Want to Control Western Union*" Telecommunications Reports, 6 (17)* (November 29, 1939): 7–8; Statement of W. L. Allen, Secretary-Treasurer, CTU, Chicago, in 77th Cong., 1st Sess., Senate, Study of the Telegraph Industry, Hearings Before a Subcommittee of the Committee on Interstate Commerce, Part 1, May 19–29, 1941 (Washington, DC: Government Printing Office, 1941), s. 182. "AFL liderleri ve bazı bağlı sendikalar, Rus Devrimi'nden bu yana anti komünizme karşı kararlı bir tutum sergiliyorlar

ve bazen komünistleri sendika görevlerinden men ediyorlardı. Bernstein, *The Lean Years*, s. 94, 141; "ARTA Mass Meeting, February 3, 1938, P.S. 95, New York," Mss 298, Box 24, Folder 1, s. 2–3, ACA Records.

64. Danny Driesen, "ARTA Mass Meeting, February 3, 1938, P.S. 95, New York," Mss 298, Box 24, Folder 1, s. 4–5, ACA Records; W. V. Wheaton to Hon. Carl Hatch, Albuquerque N.M., February 6, 1938, Mss 298, Box 24, Folder 1, ACA Records.

65. *"ACA Position on Merger" Mss 298, Box 24, Folder 3, ACA Records;* Operatörler, yöneticiler, memurlar ve "172 telgraf dağıtıcısı " tarafından yürütülen uzun San Francisco grevi, Aralık ayında telgraf hizmetinin "ciddi şekilde aksamasına" yol açtı. RCA'da da durum gerginleşiyordu. Mervyn Rathborne to Thurman Arnold, December 14, 1939, Mss 298, Box 24, Folder 1, ACA Records; "President Roosevelt Joins Monopolists," April 18, 1940, Mss 298, Box 24, Folder 2, ACA Records.

66. "To: Mervyn Rathborne From: Daniel Driesen Subject: Wheeler-F.C.C. and Merger Legislation," November 4, 1939, Mss 298, Box 24, Folder 1, ACA Records; Attached to Joseph P. Selly to Burton K. Wheeler, December 2, 1941, Box 24, Folder 4, ACA Records.

67. "Confidential Memorandum To Joseph Selly From Daniel Driesen," November 28, 1939, Mss 298, Box 24, Folder 1, ACA Records; "ACA Position on Merger."

68. Zieger, *The CIO*, s. 145–146; Zeiger, *The CIO*, s. 147;Nelson Lichtenstein, *Labor's War at Home: The CIO in World War II* (New York: Cambridge, 1982);Andrew E. Kersten, *Labor's Home Front: The American Federation of Labor during World War II* (New York: NYU Press, 2006), s. 22–23;Brian Waddell, *The War against the New Deal: World War II and American Democracy* (Dekalb, IL: Northern Illinois University Press, 2001);Paul A.C. Koistinen, *Arsenal of World War II: The Political Economy of American Warfare 1940–1945* (Lawrence, KS: University Press of Kansas, 2004), s. 416–418; Joseph P. Selly to Phillip Murray, March 19, 1941, Mss 298, Box 24, Folder 3, ACA Records; Joseph P. Selly to Charles Silberman, Editor, ACA News, March 27, 1941, Mss 298, Box 24, Folder 3, ACA Records; ayrıca Huck, "Radio and the ACA," s. 37–38; Natalie Brennecke to Joseph P. Selly, April 11, 1941, Box 24, Folder 3, ACA Records; Marie Michalski to Joe Selly, April 11, 1941, Box 24, Folder 3, ACA Records.

69. Huck, "Radio and ACA," s. 34; Koistinen, Arsenal of World War II, s. 370. İşçi-işveren ilişkileri bağlamında bkz., Lichtenstein, The CIO's War at Home; "Board of War Communications," No. 63359, 17 September 1942; Koistinen, Arsenal of World War II, s. 402, 370 (alıntı).

70. Joseph P. Selly, Dominick Panza, Daniel Driesen to All Locals, April 25, 1942, Box 24, Folder 4, ACA Records; Huck, "Radio and the ACA," s. 40; "Memorandum," February 6, 1942, Box 24, Folder 4, ACA Records; "Memorandum," February 6, 1942, Box 24, Folder 4, ACA Records.

71. "Report by Analysis Committee," May 21, 1941, Box 24, Folder 4, ACA Records.

72. Statement of James Lawrence Fly, Chairman, FCC, in 77th Cong., 1st Sess., Senate, Study of the Telegraph Industry, Hearings Before a Subcommittee of the Committee on Interstate Commerce, Part 1, May 19–29, 1941 (Washington, DC: Government Printing Office, 1941), s. 6; Statement of James Lawrence Fly, Chairman, FCC, in 77th Cong., 1st Sess., Hearings Before a Subcommittee of the Committee on Interstate Commerce, s. 43; David F. Noble, *"Present-Tense Technology," democracy: A Journal of Political Renewal and Radical Change* 3 (2) (1983): 8–24.

73. "ACA Emergency Merger Defense Conference," May 21, 1941, Box 24, Folder 4, ACA Records; "To: All Locals From: Joseph P. Selly," July 28, 1942, Box 24, Folder 5, ACA Records; "To: All Locals From: Daniel Driesen," December 17, 1942, Box 24, Folder 6, ACA Records; Illegible to Hon. Franklin D. Roosevelt, February 15, 1943, Box 24, Folder 6, ACA Records; Ulrikkson, The Telegraphers, s. 164.

74. "Subject: Wages for Victory vs. Merger for Profit," January 22, 1943, Box 24, Folder 6, ACA Records; Huck, "Radio and ACA," s. 33–34.

75. Ulrikkson, The Telegraphers, s. 164. Bu rakamlar güvenilir olmayabilir; American Commu-

nications Association, CIO, "Organizing Guide for Field Organizers and Volunteer Organizers Western Union Organizing Campaign," [tarih yok, ama 1944], sayfa sayısı yok, dördüncü sayfa. Yazarın arşivi; American Communications Association, CIO, "Organizing Guide for Field Organizers," ilk sayfa; American Communications Association, CIO, "Organizing Guide for Field Organizers," beşinci sayfa; Ulrikkson, The Telegraphers, s. 165.

76. Ulrikkson, The Telegraphers, s. 166; Ulrikkson, The Telegraphers, s. 178; Statement of J. L. Wilcox, Vice President, Employee Relations, Western Union Telegraph Co., 82d Cong., 1st Sess., U.S. Senate, Committee on the Judiciary, Subcommittee to Investigate the Administration of the Internal Security Act, Hearings on "Subversive Infiltration in the Telegraph Industry," May 14– June 14, 1951, s. 86; Joseph P. Selly to Philip Murray, September 14, 1945, Box 1, Folder 13, CIO Papers; Dennis Mazzocco, ACA'nın radyo yayıncılığındaki rolünü incelediği bir çalışmasında, sendikanın, "işverenin beklenen ileri elektronik teknolojiyi ve zorunlu mekanizasyonu getirmesine karşı direndiğini belirtir. Sendika, CIO gibi otomasyonun, AFL'nin korumaya çalıştığı güçlü zanaat sınırlarını sonunda ortadan kaldıracağını kabul ediyordu. Bunun yerine, zamanla tüm ABD iletişim işçilerini kapsayacak bir endüstriyel yayıncılık sendikası kurulmasını savunuyordu." Mazzocco, "Democracy, Power, and Equal Rights," s. 159, 164; Huck, "Radio and the ACA," s. 4.

6. Bölüm

1. W. A. Bastian, "The Story of the CWA Third Annual Convention," June 1949, s. 2, Box 12, Folder 12, Records of the Congress of Industrial Organizations, Special Collections of the University Libraries of the Catholic University of America, Washington, DC (hereafter CIO Papers); John N. Schacht, The Making of Telephone Unionism, 1920–1947 (New Brunswick, NJ: Rutgers University Press, 1985), s. 19–20.

2. Schacht, The Making of Telephone Unionism, s. 20; Joseph A. Beirne Oral History by John N. Schacht, August 30, 1971, CWA-University of Iowa Oral History Project, University of Iowa Library Special Collections, s. 14; Beirne Oral History, s. 28 (hereafter Beirne Oral History); Venus Green, Race on the Line: Gender, Labor, and Technology in the Bell System, 1880–1980 (Durham, NC: Duke University Press, 2001), s. 199; Schacht, The Making of Telephone Unionism, s. 23; Green, Race on the Line.

3. Green, Race on the Line, 137–158, Bell Sistemi'nde çalışan işçi temsil düzenlemeleri—şirket sendikalarının—çalışanların benlik algısı üzerindeki etkilerini özetliyor. Ayrıca bkz. Steven Peter Vallas, Power in the Workplace: The Politics of Production at AT&T (Albany, NY: State University of New York Press, 1993), 35–81. O dönemin analistlerin biri şöyle yazmış: "Çalışanlar titizlikle seçiliyor ve işte kalmayı başaranlar modern işletme standartları açısından bakıldığında, oldukça iyi koşullarda çalıştırılıyor. Elbette, örgütlenmiş olsalardı daha büyük kazanımlar elde edebilirlerdi. Ama sistem, çalışanlar arasında 'beyaz yaka' psikolojisini geliştirmiş; çalışanlara yönelik refah ve destek düzenlemeleri bireysel girişimi zayıflatmıştır. "Şirket, çalışanlarla 'uyumlu ilişkiler' kurmak ve şirket sendikalarını desteklemek amacıyla, on bir seçkin şirketle birlikte Özel Konferans Komitesine katılmaktadır." N. B. Danielian, *AT&T: The Story of Industrial Conquest* (New York: Vanguard, 1939), s. 402; Schacht, *The Making of Telephone Unionism*, s. 6, 71; Green, *Race on the Line*, s. 96.

4. Danielian, *AT&T*, s. 280, 200, 206; Danielian, *AT&T*, s. 200– 222; Schacht, *The Making of Telephone Unionism*, s. 37–38; Schacht, *The Making of Telephone Unionism*, s. 36; Danielian, *AT&T*, s. 280, 200, 206; Danielian, *AT&T*, s. 200– 222; Schacht, *The Making of Telephone Unionism*, s. 37– 38; Schacht, *The Making of Telephone Unionism*, s. 36; Schacht, *The Making of Telephone Unionism*, s. 66; Statement of Charles H. Parsons, General President of the United Telephone Organizations of New York, in 77th Cong., 1st Sess., Senate, Study of the Telegraph Industry, Hearings Before a Subcommittee of the Committee on Interstate Commerce, Part 1, May 19–29, 1941 (Washington, DC: Government Printing Office, 1941), s. 200. Ayrıca bkz. Beirne Oral History, s. 16.

5. Green, *Race on the Line*, s. 183.

6. Mary Heaton Vorse, *Labor's New Millions* (New York: Modern Age Books, 1938), s. 13; Danielian, *AT&T*, s. 402– 403.

7. Schacht, *The Making of Telephone Unionism*, s. 52–53; June McDonald, 1939'da 18 yaşındayken Illinois eyaletinin Waukegan şehrinde Bell operatörü olarak çalışmaya başladı. Daha sonra NFTW'de önde gelen bir sendikacı, CWA'da ise bölge temsilcisi oldu. Şirket sendikasının bir toplantısında işyeri temsilciliğine seçildi. Yıllar sonra, "Tuhaf ama, farkında olmadan gerçek bir sendikaya doğru evriliyorduk" diye aktaracaktı. June McDonald interview by John N. Schach, February 12, 1969, in CWA- University of Iowa Oral History Project, University of Iowa Library Special Collections, s. 5. Şirket sendikacılığından gerçekten bağımsız bir telefon işçileri sendikasına geçiş, tarihsel olarak, CIO'nun çelik endüstrisini örgütleme stratejisiyle paralellik gösteriyordu: CIO, işçi temsil düzenlemesini teşvik etmiş ve sonunda bunları Çelik İşçileri Örgütlenme Komitesi (*Steel Workers Organizing Committee*) adlı kendi örgütlenme çatısı altına dahil etmişti. Michael Goldfield, *The Southern Key: Class, Race, and Radicalism in the 1930s and 1940s* (New York: Oxford University Press, 2020), s. 136, 155–158; Jack Barbash, *Unions and Telephones: The Story of the Communications Workers of America* (New York: Harper and Brothers, 1952), s. 26, 80; Thomas R. Brooks, Communications Workers of America: The Story of a Union (New York: Mason/Charter, 1977), s. 100'de alıntılanmıştır.

8. Brooks, *Communications Workers of America*, s. 85; Beirne Oral History, s. 14; Schacht, *The Making of Telephone Unionism*, s. 59; Green, *Race on the Line*, s. 173; Barbash, *Unions and Telephones*, s. 50; Schacht, *The Making of Telephone Unionism*, s. 58; CWA, "Affiliation: Stewards and Officers Fact Sheet," 2, Box 2, Folder 11, CIO Papers; J. A. Beirne, President, Communications Workers of America, "CIO Affiliation," March 21, 1949, Box 2, Folder 11, CIO Papers.

9. Judith Stepan- Norris ve Maurice Zeitlin, *Left Out: Reds and America's Industrial Unions* (Cambridge: Cambridge University Press, 2003), s. 317– 319, 172– 182, 202– 206; TWNS, "A.F.L.- C.I.O. Independent," *The Telephone Worker* 2(5) (November 1943):13; TWNS, "A.F.L.- C.I.O. Independent," *The Telephone Worker* 2(5) (November 1943): 13; Henry L. Mayer, "The Tormented Telephone Worker Open Season Again," *The Telephone Worker* 2 (6) (December 1943): 10–11.

10. Brooks, *Communications Workers of America*, s. 83; Goldfield'in de gösterdiği üzere, Philip Murray'nin daha önce şirket sendikalarını CIO tarafından örgütlenmeye uygun hedefler olarak açıkça belirlediği göz önünde bulundurulduğunda, bu olumsuz nitelemenin, telefon işgücünün önemli bir bölümünü kadınların oluşturması nedeniyle cinsiyetçi bir boyut taşıdığı düşünülebilir. Goldfield, *Southern Key*, s. 136, 148– 158; Ruth Wiencek interview by John N. Schacht, April 30, 1970, in CWA-University of Iowa Oral History Project, University of Iowa Library Special Collections, s. 4, 17.

11. Bkz. "Jurisdictional Disputes with I.B.E.W. Continue in Ohio," The Telephone Worker 2 (8) (February 1944): 11; "IBEW Still Trying to Grab Telephone Work," The Telephone Worker 2 (8) (February 1944): 14; "More IBEW Raiding Attempts," The Telephone Worker 2 (8) (February 1944): 15. Ayrıca bkz. "President Beirne Addresses San Francisco Radio Audience," The Telephone Worker 5 (7) (January 1945): 4; McDonald interview, s. 10; June McDonald interview, s.11; ACA Lies Again," *The Telephone Worker*, May 1944, s.14.

12. Wiencek interview, s. 13, 1; "Telephone Workers on Trial!," Long Lines Federation Voice 5 (9) (October 1945): 8; "Henry Mayer's Monthly Report," Long Lines Federation Voice 5 (1) (January 1945): 16. "Mayer, 1945'in ilerleyen aylarında gelişmeleri yeniden raporladı." "Mayer's Monthly Report," Long Lines Federation Voice 5 (7) (July 1945), s.16–17; Schacht, The Making of Telephone Unionism, s. 70, 106; Schacht, The Making of Telephone Unionism, s. 136– 142.

13. Durumu kolaylaştıran etkenlerden biri, eski ACA Başkanı Mervyn Rathborne'un liman işçileri sendikası başkanı ve CIO eyalet yöneticisi Harry Bridges ile sahip olduğu bağlantılardı. "Telephone Department Report to the 20th Meeting of the International Executive Board," September 24, 1946, 1, Mss 734, Box 2, Folder 16, American Communications Association Additions, 1934-1966, State Historical Society of Wisconsin (hereafter ACA Records); Joseph P. Selly to Philip Murray, President, Congress of Industrial Organizations, April 18, 1942, Box 1, Folder 13, CIO Papers; Paul Schnur to Allen S. Haywood, Director of Organization, September 24, 1942, Box,1 Folder 13, CIO Papers; Joseph P. Selly to R. J.

Nugent, March 2, 1943; ve Claire Brown to Allan Haywood, March 15, 1943, (her iki kaynak için de bkz.) Box 1, Folder 13, CIO Papers; Schacht, The Making of Telephone Unionism, s. 174, 108, 235, dipnot 31.

14. "High Labor Turnover in Phone Industry," The Telephone Worker, 2 (8) (February 1944), s. 15; Schacht, The Making of Telephone Unionism, s. 104–105. Schacht, dönemin elli beş sektörünü kapsayan bir araştırmasına atıfta bulunarak "telefon sektörünün maaş sıralamasının diğer tüm sektörlere göre daha fazla gerilediğini" belirtir. (s. 104); J. A. Beirne, "A 'Phone Girl's Expenses," The Telephone Worker, 2 (5) (November 1943), s. 7; McDonald interview, s. 5.

15. Barbash, *Unions and Telephones*, s. 41– 42; Schacht, *The Making of Telephone Unionism*, s.110, 136– 140; Pearce Davis ve Henry J. Meyer ed., *Labor Dispute Settlements in the Telephone Industry 1942– 1945* (Washington, DC: Bureau of National Affairs, 1946); McDonald interview, s. 8; Wiencek interview, s. 10.

16. "Report of ACA Local 101 to the I.E.B. (Telephone)," February 7, 1945, Mss 734, Box 2, Folder 14, ACA Records.

17. "Report of Local 103 to 16th Meeting of the I.E.B.," 1945, Mss 734, Box 2, Folder 14, ACA Records; William Burke to Allan S. Haywood, August 12, 1946, Box 1, Folder 13, CIO Papers; Schacht, *The Making of Telephone Unionism*, s. 108; "Telephone Department Report to the 20th Meeting of the International Executive Board."; Schacht, *The Making of Telephone Unionism*, s.159.

18. Roger Keeran, The Communist Party and the Auto Workers Unions (Bloomington, IN: Indiana University Press, 1980), s. 236; Ronald L. Fillipelli ve Mark D. McColloch, Cold War in the Working Class: The Rise and Decline of the United Electrical Workers (Albany, NY: SUNY Press, 1994), s. 86; George Lipsitz, Rainbow at Midnight: Labor and Culture in the 1940s (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1994). Zieger, mevcut çalışma süresinin yüzde 3'ünün kaybolduğunu ileri sürüyor. Robert H. Zieger, The CIO 1933–1955 (Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press, 1995), s. 223; Steven Kalgaard Ashby, "Shattered Dreams: The American Working Class and the Origins of the Cold War, 1945–1949" (Ph.D. diss. University of Chicago, 1993), s. 125–172,167 (alıntı).

19. McDonald interview, s. 7; Henry Mayer to Honorable John Steelman, December 3, 1945, Harry S. Truman Presidential Library and Museum, Independence, Missouri (Hereafter Truman Presidential Library), Official File Box 1929, Folder 407-B; Schacht, *The Making of Telephone Unionism*, s. 147–150; John W. Gibson to J. J. Moran, President, American Union of Telephone Workers, January 19, 1948, Papers of John W. Gibson, Assistant Secretary of Labor, Labor Disputes File Box 22, "Telephone Strike, 1947," Truman Presidential Library.

20. Twentieth Century Fund, "Facts and Issues in the Telephone Dispute," Washington, DC, April 5, 1947, 2, Official File Box 1229, Folder 407-B, Truman Presidential L ibrary ; Schacht, *The Making of Telephone Unionism* , s. 150– 153.

21. Wiencek interview, s. 10; Wiencek interview, s. 25.

22. Schacht, *The Making of Telephone Unionism*, s. 165– 166; Ashby, "Shattered Dreams," s. 242–303.

23. Joseph A. Beirne, *Challenge to Labor: New Roles for American Trade Unions* (Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1969), s. 20, 12, 24, 25, 29–30, 27.

24. Schacht, *The Making of Telephone Unionism*, 162–172. Perakende fiyatlar, Haziran 1946 ile Ağustos 1948 arasında %30 arttı. Christopher Tomlins, *The State and the Unions: Labor Relations, Law, and the Organized Labor Movement in America, 1880–1960* (Cambridge: Cambridge University Press, 1985), s. 255; Brooks, *Communications Workers of America*, s. 119; Schacht, *The Making of Telephone Unionism*, s. 162.

25. Twentieth Century Fund, "Facts and Issues in the Telephone Dispute," Washington, DC, April 5, 1947, 2, Official File Box 1229, Folder 407-B, Truman Presidential Library; McDonald interview, s. 8, 12; Helen W. Berthelot interview by John Schacht, May 6, 1969, s. 12, in

CWA-University of Iowa Oral History Project, University of Iowa Library Special Collections.

26. Schacht, *The Making of Telephone Unionism*, s. 166; Berthelot interview, s. 11, 10; Berthelot interview, s. 12.

27. Alfred P. Sloan, in Nelson Lichtenstein, *State of the Union: A Century of American Labor*, 2nd ed. (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2013), s.107.

28. *93d Congressional Record, Volume 93, Part 3, House of Representatives*, April 16, 1947, s. 3524; *Congressional Record—House*, April 3, 1947, s. 3123; *Congressional Record— House*, April 3, 1947, s. 3124.

29. Archibald Cox, "Seizure in Emergency Disputes," in Irving Bernstein, Harold L. Enarson ve R. W. Fleming, *Emergency Disputes and National Policy* (New York: Harper & Brothers, 1955), s. 227.

30. Labor-Management Relations Act 1947, 29 U.S.C. Sec. Sec. 141–197, Sections 206– 209. William S. White, "Injunction to Bar Phone Halt Asked in Emergency Bill," New York Times, April 1, 1947, s. 1; Harry A. Millis ve Emily Clark Brown, From the Wagner Act to Taft-Hartley: A Study of National Labor Policy and Labor Relations (Chicago: University of Chicago Press, 1950), s. 271–392; Gilbert J. Gall, Pursuing Justice: Lee Pressman, the New Deal, and the CIO (Albany, NY: State University of New York Press, 1999), s. 206–215; Bernstein, Enarson ve Fleming, Emergency Disputes and National Policy; Nelson Lichtenstein, "Taft-Hartley: A Slave Labor Law?," Catholic University Law Review 47 (3) (Spring 1998), s. 779–789; A. H. Raskin, "New Jersey Ready for Phone Seizure," New York Times, April 4, 1947, s. 4; Brooks, Communications Workers of America, s. 120; Arthur Krock, "Virginia Shows Way," New York Times, April 9, 1947, s. 19; Millis ve Brown, From the Wagner Act to Taft-Hartley, s. 331; William S. White, "Enjoining of Great Strikes Favored by Senate Group," New York Times, April 8, 1947, s. 1, 18.

31. Louis Stark, New York Times, April 4, 1947, s. 1; Louis Stark, New York Times, April 5, 1947, s. 1; "Memorandum For: Clark Clifford From: Charles Denny," April 5, 1947, President's Secretary's Files Box 119, Folder "Strikes: Telephone," Truman Presidential Library; Caplan, "Hello, CIO Speaking," *CIO News* 10 (31) (August 4, 1947): 7.

32. Memorandum To: Clark Clifford From: Charles R. Denny, April 10, 1947, Memorandum To: Clark Clifford From: Charles R. Denny, April 21, 1947, and Memo For: Clark Clifford From: Charles Denny, FCC, April 8, 1947 Official File Box 1229 Folder 407-B, Truman Presidential Library; Memo For: Clark Clifford From: Charles Denny, FCC, April 8, 1947, Official File Box 1229, Folder 407-B, Truman Presidential Library; "Flood of Business at Western Union," *New York Times*, April 8, 1947, s. 16.

33. Statement of J. L. Wilcox, vice president employee relations, Western Union Telegraph Co., New York, 82d Cong., 1st Sess., U.S. Senate, Committee on the Judiciary, Subcommittee to Investigate the Administration of the Internal Security Act, *Hearings on "Subversive Infiltration In The Telegraph Industry,"* May 14– June 14, 1951 (Washington, DC: Government Printing Office, 1951), s. 80.

34. "Western Electric Phony Union Exposed by UE Members," *UE News* 7 (2) (January 13, 1945): 12; "UE Trounces Company Union in 2nd Western Electric Plant," *UE News* 7 (29) (July 21, 1945): 12; Schacht, *The Making of Telephone Unionism*, s. 169; United Brotherhood of Telephone Workers, Telegram to Phillip Murray, April 10, 1947, Phillip Murray Papers, #64, CIO Series Unions Subseries CWA, Box 97, Folder 5, CIO Papers.

35. Green, *Race on the Line*, s. 165; Vivian E. Pierson to Harry Truman, April 16, 1947, *Official File* Box 1229, Folder P, *Truman Presidential Library and Museum*, Independence, Missouri. Bu sendikanın başkanı Mary V. Marstellar, Bakan Schwellenbach'ın radyo yayınını aynı şekilde açık ve sert bir dille eleştirdi. Mary V. Marstellar to President Truman, telegram, April 16, 1947, *Official File* Box 1229, Folder M, *Truman Presidential Library*; Charles H. Loeb, *The Future Is Yours: The History of the Future Outlook League 1935–1946* (Cleveland: *Future Outlook League*, 1947), s. 75, 76, 84, 86; Brooks, *Communications Workers of America*, s. 90; Wiencek interview, s. 20.

36. "U.S. Department of Labor Report on the Telephone Strike by Secretary L. B. Schwellenbach on American Broadcasting System 9:30 p.m., April 15, 1947," *Official File*, Box 1229, Folder 407-B, s. 1, 3, 6, 7, 8, *Harry S. Truman Presidential Library*.

37. Schatz, Electrical Workers, s. 170'de alıntılanmıştır; Wilson, Schatz, Electrical Workers, s. 170'de alıntılanmıştır; "Labor-Management Relations in Bell System," CWA News 10 (2) (February 1951): 9; Brooks, Communications Workers of America, s. 137'de alıntılanmıştır; Richter, Başkan Truman'a şöyle yazdı: "Danışmanlarınızdan bazıları bu ülkede yalnızca büyük servete sahip olanların söz sahibi olduğunu düşünüyor olabilir; emeğin 'halk'la bağlantısını göz ardı etmeleri onlar için kolay olabilir." Ashby, "Shattered Dreams," s. 401'de alıntılanmıştır.

38. George Gallup, Director, American Institute of Public Opinion, "The Gallup Poll Public Sympathy With Worker In National Telephone Strike," gazete kupürü, kaynak belirtilmemiş (muhtemelen *Washington Post*), Princeton, New Jersey, April 28, papers of John W. Gibson, Assistant Secretary of Labor, Labor Disputes File Box 22, "Telephone Strike, 1947," Truman Presidential Library.

39. James Boylan, The New Deal Coalition and the Election of 1946 (New York: Garland, 1981); Schacht, The Making of Telephone Unionism, s. 80; Schacht, The Making of Telephone Unionism, s. 170; Lipsitz, Rainbow at Midnight, s. 336–337; Margaret Millar, Beast in View (1955; repr. ed., New York: Syndicate Books, 2018), s. 21. Yine de, 1955'teki meslek istatistikleri, Millar'ın 'solgun' yüz imgesinin telefon operatörlerinin büyük çoğunluğunun beyaz olmasından kaynaklandığını ortaya koyuyor. Green, Race on the Line, s. 183.

40. Telephone Department Report to the 20th Meeting of the International Executive Board."; Telephone Department Report to the 20th Meeting of the International Executive Board."; Schacht, *The Making of Telephone Unionism*, 1, s. 108.

41. Barbash, *Unions and Telephones*, s. 180; "TWOC Failures," *The CWA News* 7 (2) (February 1948): 4; CWA, "Questions and Answers on Affiliation," March 3, 1949, in Box 2 Folder 11, CIO Papers; CIO, "Leaders Hail Affiliation of Communication Workers to CIO," May 9, 1949, 2, Box 1, Folder 17, CIO Papers; Philip Murray to Howard Jones, March 17, 1949, Box 1, Folder 15, CIO Papers.

42. "TWOC Pressure," *The CWA News* 6 (4) (October 1947): 4; Barbash, *Unions and Telephones*, s. 95; "CIO Should Drop TWOC," *The CWA News* 6 (3) (September 1947): 6.

43. Stanley Ruttenberg ve Leslie Fishman, *Economic Data about the Telephone Industry, For Use of Negotiators of the Various Unions Affiliated with the Telephone Workers Organizing Committee, C.I.O.*, April 15, 1948 (Washington, DC: Telephone Workers Organizing Committee, C.I.O., 1948), Section Six, s. 2; National Federation of Telephone Workers, *A Brief Resume of the Telephone Strike which Began April 7, 1947* (Washington, DC, 1947), s. 4, Philip Murray Papers, "Telephone Workers Organizing Committee," The American Catholic History Research Center and University Archives, Catholic University of America.

44. AFL'nin CW'ye yaptığı teklif ve CWA Yönetim Kurulu'nun yanıtı için bkz. Box 2, Folder 11, CIO Papers; International Brotherhood of Electrical Workers, February 11, 1949, s. 2, Box 2, Folder 11, CIO Papers; Ruth Wiencek'in aktardığına göre, "tanışıp birlikte çalıştığı CWA yanlısı telefon işçileri, ellili yaşlarında, IBEW üyesi, 1925'teki o ağır yenilgiyle sonuçlanan greve katılmış kadınlardı." Wiencek interview with John N. Schacht, s. 23.

45. Schacht, *The Making of Telephone Unionism*, s. 174– 175; Wiencek interview, s. 12; Interview with Joseph Selly by John N. Schacht, 1972, in Schacht, *The Making of Telephone Unionism*, s. 234, dipnot 29.

46. CIO, "Leaders Hail Affiliation of Communication Workers to CIO," May 9, 1949, s. 2, Box 1, Folder 17, CIO Papers.

47. Ronald L. Filipelli ve Mark D. McColloch, *Cold War in the Working Class: The Rise and Decline of the United Electrical Workers* (Albany, NY: SUNY Press, 1994); Steve Fraser, *Labor Will Rule: Sidney Hillman and the Rise of American Labor* (Ithaca, NY: Cornell University Press, 1993), s.

517; Lichtenstein, "Taft-Hartley," s. 771; Ashby, "Shattered Dreams," s. 5.

48. Ashby, "Shattered Dreams," s. 409– 458. Savaş sonrası Almanya'daki yaşamı çarpıcı bir şekilde aktaran çalışma için bkz. Harald Jahner, Aftermath: Life in the Fallout of the Third Reich 1945–1955 (London: W. H. Allen, 2021).

49. Gall, Pursuing Justice, s. 192–211, özellikle s. 198; Keeran, The Communist Party and the Auto Workers, s. 256, 258, 262; Landon R. Y. Storrs, The Second Red Scare and the Unmaking of the New Deal Left (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2013); Carey uzun yıllar FBI ile işbirliği yaptı. Sigmund Diamond, "Labor History vs. Labor Historiography: The FBI, James B. Carey, and the Association of Catholic Trade Unionists," in Religion Ideology and Nationalism in Europe and America: Essays Presented in Honor of Yehoshua Arieli (Jerusalem: The Historical Society of Israel and the Zalman Shazar Center for Jewish History, 1986), s. 299–328; Zieger, The CIO, s. 257–277; Çoğunlukla Ashby'nin *Shattered Dreams* adlı eserinden yararlandım.

50. Steve Rosswurm, "The Catholic Church and the Left-Led Unions: Labor Priests, Labor Schools, and the ACTU," in Steve Rosswurm ed., The CIO's Left-led Unions (New Brunswick: Rutgers University Press, 1992), s. 119–137; Douglas P. Seaton, Catholics and Radicals: The Association of Catholic Trade Unionists and the American Labor Movement, from Depression to Cold War (Lewisburg: Bucknell University Press, 1981), s. 173, 61; James B. Coogan, President, New York Local, National Association of Telephone Equipment Workers, to J. A. Beirne, January 13, 1948; ve J. A. Beirne, to James B. Coogan, January 14, 1948, (her iki kaynak için de bkz.) WAG 124, CWA Papers, Box 69, Folder 13, Tamiment Library, Robert F. Wagner Labor Archives, New York University.

51. Ellen W. Schrecker, "McCarthyism and the Labor Movement: The Role of the State," in Rosswurm, The CIO's Left-led Unions s. 139; Andrew E. Kersten, Labor's Home Front: The American Federation of Labor during World War II (New York: New York University Press, 2006), s. 42; Tomlins, The State and the Unions; Filipelli ve McColloch, Cold War in the Working Class, s. 105. Taft-Hartley yasasına giden uzun süreç için bkz., ayrıca James C. Foster, The Union Politic: *The CIO Political Action Committee* (Columbia, MO: University of Missouri Press, 1975), s. 1–107; Millis ve Brown, *From the Wagner Act to Taft- Hartley*, s. 271– 392; Zieger, *The CIO*, s. 241– 252; Açıklama için bkz. Lichtenstein, "Taft-Hartley"; Statements of Walter John Jacobsen, James P. Ryan, and Louis Wallis in 82d Cong., 2d Sess., Senate, Subversive Infiltration in the Telegraph Industry, Supplemental Hearing before the Subcommittee to Investigate the Administration of the Internal Security Act and Other Internal Security Laws of the Committee on the Judiciary, January 22, 1952 (Washington, DC: Government Printing Office, 1952), s. 273–289, 293; Ashby, "Shattered Dreams," s. 326, 327, 335; Michael Denning, The Cultural Front: The Laboring of American Culture in the Twentieth Century (Londra: Verso, 1996).

52. Labor Management Relations Act, 29 U.S.C. Sec. Sec. 141–197 [Title 29, Chapter 7, United States Code] Section 1B; Gary Gerstle, *Liberty and Coercion: The Paradox of American Government from the Founding to the Present* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2015), s. 243; Tomlins, *The State and the Unions*, s. 280; Howell John Harris, *The Right to Manage: Industrial Relations Policies of American Business in the 1940s* (Madison, WI: University of Wisconsin Press, 1982), s. 127; Lichtenstein, "Taft- Hartley," s. 765, 763.

53. Zieger, *The CIO*, s. 261– 266.

54. Letter from Paul E Griffith, President NFTW, May 22, 1942, and handwritten note from "M. W.," (her iki kaynak için bkz.) OF 168, Folder *Telephones 1941–1942*, Franklin D. Roosevelt Presidential Library and Museum, Hyde Park, New York (hereafter Roosevelt Presidential Library); Lawrence Kammet, "ACA Parley Backs Steel Demands, Urges Fourth Term," *CIO News* 7 (15) (April 10, 1944): s. 2; President's Personal File 8687-8753 PPF 8701, "American Communications Association, C.I.O." 1944'ün sonlarına doğru, bağımsız bir örgüt olarak görünür hale gelen NFTW, Denver'da toplandığında FDR tarafından daha sıcak karşılandı. President Franklin D. Roosevelt to Joseph A. Beirne, June 7, 1944, President's Personal File 8754-8828, Folder "National Federation of Telephone Workers," Roosevelt Presidential Library; *CWA News*, Convention 7 (7) (July 1947): kapak sayfası.

55. "The CIO Should Clean House," The Telephone Worker 4 (3) (September 1945): 11; "Who's Who in the CIO," The Telephone Worker 4 (5) (November 1945): 3; "A Communist TWOC?," The CWA News 4 (2) (February 1948): 4. Ayrıca bkz. CWA, "Questions and Answers on Affiliation," March 3, 1949, Box 2, Folder 11, CIO Papers.

56. Zieger, *The CIO*, s. 97– 102; "TWOC, a Step-Child," *The CWA News* 6 (6) (December 1947): 4.

57. Schacht, The Making of Telephone Unionism, s. 175; Barbash, Unions and Telephones, s. 89; Joseph P. Selly to Allan S. Haywood, September 2, 1947, Box 1, Folder 14, CIO Papers.

58. Agreement regarding Telephone Workers Organizations in California, now Local Unions of the American Communications Association, between Allan S. Haywood, Chairman, Telephone Workers Organizing Committee, C.I.O., and Joseph P. Selly, President, American Communications Association," January 8, 1948, Box 1, Folder 14, CIO Papers.

59. Wiencek interview, s. 12; "To: All I.E.B. Members; From: Joseph P. Selly, President; Subject: Telephone Jurisdiction," January 20, 1948, Box 1, Folder 14, CIO Papers; Philip Murray to Joseph Selly, January 8, 1948, Box 1, Folder 14, CIO Papers; "To: All I.E.B. Members; From: Joseph P. Selly, President; Subject: Telephone Jurisdiction," January 20, 1948, Box 1, Folder 14, CIO Papers.

60. W. R. Steinberg to R. J. Thomas, April 6, 1949, 3, Box 1, Folder 16, CIO Papers; "To All CIO Union Members," March 2, 1949; Philip D. Boothroyd to Philip Murray, March 5, 1949; Frank A. Lenahan to Phillip [sic] Murray, March 7 ,1949; Joseph P. Selly to R. J. Thomas, March 23, 1949, all Box 1, Folder 15, CIO Papers; R. J. Thomas to Joseph P. Selly, October 6, 1949, Box 2, Folder 13, CIO Papers.

61. Joseph P. Selly to Philip Murray, April 12, 1949, 1, Box 1, Folder 16, CIO Papers. Goldberg hakkında bkz. David L. Stebenne, *Arthur J. Goldberg: New Deal Liberal* (New York: Oxford University Press, 1996).

62. Selly to Murray, April 12, 1949, 2, Box 1, Folder 16, CIO Papers.

63. R. J. Thomas to William Steinberg, April 21, 1949, Box 1, Folder 16, CIO Papers. CIO'nun, en güçlü sendikalarından bazıları—özellikle UAW—tarafından UE'ye yönelik düzenlenen örgütsel müdahaleler karşısında sessiz kalmasıyla benzer bir durum gözlemlenebilir. Filipelli ve McCulloch, *Cold War in the Working Class*, s. 118–121; Morton Bahr, *From the Telegraph to the Internet* (Washington, DC: National Press Books, 1998), s. 42–43, 46.

64. CWA Northwestern Division #45, "Division Board Bulletin—Volume 2—Number 6," March 8, 1949, s. 3, Box 2, Folder 11, CIO Papers; CWA Northwestern Division #45, "Division Board Bulletin—Volume 2—Number 3," March 3, 1949, ve CWA, "Questions and Answers on Affiliation," March 3, 1949, s. 6, (her iki kaynak için de bkz.) Box 2, Folder 11, CIO Papers; J. A. Beirne, President, CWA, to D. W. Tracy, International President, IBEW, February 23, 1949, s. 3, Box 2, Folder 11, CIO Papers; Brooks, *Communications Workers of America*, s. 140.

65. Allan S. Haywood to Edward V. Piel, February 4, 1949; Philip Murray to Joseph A. Beirne, February 6, 1949; ve Allan S. Haywood to Joseph Beirne, February 14, 1949, Box 1, Folder 15, CIO Papers; "Report and Recommendations of the Joint Committee for Uniting CWA-CIO and TWOC-CIO," Box 10, Folder 21, CIO Papers; Joseph A. Beirne Oral History, s. 38; Brooks, *Communications Workers of America*, s. 159–162.

66. "Leaders Hail Affiliation of Communication Workers to CIO," May 9, 1949, Box 1, Folder 17, CIO Papers; Philip Murray to C. W. Werkau, July 8, 1949, Box 2, Folder 13, CIO Papers; "Big CWA Drive Launched," *CWA Beacon* 1 (1) (August 12, 1949): s. 1.

67. In W. A. Bastian, "The Story of the CWA Third Annual Convention," June 1949, s. 3, Box 2, Folder 12, CIO Papers.

68. Zieger, The CIO, 1933–1955, s. 277–293; "Resolution Expelling the American Communications Association," Box 1, Folder 17, CIO Papers.

69. Alessandro Brogi, "The AFL and CIO between 'Crusade' and Pluralism in Italy, 1944–1963,"

in Robert Anthony Waters, Jr., ve Geert Van Goethem ed., *American Labor's Global Ambassadors: The International History of the AFL-CIO during the Cold War* (New York: Palgrave-Macmillan, 2013), s. 66; C.W. Werkau, bkz. Brooks, *Communications Workers of America*, s. 149'da alıntılanmıştır; "Can We Afford the Status Quo?," *The Telephone Worker* 3 (10) (April 1945): s.y.; "A Program Needed," *CWA News* 7 (March 3, 1948), s. 4; "Greed for Profits," *CWA News* 7 (December 12, 1948): 4; "Beirne Asks Congress to Pass Equal-pay Legislation to End Exploitation of Women Workers," *CWA News* 7 (March 3, 1948): 3; "CWA Calls for Progressive Democratic Platform; Party Gives Approval to Program," *CWA News* 7 (August 8, 1948): 1 (alıntı); "Beirne Raps AT&T for 'Excessive' Phone Rates," *CWA News* 8 (January 1, 1949): 7. Bu reform programı, CWA'nın 1949 yılındaki Kongresine taşındı. W. A. Bastian, "The Story of the CWA Third Annual Convention," June 1949, s. 12–13, Box 2, Folder 12, CIO Papers; Green, Race on the Line, s. 207, 324 dipnot 66.

7. BÖLÜM

1. Sinclair Lewis, *Babbit* (Harmondsworth: Penguin, 1961); Robert S. Lynd ve Helen Merrell Lynd, *Middletown: A Study in Modern American Culture* (New York: Harcourt, Brace & World, 1929); Robert S. Lynd, with the assistance of Alice C. Hanson, "The People as Consumers," Report of the President's Research Committee on Social Trends, Recent Social Trends in the United States (New York: McGraw-Hill, 1933), s. 857–911.

2. Roy Rosenzweig, *Eight Hours for What We Will: Workers and Leisure in an Industrial City* (New York: Cambridge University Press, 1983); David R. Roediger ve Philip S. Foner, *Our Own Time: A History of Labor and the Working Day* (New York: Verso, 1989); Stuart Ewen, *Captains of Consciousness* (New York: McGraw- Hill, 1976); William Leach, *Land of Desire: Merchants, Power, and the Rise of a New American Culture* (New York: Vintage, 1994); Lizabeth Cohen, *A Consumers' Republic: The Politics of Mass Consumption in Postwar America* (New York: Vintage, 2003); Thomas A. Stapleford, "Defining a 'Living Wage' in America: Transformations in Union Wage Theories, 1870– 1930," *Labor History* 49 (1) (February 2008): 1– 22; Stephen Meyer, III, *The Five Dollar Day: Labor Management and Social Control in the Ford Motor Company, 1908– 1921* (Albany, New York: SUNY Press, 1981); Lawrence B. Glickman, *A Living Wage: American Workers and the Making of Consumer Society* (Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press, 1997); 1920'lere gelindiğinde, işçi sınıfı tüketim alışkanlıklarında büyük ölçüde dikkatliydi ve harcamaları toplumsal bir nitelik taşıyordu. Eğlence, sinema, ev işlerine yönelik hizmetler ve araçlara harcanan miktarlar nispeten düşüktü. Kitle kültürünün teknolojileri—radyo, gramofon, sinema, otomobil—işçi sınıfı göçmenlerin maddi kültüründe giderek yaygınlaşsa da, bunlar aile, kilise, etnisite ve hatta sendika gibi birbirine geçmiş sosyal ağların içine gömülmüştü. Steven Fraser, *Labor Will Rule: Sidney Hillman and the Rise of American Labor* (Ithaca, NY: Cornell University Press, 1991), s. 226; ayrıca bkz. Elizabeth Ewen, *Immigrant Women in the Land of Dollars: Life and Culture on the Lower East Side* (New York: Monthly Review, 1985); Kathy Peiss, *Cheap Amusements: Working Women and Leisure in Turn-of-the- century New York* (Philadelphia: Temple University Press, 1986); David Nasaw, *Going Out: The Rise and Fall of Public Amusements* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1999); Ewen, *Immigrant Women in the Land of Dollars*; Richard Ohmann, *Selling Culture: Magazines, Markets and Class at the Turn of the Century* (New York: Verso, 1996). Bu geçiş, dönemsel kooperatifler ve diğer kar amacı gütmeyen kolektif tüketim biçimlerini kapsıyordu. Dana Frank, *Purchasing Power: Consumer Organizing, Gender, and the Seattle Labor Movement, 1919– 1929* (Cambridge: Cambridge University Press, 1994); James Gilbert, *A Cycle of Outrage: America's Reaction to the Juvenile Delinquent in the 1950s* (New York: Oxford University Press, 1988); Michael Denning, *The Cultural Front: The Laboring of American Culture in the Twentieth Century* (New York: Verso, 1996).

3. Rosanne Currarino, *The Labor Question in America: Economic Democracy in the Gilded Age* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 2011), s. 86–1 13, özellikle bkz. s. 95.

4. Edward A. Filene, *The Way Out: A Forecast of Coming Changes in American Business and Industry* (New York: Doubleday, Page & Company, 1925), s. 71– 72, 96, 176; Irving Bernstein, *The Lean Years: A History of the American Worker 1920– 1933* (Chicago: Haymarket Books, 2010), s. 250; Mark Hendrickson, A*merican Labor and Economic Citizenship: New Capitalism*

from World War I to the Great Depression (Cambridge: Cambridge University Press, 2013).

5. Bernstein, *The Lean Years*, s. 179– 180; Hendrickson, *American Labor and Economic Citizenship*, s. 35–77, 299; Stapleford, "Defining a 'Living Wage' in America," s. 11; Robert H. Zieger, *The CIO, 1935– 1955* (Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press, 1995), s. 15'de alıntılanmıştır; ayrıca bkz. Fraser, *Labor Will Rule*: 208, 215; Stapleford, "Defining a 'living wage": 11– 14; Hendrickson, *American Labor and Economic Citizenship*, s. 14, 124–139, 301.

6. Steve Fraser, "The New Deal in the American Political Imagination," *Jacobin* (July 2019): 3, 4, https:// jaco bin.com/ 2019/ 06/ new- deal- great- dep ress ion.

7. Christopher L. Tomlins, *The State and the Unions* (Cambridge: Cambridge University Press, 1985), s. 195, 99 (alıntı); Bernstein, *The Lean Years*, s. 476; Lawrence B. Glickman, *A Living Wage: American Workers and the Making of Consumer Society* (Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press, 1997), s. 132; Robert F. Wagner, "Address at the Institute of Social Order," May 7, 1947, Tomlins, *State and the Unions*, s. 282'de alıntılanmıştır. Ayrıca bkz. Meg Jacobs, *Pocketbook Politics: Economic Citizenship in Twentieth-Century America* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2007); *Communications Workers of America Northwestern Division No. 45, Division Board Bulletin 2 (6) (March 8, 1949): s. 3, Box 2, Folder 11, Papers of the Congress of Industrial Organizations, The Catholic University of America Research Center, Washington, D.C. (hereafter CIO Papers).*

8. Ellis Hawley, The New Deal and the Problem of Monopoly: A Study in Economic Ambivalence, rev. ed. (New York: Fordham University Press, 1995); David Harvey, The Condition of Postmodernity (Oxford: Basil Blackwell, 1989), s. 125–126, 128 (alıntı).

9. Stanley Vittoz, *New Deal Labor Policy and the American Industrial Economy* (Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press, 1987), s. 81; 1931'de, yaygın ve süregelen işsizlik nedeniyle ortaya çıkan "taban baskısına" yanıt olarak, Amerikan Emek Federasyonu liderleri kendi önceki gönüllülük anlayışlarından vazgeçerek, federal destekli işsizlik sigortasının uygulanmasını talep ettiler. Bernstein, *The Lean Years*, s. 351, 353; Filene, *The Way Out*, s. 95, 99.

10. Denning, *The Cultural Front*, s. 6–8, 21–38.

11. Caroline F. Ware ve Gardiner C. Means, *The Modern Economy in Action* (New York: Harcourt, Brace and Company, 1936), s. 75–78, 181–195; 76th Cong., 3rd Session, Pursuant to Public Resolution No. 113, *Hearings before the Temporary National Economic Committee, Investigation of Concentration of Economic Power, Part 30: Technology and Concentration of Economic Power*, April 1940, testimony of Caroline F. Ware (Washington, DC: Government Printing Office, 1940), s. 17204–17219; Currarino, *Labor Question*, s. 4–5, 87, 112–113, 148; Jacobs, *Pocketbook Politics*, s. 174. Ware hakkında bkz. Eleanor Capper, "Caroline Ware and the Office of Price Administration: A Case Study of Consumer Politics during the Second World War," in Daniel Scroop, ed., *Consuming Visions: New Essays on the Politics of Consumption in Modern America* (Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, 2007), s. 43–69; Anne Firor Scott, Pauli Murray, ve Caroline Ware, ed., *Forty Years of Letters in Black & White* (Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press, 2006); Elizabeth Borgwardt, *A New Deal for the World: America's Vision for Human Rights* (Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press, 2005), s. 27, 45, 52, 136, 137–138, 153–154; Samuel Moyn, *Not Enough: Human Rights in an Unequal World* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2018), s. 68–88.

12. William J. Novak, "The Public Utility Idea and the Origins of Modern Business Regulation," in Naomi R. Lamoreaux ve William J. Novak ed., *Corporations and American Democracy* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2017), s. 144. Kamu hizmetleri, ekonomistlerin "bir bireyin tüketiminin diğerlerinin tüketimini azaltmadığı" mallar olarak tanımladığı kamu mallarıyla paralellik gösterir. Paul A. Samuelson, "The Pure Theory of Public Expenditure," *The Review of Economics and Statistics* 36 (4) (November 1954): s. 387; Victor Pickard, *America's Battle for Media Democracy* (Cambridge: Cambridge University Press, 2014), s. 152–189.

13. David E. Kyvig, *Daily Life in the United States, 1920– 1940* (Chicago: Ivan R. Dee, 2004), s. 57, 68; U.S. Census Bureau, Historical Census of Housing, Plumbing Facilities, https:// www.cen sus.gov/ data/ tab les/ time- ser ies/ dec/ coh- plumb ing.html.

14. 10 FCC 148. Federal Communications Commission, Merger of Western Union Telegraph Company and Postal Telegraph Company, September 27, 1943; ayrıca bkz. John A. Salmond, The Conscience of a Lawyer: Clifford J. Durr and American Civil Liberties, 1899–1975 (Tuscaloosa, AL: University of Alabama Press, 1990), s. 76–77; Hyman Howard Goldin, "The Domestic Telegraph Industry and the Public Interest: A Study in Public Utility Regulation" (Ph.D. diss., Harvard University, December 1950), s. 262; Gregory J. Downey, Telegraph Messenger Boys: Labor, Technology, and Geography, 1850–1950 (New York: Routledge, 2002), s. 131; 77th Cong., 1st Sess. U.S. Senate, Study of the Telegraph Industry, report of the Committee on Interstate Commerce, Downey, Telegraph Messenger Boys, s. 131'de alıntılanmıştır. Washington: Government Printing Office, 1941, s. 23. "Consolidations and Mergers of Telegraph Operations," 77th Cong, 2s Sess., Hearings on S. 2598, July 21–23 1942, 128–129, Statement of W. L. Allen, International President, Commercial Telegraphers Union, bkz. Western Union President A. N. Williams; Goldin, "Governmental Policy," s. 184, dipnot 1.

15. H. H. Goldin, "Governmental Policy and the Domestic Telegraph Industry," *The Journal of Economic History* 7 (1) (May 1947): 116; Goldin, "Governmental Policy," s. 67– 68; Goldin, "Governmental Policy," s. 67– 68; Goldin, "Governmental Policy," s. 68; Goldin, "Governmental Policy," s. 68.

16. T. A. Wise, "Western Union, by Grace of FCC and A.T.&T.," *Fortune*, March 1959, s. 114– 116, 217– 218, 222; Goldin, "Governmental Policy," s. 257, 248, 254; David S. Rotenstein, "Towers for Telegrams: The Western Union Telegraph Company and the Emergence of Microwave Telecommunications Infrastructure," *Industrial Archeology* 32 (2) (2006): 5–22; Wise, "Western Union, by Grace of FCC and A.T.&T.," s.114– 116, 217–218, 222.

17. Goldin, "Governmental Policy," s. 239; Goldin, "Governmental Policy," s. 242; Vidkunn Ulrikkson, *The Telegraphers Their Craft and Their Unions* (Washington, DC: Public Affairs Press, 1953), s. 191.

18. Wise, "Western Union," s. 115; Kevin Boyle, *The Shattering: America in the 1960s* (New York: W. W. Norton, 2021), s. 322; Shelly Freierman, "Telegram Falls Silent Stop Era Ends Stop," *New York Times*, February 6, 2006, s. C7

19. Sterling Denhard Spero, *The Labor Movement in a Government Industry* (New York: George H. Doran Company, 1924), s. viii; Wayne Fuller, *The American Mail: Enlarger of the Common Life* (Chicago: 1972).

20. Clyde Kelly, *United States Postal Policy* (New York: D. Appleton, 1931), s. 136; Karl Baarslag, *History of the National Federation of Post Office Clerks* (Washington, DC: National Federation of Post Office Clerks, 1945), s. 175, 57; Goldin, "Governmental Policy," s. 70.

21. "1923–1929 yılları, Beyaz Saray'da oturan, pinti ve soğuk Vermontlu'ya karşı verilen uzun ve acı bir mücadele oldu." Baarslag, *History of the National Federation of Post Office Clerks*, s. 148. "Post Office Here Will Be Model for Whole U.S.," *Chicago Daily Tribune*, August 16, 1927, s. 3; "Biggest Post Office to Be Built in Chicago," *Popular Science* 5 (119) (August 1931): 29; Christopher W. Shaw, *First Class: The U.S. Postal Service, Democracy, and the Corporate Threat* (San Francisco: City Lights, 2021), s. 77– 78; Marlene Park ve Gerald E. Markowitz, *Democratic Vistas: Post Offices and Public Art in the New Deal* (Philadelphia: Temple University Press, 1984); James A. Farley, *Behind the Ballots: The Personal History of a Politician* (New York: Harcourt, Brace, 1938), s. 253. Farley için bkz. Daniel Scroop, *Mr. Democrat: Jim Farley, The New Deal, and the Making of Modern American Politics* (Ann Arbor: University of Michigan Press, 2006); Farley, *Behind the Ballots*, s. 253– 254; Ralph Nader, "Preface," in Kathleen Conkey, *The Postal Precipice: Can The U.S. Postal Service Be Saved?* (Washington, DC: Center for Study of Responsive Law, 1983), s. ix.

22. Richard Wright, *Lawd Today!* (Boston: Northeastern University Press, 1993). "Wright'ın yanı sıra, yirminci yüzyılın ilk kırk yılında başka siyahi radikaller de posta teşkilatında çalıştı;

özellikle Hubert Harrison 1907'de burada çalışmaya başlamıştı. Bir biyografi yazarı Harrison'ın posta teşkilatı deneyimini göz önünde bulundurarak "baskıcı çalışma koşulları, onun daha derin bir sınıf bilinci geliştirmesini hızlandırdı" diyor. Jeffrey B. Perry, *Hubert Harrison: The Voice of Harlem Radicalism, 1883– 1918* (New York: Columbia University Press, 2011), s. 83. Siyahi Komünist Parti lideri Harry Haywood da Chicago Postanesi'nde çalıştı; bir kaynağa göre "burada, Amerikan toplumundaki ırkçılığı sorgulayan diğer siyahi gençlerle tanıştı." Randi Storch, *Red Chicago: American Communism at Its Grassroots, 1928– 1935* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 2008), s. 50; Scroop, *Mr. Democrat*, s. 116. "Ancak Roosevelt, federal çalışanların toplu pazarlık hakkını reddetti ve bunu, 'akıl almaz ve kabul edilemez' olarak nitelendirdiği grevlerle ilişkilendirdi. Joseph A. McCartin, *Collision: Course: Ronald Reagan, the Air Traffic Controllers, and the Strike that Changed America* (New York: Oxford University Press, 2011), s. 31.

23. Kelly, *United States Postal Policy*, s. 88– 89.

24. Vern Baxter, "The Reorganization of the Post Office in Historical Perspective," *Insurgent Sociologist* 8 (4) (Winter 1979): 20.

25. U.S. Census Bureau, U.S. Statistical Abstract 1957, No. 631, Post Office Employees, By Type: 1930 to 1956, 510; U.S. Census Bureau, U.S. Statistical Abstract 1964, No. 698, Post Office Employees, By Type: 1950 to 1963, 512; U.S. Census Bureau, U.S. Statistical Abstract 1972, No. 789, Post Office Employees, By Type: 1950 to 1971, 490; "U.S. Post Office: Bedeviled by Deficits . . . Snail-Mail Service and Inexperienced Help," Newsweek, April 7, 1952, s. 39; U.S. Census Bureau, U.S. Statistical Abstract 1957, No. 631, Post Office Employees, By Type: 1930 to 1956, 510; U.S. Census Bureau, U.S. Statistical Abstract 1964, No. 698, Post Office Employees, By Type: 1950 to 1963, 512; U.S. Census Bureau, U.S. Statistical Abstract 1972, No. 789, Post Office Employees, By Type: 1950 to 1971, 490.

26. Baxter, "Reorganization of the Post Office," s. 21. Ayrıca bkz., Vern K. Baxter, *Labor and Politics in the U.S. Postal Service* (New York: Plenum Press, 1994), s. 55–78; John T. Tierney, *The U.S. Postal Service: Status and Prospects of a Public Enterprise* (Dover, MA: Auburn House Publishing, 1988), s. 15. İkinci Dünya Savaşından sonraki ilk yıllarda, posta sendikaları, Meclis'te maaş artışı yasalarını bloke etme girişimlerini engellemek için 'discharge petition' (tasarıyı Meclis gündemine taşıma önergesi) olarak bilinen gizli bir stratejiyi etkili bir biçimde kullanmayı başardılar. Wilson R. Hart, *Collective Bargaining in the Federal Civil Service* (New York: Harper & Brothers, 1961), s. 250; Arthur D. Little, Inc., "The U.S. Post Office and Organizational Options for Its Improvement," Report of the General Contractor to the President's Commission on Postal Organization (Kappel Commission), Annex Contractors' Reports vol.1, June 1968, s. 10, 17, in Nicole Woolsey Biggart, "The Creative-Destructive Process of Organizational Change: The Case of the Post Office," *Administrative Science Quarterly* 22 (3)(September 1977): s. 412; House of Representatives, 94th Cong., 2d Sess., Committee on Post Office and Civil Service, *Report of the President's Commission on Postal Organization—Entitled "Toward Postal Excellence"* (1968) (Washington, DC: Government Printing Office, 1976), s. 156.

27. Maurice H. Stans, "Financial Reorganization in the U.S. Post Office," *Journal of Accountancy*, June 1957, s. 55, 54; Charles B. Coates ve Robert LL McCormick, "An Analytical View of Post Office Business or Public Service," *Nation's Business* 42 (1) (January 1954): 46.

28. New York Times, March 8, 1949, s. 37; "Truman Signs Bill Lifting Mail Rates $117,000,000 Yearly," New York Times, October 31, 1951, s. 1, 20; Lawrence F. O'Brien Interview 15 with Michael L. Gillette, November 20, 1986, 9, LBJ Presidential Library, Austin, Texas.

29. "Loss by Post Office on Papers Denied," *New York Times*, March 21, 1951, s. 39; Magazine Publishers Association, Inc., "Postal Policy and Rates— A Statement of Position by the Magazine Publishers Association, Inc." (New York: MPA, Inc., 1956), s. 2; Magazine Publishers Association, Inc., "Postal Policy and Rates," s. 10, 8– 9, 12; Magazine Publishers Association, Inc., "Postal Policy and Rates," s. 11; Magazine Publishers Association, Inc., "Postal Policy and Rates," s. 15.

30. Peter Bart, "Advertising: Name-dropping Is Profitable," New York Times, September 10,

1961, s. F12; "Watch Those Mail-order Catalogs," Kiplinger Magazine: The Changing Times 3(4) (April 1949): 32–34; Laurence A. Armour, "The Printed Word," Barron's National Business and Financial Weekly 28 (November 1960): 3.

31. Magazine Publishers Association, Inc., "Postal Policy and Rates," s. 4.

32. 1949'da yılında raporunu sunan İlk Hoover Komisyonu—Hükümetin Yürütme Organının Örgütlenmesi Komisyonu—o dönemde, yönetimde daha fazla esneklik ve işletme tarzı bütçeleme yönünde bir hareketi başlattığının işaretini verdi. "Summary of Reports of the Hoover Commission," *Public Administration Review* 9 (2) (Spring 1949): 84. Ancak ilk Hoover Komisyonu, bazı posta ücretlerinin sabitlenmesi gerektiğini kabul ediyordu; bunun amacı öncelikle gelir elde etmek değil, bilgi yayılımında kamu politikası unsuru olarak rol oynamaktı; "Post Office Methods Hit," *New York Times*, January 22, 1950, s. 50; William R. Divine, "The Second Hoover Commission Reports: An Analysis," Public Administration Review 15 (4) (Autumn 1955), s. 264'de alıntılanmıştır; Stans, "Financial Reorganization," s. 53; Coates ve McCormick, "An Analytical View," s. 46– 47; David L. Babson & Co., Inc., "Post Office vs. Ma Bell," *Barron's National Business and Financial Weekly* 54 (14) (April 8, 1974): 7; Joseph A. Loftus, "Postal Chief Hits at Carrier Group," *New York Times*, May 13, 1950, s. 18; W. H. Lawrence, "One Mail Delivery a Day in Homes Set in Postal Economy," *New York Times*, April 19, 1950, s. 1, 24; "Postcards to Cost 2 Cents after 12:01 A.M. January 1," *New York Times*, December 30, 1951, s. 17. Kartpostalların fiyatının iki katına çıkarılması için önerge sunan Hoover Komisyonu 1947 yılında gönderilen 3,3 milyar kartpostalın yaklaşık %85'inin ticari amaçla gönderildiğini belirlemişti. A. Freeman Holmer, "To the Editor," *New York Times*, March 17, 1949, s. 24. Bu arada, posta taşıma ücretlerinde demiryollarına %32 oranında artış tanınmıştı. "Railroads Receive 32% Mail Pay Rise," *New York Times*, November 17, 1951, s. 6; Leonard Sloane, "Companies Glad to Pay for Own Postal Service," *New York Times*, July 21, 1968, s. F18.

33. Stanley E. Cohen, "What Ails the Post Office?" Nation, November 30, 1963, s. 365. Çalışma koşulları için bkz. "U.S. Post Office: Bedeviled by Deficits … Snail-Mail Service and Inexperienced Help," Newsweek, April 7, 1952, s. 39.

34. U.S. Census Bureau, U.S. Statistical Abstract 1964, Tablo 694, "Pieces of Mail Received Per Capita: 1945 to 1963," 510; Ücretler 1933–1958 yılları arasında çeyrek yüzyıl boyunca sabit kaldı. Christopher H. Lovelock ve Charles W. Weinberg, "The Role of Marketing in Improving Postal Service Effectiveness," in Joel L. Fleishman ed., The Future of the Postal Service (New York: Praeger, 1983), s. 140–141; Shaw, First Class, s. 52.

35. Goldin, "Governmental Policy," s. 258; U.S. Census Bureau, Historical Census of Housing, Historical Census of Housing, Telephones, https:// www.cen sus.gov/ data/ tab les/ time- ser ies/ dec/ coh- phone.html.

36. Ronald C. Tobey, *Technology as Freedom: The New Deal and the Electrical Modernization of the American Home* (Berkeley: University of California Press, 1996); Eric Foner, *The Story of American Freedom* (New York: W.W. Norton, 1998), s. 210.

37. Michael A. Bernstein, "Why the Great Depression Was Great: Toward a New Understanding of the Interwar Economic Crisis in the United States," in Steve Fraser ve Gary Gerstle ed., *The Rise and Fall of the New Deal Order 1930–1980* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1989), s. 12–54; Michael A. Bernstein, *The Great Depression: Delayed Recovery and Economic Change in America, 1929–1939* (Cambridge: Cambridge University Press, 1987).

38. Thomas K. McCraw, *TVA and the Power Fight 1933–1939* (Philadelphia: J. B. Lippincott, 1971), s. 74.

39. Tobey, *Technology as Freedom*, s. 165, 91 (Tablo 3.6); 93d Cong., 1st Sess., House Document 93-78; U.S. Department of Commerce, Bureau of the Census, Historical Statistics of the United States, Part Two: Series R1-12, s. 783; Richard R. John, Network Nation: Inventing American Telecommunications (Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press, 2010), s. 293–301.

40. Honorable Clyde M. Reed, Chairman PUC of Kansas, "The Viewpoint and Interest of the

Public," in NARUC, Proceedings of Thirty-fourth Annual Convention Held at Detroit, Michigan, November 14–17, 1922 (New York: State Law Reporting Co., 1923), s. 150; Claude S. Fischer, America Calling: A Social History of the Telephone to 1940 (Berkeley, CA: University of California Press, 1992), s. 107–108, 115, 117, 112–113, s. 149'da alıntılanmıştır.

41. Louisiana Public Service Commission v. Southern Bell Telephone Co., 8 P.U.R. (NS 1, 25) LA 1935; AT&T, Report of a Toll Market Study Conducted in Peoria, Illinois (New York: AT&T, 1930), s. 107.

42. Norman Perelman, What Price Telephones? (New York: League for Industrial Democracy, 1941), s. 36; A Report of the Telephone Toll Rate Subcommittee of National Association of Railroad and Utility Commissioners and Federal Communications Commission (hereafter FCC-NARUC), "Message Toll Telephone Rates and Disparities" (Washington, DC: July 1951), yayıncı belirtilmemiş, s. 292.

43. Federal Communications Commission (FCC), Third Annual Report for the Year Ended June 30, 1937 (Washington, DC: Government Printing Office, 1937), s. 87.

44. Carl I. Wheat, "The Regulation of Interstate Telephone Rates," Harvard Law Review 51 (March 1938), reprinted in 75th Cong., 3d Sess., Document No. 176, "The Regulation of Interstate Telephone Rates," presented by Mr. Bone, April 20, 1938 (Washington, DC: Government Printing Office, 1938), s. 16–17.

45. FCC, *Third Annual Report*, s. 87; Ira Katznelson, When Affirmative Action Was White (New York: W. W. Norton, 2005).

46. FCC, Third Annual Report, s. 104, 103. Ayrıca bkz FCC, Fifth Annual Report for the Year Ended 30 June 1939 (Washington, DC: Government Printing Office, 1939), s. 19; 8 FCC 342, 343, "Department of Public Service of Washington v. Pacific Telephone & Telegraph," 3 Şubat 1941'de karara bağlanmıştır; Paul A. Walker, "How Cooperation Works in Communications Regulation," *Public Utilities Fortnightly* 43 (5) (September 2, 1943): 268; FCC, Third Annual Report, s. 89.

47. United States of America, Plaintiff, v. American Telephone and Telegraph Company; Western Electric Company, Inc.; ve Bell Telephone Laboratories, Inc., Defendants, Plaintiff's Third Statement of Contentions and Proof. Civil Action No. 74-1698. In the U.S. District Court for the District of Columbia, January 10, 1980: s. 1991–1999 (hereafter "Plaintiff's Third Statement"); United States of America, Plaintiff, v. American Telephone and Telegraph Company; Western Electric Company, Inc.; ve Bell Telephone Laboratories, Inc., Defendants, Defendants' Third Statement of Contentions and Proof. Civil Action No. 74-1698. In the U.S. District Court for the District of Columbia, March 10, 1980: s. 246 (hereafter "Defendants' Third Statement"); Walker, "How Cooperation Works," s. 267; Walker, "How Cooperation Works," s. 269; Walker ayrıca bu yasaya ilişkin danışmanlık yapmıştı. Bu yaklaşım, II. Dünya Savaşı sırasında AT&T'nin Fiyat İdaresi Ofisi'nin zam artışlarını erteleme yönündeki baskısıyla karşı karşıya kaldığında daha da geçerlilik kazandı." John N. Schacht, The Making of Telephone Unionism (New Brunswick, NJ: Rutgers University Press, 1985), s. 107.

48. U.S. Federal Communications Commission, Proposed Report Telephone Investigation (Pursuant to Public Resolution No. 8 74th Congress) (hereafter FCC, Proposed Report Telephone Investigation) (Washington, DC: Government Printing Office, 1938), s. 685, 712; FCC, Proposed Report Telephone Investigation, s. 689.

49. Second Annual Report of the Federal Radio Commission to the Congress of the United States (Washington, DC: Government Printing Office, 1928), s. 26; By-Products Coal Co. v. Federal Radio Commission, No. 4984, in U.S. Federal Radio Commission, Third Annual Report 1929 (Washington, DC: Government Printing Office, 1929), s. 37; Intercity Radio Telegraph Co., appellant, v. Federal Radio Commission, No. 4987, etc., in FRC, Third Annual Report, s. 40.

50. Alan Stone'a göre, her bir ağ bileşeninin kalitesi, güvenliği ve etkinliğinden telefon şirketlerinin sorumlu olması, kamu hizmeti sunan şirketlerin en önemli hizmet yükümlülüğüdür,

Alan Stone, *Public Service Liberalism: Telecommunications and Transitions in Public Policy* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1991), s. 221, 223 (alıntı).

51. U.S. Federal Communications Commission, *Eleventh Annual Report for Fiscal Year Ended 30th June 1945* (Washington, DC: Government Printing Office, 1945), s. 32.

52. FCC, Proposed Report Telephone Investigation, s. 453, 452.

53. *Plaintiff 's Third Statement*, 1992.

54. James M. Herring ve Gerald C. Gross, *Telecommunications; Economics and Regulation* (New York: McGraw-Hill, 1936), s. 135; Richard Gabel, Development of Separations Principles in the Telephone Industry (East Lansing, MI: Institute of Public Utilities, Michigan State University, 1967), s. vii, 154; Carol L. Weinhaus ve Anthony G. Oettinger, Behind the Telephone Debates (Norwood, NJ: Ablex, 1988), s. 51; Defendants' Third Statement, s. 254.

55. Weinhaus ve Oettinger, Behind the Telephone Debates, s. 55; U.S. Federal Communications Commission, *A Report of the Federal Communications Commission on the Investigation of the Telephone Industry in the United States [Pursuant to Public Res. No. 8, 74th Cong.]* (hereafter FCC, *Report on the Telephone Industry*) (Washington, DC: Government Printing Office, 1939), s. 364; FCC, *Report on the Telephone Industry*, s. 371.

56. Reed, "The Viewpoint and Interest of the Public," s. 151.

57. Commissioner John O'Hara, Michigan Public Service Commission, in National Association of Regulatory Utility Commissioners, Proceedings of 52d Annual Convention, 10–12 December 1940, Miami (Washington, DC: NARUC, 1941), s. 367; Comparisons of Telephone Rates, National Association of Regulatory Utility Commissioners, Proceedings of 53d Convention, St. Paul, Minnesota, 26–29 August 1941 (Washington, DC: NARUC, 1942), s. 394–408; Commissioner Richard J. Beamish of the Pennsylvania Public Utility Commission, National Association of Regulatory Utilities Commissioners Proceedings 54th Convention, St. Louis, 10–12 November 1942 (Washington, DC: NARUC, 1943), s. 179.

58. Bunlardan bazılarını daha sonra inceleyen çalışma için bkz., Beverly C. Moore, Jr., "AT&T: The Phony Monopoly," in Mark J. Green ed., *The Monopoly Makers: Ralph Nader's Study Group Report on Regulation and Competition* (New York: Grossman Publishers, 1973), s. 74–79. 1920'lerde AT&T, bu gerekçeyi destekleyecek kanıtlar sunmuştu: Devasa uzun mesafe ağ yatırım programı, çağrı hacmini artırmaktan çok muhtemelen eyalet düzenleyicilerden gelen baskıyı azaltmak ve önde gelen ticari müşteriler nezdinde olumlu bir imaj yaratmak amacıyla, uzun mesafe ücretlerindeki sınırlı indirimlerle birlikte yürütülüyordu.

59. FCC, *Proposed Report Telephone Investigation*, s. 421, Tablo 62; Karşılaştırmak gerekirse, bu indirimler, AT&T'nin 1920'lerin sonlarında özel olarak uyguladığı indirimlerin yaklaşık iki katıydı. FCC, *Proposed Report Telephone Investigation*, s. 756; FCC-NARUC, "Message Toll Telephone Rates and Disparities," s. 98–99; FCC-NARUC, "Message Toll Telephone Rates and Disparities," s. 135–136; FCC-NARUC, "Message Toll Telephone Rates and Disparities," s. 25.

60. "Cooperation between State Commissions and the Federal Communications Commission," National Association of Regulatory Utilities Commissioners Proceedings 1943 War Conference, 55th Annual Meeting, Chicago, 14–16 September 1943, Ben SMarch ed., Washington, DC: NARUC, 1944, s. 320; 50 milyon dolarlık rakam, "ulusal ölçekte santraller arası doğrudan bağlantı bazında belirlenmiş olsaydı tarifelerden elde edilecek gelirlerin yanı sıra, uzun mesafe işini desteklemek için gerekli santral gelirlerini" temsil etmektedir. "Report of the Special Committee Cooperating with the Federal Communications Commission in Studies of Telephone Regulatory Problems," *NARUC Proceedings 14–16 September 1943*, 376.

61. "Report of the Special Committee Cooperating with the Federal Communications Commission in Studies of Telephone Regulatory Problems," *NARUC Proceedings* 14–16 September 1943, s. 383.

62. "Report of the Special Committee Cooperating with the Federal Communications Commission in Studies of Telephone Regulatory Problems," *NARUC Proceedings* 14–16 Septem-

ber 1943, s. 389; Gabel, *Development of Separations Principles*, s. 47; FCC-NARUC, *"Message Telephone Toll Rates and Disparities,"* s. 118, 301; 1951'de bir inceleme komisyonu, "St. Louis, MO ve East St. Louis, IL, Portland, OR ve Vancouver, WA ya da Kansas City, KS ve Kansas City, MO gibi önemli noktalar söz konusu olduğunda, bu noktalara ve bu noktalardan yapılan mesajlı aramalarda eyalet içi ve eyaletlerarası tarifeler arasındaki farklılıkların, müşteriler tarafından sık sık dile getirilen eleştirilere yol açtığını" bildirmiştir. FCC-NARUC, *"Message Toll Telephone Rates and Disparities,"* s. 117–118; Gabel'e göre, resmi ayrım prosedürleri yalnızca "fiyat ve gelir gereksinimlerini düzenlemek için bir araç" işlevi görüyordu ve zamanlaması ile içeriği büyük ölçüde düzenleyicilerin değil, AT&T'nin denetimindeydi. Gabel, Development of Separations Principles, s. 31.

63. James W. Sichter, *Separations Procedures in the Telephone Industry: The Historical Origins of a Public Policy*, Publication P-77-2 (Cambridge, MA: Harvard Program on Information Resources Policy, 1981), s. 128; Sichter, *Separations Procedures in the Telephone Industry*, s. 128–129.

64. U.S. Census Bureau, Historical Statistics of the United States, Series R 1-12; David F. Weiman, "Reaching out to America: Building Telephone and Urban Networks in the Bell System," paper presented to the 52d Annual Meeting of the Economic History Association, Boston, September, 1992; Gabel, Development of Separations Principles, s. 10; AT&T, Report of Toll Market Study Conducted in Peoria, Illinois * (New York: AT&T, 1930), s. 101.

65. *Plaintiff's Third Statement*, 1997; *Defendants' Third Statement*, s. 247–248; Robert A. Nixon, Commissioner, Public Service Commission of Wisconsin, "The Public Interest in Uniformity of Interstate and Intrastate Toll Rates," *National Association of Regulatory Utility Commissioners, Proceedings of 52d Annual Convention, 10–12 December 1940, Miam*i (Washington, DC: NARUC, 1941), s. 360; *Defendants' Third Statement*, s. 248, 249; *Defendants' Third Statement*, s. 250; *Plaintiff's Third Statement*, s. 1997; Robert Britt Horwitz, The Irony of Regulatory Reform: The Deregulation of American Telecommunications (New York: Oxford University Press, 1989), s. 135; ayrıca *Defendants' Third Statement*, s. 251. FCC, 1967'de yaptığı açıklamada, revizyonların 1965 yılı iş hacmi esas alınarak eyalet içi gelirlerden eyaletler arası gelirlere yaklaşık 500 milyon dolarlık bir kaymaya yol açtığını iddia etti. AT&T, *Charges for Interstate and Foreign Communication Service*, 9 F.C.C.2d 30, 111 (1967), *Defendants' Third Statement*, s. 258; Weinhaus ve Oettinger, *Behind the Telephone Debates*, s. 63; *Defendants' Third Statement*, s. 260; Bkz. Fraser ve Gerstle, *Rise and Fall of the New Deal Order, 1930–1980*.

66. William H. Melody, "Telecommunications in Nova Scotia: A Cost of Service Study for Maritime Telegraph & Telephone Company, Limited," Part 1, Final Report, March 1983, prepared for The Board of Commissioners of Public Utilities, Province of Nova Scotia.

67. Speech of Governor Franklin D. Roosevelt delivered at the Democratic Luncheon, Chicago, Illinois, Tuesday, December 10, 1930, Lewis M. Howe Papers, Box 22, Folder "New York State Campaign of 1930 Speeches and Speech Material," Franklin D. Roosevelt Presidential Library and Museum, Hyde Park, New York.

68. Plaintiff 's Third Statement, 1983; ayrıca bkz. 1984–1985; Plaintiff 's Third Statement, 1983; ayrıca bkz 1984–1985; Pacific Telephone & Telegraph Co., P.U.R. 1919D 345, 370–371 (1919), in Defendants' Third Statement, s. 225–226, 227.

69. Uniform Telephone Rates (1917), 2 Pa. P.S.C. 1019, 1020, in Defendants' Third Statement, s. 233, Spriggs v. Bell Telephone Co. of Pennsylvania, 3 P.U.R. (n.s.) s. 42, 45 (Pa. Pub. Serv. Comm'n 1934)'de alıntılanmıştır, Carl I. Wheat, Telephone Rate Counsel, FCC, before the Public Utility Section of the American Bar Association, 28 September1937, in Defendants' Third Statement, s. 237; Plaintiff's Third Statement, s. 1990; Plaintiff's Third Statement, s. 1990; Wheat, "Regulation of Interstate Telephone Rates," s. 21. AT&T, Wheat'in görüşünü kendi lehine kullanarak, tarifelerin ortalamasının, hizmetin sağlanması en maliyetli olan bölgelerdeki kullanıcıların, daha düşük maliyetle hizmet sunulabilen bölgelerdeki kullanıcılarla aynı tarifeler üzerinden telefon hizmeti alabilmesini sağlamak amacıyla yapıldığını ileri sürdü. *Defendants' Third Statement*, s. 230–231; *Federal Communications Commission, Eighteenth Annual Report, Fiscal Year Ended June 30, 1952* (Washington, DC: Government Printing Office, 1953), s.43–44, in *Defendants' Third Statement*, s. 241– 242.

70. Norman Perelman, *What Price Telephones?* (New York: League for Industrial Democracy, 1941), s. 36; *Plaintiff's Third Statement*, s. 1939–1940. Ayrıca, 81st Cong., 1st Sess., *Hearings before a Subcommittee of the Committee on Agriculture, Rural Telephones*, 14–16 February, 1949 (Washington, DC: Government Printing Office, 1949).

71. *Plaintiff's Third Statement*, s. 1938; 81st Cong., 1st Sess., *Report No. 246, Committee on Agriculture, Rural Telephone Service*, March 9, 1949 (Washington, DC: Government Printing Office, 1949), s. 4, 3, 7, 11.

72. *Branch v. Southwestern Bell Tel. Co.*, 11 Mo. P.S.C. 675, 678 (1912), *Defendants' Third Statement*, s. 220–221'de alıntılanmıştır; ayrıca s. 155–156; Clifford Durr, *Memorandum to Senator Lister Hill*, 23 November 1944, Clifford Durr Papers, Alabama Department of Archives and History, Montgomery, Alabama, Box 30, Folder 2. Kaynak için Victor Pickard'a teşekkür ederim.

73. House Committee on Agriculture, Report No. 246, Rural Telephone Service, s. 8; House Committee on Agriculture, Report No. 246, Rural Telephone Service, s. 8; U.S. Federal Communications Commission, Thirteenth Annual Report for the Year Ended 1947 (Washington, DC: Government Printing Office, 1948), s. 56; U.S. Federal Communications Commission, Fourteenth Annual Report for the Year Ended 1948 (Washington, DC: Government Printing Office, 1949), s. 3; U.S. Federal Communications Commission, Fifteenth Annual Report for the Year Ended 1949 (Washington, DC: Government Printing Office 1950), s. 96; House Committee on Agriculture, Report No. 246, Rural Telephone Service, s. 4–5; Plaintiff 's Third Statement, 1942; Statement of A. Harold Peterson, in 91st Cong., 1st Sess., Rural Telephone Supplemental Financing, Hearings before the Committee on Agriculture on H.R. 7, H.R. 81, H.R. 4020, H.R. 4192, and H.R. 7872, 19–21 February and 13 March 1969 (Washington, DC: Government Printing Office, 1969), s. 11.

74. Daniel J. Clark, *Disruption in Detroit: Autoworkers and the Elusive Postwar Boom* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 2018); 81st Cong., 1st Session, Joint Committee on the Economic Report, Factors Affecting Volume and Stability of Investments, in FCC-NARUC, *"Message Toll Telephone Rates and Disparities,"* s. 21; Don Wharton, "So You'd Like to Have a Phone," *Nation's Business* 36 (6) (June 1948): 50– 51; Jack Barbash, *Unions and Telephones: The Story of The Communications Workers of America* (New York: Harper & Brothers, 1952), s.154; FC-C-NARUC, *"Message Toll Telephone Rates and Disparities,"* s. 21– 22.

75. Ben W. Lewis, "State Regulation in Depression and War," *American Economic Review* 36 (2), Papers and Proceedings of the 58th Annual Meeting of the American Economic Association (May 1946): 401; *Defendants' Third Statement*, s. 340; *Defendants' Third Statement*, s. 341–342; *Defendants' Third Statement*, s. 342.

76. M. Karydes, "The Real Cost of Basic Telephone Service to the Average Worker in Fifteen Developed Countries," *OT Report* 73-17, Tablo 2, 1973, in *Defendants' Third Statement*, s. 342–343; U.S. Department of Commerce, *National Telecommunications and Information Administration, NTIA Telecom 2000: Charting the Course for a New Century*, NTIA Special Publication 88-21 (Washington, DC: Government Printing Office, October 1988), s. 209; U.S. FCC, *Statistics of the Communications Industry in the United States for 1956* (Washington, DC: Government Printing Office, 1958), s. 24.

77. *Defendants' Third Statement*, s. 209–211; U.S. FCC, *14 AR 1948*, s. 78; *Defendants' Third Statement of Contentions and Proof*, I:, s. 215.

78. Federal Communications Commission, Fourteenth Annual Report, Fiscal Year Ended June 30, 1948 (Washington, DC: Government Printing Office, 1948), s. 3; FCC, Statistics of the Communications Industry for 1956, s. 12; President's Task Force on Communications Policy, Final Report (Washington, DC: Government Printing Office, 1968), s. 5.

79. Federal İletişim Komisyonu'nun ilgili yıllara ait yıllık raporlarındaki verilerden hesaplanmıştır.

80. Illinois Bell Telephone Company, *Planning for Home Telephone Conveniences* (American Te-

lephone & Telegraph Co., 1928), s. 7. Ayrıca bkz, Fischer, *America Calling*; Illinois Bell, *Planning for Home Telephone Conveniences*, s. 13.

81. Sally Clarke, "What's Efficient? Who's Abnormal?: Consumer Demand and Bell Labs' French Phone," paper presented at Princeton University Davis Center Seminar, Princeton, New Jersey, April 28, 1995; Prescott C. Mabon, Mission Communications: The Story of Bell Laboratories (Murray Hill, NJ: Bell Telephone Laboratories, 1975), s. 123.

82. 1940 yılında iş dünyası basınında çıkan bir makaleye göre: "Bell Sistemi, renk trendlerine uyum sağlamak amacıyla telefonları koyu altın, eskitilmiş pirinç, oksitlenmiş gümüş, bronz, koyu mavi, gri-yeşil, fildişi, gülkurusu veya Pekin kırmızısı renklerinde sunuyordu." Ancak bu renkler kitlesel bir pazarlama kampanyasının parçası değildi ve adlandırılış biçimleri hala "sınıfa" göre ayrılmış bir pazarı çağrıştırıyordu. *On the Business Horizon*, *Barron's* 20 (48) (November 25, 1940): s. 5.

83. Russell Flinchum, *Henry Dreyfuss Industrial Designer: The Man in the Brown Suit* (New York: Cooper- Hewitt, National Design Museum, Smithsonian Institution and Rizzoli, 1997), s. 104; Michael Sorkin, "Just a Phone Call Away," *Industrial Design* 30 (2) (March/April 1983): 25.

84. "Telephones, Inc., Plans to Eliminate Extra Fee for Its Color Phones," Wall Street Journal, October 20, 1964, s. 6; Venture Development Corporation, Retail Telephone Markets 1979–1984. Study Team: Raymond L. Boggs, Lewis I. Solomon (Wellesley, MA: Venture Development Corporation, July 1979), s.3, 175.

85. "New Telephone," *Life* 5 (27) (1949): 67.

86. Willis Park Rokes, "Consumer Be Damned! The Ma Bell Rental Agency," *The Nation*, June 30, 1969, s. 820–821.

87. "New York Telephone Is Seeking to Charge for Information Calls," *Wall Street Journal*, July 19, 1972, s. 4; Norma Walter, "Despite a New Name, Information Operators Get Same Old Queries," *Wall Street Journal*, July 1, 1969, s. 1; Bu durum uzun mesafe operatörleri için de geçerliydi: "Aranan kişiyi bulmak, uzun mesafe operatörünün uzmanlık alanıdır… Operatörlerin, aranan kişiyi bulma konusunda gösterdikleri yaratıcılık ve kararlılık hakkında sayısız hikâye anlatılır. Florida'ya araba ile giden bir adamı bulması istenen bir operatörle ilgili bir hikâye vardır; adamın annesi aniden hastalanmıştı ve eve dönmesi gerekiyordu. Operatör, adamın her zaman belirli bir tür benzin kullanıp kullanmadığını sordu ve 'Evet, Standard için bir kredi kartı var,' cevabını aldı. Adam bir sonraki benzin istasyonunda durduğunda annesiyle ilgili mesaj kendisine ulaştı. 'Uzun mesafe' operatörleri, adama dikkat etmeleri için elliden fazla akaryakıt istasyonuna haber vermişti." Marion May Dilts, *The Telephone in a Changing World* (New York: Longman's, Green, 1941), s. 124– 125; Walter, "Despite a New Name," s. 1; Walter, "Despite a New Name," s. 1; Green, *Race on the Line*, s. 224– 225.

88. "An End to Free Phone Information," *Business Week*, June 22, 1974, s. 57; Ellen Stern Harris, "Information, Please—for a Fee," *Los Angeles Times*, February 15, 1976, s. F 4; Associated Press, "Directory Assistance to Start Charging Jan. 1," *New York Times*, October 30, 1988, s. CN16.

89. İnsan hikâyelerine yer veren bir habere göre, 1954 yılına kadar, telefon şirketini harekete geçiren bir ev hanımı yeni bir pazarlama girişimini başlatmamıştı; bunun yerine kendisine 'bazen hastaların yatakta kullandığı uzun spiral kablolu bir kulaklık' verilmiş, böylece 'süpürme, toz alma, yemek pişirme, yıkama ve ütü gibi ev işleri yaparken' konuşabilmesi sağlanmıştı. "Now She's Done It!," *American Mercury* 5 (158) (July 1954): 48; Mabon, *Mission Communications*, s. 124– 125; "Telephones, Inc., Plans to Eliminate Extra Fee for Its Color Phones," *Wall Street Journal*, October 20, 1964, s. 6.

90. "See Your Local Ford Dealer Conveniently Listed in the Yellow Pages of the Telephone Directory," *Wall Street Journal*, August 8, 1950, s. 16; Robert Alden, "One Office Can Now Link Nation's 4000 Classified Telephone Directories," *New York Times*, May 17, 1960, s. 59; "Business Bulletin," *Wall Street Journal*, October 5, 1967, s. 1.

91. "Pacific Telephone Asks $181 Million Annual Rate Rise," *Wall Street Journal*, February 13, 1967, s. 8; Leonard Sloane, "Yellow Pages Proving Lucrative," *New York Times*, August 14, 1975, s. 51; Dan Schiller, *Telematics and Government* (Norwood, NJ: Ablex, 1982), s. 92; Christopher H. Sterling ve Timothy R. Haight, "Total Advertiser- expenditures on U.S. Media, by Medium and Types of Advertising, 1935– 1976," Tablo 303- B, *The Mass Media: Aspen Institute Guide to Communication Industry Trends* (New York: Praeger, 1978), s. 129.

92. James C. Hyatt, "Those '800' Phone Lines Deal with Many Things, Like Making Sure Your Grasshoppers are Welcome," Wall Street Journal, June 20, 1972, 40; Teknik olarak ayrı bir ulusal standart telefon numarası olan 911 Acil Servis 1968 yılında hayata geçirildi. 911 Acil Servis'in kurulması yönündeki çabalar, o dönemde FCC Başkanı Rosel H. Hyde ve Demokrat Komisyon Üyesi Lee Loevinger'ın da belirttiği üzere, "geçen yaz büyük şehirlerde yaşanan yaygın toplumsal kargaşaların ardından" hız kazandı. "AT&T Units Plan '911' Emergency Number Nationwide; Cost Will Exceed $50 Million," *Wall Street Journal*, January 15, 1968, s. 4.

93. Listfax Will Conduct Army Recruiting Drive," *New York Times, February 22, 1971, 45; ayrıca bkz.,* "Debugging Campaign for Subaru," *New York Times*, January 28, 1971, s. 56; Hyatt, "Those '800' Phone Lines Deal with Many Things," s. 40; Federal Communications Commission, *Statistics of the Communications Common Carriers for 1995– 96* (Washington, DC: Government Printing Office, 1997), Tablo 6.3, Toll Service Revenues, 1950-1995; AT&T, Annual Report 1980 (New York: AT&T, 1980), s. 30; ayrıca bkz., Schiller, *Telematics and Government*, s. 15; "What's News," *Wall Street Journal*, June 20, 1972, s. 1.

8. Bölüm

1. 1942'de Yüksek Mahkeme Yargıcı William O. Douglas, "patentler serbest ekonomiyi sınırlayan ayrıcalıklardır; bu nedenle patent sahiplerinin hakları katı bir şekilde ele alınmalıdır" değerlendirmesinde bulunmuştu. Masonite Corp., 316 U.S. 265 (1942) s. 280, C. Paul Rogers, III, "The Antitrust Legacy of Justice William O. Douglas," 56 Cleveland State Law Review 895 (2008): 936; Doron S. Ben-Atar, Trade Secrets: Intellectual Piracy and the Origins of American Industrial Power (New Haven, CT: Yale University Press, 2004).

2. Larry Owens, "Patents, the 'Frontiers' of American Invention, and the Monopoly Committee of 1939: Anatomy of a Discourse," *Technology and Culture* 32 (4) (October 1991): 1092, 1077; Jon Gertner, *The Idea Factory: Bell Labs and the Great Age of American Innovation* (New York: Penguin, 2012).

3. Michael Perelman, Steal This Idea: Intellectual Property Rights and the Corporate Confiscation of Creativity (New York: Palgrave, 2002); Alex Roland, Model Research: The National Advisory Committee for Aeronautics 1915–1958 (Washington, DC: NASA, 1985), vol. 1, s. 41, s. 37 (lisans paylaşım anlaşmasından önce Savaş Bakanlığı'na danışmanlık yapan bir mühendisin ifadesinden alınmıştır). Havacılık endüstrisinin, federal hükümetin verdiği yoğun destek sonrasında kaydettiği büyüme için bkz. David D. Lee, "Herbert Hoover and the Development of Commercial Aviation, 1921–1926," in Carl E. Krog ve William R. Tanner ed., Herbert Hoover and the Republican Era: A Reconsideration (Lanham, MD: University Press of America, 1984), s. 36–65.

4. 74th Cong., House of Representatives, 1st Sess., Committee on Patents, Pooling of Patents, Hearings on H.R. 4523, February 11–March 7, 1935 (Washington, DC: Government Printing Office, 1935), s. 299.

5. Hugh G. J. Aitken, *The Continuous Wave: Technology and American Radio, 1900– 1932* (Princeton, NC: Princeton University Press, 1985), s. 501.

6. Gertner, *The Idea Factor*, s. 31; James William Spurlock, "The Bell Telephone Laboratories and the Military-Industrial Complex: The Jewett-Buckley Years, 1925– 1951" (Ph.D. diss., George Washington University, 2007); Kenneth Lipartito, "Rethinking the Invention Factory: Bell Laboratories in Perspective," in Sally H. Clarke, Naomi R. Lamoreaux, ve Steven W. Usselman ed., *The Challenge of Remaining Innovative: Insights from 20th Century American*

Business (Stanford, CA: Stanford University Press, 2009), s. 132–159.

7. Federal Trade Commission, Report on the Radio Industry, In Response to House Resolution 548, 67th Cong., 4th Session,1 December 1923 (Washington, DC: Government Printing Office, 1924), s. 24; L. S. Howeth, History of Communications-Electronics in the United States Navy (Washington, DC: Government Printing Office, 1963), s. 34; David M. Hart, Forged Consensus: Science, Technology, and Economic Policy in the United States, 1921–1953 (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1998), s. 52–53, 74.

8. Leonard S. Reich, *The Making of American Industrial Research: Science and Business at GE and Bell, 1876– 1926* (Cambridge: Cambridge University Press, 1985), s. 221; Owen D. Young, in Senate, 71st Cong. 2d Sess., *Hearings before the Committee on Interstate Commerce On S. 6 "Commission on Communications," Part 10,* 9 December 1929 (Washington, DC: Government Printing Office, 1930), s. 1116; FTC, Report on the Radio Industry, s. 3 (2.000 patent); W. Rupert Maclaurin, Invention and Innovation in the Radio Industry (New York: Macmillan, 1949), s. 107; Aitken, Continuous Wave, s. 498; AT&T yöneticileri daha sonra, münhasır olmayan lisanslama koşullarını tercih ettiklerini, ancak GE'nin dayattığı münhasırlık hükümlerini kabul etmek durumunda kaldıklarını iddia ettiler. Aitken, Continuous Wave, s. 440, 506–507.

9. Bu hikâye, ABD yayıncılığının ortaya çıkışına ilişkin birçok tarihsel çalışmada anlatılır. Bkz. özellikle Erik Barnouw, A Tower in Babel (New York: Oxford University Press, 1966), s. 57–61, 114–124; Maclaurin, Invention and Innovation, s. 99–131.

10. Oswald F. Schuette, "Analysis of the Arrangements by which the American Telephone & Telegraph Co., the Radio Corporation of America, the General Electric Co., the Westinghouse Electric & Manufacturing Co., and the United Fruit Co. Created the Radio Trust," in 71st Cong., Senate, 1st Sess., Committee on Interstate Commerce, *Hearings on S.6, Commission on Communications. Part 9,* 24 May – 7 June 1929 (Washington, DC: Government Printing Office, 1929), s. 898; FTC, Report on the Radio Industry, s. 50–68. Özellikle başlangıçta, RCA grubu girişimini açıkça ulusalcı bir çerçevede sunmaya çalıştı. FTC tarafından yayımlanan bir mektupta, GE ve RCA'dan Owen D. Young,RCA, İngiliz Marconi, Fransa'dan CGT ve Almanya'dan GD temsilcileri arasında Güney Amerika pazarlarına ilişkin yapılan düzenlemelerin, "Monroe Doktrini ilkesini Batı Yarımküre'de iletişim alanına taşımak ve Amerikalılara etkin bir liderlik kazandırmak" amacı taşıdığını belirtmişti. Owen D. Young to James R. Sheffield, December 7, 1921, FTC, Report on the Radio Industry, s. 61. Ne var ki kısa süre içinde, RCA'nın kurumsal stratejisinde saldırgan ulusalcılığın yerini uluslararası işbirliği ve pazar paylaşımı aldı; Aitken, Continuous Wave, s. 490; Exhibit DD, Traffic Agreement, RCA and Marconi Wireless Telegraph Co., in FTC, Report on the Radio Industry, s. 239, Maclaurin, Invention and Innovation, s. 107'de alıntılanmıştır; Aitken, Continuous Wave, s. 486–494; Howeth, The History of Communications-Electronics, s. 365, 378.

11. Oswald F. Schuette, in Senate, 70th Cong., 1st Sess., Committee on Patents, Hearings on S. 2783, Forfeiture of Patent Rights on Conviction under Laws Prohibiting Monopoly, January [sic: February] 8 and 9, 1928 (Washington, DC: Government Printing Office, 1928, s. 4. Schuette, kartellere karşı çıkan daha küçük üreticilerin oluşturduğu Radyo Koruma Derneği'nin genel sekreteriydi; FTC, Report on the Radio Industry, s. 131–132; Schuette in 71st Cong., Senate, 1st Sess., Committee on Interstate Commerce, Hearings on S.6, Commission on Communications, Part 9, 24 May – 7 June 1929 (Washington, DC: Government Printing Office, 1929), s. 900–901. Bu sözleşme, AT&T ve GER tarafından zamanla diğer şirketleri de kapsayacak şekilde değiştirildi; ancak asıl hedef 1920'lerin başında ortaya çıkan radyo yayıncılığının yıkıcı etkilerini bertaraf etmekti ve bu girişim sonuçsuz kaldı. Exhibit 5, "Modification of License Agreement Dated July 1, 1920," dated July 1, 1926, reprinted in 74th Cong., House of Representatives, Committee on Patents, Appendixes to Hearings on H.R. 4523, Pooling of Patents, February–December 1935, Part 2 (Washington, DC: Government Printing Office, 1936), s. 1219–1222; *Report of the Federal Trade Commission on the Radio Industry, in Response to House Resolution 548, 67th Cong., 4th Sess., 1 December 1923* (Washington, DC: Government Printing Office, 1924); Aitken, Continuous Wave, s. 500; Maclaurin, Invention and Innovation, s. 133, 140.

12. "Hoover Condemns Private Monopoly of Broadcasting," New York Times, March 11, 1924, s. 1, 4; Maclaurin, Invention and Innovation, s. 114.

13. Hoover Condemns Private Monopoly of Broadcasting," New York Times, March 11, 1924, s. 1, 4; Maclaurin, Invention and Innovation, s. 114; Reich, The Making of American Industrial Research, s. 231; Maclaurin, Invention and Innovation, s. 118, 124–126; Howeth, The History of Communications-Electronics, s. 378.

14. 5 House Resolution No. 568, March 3, 1923; ayrıca bkz. "Monopoly in Radio by Eight Concerns Charged in Action," New York Times, January 28, 1924, s. 1. FTC, bağımsız üreticilerin şikâyetleri üzerine, 1921–1922 yıllarında radyo endüstrisine yönelik kendi inisiyatifiyle bir soruşturma başlatmıştı. Aitken, Continuous Wave, s. 428; Schuette in 71st Cong., Senate, 1st Sess., Committee on Interstate Commerce, Hearings on S.6, Commission on Communications, Part 9, 24 May – 7 June 1929 (Washington, DC: Government Printing Office, 1929), s. 909; Radyo Koruma Derneğine üye şirketler için bkz. 71st Cong., 1st Sess., Committee on Interstate Commerce, Hearings on S.6, Commission on Communications, Part 9, 27 May 1929 (Washington, DC: Government Printing Office, 1929), s. 894. "Radio Patents and Copyright Questions," s. 328'den alıntılanmıştır; Leonard S. Reich, The Making of American Industrial Research, s. 229; Gleason L. Archer, Big Business and Radio (New York: American Historical Company, 1939), s. 136'da Hoover'dan alıntılanmıştır.

15. Ernest Reichmann in 70th Cong., Senate, 1st Sess., Committee on Patents, *Hearings on S. 2783, Forfeiture of Patent Rights on Conviction under Laws Prohibiting Monopoly*, *January* [sic: February] *8 and 9*, 1928 (Washington, DC: Government Printing Office, 1928), s. 13.

16. U.S. v. Motion Picture Patents Company, 225 Fed. 800 (E.D. Pa. 1915) s.811, Cassady, "Monopoly in Motion Picture Production and Distribution," s. 388'de alıntılanmıştır; Motion Picture Patents Co. v. Universal Film Mfg. Co., 243, U.S. 502, 518 (1917), in Cassady, "Monopoly in Motion Picture Production and Distribution," s. 389; ayrıca bkz. Clayton Act, Section 3, 38 Stat. s. 730, 731 (1914); Swagar Sherley, Esq., of Sherley, Faust & Wilson, Attorneys-at-law, Washington, D.C. appearing as attorney for the Radio Corporation of America, in 70th Cong., Senate, 1st Sess., Committee on Patents, *Hearings on S. 2783, Forfeiture of Patent Rights on Conviction Under Laws Prohibiting Monopoly*, Part 2, February 20–21, 1928 (Washington, DC: Government Printing Office, 1928), s. 134; Dane Yorke, "The Radio Octopus," The American Mercury 23 (92) (August 1931): s. 385–400. Ayrıca Reich, *The Making of American Industrial Research*, s. 218– 238; çünkü AT&T, yalnızca radyo teknolojisini değil, daha fazla sektörü kapsadığı için daha sınırlı ölçüde de olsa kartelin bir üyesi olarak faaliyet göstermeyi sürdürdü. Bu iddia özellikle Kongre'deki tanıklıklarda açıkça gündeme geldi örneğin bkz. Oswald F. Schuette in 71st Cong., Senate, 1st Sess., Committee on Interstate Commerce, Hearings on S.6, Commission on Communications, Part 9, 24 May–7 June 1929 (Washington, DC: Government Printing Office, 1929), s. 905–906; Maclaurin, Invention and Innovation, s. 133.

17. Public Law No. 632, 69th Cong., February 23, 1927, *"An Act for the regulation of radio communication, and for other purposes,"* in Barnouw, *Tower in Babel*, s. 300–315. Barnouw'un bu hükümlerle ilgili tartışması için bkz. s. 198.

18. "Radio Patents and Copyright Questions," *Journal of the Patent office Society* 12 (7) (July 1930): 327; 54 A.B.A. Report 480 (1929) in John C. Cooper, Jr., Chair Legislative Committee of the American Academy of Air Law, *"Radio and the Anti-Trust Laws," National Conference on the Relation of Law and Business, First Session with Specific Emphasis on the Anti-Trust Laws*, New York University, 1931, S. 152–153, Presidential Papers Subject File, *"Anti-Trust Laws 1931,"* Herbert Hoover Presidential Library and Museum, West Branch, Iowa (hereafter Hoover Presidential Library).

19. 54 A.B.A. Report 480 (1929), s. 152–153.

20. Ana patent, ayarlı radyo frekansının yükseltilmesine yönelikti. Bkz. Statement of J. I. McMullen, Judge Advocate General's office, War Department, in 71st Cong., 1st Sess., Committee on Interstate Commerce, Hearings on S.6, Commission on Communications, Part 9, 24 May 1929 (Washington, DC: Government Printing Office, 1929), s. 867; Harold Dodd,

Lieutenant Commander, U.S. Navy, officer in Charge of the Patent Section of the office of the Judge Advocate General of the Navy, in 71st Cong., 1st Sess., Committee on Interstate Commerce, Hearings on S.6, Commission on Communications, Part 9, 24 May 1929 (Washington, DC: Government Printing Office, 1929), s. 945.

21. 71st Cong., 1st Sess., Committee on Interstate Commerce, *Hearings on S.6, Commission on Communications*, Part 7, 18–22 May 1929 (Washington, DC: Government Printing Office, 1929), s. 314; *FADA Radio Limited v. Canadian General Electric Company Limited*, on Appeal from the Exchequer Court of Canada, Supreme Court of Canada 1927, s. 520–524. Ayrıca bkz. Maclaurin, *Invention and Innovation*, s. 127–129; "Radio Patent and Copyright Questions," *Journal of the Patent Office Society* 12 (7) (July 1930): 327, reprinted from section 11 of the Report of the Standing Committee on Radio Law Presented at the 52d Annual Meeting of the American Bar Association held at Memphis, Tennessee, October 23-25, 1929; McMullen in 71st Cong., 1st Sess., Committee on Interstate Commerce, *Hearings on S.6, Commission on Communications*, *Part 7, 18–22 May 1929* (Washington, DC: GovernmentPrinting Office, 1929), s. 312–314; 85, 86.

22. Hooper in 71st Cong., 1st Sess., Committee on Interstate Commerce, *Hearings on S.6, Commission on Communications, Part 7, 18–22 May 1929* (Washington, DC: Government Printing Office, 1929), s. 312–314; McMullen, s. 867–874; Dodd, *Hearings on S.6, Commission on Communications*, s. 944–957; 71st Cong., 1st Sess., Committee on Interstate Commerce, *Hearings on S.6, Commission on Communications*, *Part 7, 18–22 May 1929* (Washington, DC: Government Printing Office, 1929), s. 317.

23. Peter H. Irons, *The New Deal Lawyers* (Princeton: Princeton University Press, 1982), s. 18; bu davaya ilişkin açıklayıcı bir kronoloji için bkz. Archer, *Big Business and Radio*, s. 349, 352–359, 364–386; U.S. Department of Justice, *"Progress in Radio Anti-trust Suit"*, July 1, 1931, Presidential Papers Subject File, *"Radio Corporation of America 1929–1932 and Undated"*, Hoover Presidential Library; William D. Mitchell, Attorney General to Honorable Lawrence Richey, Secretary to the President, June 14, 1932, Presidential Papers Subject File, *"Radio Corporation of America 1929–1932 and Undated"*, Hoover Presidential Library; District Court of the United States District of Delaware in Equity No. 793, *U.S. v. Radio Corporation of America, et al.*, November 21, 1932, in Presidential Papers Subject File, *"Radio Corporation of America 1929–1932 and Undated"*, Hoover Presidential Library.

24. Aitken, *Continuous Wave*, s. 505– 507.

25. Aitken, *Continuous Wave*, s. 506; District Court of the United States, District of Delaware in Equity No. 793, United States of America, Petitioner, against Radio Corporation of America, et. al., *Consent Decree*, November 21, 1932, IV, V, s. 6–8; Reich, *The Making of American Industrial Research*, s. 234; *"Anti-trust Decree to End Radio Group," New York Times*, November 22, 1932, s. 1; *"Decree Dissolving Radio Group under Anti-trust Law," New York Times*, November 22, 1932, s. 17; *"The RCA Consent Decree," George Washington Law Review* 1 (1933): s. 513–516; Maclaurin, *Invention and Innovation*, s. 147; Aitken, *Continuous Wave*, s. 508.

26. Owen D. Young to the Honorable William D. Mitchell, October 1, 1931; J. G. Harbord, President, RCA to the Honorable Herbert Hoover, October 13, 1931; Owen D. Young to Mr. Charles Neave, October 23, 1931; Owen D. Young to the Honorable Herbert Hoover, May 11, 1932; William D. Mitchell, Attorney General to the Honorable Lawrence Richey, Secretary to the President, June 14, 1932, bütün kaynaklar için bkz. Presidential Papers Subject File, *"Radio Corporation of America 1929–1932 and Undated"*, Hoover Presidential Library; Aitken, *Continuous Wave*, s. 500–508; *"R.C.A. Seen Stronger Following Split-up," New York Times*, November 22, 1932, s. 1, 5; Reich, *The Making of American Industrial Research*, s. 234–235.

27. Maclaurin, *Invention and Innovation*, s. 139– 152.

28. Christopher Beauchamp, *The Telephone Patents: Intellectual Property, Business, and the Law in the United States and Britain, 1876–1900* (New York: Oxford University Press on behalf of the Business History Conference, 2008), s. 591– 601; David F. Noble, *America by Design: Science, Technology, and the Rise of Corporate Capitalism* (New York: Knopf, 1977); Dan Schiller, *Theorizing Communication: A History* (New York: Oxford University Press, 1996), s. 15– 17; Reich,

The Making of American Industrial Research, s. 137– 138; N. B. Danielian, *AT&T: The Story of Industrial Conquest* (New York: Vanguard, 1939), s. 94; In Reich, *The Making of American Industrial Research*, s. 137.

29. Paul J. Miranti, Jr., *"Probability Theory and the Challenge of Sustaining Innovation: Traffic Management at the Bell System, 1900–1929,"* in Sally H. Clarke, Naomi R. Lamoreaux ve Steven W. Usselman ed.,*The Challenge of Remaining Innovative: Insights from Twentieth-Century American Business* (Stanford: Stanford University Press, 2009), s. 125; FCC, *Proposed Report on the Telephone Investigation* (Washington, DC: 1938), s. 196. Civil Action No. 17–49, in the District Court of the United States for the District of New Jersey, *USA v. Western Electric Company, Incorporated, and American Telephone & Telegraph Company*, Complaint, Filed January 14, 1949, s. 54, 68–71.

30. FTC, *Report on the Radio Industry*, s. 132; 74th Cong., House of Representatives, Committee on Patents, *Appendixes to Hearings on H.R. 4523, Pooling of Patents, February–December 1935, Part 2* (Washington, DC: Government Printing Office, 1936), s. 901.

31. Edward M. Nockels, in 70th Cong., Senate, 1st Sess., Committee on Patents, *Hearings on S. 2783, Forfeiture of Patent Rights on Conviction under Laws Prohibiting Monopoly, January* [sic: February] *8 and 9*, (Washington, DC: Government Printing Office, 1928), s. 47–48; John L. Lewis, *The Miners' Fight for American Standards* (Indianapolis: Bell, 1925), s. 70, in Irving Bernstein, *The Lean Years: A History of the American Worker, 1920–1933* (Chicago: Haymarket Books, 2010), s. 125; Nockels, Bernstein, *The Lean Years*, s. 46'da alıntılanmıştır.

32. House of Representatives, 74th Cong., Committee on Patents, *Hearings on H.R. 4523, Pooling of Patents*, February 11–December 12, 1935, Part 1 (Washington, DC: Government Printing Office, 1936), s. 711, 273 (alıntı); Mortimer Feuer, *"Patent Monopoly and the Anti-trust Laws," Columbia Law Review* 38 (7) (November 1938): s. 1146.

33. 75th Cong., 3d Sess., on H.R. 9259, H.R., 9815, H.R. 1666, *Hearings before the Committee on Patents, Subcommittee on Compulsory Licensing, "Compulsory Licensing of Patents", March 21–31 1938* (Washington, DC: Government Printing Office, 1938), s. 121 (Harold E. Stonebraker'dan alıntılanmıştır); Nockels in Senate, 70th Cong., 1st Sess., Committee on Patents, *Hearings on S. 2783, Part 1, January 8 and 9,* 1928, s. 48.

34. John C. Merriam, *"The Relation of Science to Technological Trends," Report of the Subcommittee on Technology, National Resources Committee, Technological Trends and National Policy, Document No. 360*, 75th Cong., House of Representatives, 1st Sess. (Washington, DC: Government Printing Office, 1937), s. 92; Honorable William I. Sirovich, in 75th Cong., 3d Sess., on H.R. 9259, H.R., 9815, H.R. 1666, *Hearings before the Committee on Patents, Subcommittee on Compulsory Licensing, "Compulsory Licensing of Patents", March 21–31, 1938* (Washington, DC: Government Printing Office, 1938), s. 46.

35. 75th Cong., 3d Sess., on H.R. 9259, H.R., 9815, H.R. 1666, *Hearings before the Committee on Patents, Subcommittee on Compulsory Licensing, "Compulsory Licensing of Patents", March 21–31 1938* (Washington, DC: Government Printing Office, 1938), s. 164 (John E. Elliott, President, Elliott Core Drilling Co.), s. 157 (Allison J. Thompson, Thompson Electric Co.).

36. 75th Cong., 3d Sess., on H.R. 9259, H.R., 9815, H.R. 1666, *Hearings before the Committee on Patents, Subcommittee on Compulsory Licensing, "Compulsory Licensing of Patents"*, March 21–31, 1938 (Washington, DC: Government Printing Office, 1938), s. 169 (William L. Finger).

37. FCC, *Proposed Report on the Telephone Investigation*, s. 243; FCC, *Proposed Report on the Telephone Investigation*, s. 664; FCC, *Patent Study of Bell Telephone System, Special Docket No. 1* (Washington, DC: 1937), Bernhard J. Stern, *"Resistances to the Adoption of Technological Innovations,"* in *Report of the Subcommittee on Technology, National Resources Committee, Technological Trends and National Policy*, 75th Cong., House of Representatives, 1st Sess., Document No. 360 (Washington, DC: Government Printing Office, 1937), s. 50'de alıntılanmıştır.

38. Danielian, *AT&T*, s. 165.

39. FCC, *Proposed Report on the Telephone Investigation*, s. 712.

40. Spencer Weber Waller, Thurman Arnold: A Biography (New York: NYU Press, 2005), s. 88. Başkan Roosevelt, Geçici Ulusal Ekonomi Komisyonu'nun kurulmasını talep ederken, "Genel olarak, gelecekteki patentler, uygun lisans ücretlerinin ödenmesi koşuluyla herkesin kullanımına açılabilir" (orijinal metindeki vurgu korunmuştur) dedi, "Patent System Probe First on Monopoly Inquiry's List," Newsweek, December 5, 1938, s. 34. William O. Douglas şu tespitte bulundu: *"Patent sisteminde esas olan kamu yararıdır…Patent bir ayrıcalıktır."* In Hart, *Forged Consensus*, s. 94.Hart, Forged Consensus, s. 94.

41. Aslında, 1930'ların ortalarında tartışmalar yoğunlaşırken, AT&T yöneticileri, telefon ağına bağlanabilecek kayıt cihazları konusundaki dünya çapında nitelikli araştırma ve geliştirme çalışmalarını engellemek üzere müdahalede bulundu.

42. Mark Clark, *"Suppressing Innovation: Bell Laboratories and Magnetic Recording," Technology & Culture* 34 (3) (July 1993), s. 516–538. AT&T'nin halkla ilişkiler faaliyetleri adeta efsaneleşmişti. 1930'larda Southern Bell bile tek başına Boy Scouts, Community Chest, Police Relief Association, YMCA, Jewish Women's Association, Bethesda Orphanage, American Red Cross, Salvation Army, Country Clubs, Chambers of Commerce, Rotary Club, Kiwanis ve diğer gruplara mali destek sağlamıştı. National Archives and Records Administration (hereafter NARA), RG 173, Box 21, Exhibit 228–B-25. Daha kapsamlı güncel bir değerlendirme için bkz. Danielian, AT&T, s. 291–325; Ellis W. Hawley, The Problem of Monopoly: A Study in Economic Ambivalence (New York: Fordham University Press, 1995), s. 368–370, 462; Hart, Forged Consensus, s.62–116; Danielian, AT&T, s. 408–421.

43. FCC, *Proposed Report on the Telephone Investigation*, s. 264–265; TNEC hakkında bkz. Ellis Hawley, *New Deal and the Problem of Monopoly*, s. 404–419. Zorunlu patent lisanslaması için bkz. 77th Cong., House of Representatives, 1st Sess., *Temporary National Economic Committee, Verbatim Record of the Proceedings of the Temporary National Economic Committee, vol. 14, January–April 1941* (Washington, DC: Bureau of National Affairs, 1941).

44. Waller, *Thurman Arnold*, s. 91; Waller, *Thurman Arnold*, s. 90; *"Patent System Probe First on Monopoly Inquiry's List," Newsweek*, December 5, 1938, s. 34; 77th Cong., Senate, 1st Sess., Document No. 35, *Investigation of Concentration of Economic Power, Final Report and Recommendations of the Temporary National Economic Committee* (Washington, DC: Government Printing Office, 1941), s. 36; 77th Cong., House of Representatives, 1st Sess., *Final Report of the Executive Secretary to the Temporary National Economic Committee* (Washington, DC: Government Printing Office, 1941), s. 20; Frank B. Jewett, President, Bell Telephone Laboratories, Inc., *Testimony*, 75th Cong., House of Representatives, 2d Sess., *Verbatim Record of the Proceedings of the Temporary National Economic Committee, vol. 1, no. 16, January 18, 1939* (Washington, DC: Bureau of National Affairs, 1939), s. 476–488; David Lynch, *The Concentration of Economic Power* (New York: Columbia University Press, 1946), s. 162; Labor Research Association, *Monopoly in the United States* (New York: International Publishers, 1942), s. 25.

45. Hawley, *New Deal and the Problem of Monopoly*, s. 442; Mark R. Wilson, *Destructive Creation: American Business and the Winning of World War II* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2016), s. 114; Alan Brinkley, *The End of Reform: New Deal Liberalism in Recession and War* (New York: Alfred A. Knopf, 1995), s. 106–122; Wyatt Wells, *Antitrust and the Formation of the Postwar World* (New York: Columbia University Press, 2002), s. 43–89. 1940'ta, *New York Times* uluslararası patent lisansları ile ilgili olarak şu yorumu yaptı: *"Bunlar fiilen, dünya çapında ekonomik etkileri olan özel anlaşmalardır." New York Times*, August 10, 1940, s. 12, Wells, *Antitrust*, s. 66'da alıntılanmıştır. Executive Order No. 8977, *Establishing the National Patent Planning Commission*, F.R. Doc. 41-9471, filed December 16, 1941; 78th Cong., House of Representatives, 1st Sess., House Document No. 239, *"The American Patent System," Message from the President of the United States Transmitting the Report of the National Patent Planning Commission*, 18 June 1943 (Washington, DC: Government Printing Office, 1943), s. 3. Wells, *Antitrust*, s. 87'den alıntılanmıştır; savaş dönemi için bkz. s. 43–89.

46. U.S. Department of Justice, *Investigation of Government Patent Practices and Policies, Report and Recommendations of the Attorney General to the President* (Washington, DC: Government Printing Office, tarih belirtilmemiş fakat muhtemelen 1946 veya 1947); Hart, *Forged Con-*

sensus, s. 95. Bu davalar, Hart'ın ifadesiyle, "savaş sonrası dönemde reformcu liberalizmin miras bıraktığı gizli bir politika, kurumsal Ar-Ge politikasının hukuken şekillendirilmesi" (s. 91) niteliğini taşıyordu. Carroll W. Pursell, Jr., *"The Administration of Science in the Department of Agriculture, 1933–1940," Agricultural History* 42 (1968): s. 231–240. 1935 yılı boyunca bakanlıkta yaklaşık 6.700 farklı araştırma projesi yürütülmekteydi. Pursell, *"The Administration of Science,"* s. 238; Hart, *Forged Consensus*, s. 70–71, 210; Hart, *Forged Consensus*, s. 121. Birinci Dünya Savaşı'ndan itibaren askeri destekli yangın kontrol projelerinde gizlilik hakkında bkz. David A. Mindell, *Between Human and Machine* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2002), s. 41, 179–180. Sonuçta, ülkenin araştırma ve teknoloji altyapısı yalnızca büyük ölçüde genişletilmekle kalmadı, aynı zamanda Vannevar Bush ile yakın çevresinin yanı sıra Bell Laboratuvarları Başkanı Frank Jewett, MIT Başkanı Karl Compton ve Harvard Başkanı James Conant gibi savaş dönemi bilim ve teknoloji politikası önderlerinin benimsediği muhafazakâr çizgi doğrultusunda yeniden biçimlendirildi. Ancak bu dönüşüm yıllar içinde mümkün olabildi. Hart, Forged Consensus, s. 122.

47. Michael Riordan ve Lillian Hoddeson, *Crystal Fire: The Invention of the Transistor and the Birth of the Information Age* (New York: W. W. Norton, 1998), s. 102–103. Yazarlar kristal detektörler üzerinde çalışanları nitelendiriyor, ancak bu yaklaşım daha genel olarak, örneğin radar alanında da geçerlidir. David Kite Allison, *"New Eye for the Navy: The Origin of Radar at the Naval Research Laboratory," NRL Report 8466* (Washington, DC: Naval Research Laboratory, 1981), s. 124, 148; Maclaurin, *Invention and Innovation*, s. 149.

48. Daniel J. Kevles, *"The National Science Foundation and the Debate over Postwar Research Policy, 1942–1945: A Political Interpretation of Science—The Endless Frontier," Isis* 68 (1) (March 1977): s. 4–26; Robert F. Maddox, *"The Politics of World War II Science: Senator Harley M. Kilgore and the Legislative Origins of the National Science Foundation," West Virginia History* 41 (1979); Hart, *Forged Consensus*, s. 96–116, 137–143; Statement of Leo T. Crowley, Alien Property Custodian, before the Committee on Patents of the Senate of the United States (Bone Committee), Washington, DC, April 27, 1942, bkz. O'Mahoney Papers, Accession Number 275, Box 290, *"Legislation Patents 1943,"* s. 1, American Heritage Center, University of Wyoming, Laramie (hereafter American Heritage Center).

49. Hart, *Forged Consensus*, s. 90– 96. 1939 mali yılı sonunda, Adalet Bakanlığı'nda kırk farklı sektörü kapsayan 213 davayla ilgili 1.375 şikâyet beklemekte ve 185 devam eden soruşturma yürütülmekteydi; bu, *tekel karşıtı yasalar tarihindeki en kapsamlı sivil ve cezai yaptırım programıydı."* Waller, *Thurman Arnold*, s. 96, 87; Brinkley, *The End of Reform*, s. 122; Waller, *Thurman Arnold*, s. 109, 108; Waller, *Thurman Arnold*, s. 87, 109; Wendell *Berge, Cartels: Challenge to a Free World* (Washington, DC: Public Affairs Press, 1944), s. 45, Wells, *Antitrust*, s. 86'da alıntılanmıştır.

50. Wells, *Antitrust*, s. 70; Wells, *Antitrust*, s. 87; Testimony, Testimony, 3/30/43, Thurman W. Arnold Collection, Accession 0627, Box 4, *"Addresses, Speeches, Statements 1943,"* American Heritage Center.

51. "Bu noktada, dönemin önde gelen iki uzmanına göre AT&T yönetiminin Washington karşısında tedirgin olması anlaşılabilirdi. Şirket, 'geniş kapsamlı' sorgulamalarla karşı karşıya kaldı… bu, Adalet Bakanlığı'nın davaya hazırlandığı izlenimini veriyordu. Şirket yetkilileri, bu büyük uyum sürecine başlarken tarihin en kapsamlı antitröst davalarından biriyle karşı karşıya olduklarını anladılar." Fred W. Henck ve Bernard Strassburg, *A Slippery Slope: The Long Road to the Breakup of AT&T* (New York: Greenwood Press, 1988), s. 59.

52. Askeri birimler, davanın hemen başından itibaren sürece müdahil olmuşlardı. Bu davanın boşa harcanan çaba olduğuna ilişkin bkz. Joseph C. Goulden, *Monopoly* (New York: G.P. Putnam's Sons, 1968), s. 86–103; Goulden, *Monopoly*, s. 96.

53. Henck ve Strassburg, Slippery Slope, s. 57–58; Goulden, Monopoly, s. 87. Adalet Bakanlığı'nın harekete geçmesinde eyalet Kamu Hizmetleri Komisyonlarının rolü için bkz. Robert B. Horwitz, The Irony of Regulatory Reform: The Deregulation of American Telecommunications (New York: Oxford University Press, 1988), s. 141. Örneğin bu dava *"müşteri veya rakiplerden gelen baskı veya şikâyetler nedeniyle değil, bağımsız yetkililerin tutumları sonucunda ortaya çıkmıştır."* Alan Stone, *Wrong Number: The Break-up of AT&T* (New York: Basic Books, 1989), s. 71; Hart, *Forged Consensus*, s. 146.

54. Araştırma direktörü Oliver E. Buckley'den aktarıldığı üzere, bkz. Spurlock, *"The Bell Telephone Laboratories,"* s. 213. L. G. Woodford, AT&T Assistant Vice President to Bell System Operating Vice Presidents, March 20, 1941, in Spurlock, "The Bell Telephone Laboratories," s. 281; Buckley, Spurlock, "The Bell Telephone Laboratories," s. 244'de alıntılanmıştır; Wilson, Destructive Creation, s. 66, Tablo 3; Spurlock, "The Bell Telephone Laboratories," s. 232–329.

55. "Public Law 603 Section 12, 77th Cong., 2d Sess., June 11, 1942.

56. John S. James, *"Memorandum for Mr. Herbert A. Berman Re: Electrical Investigation,"* September 17, 1943, s. 3, in response to Dan Schiller, June 4, 1999, Freedom of Information Act Request No. ATFY99-175, Department of Justice file number 60-9-96-7 (hereafter FOIA Request No. ATFY99-175). Bu FOIA talebine yanıt olarak, söz konusu belgelerin NARA'ya gönderildiği ve 57A50 kayıt numarasıyla erişilebilir olduğu belirtilmiştir. Ann Lea Harding to Dan Schiller, October 20, 2000, yazarın arşivi.

57. Sigmund Timberg to Holmes Baldridge, Western Electric Case— Patent Story, May 1945, 9, in response to FOIA Request No. ATFY99-175; eski AT&T Başkanı Theodore Vail bu ifadeyi zaten 1879'da kullanmıştı. Bkz. Danielian, AT&T, s. 95.

58. Timberg to Baldridge.

59. Sigmund Timberg to Houston Harsha: Proposed Lease of Fairchild's North Carolina Plant to Western Electric, March 6, 1946, in response to FOIA Request No. ATFY99-175; ; Goulden, Monopoly, s. 87; John F. Baecher, "Memorandum for the Attorney General," June 3, 1948. "6/48" tarihli, "Adalet Bakanlığı" antetli kağıda el yazısıyla yazılmış bir notta "Bunu F.C.C. ile görüşelim ve bunun, onların daha düşük tarifeler elde etmelerine yardımcı olup olmayacağını görelim" deniliyordu. Holmes A. Baldridge tarafından iletilen 3 Haziran 1948 tarihli başka bir notta ise, "Bunu FCC'den Komisyon Üyesi Walker ile görüştüm—o onların telefon sorumlusu—ve ilerlememizi içtenlikle destekliyor. Kendi başlarına bu sorunu çözemeyeceklerini, ancak farkında olduklarını söyledi. Gerekli her türlü yardımı sağlamayı teklif etti. Şikâyet, benim başlangıçta önerdiğim şekilde yeniden yazıldı. Bence bu önemli bir dava ve yakın zamanda açmalıyız," ifadeleri aktarılıyordu. Tüm bunlar FOIA ATFY99-175 numaralı talebe yanıt olarak verilmiştir.

60. Charles Zerner, "U.S. Sues to Force A.T.&T. To Drop Western Electric Co.," *New York Times*, January 15, 1949, s.1; Zerner, "U.S. Sues," s. 1.

61. Holmes Baldridge, Memo for Assistant Attorney General Bergson, "Press Release—A.T.&T.-Western Electric Complaint," December 15, 1948, File: 60-9-96-7, Papers of Holmes Baldridge, Box 2, Justice Department Chronological File 1948–52, Harry S. Truman Presidential Library and Museum, Independence, Missouri; Baldridge, Memo for Assistant Attorney General Bergson. Baldridge, on yıl sonra, davanın sonucu üzerine yapılan kongre duruşmalarında bu temel teoriyi bir kez daha kamuoyuna vurguladı. Bkz. testimony of Homes Baldridge, May 7, 1958, 85th Cong., House of Representatives, 2d Sess., Hearings before the Antitrust Subcommittee of the Committee on the Judiciary, "Consent Decree Program of the Department of Justice," Serial No. 9, Part 2, Vol. 3 (Washington, DC: Government Printing Office, 1959), s. 3603–3643.

62. Garry Wills, *Bomb Power: The Modern Presidency and the National Security State* (New York: Penguin Press, 2010), s. 15; Margaret B.W. Graham, *The Business of Research: RCA and the Video Disc* (Cambridge: Cambridge University Press, 1986), s. 68– 69; Henry E. Guerlac, Radar in World War II, Sections D-E, Volume 8 in The History of Modern Physics 1800-1950 (College Park, MD: American Institute of Physics, 1987), s. 691; 2010 yılı itibarıyla, iki Washington Post muhabirine göre, 10.000 farklı yerde faaliyet gösteren 1.271 devlet kuruluşu ve 1.931 özel şirket, toplam 854.000 kişiye en yüksek gizlilik düzeyine sahip yetkilendirmeler sağlayarak adeta ABD'nin "alternatif bir coğrafyasını" oluşturuyordu. Dana Priest ve William M. Arkin, *"A World Too Big and Too Secret?,"* Santa Fe New Mexican, July 19, 2010, s. A1, A7.

63. Hart, *Forged Consensus*, s. 127– 143; American Telephone and Telegraph Company, *Annual Report 1945* (New York: AT&T, 1945), s. 13– 14; Ralph Brown, "Inventing and Patenting at Bell Laboratories," *Bell Laboratories Record* 32 (1) (January 1954), s. 5; Keith S. McHugh, Vice

President, AT&T, "Bell System Patents and Patent Licensing," *Bell Telephone Magazine* 27 (2) (January 1949): 48–49.

64. Arthur A. Bright, Jr., ve John Exter, "War, Radar, and the Radio Industry," *Harvard Business Review* 25 (2) (Winter 1947): 272; Maclaurin, *Invention and Innovation*, s. 256.

65. Robert A. Lovett, Secretary of Defense, *"Memorandum on Western Electric Antitrust Case,"* December 23, 1952, 85th Cong., House of Representatives, 2d Sess., *Hearings before the Antitrust Subcommittee, Committee on the Judiciary, "Consent Decree Program of the Department of Justice,"* Part II–Volume 1, American Telephone & Telegraph Co., Serial Number 9 (Washington, DC: Government Printing Office, 1958), s. 1940–1941; bu notun karmaşık öyküsü için bkz. s. 1932–1946, 2016–2017; C. E. Wilson to Honorable Herbert Brownell, Jr., July 10, 1953, 85th Cong., House of Representatives, 2d Sess., *Hearings before the Antitrust Subcommittee, Committee on the Judiciary, "Consent Decree Program of the Department of Justice,"* Part II–Volume 1, American Telephone & Telegraph Co., Serial Number 9 (Washington, DC: Government Printing Office, 1958), s. 2024–2038; 85th Cong., House of Representatives, 2d Sess., *Hearings before the Antitrust Subcommittee, Committee on the Judiciary, "Consent Decree Program of the Department of Justice,"* Part II–Volume 1, American Telephone & Telegraph Co., Serial Number 9 (Washington, DC: Government Printing Office, 1958), s. 1953.

66. 85th Cong., House of Representatives, 2d Sess., *Hearings before the Antitrust Subcommittee, Committee on the Judiciary, "Consent Decree Program of the Department of Justice,"* Part II–Volume 1, American Telephone & Telegraph Co., Serial Number 9 (Washington, DC: Government Printing Office, 1958), s. 2381–2392; 85th Cong., House of Representatives, 2d Sess., *Hearings before the Antitrust Subcommittee, Committee on the Judiciary, "Consent Decree Program of the Department of Justice,"* Part II–Volume III, American Telephone & Telegraph Co., Serial Number 9 (Washington, DC: Government Printing Office, 1958), s. 3669–3677; 85th Cong., House of Representatives, 2d Sess., *Hearings before the Antitrust Subcommittee, Committee on the Judiciary, "Consent Decree Program of the Department of Justice,"* Part II–Volume III, American Telephone & Telegraph Co., Serial Number 9 (Washington, DC: Government Printing Office, 1958), s. 3428–3453; 85th Cong., House of Representatives, 2d Sess., *Hearings before the Antitrust Subcommittee, Committee on the Judiciary, "Consent Decree Program of the Department of Justice,"* Part II–Volume 1, American Telephone & Telegraph Co., Serial Number 9 (Washington, DC: Government Printing Office, 1958), s. 1674–1675; vol. 3, s. 3698.

67. "Antitrusters Score Patent Victory in AT&T Case, Settle with IBM," *Business Week*, January 28, 1956, s. 160.

68. United States v. Western Electric Co., 1956 Trade Cas. 68246, D.N.J., January 24, 1956, Defendants' Third Statement, vol. 1, s. 189.

69. "Outline of Bell System Patent Licensing Policy," House of Representatives, 85th Cong., 2d Sess., *Consent Decree Program of the Department of Justice, Hearings before the Antitrust Subcommittee of the Committee on the Judiciary*, March–May 1958, Serial No. 9 Part II Volume II, s. 2502; Horace P. Moulton, Vice President and General Counsel, , AT&T, House of Representatives, 85th Cong., 2d Sess., *Consent Decree Program of the Department of Justice, Hearings before the Antitrust Subcommittee of the Committee on the Judiciary*, March–May 1958, Serial No. 9 Part II Volume II, s. 2568; *American Telephone and Telegraph Company Annual Report 1951* (New York: AT&T, 1951), s. 20; 86th Cong., Senate, 2d Sess., Committee on the Judiciary, *Staff Report of the Subcommittee on Patents, Trademarks, and Copyrights, Pursuant to S. Res. 240, "Compulsory Patent Licensing Under Antitrust Judgments"* (Washington, DC: Government Printing Office, 1960), s. 46; "The Impact of Two Historic Antitrust Decrees," *Business Week*, February 4, 1956, s. 27–28.

70. AT&T, *Memorandum for the Attorney General*, April 1953, 28, US Congress, House of Representatives, 85th Cong., 2d Sess., *Hearings before the Antitrust Subcommittee, Committee on the Judiciary, "Consent Decree Program of the Department of Justice," Part II–Volume 1, American Telephone & Telegraph Co. Serial Number 9* (Washington, DC: Government Printing Office, 1958), s. 1985; AT&T'nin yüzlerce, karar öncesi patent lisanslama anlaşmasının en az %55'inde "geri verme" hükümleri zaten bulunuyordu ve bunların çoğu telif ücreti içermiyordu. 85th Cong., House of Representatives, 2d Sess., *Consent Decree Program of the De-*

partment of Justice. Hearings before the Antitrust Subcommittee of the Committee on the Judiciary, March–May 1958, Serial No. 9 Part II Volume II, s. 2664–2665. Business Week, anlaşmanın aslında AT&T'ye sağladığı bu avantajı şöyle değerlendirdi: "Birçok küçük elektronik şirketinin tek bir buluş üzerine kurulabildiği bir sektörde, karşılıklılık maddesinin geniş kapsamlı uygulanması, şirketlerin iletişimle ilgili buluşlar üzerinde münhasır kontrol sağlamasını zorlaştırabilir." "The Impact of Two Historic Antitrust Decrees," s. 28.

71. Victor R. Hansen, Assistant Attorney General, Antitrust Division, House of Representatives, 85th Cong., 2d Sess., Consent Decree Program of the Department of Justice, *Hearings before the Antitrust Subcommittee of the Committee on the Judiciary, March–May 1958, Serial No. 9 Part II Volume III* (Washington, DC: Government Printing Office, 1958), s. 3726.

72. Savaş yıllarında Adalet Bakanlığı, AT&T davasını başlangıçta daha geniş bir soruşturma çerçevesi içinde başlattı; 1946'da ise Zenith Radio Corporation, RCA, General Electric, Westinghouse ve AT&T'nin Western Electric birimine dava açarak, bu şirketlerin Zenith'in dünya pazarına girmesini engellemek için komplo kurduklarını ileri sürdü. Bkz. "Zenith to Get $10 Million From RCA, 2 Others in Antitrust Suit Settlement," Wall Street Journal, September 16, 1957, s. 6; "RCA to Open up 10,000 Radio, TV Patents as It Settles Antitrust Suit," Wall Street Journal, October 29, 1958, s. 3; "IBM Trust Suit Ended by Decree; Machines Freed," New York Times, January 26, 1956, s. 1. Delikli kartlardan elektronik hesaplama makinelerine geçiş sürecini yeni başlatan IBM için dava "ABD'deki faaliyetlerini yıllarca olumsuz biçimde etkiledi." James W. Cortada, IBM: The Rise and Fall and Reinvention of a Global Icon (Cambridge, MA: MIT Press, 2019), s. 186, 185 (alıntı).

73. House of Representatives, 85th Cong., 2d Sess., Consent Decree Program of the Department of Justice. Hearings before the Antitrust Subcommittee of the Committee on the Judiciary, March–May 1958, Serial No. 9 Part II Volume III (Washington, DC: Government Printing Office, 1958), s. 3692; 86th Cong., 2d Sess., Senate, Committee on the Judiciary, Staff Report of the Subcommittee on Patents, Trademarks, and Copyrights, Pursuant to S. Res. 240, "Compulsory Patent Licensing Under Antitrust Judgments" (Washington, DC:Government Printing Office, 1960), s. 42–46.

74. Victor Hansen testimony, House of Representatives, 85th Cong., 2d Sess., Consent Decree Program of the Department of Justice, *Hearings before the Antitrust Subcommittee of the Committee on the Judiciary, March–May 1958, Serial No. 9 Part II Volume III* (Washington,DC: Government Printing Office, 1958), s. 3694–3695.

75. Mervin J. Kelly, President, Bell Telephone Laboratories, Inc., House of Representatives, 85th Cong., 2d Sess., *Hearings before the Antitrust Subcommittee, Committee on the Judiciary, "Consent Decree Program of the Department of Justice," Part II–Volume 1, American Telephone & Telegraph Co. Serial Number 9* (Washington, DC: Government Printing Office, 1958), s. 2068; American Telephone and Telegraph Company, Annual Report 1950 (New York: AT&T, 1950), s. 15; American Telephone and Telegraph Company, Annual Report 1956 (New York: AT&T, 1956), s. 18; Fortune 500 1956, http://archive.fortune.com/magazines/fortune/fortune500_archive/full/1956/; House of Representatives, 85th Cong., 2d Sess., Consent Decree Program of the Department of Justice. Hearings before the Antitrust Subcommittee of the Committee on the Judiciary, March–May 1958, Serial No. 9 Part II (Washington, DC: Government Printing Office, 1958), vol. 3, s. 3690–3692; vol. 1, s. 2198–2201.

76. Spurlock, "The Bell Telephone Laboratories," s. 358.

77. Spurlock, "The Bell Telephone Laboratories," s. 373–374; Spurlock, "The Bell Telephone Laboratories," s. 383; Wilson ayrıca AT&T'yi korumak amacıyla Sandia Laboratuvarları'nın kâr amacı gütmeyen, maliyet esaslı ve yönetim ücreti alınmaksızın işletilmesine karar verdi. M. D. Fagen, ed., *A History of Engineering and Science in the Bell System: National Service in War and Peace (1925–1975)* (Bell Telephone Laboratories, Incorporated, 1978), s. 650–655'de alıntılanmıştır, s. 653–654; L. A. Wilson, Memo for File, August 15, 1949, 4:50 p.m., in Spurlock, "The Bell Telephone Laboratories," s. 386; Charles A. Coolidge, "Memorandum for the Secretary," February 29, 1952, in House of Representatives, 85th Cong., 2d Sess., *Hearings before the Antitrust Subcommittee, Committee on the Judiciary, Consent Decree Program of The Department of Justice, Part II–Volume 1, American Telephone & Telegraph Co. Serial Number 9*

(Washington, DC: Government Printing Office, 1958), s. 1691.

78. Spurlock, "The Bell Telephone Laboratories," s. 388–389.

79. Herbert S. Matthews, "A Salem Yankee at King George's Court," *New York Times*, October 8, 1950, s. SM7; Gertner, *Idea Factory*, s. 245–246; 94th Cong., 1st Sess., House of Representatives, Committee on the Judiciary, Subcommittee on Courts, Civil Liberties, and the Administration of Justice, *Hearings on the Matter of Wiretapping, Electronic Eavesdropping, and Other Surveillance, February 6, 18, March 4, 18, 21, May 22, June 26, July 25, September 8, 1975, Serial No. 26, two volumes* (Washington, DC: Government Printing Office, 1976), s. 31–32.

80. Özellikle bkz. Fagen, *A History of Engineering and Science in the Bell System*; Gertner, *Idea Factory*, s. 159–161, 271; Dr. M. J. Kelly, Bell Telephone Laboratories Incorporated, "Bell System Contributions to the National Defense During the Past 15 Years," June 11, 1953, s. 1. Timothy K. Nenninger to Dan Schiller, September 15, 2007, in response to FOIA Request No. ATFY99-175; Kelly, "Bell System Contributions," s. 2.

81. Kelly, "Bell System Contributions," s. 3–4; Kelly, "Bell System Contributions," s.5; Kelly, "Bell System Contributions," s. 6–7.

82. Kelly, "Bell System Contributions," s. 8–20, Lovett için bkz. s. 20, Kelly, "Bell System Contributions," s. 22; Melvyn P. Leffler, *A Preponderance of Power: National Security, the Truman Administration, and The Cold War* (Stanford: Stanford University Press, 1992), s. 11.

83. Kenneth Flamm, *Creating the Computer: Government, Industry, and High Technology* (Washington, DC: Brookings Institution), 1988.

84. Flamm, *Creating the Computer*, s. 29–30; Riordan ve Hoddeson, *Crystal Fire*, s. 181; Waller, *Thurman Arnold*, s. 98– 99.

85. Riordan ve Hoddeson, *Crystal Fire*, s. 82, 108–109; Riordan ve Hoddeson, *Crystal Fire*, s.158.

86. AT&T, "Report Regarding Equipment Manufactured by Western for the Bell System," *House of Representatives, 85th Cong., 2d Sess., Consent Decree Program of the Department of Justice, Hearings before the Antitrust Subcommittee of the Committee on the Judiciary, March–May 1958, Serial No. 9, Part II, Volume III* (Washington, DC: Government Printing Office, 1958), s. 3895; Mervin J. Kelly, "The First Five Years of the Transistor," *Bell Telephone Magazine* 32 (Summer 1953):77; *House of Representatives, 84th Cong., 2d Sess., Distribution Problems*, Hearing before Subcommittee No. 5 of the Select Committee on Small Business, Pursuant to H. Res. 114, 29 March 1956, Part V, *Antitrust Consent Decrees: A Case Study—The A.T.&T Consent Decree* (Washington, DC: Government Printing Office, 1956), s. 10.

87. Riordan ve Hoddeson, *Crystal Fire*, s. 197; Riordan ve Hoddeson, *Crystal Fire*, s. 204; Misa, "Military Needs," s. 272, 268.

88. Leslie Berlin, *The Man behind the Microchip: Robert Noyce and the Invention of Silicon Valley* (New York: Oxford University Press, 2005), s. 135, 171; Flamm, *Creating the Computer*, s. 17; Berlin, *The Man behind the Microchip*, s. 135, 171; Misa: "Military Needs," s. 281, 286.

89. "Outline of Bell System Patent Licensing Policy," *House of Representatives, 85th Cong., 2d Sess., Consent Decree Program of the Department of Justice, Hearings before the Antitrust Subcommittee of the Committee on the Judiciary, March–May 1958, Serial No. 9, Part II, Volume II* (Washington, DC: Government Printing Office, 1958), s. 2502.

90. Ithiel de Sola Pool, *Technologies of Freedom* (Cambridge: Belknap Press, 1983); Peter W. Huber, *The Geodesic Network: 1987 Report on Competition in the Telephone Industry* (Washington, DC: U.S. Department of Justice, Antitrust Division, 1987), s. 1, 35.

9. Bölüm

1. Kevin Boyle, *The Shattering: America in the 1960s* (New York: W.W. Norton, 2021).

2. Aaron Brenner, "Rank- and- File Rebellion, 1966– 1975" (Ph.D. diss., Columbia University,

1996); Aaron Brenner, Robert Brenner, ve Cal Winslow ed., *Rebel Rank and File: Labor Militancy and Revolt from below during the Long 1970s* (London: Verso, 2010).

3. Dorothy Sue Cobble, *The Other Women's Movement: Workplace Justice and Social Rights in Modern America* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2004); Nancy MacLean, *Freedom Is Not Enough: The Opening of the American Workplace* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2006).

4. Murray B. Nesbitt, *Labor Relations in the Federal Government Service* (Washington, DC: Bureau of National Affairs, 1976), s. 46–47; John Walshve Garth L. Mangum,

5. *Labor Struggle in the Post Office: From Selective Lobbying to Collective Bargaining* (Armonk: M. E. Sharpe, 1992), s. 62– 69; Robert H. Zieger, *For Jobs and Freedom: Race and Labor in America since 1865* (Lexington: University Press of Kentucky, 2007), s. 86; Marchha Biondi, *To Stand and Fight: The Struggle for Civil Rights in Postwar New York City* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2003), s. 140–1 41. Truman'ın başkanlığı döneminde kurulan sadakat kurulları, sıklıkla ırkçı prosedürler uyguluyordu; özellikle Posta Teşkilatı gibi çok sayıda siyahi çalışanın bulunduğu birimlerde sivil haklar aktivistlerine karşı ciddi ayrımcılıklar sergilenmişti. Yazar, Posta Teşkilatı'nın sözde sadakatsizlik iddiaları nedeniyle federal kurumlar arasında en yüksek işten çıkarma oranına sahip kurum olduğunu aktarmaktadır. Ellen Schrecker, *Many Are the Crimes: McCarthyism In America* (Boston: Little, Brown, 1998), s. 282, 285; Philip F. Rubio, *There's Always Work at the Post Office: African American Postal Workers and the Fight for Jobs, Justice, and Equality* (Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press, 2010), s. 192; Rubio, *There's Always Work at the Post Office*, 211; Rubio, *There's Always Work at the Post Office*, s. 185; Rubio, *There's Always Work at the Post Office*, s. 176; Başkan Kennedy, Ocak 1962'de 10988 sayılı Başkanlık Kararnamesini yayımladı; bu kararname, federal işçi sendikalarına sınırlı toplu pazarlık hakları tanıyordu (ancak grev yapma veya ekonomik konularda pazarlık hakkı vermiyordu) ve yalnızca ırk ayrımcılığı yapmayan sendikalar için geçerliydi. Kennedy'nin Mart 1961'de yayımladığı 10925 sayılı Başkanlık Kararnamesi ise federal kurumların eşit istihdam fırsatları konusunda araştırmalar yapmalarını ve öneriler sunmalarını zorunlu kılıyordu. Bu çerçevede, Kamu Personeli Dairesi ve Posta Teşkilatı, federal kurumlarda eşit istihdamı teşvik eden pozitif ayrımcılık komisyonları (EEO komisyonları) kurdu. Philip F. Rubio, *Undelivered: From the Great Postal Strike of 1970 to the Manufactured Crisis of the U.S. Postal Service* (Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press, 2020), s. 25, 31, 225, dipnot: 6; Rubio, *There's Always Work at the Post Office*, s. 149– 151. Nixon yanlısı bir liderin yönetimindeki Ulusal Posta Dağıtıcıları Birliği, bazı bölgelerde 1970'lere kadar Afro -Amerikalıların üye olmasına izin vermiyordu. Richard Rothstein, *The Color of Law: A Forgotten History of How Our Government Segregated America* (New York: Liveright Publishing, 2017), s. 161; Rubio, *There's Always Work at the Post Office*, 371, dipnot 1. Konuya dair genel bilgi için bkz. Mary L. Dudziak, Cold War Civil Rights: Race and the Image of Modern Democracy (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2011).

6. John Darnton, "Postman's Pay a Little Too High for Welfare," New York Times, March 25, 1970, s.A31; Rubio, There's Always Work at the Post Office, s. 207 (1968'de Manhattan Merkez Postanesi'nde çalışan posta işçisi Richard Thomas'tan aktarılmıştır); Kennedy'nin 10988 sayılı Başkanlık Kararnamesi bazı ekonomik olmayan konularda toplu pazarlığa izin veriyordu; Rubio, *Undelivered*, s. 28; Rubio, *Undelivered*, s. 47 ('dörtte üçü'); Christian G. Appy, *Working- Class War: American Combat Soldiers and Vietnam* (Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press, 1993), s. 244–2 47.

7. Rubio, *There's Always Work at the Post Office*, s. 213; Rubio, *There's Always Work at the Post Office*, s. 145; Cobble, *The Other Women's Movement*, s. 146; Rubio, *Undelivered*, s. 38; Rubio, *Undelivered*, s. 29–30, 35–37, 40–46; Kappel, bu "sorunu" "çağdışı personel politikaları, kötü çalışma koşulları, sınırlı kariyer olanakları ve yetersiz eğitim" ile bağlantılı görüyordu; bu sorunları, önce Posta Teşkilatı Çalışma Grubu başkanı, ardından da yeni USPS Yönetim Kurulu başkanı olarak, daha kapsamlı otomasyon ve sıkı yönetimle çözmeye çalıştı.". "The Enduring Mail Mess," Time, March 30, 1970, s. 14.

8. Donald Janson, "Chicago Postal Officials Back O'Brien's Plan to Replace the Department

with a Nonprofit Corporation," *New York Times*, April 9, 1966, s. 76; "Negro Sworn as Head of Chicago Post Office," *New York Times*, September 27, 1966, s. 34. İki ay sonra, Manhattan Postanesi'nin başına NAACP üyesi bir Afro- Amerikalı atandı. "Negro Appointed Postmaster Here," *New York Times*, November 3, 1966, s. 41; "Chicago Rights Activist Robert Lucas," *New York Times*, September 5, 1966, s. 8; Zieger, *For Jobs and Freedom*, s. 54, 86; Joe William Trotter, Jr., *Workers on Arrival: Black Labor in the Making of America* (Berkeley, CA: University of California Press, 2019), s. 133; Rubio, *There's Always Work at the Post Office*; McGee, "The Negro in the Chicago Post Office."; "A Logjam of Mail Broken in Chicago," *New York Times*, October 19, 1966, s. 30.

9. "Backlog of Mail Jams Post Office in Chicago," New York Times, October 10, 1966, s. 43; "Mail Distribution Tied up in Chicago," New York Times, October 14, 1966, s. 22; "Post Office Retains Its Christmas Help in 'Junk Mail' Rush," New York Times, December 29, 1966, s. 33; Interview with Lawrence F. O'Brien by Michael L. Gillette, November 20, 1986, s. 15, 34, Lyndon Baynes Johnson Presidential Library, Austin, Texas (hereafter Johnson Presidential Library),http://www.lbjlibrary.net/assets/documents/archives/oral_hi stories/obrien_l/OBRIEN15.PDF.

10. Janson, "Chicago Postal Officials Back O'Brien's Plan."; Janson, "Chicago Postal Officials Back O'Brien's Plan."

11. Janson, "Chicago Postal Officials Back O'Brien's Plan."; O'Brien interview; Janson, "Chicago Postal Officials Back O'Brien's Plan."

12. "O'Brien Says Post Office Faces a 'Catastrophe,'" *New York Times* March 20, 1967, s. 18; Lawrence F. O'Brien, "A New Design for the Postal Service: A Private Corporation," *Vital Speeches of the Day* 33 (14) (May 1, 1967): 418; O'Brien şöyle demiştir: "Noel döneminde Chicago krizini, oldukça büyük bir krizdi, yaşadık. O dönemde dikkatimi posta teşkilatının yeniden örgütlenmesine yoğunlaştırmıştım." O'Brien interview, s. 15. Rubio, Chicago'daki aksaklıktan iki ay önce O'Brien'ın özelleştirme planını oluşturduğunu yazar. Rubio, Breakdown, s. 35.

13. Murray Schumach, "City's Postal System Is Snagged by Traffic and Skyscrapers," *New York Times*, April 9, 1967, s. 1, 77; "Post Office Retains Its Christmas Help in 'Junk Mail' Rush."

14. Marjorie Hunter, "O'Brien Proposes Corporation Run Postal Service," *New York Times*, April 4, 1967, s. 1, 18; Hunter, "O'Brien Proposes Corporation."; "O'Brien Prices Modern Postal Service at $5- Billion," *New York Times*, April 16, 1967. 1, 66; "O'Brien Prices Modern Postal Service at $5-Billion," s. 66; "O'Brien to Go to Senate Group to Ask for More Postal Funds," *New York Times*, April 5, 1967, s. 29.

15. "Text of Johnson Message on Pay and Mail Rates," *New York Times*, April 6, 1967, s. 33; Johnson in John D. Morris, "Commission Is Directed to Submit a Report within One Year," *New York Times*, April 9, 1967, s. 1.

16. Marjorie Hunter, "O'Brien Proposes Corporation Run Postal Service," s. 18; "Avoiding Postal Catastrophe," *New York Times*, April 6, 1967, s. 38.

17. Janson, "Chicago Postal Officials Back O'Brien's Plan."; "Realism on Postal Rates," *New York Times*, May 15, 1967, s. 42; Janson, "Chicago Postal Officials Back O'Brien's Plan."

18. The Report of The President's Commission on Postal Organization, Towards Postal Excellence (Washington, DC: Government Printing Office, 1968); Richard R. John, "History of Universal Service and the Postal Monopoly," George Mason School of Public Policy, Study on Universal Postal Service and the Postal Monopoly, Appendix D, November 2008: 33–36, file:///Users/dschille/Desktop/History_of_Universal_ Service_and_the_Po-1.pdf.

19. David R. Jones, "Mail Study Asks a Nonprofit Unit," *New York Times*, June 30, 1968, s. 30; John, "History of Universal Service and the Postal Monopoly," s. 33.

20. "Newark Mail Diverted to Philadelphia in Riot," *New York Times*, July 16, 1967, s. 54; "Mail Service in Australia Paralyzed as Strike Grows," *New York Times*, January 19, 1968, s. 21; "South Vietnam Mail Delayed," *New York Times*, February 7, 1968, s. 44; "House Bars an

End to Saturday Mail," April 10, 1968, s. 73; "Hope for the Mails," *New York Times*, May 28, 1969, s. 46.

21. Russell Baker, "Observer: Stay, Courier, from Your Appointed Rounds," *New York Times*, April 27, 1969, s. E16.

22. Robert Sherrill, "Bring Back the Pony Express," *New York Times Magazine*, November 3, 1968, s. 282.

23. Joseph P. Fried, "$100 Million General Post Office to Be Built Here," *New York Times*, June 26, 1968, s. 1, 35; "Post Office Sets a 'Command Post,'" *New York Times*, November 30, 1968, s. 79; "Automation to Speed Christmas Mail to Vietnam," *New York Times*, October 19, 1967, s. 3.

24. Rubio, *Undelivered*, s. 39; Rubio, *There's Always Work at the Post Office*, s. 260; Rubio, *Undelivered*, s. 60; Murray B. Nesbitt, *Labor Relations in the Federal Government Service* (Washington, DC: Bureau of National Affairs, 1976), s. 386; Grevle ilgili önceki çalışmalar için bkz. Brenner, "Rank-and-File Rebellion, 1966–1975"; Vern K. Baxter, Labor and Politics in the U.S. Postal Service (New York: Plenum Press, 1994); Rubio, There's Always Work at the Post Office, s. 207–261 ve Rubio, Undelivered, s. 60–118.

25. H. R. Haldeman, H. Notes, January–March 1970 Pt. II, HRH Box 41, Haldeman Collection, Nixon Presidential Materials Project, in Brenner, "Rank-and-File Rebellion," s. 134–135; Rubio, There's Always Work at the Post Office, s. 254; Rubio, There's Always Work at the Post Office, s. 254.

26. Colson, Başkanın Genel Sekreterine, "bildiğiniz gibi başkana posta ücretleriyle ilgili olarak yüzbinlerce mektup yazıldı," dedi. White House Special Files, Staff Member Office Files, Charles W. Colson Meetings Files, December 5, 1969, "For H. R. Haldeman From C. W. Colson, Subject: Answer To Postal Employees' Letter, Administratively Confidential," Richard Nixon Presidential Library and Museum, Yorba Linda, California (hereafter Nixon Presidential Library); "For John Rose from Chuck Colson," February 11, 1970, White House Special Files, Staff Member Office Files, Charles W. Colson Meetings Files, Box 82, Nixon Presidential Library. Nixon, Aralık 1969'da NALC başkanı Rademacher ile iki kez görüşmüştü. Rubio, Undelivered, s. 48–49; Charles W. Colson, March 6, 1970. To: Murray Chotiner Subject: Political Problems of the Post Office," White House Special Files Staff Member Office Files (SMOF), Charles W. Colson Subject Files, Box 51 Folder "Contacts with Rademacher-Conversations, Memos, Telephone [2 of 2], Nixon Presidential Library; ayrıca bkz. Rubio, Undelivered, s. 48; "Telephone Call James Rademacher, President NALC, Recommended by Chuck Colson and Henry Cashen, March 12, 1970. Box WH Special Files Staff Member Office Files (SMOF), Charles W. Colson Meetings Files, Box 82, Nixon Presidential Library.

27. Rubio, *There's Always Work at the Post Office*, s. 263.

28. Box WH Special Files Staff Member Office Files Charles W. Colson Subject Files Box 49, Folders "Concerning Postal Strike and Reform," Nixon Presidential Library; Homer Bigart, "Tie-up Is Spreading—L.I., Connecticut and Jersey Are Affected," New York Times, March 19, 1970, s. A1; "The Strike That Stunned the Country," Time, March 30, 1970, s. 11–16; Robert J. Cole, "City's Economy Worsens in 2d Day of Postal Strike," New York Times, March 20, 1970, s. A1.

29. "Congress to Act Soon on Pay Rise," New York Times, February 26, 1970, s. A14; Robert Semple, Jr., "President Says Issue Is Survival of Rule Based upon Law," New York Times, March 24, 1970, s. A1, A34; Richard L. Madden, "Mailmen Invited to Bargain Today," New York Times, March 25, 1970, s. A1, A30; Eileen Shanahan, "Mailmen Offered 12% Rise in Wages," New York Times, April 1, 1970, s. A1; Eileen Shanahan, "7 Postal Unions Win 14% Pay Rise Tied to Reform," New York Times, April 3, 1970, s. A1; "Excerpts from the President's Message to Congress Proposing Postal Reform and Increases in Pay," New York Times, April 17, 1970, s. 19; Rubio, There's Always Work at the Post Office, s. 268; Haldeman Diaries, January 1, 1970-January 1, 1971, Vol. 2, Entries for March 20-24, April 1-4, and April 7, Nixon Presidential Library.

30. H. R. Haldeman, H. Notes January–March 1970 Part I to H Notes April–June 1970 Part II Box 41, Folder H Notes Jan–March 1970, February 21–March 31, 1970, March 23. NPMS, WH Special Files Staff Member and Office Files, Nixon Presidential Library. Not: '7' posta sendikasına yapılan atıf önemlidir; çünkü bu sayı, Siyahilerin yönetimindeki iki örgütü, NPU ve NAPE'yi kapsamamaktadır.

31. Box WH Special Files Staff Member Office Files (SMOF) Charles W. Colson Subject Files Box 51 Folder "Contacts with Rademacher—Conversations, Memos, Telephone [1 of 2]," Nixon Presidential Library.

32. "Colson Memorandum for John Erlichman March 25, 1970 Subject: Rademacher/ Postal Strike," Nixon Presidential Library; Alfred E. Clark, "Postal Workers Put Off a Strike," New York Times, June 12, 1970, s. A12.

33. Rubio, *There's Always Work at the Post Office*, s. 268, 15, 262–265; Eileen Shanahan, "Postal Unions Win 14% Raise," *New York Times*, April 3, 1970, s. A20; U.S. Cong., House of Representatives, 91st Cong., 2d Sess., *Hearing before the Committee on Post Office and Civil Service. Hearings on Postal Reform. Serial 91-22, April 22, 23, 27, 1970* (Washington, DC: Government Printing Office, 1970), s. 114, 118.

34. "Bu örgütlü bir girişimdi ve posta kullanıcıları tarafından finanse ediliyordu; kullanıcılar, bunun doğru bir yöntem olduğuna ikna edilmişti ve hepsi posta hizmetine ilişkin ortak bir kaygıyı paylaşıyordu." O'Brien interview, s. 22-23; Rubio, *Undelivered*, s. 36; Marjorie Hunter, "Postal Pay Rise and Reform Plan Passed by House," *New York Times*, June 19, 1970, s. A31.

35. Rubio, *There's Always Work at the Post Office*, s. 265; John, "History of Universal Service and the Postal Monopoly," s. 80; Rick Geddes, *Saving the Mail: How to Solve the Problems of the U.S. Postal Service* (Washington, DC: AEI Press, 2003), s. 98.

36. Rubio, *There's Always Work at the Post Office*, s. 264; Rubio, *Undelivered*, s. 119– 168; Rubio, *There's Always Work at the Post Office*, s. 263, 268; Christopher W. Shaw, *First Class: The*

37. U.S. Postal Service Democracy, and the Corporate Threat (San Francisco: City Lights Books, 2021), s. 123–1 40.

38. O'Brien interview, s. 9; John T. Tierney, *Postal Reorganization: Managing the Public's Business* (Boston: Auburn House, 1981), s. 21–22; Rubio, *Undelivered*, s. 127– 128, 140– 141.

39. Walsh ve Mangum, *Labor Struggle in the Post Office*, s.100– 102; Rubio, *Undelivered*, s. 149– 152; Rubio, *There's Always Work at the Post Office*, s. 265.

40. United Federation of Postal Clerks, "Three Merger Pacts Set; Top Negotiator Hired," *The Union Postal Clerk* 67 (1) (1971): 5; Geriye kalan posta sendikaları arasında Ulusal Kırsal Posta Dağıtıcıları Birliği (*National Rural Letter Carriers' Association)*, Ulusal Posta ve Federal Çalışanlar Birliği (*National Alliance of Postal and Federal Employees*) ile Ulusal Posta İşleyicileri Sendikası *(National Postal Mail Handlers Union)* bulunuyordu. United Federation of Postal Clerks. "Vote Yes!," *The Union Postal Clerk* 67 (4) (1971): 10; United Federation of Postal Clerks, "It's Go on NPU Merger!," *The Union Postal Clerk* 67 (3), (1971): 3; David Silvergleid, "Practical Labor-Management Relations," *The American Postal Worker* 1 (2) (1971): 13; David Silvergleid, "NALC Merger Terms," *The American Postal Worker* 2 (1) (1972): 23; Silvergleid, "NALC Merger Terms," s. 23.

41. American Postal Workers Union, "Board Wrestles Giant Agenda," *The American Postal Worker* 2 (5) (1972): 37; John N. Schacht, *The Making of Telephone Unionism, 1920– 1947* (New Brunswick, NJ: Rutgers University Press, 1985), s. 182; Jack Barbash, *Unions and Telephones: The Story of the Communications Workers of America* (New York: Harper & Brothers, 1952), s. 131, 129; Sylvia B. Gottlieb, "The Telephone Worker's Wage Case," Labor-Management Relations in The Bell Telephone System, 81st Cong., 2d Sess., Senate, *Hearings before the Subcommittee on Labor-Management Relations of the Committee on Labor and Public Welfare, August 10-September 12, 1950, Appendix 10* (Washington, DC: Government Printing Office, 1950), s. 842. Ayrıca bkz. Barbash, Barbash, *Unions and Telephones*, s. 171–175; "En büyük sorunu-

nun Federal İletişim Komisyonu" olduğunu aktardı." Interview with Helen W. Berthelot by John Schacht, May 6, 1969, in CWA-University of Iowa Oral History Project, University of Iowa Library Special Collections, Iowa City, Iowa, s. 12, 18, 21; Joseph A. Beirne, Challenge to Labor: New Roles for American Trade Unions (Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1969), s. 52.

42. Schacht, *The Making of Telephone Unionism*, s. 182; Joseph A. Beirne Oral History, CWA-University of Iowa Oral History Project, University of Iowa Library, Special Collections, s. 46, 49; Admiral Ben Moreell, "To Communism . . . Via Majority Vote," Address to the Marketing Division of the American Petroleum Institute, Chicago Illinois, November 10, 1952; National Labor Relations Board, 98 (168), "Chesapeake & Potomac Telephone Company of West Virginia and Lois Patty," Case No. 6-CA-307, April 9, 1952, https://www.casemine.com/judgement/us/591490c3a dd7b0493457c439.

43. "Senate Labor Committee Urges National Bargaining with Bell; Approves Labor Relations Report," *CWA News* 10 (3) (March 1951): 1, 6; "CWA Wins Major Victory," *CWA News* 11 (5) (May 1952): 1; "Quarter Million Telephone Workers out during Strike," *CWA News* 11 (5) (May 1952): 1, 16; "CWA Observes Independent's Picket Lines in Jersey Strike," *CWA News* 11 (4) (April 1952):3; Thomas R. Brooks, *Communications Workers of America, The Story of a Union* (New York: Mason/ Charter, 1977), s. 172–190, s. 190'da alıntılanmıştır; ayrıca bkz., http:// www.cwa6 300.org/ hist ory.asp.

44. Cobble, *The Other Women's Movement*, s. 21; Başkan Beirne, New England, Orta Atlantik bölgesi, Chicago ve Güney Kaliforniya'ya dağılmış 175.000 işçiyi temsil eden yirmi üç bağımsız sendikaya yazdığı mektupta, onları 'tek endüstri—tek sendika' hedefi doğrultusunda yürütülen mücadeleye katılmaya davet etti." John L. Crull, "Thoughts on Organizing," *CWA News* 8 (1) (January 1949: 7); "Independent Unions Invited into CWA," *CWA News* 9, (8) (August 1949): 6; Southern Bell'deki CWA liderlerinden George E. Gill daha sonra şöyle diyecekti: "Grevden bir yıl sonra sendika yetkisinin feshedilmesi için bir seçim yapılabilirdi ve seçimi kaybedebilirdik." In Brooks, *Communications Workers of America*, s. 190; "CWA Membership up for Second Month in a Row, Hackney Hopes Gain Continues," *CWA News* 19 (8) (August 1960): 5; June McDonald interview by John Schacht, February 12, 1969, s. 10, CWA-University of Iowa Oral History Project, University of Iowa Library Special Collections, Iowa City, Iowa, 25.

45. Schacht, *The Making of Telephone Unionism*, s. 183; Brooks, *Communications Workers of America*, s. 210; Brooks, *Communications Workers of America*, s. 226; Bernard E. Anderson, The Negro in the Public Utility Industries, Report No. 10, Industrial Research Unit, Wharton School of Finance (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1970), s. 63.

46. Aaron Brenner, "Rank-and- File Struggles at the Telephone Company," in Aaron Brenner, Robert Brenner ve Cal Winslow ed., *Rebel Rank and File: Labor Militancy and Revolt from Below during the Long 1970s* (London: Verso, 2010), s. 255; Brenner, "Rank- and- File Struggles at the Telephone Company," s 255; Venus Green, *Race on the Line: Gender, Labor, and Technology in the Bell System, 1880–1980* (Durham, NC: Duke University Press, 2001), s. 210–211.

47. J. A. Beirne, "Big Job Now Is to Bring Industrial Democracy to Communications Industry," *CWA News* 18 (5) (March 1959): 4; Brooks, *Communications Workers of America*, s. 229.

48. Brooks, *Communications Workers of America*, s. 234.

49. Beirne, *Challenge to Labor*, s. 159; Beirne *Challenge to Labor*, s. 160; Beirne, *Challenge to Labor*, s. 167– 168, s. 169 (alıntı); Beirne, *Challenge to Labor*, s. 206.

50. Beirne, *Challenge to Labor*, s. 135; Beirne, *Challenge to Labor*, s. 28– 29, 204; Beirne, *Challenge to Labor*, s. 213; Beirne, *Challenge to Labor*, s. 181; Beirne, *Challenge to Labor*, s. 134.

51. CPI Inflation Calculator, Bureau of Labor Statistics, U.S. Department of Labor, http:// www.bls.gov/data/inflation_calculator.htm; Joseph A. Beirne interview by Thomas A. Baker, March 4, 1969, Johnson Presidential Library Oral History Collection, 7, 27, Johnson Presidential Library, Austin, Texas, https://www.discoverlbj.org/item/oh- beirnej-19690304-1-74-170.

52. "Strike Report," *United Action*, February 8, 1971, s. 1; Brenner, "Rank-and-File Struggles at the Telephone Company," s. 273.

53. "Major Emphasis Placed on Organizing by Convention," *CWA News* 19 (7) (July 1960): 6.

54. Brooks, *Communications Workers of America*, s. 228; Brenner, "Rank-and-File Struggles at the Telephone Company," s. 255–256; Brenner, "Rank- and- File Struggles at the Telephone Company," s. 267; Brenner, "Rank- and- File Struggles at the Telephone Company," s. 252, 260; Joseph A. Beirne Oral History, s. 45-47.

55. "Strike Report," *United Action*, February 8, 1971, s. 1; "Operators: It's Your Strike Too," Brenner, "Rank-and-File Struggles at the Telephone Company," s. 268'de alıntılanmıştır; *The Militant Rank & File*, "Strike Is Still On," New York, January–February 1971.

56. "Company Upheld in Phone Dispute," *New York Times*, February 1, 1971, s. 28; "Judge Orders End to Phone Strike," *New York Times*, January 12, 1971, s. 12; "Phone Union Head in Private Talks," *New York Times*, January 24, 1971, s. 32; Brenner, "Rank-and-File Struggle at the Telephone Company," s. 269.

57. Brenner, "Rank- and- File Struggles at the Telephone Company," s. 270; U.S. Acts to Avert Rail Strike Today," *New York Times*, July 17, 1971, s. A1, A62; "No Turning Back!," *United Action* no.7 (21 June 1971): 1–2.

58. "Twenty- Five Per Cent Isn't Enough," *United Action*, no.3 (April 12, 1971): 1; "Show the Company We Are United: All out for the Local Meeting!," *United Action*, no. 6 (June 7, 1971): 1, 4; "Show the Company We Are United: All out for the Local Meeting!," s. 1, 4. Ayrıca bkz., "No Turning Back!," *United Action*, no. 7 (June 21, 1971): 1–2; Brenner, "Rank-and- File Struggles at the Telephone Company," s. 271.

59. Frank C. Porter, "Phone Workers Set to Walk Out; Strikes May Idle 2 Million Soon," *Washington Post*, July 14, 1971, s. A1, A9; "Phone-y," *Berkeley Tribe* 5 (24) (16– 22 July 1971): 8; "Union Wins Biggest Pact in History of the Industry," *CWA News* (August 1971): 2; Philip Shabecoff, "Accords Reached in Phone Strike and Postal Talks," *New York Times*, July 20, 1971, s. A1, A20; Byron E. Calame, "Female Telephone Workers Hit Labor Pact, Say Men Still Get the Best Jobs, More Pay," *Wall Street Journal*, July 26, 1971, s. 22.

60. "Up to 90,000 Telephone Workers Still out, But New Jersey Bell, IBEW Near Accord," *Wall Street Journal*, July 22, 1971, s. 2; "Reject the Sellout," *United Action*, no. 8 (July 26, 1971): 1– 2; "Leaders of Phone Locals in the State Turn down Nationwide Settlement," *New York Times*, July 20, 1971, s. 20; "Phone Company Seeks Mediation," *New York Times*, July 31, 1971, s. 17; "No Turning Back!," s. 1; Brenner, "Rank- and- File Struggles at the Telephone Company," s. 277; "Rebuild the Strike!" *United Action*, no. 8 (July 26, 1971): 3.

61. Incoming call to R. N. from H. I. Romnes 1:25 pm, "Chm of Amer Telephone + Telegraph" notuyla; çağrının Başkanlık Genel Sekreteri Stephen B. Bull tarafından alındığını gösteren ve "Bull" ibaresinin yer aldığı kayıt bulunmaktadır. President's Office Files President's Telephone Calls July 1971-October 1971, Box 108 Folder President's Phone Calls (July 1971-August 1971 [1 of 2] Telephone Log 7/14, Nixon Presidential Library.

62. Telephone Log 7/21 Outgoing call 2:43–2:47 pm "Mr. Hy Romnes NYC AT&T" President's Office Files President's Telephone Calls July 1971–October 1971, Box 108 Folder President's Phone Calls (July 1971–August 1971 [1 of 2], Nixon Presidential Library.

63. "Twenty- Five Per Cent Isn't Enough," s. 4; United Action, "Vote CWA One Union One Contract"; United Action, "Traffic, Commercial, Accounting It's Our Strike, Too!" United Action, "Reject the Sellout Win the Strike!," Bütün kaynaklar için bkz. February 1972, Local 1101, Communication Workers of America, Local 1101, New York University, Tamiment Library-Robert F. Wagner Labor Archives (hereafter Tamiment-Wagner); United Action, "Take the Dollar and Shove It up Their Ass!," February 1972, Communication Workers of America, Local 1101, New York University, Tamiment-Wagner.

64. United Action, Bell Workers Action Committee, "Tell Joe Bierne No Sellout!! Rally," Communication Workers of America, Local 1101, Tamiment-Wagner; "Reject the Sellout," Uni-

ted Action Number 8, Monday July 26, 1971, 1–2, Communication Workers of America, Local 1101, Tamiment-Wagner; United Action, "Stop the Sellout!," and "1101 Members— Come to the Membership Meeting and Fight for These Resolutions!!!" Başka bir bildiride Devamsızlık Kontrol Planı, "şirketin üzerimizde her an kullanabileceği bir denetim silahı" olarak tanımlanmıştır. United Action, "To the Women of Traffic & Commercial," Communication Workers of America, Local 1101, Tamiment-Wagner; United Action, "Take the Initiative!" September 23, 1971, s. 2, Communication Workers of America, Local 1101, Tamiment-Wagner.

65. United Action, "Take the Initiative!," September 23, 1971, s. 1, Communication Workers of America, Local 1101, Tamiment-Wagner; United Action, "Win the Strike!!! Demonstrate against the Freeze," October 1971; "Başkan Nixon'ın ücret kontrolleri bize ve diğer sendikalara karşı kullanıldı, ancak Maden İşçileri bu kontrollerin uygulanamayacağını ve uygulanmayacağını gösterdi", United Action, "Out of Town Scabs Must Go!!!," December 6, 1971; ayrıca bkz, United Action, 9, December 9, 1971; United Action, no.10, January 3, 1972, Communication Workers of America, Local 1101, Tamiment-Wagner.

66. United Action, "Operators— Join CWA, 1101!," New York University, TL-RFWLA; United Action, "March for Peace Join the Telephone Workers Contingent"; United Action, "Labor Can End the War— And We Are Labor," Communication Workers of America, Local 1101, Tamiment-Wagner; "Telephone Workers and the War," United Action, no. 3, Monday April 12, 1971, s. 3, Communication Workers of America, Local 1101, Tamiment- Wagner. "Dönemin emperyalizm karşıtlığına dair ayrıntılı bir inceleme için bkz. Max Elbaum, *Revolution in the Air: Sixties Radicals Turn to Lenin, Mao and Che* (Londra: Verso, 2006).

67. Co. Makes Killing from War," *Operating Underground*, Operators Defense Committee, Oakland, California, tarih yok ancak 1971 Haziran ayının sonları, s. 1. Kendilerini Komünist olarak tanımlayan örgütler— İlerici Emek Partisi ve Devrimci Sendika dahil— Bay Area ve diğer bölgelerde telefon işçileri arasında aktivistler görevlendiren gruplar arasında yer alıyordu. "Ma Bell Has Fleas," *Red Papers* 3 (1970): 32– 40; "Strike to Win," July 13, 1971, (San Francisco İlerici Emek Partisi tarafından hazırlanan broşür); Brenda ve Peggy, Boston YAWF Women, "Dial 'O' for—Oppression," *Battle Acts* 1 (4) (March 1971). Ayrıca bkz. Elbaum, *Revolution in the Air*, s. 93–180.

68. Public Law 89-368, Tax Adjustment Act of 1966, March 15, 1966, Paragraf 66; Karl Meyer, "Hang up on War," *WIN Peace and Freedom through Nonviolent Action* 2 (17) (1966): 3, 14 (alıntı); "Tax Resistance," *War Tax Monthly* 1 (1) (January 15, 1973): 1, 2. Ayrıca bkz. "Disconnect the War," (flyer), April 24, 1971, Marin, San Francisco, Santa Clara; "Our Telephone Taxes Pay for War!," (booklet) East Patchogue, New York, National War Tax Resistance Coordinating Committee, t.y.

69. United Action, Communication Workers of America, Local 1101, Tamiment-Wagner; United Action, "1101 Delegates Must Represent the Members," Communication Workers of America, Local 1101, Tamiment-Wagner; "Elect Joe Nabach Convention Delegate," (flyer), spring 1972.

70. New York Telephone, "The Strike of New York Telephone Craftsmen Is Now in Its Ninth Week," New York Times, March 29, 1971, s. A26; "Unions Reject No-strike Appeal," New York Times, August 19, 1971, s. 1; "Phone Men Still on the Line," New York Times, January 1, 1972, s. 21; "Backlog Is Huge in Phone Strike," New York Times, September 19, 1971, s. 34; Beirne, Challenge to Labor, s. 48.

71. "Strike to Win," The Bell Wringer (Cerritos, CA: 1972), s. 1–2; "Strike '74?," The Bell Wringer - Yellow Pages 2 (1) (17 April 1973): s. 1, 5, 6. İki yıl önce, Oakland'daki aynı Pacific Telefon ve Telgraf tesisinde çalışan işçiler tarafından anonim olarak yayımlanan on iki sayfalık mimeograf broşür, bu işçilerin, İlerici dönemin postalaştırma yanlılarından uzaklaştıklarını ancak aşırı maliyetleri sınırlama kaygısını sürdürdüklerini ortaya koymaktaydı: "Eğer bu işi AT&T veya hükümet yerine Western işçileri yürütseydi, gereksiz harcamaları kısmak ve kaliteyi sağlamak zor olmazdı." (orijinal metindeki vurgu korunmuştur). Red Baron, "Meet Ma Bell," The Laymen's Press, no. 2 (March 31, 1970): s. 4; "Meet Ma Bell," sekiz sayfalık broşür, t.y. Mevcut bulgular, broşürün muhtemelen 1970'te The Laymen's Press'i yayımlayan aynı kişi veya kişiler tarafından yaklaşık aynı dönemde hazırlandığını ve Oakland

ile Richmond, California'daki CWA'nın 9490 nolu şubesinin üyelerine yönelik olduğunu gösteriyor."

72. "Vote for out of state Picketing," and "Support the N.Y. Plant Strike," *United Action* (January 1972); "Strike Report," *United Action* (February 8, 1971): 2, 5–6.

73. "What to Do," *United Action* (February 8, 1971): 1, 6; "We Need a Union Meeting Now!," *United Action*, no. 5 (May 10, 1971): 1; "Rebuild the CWA," *United Action*, no. 2 (March 8, 1971): 5, 6.

74. *The Bell Buster*, September 1980: 1–2.

75. U.S. Department of Labor, Manpower Administration, "Technology and Manpower in the Telephone Industry 1965–1975," Manpower Research Bulletin, no. 13 (November 1966): 16, Tablo 1; II. Dünya Savaşı sırasında, telefon çalışanlarının %72'si kadınlardan oluşuyordu. Cobble, The Other Women's Movement, s. 21. Yirmi yıl sonra, bu oran yaklaşık %55'e düştü. U.S. Department of Labor, Manpower Administration, "Technology and Manpower in the Telephone Industry 1965– 1975," s. 42, Tablo 4; 1960 yılında kadın telefon çalışanlarının %3'ünden daha azı siyahiydi ve bunların neredeyse tamamı Kuzey ve Batı bölgelerindeki büyük şehirlerde toplanmıştı. Cobble, The Other Women's Movement, s. 83; Rubio, There's Always Work at the Post Office, s. 402, dipnot 26.

76. Schacht, The Making of Telephone Unionism, s. 140; Cobble, The Other Women's Movement, s. 22; 1939–1946 arasındaki kuruluş döneminde, kadın operatörlerin görev yaptığı NFTW çağrı trafiği bölümü, NFTW yürütme kurulundaki dokuz sandalyeden en fazla bir ya da ikisini elde edebiliyordu. Schacht, The Making of Telephone Unionism, s. 84. Bu konuyu en çarpıcı şekilde ele alan çalışma için bkz. Green, Race on the Line, s. 242–250.

77. Green, Race on the Line, s. 196, 199; Green, Race on the Line, s. 200; Jacqueline Patterson, "Why Public Utilities/Service Commissions Are Important to the NAACP," February 2015, s. 26, www.naacp.org "The PSC: An Introduction to Your Georgia Public Service Commission," www.psc.ga.gov

78. Cornelius L. Bynum, *A. Philip Randolph and the Struggle for Civil Rights* (Urbana: University of Illinois Press, 2010), s. 92; Green, *Race on the Line*, s. 201; Green, *Race on the Line*, s. 196, 201– 202; Horace R. Cayton ve George S. Mitchel, *Black Workers and the New Unions* (Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press, 1939), s. 418; Biondi, *To Stand and Fight*, s. 105.

79. Trotter, *Workers on Arrival*, s. 134–140, 150; Bynum, *A. Philip Randolph and the Struggle for Civil Rights*, s. 157– 184; Thomas J. Sugrue, *Sweet Land of Liberty: The Forgotten Struggle for Civil Rights in the North* (New York: Random House, 2008), s. 32 (alıntı)

80. Charles H. Loeb, *The Future Is Yours: The History of the Future Outlook League 1935– 1946* (Cleveland: Future Outlook League, 1947), s. 75, 76, 84, 86; Loeb, *The Future Is Yours*, s. 86; Willard S. Townsend, "One American Problem and a Possible Solution," in Rayford W. Logan ed., *What the Negro Wants* (Notre Dame, IN: University of Notre Dame Press, 2001), s. 185. "Tarihçi Kenneth Janken, Townsend'ın 'radikal' değil, siyasal yelpazenin ortasında, 'merkezci' bir konumda olduğunu belirtir." Janken, "Introduction," in Logan, What the Negro Wants, s. xi, dipnot 7.

81. Biondi, *To Stand and Fight*, s. 267; "Plant Seizures—Reports File—Western Electric Company, Inc.—Point Breeze Plant of," *Papers of John H. Ohly*, War Department File Box 45. Box 49, "Plant Seizure—Western Electric Company—Policy Planning" başlığını taşıyan beş kapsamlı dosya bulunmaktadır, Harry S. Truman Presidential Library and Museum, Independence, Missouri; ayrıca bkz., Schacht, *The Making of Telephone Unionism*, s. 114. Savaş boyunca hükümet birçok tesisi kamulaştırmış olsa da, beyazların üstünlüğünü savunan işçilerin yol açtığı olaylar karşısında yalnızca iki askeri müdahaleye başvurulmuştur; bunlardan diğeri 1944 yılının Ağustos ayında Philadelphia toplu taşıma sisteminde gerçekleşmiştir. Mark R. Wilson, *Destructive Creation: American Business and the Winning of World War II* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2016), s. 217. Nefret grevlerine ilişkin genel bir değerlendirme için bkz. George Lipsitz, Rainbow at Midnight: Labor and Culture in the 1940s (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1994), s. 69–95.

82. Green, Race on the Line, s. 207; Ruth Wincek interview by John N. Schacht, April 30, 1970, in CWA-University of Iowa Oral History Project, University of Iowa Library Special Collections, Iowa City, Iowa, 20; Green, Race on the Line, s. 324, dipnot 66; Robert H. Zieger, The CIO 1935–1955 (Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press, 1995), s. 227–241; Brooks, Communications Workers of America, s. 173.

83. Anderson, *The Negro in the Public Utility Industries*, Tablo 21, s. 76–77, 73 (istatistikler), 101, 107; Harry Fleischman ve James Rorty, *We Open the Gates: Labor's Fight for Equality* (New York: National Labor Service, 1958), s. 39; Fleischman ve Rorty, *We Open the Gates*, s. 40; Beirne interview, s. 7, 27.

84. Cobble, *The Other Women's Movement*; Green, *Race on the Line*, s.195.

85. Fleischman ve Rorty, We Open the Gates, s. 40; John D'Emilio, Sexual Politics, Sexual Communities: The Making of a Homosexual Minority in the United States, 1940–1970, 2nd ed. (Chicago: University of Chicago Press, 1998), s. 197, 208, 211, 213. Ek gösteriler 20 April 1973'te başladı ve sonrasında her hafta düzenlendi. "Gays to Zap Ma Bell," Bay Area Reporter 3 (7) (April 4, 1973): s. 1; "Kadın-erkek tüm eşcinseller bu tarihi etkinliğe katılıyor," elli iki hafta sürecek "ayrımcılığa karşı eylem" serisinin ilk etkinliği. "Zap Ma Bell" (flyer), yayıncı, yer veya tarih belirtilmemiş, ancak 1973; Green, Race on the Line, s. 205, 244; *etition for Intervention, before the FCC, Washington, D.C. Docket No. 19129, Equal Employment Opportunity Commission v. American Telephone and Telegraph Company, December 10, 1970,* s. 12, dipnot 18.

86. MacLean, *Freedom Is Not Enough*, s. 70; EEOC, Petition for Intervention.

87. "A Landmark Settlement," *Equal Employment Opportunity Commission 8th Annual Report (1973)* (Washington: EEOC, 1974), s. 25; EEOC, Petition for Intervention, s. 27; Phyllis A. Wallace ve Jack E. Nelson, "Legal Processes and Strategies of Intervention," in Phyllis A. Wallace, ed., *Equal Employment Opportunity and the AT&T Case* (Cambridge, MA: MIT Press, 1976), s. 244.

88. Benzer bir karşılaştırma için bk. *Robert Samuel Smith, Race Labor & Civil Rights:* Griggs versus Duke Power *and the Struggle for Equal Employment Opportunity* (Baton Rouge, LA: Louisiana State University Press, 2008); MacLean, *Freedom Is Not Enough*, s. 133.

89. Phyllis A. Wallace, "Introduction," in Wallace ed., *Equal Employment Opportunity and the AT&T Case* s. 1– 2.

90. Herbert R. Northrup ve John A. Larson, The Impact of the AT&T-EEO Consent Decree (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1979); MacLean, Freedom Is Not Enough, s. 131–133; Marjorie A. Stockford, The Bellwomen: The Story of the Landmark AT&T Sex Discrimination Case (New Brunswick, NJ: Rutgers University Press, 2004); Karen D. Frazer, "EEOC Testimonies in the AT&T Employment Discrimination Case," University of California, San Diego, 1993, yayımlanmamış çalışma; Christy Lynn Odell, honors thesis, , University of California, San Diego, 2000; Oral Testimony of Lorena Weeks, in EEOC field hearing included in FCC Docket 19143, 1972, Volume 3, Box 156, AN 173-76-12, RG 173, NARA Suitland, Maryland, s.1057- 1074.

91. 1993'te San Diego, California Üniversitesinde danışmanlığım altında yazdığı bir makale için, FCC'nin 19143 numaralı EEOC-AT&T dosyasının belgelerini ABD Ulusal Arşiv ve Kayıt İdaresi'nin Maryland, Suitland'deki merkezinde çoğaltan Karen D. Frazer'a teşekkür ederim. *Weeks v. Southern Bell Telephone and Telegraph Co*., 408 F.2d 228, 236 (15th Cir. 1969).

92. Oral Testimony of Helen J. Roig, in EEOC field hearing, FCC Docket 19143, 1972, Volume 3, Box 156, AN 173-76-12, RG 173, NARA Suitland, Maryland, s. 1075–1085 ve 890–980; Roig v. Southern Bell Telephone & Telegraph Co. (E.D. La., Civil Action No. 67-574).

93. FCC, Report and Order 35 Fed. Reg. 12892, 12893 (August 14, 1970), EEOC, Intervenor, v. American Telephone and Telegraph Company, Respondent, before the FCC, Washington, D.C. Memorandum in Support of EEOC Petition to Intervene, BOX 154, RG 173 Records of the FCC, FCC Docket 19143, s.3'de alıntılanmıştır; Anderson, *The Negro in the Public Utilities*

Industry, 219.

94. EEOC, Memorandum in Support of EEOC Petition to Intervene, s. 28; EEOC, Memorandum in Support of EEOC Petition to Intervene, s. 29.

95. EEOC, Memorandum in Support of EEOC Petition to Intervene, s. 35; EEOC tarafından alıntılanan "kamu vekili" ifadesi için bkz. Office of Communications of the United Church of Christ v. Federal Communications Commission (I), 359 F.2d 994, 1003 (D.C. Cir.) davasında geçmektedir.

96. Robert B. Horwitz, "Broadcast Reform Revisited: Reverend Everett C. Parker and the 'Standing' Case (*Office of Communications of the United Church of Christ v. Federal Communications Commission*)," *The Communication Review* 2 (3) (1997): 311– 348; Horwitz, "Broadcast Reform Revisited," s. 315; Under the Administrative Procedure Act, 79-404, 60 Stat. 237 June 11, 1946. Tartışmalar için bkz. Paul Sabin, Public Citizens: The Attack on Big Government and the Remaking of American Liberalism (New York: W. W. Norton, 2021), s. 7–9; Horwitz, "Broadcast Reform Revisited," s. 313, 317."

97. Sabin, *Public Citizens*, s. 94– 96; Horwitz, "Broadcast Reform Revisited," 333, ikinci alıntı, Office of Communications of the United Church of Christ v. FCC, 1966, s. 1003–1005'ten alınmıştır; Horwitz, "Broadcast Reform Revisited," s. 333.

98. Uzun bir görüş yazısı kaleme alan iki muhalif üye, Demokrat Komisyon Üyeleri Nicholas Johnson ve Kenneth Cox'tur. Horwitz, "Broadcast Reform Revisited", s. 334–341; Horwitz, "Broadcast Reform Revisited", s. 342.

99. EEOC, *Memorandum in Support of EEOC Petition to Intervene*, s. 35.

100. EEOC, *Memorandum in Support of EEOC Petition to Intervene*, s. 44; EEOC, *Memorandum in Support of EEOC Petition to Intervene*, s. 48.

101. In the United States District Court for the Eastern District of Pennsylvania, Equal Employment Opportunity Commission, James D. Hodgson, Secretary of Labor, United States Department of Labor and United States of America vs. American Telephone and Telegraph Company et al. (Civil Action No. 73-149, January 18, 1973), "A Landmark Settlement," s. 25.

102. MacLean, *Freedom Is Not Enough*, s. 133; "A Landmark Settlement," s. 26.

103. Green, *Race on the Line,* Vallas, Power in the Workplace; MacLean, *Freedom Is Not Enough*, s. 57, 58; Green, *Race on the Line*, s. 195– 196; Brenner, "Rank-and- File," s. 262.

104. Rustin, John D'Emilio, *Lost Prophet: The Life and Times of Bayard Rustin* (Chicago: University of Chicago Press, 2003), s. 328'de alıntılanmıştır. MacLean, *Freedom Is Not Enough*, s. 4.

105. EEOC tarafından tanıklık yapması için seçilen diğer ücretliler gibi, Jimenez de sadece sendika içinde değil, tanıklık ettiği dönemde Los Angeles bölgesinde Meksikalı Amerikalılar Siyasi Derneği (Mexican American Political Association)nin bölge direktörü olarak da etkin bir rol üstlenmişti. Paula V. Jimenez, Federal Communications Commission, EEOC et al. v. AT&T et al., FCC (1973), 3001–30027, Volume 7, Docket No. 19143, Box 156, AN 173-76-12, RG 173, NARA Suitland, Maryland; Tüm alıntılar için bkz. Oral Testimony of Paula V. Jimenez, Federal Communications Commission, EEOC et al. v. AT&T et al., FCC (1973).

106. Odell, "*Equal Employment Opportunity Commission and 1960s' Civil Rights Organizations vs. AT&T*: Creating Equality in the Telecommunications Industry," s. 53; FCC, EEOC et al. v. AT&T et al., FCC (1973), CRLA Exhibit 10, pp. 1–19, Vol. 52, Box 167, AN 173-76-12, RG 173, NARA, Suitland, Maryland; Odell, "Equal Employment Opportunity Commission," s. 54; tüm alıntılar için bkz. Oral Testimony of Paula V. Jimenez, *Federal Communications Commission, EEOC et al. v. AT&T et al.*, FCC (1973).

107. David R. Cashdan, Counsel for CRLA and MALDF, Motion to Chief Examiner Requesting the Holding of a Field Hearing, in the Matter of Petitions Filed by the EEOC, et al., before Hearing Examiner Frederick W. Denniston, FCC Docket No. 19143, February 18, 1971, s. 2; ayrıca bkz. David R. Cashdan, Counsel for CRLA and MALDF, Petition for Rate Suspension, Hearing Intervention, and Declaration of Unlawfulness, in the Matter of American

Telephone & Telegraph Co., Revision of Tariff FCC No. 263, FCC Docket 19143, January 18, 1971; David R. Cashdan, Counsel for CRLA and MALDF, Motion to Chief Examiner Requesting the Holding of a Field Hearing, s. 4; Anthony Giorgianni, "Services Vary Widely for Hispanic Consumers," Hartford Courant, January 30, 1995.

108. D. C. ve R. S., "Ma Bell Gets Yellow Suit!!!," Vector 4 (10) (October 1968): 29'da alıntılanmıştır; ayrıca Elizabeth A. Armstrong, Forging Gay Identities: Organizing Sexuality in San Francisco, 1950–1994 (Chicago: University of Chicago Press, 2002), s. 39–41; D'Emilio, Sexual Politics, Sexual Communities, s. 203–204. Pacific Bell eşcinsel örgütlerin ayrı ayrı listelenmesine izin verdi; reddedilen başvuru ise toplu listelemeyle ilgiliydi.

109. "Tell- A- Woman" 4 (3) (March 1975); People's Yellow Pages Collective, "People's Yellow Pages." New York: Emmaus House, March 1972; Donna Goddard, Shirley Lustig, Diane Sampson, Sandy Taylor ve Jan Zobel, *People's Yellow Pages*, 2nd. 3d. (San Francisco: The People's Yellow Pages Collective, 1972).

110. EEOC, Memorandum in Support of EEOC Petition to Intervene, s. 42; kamu yararını belirlemede kullanılan ölçütler ile ilgili bkz. Association of Data Processing Service Organizations v. Camp, 397 U.S. 150, 154, 90 S. Ct. 827, 830 (1970); EEOC, Memorandum in Support of EEOC Petition to Intervene, s. 42.

111. Bu tez, Robert W. McChesney, Communication Revolution: Critical Junctures and the Future of Media (New York: New Press, 2007) eserinde derinlemesine ele alınmaktadır; *Red Lion Broadcasting Co., Inc. v. FCC* 395 U.S. 367 (1969). Ayrıca bkz. McChesney, *Communication Revolution*, s. 33, 75, 123; Sabin, *Public Citizens*, s. 35– 108. İletişim alanında, Kongre önünde tanıklık yapan, önemli araştırmalar gerçekleştiren ve radyo belgeselleri üreten, fakat bugün pek hatırlanmayan bir grup, 1970'lerin başlarından ortalarına kadar Columbia Üniversitesi'ne bağlı olarak faaliyet gösteren Network Project'ti.

112. Emek hareketi "birçok kişi tarafından 'Kurulu Düzen'in bir parçası olarak görülür," fakat Beirne'ye göre "öyle değildi." Beirne'nin Soğuk Savaş dış politikasındaki aktif rolü, onun bu değerlendirmesini tamamen reddetmeden belirli bir çerçevede ele almayı gerekli kılar. Beirne, Challenge to Labor, s. 12; Rubio, There's Always Work at the Post Office, s. 253.

113. Trotter, *Workers on Arrival*, s. 161.

10. Bölüm

1. Nelson Lichtenstein, *The Most Dangerous Man in Detroit: Walter Reuther and the Fate of American Labor* (New York: Basic Books, 1995), s. 220–222; James T. Sparrow, *Warfare State: World War II Americans and the Age of Big Government* (New York: Oxford University Press, 2011), s. 248; Walter P. Reuther, "Reuther Challenges 'Our Fear of Abundance,'" *New York Times Sunday Magazine*, September 16, 1945, s. SM5; Walter P. Reuther, "Let's Use The War Plants," *Antioch Review* 5 (3) (Autumn 1945): 351–358; Mark R. Wilson, *Destructive Creation: American Business and the Winning of World War II* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2016), s. 250, 242; "Savaştan sonraki on yıl içinde federal hükümetin yapılanmasını incelemek üzere Hoover, iki ayrı komisyonda başkanlık yapmak üzere seçildi; özellikle Eisenhower yönetimiyle birlikte yürütülen ikinci inceleme, özelleştirme çağrısıyla büyük etki yarattı. Sparrow, Warfare State, s. 249; Wilson, Destructive Creation, s. 271–276; Sparrow, Warfare State, s. 249.

2. David A. Mindell, *Between Human and Machine: Feedback, Control, and Computing before Cybernetics* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2002); Colin Burke, *Information and Secrecy: Vannevar Bush, Ultra, and the Other Memex* (Lanham, MD: Scarecrow Press, 1994).

3. Max Hastings, *The Secret War: Spies, Cyphers, and Guerillas 1939– 1945* (New York: Harper, 2016), s. 385; Peter J. Hugill, *Global Communications since 1844: Geopolitics and Technology* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1999), s. 159– 221; Robert Buderi, *The Invention that Changed the World* (New York: Simon & Schuster, 1996).

4. Arnold Thackray, David C. Brock, ve Rachel Jones, *Moore's Law: The Life of Gordon Moore,*

Silicon Valley's Quiet Revolutionary (New York: Basic Books, 2015), s. 92– 93; Thackray, Brock, ve Jones, *Moore's Law*, s. 141; Örnek olarak bkz. *Jonathan E. Lewis, Spy Capitalism: Itek and the CIA* (New Haven: Yale University Press, 2002).

5. Bkz. http://www.afcea.org/site/?q=History Thackray, Brock ve Jones, Moore's Law, s. 163; Christophe Lecuyer, Making Silicon Valley: Innovation and the Growth of High Tech, 1930–1970 (Cambridge: MIT Press, 2006), ss. 166–167. Bununla birlikte, risk sermayesinin güçlü bir kurumsal yapıya kavuşması ancak Nixon'ın başkanlığı döneminde mümkün oldu. 1968 ile 1975 yılları arasında San Francisco Yarımadası'nda otuz risk sermayesi şirketi kuruldu ve ülkenin geleneksel finans merkezleri olan New York ve Boston'ın yerlerini bu bölgeye bıraktı. Lecuyer, Making Silicon Valley, s. 258.

6. Lecuyer, *Making Silicon Valley*, s. 118– 119, 141; Lecuyer, *Making Silicon Valley*, s. 236; Herbert I. Schiller, *Mass Communications and American Empire* (New York: Augustus M. Kelley, 1969), s. 51, 59; Lecuyer, *Making Silicon Valley*, s. 253; Seymour Melman, *The Permanent War Economy* (New York: Simon & Schuster, 1974).

7. "Economics for Consumers: AT&T and Your Phone Bill," *Consumer Reports* 14 (3) (March 1949): 134–135; "The Transistor AT&T versus the Vacuum Tube RCA," *Consumer Reports* 14 (9) (September 1949): 415; Fred W. Henck ve Bernard Strassburg, *A Slippery Slope: The Long Road to the Breakup of AT&T* (New York: Praeger, 1988), s. 62; Leslie Berlin, *The Man behind the Microchip: Robert Noyce and the Invention of Silicon Valley* (New York: Oxford University Press, 2005), s. 83, 125; Gerald W. Brock, *The Second Information Revolution* (Cambridge: Harvard University Press, 2003), s. 96.

8. Kenneth Flamm, *Creating the Computer: Government, Industry, and High Technology* (Washington, DC: Brookings Institution, 1988), s. 81; Paul E. Ceruzzi, *A History of Modern Computing* (Cambridge: MIT Press, 1998), s. 65; Marchin Campbell-Kelly ve William Aspray, *Computer: A History of the Information Machine* (New York: Basic Books, 1996), s. 130, 105; James W. Cortada, *The Digital Hand, Volume 1: How Computers Changed the Work of American Manufacturing, Transportation, and Retail Industries* (New York: Oxford University Press, 2004), s. 10; Cortada, *The Digital Hand*, s. 11; Nathan Ensmenger, *The Computer Boys Take Over: Computers, Programmers, and the Politics of Technical Expertise* (Cambridge: MIT Press, 2010), s. 28; Marchin Campbell- Kelly, *From Airline Reservations to Sonic the Hedgehog: A History of the Software Industry* (Cambridge: MIT Press, 2004), s. 13, 26, ve 18–19, Tablo 1.2. Bu rakamlar, yazılımın asıl önemini tam olarak yansıtmamaktadır çünkü yazılımların büyük bir kısmı şirketler tarafından kendi bünyelerinde geliştirildiğinden gelir tablolarına yansımamıştır. Ayrıca, IBM'in 1970–1971 yıllarında tekel karşıtı baskılar sonucunda yazılımı bilgisayarlarıyla birlikte paket halinde sunmayı bırakma kararı, bağımsız bir yazılım sektörünün doğmasına ve hızla gelişmesine zemin hazırlamıştır.

9. 98th Congress, 1st Sess., Senate Committee Print 98-22, Committee on Commerce, Science, and Transportation. "Long-Range Goals in International Telecommunications and Information: An Outline for U.S. Policy," March 11, 1983 (Washington, DC: Government Printing Office, 1983), s. 217; Lisa Endlich, *Optical Illusions: Lucent and the Crash of Telecom* (New York: Simon and Schuster, 2004), s. 11; Christopher Rhoads, "AT&T Inventions Fueled Tech Boom, and Its Own Fall," *Wall Street Journal*, February 2, 2005, s. A1: "AT&T'nin tekel konumu, kendi buluşlarını çoğu zaman uygulamaya geçirmemesine yol açıyordu… Yöneticiler, şirketin telefon alanındaki tekeli sayesinde zaten düzenli kâr elde ettiklerinden, laboratuvarlarda geliştirilen yeni teknolojileri değerlendirme gereği duymuyorlardı." Michael Denning, *Noise Uprising: The Audiopolitics of a World Musical Revolution* (New York: Verso, 2015), s. 70. Elektrik-akustik teknolojisi için bkz. Steve J. Wurtzler, Electric Sounds: Technological Change and the Rise of Corporate Mass Media (New York: Columbia University Press, 2007).

10. Flamm, *Creating the Computer*, s. 87– 90. SAGE, MIT'in yanı sıra diğer ileri teknoloji şirketleriyle de sözleşmeler yaptı; Arthur L. Norberg ve Judy E. O'Neill, *Transforming Computer Technology: Information Processing at the Pentagon, 1962– 1986* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1996), s. 22; Emerson W. Pugh ve William Aspray, "Creating the Computer Industry," *IEEE Annals of the History of Computing* C (2) (1996): 7– 17; Judy E. O'Neill, "'Pres-

tige Luster' and 'Snow- Balling Effects': IBM's Development of Computer Time-sharing," *IEEE Annals of the History of Computing* 17 (2) (1995): 50–54; Daniel S. Diamond ve Lee L. Selwyn, "Considerations for Computer Utility Pricing Policies," *Proceedings of the 1968 23d ACM National Conference, August 27–29, 1968* (New York: Association for Computing Machinery, 1968), s. 189–200; Norberg ve O'Neill, *Transforming Computer Technology*, s. 68–118; T.A. Wise, "Western Union, by Grace of FCC and A.T.&T.," *Fortune*, March 1959, s. 222.

11. Wise, "Western Union, by Grace of FCC and A.T.&T.," s. 218, 220; Wise, "Western Union, by Grace of FCC and A.T.&T.," s. 222

12. "The Future Role of Western Union as a Nationwide Information Utility, Company Strategic Plans, March 30 1965," Section 1, 1, Smithsonian National Museum of American History, Lemuelson Center for the Study of Invention & Innovation, Western Union Telegraph Company Records 1820–1995, http://invention.smit hsonian.org/resources/fa_wu_index. aspx. Kaynak için Bob McChesney'e teşekkür ederim; "The Future Role of Western Union," Section 1, 1; "The Future Role of Western Union," Section 1, 7, 8; Section 2, 1–2; "The Future Role of Western Union," Section 1, 2; "The Future Role of Western Union," Section 1, 7.

13. Vincent Mosco, *To the Cloud: Big Data in a Turbulent World* (Boulder: Paradigm, 2014), s. 6, 18–21.

14. Marchin Greenberger, "The Computers of Tomorrow," *The Atlantic*, May 1964, https:// www.thea tlan tic.com/ past/ docs/ unbo und/ flash bks/ compu ter/ gree nbf.htm; Greenberger, "The Computers of Tomorrow."

15. William Shelton Mackenzie, "The Legal and Competitive Aspects of the 'Computer Utility' " (master's thesis, Wharton School, University of Pennsylvania, 1968); Greenberger, "The Computers of Tomorrow."; Greenberger, "The Computers of Tomorrow."; Kevin Robins ve Frank Webster, "Cybernetic Capitalism: Information, Technology, Everyday Life," in Vincent Mosco ve Janet Wasko ed., *The Political Economy of Information* (Madison: University of Wisconsin Press, 1988), s. 45– 75; ayrıca bkz., Kevin Robins ve Frank Webster, "Information Is a Social Relation," *InterMedia* 8 (4) (1980): 30–35; Greenberger, "The Computers of Tomorrow."

16. American Management Association, *The Future of the Computer Utility* (New York: 1967), s. 16; D. F. Parkhill, *The Challenge of the Computer Utility* (Reading, MA: Addison- Wesley, 1966), s. 52; Manley R. Irwin, "Federal Regulation and Monopoly," in Fred Gruenberger (ed)., *Computers and Communications— Toward a Computer Utility* (Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1968), s. 203; ayrıca bkz., Paul Armer, "Social Implications of the Computer Utility" (Santa Monica, CA: Rand Corporation, 1967).

17. Manley R. Irwin, "The Computer Utility: Competition or Regulation?," *The Yale Law Journal* 76 (June 1967): 1299; Irwin, "Computer Utility," s. 1320.

18. Alfred D. Chandler, Jr., *Inventing the American Century* (Cambridge: Harvard University Press, 2005), s. 81; Manley R. Irwin, "Some Implications of Time-shared Computer Systems," *Quarterly Review of Economics and Business* 7 (1) (Spring 1967) s. 26, 25.

19. Dan Schiller, *How to Think about Information* (Urbana: University of Illinois Press, 2007), s. 61– 79; Murray Edelman, *The Licensing of Radio Services in the United States, 1927 to 1947; A Study in Administrative Formulation of Policy* (Urbana: University of Illinois Press, 1950); Randy Johnson, "Herbert Hoover and the Aeronautical Telecommunications System: His Influence on Its Development and Deployment, as Secretary of Commerce, 1921– 1927" (Ph.D. diss., Ohio University, 2000); Ulrike Gretzel, "Economic and Political Conditions in the 1920s and 1930s that Shaped Commercial Aviation and Paved the Way for the Establishment and Growth of Aeronautical Radio, Inc." (graduate paper, University of Illinois, 2001), yazarın arşivi.

20. National Telecommunications and Information Administration, U.S. Department of Commerce, "Current and Future Spectrum Use by the Energy, Water, and Railroad Industries," NTIA Special Publication 01-49, Report Authors Marshall W. Ross ve Jeng F. Mao, January 2002, s. 2–3; Dan Schiller, Telematics and Government (Norwood: Ablex, 1982), s. 13;

Charles Stanley Rhoads, Telegraphy and Telephony with Railroad Applications (New York: Simmons-Boardman Publishing, 1924); Schiller, How to Think about Information, s. 61–79; James W. Cortada, "Economic Preconditions that Made Possible Application of Commercial Computing in the United States", IEEE Annals of the History of Computing 19 (3) (1997): 28; Citicorp'un CEO'su Walter Wriston, altın standardının geride kaldığını ve yerini "bilgi temelli bir sistem"in aldığını duyurdu; şirketin 1981 Yıllık Raporu'nun kapağında yer alan uydu tasviri, dijital iletişimin çağdaş büyük finansal aracılarda merkezi bir konumda olduğunu gösteriyordu. Citicorp Reports 1981 (New York: Citicorp, 1981).

21. Schiller, *Telematics and Government*, s. 1– 96; Dan Schiller, *Digital Capitalism: Networking the Global Market System* (Cambridge: MIT Press, 1999), s. 2– 7; James W. Cortada, "Commercial Applications of the Digital Computer in American Corporations, 1945– 1995," *IEEE Annals of the History of Computing* 18 (2) (1996): 18–28; ayrıca bkz., Cortada, *The Digital Hand*, s. 1–3 ; Gary Fields, *Territories of Profit: Communications, Capitalist Development, and the Innovative Enterprises of G. F. Swift and Dell Computer* (Stanford, CA: Stanford Business Books, 2003); David L. Stebenne, "Thomas J. Watson and the Business Government Relationship, 1933–1956," *Enterprise & Society* 6 (1) (March 2005): 45–75.

22. *Annual Report 1950 American Telephone & Telegraph Company* (New York: American Telephone and Telegraph Company, t.y.), s. 3; *AT&T Annual Report 1959* (New York: American Telephone & Telegraph Company, t.y.), s. 9; *American Telephone & Telegraph Company Annual Report 1957* (New York: American Telephone and Telegraph Company, t.y.), s. 10; U.S. Department of Labor, Manpower Administration, "Technology and Manpower in the Telephone Industry, 1965– 1975," *Manpower Research Bulletin No. 13* (November 1966): 13; Edgar C. Gentle, Jr., *Data Communications in Business: An Introduction* (New York: American Telephone & Telegraph Company, 1965), s. 6.

23. Aşağıdaki paragraflar için bkz. Dan Schiller "Business Users and the Telecommunications Network," Journal of Communication 32 (4): 84–96; ve Schiller, Telematics and Government, s. 8–22.

24. 1976 yılında kurumsal kullanıcılar yurtiçi uzun mesafe gelirlerinin %58'ini sağladı; bu gelirin üçte ikisinden fazlası, en yüksek katkıyı sağlayan kullanıcıların %3,9'undan geliyordu. 97th Cong., 1st Sess. House of Representatives, Committee on Energy and Commerce, Subcommittee on Telecommunications, Consumer Protection, and Finance, Committee Print, A Report by the Majority Staff, "Telecommunications in Transition: The Status of Competition in the Telecommunications Industry" (Washington, DC Government Printing Office, 1981), s. 87–89; United States of America, Plaintiff, v. American Telephone and Telegraph Company; Western Electric Company, Inc.; and Bell Telephone Laboratories, In., Defendants, Defendants' Third Statement of Contentions and Proof. Civil Action No. 74-1698, In the U.S. District Court for the District of Columbia, March 10, 1980, s. 273, dipnot 18 ve 19; U.S. Federal Communications Commission, "In the Matter of Allocation of Frequencies in the Bands Above 890 Mc.," Docket 11866, Comment of the Automobile Manufacturers Association, March 15, 1957, s. 849–850, 850, 851. National Archives and Records Administration (hereafter NARA), Suitland, MD.

25. Celler'i eleştirenlerden biri, bu duruşmaların AT&T'ye yönelik siyasi eleştirinin yeniden güç kazanmasında ideolojik bir rol oynadığını vurguluyor. Alan Stone, *How America Got Online: Politics, Markets, and the Revolution in Telecommunication* (New York: Routledge, 1997), s. 47–48; 85th Cong., 2d Sess., House of Representatives, Committee of the Judiciary, Antitrust Subcommittee, *Consent Decree Program of the Department of Justice* (Washington, DC: Government Printing Office, 1958), s. 3585, 3467, 3684, 3549; 85th Cong., 2d Sess., U.S. House of Representatives, Committee of the Judiciary, Antitrust Subcommittee, *Consent Decree Program of the Department of Justice*, 1958, s. 2231. Bu bulguların derlenmesindeki desteği için Peter Nicholai'ye teşekkür ederim. McConnaughey'nin FCC Başkanlığı görevini Wisconsin'den John C. Doerfer üstlendi; Doerfer'ın adı, payola ve yarışma programı skandallarına karıştı ve sonunda başkanlıktan istifa etmek zorunda kaldı.

26. Harvey Averch ve Leland L. Johnson, "Behavior of the Firm under Regulatory Constraint," *American Economic Review* 52 (5) (December 1962): 1052–1069.

27. Bkz. 2. Bölüm; ayrıca bkz. William J. Novak, "A Revisionist History of Regulatory Capture," in Daniel Carpenter ve David A. Moss. ed., *Preventing Regulatory Capture: Special Interest Influence and How to Limit It* (New York: Cambridge University Press, 2014), s. 25– 48; Gilbert J. Gall, *Pursuing Justice: Lee Pressman, the New Deal, and the CIO* (Albany: State University of New York Press, 1999), s. 34. John Strachey, *The Coming Struggle for Power* (New York: Modern Library, 1935), s. 398, 402; Horace M. Gray, "The Failure of the Public Utility Concept," *The Journal of Land & Public Utility Economics* 16 (1) (February 1940): 8– 20; Referanslar için bkz. Vincent Mosco, *Reforming Regulation: The FCC and Innovations in the Broadcasting Market*, Harvard University Program on Information Technologies and Public Policy, Publication P-7 6-2 (Cambridge: Harvard University, 1976), s. 28; James M. Landis, *Report on Regulatory Agencies to the President-Elect* (Washington, DC: Government Printing Office, 1960).

28. Konu hakkında genel bilgi için bkz. Paul Sabin, *Public Citizens: The Attack on Big Government and the Remaking of American Liberalism* (New York: W.W. Norton, 2021); Richard Gabel, *Development of Separations Principles in the Telephone Industry* (Lansing: Michigan State University, 1967), s. 164; "Negroes in Alabama Town Upset because They Can't Get Phones," *New York Times*, January 5, 1968, s. 32.

29. Bir tarihçi, 'kuşatma' teorisinden söz ederken, "en çok sağdan ve ekonomi cephesinden gelen saldırı bilinse de, ilk darbeler aslında soldan gelmiştir" ifadesini kullanır. Novak, "A Revisionist History of Capture Theory," s. 30. Telekomünikasyon konusuna değinilmese de, daha kapsamlı bir argüman için Sabin, Public Citizens, s. 10–12, 15–32; **Alexander Zevin, Quinn Slobodian'ın** *Globalists: The End of Empire and the Birth of Neoliberalism* **adlı eserini değerlendirirken, bu düşünce akımının kökenlerinin aslında iki dünya savaşı arasındaki döneme uzandığını vurgular.** Alexander Zevin, "Every Penny A Vote," *London Review of Books* 41 (16) (August 15, 2019), https:// www.lrb.co.uk/ v41/ n16/ alexan der- zevin/ every- penny- a- vote; Günümüze taşınan tartışmalar için bkz. Jane Mayer, *Dark Money: The Hidden History of the Billionaires Behind the Rise of the Radical Right* (New York: Doubleday, 2016); Nancy MacLean, *Democracy in Chains: The Deep History of the Radical Right's Stealth Plan for America* (New York: Viking, 2017); Milton Friedman, *Capitalism and Freedom*, 2nd ed. (Chicago: University of Chicago Press, 2020), s. 34–36, 43–44, 155.

30. Nicholas Johnson'a, Iowa Üniversitesi Kütüphanesi Özel Koleksiyonlar bölümündeki zengin arşivini incelememe izin verdiği için teşekkür ederim. Bu alanda hala yapılmayı bekleyen kapsamlı bir çalışma var.

31. Sabin, *Public Citizens*; Beverly C. Moore, Jr., "AT&T: The Phony Monopoly," in Mark J. Green ed., *The Monopoly Makers: Ralph Nader's Study Group Report on Regulation and Competition* (New York: Grossman Publishers, 1973), s. 96; Walter Adams, "The Antitrust Alternative," in Ralph Nader ve Mark J. Green ed., *Corporate Power in America*, 2nd ed. (Harmondsworth: Penguin, 1977), s. 133; Andrew Hacker, "Citizen Counteraction?" Nader ve Green, *Corporate Power in America*; ayrıca bkz., Marchha Derthick ve Paul J. Quirk, *The Politics of Deregulation* (Washington, DC: Brookings Institution, 1985), s. 42; Sabin, *Public Citizens*.

32. Roger G. Noll, *Reforming Regulation: An Evaluation of the Ash Council Proposals* (Washington, DC: Brookings Institution, 1971), s. 110; Harry Trebing, "Realism and Relevance in Public Utility Regulation," *Journal of Economic Issues* 8 (2) (June 1974): 209; Robert D. Hershey, Jr., "Alfred E. Kahn, 93, Dies; Led Airline Deregulation," *New York Times*, December 29, 2010, s. A19; Lloyd Cutler, Vincent Mosco, *Pushbutton Fantasies: Critical Perspectives on Videotex and Information Technology* (Norwood: Ablex, 1982), s.23'de alıntılanmıştır.

33. "Telephone Calls Set Record Here during Blackout," *New York Times*, November 11, 1965, s. 40; Randi Weiss, "Revered to Reviled: New York Telephone Service in 1965 and 1969" (undergraduate paper, University of California, San Diego), yazarın arşivi.

34. John Brooks, *Telephone: The First Hundred Years* (New York: Harper & Row, 1976), s. 288, 289–290; "Nickerson Appeals for Action by State over Phone Service," *New York Times*, July 19, 1969, s. 27; "Sorry, Wrong Tactic," *New York Times*, January 15, 1971, s. 42; Alvin von Auw, *Heritage and Destiny: Reflections on the Bell System in Transition* (New York: Praeger, 1983), s. 10–11.

35. Brooks, *Telephone*, s. 290; Brooks, *Telephone*, s. 294; William McWhirter, "Great Telephone Snarl," *Life* 67 (1969): 86; "Hello? Hello? Hello?" Newsweek, July 7, 1969, s. 75– 76; Gene Smith, "Phone Users Dial Frustration, Too," *New York Times*, July 6, 1969, s. 2; Weiss, "Revered to Reviled"; von Auw, *Heritage and Destiny*, s. 38– 39; Smith, "Phone Users Dial Frustration," s. 2.

36. David Bird, "Phone Rates Are Linked to Monopoly Protection," *New York Times*, August 26, 1969, s. 35; Peter Millones, "City Panel Finds Phone Inequities," *New York Times*, October 11, 1969, s. 22; W. Stewart Pinkerton, Jr., "Out of Order," *Wall Street Journal*, September 18, 1969, s. 1; Sylvan Fox, "Phone Aides See No Relief in Sight," *New York Times*, July 29, 1969, s. 43; Gene Smith, "'Ma Bell' and Children Pressing Rate Rises," *New York Times*, April 13, 1969, s. F1; "AT&T Seeks a Return of 8.5 to 9% on Investment," *New York Times*, September 9, 1969, s. 71; "FCC on AT&T Data," *Wall Street Journal*, September 18, 1969, s. 4; David Bird, "City Aide Would Cut Bill if a Phone Fails," *New York Times*, August 19, 1969, s. 1; McWhirter, "Great Telephone Snarl."; W. Stewart Pinkerton, Jr., "Out of Order," *Wall Street Journal*, September 18, 1969, s. 1; Fox, "Phone Aides See No Relief, " s. 46; "Bell System Sending in Workers to Help New York Cope with Service Crisis," *Wall Street Journal*, July 28, 1969; "Why You Hear a Busy Signal at AT&T," *Business Week*, December 27, 1969, s. 44; Wyatt Wells, "Certificates and Computers: The Remaking of Wall Street, 1967 to 1971," *Business History Review* 74 (Summer 2000): 207, 209; Brooks, *Telephone*, s. 289; Joseph C. Goulden, "Indiscretions of Ma Bell," *The Nation*, October 6, 1969, s. 346– 349.

37. Donna Goddard, Shirley Lustig, Diane Sampson, Sandy Taylor, ve Jan Zobel, *The San Francisco and Bay Area People's Yellow Pages No. 2* (San Francisco: 1972), s.y.

38. Belki bir karşılık olarak, bir Pacific Bell operatörü 1970'lerin başında şöyle yazmıştı:

39. Bazı günler çığlık atmak istiyorum: "Evet, ben bir operatörüm, ama aynı zamanda canlı, bilinçli, duygusal ve düşünen bir insanım. Hislerim var. Temas ettiğim insanların—'müşterilerimizin'—farkındayım. Gerçek, yaşayan insanlar benimle, yani operatörle—makineyle—bağ kurmaya çalışıyor. Ama bana mesafeli ve kişisel olmamam talimatı verildi: "Karışma." Peki ben, bir insan olarak, ertesi gün tatbikatlara gidecek yalnız ve korkmuş bir askerle sadece sohbet etmek isteyen birine nasıl mesafeli kalabilirim? Bell Sistemi için sohbetin kâr getirmeyeceği gerekçesiyle onun bağlantısını nasıl kesebilirim?" Anonymous, "Operators and Installers " The Laymen's Press 1 (1969–1970): s. 1, 2.

40. U.S. Federal Communications Commission, "In the Matter of Allocation of Frequencies in the Bands above 890 Mc," Docket No. 11866 (Preliminary Notice of Hearing Released November 9, 1956). 2. F.C.C. 359 (1959); Bu FCC düzenlemeleri uyarınca, kurumsal kullanıcıların bir araya gelerek kooperatif ağlar kurmaları yasaktı ve özel mikrodalga ağlarının kamu ağıyla bağlantı kurması engellenmişti. Bu paragraf için bkz. Manley R. Irwin, "The Communication Industry and the Policy of Competition," Buffalo Law Review 14 (1964–1965): s. 265–269. TELPAK tarifeleri, AT&T'nin özel hat hizmetlerinde uyguladığı önceki ücretleri %80'e varan oranlarda düşürmüştür. Irwin, "The Communication Industry," s. 269. Ayrıca, Schiller, Telematics and Government, s. 13– 15; Irwin, "The Communications Industry," s. 256.

41. Özel mülkiyete dayalı bir sistem önerisini uygun bulmayan otuz beş milletvekili, Başkan Kennedy'ye gönderdikleri bir mektupla bu öneriye karşı çıktıklarını ifade etti. 87th Cong., House of Representatives, 2d Sess., Committee on Aeronautical and Space Science, Staff Report, February 25, 1962 (Washington, DC: Government Printing Office, 1962), s. 160; Congressional Record, vol. 108, A5845; Herbert I. Schiller, Mass Communications and American Empire (New York: Augustus M. Kelley, 1969), s. 71– 76, 130– 133.

42. von Auw, *Heritage and Destiny*, s. 8; David J. *Whalen, The Rise and Fall of Comsat: Technology, Business, and Government in Satellite Communication* (New York: Palgrave- Macmillan, 2014), s. 31– 36; "The Future Role of Western Union," Section 1, 6; Ralph Lee Smith, "The Wired Nation," *The Nation*, May 18, 1970, s. 599– 600; FCC, First Report and Order (on Cable Television), 38 FCC 683, April 22, 1965, s. 700, Mosco, "Reforming Regulation," s. 22'de alıntılanmıştır; ve FCC, Cable Television Report and Order, 36 FCC 2d 143 (1972), paragraf 70.

43. David Marchin Miller, "Governing Practices of Cable Television and Its Relationship to the Telephone Companies" (Ph.D. diss., Ohio State University, 1976), s. 324; Miller, "Governing Practices," s. 226, 241; Miller, "Governing Practices," s. 245; Sol Taishoff, "CATV's Big Issue: Pole Lines," *Broadcasting*, July 12, 1965, s.54–55.

44. Bu hikaye, Miller, "Governing Practices", s. 217-299'da ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır. Güncel bir değerlendirme için bkz., Smith, "The Wired Nation," s. 587; Ralph Lee Smith, *The Wired Nation: Cable TV: The Electronic Communications Highway* (New York: Harper & Row, 1972); ve Mosco, "Reforming Regulation," s. 20–25.

45. FCC, *Memorandum Opinion and Order, Charges for Interstate and Foreign Communication Service*, Docket 16258, October 27, 1965; *Regulatory and Policy Problems Presented by the Interdependence of Computer and Communications Services and Facilities*, 28 FCC 2d 267 (1971); *Carterphone*, 13 FCC 2d 606 (1968). Alıntılar için bkz. Bernard Strassburg, *"The Computer Utility—Some Regulatory Implications, An Address to the American Management Association, Inc.,"* March 10, 1967, *Jurimetrics Journal* 9 (September 1968): s. 19, 21. İlk Bilgisayar Soruşturması 1971'de sonuçlanabildi; Carterphone süreci ise Haziran1968'de komisyonda karara bağlanmış olsa da sonraki yıllar boyunca süren davalar yüzünden çıkmaza girdi. Ayrıca bkz., Schiller, *Telematics and Government*, s. 15– 41; ve Richard H. K. Vietor, *Contrived Competition: Regulation and Deregulation in America* (Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press, 1994), s. 193.

46. *"Memorandum for the President from the Chairman of the President's Task Force on Communications Policy," December 1968, s. 3. National Security File, Subject File, Communications Policy—Task Force On,* Lyndon Baines Johnson Presidential Library, Austin, Texas (hereafter Johnson Presidential Library).

47. Lyndon Baines Johnson, "Special Message to the Congress on Communication Policy," August 14, 1967, The American Presidency Project, University of California, Santa Barbara, https://www.presidency.ucsb.edu/documents/special-message-the-congress-communications-policy ; "Aerospace Outlook: LBJ Will Seek Greater Communications Role for the Executive," New York Times, August 27, 1967. Ayrıca bkz. "Task Force to Study Development of New National Communications Policy Established by President Johnson," Telecommunications Reports 33, no. 36 (August 21, 1967): 1.

48. Rostow ayrıca şunları yazmıştır: "Zamanımızın en önemli sorunlarından biri, bu ve diğer endüstrileri daha rekabetçi, küçük ve bağımsız birimler halinde örgütleyerek güç ve fırsatları daha geniş biçimde dağıtıp toplumumuzun sınıf yapısına daha sağlam bir temel sağlayıp sağlayamayacağımızdır." Eugene V. Rostow, *A National Policy for the Oil Industry* (New Haven: Yale University Press, 1948), s. xii– xiii. Rostow, 1954–1955 yıllarında Adalet Bakanlığı'nın Ulusal Antitröst Yasaları Araştırma Komisyonu üyesi olarak da görev yapmıştır. 89th Cong., Senate, 2d Sess., Committee on Foreign Relations, Nominations of Nicholas deB. Katzenbach, Eugene V. Rostow, and Roy D. Kohler, September 27 and October 4, 1966 (Washington, DC: Government Printing Office, 1966), s. 30; Alan R. Novak oral history interview by Dan Schiller, September 19, 2014, yazarın arşivi; "Memorandum for the President by Eugene V. Rostow," December 7, 1968, National Security File, Subject File, Box 7, Communications Policy—Task Force On, Johnson Presidential Library; Presidential Task Force on Communications Policy, Minutes of the Fifth Meeting, January 19, 1968, s. 2; Alan R. Novak, Memorandum to All Task Force Staff Representatives, February 8, 1968, "Communications Task Force: Minutes and Agendas," Johnson Papers, University of Iowa Library Special Collections, Iowa City, Iowa.

49. Yürütme Organı, çeşitli iletişim konularından sorumlu üç birimi kapsıyordu: Telekomünikasyon Yönetimi Ofisi, Ticaret Bakanlığı ve Ulusal Güvenlik Ajansı—AT&T ile hala yakın bağlara sahip, "gizli" bir ajans.

50. "Industry Views Re: the Role of the Federal Government in Telecommunications," 1. CTF General-II (Papers, etc.), Nicholas Johnson Papers, University of Iowa Library Special Collections, Iowa City, Iowa (hereafter Nicholas Johnson Papers); Çalışma komisyonu, endüstri danışma komisyonu kurma seçeneğini reddetmiş olsa da, bazı yöneticilerle görüşmeler yaptı; bunların başında AT&T'nin kurumsal rakibi MCI'dan William McGowan geliyordu.

Richard A. Posner, "The Decline and Fall of AT&T: A Personal Recollection," Federal Communications Law Journal 61 (1) (2008): 11–19; ayrıca bkz, Peter Temin with Louis Galambos, The Fall of the Bell System (New York: Cambridge University Press, 1987).

51. Alan R. Novak oral history interview; "Memorandum for the President by Eugene V. Rostow," December 7, 1968, National Security File, Subject File, Box 7, Communications Policy—Task Force On, Johnson Presidential Library; Ayrıca bkz., Becky Lentz ve Bill Kirkpatrick, "Wanted: Public Interest Mavericks at the FCC," International Journal of Communication 8 (2014): 2503–2518; Letter from Nicholas Johnson to Professor Eugene Rostow, September 23, 1966, FCC Box 428, Subject File Folder CTF-OCJ Correspondence, Public Statements, Daily Records, Notes, Nicholas Johnson Papers; Letter from Nicholas Johnson to Eugene V. Rostow, August 28, 1967, FCC Box 428, Subject File Folder CTF-OCJ Correspondence, Public Statements, Daily Records, Notes, Nicholas Johnson Papers. Johnson gerçekten de Çalışma Komisyonu İcra Direktörü Alan Novak'a konu önerileri, okuma listeleri ve gazete kupürleri iletti. Novak da karşılık olarak Johnson'a personel raporlarının ve metin taslaklarının kopyalarını gönderdi. Memorandum from Eugene V. Rostow, Chairman, for Members, Presidential Task Force on Communications Policy, October 12, 1967, "Work Statement for President's Task Force on Communications Policy," Communications Task Force—Minutes and Agendas," Nicholas Johnson Papers; Ne ilginçtir ki, Komisyon Üyesi Johnson'ın bu süreçteki rolü, Johnson Başkanlık Kütüphanesi'ndeki resmi kayıtlardan değil, yalnızca Iowa Üniversitesi Kütüphanesi Özel Koleksiyonları'nda yer alan Nicholas Johnson belgeleri incelendiğinde anlaşılabilmektedir.

52. JohnsoN, kurumlar arası bir komisyon yerine başkanlık düzeyinde bir çalışma komisyonu kurmayı tercih ederek Federal İletişim Komisyonu'nu savunma pozisyonuna soktu. Başkanın çalışma komisyonuna verdiği yetki nedeniyle FCC sürece dahil olmak zorundaydı; ancak kurum yürütme organı içinde yer almadığı için, anayasanın kuvvetler ayrılığı ilkesini ihlal etmeden resmi bir taraf olamıyordu. Intra-Governmental Committee on International Telecommunications, *Report and Recommendations to Senate and House Commerce Committees* (Washington, DC: Executive Office of the President, Office of Telecommunications Management, 1966); U.S. Federal Communications Commission, Docket No. 16828, Memorandum Opinion and Order, December 21, 1966, Dissenting Opinion of Commissioner Nicholas Johnson; Order on Petition for Reconsideration of ITT-ABC Merger, February 1, 1967, Concurring Statement of Commissioner Nicholas Johnson; Opinion and Order on Petition for Reconsideration, Adopted June 22, 1967, Dissenting Opinion of Commissioners Robert T. Bartley, Kenneth A. Cox, ve Nicholas Johnson; James Ridgeway, "Rosel H. Hyde: The Voice of ITT," *New Republic*, July 8, 1967, http:// www.tnr.com/ arti cle/ polit ics/ 90833/ the- voice- itt; Robert B. Horwitz, "Broadcast Reform Revisited: Reverend Everett C. Parker and the 'Standing' Case (*Office of Communications of the United Church of Christ v. Federal Communications Commission*)," *The Communication Review* 2 (3) (1997): 311– 312; FCC, *"In re:Application of Lamar Life Broadcasting Company, 1968, Dissenting Opinion of Commissioners Kenneth A. Cox and Nicholas Johnson,"* 14 F.C.C.2d 431, s. 457–458; Nicholas Johnson, "The Public Interest and Public Broadcasting: Looking at Communications as a Whole," *Remarks Prepared for Delivery to the Resources for the Future and the Brookings Institution Conference on the Use and Regulation of the Radio Spectrum, Airlie House, Warrenton, Virginia, September 11, 1967* (Washington, DC Institute for Policy Studies Document, 1967), s.1, 3; Elizabeth Brenner Drew, "Is the FCC Dead?," *The Atlantic*, July 1967, s. 32–33.

53. Howard Junker, "The Greening of Nicholas Johnson," *Rolling Stone*, April 1, 1971, s. 32– 39; Johnson'ın medya reformu çabalarındaki yeri için bkz. Victor Pickard, America's Battle for Media Democracy: The Triumph of Corporate Libertarianism and the Future of Media Reform (New York: Cambridge University Press, 2015), s. 206; Radikaller, sermayenin medya üzerindeki kontrolünün uzun zamandır güçlü antidemokratik etkiler yarattığını anlamışlardı. Robert W. McChesney ve Ben Scott ed., *Our Unfree Press: 100 Years of Radical Media Criticism* (New York: New Press, 2004); Presidential Task Force on Communications Policy, Minutes of the Fifth Meeting, January 19, 1968, 2, in Alan R. Novak, Memorandum to All Task Force Staff Representatives, February 8, 1968, "Folder "Communications Task Force: Minutes and Agendas," Nicholas Johnson Papers.

54. Örneğin Johnson, aktivistlerin AT&T'yi bir kamu hizmeti olarak iş ayrımcılığını sona

erdirmeye ve eşit istihdam olanakları programları başlatmaya zorlamak amacıyla FCC önünde dava açma haklarını kazanmaya yönelik çabalarını destekledi. Görüldüğü üzere, uzun yıllar süren sosyo-hukuki bir mücadelenin ardından bu başarıya ulaşıldı. Letter from Nicholas Johnson, FCC, to Luther Holcomb July 10, 1969; letter from Luther Holcomb, EEOC, to Nicholas Johnson, July 14, 1969, in Nicholas Johnson Papers, FCC Box 107, Correspondence.

55. Nicholas Johnson, "Communications Task Force General Discussions," August 28, 1967, appended to Letter from Nicholas Johnson to Eugene V. Rostow, August 28, 1967, FCC Box 428, Subject File Folder CTF-OCJ Correspondence, Public Statements, Daily Records, Notes, Nicholas Johnson Papers; Johnson, Eylül 1967 tarihli mektubunda Novak'a şunları iletmiştir: "Yazdığım mektubun senin düzenlediğin halini Gene'e bugün imzalat ve bana bir kopyasını gönder." (Bu mektuba, kamuoyuna yaptığım konuşmamda değindim.) Nicholas Johnson to Alan R. Novak, September 8, 1967, FCC Box 61A, Correspondence, Novak, Alan R. Nicholas Johnson Papers; Nicholas Johnson to Alan R. Novak, January 10, 1968, FCC Box 61A, Correspondence, Novak, Alan R. Nicholas Johnson Papers.

56. Irving Bernstein, *Guns or Butter: The Presidency of Lyndon Johnson* (New York: Oxford University Press, 1996); Kevin Boyle, *The UAW and the Heyday of American Liberalism, 1945–1968* (Ithaca: Cornell University Press, 1998), s. 206– 233, 228 (alıntı). Bernstein, *Guns or Butter*, s. 103; Yönetim, evrensel sağlık sigortası, eşit istihdam olanakları ve sivil hakları uygulamaya koymak için girişimlerde bulundu ancak bu çabaların çoğu zaman tam olarak hayata geçirilemedi- üstelik bazen de kasıtlı olarak. Joshua B. Freeman, *American Empire: The Rise of a Global Power, The Democratic Revolution at Home 1945– 2000* (New York: Viking, 2012), s. 200. Ayrıca bkz. Rick Perlstein, *Nixonland: The Rise of a President and the Fracturing of America* (New York: Scribner, 2008), s. 7– 8; ve Boyle, *The UAW and the Heyday of American Liberalism*, s. 185– 205; Ellen Schrecker, *The Lost Promise: American Universities in the 1960s* (Chicago: University of Chicago Press, 2021), s.132–213; Boyle, *The UAW and the Heyday of American Liberalism*, s. 256; Bernstein, *Guns or Butter*, s. 471; Thomas F. Jackson, *From Civil Rights to Human Rights: Marchin Luther King, Jr., and the Struggle for Economic Justice* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2007), s. 22; Boyle, *The UAW and the Heyday of American Liberalism*, s. 188; Freeman, *American Empire*, s. 204 (alıntı); Robert Zieger, *American Workers, American Unions, 1920– 1985* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1989), s. 187– 190; Boyle: *The UAW and the Heyday of American Liberalism*, s. 254.

57. Boyle, *The UAW and the Heyday of American Liberalism*, s. 248; Konuşma metni için bkz. https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/march-31-1968-remarks-decision-not-seek-re-election. 1968'de Johnson'ın başdanışmanı James R. Jones, Johnson'ın 1967 sonlarında yeniden aday olmamayı düşündüğünü ve bu kararın sağlık durumundan değil, Vietnam Savaşı'ndan kaynaklandığını belirtmektedir. James R. Jones, "Behind L.B.J.'s Decision not to Run in '68," New York Times, April 16, 1988, http:// www. nyti mes.com/ 1988/ 04/ 16/ opin ion/ beh ind- lbj- s- decis ion- not- to- run- in- 68.html; Jackson, From Civil Rights to Human Rights, s. 22 (alıntı); ayrıca bkz., Bernstein, Guns or Butter, s. 471; Jackson, From Civil Rights to Human Rights, s. 22 (alıntı); ayrıca bkz., Boyle, The UAW and the Heyday of American Liberalism, s. 256.

58. Alan Novak, çalışma komisyonu üyelerine yazdığı ilerleme raporunda, Posner'ın makalesinin bir taslağını 25 Temmuz 1968'deki toplantıda çalışma komisyonu personelinin incelemesine sunmayı "umduğunu" belirtmiştir. Eugene Rostow, "Memorandum for Task Force Members and Staff Representatives," "Progress Report," July 9, 1968, CTF General-II (Papers, etc.), Nicholas Johnson Papers; Alan Novak oral history interview.

59. Memorandum For: The President from James Rowe, and "Reported Conclusions of Staff of President's Task Force on Communications Policy," June 21, 1968, in FG 600, Confidential File, Box 35, Johnson Presidential Library. Ayrıca bkz. Memorandum for the President, from DeVier Pierson, June 27, 1968, in WHCF, Subject File, FG (Exec) 600, Box 362, Johnson Presidential Library. AT&T'nin Rowe'nin hukuk firmasının müşterisi olup olmadığı konusunda kesin bilgiye ulaşamadım.

60. "6. ve 7. bölümlerin büyük tartışmalara yol açarak daha en başından tüm çalışmanın üzerine 'gölge düşüreceğini' ve raporda önerilen diğer programların destek bulmasını zorlaştıracağını" ileri sürdü. "Memorandum for the President by Eugene V. Rostow," December 7, 1968, in National Security File, Subject File, Box 7, Communications Policy—Task Force On, Johnson Presidential Library. Rostow'un aktardığına göre, Ekim 1968 gibi geç bir tarihte, söz konusu tartışmayla özellikle ilgilenen Çalışma Komisyonu üyelerinin bir toplantısında, Başkan Johnson'ın hukuk danışmanı DeVier Pierson kendisine, komisyonun onayladığı çalışma programı çerçevesinde ilerlemesi için "yeşil ışık, ya da en azından sarı ışık" yakıldığını söylemiş ve tartışmalı iki bölümü de içeren Taslak Rapor üzerinde ne ölçüde uzlaşma sağlanabileceğini görmesi gerektiğini belirtmiştir. "Memorandum for the President by Eugene V. Rostow," December 7, 1968, in National Security File, Subject File, Box 7, Communications Policy—Task Force On, Johnson Presidential Library; Memorandum to Mr. Eugene V. Rostow from Dixon Donnelley, August 21, 1968, National Security File, Subject File, Box 7, [Communication Policy—Task Force On], and attached "Excerpt from the Noon Briefing, Friday, August 16, 1968," Johnson Presidential Library; ayrıca "Making New Waves in Communications," *Business Week*, November 16, 1968, s. 34–35. Samuel Sharkey, Jr., "LBJ to Get Plan to Break up AT&T," Newark Star-Ledger, August 16, 1968, attached to Eugene V. Rostow to Joseph A. Beirne, August 16, 1968, Box 69 Folder 95, "Task Force on Communications," CWA Papers Beirne, Tamiment Library-Robert F. Wagner Labor Archives, Bobst Library, New York University (hereafter Tamiment-Wagner).

61. Statement by State Department on August 16, 1968," attached to Eugene V. Rostow, Undersecretary of State for Political Affairs to Joseph A. Beirne, President, CWA, August 16, 1968, Box 69 Folder 95, "Task Force on Communications," CWA Papers Beirne, Tamiment-Wagner; R. B. Porch to Joseph A. Beirne, August 23, 1968, Subject: President Johnson's Task Force on Communications Policy," Box 69 Folder 95, "Task Force on Communications," CWA Papers Beirne, Tamiment-Wagner.

62. Memorandum for the President from DeVier Pierson, December 9, 1968, WHCF, Subject File, FG (Exec) 600, Box 362, Johnson Presidential Library.

63. President's Task Force on Communications Policy, *Final Report* (Washington, DC: Government Printing Office, 1968), Chapter One, s. 8; President's Task Force on Communications Policy, *Final Report*, Chapter One, s. 6; President's Task Force on Communications Policy, *Final Report*, Chapter Six, s. 16–17; President's Task Force on Communications Policy, *Final Report*, Chapter Six, s. 1, 2; President's Task Force on Communications Policy, *Final Report*, Chapter One, s. 9. Uzun vadeli planlamanın önemi, Truman dönemindeki uluslararası telekomünikasyon raporunda bile vurgulanmıştı. The President's Communication Policy Board, Telecommunications: A Program for Progress (Washington, DC: Government Printing Office, 1951); President's Task Force on Communications Policy, Final Report, Chapter One, s. 3; President's Task Force on Communications Policy, Final Report, Chapter One, s. 17, 20.

64. President's Task Force on Communications Policy, *Final Report*, Chapter One, s. 21; Chapter Six, s. 26–28, 29–36; Nicholas Johnson, "*Carterfone*: My Story," *Santa Clara Computer & High Tech Law Journal* 25 (2009): 690–691.

65. President's Task Force on Communications Policy, *Final Report*, Chapter One, s. 9; Chapter Six, s. 9–25; 18 FCC 2d 953 (August 13, 1969); Christopher Lyndon, "Small Company Wins Phone Line," *New York Times*, August 15, 1969, s. 47; "Efficiency: How Sharp Is AT&T?," *Time*, November 2, 1970, s. 89.

66. "Memorandum for the President from the Chairman of the President's Task Force on Communications Policy," December 2, 1968, 7, National Security File, Subject File, Communications Policy—Task Force On, Johnson Presidential Library; Alan Novak oral history interview.

67. Memorandum for the President, by Leonard Marks, Douglass Cater and DeVier Pierson, September 26, 1968, in WHCF Subject File, FG (Exec), Box 362, Johnson Presidential Library. Ticaret Bakanlığı'ndan Fred Simpich, Ağustos ayında Ticaret Bakanı C. R. Smith'e eleştirel bir üslupla yazdığı mektubunda, Çalışma Komisyonu'nun ve/veya personelinin *"inceleme aşamasında"* ele aldığı bazı iç meseleleri şöyle sıraladı: işletmelere, AT&T'den hat kiralayıp

kullanılmayan kapasiteyi başkalarına satma imkânı tanınması (taşıyıcı olarak düzenlemeye tabi tutulmadan); ayrıca, yurtiçi taşıyıcılara ekipman tedarikinde daha fazla rekabet sağlamak amacıyla Western Electric'in AT&T'den ayrılmasının gündeme getirilmesi.Memorandum for the Secretary, Subject: International Communications," Fred Simpich to C. R. Smith, August 26, 1968 in WHCF, Subject File, FG (Exec), Box 362, Johnson Presidential Library; Letter from Eugene V. Rostow to "S—The Secretary," November 27, 1968, in National Security File, Subject File, Box 7, Communications Policy—Task Force On, Johnson Presidential Library. Bir diğer tartışmalı konu, uluslararası iletişim alanına ilişkindi. Rostow Aralık ayında şöyle yazmıştı: "Asıl mücadele, 'kuruluş önerisi' etrafında dönüyor." Buradaki "kuruluş" ifadesi, çalışma komisyonunun ABD'nin tüm uluslararası telekomünikasyon tesislerini—kablolar ve uydular dahil—tek bir çatı altında toplamayı öngördüğü yeniden yapılandırılmış bir şirketi temsil ediyordu. Dolayısıyla bu mesele, AT&T, "kayıtlı taşıyıcılar" RCA, ITT ve WUI ile ABD'nin uydu işletmecisi COMSAT arasında yaşanan başlıca çatışma alanını oluşturuyordu. Intelsat'ın tarafı olan COMSAT, tüm uluslararası tesisleri bünyesinde toplayacak bu yeni "kuruluş" için en güçlü aday olarak görülüyordu. "For Mr. W.W. Rostow, The White House," cover note on letter from Eugene V. Rostow to the President, December 7, 1968, in National Security File, Subject File, Box 7, Communications Policy—Task Force On, Johnson Presidential Library; Memorandum for the President from DeVier Pierson, December 9, 1968, WHCF, Subject File, FG (Exec) 600, Box 362, Johnson Presidential Library.

68. "Memorandum for the President by Eugene V. Rostow," December 7, 1968, National Security File, Subject File, Box 7, Communications Policy—Task Force On, Johnson Presidential Library.

69. Citation No. 13808, WH 6812.02 Program 1, December 16, 1968, 9.32 a.m., Johnson Presidential Library.

70. "Memorandum for the President by Eugene V. Rostow," December 7, 1968, in National Security File, Subject File, Box 7, Communications Policy—Task Force On, Johnson Presidential Library; "The President's Task Force on Communications Policy," Eugene V. Rostow to the President, January 7, 1969, in National Security File, Subject File, Box 7, Communication Policy—Task Force On. Görünüşe bakılırsa Eugene Rostow, raporun yayımlanması konusunda umudunu yitirmemişti. Notun üzerinde "G"—Gene Rostow—tarafından düşülmüş şu el yazısı ibaresi yer alıyordu: "Walt: Şimdi harekete geçme zamanı. Bunu yapmalıyız. DeVier'in onayı alındı." (orijinal metindeki vurgu korunmuştur).

71. "Making New Waves in Communications," *Business Week*.

72. M. Kent Sidel ve Vincent Mosco, "U.S. Communications Policy Making: The Results of Executive Branch Reorganization," *Telecommunications Policy* 2 (3) (September 1978): 211–2 17.

73. Massachusetts temsilcisi Torbert H. Macdonald, March 1969'da FCC Başkanı Rosel Hyde'a Çalışma Komisyonunun Raporu ile ilgili şu soruyu yöneltti: "Çalışma Komisyonunun Raporu'nu ne zaman alabileceğimiz konusunda bize bilgi verebilir misiniz?" 91st Cong., House of Representatives, 1st Sess., Hearing before the Subcommittee on Communications and Power, Committee on Interstate and Foreign Commerce, Serial No. 91-1, "Review of Federal Communications Commission Activities- 1969," March 6, 1969, s. 1; Douglas Marchin, "Peter M. Flanigan, Banker and Nixon Aide, Dies at 90," *New York Times*, August 1, 2013, s. A20 (Nader'den alıntılanmıştır); note on Flanigan records by Richard Nixon Presidential Library and Museum, Yorba Linda, California, https://www.nixonlibrary.gov/finding-aids/peter-m-flanigan- white-house-special-files-staff-member-and-office-files. Flanigan, Adalet Bakanlığı'nın IT&T'ye karşı yasa dışı bir holding şirketi olarak antitröst davası açmama yönündeki kararında kilit bir rol oynadı. Ayrıca bkz. James Reichley, Conservatives in an Age of Change: The Nixon and Ford Administrations (Washington, DC: Brookings Institution, 1981), s. 73.

74. Peter G. Peterson, *The United States in the Changing World Economy, vol. 1, A Foreign Economic Perspective* (Washington, DC: Government Printing Office, 1971), s. 34, 35; Peterson, *The United States in the Changing World Economy*, s. 31.

75. "Dale Grubb Memorandum for John Erlichman, January 30, 1969, Subject Task Force on Communications Policy"; "RN: Burns; Memorandum for Honorable Lee A. DuBridge, Science Advisor to the President"; Robert Ellsworth, Assistant to the President, Memorandum for Honorable Lee A. DuBridge, Honorable Henry A. Kissinger, Honorable Robert Mayo Honorable Paul McCracken Subject Telecommunications Policy, February 7, 1969, UT Utilities Gen UT 3/21/ 74–3/31/74 through EX UT 1 9/18/69 Box 13, Folder WHCF Subject Files UT 1 Communications-Telecommunications Begin—6/30/69, White House Central Files Subject Files, Richard Nixon Presidential Library and Museum, Yorba Linda, California (hereafter Nixon Presidential Library); "RN Memorandum for Honorable Maurice H. Stans, Secretary of Commerce, February 17, 1969," Subject Files UT Utilities Gen UT 3/21/74–3/31/74 through EX UT 1 9/18/69 Box 13, Folder WHCF Subject Files UT 1 Communications-Telecommunications Begin—6/30/69, White House Central Files, Nixon Presidential Library.

76. Nicholas Johnson, Haziran 1969'da yayının çıkmasının ardından Alan Novak'ı tebrik eden bir mektup kaleme aldı, bkz. Nicholas Johnson to Alan R. Novak, June 9, 1969, Box 61A, Correspondence, Alan R. Novak, Nicholas Johnson Papers; "Clay T. Whitehead Memorandum for Mr. Higby, May 22, 1969," Subject Files UT Utilities Gen UT 3/21/74–3/31/74 through EX UT 1 9/18/69 Box 13, Folder WHCF Subject Files UT 1 Communications-Telecommunications Begin—6/30/69, White House Central Files, Nixon Presidential Library; Alan Novak oral history interview; Kongrede Demokrat çoğunlukla karşı karşıya kalan ve çoğunlukla Demokratlara oy veren bazı seçmen gruplarını Cumhuriyetçilere kazandırmaya çalışan Nixon, "bu grupların yararlandığı Yeni Düzen'in temel ekonomik ve sosyal programlarını destekledi." Freeman, American Empire, s. 267; Memorandum from Clay T. Whitehead Staff Assistant for Mr. Rosel Hyde, Chairman, FCC, May 7, 1969; Memorandum from Clay T. Whitehead Staff Assistant for General O'Connell May 13,1969. [EX] FG FCC Beginning 1/23/69- 12/1/69 to [GEN] FG 118 FCC 69-70 Box 1, Folder-WHCF Subject Categories EX FG 118 FCC Beginning 1-23-69-12/31/69, White House Central Files Subject Files FG 118, Nixon Presidential Library.

77. "Clay T. Whitehead Memo to Mr. Flanigan 6/4/69," [EX] FG FCC Beginning 1/23/ 69–12/1/69 to [GEN] FG 118 FCC 69-70 Box 1, Folder—WHCF Subject Categories EX FG 118 FCC Beginning 1-23-69–12/31/69, White House Central Files Subject Files FG 118, Nixon Presidential Library.

78. Dwight L. Chapin Memorandum for Mr. H. R. Haldeman, May 14, 1969. UT EX UT 1-2 Telegraph-Cables through GEN UT 1-3 Telephone 1/1/73, Box 19, Nixon Presidential Library.

79. Roger G. Noll, *Reforming Regulation: An Evaluation of the Ash Council Proposals*, Studies in the Regulation of Economic Activity (Washington, DC: Brookings Institution, 1971), s. 13. Ash Komisyonu, FCC'nin işleyişini daha verimli hale getirmek amacıyla üye sayısının yedi yerine beşe indirilmesini önermiştir. Noll, Reforming Regulation, s. 10. Bu değişiklik 1983 yılında hayata geçirilmiştir; Noll, Reforming Regulation, s. 3, 110, 2.

80. "Memorandum for Mr. Rosel Hyde, Chairman, FCC from Peter M. Flanigan, Assistant to the President, 1 July 1969," Subject Files FG 118, [EX] FG FCC Beginning 1/2 3/ 69– 12/ 1/ 69 to [GEN] FG 118 FCC 69- 70 Box 1, Folder—WHCF Subject Categories EX FG 118 FCC Beginning 1-2 3- 69– 12/ 31/ 69, White House Central Files Subject Files, Nixon Presidential Library; "Memorandum from Clay T. Whitehead for Jon Rose July 3, 1969," [EX] FG FCC Beginning 1/ 23/ 69– 12/ 1/ 69 to [GEN] FG 118 FCC 69-7 0 Box 1, Folder—WHCF Subject Categories EX FG 118 FCC Beginning 1- 23- 69– 12/ 31/ 69, White House Central Files Subject Files, Nixon Presidential Library; "Clay T. Whitehead Memorandum for Dr. Lee A. DuBridge, Dr. Paul McCracken, Mr. Robert Mayo, General James O'Connell, Chairman Rosel Hyde, Mr. Richard LcLaren, and Dr. Thomas O. Paine, August 5, 1969," [EX] FG FCC Beginning 1/ 23/ 69– 12/ 1/ 69 to [GEN] FG 118 FCC 69-7 0 Box 1, Folder— WHCF Subject Categories EX FG 118 FCC Beginning 1-2 3- 69– 12/ 31/ 69, White House Central Files Subject Files, Nixon Presidential Library.

81. Clay T. Whitehead Memo for Mr. Flanigan, July 1, 1969," UT Utilities Gen UT 3/ 21/74–

3/31/74 through EX UT 1 9/18/69 Box 13, WHCF Subject Files, EX UT1 7/ 1/69–9/17/69 folder, Subject Files, White House Central Files, Nixon Presidential Library; "Clay T. Whitehead Memorandum for Mr. Peter Flanigan, Dr. Lee A DuBridge, Mr. Paul McCracken, General George A. Lincoln, December 18, 1969, copy to Dean Burch," UT Utilities Gen UT 3/21/74–3/31/74 through EX UT 1 9/18/ 69 Box 13 Folder EX UT 1 9/18/69, Subject Files, White House Central Files, Nixon Presidential Library; "Peter Flanigan Assistant to the President Memorandum for Mr. Erlichman, January 22, 1970," FG 118, [EX] FG FCC Beginning 1/23/69–12/1/69 to [GEN] FG 118 FCC 69-70 Box 1, Folder, "WHCF: Subject Categories EX FG 118 1/1/ 70–5/4-70f Subject Files, White House Central Files, Nixon Presidential Library.

82. "Ken Cole Memorandum for John Erlichman, January 22, 1970," FG 118, [EX] FG FCC Beginning 1/23/69–12/1/69 to [GEN] FG 118 FCC 69-70 Box 1, Folder, "WHCF: Subject Categories EX FG 118 1/1/70–5/4-70f, White House Central Files Subject Files, Nixon Presidential Library.

83. Whalen, *The Rise and Fall of Comsat*, s. 145, 252; Christopher Lydon, "White House Asks Open FCC Policy," *New York Times*, January 23, 1970, s. 1; "Peter M. Flanigan Memorandum for the President, February 2, 1970," FG 118, [EX] FG FCC Beginning 1/23/69–12/1/69 to [GEN] FG 118 FCC 69-70 Box 1, Folder, WHCF: Subject Categories EX FG 118 1/1/70–5/4-70, White House Central Files Subject Files, Nixon Presidential Library.

84. "Peter Flanigan Memorandum for John Erlichman, December 6, 1969," FG 6- 14, EXEC FG 6-14 Office of Telecommunications BEGIN 4/30/70 To GEN FG 6-14/A Box 1, Folder OTP Begin—4/30/70 Box 1 (1), White House Central Files Subject Files, Nixon Presidential Library; "Peter Flanigan Memorandum for John Erlichman, December 6, 1969," Attached Document 1, "Executive Branch Organization for Telecommunications."; "Peter Flanigan Memorandum for John Erlichman, December 6, 1969," Attached Document 1, "Executive Branch Organization for Telecommunications."

85. "Peter Flanigan Memorandum for John Erlichman December 6, 1969," Attached Document 2, "Responsibilities of the Office of Telecommunications Policy," FG 6-14, EXEC FG 6-14 Office of Telecommunications BEGIN 4/30/70 To GEN FG 6-14/A Box 1, Folder OTP Begin—4/30/70 Box 1 (1), White House Central Files Subject Files. Nixon Presidential Library; "Peter M. Flanigan Memorandum for the President June 22, 1970," FG 6-14, EXEC FG 6-14 Office of Telecommunications BEGIN 4/30/70 To GEN FG 6-14/A Box 1 Folder OTP Begin—4/30/70 Box 1 (1), White House Central Files Subject Files, Nixon Presidential Library.

86. "A Hot New Breath down FCC's Neck," *Broadcasting*, September 28, 1970, s. 24; Clay T. Whitehead Tribute by Thomas W. Hazlett, Telecommunications Policy Research Conference, George Mason University School of Law, Arlington, Virginia, September 26, 2009, s. 1, In re: Establishment of Domestic Communications-Satellite Facilities by Non-governmental Entities, Docket No. 16495, 38 F.C.C. 2d 665 (Dec. 22, 1972).

87. "Clay T. Whitehead Memorandum for Don Baker, Chief of Evaluation Section, Antitrust Division, Department of Justice August 17, 1970," FG 17 (The Department of Justice), EX FG 17-13/ST/A U.S. Marshalls/States and Territories/Appointments to EX FG 17/18A Drug Enforcement Administration/Appointments Box 11 Folder EX FG 17-14 Antitrust Division Box 11 #3, White House Central Files Subject Files, Nixon Presidential Library; Office of Telecommunications Policy, Executive Office of the President, *The Telephone Industry and Antitrust: A Report on Anticompetitive Practices of the Bell System* (Washington, DC: OTP, 1973).

88. Clay T. Whitehead Memorandum for Mr. John Erlichman, February 2, 1971," FG 118, [EX] FG FCC Beginning 1/23/69–12/1/69 to [GEN] FG 118 FCC 69-70 Box 1, Folder WHCF: Subject Categories EX FG 118 FCC 1/1/71– [1972], White House Central Files Subject Files, Nixon Presidential Library.

89. "Dorothy Andrews Elston, Treasurer of the United States, to President Nixon, August 1, 1969," FG 118, [EX] FG FCC Beginning 1/23/69–12/1/69 to [GEN] FG 118 FCC 69-70 Box 1, Folder—WHCF Subject Categories EX FG 118 FCC Beginning 1-23-69–12/31/69, White House Central Files Subject Files,Nixon Presidential Library.

90. "A Hot New Breath down FCC's Neck," *Broadcasting*, September 24, 1970, s. 23– 24; "Clear

Sailing for White House Plan," *Broadcasting*, March 16, 1970, s. 38; FM MSS (1971–1973), 142, Box 42, Folders 3–6, Dean Burch Papers, Arizona State University Libraries, Department of Archives & Special Collections (hereafter Burch Papers).

91. The Network Project, "Office of Telecommunications Policy (The White House Role in Domestic Communication)," Notebook Number Four, April 1973 (New York: The Network Project, 1973), s. 1.

92. "Richard E. Wiley, General Counsel, FCC, December 7, 1971, to Mr. Charles W. Colson, Special Counsel to the President, 'Personal and Confidential,' " Charles W. Colson Subject Files Box 61, Folders Federal Communications Commission Box 1, White House Special Files Staff Member Office Files, Nixon Presidential Library; "Wiley Brings His Own Approach to a Key FCC Post," *Broadcasting Magazine*, May 3, 1971, s. 67.

93. "Appointment of Successor to Robert Wells as FCC Member," Dean Burch Memorandum for Honorable Peter M. Flanigan, Honorable Charles W. Colson, Honorable Frederic V. Malek, tarih yok ancak muhtemelen 1971 sonbaharının başları, FM MSS (1971) 142 BurchPapers, Box 42, Folders 3–6.

94. President's Task Force Report on Communications Policy, *Final Report*, Introduction, s. 27; Bruce M. Owen, "A Novel Conference: The Origins of TPRC," in Sandra Braman ed., *Communication Researchers and Policy-making* (Cambridge: MIT Press, 2003), s.347–355.

95. Eugene V. Rostow, "The Case for Congressional Action to Safeguard the Telephone Network as a Universal and Optimized System," in 94th Congress, House of Representatives, 1st Sess., on H.R. 7047, Domestic Common Carrier Regulation, *Hearings before the Subcommittee on Communications, Committee on Interstate and Foreign Commerce, Nov. 10–11, 13, 17–18, 1975, Serial 94–100* (Government Printing Office, 1976), s. 255–284, özellikle s. 248. Rostow'un öngörüsü esas olarak isabetli olmasından çok, Yeni Düzen varsayımlarına dayalı olmasından dolayı ilgi çekicidir. "büyük şirketler, bu aykırı FCC kararlarına dayanarak, sektörün en kârlı alanlarına girmeyi ciddi şekilde planlıyor. Adeta bir Altına Hücum yaşanıyor. Bu sürecin etkisi yalnızca bir-iki sektörle sınırlı kalmayacak. Eğer hızla önlem alınmazsa pahalı iletişim tesislerinin gereksiz çoğaltılması nedeniyle telefon hizmetinin gerçek maliyeti artacak; ağın gelişim hızı yavaşlayacak; tarifelendirme sistemi değişecek ve telefon ücretleri, öncelikle hane halkı aboneleri için artacak."

96. Tim Wu, *The Curse of Bigness: Antitrust in the New Gilded Age* (New York: Columbia Global Reports, 2018), s. 94; ayrıca bkz., Temin ve Galambos, *The Fall of the Bell System*, s. 99– 112; Kirkpatrick Sale, *Power Shift: The Rise of the Southern Rim and Its Challenge to the Eastern Establishment* (New York: Vintage, 1976). Güney ve Güneybatı bölgeleri ayrıca düşük ücretli, emek yoğun sanayilere ve "düşük vergili, sendika karşıtı, iş dünyası yanlısı bir ortama" ev sahipliği yapıyordu. Freeman, *American Empire*, s. 307; Dennis Hevesi, "Clay T. Whitehead, Guide of Policy that Helped Cable TV, Is Dead at 69," *New York Times*, July 31, 2008, http:// www.nyti mes.com/ 2008/ 07/ 31/ was hing ton/ 31wh iteh ead.html?ref= obi tuar ies&_ r= 0.

97. Gerald Mayer, Union Membership Trends in the United States (Washington, DC: Congressional Research Service, 2004), CRS, s.22, Tablo A- 1 Union Membership in the United States, 1930– 2003, https:// sgp.fas.org/ crs/ misc/ RL32 553.pdf; Rubio, There's Always Work at the Post Office, s. 145; Brooks, Communications Workers of America, s. 226; Bernard E. Anderson, The Negro in the Public Utility Industries, Report No.10, Industrial Research Unit, Wharton School of Finance (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1970), s. 63.

98. Brenner, "The Political Economy of the Rank- and- File Rebellion," ve Kim Moody, "Understanding the Rank-and-File Rebellion in the Long 1970s," in Aaron Brenner, Robert Brenner, ve Cal Winslow ed., *Rebel Rank and File: Labor Militancy and Revolt from below during the Long 1970s* (Londra: Verso, 2010), s. 37–74, s. 105– 146; Aaron Brenner, "Rank- and- file Rebellion, 1966–1975" (Ph.D. diss., Columbia University, 1996); Brenner, Brenner, ve Winslow, *Rebel Rank and File*; Dorothy Sue Cobble, *The Other Women's Movement: Workplace Justice and Social Rights in Modern America* (Princeton: Princeton University Press, 2004); Nancy MacLean, *Freedom Is Not Enough: The Opening of the American Workplace* (Cambridge: Harvard University Press, 2006); Cal Winslow, "Overview: The Rebellion from Below, 1965– 81," in Brenner,

Brenner, ve Winslow, *Rebel Rank and File*, s. 1–35.

99. Joseph A. Beirne, *New Horizons for American Labor* (Washington, DC: Public Affairs Press, 1962); Joseph A. Beirne, *Challenge to Labor: New Roles for American Trade Unions* (New York: Prentice-Hall, 1969).

100. Durum, gerçekten de hala böyledir. Güncel bir örnek için bkz. James Patrick Jordan "What Is the AFL- CIO's Solidarity Center Doing in Venezuela? We Have a Right to Know!," *Alliance for Global Justice*, February 7, 2019, https:// afgj.org/ what- is- the- afl- cios- sol idar ity- cen ter- doing- in- venezu ela- we- have- a- right- to- know. Boyle'un *The UAW and the Heyday of American Liberalism* kitabındaki ifadelerden yararlandım (s. 36). 83d Congress, Senate, Committee on the Judiciary, Subcommittee on Internal Security, Statement to the Task Force of the Senate Subcommittee on Internal Security Regarding S. 1606, March 5, 1954; Angela Vergara, "Chilean Workers and the U.S. Labor Movement: From Solidarity to Intervention, 1950s– 1970s," in Robert Anthony Waters, Jr., ve Geert van Goethem ed., *American Labor's Global Ambassadors: The International History of the AFL-CIO During the Cold War* (New York: Palgrave-M acmillan, 2013), s. 210; Beirne, *Challenge to Labor*, s. 114, 118–119; George Morris, *CIA and American Labor: The Subversion of the AFL- CIO's Foreign Policy* (New York: International Publishers, 1967), s. 154– 158; Drew Pearson, "CIA Biggest Subsidizer of Unions," *Madera Daily Tribune*, February 24, 1967, s. 16; Tim Shorrock, "Labor's Cold War," *The Nation*, May 1, 2003, https:// www.thenat ion.com/ arti cle/ arch ive/ lab ors- cold- war/; Beth Sims, *Workers of the World Undermined* (Boston: South End Press, 1992), Appendix B, s. 104– 107; Peter B. Levy, *The New Left and Labor in the 1960s* (Urbana: University of Illinois Press, 1994), s. 62; "Beirne Supports U.S. Views," *CWA News* 25 (1) (January 1966): 3; "CWA Backs LBJ in Commie Battle," *CWA News* 25 (7) (July 1966): 2; "Beirne Is Viet War Panelist," *CWA News* 26 (11) (November 1967): 1, 4; Levy, *The New Left and Labor*, s. 181.

101. Michael Palm, *Technologies of Consumer Labor: A History of Self-Service* (New York: Routledge, 2017); Green, *Race on the Line*, s. 245; "Bell Admits Mechanization Causes Job Loss," *CWA News* 8 (12) (December 1949): 5. Ayrıca bkz., "The Robot Takes Over," *CWA News* 10 (12) (December 1951): 9; "Mechanization Saves Industry Big Money," *CWA News* 11 (5) (May 1952): 11; "Beirne Urges Broad Attack on Problem of Automation," *CWA News* 20 (4) (April 1961): 3; "10 Million 'Automation' Job Loss in Next Five Years," *CWA* 20 (5) (April 1961): 8. Telefon endüstrisinde otomasyona geçişin tarihsel boyutları için bkz. Green, *Race on the Line*, s. 115– 136, 159–169,178–191, 214– 218, 250– 254; ve Brenner, "Rank- and- file Struggles at the Telephone Company," in Brenner, Brenner, and Winslow, *Rebel Rank and File* s. 277– 279.

102. Karşıt görüşler için bkz. Amy Sue Bix, *Inventing Ourselves out of a Job* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2000); Jason Resnikoff, *Labor's End: How the Promise of Automation Degraded Work* (Urbana: University of Illinois Press, 2021); Statement of Joseph A. Beirne, 84th Congress, 1st Sess., *Hearings on Automation and Technological Change, Joint Committee on the Economic Report, Subcommittee on Economic Stabilization, October 25, 1955* (Washington, DC: Government Printing Office, 1955), s. 335–364; Joseph A. Beirne, 86th Cong., 2d Sess., *New Views on Automation, Joint Economic Committee* (Washington, DC: Government Printing Office, 1960), s. 491–496; Beirne, *New Horizons for American Labor*, s. 43– 57; Communications Workers of America, "CWA Study Reveals Impact of Automation," *CWA News* 25 (5) (1965): 1. Otomasyonun "ideolojisi" için bkz. Resnikoff, Labor's End, s. 1–13.

103. Joseph A. Beirne, *Challenge to Labor*, s. 172; Green, *Race on the Line*, s. 245; In Brenner, "Rank- and- file Rebellion, 1966– 1975," s. 166; President's Task Force on Communications Policy, Final Report, Introduction, s. 26; Beirne, Challenge to Labor, s. 198, 173.

104. Beirne, James M. Naughton, "A Forward-looking Union Leader," *New York Times*, July 15, 1971, s. A21'de alıntılanmıştır; Beirne, *Strategy for Labor*, s. 154.

105. David M. Gordon, Richard Edwards, ve Michael Reich, *Segmented Work, Divided Workers: The Historical Transformation of Labor in the United States* (New York: Cambridge University Press, 1982); Brenner, "The Political Economy of the Rank- and- file Rebellion," s. 72; Lane Windham, *Knocking on Labor's Door: Union Organizing in the 1970s and the Roots of a New Economic Divide* (Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2017), s. 76.

106. D. Guttmann ve B. Willner, *The Shadow Government: The Government's Multi- billion- dollar Giveaway of Its Decision- making Powers to Private Management Consultants, "Experts," and Think Tanks* (New York: Pantheon Books, 1976); Beirne, *Challenge to Labor*, s. 137– 138.

107. Joseph Beirne, "A Report on Merger," *CWA News*, 31 (12) (1972): 3; Communications Workers of America, "Union," *CWA News* 31 (7) (1972): 5; Communications Workers of America, "Postal Union Gives Nod to Merger," *CWA News* 31 (8) (1972): 5; Communications Workers of America, "CWA Marches toward Its Growth Goal," *CWA News* 31 (9) (1972): 2; Communications Workers of America, "CWA Growth Activities," *CWA News* 32 (4) (1973): 9; Communications Workers of America, "Growing Bigger Every Day," *CWA News* 32 (5) (1973): 2; Joseph A. Beirne, "Report on Growth," *CWA News* 32 (5) (May 1973): 3; Beirne, "A Look at the Year Ahead," *CWA News* 32 (1) (1973): 3; Communications Workers of America, "Delegates Approve Merger Resolution," *CWA News* 31 (6) (1972): 2.

108. Communications Workers of America, "Delegates Approve Merger Resolution."

109. PTTI sonunda Uluslararası Küresel Sendikalar Birliğine dönüştü. Bkz. www.uniglobalunion.org; Bu dönemde, İngiltere'deki posta sendikası hala ayrı bir örgüt olarak varlığını sürdürüyordu; oysa posta ile telefon ve telgraf çalışanları, hükümetin posta bakanlığının farklı bölümlerinde görev yapıyordu. Daha sonra İngiliz posta ve telefon sendikaları birleşti. Joe Jacobs, *Sorting out the Postal Strike*. (Londra: Solidarity, 1971), https:// lib com.org/ hist ory/ sort ing- out- pos tal- str ike- 1971- joe- jac obs.

110. "Beirne Urges Fast Action in Setting up Privately Owned Space Communications System," *CWA News* 21 (5) (March 1962): 2; "Reuther in 1945, Boyle, The UAW and the Heyday of American Liberalism, s. 23'te alıntılanmıştır. Joseph A. McCartin, *Collision Course: Ronald Reagan, the Air Traffic Controllers, and the Strike that Changed America* (New York: Oxford University Press, 2011), s. 9–10, 32, 42–43, 53.

111. "1970 ile 1977 yılları arasında maaşları %94 arttı—bu dönemde tüketici fiyat endeksi %65 artarken, Posta Teşkilatı dışında kalan federal çalışanlar bu dönemde aldıkları ücretlerin reel değeri açısından kayıp yaşadı. Genel olarak, federal çalışanların maaşları bu yıllarda %47 oranında yükseldi. U.S. General Accounting Office, *Comparative Growth in Compensation for Postal and Other Federal Employees since 1970: Report to the Congress by the Comptroller General of the United States* (Washington, DC: U.S. General Accounting Office), 1979, McCartin, *Collision Course*, s. 238'de alıntılanmıştır; Rubio, *There's Always Work at the Post Office*, s. 264; Rubio, *There's Always Work at the Post Office*, s. 263, 268; John Walsh ve Garth Mangum, *Labor Struggle in the Post Office: From Selective Lobbying to Collective Bargaining* (Armonk: M.E. Sharpe, 1992), s. 37– 39; Rubio, *There's Always Work at the Post Office*, s. 264; Rubio, *There's Always Work at the Post Office*, s. 263, 268; John Walsh ve Garth Mangum, *Labor Struggle in the Post Office: From Selective Lobbying to Collective Bargaining* (Armonk: M.E. Sharpe, 1992), s. 37– 39; Ulusal Posta Dağıtıcıları Birliği'nin yanı sıra, diğer posta sendikaları arasında Ulusal Kırsal Posta Dağıtıcıları Birliği, Ulusal Posta ve Federal Çalışanlar Birliği ile Ulusal Posta İşleyicileri Sendikası yer alıyordu.

112. United Federation of Postal Clerks, "Three Merger Pacts Set; Top Negotiator Hired," *The Union Postal Clerk* 67 (1) (1971): 5; United Federation of Postal Clerks, "152, 460 Postal Workers Say Yes to One Big Union," *The Union Postal Clerk* 67 (6) (1971): 2–3 ; United Federation of Postal Clerks, "It's Go on NPU Merger!," *The Union Postal Clerk* 67 (3) (1971): 3; David Silvergleid, "Practical Labor- management Relations," *The American Postal Worker* 1(2) (1972): 1. "NALC, Kasım ayında yaptığı açıklamada, diğer koşulların yanı sıra, birleşecek APWU'nun "Posta Hizmeti emek örgütlerinden oluşan bir federasyon" olması gerektiğini ve "her bir bölümün kendi anayasa ve tüzüğüne göre faaliyet göstermesi gerektiğini" belirtti. David Silvergleid, "NALC Merger Terms," *The American Postal Worker* 2 (1): 23; American Postal Workers Union, "Board Wrestles Giant Agenda," *The American Postal Worker* 2 (5) (1972): 36–37; Gene R. Hailey, "Giant Postal Union Chief Francis (Stu) Filbey Dies," *Washington Post*, May 19, 1977, https:// www.was hing tonp ost.com/ arch ive/ local/ 1977/ 05/ 19/ giant- pos tal- union- chief- fran cis- stu- fil bey- dies/ 5262a 7da- 067a- 46e2- ac3c- 7f442 a1b6 44b/?utm_ t erm= .6fdbc ace7 60 9.

113. American Postal Workers Union, "Merger Again?," *The American Postal Worker* 2 (8) (1972):

6– 7; Cathy McKercher ve Vincent Mosco, *The Laboring of Communication: Will Knowledge Workers of the World Unite?* (Lanham, MD: Lexington Books, 2008).

114. Communications Workers of America, "CWA-APWU Merger Resolution," *CWA News* 31 (6) (1972): 6; Janet Abbate, *Inventing the Internet* (Cambridge, MA: MIT Press, 1999), s. 106–111; John Carey ve Marchin C. J. Elton, *When Media Are New: Understanding the Dynamics of Media Adoption and Use* (Ann Arbor: University of Michigan Press, 2010), s. 222–2 23.

115. American Postal Workers Union, "Merger Again?," s. 6–7 ; American Postal Workers Union, "Foes' Tactics Boomerang: Filbey Given Broad Power to Seek Merger with CWA," *The American Postal* 2 (10) (1972): 6–7 ; Communications Workers of America, "NALC Adopts Resolution on Trade Union Merger," *CWA* 31 (7) (1972): 2; National Association of Letter Carriers, "Merger Recommendations," *Postal Record* 85 (8) (1972): 66; National Association of Letter Carriers, "Three Unions in Merger Talks," *Postal Record* 85 (12) (1972): 7.

116. [George Meany], "Speaking at the Testimonial Dinner for President Stu Filbey of APWU on November 18," *The American Postal Worker* 2 (12) (1972): 6.

117. Communications Workers of America, "CWA Takes Another Step towards Merger," *CWA News* 31 (11) (1972): 4; Joseph A. Beirne, "Off My Mind: A Report on Merger," *CWA News* 31 (12) (1972): 3; Beirne, "Off My Mind."

118. Francis Filbey, "Merger," *The American Postal Worker* 3 (3) (1973): 9; Beirne, "Off My Mind," s.3.

119. "Proposed Constitution, American Communications Union," January 8, 1973, s.1, 46; CWA Papers Box 79, Folder 46, Tamiment-Wagner.

120. "Communications Workers of America—American Postal Workers Union Proposal for Merger," 5/10/72, 5/22/72, 5/31,72, attached to G. C. Cramer to Joseph A. Beirne and Glenn E. Watts, "Statement for Merger," May 31, 1972, CWA Papers, Box 79 Folder 48l, Tamiment-Wagner.

121. American Postal Workers Union, "Question and Answer," *The American Postal Worker* 1 (2) (1971): 29; M. Cullen, "NALC Violation," *The American Postal Worker* 10 (10) (1971): 30; J. Strong, "Letter Carriers Weigh Merger with Teamsters," *The Chicago Tribune*, January 29, 1973, s. 2. NALC sonunda Nakliyeciler Kardeşliği'nin planını da reddetti.

122. National Association of Letter Carriers, "Merger Committee, Council Says 'No' to Proposed Merger Constitution," *Postal Record* 86 (4) (1973): 11; National Association of Letter Carriers, "Merger Committee, Council Says 'No' "; American Postal Workers Union, "Merger Talks to Continue," *The American Postal Worker* 3 (3) (1973): 20.

123. "Amerikan Posta İşçileri Sendikası ile Amerika İletişim İşçileri Sendikasını, birleşme görüşmelerini en az üç kez yeniden başlattı: 1970'lerin sonlarında, 1980'lerin ortalarında ve 1990'ların sonlarında." Mike Causey, "Two Mail Unions Talking Merger," *The Washington Post*, November 12, 1979, s. C2; Morton Bahr, *From the Telegraph to the Internet* (Washington, DC: National Press Books 1998).

124. Windham, *Knocking on Labor's Door*; Kim Moody, *An Injury to All: The Decline of American Unionism* (London: Verso, 1988); Kim Moody, *U.S. Labor in Trouble and Transition: The Failure of Reform from Above, the Promise of Revival from Below* (New York: Verso, 2007); Judith Stein, *Pivotal Decade: How the United States Traded Factories for Finance in the Seventies* (New Haven: Yale University Press, 2010); Kate Bronfenbrenner, Timothy J. Minchin, *Labor Under Fire: A History of the AFL- CIO since 1979* (Chapel Hill: UNC Press, 2017), s. 127'de alıntılanmıştır; Barry Bluestone ve Bennett Harrison, *The Deindustrialization of America: Plant Closings, Community Abandonment, and the Dismantling of Basic Industry* (New York: Basic Books, 1982); Dan Schiller, *Digital Capitalism: Networking the Global Market System* (Cambridge, MA: MIT Press, 1999), s. 37–46; Dan Schiller, *Digital Depression: Information Technology and Economic Crisis* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 2014), s. 27– 42; Minchin, *Labor Under Fire*, s. 12.

125. CWA, FCC'nin serbestleştirme kararlarından yalnızca birine—1978'de—müdahele etti.

Kuruluşun, Graphnet adlı bir veri taşıyıcısının ABD içindeki uluslararası veri hizmeti mesajlarını iletme yetkisine karşı çıkışı oldukça özel bir durum gibi görünmektedir; ayrıca bu müdahale oldukça gecikmişti. U.S. FCC, In the Matter of Graphnet Systems Inc. Application to participate in hinterland delivery of International communication Messages, CC Docket No. 78–95, 78–96, Comments of Communications Workers of America, June 1, 1978, in CWA Papers Watts, Box 81, Folder 9, Tamiment-Wagner; 1962'de Comsat uydu sisteminin mülkiyeti ve kontrolü konusundaki tartışmalar ile Richard Posner'ın 1968'de Rostow Çalışma Komisyonuna AT&T'nin Western Electric'i elden çıkarması önerisi bağlamında; CWA Executive Board, "Telecommunications Policy Statement," March 26, 1976 attached to Glenn E. Watts, President, Communications Workers of America, April 12, 1976, Box 8, Folder "Communications-Meeting with Charlie Walker, William Ellinghaus, and Paul Hensen, June 9, 1976 (1)," James M. Cannon Files, Gerald R. Ford Presidential Library, Ann Arbor, Michigan. 1976 ile 1981 arasında, AT&T yöneticisi Alvin von Auw'un 1983'te aktardığına göre, ABD iletişim sistemlerini yeniden yapılandırmayı amaçlayan dokuz farklı yasa tasarısı Kongre'nin iki meclisine sunulmuştur. Başlangıçta bu girişimler, FCC'nin serbestleştirme politikalarını geri çevirmek ve düzenlemeye tabi telekomünikasyon endüstrisinin önceliğini yeniden tesis etmek amacıyla ortaya çıkmıştı; ancak kısa süre içinde yön değiştirerek serbestleştirme eğilimini güçlendirmeyi hedeflemiştir. Bu tasarıların seyri AT&T için başka bir yenilgi anlamına gelmiş ve von Auw'un belirttiği gibi, "AT&T'nin karşı konulamaz siyasi bir güç olarak hareket ettiği" efsanesini çürütmüştür. Von Auw ayrıca, "Bell Sistemi'nin hükümet dışındaki herhangi bir kurumdan daha fazla seçmen istihdam ettiğini" de vurgulamıştır. CWA'nın bu süreçteki rolünün yalnızca AT&T'nin planını "onaylamak" ve serbestleşme karşıtı ilk yasaları desteklemekten ibaret olduğu öne sürülmüşse de, bu doğru değildir; CWA bir papağan değil, bir müttefikti. Auw, Heritage and Destiny, s. 100–101; Temin ve Galambos, The Fall of the Bell System, s. 118. Ayrıca, konuya ilişkin daha kapsamlı tartışmalar için bkz. Schiller, Telematics and Government, s. 56–61, 66; Temin ve Galambos, The Fall of the Bell System, s. 113–131; ve Alan Stone, Wrong Number: The Break- up of AT&T (New York: Basic Books, 1989), s. 297–298. "Birincil kaynaklar için bkz. CWA Papers, Glenn E. Watts, President, Boxes 76, 78, 80 ve 81, Tamiment-Wagner; ayrıca and 94th Congress, House of Representatives, 2d Sess., Subcommittee on Communications of the Committee on Interstate and Foreign Commerce, Hearings on Competition in the Telecommunications Industry, Serial 94–129, September 28, 29, 30, 1976 (Washington, DC: Government Printing Office, 1976), s.1167–1206.

126. Stuart E. Eizenstat, *President Carter: The White House Years* (New York: St. Marchin's Press, 2018), s. 297– 300, 382 (alıntı), s.384; Ronald Frank, "Carter against Bell Bill (Maybe)," *Computerworld* 10 (34) (August 23, 1976): 1,4; Stein, *Pivotal Decade*, s. 155– 167, 176– 204.

127. Nelson Lichtenstein, "From Corporatism to Collective Bargaining: Organized Labor and the Eclipse of Social Democracy in the Postwar Era,". In Steve Fraser ve Gary Gerstle ed., *The Rise and Fall of the New Deal Order* (Princeton: Princeton University Press, 1989), s. 245; Sam Gindin, "The Power of Deep Organizing," *Jacobin*, https:// www.jac obin mag.com/ 2016/ 12/ jane- mcale vey- uni ons- org aniz ing- work ers- social ism.

128. Frank, "Carter against Bell Bill (Maybe)."

129. John Boyko ve Dan Schiller, "Labor Relations in the Information Society: The Impact of the 1983 Telephone Strike", 1984, yayımlanmamış çalışma, yazarın arşivi; İlk alıntı için bkz. Steve Early ve Rand Wilson, "How a Telephone Workers' Strike Thirty Years Ago Aided the Fight for Single Payer," *Jacobin*, https:// jac obin mag.com/ 2019/ 07/ teleph one- work ers- str ike-s ing le-p ayer; ikinci alıntı için bkz. Verizon teknisyeni ve CWA işyeri temsilcisi Pam Galpern, ayrıca bkz., Daniel DiMaggio, "Victory at Verizon: The Anatomy of a Strike," *New LaborForum* 26 (1) (2017): 28–35.

130. Louis Harris and Associates, Inc., "Public Attitudes toward Competition in the Telecommunications Industry," Study No. 782254, prepared for AT&T, July 1979, Tablo 17 ve 24, von Auw, *Heritage and Destiny*, 27'de alıntılanmıştır; von Auw, *Heritage and Destiny*, s. 27; Calvin Sims, "On 5th Anniversary, Customers Still Fault Bell System Breakup," *New York Times*, December 22, 1988, s. A1, C8.

131. Ayrıca "Bell tekelinin sonunda bu denli büyük bir parçalanmaya gideceğini hiç tahmin etmemiştik." Bahr, *From the Telegraph to the Internet*, s. 71, 19; Bahr, *From the Telegraph to the Internet*, s. 65; Bahr, *From the Telegraph to the Internet*, s. 19. Tarihçi Venus Green'e göre, sendika liderleri ancak 1980'lerde "yeni teknolojilerin uygulanmasına karşı grev ya da diğer militan eylemleri bile gündeme almaya başladılar." Green, Race on the Line, s. 260.

132. Carey ve Elton, *When Media Are New*, s. 222– 223; Schiller, *Telematics and Government*, s. 213; Ryan N. Ellis, "The Premature Death of Electronic Mail: The United States Postal Service's E-COM Program, 1978–1985," *IJOC* 7 (2013): 1954.

133. Fred Block, "No Mandate for Market Fundamentalism," Longview Institute, http:// 192.119.65.12/ resea rch/ block/ nomand ate/; Horwitz, "Broadcast Reform Revisited," s. 344; Jonathan E. Neuchterlein ve Philip J. Weiser, *Digital Crossroads: Telecommunications Law and Policy in the Internet Age*, 2nd. ed. (Cambridge: MIT Press, 2013), s. 21; Başka bir araştırmacı bunu "kamu hizmeti ilkelerinin zayıflaması" olarak nitelendiriyor. Stone, Wrong Number, 338.

134. Julia Beckhusen, *Occupations in Information Technology* (Washington, DC: Census Bureau, 2016), Rapor ACS-35, 1–2; David Landes, *The Unbound Prometheus: Technological Change and Industrial Development in Western Europe from 1750 to the Present* (Cambridge: Cambridge University Press, 1969); Daniel DiMaggio, "Victory at Verizon: The Anatomy of a Strike," *New Labor Forum* 26 (1) (2017): 33; U.S. Commerce Department, Bureau of Labor Statistics, "Union Members 2016," news release, January 26, 2017, s. 2.; Joe Davidson, "Federal Unions, except Postal Groups, Grow as Other Labor Organizations Decline," Washington Post, January 28, 2013, https:// www.was hing tonp ost.com/ natio nal/ fede ral- uni ons- exc ept- pos tal- gro ups- grow- as- other- labor- organi zati ons- decl ine/ 2013/ 01/ 28/ 29274 7cc- 698a- 11e2- 95b3- 272 d604 a10a 3_ st ory.html; USPS, "Postal Facts," https:// facts.usps. com/ total- car eer- employ ees/.

11. Bölüm

1. Herbert I. Schiller, *Mass Communications and American Empire* (New York: Augustus M. Kelley, 1969); Stuart Hall, "The Great Moving Right Show," *Marxism Today* 23 (1) (January 1979): 14–20.

2. Harry Magdoff, Imperialism From the Colonial Age to the Present (New York: Monthly Review Press, 1978), s. 135 (birinci alıntı), s.3 (ikinci alıntı), s. 97; ayrıca bkz. Gabriel Paquette, The European Seaborne Empires: From the Thirty Years' War to the Age of Revolutions (New Haven, CT: Yale University Press, 2019), s. 177; ve Intan Suwandi, Value Chains: The New Economic Imperialism (New York: Monthly Review Press, 2019), s. 152; Afrika örneğinde, 1870'lere gelindiğinde Avrupa güçleri, kıtanın kuzey ve güney uçlarındaki bölgelerle birlikte, kıyılar ve büyük nehirler boyunca uzanan ticaret merkezlerini ve azat edilmiş köleler için kurulmuş iki küçük yerleşim kolonisini kontrol ediyordu; bu, kıtanın toplam yüzölçümünün yüzde onundan daha azına karşılık geliyordu. Robert Harms, *Land of Tears: The Exploration and Exploitation of Equatorial Africa* (New York: Basic Books, 2019), s. 113.

3. Paquette, *The European Seaborne Empires*, s. 53– 54; 77 (alıntı); Eric Hobsbawm, *Industry and Empire: The Birth of the Industrial Revolution*, rev. ed. (New York: New Press, 1999); David Onnekink ve Gijs Rommelse, *The Dutch in the Early Modern World: A History of a Global Power* (Cambridge: Cambridge University Press, 2019), s. 1– 32; Paquette, *The European Seaborne Empires*, s. 207 (birinci alıntı); Magdoff, *Imperialism*, s. 100 (ikinci alıntı); Paquette, *The European Seaborne Empires*, s. 77.

4. Steven Hahn, *A Nation without Borders: The United States and Its World in an Age of Civil Wars, 1830–1910* (New York: Viking, 2016); Peter S. Onuf, "Imperialism and Nationalism in the Early American Republic," in Ian Tyrrell and Jay Sexton ed., *Empire's Twin: U.S. Anti- imperialism from the Founding to the War on Terror* (Ithaca, NY: Cornell University Press, 2015), s. 21; James Schwoch, *Wired into Nature: The Telegraph and the North American Frontier* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 2018), s. 118–125; Katharine Bjork, *"Prairie Imperialists": The Indian Country Origins of American Empire* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press,

2018). "Kıtasal emperyalizm" için bkz. Peter J. Hugill, Global Communications Since 1844: Geopolitics and Technology (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1999), s. 38; John Mason Hart, Empire and Revolution: The Americans in Mexico since the Civil War (Berkeley, CA: University of California Press, 2002), s. 126; ayrıca bkz. Cynthia Baur, "Incommunicado: The Arrested Development of Telecommunications Systems in Latin America" (Ph.D. diss., University of California, San Diego, 1995).

5. Western Union'ın bu teşebbüsü, 1867'de ABD'nin Alaska'yı satın almasının yolunu açtı. Robert Luther Thompson, Wiring a Continent: The History of the Telegraph Industry in the United States 1832–1866 (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1947), s. 427–439. Dwayne R. Winseck ve Robert M. Pike, *Communication and Empire* (Durham, NC: Duke University Press, 2007), s. 46'da alıntılanmıştır; Leslie Bennett Tribolet, *The International Aspects of Electrical Communications in the Pacific Area* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1929), s. 158'de alıntılanmıştır.

6. Michael Patrick Cullinane, *Liberty and American Anti-*

7. *imperialism 1898– 1909* (New York: Palgrave Macmillan, 2012). Güney Dakota'dan Cumhuriyetçi Senatör Richard F. Pettigrew, emperyalizm karşıtı mücadelenin öncülüğünü yaptı; 1910'lardan itibaren ise Wisconsin'den Ilerici Parti Senatörü Robert La Follette öne çıktı. Richard F. Pettigrew, *Imperial Washington* (Chicago: Charles H. Kerr, 1922), s. 120; Richard Drake, *The Education of an Anti-imperialist: Robert La Follette and U.S. Expansion* (Madison, WI: University of Wisconsin Press, 2013). Bu dönemdeki anti-emperyalist hareketler çoğu zaman ırkçılıktan olumsuz etkilendi. Tyrrell ve Sexton, *Empire's Twin*, s. 1– 3; U.S. Congressional Record, Senate, 55th Cong., 3d Sess., "Pacific Cable System," February 10, 1899, s.1686, https://www.govinfo.gov/content/pkg/GPO-CRECB-1899-pt2-v32/pdf/GPO-CRECB-1899-pt2-v32-14-1.pdf; L. S. Howeth, *History of Communications- Electronics in the United States Navy* (Washington, DC: Government Printing Office, 1963).

8. P. M. Kennedy, "Imperial Cable Communications and Strategy, 1870–1914," *English Historical Review* 341 (October 1971): 739, 741; Daniel R. Headrick, *The Invisible Weapon: Telecommunications and International Politics 1851– 1945* (New York: Oxford University Press, 1991), s.39.

9. Hugill, *Global Communications*, s. 45; Ludwell Denny, *America Conquers Britain: A Record of Economic War* (New York: Knopf, 1930), s. 369.

10. Godfrey Isaacs, Hugill, *Global Communications*, s. 99'da alıntılanmıştır.

11. Daqing Yang, *Technology of Empire: Telecommunications and Japanese Expansion in Asia, 1883–1945* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2011); Headrick, *The Invisible Weapon*, s. 53– 55; 64– 65; 102– 105; Headrick, *The Invisible Weapon*, s. 105– 110.

12. Jonathan Reed Winkler, *Nexus: Strategic Communications and American Security in World War One* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2008), s. 278. Sonraki birkaç paragraf için bkz. Dan Schiller, "Geopolitical-Economic Conflict and Network Infrastructures," Chinese Journal of Communication 4 (1) (March 2011): 90–107.

13. Hugh G. J. Aitken, *The Continuous Wave: Technology and American Radio, 1900–1932* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1985), s. 432; *Annual Report of the Directors of Radio Corporation of America to the Stockholders for the Year Ended December 31, 1923* (New York: 1924), s. 3; Hugill, *Global Communications,* s. 100; RCA Annual Report 1923, s. 3; RCA Annual Report 1923, s. 4; Hugh G. J. Aitken, *The Continuous Wave: Technology and American Radio, 1900–1932* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1985), s. 481.

14. *Radio Corporation of America Annual Report for the Year 1930* (New York: 1931), s. 14– 17.

15. Aitken, *Continuous Wave*, s. 465.

16. Susan J. Douglas, *Inventing American Broadcasting 1899–1922* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1987), s. 292– 322; James G. Harboard, "Is the Radio Corporation's Patent Control against Public Interest? Con," *The Congressional Digest*, s. 118– 119; Winkler, Nexus: 260, 265; Aitken, *Continuous Wave*, s. 486– 513.

17. Hugill, *Global Communications*, s. 125. Latin Amerika için bkz. James Schwoch, The American Radio Industry and Its Latin American Activities, 1900–1939 (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1990); Hugill, Global Communications, s. 107.

18. *Annual Report of the Directors to the Stockholders 1922, International Telephone and Telegraph Corporation* (New York: 1923), s. 5–6.

19. *Annual Report of the Directors to the Stockholders 1922, International Telephone and Telegraph Corporation*, s. 5; *Annual Report of the Directors to the Stockholders 1924, International Telephone and Telegraph Corporation* (New York: 1925), s. 5. ITT, o dönemde İspanya'nın ülkedeki telefon imtiyazını kamulaştırma girişimlerini engellemek amacıyla ABD hükümet yetkililerine başvurdu. Douglas J. Little, "Twenty Years of Turmoil: ITT, the State Department, and Spain, 1924–1944," *Business History Review* 53 (Winter 1979): 449– 472.

20. *Annual Report of the Directors to the Stockholders 1925, International Telephone and Telegraph Corporation* (New York: 1926), 9; "Buys Plants to Aid World Phone Plan," *New York Times*, August 15, 1925, s. 14; *Annual Report of the Directors to the Stockholders 1928, International Telephone and Telegraph Corporation (New York: 1929), s. 5; Annual Report of the Directors to the Stockholders 1929, International Telephone and Telegraph Corporation (New York: 1930), s. 9-11.*

21. The Foreign Business of the Western Electric Company," Western Electric Company—Foreign Business—Charles G. DuBois—August 1923, Box 50, AT&T Archives and History Center, Warren, New Jersey (hereafter AT&T-NJ); The Foreign Business of the Western Electric Company," Western Electric Company—Foreign Business—Charles G. DuBois—August 1923, 7, Box 50, ATT-NJ; "The Foreign Business of the Western Electric Company," Western Electric Company—Foreign Business—Charles G. DuBois—August 1923, 10–11, Box 50, ATT-NJ.

22. Nominaldir; çünkü bu rakam, International Western Electric varlıklarının değer artışını yansıtmamaktadır. Değer artışı hesaba katıldığında AT&T'nin karı yine de 10 milyon dolar gibi önemli bir düzeyde kalmaktadır. Letter of July 8, 1925, from Walter S. Gifford, President of AT&T, to H. B. Thayer, past President of AT&T, Sale of International Western Electric Company-1925, Box 50, ATT-NJ.

23. Letter of W. S. Gifford to A. E. Berry, President, Chesapeake and Potomac Telephone Company, August 19, 1925, Sale of International Western Electric Company—1925, Box 50, ATT-NJ.

24. The Foreign Business of the Western Electric Company," Western Electric Company—Foreign Business—Charles G. DuBois—August 1923, ATT-NJ Box 50, 2. 1921–1925 yılları arasında AT&T, kendi kullanımına yönelik olarak Arjantin, Kolombiya, Brezilya, Şili ve Uruguay'daki telefon ve telgraf endüstrilerini inceleyen çalışmalar yayımladı. Baur, "Incommunicado"; "The Foreign Business of the Western Electric Company," Western Electric Company-Foreign Business-Charles G. DuBois- August 1923, 4, Box 50, ATT-NJ; "The Foreign Business of the Western Electric Company," Western Electric Company-Foreign Business-Charles G. DuBois- August 1923, 4-5, Box 50, ATT-NJ.

25. H. B. Thayer to W. S. Gifford, July 10, 1925, Sale of International Western Electric Company—1925, Box 50, ATT-NJ.

26. H. B. Thayer to W. S. Gifford, July 10, 1925, Sale of International Western Electric Company—1925. Box 50, ATT-NJ.

27. Hugill, *Global Communications*, s. 132; G. Stanley Shoup, "The Control of International Cable and Radio Communications," *The Congressional Digest* 9 (4) (April 1930): 108.

28. Ludwell Denny, *America Conquers Britain: A Record of Economic War* (New York: Alfred A. Knopf, 1930), s. 401– 402'de alıntılanmıştır; Owen D. Young, "Should Communications Services Be Permitted to Consolidate? Pro," *Congressional Digest* 9 (4) (April 1930): 114; "Radio Merger Held Forbidden by Law," *New York Times*, April 10, 1929, s. 22; Young, "Should Communications Services Be Permitted to Consolidate? Pro," s. 114.

29. Testimony of Sosthenes Behn, Chairman of ITT, in 71st Cong., Senate, 2d Sess. *Hearings*

before the Committee on Interstate Commerce, On S.6 A Bill to Provide for the Regulation of the Transmission of Intelligence by Wire or Wireless, Commission on Communications, 2 Volumes, Volume 1, Part 9, 7 June 1929 and Volume 2, 26 February 1930 (Washington, DC: Government Printing Office, 1929), 1930; Hugill, *Global Communications*,s. 49.

30. Elizabeth Borgwardt, *A New Deal for the World: American's Vision for Human Rights* (Cambridge, MA: The Belknap Press of Harvard University Press, 2005), s. 14– 45. Ağustos 1941 tarihli Atlantik Bildirgesi bunun en önemli örneğiydi. Borgwardt, *New Deal for the World*, s. 29– 30.

31. Mark R. Wilson, *Destructive Creation: American Business and the Winning of World War II* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2016), s. 48–189; Daniel Immerwahr, *How to Hide an Empire: A History of the Greater United States* (New York: Farrar, Straus, Giroux, 2019), s. 219, 216. Ayrıca konu hakkında genel bilgi için bkz. Alfred W. McCoy, In the Shadows of the American Century (Chicago: Haymarket Books, 2017).

32. 80th Cong., Senate, 1st Sess., January 3–December 19, 1947, *Miscellaneous Reports V. 1, Report No. 19, Investigation of International Communications by Wire and Radio, 7 February 1947* (Washington, DC: Government Printing Office, 1947), s. 4; 79th Cong., Senate, 2d Sess., *Miscellaneous Reports Volume 4, 14 January– 2 August 1946, Report No. 1907, Investigation of International Communications by Wire and Radio, 31 July 1946* (Washington, DC: Government Printing Office, 1946), s. 2.

33. 79th Cong, Senate, 2d Sess., January 14–August 2, 1946, *Miscellaneous Reports, Report No. 1907, Investigation of International Communications by Wire and Radio, 31 July 1946* (Washington, DC: Government Printing Office, 1946), s. 3–4; 80th Cong., Senate, 1st Sess., January 3–December 19, 1947, *Miscellaneous Reports Volume 1, Report No. 19, 7 February 1947, Investigation of International Communications by Wire and Radio* (Washington, DC: Government Printing Office, 1947), s. 6; 79th Cong., Senate, 1st Sess., Committee on Interstate Commerce, *Hearings Pursuant to S. Resolution 187, 78th Cong., Extended by S. Resolution 24, 79th Cong., Directing Study of International Communications by Wire and Radio, 19 March–3 April 1945, Study of International Communications*, 3, s. 492–512; George Raynor Thompson ve Dixie R. Harris, *The Signals Corps: The Outcome* (Washington, DC: Government Printing Office, 1991), s. 622; Paul A. Porter, Chairman, FCC, "Memorandum to the President, Subject: International Communications Merger," April 19, 1945, in WHCF, Confidential File Box 17, Harry S. Truman Presidential Library and Museum, Independence, Missouri (hereafter Truman Presidential Library); 79th Cong., Senate, 2d Sess., *Miscellaneous Reports Volume 4, 14 January –2 August 1946, Report No. 1907, Investigation of International Communications by Wire and Radio, 31 July 1946* (Washington, DC: Government Printing Office, 1946), s. 4.

34. Immerwahr, *How to Hide an Empire*, s. 230– 234; 80th Cong., Senate, 1st Sess., January 3-December 19, 1947, Miscellaneous Reports V. 1, Report No. 19, Investigation of International Communications by Wire and Radio, 7 February 1947 (Washington, D C: Government Printing Office, 1947), s. 5; Wilson, Destructive Creation, s. 241- 285.

35. 79th Cong., Senate, 2d Sess., *Miscellaneous Reports, Volume 4, 14 January–2 August 1946, Report No. 1907, Investigation of International Communications by Wire and Radio, 31 July 1946* (Washington, DC: Government Printing Office, 1946), s. 2; Jill Hills, *Telecommunications and Empire: Power Relations within the Global Telecommunications Empire* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 2007), s. 35; Truman'ın başkanlığında toplanan ve 1951 başlarında rapor sunan Başkanlık İletişim Politikası Komisyonu tarafından reddedildi. *Telecommunications—A Program for Progress, A Report by the President's Communications Policy Board* (Washington, DC: Government Printing Office, February 1951), s. 22; 80th Cong., Senate, 1st Sess., January 3–December 19, 1947, Miscellaneous Reports, V. 1, Report No. 19, Investigation of International Communications by Wire and Radio, 7 February 1947 (Washington, DC: Government Printing Office, 1947), s. 5, 6. Ayrıca bkz.Thompson ve Harris, The Signals Corps, s. 623.

36. William H. Stringer, "From Nation to Nation," *Christian Science Monitor*, March 16, 1946, s. 2; Treaties and Other International Acts Series 1518, Telecommunications Agreement between the Government of the United States of America and Certain Governments of the British Com-

monwealth, Signed at Bermuda December 4, 1945, https://www.google.com/books/edition/The_Department_of_State_Bulletin/wh3FmeNtHJ8C?hl=en&gbpv=1&dq=Treaties+and+Other+International+Acts+Series+1518,+Telecommunications+Agreement+Between+the+Government+of+ the+United+States+of+America+and+Certain+Government+of+the+British+Commonwealth,+Signed+at+Bermuda+December+4,+1945&pg=PA1194&printsec=frontcover.

37. Hills, *Telecommunications and Empire*, s. 29– 63.

38. George A. Codding, Jr., *The International Telecommunication Union* (Leiden: E. J. Brill, 1952), s. 362– 363, 417– 419; George A. Codding, Jr., ve Anthony M. Rutkowski, *The International Telecommunication Union in a Changing World* (Dedham, MA: Artech House, 1982), s. 11, 22, 39, 62.

39. Telecommunications—A Program for Progress, A Report by the President's Communications Policy Board, February 1951; Haraden Pratt, Telecommunications Advisor to the President, Memo "Immediate Release," August 28, 1952, File 2651-C, Official File Box 1708, Truman Presidential Library (alıntı).

40. Jonathan Haslam, *The Spectre of War: International Communism and the Origins of World War II* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2021), s. 258–325; 336–352; Ashby, "Shattered Dreams," s. 28–63.

41. Christopher Bayly ve Tim Harper, *Forgotten Armies: The Fall of British Asia, 1941– 1945* (Cambridge, MA: Belknap Press, 2005); Sugata Bose, *His Majesty's Opponent: Subhas Chandra Bose and India's Struggle against Empire* (Cambridge, MA: Belknap Press, 2011); Craig L. Symonds, *World War II at Sea: A Global History* (New York: Oxford University Press, 2018), s. 267– 399. Britanya, Fransa ve Hollanda, savaş sonrasında geçmişteki sömürge topraklarını yeniden ele geçirmek için, eski kibirlerinden hiçbir şey kaybetmeden, acımasızca hamleler yaptılar; ancak devrimci milliyetçiliğin yükselişi karşısında başarısız oldular. Christopher Bayly ve Tim Harper, *Forgotten Wars: Freedom and Revolution in Southeast Asia* (Cambridge, MA: Belknap Press, 2007); Odd Arne Westad, *The Cold War: A World History* (New York: Basic Books, 2017), s. 126– 127. Çin'in kayıpları Sovyetlerinkiyle neredeyse eşdeğerdi; fakat bu kayıplar yalnızca Japonya'nın askeri saldırılarından değil, Çin iç savaşının neden olduğu çatışmalardan da kaynaklanıyordu. Rana Mitter, *Forgotten Ally: China's World War II, 1937–1945* (New York: Houghton Mifflin Harcourt, 2013); Michael Sherry, *Preparing for the Next War* (New Haven, CT: Yale University Press, 1977), s. 198– 205.

42. Christopher D. O'Sullivan, *Sumner Welles, Postwar Planning, and the Quest for a New World Order, 1937–1 943* (New York: Columbia University Press, 2007); William Roger Louis, *Imperialism at Bay: The United States and the Decolonization*

43. *of the British Empire 1941– 1945* (New York: Oxford University Press, 1978); Sherry, *Preparing for the Next War*.

44. Ashby, "Shattered Dreams," s.28–63, özellikle, s.125–172; Penny M. von Eschen, *Race against Empire: Black Americans and Anticolonialism, 1937– 1957* (Ithaca, NY: Cornell University Press, 1997), s. 96–107.

45. Borgwardt, *A New Deal for the World*, s. 186 ve 187 (alıntılar) (Rayford Logan); ayrıca bkz., von Eschen, *Race against Empire*, s. 69– 95; U.S. State Department Office of the Historian, "Decolonization of Asia and Africa, 1945–1960," www.history.state.gov.

46. Ashby, "Shattered Dreams," s. 28– 63, 125– 172; Dışişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Sumner Welles, Mayıs 1942'de Arlington Ulusal Mezarlığı'nda yaptığı bir konuşmada II. Dünya Savaşı'nı emperyalizme karşı bir mücadele—sömürge dünyasında özgürlük için bir 'halk savaşı'—olarak nitelendirdi. Bu konuşma, All India Radio üzerinden İngilizce ve diğer dillerde yayımlandı ve Raj boyunca 500'den fazla gazetede transkripte edildi. O'Sullivan, Sumner Welles, s. 142–143; ayrıca genel çerçeve için bkz. s. 137–179. Başkan Roosevelt, yaklaşımını 'genel anlamda emperyalizm karşıtlığı yerine sömürgecilik karşıtlığı' olarak dikkatle şekillendirdi. Tyrrell ve Sexton, *Empire's Twin*, s. 12. Ancak Roosevelt, Porto Riko'ya bağımsızlık verilmesine asla izin vermezdi; Ashby, "Shattered Dreams," s. 125– 172;

von Eschen, *Race against Empire*, s. 22– 68; W. E. B. Dubois, *Color and Democracy: Colonies and Peace* (New York: Harcourt, Brace and Company, 1945), s. v.

47. Westad, *The Cold War*, s. 96– 97; Sherry, *Preparing for the Next War*, s. 181'de alıntılanmıştır; Westad, *The Cold War*, s. 132.

48. Adom Getachew, *Worldmaking after Empire: The Rise and Fall of Self-Determination* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2019), özellikle s. 142– 175; ayrıca bkz. Vijay Prashad, *The Darker Nations: The Third World* (New York: New Press, 2006).

49. Melvyn P. Leffler, *A Preponderance of Power: National Security, the Truman Administration, and the Cold War* (Stanford, CA: Stanford University Press, 1992), s. 357; Laura A. Belmonte, "Promoting American Anti-imperialism in the Early Cold War, in Tyrrell and Sexton, *Empire's Twin*, s. 187– 201; Leffler, *A Preponderance of Power*, s. 11 (alıntı).

50. Leo Panitch ve Sam Gindin, *The Making of Global Capitalism: The Political Economy of American Empire* (London: Verso, 2012), s. 67– 87; Eric Helleiner, *Forgotten Foundations of Bretton Woods: International Development and the Making of the Postwar Order* (Ithaca, NY: Cornell University Press, 2014), s. 1– 28, özellikle s. 12; Christy Thornton, *Revolution in Development: Mexico and the Governance of the Global Economy* (Berkeley, CA: University of California Press, 2021), s. 39–98; Panitch ve Gindin, *The Making of Global Capitalism*, s. 93–94; Victor Bulmer-Thomas, *Empire in Retreat: The Past, Present, and Future of the United States* (New Haven, CT: Yale University Press, 2018), s. 141–145; Panitch ve Gindin, *The Making of Global Capitalism*, s. 89– 101; Leffler, *A Preponderance of Power*, s. 157– 165, 182– 219; Douglas T. Stuart, *Creating the National Security State: A History of the Law that Transformed America* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2008); Leffler, *A Preponderance of Power*, s. 175– 179; Leffler, *A Preponderance of Power*, s. 208– 218; Carolyn Eisenberg, "U.S. Policy in Post-War Germany: The Conservative Restoration," *Science and Society* 45 (1) (Spring 1982): s. 24–38; Magdoff, *Imperialism*, s. 179; von Eschen, *Race against Empire*, s. 107 (Senatör Arthur Vandenberg'den alıntılanmıştır).

51. Robert E. Herzstein, *Henry R. Luce, Time, and the American Crusade in Asia* (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2005), s. 74, 79–1 11, 120; O'Sullivan, *Sumner Welles*, s. 141, 166 (alıntı)

52. Caroline Elkins, *Legacy of Violence: A History of the British Empire* (New York: Alfred A. Knopf, 2022), s. 12–18; Magdoff, *Imperialism*, s. 117–147; Westad, *The Cold War*, s. 57; Immerwahr, *How to Hide an Empire*, s. 216, 355– 371 ("stratejik bölgelerde"); Borgwardt, *A New Deal for the World*, s. 120. Britanya da genellikle 'resmi olmayan mekanizmaları' tercih ediyordu; ancak gerektiğinde toprakları ilhak etmeye ve buralarda resmi siyasi otorite kurmaya hazırdı. Elkins, *Legacy of Violence*, s. 9.

53. Borgwardt, *A New Deal for the World*, s. 119. Frances Stonor Saunders, *The Cultural Cold War: The CIA and the World of Arts and Letters* (New York: New Press, 2001); Justin Hart, *Empire of Ideas: The Origins of Public Diplomacy and the Transformation of U.S. Foreign Policy* (New York: Oxford University Press, 2013); Tsuyoshi Hasegawa, *Racing the Enemy: Stalin, Truman, and the Surrender of Japan* (Cambridge, MA: Belknap Press, 2006); Matthew M. Aid, *The Secret Sentry: The Untold History of the National Security Agency* (New York: Bloomsbury Press, 2009); Jeffrey T. Richelson and Desmond Ball, *The Ties that Bind: Intelligence Cooperation between the UKUSA Countries* (Boston: Allen & Unwin, 1985).A

54. John Gimbel, *Science, Technology and Reparations: Exploitation and Plunder in Postwar Germany* (Stanford: Stanford University Press, 1999). Alman Dışişleri Bakanlığı arşivinin ABD ve İngiltere tarafından ele geçirilmesi için bkz., Astrid M. Eckert, The Struggle for the Files: The Western Allies and the Return of German Archives after the Second World War (Cambridge: Cambridge University Press, 2012), s. 13–98; John Krige, *American Hegemony and the Postwar Reconstruction of Science in Europe* (Cambridge, MA: MIT Press, 2006), s. 15– 56, 57– 73; Simon Reid– Henry, *Empire of Democracy: The Remaking of the West since the Cold War* (New York: Simon & Schuster, 2019), s. 72.

55. Magdoff, *Imperialism*, s. 170.

56. Bulmer-Thomas, *Empire in Retreat*, s. 9; Magdoff, *Imperialism*, s. 176; Magdoff, *Imperialism*, s. 133– 134.

57. John B. Hench, *Books as Weapons: Propaganda, Publishing, and the Battle for Global Markets in the Era of World War II* (Ithaca, NY: Cornell University Press, 2010), s. 257; Thomas H. Guback, *The International Film Industry* (Bloomington, IN: Indiana University Press, 1969), s. 16.

58. Herbert I. Schiller, *Communications and Cultural Domination* (White Plains, NY: International Arts & Sciences Press, 1976), s. 24– 45; Diana Lemberg, *Barriers Down: How American Power and Free- low Policies Shaped Global Media* (New York: Columbia University Press, 2021), s. 20–79; Morris L. Ernst, *The First Freedom* (New York: The Macmillan Company, 1946), s. 87'de alıntılanmıştır.

59. Sherry, *Preparing for the Next War*, s. 181; Paquette, *The European Seaborne Empires*, s. 209–213; Inderjeet Parmar, *Foundations of the American Century: The Ford, Carnegie, and Rockefeller Foundations in the Rise of American Power* (New York: Columbia University Press, 2015).

60. Daniel J. Sargent, *A Superpower Transformed: The Remaking of American Foreign Relations in the 1970s* (New York: Oxford University Press, 2015), s. 33, 23.

61. Hugill, *Global Communications*, s. 228– 230.

62. Lisa Parks, "Global Networking and the Contrapuntal Mode: The Project Mercury Earth Station in Zanzibar, 1959–64," *ZMK* 11 (2020): 46, 47 (alıntı).

63. David J. Whalen, The Rise and Fall of Comsat (New York: Palgrave Macmillan, 2014), s. 75– 77.

64. Whalen, *The Rise and Fall of Comsat*, s. 20. Kennedy şöyle dedi: "Şimdi tüm ulusları—Sovyetler Birliği dahil—bir meteoroloji programı geliştirmeye, yeni bir iletişim uydusu programına ve Mars ile Venüs gibi uzak gezegenleri keşfe yönelik hazırlıklara katılmaya davet ediyorum. Bu girişimler bir gün evrenin en derin sırlarını açığa çıkarabilir." John F. Kennedy, Annual Message to the Congress on the State of the Union, January 30, 1961.http:// www. pre side ncy.ucsb.edu/ ws/ ?pid= 8045; Michael E. Kinsley, Outer Space and Inner Sanctums: Government, Business and Satellite Communication (New York: Wiley, 1976); Herbert I. Schiller, Mass Communications and American Empire (New York: Augustus M. Kelly, 1969); Schiller, Mass Communications and American Empire, s. 135.

65. Hills, *Telecommunications and Empire*, s. 75, 69.

66. Hills, *Telecommunications and Empire*, s. 68; Hills, *Telecommunications and Empire*, s. 70'de alıntılanmıştır; Hills, *Telecommunications and Empire*, s. 70, 73; Hills, *Telecommunications and Empire*, s. 72.

67. Foreign Relations of the United States [FRUS], 1964–1968, vol. 34, Energy Diplomacy and Global Issues, Document 93, Memorandum from the President's Special Assistant for Telecommunications (James O'Connell) to President Johnson, February 17, 1967, s. 174, National Security File, Subject File, Communications (National Communications System, COMSAT, etc.), vol. 3 (2 of 3), Box 6, Confidential, Lyndon Baines Johnson Presidential Library and Museum, Austin, Texas (hereafter Johnson Presidential Library).

68. Hills, *Telecommunications and Empire*, s. 71; Schiller, *Mass Communications and American Empire*, s. 70– 73, 127– 146.

69. Whalen, *The Rise and Fall of Comsat*, s. 86; FRUS, 1964– 1968 vol. 34, Energy Diplomacy and Global Issues, Document 93, Memorandum from the President's Special Assistant for Telecommunications (James O'Connell) to President Johnson, February 17, 1967, s.173-174, National Security File, Subject File, Communications (National Communications System, COMSAT, etc.), vol. 3 [2 of 3], Box 6, Confidential, Johnson Presidential Library.

70. Whalen, *The Rise and Fall of Comsat*, s. 82; Heather E. Hudson, *Communication Satellites: Their Development and Impact* (New York: Free Press, 1990), s. 32.

71. Schiller, *Mass Communications and American Empire*, s. 135. 1983 yılı itibarıyla Intelsat, 109

üye ülke bulunduğunu bildirmiştir. 98th Cong, Senate, 1st Sess., Committee on Foreign Relations. S. Prt. 98-94, International Telecommunications and Information Policy: Selected Issues for the 1980s, A Report Prepared by the Congressional Research Service, Library of Congress, by Jane Bortnick (Washington, DC: Government Printing Office, 1983), s. 9; Katherine Johnsen, "France Backs UN Intelsat Control," Aviation Week & Space Technology, February 13, 1967, s. 26–27.

72. Frank Cain, *Economic Statecraft during the Cold War: European Responses to the U.S. Trade Embargo* (London: Routledge: 2007); 90th Cong., House of Representatives, 1st Sess., Committee on Appropriations, Statement of Honorable James D. O'Connell, Office of Telecommunications Management, Executive Office of the President, March 7, 1967, s. 16; FRUS, 1964-1968, vol. 34, Energy Diplomacy and Global Issues, Document 93, Memorandum from the President's Special Assistant for Telecommunications (James O'Connell) to President Johnson, February 17, 1967, s. 174, National Security File, Subject File, Communications (National Communications System, COMSAT, etc.), vol. 3 [2 of 3], Box 6. Confidential, Johnson Presidential Library; Foreign Relations of the United States, 1964-1968, vol. 34, Energy Diplomacy and Global Issues, Document 94, Letter from the President's Special Assistant for Telecommunications (James O'Connell) to Secretary of State Rusk, Washington, February 21, 1967, s. 176, National Archives and Records Administration, RG 59, Records of the Department of State, Central Files, 1967-1969, TEL 6, Confidential; Jeff Hecht, City of Light: The Story of Fiber Optics (New York: Oxford University Press, 1999), s. 204.

73. Pike, "Space is Big Business." 1970'lerin başından 1980'lerin sonuna kadar, dünya çapındaki uluslararası telefon görüşmelerinin büyük bölümü de uydular üzerinden gerçekleştiriliyordu. Hugill, *Global Communications*, s. 237; Hudson, *Communication Satellites*, s. 202– 205.

74. Christy Thornton, *Revolution in Development: Mexico and the Governance of the Global Economy* (Berkeley, CA: University of California Press, 2021), s. 24.

75. L. S. Stavrianos, *Global Rift: The Third World Comes of Age* (New York: William Morrow, 1981); Victoria de Grazia, *Irresistible Empire: America's Advance through 20th-century Europe* (Cambridge, MA: Belknap Press, 2005); "Ghana Opens TV Service," *New York Times*, August 2, 1965, https:// www.nyti mes. com/ 1965/ 08/ 01/ archi ves/ ghana- opens- tv- serv ice.html.

76. Report of the Panel on Large Scale Computing in Science and Engineering, Peter D. Lax, Chairman, under the Sponsorship of Department of Defense and National Science Foundation, December 26, 1982, s. 2–3; Dünyanın en hızlı ve en güçlü süperbilgisayarını geliştirme yarışı sürüyor. 2017'de Çin, en hızlı 500 bilgisayardan 202'sine sahipken, ABD 143 bilgisayarla son yirmi beş yılın en düşük sayısına geriledi. Richard Waters, "IBM Builds World's Most Powerful Supercomputer to Crack AI," *Financial Times*, June 8, 2018. 2021'de Çin'in 173, ABD'nin ise 149 süperbilgisayarı vardı. "Top 500 List Statistics," https:// www.top 500. org/ sta tist ics/ list/.

77. Whalen, *The Rise and Fall of Comsat*, s. 76–79, 86; Schiller, *Mass Communications and American Empire*, s. 133– 140.

78. Thornton, *Revolution in Development*, s. 18; A. W. Singham ve Tran Van Dinh ed., *From Bandung to Columbo: Conferences of the Non- aligned Countries, 1955– 75* (New York: Third Press Review Books, 1976); NWICO, 1975–1976 yıllarında resmi bir yapıya kavuşturuldu. *UNESCO, A Documentary History of a New World Information and Communication Order Seen as an Evolving and Continuous Process 1975– 1986, Documents in Communication and Society 19* (Paris: Unesco, 1986), s. x. "Kaarle Nordenstreng ve Lauri Hannikainen, UNESCO'nun *Kitle İletişim Deklarasyonu'ndaki* önemli bir çatışmanın diplomatik tarihini ve mesleki sonuçlarını inceliyor (Norwood, NJ: Ablex, 1984). Yeni Dünya Enformasyon ve İletişim Düzeni hareketine dair kapsamlı bir toplumsal tarih henüz kaleme alınmamıştır. Konuya ilişkin iki önemli kaynak için bkz. Lisa Parks, 'Global Networking and the Contrapuntal Mode: The Project Mercury Earth Station in Zanzibar, 1959–64,' ZMK 11 (2020): 41–57; ve Lemberg, Barriers Down, s. 52–63." Doğrudan yayın yapan uydular için bkz., Kaarle Nordenstreng ve Herbert I. Schiller ed., *National Sovereignty and International Communication: A Reader* (Norwood, NJ: Ablex, 1979), s. 115– 165; ve Lemberg, *Barriers Down*, s. 130– 151; bilgisayar ağları için bkz.

Herbert I. Schiller, *Who Knows: Information in the Age of the Fortune 500* (Norwood, NJ: Ablex, 1981), s. 40– 42, 99– 114, 135– 152.

79. International Data Group, "Computer Census," in W. V. Thomas, "America's Information Boom," *CQ Researcher* (1978): 6; 96th Cong., House of Representatives, 2d Sess., Committee on Government Operations, House Report No. 96-15345, International Information Flow: Forging A New Framework, December 11, 1980 (Washington, DC: Government Printing Office), s. 31'de alıntılanmıştır; 98th Cong., Senate, 1st Sess., Committee on Foreign Relations, S. Print 98-94, International Telecommunications and Information Policy: Selected Issues for the 1980s, A Report Prepared by the Congressional Research Service, Library of Congress, by Jane Bortnick (Washington, DC: Government Printing Office, 1983), s. 30; Eileen Mahoney, "The Intergovernmental Bureau for Informatics: An International Organization within the Changing World Political Economy," Vincent Mosco ve Janet Wasko ed., *The Political Economy of Information* (Madison, WI: University of Wisconsin Press, 1988), s. 297– 315; V. A. Vinogradov, L. S. Kiouzadjan, T. V. Andrianova, S. K. Vilenskaya, G. B. Kossov, A. M. Kul'kin, R. R. Mdivani, A. I. Rakitov, V. R. Khisamutdinov, ve L. V. Shemberko, "Toward an International Data Network," in George Gerbner and Marsha Siefert ed., *World Communications: A Handbook* (New York: Longman, 1984), s. 224.

80. William H. Read, "Communications Policy: An Agenda," in 95th Cong., Senate, 1st Sess., Senate Committee on Foreign Relations, Subcommittee on International Operations, *Hearings on International Communications and Information, June 8, 9, 10, 1977* (Washington, DC: Government Printing Office, 1977), s. 43; United Nations General Assembly, Thirtieth Session, Resolution 3379, "Elimination of All Forms of Racial Discrimination," November 10, 1975, https://www.un.org/ unispal/document/auto-insert-181963/;

81. Lemberg, *Barriers Down*, s. 189; National Telecommunications and Information Administration, "Long-range Goals in International Telecommunications and Information: An Outline for U.S. Policy," 98th Cong, Senate, 1st Sess., Print 98–22, March 11, 1983, s. 39; Abbott Washburn, "Discussion on Orion-type Systems and on U.S/I.T.U. Relationship—Undersecretary Schneider and Abbott Washburn, 8/10/83, State Department." Washburn Papers, Box 215, Folder "Orion Challenge (1983) (3)," 2, Dwight David Eisenhower Presidential Library, Museum, and Boyhood Home, Abilene, Kansas (hereafter Eisenhower Presidential Library).

82. Eileen Marie Mahoney, "Negotiating New Information Technology and National Development: The Role of the Intergovernmental Bureau for Informatics" (Ph.D. diss., Temple University, 1987).

83. Dan Schiller, *Telematics and Government* (Norwood, NJ: Ablex, 1982), s. 105–149.

84. U.S. Department of Commerce, Office of Business Research and Analysis, *The American Computer Industry in its International Competitive Environment* (Washington, DC: Government Printing Office, 1976), s. 4; 6th Cong., House of Representatives, 2d Sess., Subcommittee of the Committee on Government Operations, Hearings on International Data Flow, March 10, 13, 27 and April 21, 1980 (Washington, DC: Government Printing Office, 1980); National Telecommunications and Information Administration, "Long-range Goals," III.

85. National Telecommunications and Information Administration, "Long-range Goals," III; National Telecommunications and Information Administration, "Long-range Goals," s. 6; National Telecommunications and Information Administration, "Long- range Goals," s. XI, 5.

86. National Telecommunications and Information Administration, "Long-range Goals," s. XV, III, 6, XII.

87. Westad, *The Cold War*, s. 554; Herbert I. Schiller, "Is There a U.S. Information Policy?" in William Preston, Jr., Edward S. Herman, ve Herbert I. Schiller ed., *Hope and Folly: The United States and UNESCO 1945–1985* (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1989), s. 303–308; Sara Schoonmaker, *High-stech Trade Wars: U.S.-Brazilian Conflicts in the Global Economy* (Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 2002), s. 122–157; Schiller, *Telematics and Government*, s 123– 135; Schiller, *Who Knows*, s. 154– 164; Dan Schiller, *How to Think about Informati-*

on (Urbana, IL: University of Illinois Press, 2007), s. 45–48; Erken dönem değerlendirmeleri için bkz. Schiller, Telematics and Government, s. 99–188; National Telecommunications and Information Administration, "Long-range Goals," s. 5–33, 131– 174.

88. Schoonmaker, *High-tech Trade Wars*, s. 67. 1997'nin başlarında, bu süreç Dünya Ticaret Örgütü'nün Temel Telekomünikasyon Anlaşması ile sonuçlandı. Schiller, Digital Capitalism, s. 47–49."

89. Bu bölümde "Intelsat—Latest Object of US Unilateralism?" başlığını taşıyan makalemden yararlandım, "Intelsat—Latest Object of US Unilateralism?", *Le Monde diplomatique*, 1985 February, s. 14-15.

90. National Telecommunications and Information Administration, "Long-range Goals," s. 114; Abbott Washburn, "Transocean Systems Separate from Intelsat?," *Satellite Communications*, April 1984; Reginald Stuart, "Intelsat: Time of Uncertainty," *New York Times*, November 10, 1984, s. D1, D24; James T. Broyhill ve Timothy E. Wirth, Letter to President Reagan, April 9, 1984, in U.S. National Committee of the International Institute of Communications, Document Service III (8), April 1984; Gregory C. Staple, "The Assault on Intelsat," *The Nation* December 22, 1984, s. 665, 679– 682.

91. Westad, *The Cold War*, s. 396.

92. Reginald Stuart, "Reagan Endorses Limited Intelsat Competition," *New York Times*, November 29, 1984, at http:// www.nyti mes.com/ 1984/ 11/ 29/ busin ess/ rea gan- endor ses- limi ted- intel sat- comp etit ion.html.

93. O dönemde Belçika Bilim Bakanı Charles Hanin şu değerlendirmede bulunmuştu: "Fırlatma araçlarına sahip tek Batılı ülke Amerika Birleşik Devletleri'ydi; ancak Avrupa uydularının fırlatılmasına ilişkin koşullar bütünüyle kabul edilemezdi. ABD, uydularımızın yalnızca Avrupa bölgesi üzerinde hizmet vermesini talep ediyordu; bu da doğal olarak Avrupa'nın küresel ölçekte siyasi ve kültürel etkisini genişletmesini ve dünya pazarında onlarla rekabet edebilmesini engelleyecekti." "History of Europe in Space," http:// www.esa.int/ About _ Us/ Wel come _ to_ ESA/ ESA_ hist ory/ The_ or igin s_ of _ Ari ane; "Japan Plans New Launcher, 78 Satellites," *Aviation Week & Space Technology*, August 22, 1983; Sovyetler Birliği de gelişmiş uyduların yanı sıra, bu uyduları fırlatabilecek düzeyde ileri roket sistemlerine sahipti.

94. Marquis Childs, "Mainland China joins Intelsat," *United Features*, October 1, 1977, https:// news.goo gle.com/ new spap ers?nid= 1955&dat= 19771 001&id= 59shA AAAI BAJ&sjid= yaAFA AAAI BAJ&pg= 4068,34168&hl= en; Zhang Wenjin, Embassy of the People's Republic of China to Honorable Dr. William J. Schneider, Jr., Undersecretary of State, June 25, 1984, Abbott Washburn Papers Box 218, Folder "Separate Systems 1987 (1)," Eisenhower Presidential Library; Whalen, *The Rise and Fall of Comsat*, s. 223. Özel sermaye şirketleri Apollo Management, Madison Dearborne Partners, Apax Partners ve Permira Partners'tı. Yuki Noguchi, "Intelsat Agrees to Merger Deal with Panamsat," *Washington Post*, August 29, 2005, http:// www.was hing tonp ost.com/ wp- dyn/ cont ent/ arti cle/ 2005/ 08/ 28/ AR20 0508 2801 185.html. Özel sermaye yatırımcılarının Intelsat'ı nasıl sömürdüğünü özetleyen bir değerlendirme için bkz. Steven Pearlstein, "Sweet Deals Buried Intelsat in Debt," *Washington Post*, August 18, 2006, http:// www.was hing tonp ost. com/ wp- dyn/ cont ent/ arti cle/ 2006/ 08/ 17/ AR20 0608 1701 578.html; Ortenca Aliaj, "David Tepper Joins Throng of Hedge Fund Managers in Intelsat," *Financial Times*, February 18, 2020, https:// www.ft.com/ cont ent/ 6815e b5c- 527e- 11ea- 8841- 482ee d003 8b1; www.intel sat.com; Peggy Hollinger, "Intelsat Chief Set for $4m 'Golden Goodbye' after Chapter 11 Recovery," *Financial Times*, January 17, 2022, https:// on.ft. com/ 3GIY DyT.

95. Brian Carpenter, *Network Geeks: How They Built the Internet* (London: Copernicus, 2013), s. 90; James Gillies ve Robert Cailliau, *How the Web Was Born: The Story of the World Wide Web* (New York: Oxford University Press, 2000), s. 90, 87.

96. James W. Cortada, *IBM: The Rise and Fall and Reinvention of a Global Icon* (Cambridge, MA: MIT Press, 2019), s. 283–3 24; Marie Hicks, *Programmed Inequality: How Britain Discarded Women Technologists and Lost Its Edge in Computing* (Cambridge, MA: MIT Press, 2017), s. 195;

Simon Nora ve Alain Minc, *The Computerization of Society*, repr. ed.

97. (1978; Cambridge, MA: MIT Press, 1980).

98. U.S. Commerce Department, *The American Computer Industry in Its International Competitive Environment* (Washington, DC: Government Printing Office, 1976), s. 2.

99. Schiller, *Who Knows*; Herbert I. Schiller ve Anita R. Schiller, "Libraries, Public Access to Information, and Commerce," in Vincent Mosco ve Janet Wasko ed., *The Political Economy of Information* (Madison, WI: University of Wisconsin Press, 1988), s. 146– 166; Richard H. Veith, *Multinational Computer Nets* (Lexington, MA: Lexington Books, 1981), s. 15.

100. J. R. Licklider ve Robert W. Taylor, "The Computer as a Communications Device," *Science and Technology*, April 1968, s. 40, Robert W. Taylor, "In Memoriam: J. C. R. Licklider 1915–1990," http:// memex.org/ lickli der.pdf.

101. 94th Cong., House of Representatives, 2d Sess., Subcommittee on Communications of the Committee on Interstate and Foreign Commerce, Hearings on Competition in the Telecommunications Industry, Serial 94–129, 28, 29, 30 September 1976, Testimony of Philip M. Walker, Telenet Communications, s. 493–531, özellikle s. 493, 503. Ayrıca, Ronald A. Frank, "Independents Warn Bell Bill Threatens Their Existence," *ComputerWorld*, October 11, 1976, s. 26.

102. Richard Thomas DeLaMarcher, *Big Blue: IBM's Use and Abuse of Power* (New York: Dodd, Mead, 1986), s. 282– 283; Robert E. Jacobson, "Satellite Business Systems and the Concept of the Dispersed Enterprise: An End to National Sovereignty?," *Media, Culture & Society*, July 1, 1979, s. 235–353; Charles Kalmanak, "A Retrospective View of ATM," *ACM SIGCOMM Computer Communications Review* 32 (5) (November 2002): 16.

103. Andrew L. Russell, *Open Standards and the Digital Age: History, Ideology, and Networks* (Cambridge: Cambridge University Press, 2014), s. 175.

104. Schiller, *Telematics and Government*, s. 103.

105. Prospects for an International Packet-switched Data Network," presented by Arthur Corte (MIT), Joseph Markowitz (MIT) and Craig Fields (Harvard), November 14, 1974, abstract in MIT Research Program in Communication Policy: First Annual Report, December 1974, s.21, http:// files.eric.ed.gov/ fullt ext/ ED109 991.pdf, 6. 1980'lerin sonlarına kadar, İnternet'in ilk sürümünün yalnızca sınırlı sayıda ağı birbirine bağladığını hatırlatmakta yarar var.

106. Corte, Markowitz, ve Fields, "Prospects," s. 9; Corte, Markowitz, and Fields,"Prospects," s. 21.

107. Ithiel de Sola Pool, "A Study of a Worldwide Packet-switched Data Communication and Information Retrieval System." Proposal to Office of Telecommunications Policy, 1974, Washburn Papers, Box 124, Folder "Ithiel Pool (2),"Eisenhower Presidential Library.

108. Pool, "A Study of a Worldwide Packet-switched Data Communication and Information Retrieval System."

109. "Memorandum on Various U.S. Government Interests in a Worldwide Data Communication System," Washburn Papers, Box 124, Folder "Ithiel Pool (2)," Eisenhower Presidential Library. 1966 yılında ABD'de yalnızca birkaç bilgisayarlı veri tabanı bulunmaktaydı ve uzaktan erişilebilen kayıt sayısı sadece 20.000 civarındaydı; 1976'ya gelindiğinde 71 milyon kayıt içeren 360 veri tabanı mevcuttu; 1987'de ise 3.369 veri tabanı, 1,7 milyardan fazla kayıt içeriyor ve 528 çevrimiçi servis aracılığıyla erişilebiliyordu. Bu hizmetlerin kullanıcı sayısı 1974'te iki milyondan 1985'te 18 milyona yükselmişti. W. V. Thomas, "America's Information Boom," *CQ Researcher*, November 3, 1978, s. 1; U.S. Department of Commerce, National Telecommunications and Information Administration, *NTIA Telecom 2000: Charting the Course for a New Century*, NTIA Special Publication 88- 21 (Washington, DC: Government Printing Office, October 1988), s. 411, 420; "Memorandum on Various U.S. Government Interests in a Worldwide Data Communication System," Washburn Papers, Box 124, Folder

"Ithiel Pool (2)," Eisenhower Presidential Library

110. AbbottWashburn, OTP, to John Eger, OTP, "Questions for Dr. Ithiel Pool, April 9, 1974, in Box 124, "Ithiel Pool (1)," Eisenhower Presidential Library.

111. John Eger, OTP, Executive Office of the President, to Ithiel de Sola Pool, May 15, 1974, s. 2–3, Washburn Papers Box 124, Folder "Ithiel Pool (1)," Eisenhower Presidential Library.

112. Piyasalaşma süreci doğal seyrinden sapmış olabilir ve/veya demokratikleşme süreci somut, gerçek bir aşamaya dönüşmüş olabilir. Richard A Walker, *Pictures of a Gone City: Tech and the Dark Side of Prosperity in the San Francisco Bay Area* (Oakland, CA: PM Press, 2018), s. 13; Russell, *Open Standards and the Digital Age*, s. 263. Bu konuda pek çok önemli akademik çalışma bulunmasına rağmen, internet savunucuları, popüler yazarlar ve halkın geneli internetin tarihini hala tam olarak anlamış değiller. Bu çalışmalar için bkz. Janet Abbate, Inventing the Internet (Cambridge, MA: MIT Press, 1999); Robert W. McChesney, Digital Disconnect: How Capitalism Is Turning the Internet against Democracy (New York: New Press, 2013); Nathan Newman, Net Loss: Internet Prophets, Private Profits, and the Costs to Community (University Park, PA: Pennsylvania State University Press, 2002); Jack Goldsmith ve Tim Wu, Who Controls the Internet? Illusions of a Borderless World (New York: Oxford University Press, 2006); Milton L. Mueller, Ruling the Root: Internet Governance and the Taming of Cyberspace (Cambridge, MA: MIT Press, 2002); Laura DeNardis, The Global War for Internet Governance (New Haven, CT: Yale University Press, 2014); Sandra Braman, The Emergent Global Information Policy Regime (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2004); Shawn M. Powers ve Michael Jablonski, The Real Cyber War: The Political Economy of Internet Freedom (Urbana, IL: University of Illinois Press, 2015); Shane Greenstein, How the Internet Became Commercial: Innovation, Privatization, and the Birth of a New Network (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2015).

113. Bu tanımlama için bkz. David Clark, *Designing an Internet* (Cambridge, MA: MIT Press, 2018).

114. Schiller, *Digital Capitalism*; Schiller, *Digital Depression*; W. Stuart Leslie, *The Cold War and American Science: The Military-Industrial- Academic Complex at Stanford and MIT* (New York: Columbia University Press, 1992).

115. "Cerf ve Kahn, tüm ARPA yüklenicilerinin TCP üzerindeki çalışmalarını bırakıp, INWG tarafından tanımlanan uçtan uca protokolü Arpanet'e uygulamalarını zorunlu kılmak istemediler." Russell, *Open Standards and the Digital Age*, s. 187; "Bir tarihçi, Kahn'ın 1975'te 'INWG içinde bir uzlaşı sağlanmasının kayda değer sonuçlar doğuracağına dair umudunu çoktan yitirmiş olduğunu' öne sürmektedir (Russell, Open Standards and the Digital Age, s. 187; INWG'nin daha kapsamlı tarihi için bkz. s. 171–193)."Russell, Open Standards and Digital Networks, s. 188. 1980'lerde Robert Kahn, "Bilgi işlem alanında üstünlüğü elinde bulunduran ülke, yirmi birinci yüzyılda dünya liderliğinin anahtarlarına sahip olacaktır" demiştir. Kahn'ın 1970'ler ve 1980'lerde bilgisayar teknolojisine ilişkin görüşü ise şuydu: "Bu alanda önde olan ülke, muazzam ekonomik ve askeri avantajlar elde edecektir. Geri kalmak ise ulusun güvenliği ve refahını doğrudan tehdit eder." Alex Roland ve Philip Shiman, *Strategic Computing: DARPA and the Quest for Machine Intelligence, 1983– 1993* (Cambridge, MA: MIT Press, 2002), s. 13 (Kahn'dan alıntılanmıştır), s. 33. Ancak, kitabın ilerleyen bölümlerinde Kahn'ın Japonya'nın bilgisayar alanında ABD'yi geçebileceği yönündeki kanaati sorgulanmaktadır. Roland ve Shiman, *Strategic Computing*, s. 91– 93; Russell, *Open Standards and Digital Networks*, s. 190.

116. "Cerf'in ARPA'ya geçişi ve Kahn'ın uluslararası bir protokol konusunda uzlaşıya açıkça karşı olması, Cerf'in tüm enerjisini askeri amaçlı Arpanet deneylerine ve ARPA tarafından geliştirilen, üç farklı paket anahtarlamalı ağ arasında iletişimi kolaylaştıracak TCP protokolünün geliştirilmesine odaklamasına olanak sağladı." Russell, *Open Standards and Digital Networks*, s. 188–1 89; USPS'in Intelpost adlı hizmeti 1978'de, postaneler arasında elektronik mesajların Comsat üzerinden uluslararası olarak iletilmesini sağlamak amacıyla hayata geçirildi; sistemde TCP'nin değiştirilmiş bir sürümü kullanıldı. Sisteme katılan ülkeler arasında Kanada, İngiltere, Fransa, Batı Almanya, Arjantin, İsviçre ve Hollanda da yer alıyordu. B. I. Edelson, H. Raag, ve R. Smith, "Intelpost—An Experimental International Electronic

Message System, Computer Communications: Increasing Benefits for Society," Jack Salz ed., *Proceedings of the Fifth International Conference on Computer Communication, Atlanta, Georgia, 27– 30 October 1980* (Kingsport, TN: North- Holland Publishing, 1980), s. 251–256.

117. D. Lewin ve T. Johnson, "The Impact of Public Data Networks in Western Europe in the 1980's," Jack Salz, ed., *Computer Communications: Increasing Benefits for Society, Proceedings of the Fifth International Conference on Computer Communication, Atlanta, Georgia, 27– 30 October 1980* (Kingsport, TN: North- Holland Publishing, 1980), s. 23– 28; Schiller, *Telematics and Government*, s. 183; Organization for Economic Cooperation and Development, *The Usage of International Data Networks in Europe* (Paris: OECD, 1979), s. 224–247; 96th Congress, House of Representatives, 2d Sess., Committee on Government Operations, House Report No. 96-15345, International Information Flow: Forging A New Framework, December 11, 1980 (Washington, DC: Government Printing Office), s. 33; 96th Cong., House of Representatives, 2d Sess., Subcommittee of the Committee on Government Operations, *Hearings on International Data Flow. March, 10, 13, 27 and April 21, 1980* (Washington, DC: Government Printing Office, 1980), s. 671–673.

118. U.S. General Accounting Office, *High-performance Computing*, GAO/ IMTEC- 91- 69 (Washington, DC: GAO, 1991), s. 7; George A. Keyworth, II, "Goodbye, Central: Telecommunications and Computing in the 1990s," *Vital Speeches of the Day* 56 (12) (April 1, 1990): 358–361.

119. Gillies ve Cailliau, *How the Web Was Born*, s. 78.

120. Schiller, *Telematics and Government*, s. 180– 181.

121. Robert E. Kahn, "Networks for Advanced Computing," *Scientific American* 257 (4) (October 1987): 138; Clifford A. Lynch, "The Growth of Computer Networks: A Status Report," *Bulletin of the American Society for Information Science* 16 (5) (June/ July 1990): 10; Bu sorunların bazıları, İnternet'in yükselişe geçtiği 1990'lar boyunca gündemde kalmaya devam etti. Eli Noam ve Aine Nishuilleabhain, ed., *Private Networks, Public Objectives* (Amsterdam: Elsevier, 1996); Kahn, "Networks for Advanced Computing," s. 141.

122. John S. Quarterman, *The Matrix: Computer Networks and Conferencing Systems Worldwide* (Burlington, MA: Digital Equipment Corporation, 1990); Lynch, "The Growth of Computer Networks," s. 10; John S. Quarterman ve Josiah C. Hoskins, "Notable Computer Networks," *Communications of the ACM* 29 (1) (October 1986): 932; Vinton G. Cerf, "Networks," *Scientific American* 265 (3) (September 1991): 79.

123. Greenstein, *How the Internet Became Commercial*, s. 38; Peter W. Huber, *The Geodesic Network: 1987 Report on Competition in the Telephone Industry* (Washington, DC: Government Printing Office, 1987); Schiller, *Digital Depression*, s. 62.

124. Newman, *Net Loss*, s. 105; Newman, *Net Loss*, s. 105– 111; Gillies ve Cailiau, *How the Web Was Born*, s. 43 ve 82 (alıntı).

125. U.S. General Accounting Office, "High-Performance Computing," s. 7–8; Huber, *The Geodesic Network*, s. 2.6; Schiller, *Telematics and Government*, s. 54.

126. Schiller, *Telematics and Government*, s. 101– 102; Linda Blake ve Jim Lande, *Trends in the U.S. International Telecommunications Industry* (Washington, DC: FCC, 1998), s. 3; Blake ve Lande, *Trends in the U.S. International Telecommunications Industry*, Şekil 6.

127. Schiller, *Telematics and Government*, s. 104; Eli Noam, *Telecommunications in Europe* (New York: Oxford University Press, 1992), s. 85.

128. Richard Hill, *The New International Telecommunications Regulations and the Internet: A Commentary and Legislative History* (Geneva: Schulthess, 2014), s. 8; ayrıca bkz., Peter Cowhey ve Jonathan D. Aronson, "The ITU in Transition," *Telecommunications Policy* 15 (4) (August 1991): 298– 310; Noam, *Telecommunications in Europe*, s. 372– 373; Bush Presidential Records, WHORM, Subject File PRO12, 246478 to Cabinet Affairs—Casse, Daniel, Files—Document Number 115134CU and "Telecommunications Report: Continuation of Talks with the European Community and Korea," George Bush, t.y. (fakat 9 Mart 1990), WHORM TA 119588 Trade, George H. W. Bush Presidential Library and Museum, College Station, Texas (here-

after George H.W. Bush Presidential Library).

129. Westad, *The Cold War*, s. 571– 572; World Bank, *Information and Communications for Development: Global Trends and Policies* (Washington, DC: World Bank, 2006), s. 7; Meksika örneği için bkz., Diego Osorno, *Carlos Slim: The Power, Money, and Morality of One of the World's Richest Men* (London: Verso, 2019), s. 35– 55, 196– 207; World Bank, *Information and Communications for Development*, s. 7, 17; Verizon, "Global Free Flow of Information on the Internet: Hearing before the Department of Commerce," NTIA Docket No. 100921457-0457-01, Washington, D.C., December 6, 2009, s. 8; ayrıca bkz., World Bank, Private Participation in Infrastructure Database, https:// ppi. worldb ank.org/ en/ ppi; Richard Hill, *The New International Telecommunication Regulations and the Internet* (Geneva: Schulthess, 2013), s. 8; U.S. Commerce Department, "U.S. Telecommunications in a Global Economy: Competitiveness at a Crossroads: A Report from the Secretary of Commerce to the Congress and the President of the United States as Mandated by the Section 1381 of the Omnibus Trade and Competitiveness Act of 1988," Washington, D.C., August 1990, s. 2; Schiller, *Digital Capitalism*, s. 40– 66.

130. Ryan Gallagher ve Brian Moltke, "The Wire- tap Rooms: The NSA's Hidden Spy Hubs in Eight U.S. Cities," *The Intercept*, June 25, 2018 https:// thein terc ept.com/ 2018/ 06/ 25/ attinter net- nsa- spy- hubs/.

131. Tim Berners-Lee ve Mark Fischetti, *Weaving the Web* (New York: HarperCollins, 1999), s. 57; Laura Noonan, "JP Morgan's Dimon Issues Racism Warning to Staff," *Financial Times*, December 13, 2019, https:// www.ft.com/ cont ent/ af418 81c- 1df7- 11ea- 97df- cc63d e1d7 3f4?shareT ype= nong ift.

132. David D. Clark, *Designing an Internet* (Cambridge, MA: MIT Press, 2018), s. 106; Shinjoung Yeo, *Behind the Search Box: Google and the Global Internet Industry* (Urbana: University of Illinois Press, forthcoming); TeleGeography, *The State of the Network* (Washington, DC: TeleGeography, 2022).

133. Report of the Panel on Large Scale Computing in Science and Engineering, Peter D. Lax, Chairman, under the Sponsorship of the Department of Defense and the National Science Foundation, December 26, 1982, Executive Summary.

134. Vincent Mosco, "Star Wars Is Already Working," *Science as Culture* 1, Supplement 1 (1987): 12– 34; Alex Roland ve Philip Shiman, *Strategic Computing: DARPA and the Quest for Machine Intelligence, 1983– 1993* (Cambridge, MA: MIT Press, 2002), s. 288, 290 (alıntı); Roland, *Strategic Computing*, s. 293; Bu grupta Enerji Bakanlığı, NASA, Ulusal Bilim Vakfı (NSF), Ticaret Bakanlığı, Ulusal Güvenlik Ajansı (NSA) ve CIA'den temsilciler yer aldı. Roland, *Strategic Computing*, s. 290.

135. Richard Mandelbaum ve Paulette A. Mandelbaum, "The Strategic Future of the Mid- level Networks," in Brian Kahin, ed., *Building Information Infrastructure* (New York: McGraw-Hill, 1992), s. 59–118; ayrıca Larry L. Smarr ve Charles E. Catlett, "Life after Internet: Making Room for New Applications," in Kahin, *Building Information Infrastructure* s. 144– 173; Roland, *Strategic Computing*, s. 294– 299; Cerf, "Networks," s. 80; Newman, *Net Loss*, s. 108; Richard Mandelbaum ve Paulette A. Mandelbaum, "The Strategic Future of the Mid- level Networks," in Brian Kahin ed., *Building Information Infrastructure* (New York: McGraw-Hill, 1992), s. 59– 118; ayrıca Larry L. Smarr ve Charles E. Catlett, "Life after Internet: Making Room for New Applications," in Kahin, *Building Information Infrastructure*, s. 144– 173; Roland, *Strategic Computing*, s. 294– 299; Cerf, "Networks," s. 80; Newman, *Net Loss*, s. 108; Greenstein, *How the Internet Became Commercial*, s. 23, 38, 73, 79–80; Jay P. Kesan ve Rajiv C. Shah, "Fool Us Once, Shame on You— Fool Us Twice, Shame on Us: What We Can Learn from the Privatizations of the Internet Backbone Network and the Domain Name System," *Washington University Law Quarterly* 79 (2001): 89–220.

136. Roland, *Strategic Computing*, s. 295, 314 (alıntı); Raporun özetinde öne çıkan ilk bulgu, güçlü ve yerli yüksek performanslı bir bilgisayar endüstrisinin, ABD'nin kritik ulusal güvenlik alanlarındaki ve sivil ekonominin çeşitli sektörlerindeki liderliğini sürdürmesi için hayati öneme sahip olduğudur. Executive Office of the President, Office of Science and Techno-

logy Policy, "A Research and Development Strategy for High Performance Computing," November 20, 1987, s. 1; National Research Council, Computer Science and Technology Board, *The National Challenge in Computer Science and Technology* (Washington, DC: National Academy Press, 1988), s. 14; Franklin F. Kuo, "Political and Economic Issues for Internetwork Connections," *Computer Communication Review* 5 (1) (1975): 32–34.

137. Bilal Chinoy ve Hans-Werner Braun, "The National Science Foundation Network," San Diego Supercomputer Center, 1992, Şekil 6:8; ayrıca bkz. Janet Abbate, "Privatizing the Internet: Competing Visions and Chaotic Events, 1987– 1995," *IEEE Annals of the History of Computing*, January-March 2010, s. 14; U.S. General Accounting Office, "High-P erformance Computing," *GAO/ IMTEC- 91- 69* (Washington, DC: GAO, 1991), s. 4; Muhtemelen buna alt ağlar dahil değildir; zira yalnızca 1986 başından 1987 sonuna kadar sayıları 2.000'den 30.000'e yükselmiştir. "Internet History of the 1980s," http:// www.comp uter hist ory.org/ inter neth isto ry/1 980s/; 1992 yılında Amerika Elektronik Derneği (AEA), ilk Bush Yönetimi'nden bir yetkiliye şunları iletti: 'AEA, Yönetim'in yabancı telekomünikasyon pazarlarını ABD tedarikçilerine açma konusundaki kararlılığını memnuniyetle karşılamakta ve bilgisayar endüstrisinin benzer rekabetçi ihtiyaçlarının da gözetilmesini talep etmektedir." Dernek, ayrıca şunu vurguladı: "ABD ile COCOM müttefikleri arasında yapılan yakın tarihli üst düzey bir toplantıda telekomünikasyonda paket anahtarlamalı iletim üzerindeki kısıtlamalar kaldırılmıştır; bilgisayarlar için de aynı uygulamaya gidilmelidir. Bu, telekomünikasyondaki serbestleştirme ile aynı zaman diliminde yürürlüğe girmelidir." Fax, Greg Garcia to Rich Barth, n.d., with copy of letter from William K. Krist, Senior VP for International Trade Affairs, American Electronics Assn Joan McEntee, Acting Under Secretary for Export Administration, Bureau of Export Administration, U.S. Department of Commerce, June 19, 1992, George H. W. Bush Presidential Library. Cocom için bkz. Frank Cain, *Economic Statecraft During the Cold War: European Responses to the U.S. Trade Embargo* (New York: Routledge: 2006); Cerf, "Networks," s. 80; Kimberly C. Claffy, George C. Polyzos, ve Hans Werner Braun, *Tracking Long- term Growth of the NSFNET* (San Diego: San Diego Supercomputer Center, 1993), Şekil 12, 13.

138. Milton L. Mueller, *Ruling the Root: Internet Governance and the Taming of Cyberspace* (Cambridge, MA: MIT Press, 2002), s. 90– 91; Mueller, *Ruling the Root*, s. 92; Mueller, *Ruling the Root*, s. 76, 93; Mueller, *Ruling the Root*, s. 99; Mueller, *Ruling the Root*, s. 94– 95; Internet Society, Board Meeting No. 1—Minutes, June 15, 1992, Kobe Japan, http:// www.inte rnet soci ety. org/ who- we- are/ board- trust ees/ meeti ngs/ 1/ minu tes.

139. Bu bölümde Mueller, Ruling the Root, s. 90–95'ten yararlanılmıştır.

140. Kesan ve Shah, "Fool Us Once, Shame on You," s. 91– 217; Schiller, *Digital Capitalism*, s. 70, 87– 88; Matthew Crain, *Profit Over Privacy: How Surveillance Advertising Conquered the Internet* (Minneapolis: University of Minnesota Press, 2021), özellikle s. 41– 73 ve 93–134.

141. Meghan Grosse, "Governing the Commercial Internet: Multistakeholder Influences on Clinton Era Governance of the Global Internet" (Ph.D. diss., University of Illinois at Urbana-Champaign, 2018), s. 144–192; Jack Goldsmith veTim Wu, *Who Controls the Internet? Illusions of a Borderless World* (New York: Oxford University Press, 2006), s. 40–46.

142. Chris Forman, "The Corporate Digital Divide: Determinants of Internet Adoption," *Management Science* 51 (4) (April 2005): 641–6 54.

143. U.S. Department of Commerce, National Telecommunications and Information Administration, "Falling through the Net: A Survey of the 'Have Nots' in Rural and Urban America," July 1995, https:// www.ntia.doc.gov/ ntiah ome/ fall ingt hru.html; U.S. Commerce Department NTIA, "Falling through the Net: Defining the Digital Divide," 8 July 1999, https:// www.ntia.doc.gov/ rep ort/ 1999/ fall ing- thro ugh- net- defin ing- digi tal- div ide.

144. Westad. *The Cold War*, s. 532; Eric Hobsbawm, *The Age of Extremes: A History of the World, 1914– 1991* (New York: Pantheon, 1995); Simon Reid-Henry, *Empire of Democracy: The Remaking of the West since the Cold War* (New York: Simon & Schuster, 2019), s. 237–284; Westad, *The Cold War*, s. 556.

145. Richard J. Barnet ve Ronald E. Muller, *Global Reach: The Power of the Multinational Corpora-*

tions (New York: Simon & Schuster, 1974), s. 27–28; Magdoff, *Imperialism*, s. 168, ayrıca s. 118, 174. Hobsbawm, 1976 tarihli çalışmasında, on dokuzuncu yüzyılın ortalarında daha bütünleşik bir uluslararası pazarın kurulmasına ilişkin olarak denizaltı telgraflarına değinmiştir. Eric Hobsbawm, *The Age of Capital* (New York: Charles Scribners, 1976), s. 58– 60; Bir tarihçi, "işletmelerin internetin geniş kitlelere ulaşmasından çok önce telekomünikasyon ağlarını kullanmaya başladığını" ve "önceki yatırımlarla trilyonlarca dolarlık sistemler" kurduklarını aktarmaktadır. James W. Cortada, "New Wine in Old and New Bottles: Patterns and Effects of the Internet on Companies," in William Aspray ve Paul E. Ceruzzi ed., *The Internet and American Business* (Cambridge, MA: MIT Press, 2008), s. 415, 417.

146. John Bellamy Foster, Robert W. McChesney, ve Jamil Jonna, "The Global Reserve Army of Labor and the New *Imperialism*," *Monthly Review* 63 (6) (November 2011): 21; Schiller, *Digital Depression*, s. 35; United Nations Commission on Trade and Development, World Investment Report: Non-Equity Modes of International Production and Development (Geneva: United Nations, 2011), s. 131, Suwandi, Value Chains, s. 21'de alıntılanmıştır; Schiller, *Digital Depression*, s. 30; Suwandi, *Value Chains*, s. 23; Smith, *Imperialism*, s. 101; John Bellamy Foster, Robert W. McChesney, ve R. Jamil Jonna, "The Global Reserve Army of Labor and the New *Imperialism*," *Monthly Review* 63 (6) (2011): 1–31, https:// doi.org/ 10.14452/ MR-063- 06- 2011- 10_ 1. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün tahminine göre, 1980 ile 2007 arasında küresel işgücü 1,9 milyardan 3,1 milyara çıkarak yüzde 63 oranında artmış; 2007'deki toplam işgücünün neredeyse dörtte üçü ise gelişmekte olan ülkelerde yoğunlaşmıştır. Ajit K. Ghose, Nomaan Majid, ve Christoph Ernst, *The Global Employment Challenge* (Geneva: International Labor Organization, 2008), s. 9–10, in John Bellamy Foster ve Robert W. McChesney, *The Endless Crisis* içinde (New York: Monthly Review Press, 2012), s. 127. Aydınlatıcı bir tarihsel açıklama için bkz. Ellen Meiksins Wood, *Empire of Capital* (Londra: Verso, 2003); Schiller, *Digital Depression*, s. 27– 42.

147. Cortada, *Information and the Modern Corporation*, s. 36, "Schiller, *Digital Depression*, s. 33'de alıntılanmıştır; International Labor Organization, *World Employment Social Outlook: The Changing Nature of Jobs* (Cenevre: ILO, 2015), s. 131, Suwandi, *Value Chains*, s. 22'de alıntılanmıştır.

148. Foster, McChesney, ve Jonna, "The Global Reserve Army of Labor and the New Imperialism."; Elkins, *Legacy of Violence*, s. 10; Taşıma maliyetleri ve pazarlara yakınlık gibi başka faktörler de söz konusudur. John Smith, *Imperialism in the Twenty- first Century: Globalization, Super- exploitation, and Capitalism's Final Crisis* (New York: Monthly Review Press, 2016); Wood, *Empire of Capital*.

149. 1941'de Roosevelt ve İngiltere Başbakanı Winston Churchill tarafından imzalanan Atlantik Bildirgesi de benzer bir yaklaşıma sahipti. Daniel J. Whelan, *Indivisible Human Rights: A History* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2010), s. 11– 58; Elizabeth Borgwardt, *A New Deal for the World: America's Vision for Human Rights* (Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press, 2005), s. 14– 86, 250– 284; Robin Blackburn, "Reclaiming Human Rights," *New Left Review* 69 (2011): 134, 137; ayrıca bkz. Eric Hobsbawm, "Labour and Human Rights," in Eric Hobsbawm, *Workers: Worlds of Labor* (New York: Pantheon, 1984), s. 297–316.

150. Leffler, *Preponderance of Power*, s. 141–181. 1950'li yıllar için bkz. Blanche Wiesen Cooke, The Declassified Eisenhower: A Divided Legacy of Peace and Political Warfare (New York: Doubleday, 1981); Steven L. B. Jensen, *The Making of International Human Rights: The 1960s, Decolonization, and the Reconstruction of Global Values* (Cambridge: Cambridge University Press, 2016); von Eschen, *Race against Empire*, s. 78– 85.

151. Lemberg, *Barriers Down*, s.20–47; Herbert I. Schiller, *Communication and Cultural Domination* (White Plains, NY: International Arts & Sciences Press, 1976), s. 24 (Dulles'den alıntılanmıştır) s. 29 (Benton'dan alıntılanmıştır). Tarihsel bir değerlendirme için bkz. Lemberg, Barriers Down; ABD politikasına yönelik ortak muhalefetin, Bandung Konferansı'ndan yıllar önce, Üçüncü Dünya dayanışmasında birleştirici bir unsur haline geldiğini öne süren çarpıcı argüman için bkz. Kenneth Cmiel, "Human Rights, Freedom of Information, and the Origins of Third- World Solidarity," in Mark Philip Bradley and Patrice Petro, *Truth*

Claims: Representation and Human Rights (New Brunswick: Rutgers University Press, 2002), s. 107–130.

152. Von Eschen, *Race against Empire*, s. 96– 121, 145– 166; Mary L. Dudziak, *Cold War Civil Rights: Race and the Image of American Democracy* (Princeton: Princeton University Press, 2000). Dr. Martin Luther King Jr., ekonomik adaleti her zaman sivil haklarla birlikte ele alınması gereken temel bir gereklilik olarak görmüş ve yaşamının son döneminde bu meseleyi yeniden mücadelesinin merkezine taşımıştır. Thomas F. Jackson, *From Civil Rights to Human Rights: Marchin Luther King, Jr., and the Struggle for Economic Justice* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2007); Burke, *Decolonization and the Evolution of International Human Rights*, s. 10; Jensen, *The Making of International Human Rights*, s. 256– 258; 1970'ler sırasında ve sonrasında ABD'nin bölünmez hak anlayışını sınırlamasına odaklanan çalışma için bkz. Samuel Moyn, *Not Enough: Human Rights in an Unequal World.* (Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press, 2018).

153. Beth Sims, *Workers of the World Undermined: American Labor's Role in U.S. Foreign Policy* (Boston: South End Press, 1992); Robert Parry, "Key Neocon Calls on US to Oust Putin," *Consortium News*, October 7, 2016, https:// con sort iumn ews.com/ 2016/ 10/ 07/ key- neo con- calls- on- us- to- oust- putin/; Helleiner, *Forgotten Foundations of Bretton Woods*, s. 9– 22; Michael E. Latham, *Modernization as Ideology: American Social Science and "Nation Building" in the Kennedy Era* (Chapel Hill, NC: University of North Carolina Press, 2000), s. 21– 68, özellikle s. 35– 36; Herbert I. Schiller, "Waiting for Orders: Mass Communications Research in the United States," *Gazette* 20 (1) (1974): 11– 21.

154. Frances X. Clines, "Warsaw Pact Pronounces the End of Ideological Conflict with West," *New York Times*, June 8, 1990, s. A1, A4; John Markoff, "Computer Project Would Speed Data," *New York Times*, June 8, 1990, s. A1, C6; Mandy D. Tröger, "On Unregulated Markets and the Freedom of Media: The Transition of the East German Press after 1989" (Ph.D. diss., University of Illinois at Urbana-Champaign, 2018).

155. Hobsbawm, *Age of Extremes*, s. 490. Avrupa'daki sivil toplum kuruluşlarının yarısından fazlası 1990'larda kurulmuştur, bkz. Sue Curry Jansen, Stealth Communications (Cambridge, Birleşik Krallık: Polity Press, 2017), s. 143–144; World Bank, *Accelerated Development in Sub-Saharan Africa: An Agenda for Action* (Washington, DC: The World Bank, 1981), s. 108; Robert J. Saunders, Jeremy J. Warford, ve Bjorn Wellenius, *Telecommunications and Economic Development* (Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press, 1983); World Bank, *World Development Report "Knowledge for Development"* (New York: Oxford University Press, 1999), s. 56–70.

156. J. Howlett CBE, "*Report of the National Committee on Computer Networks," presented to the Secretary of State for Industry* (Londra: Department of Industry, 1978); British Telecommunications Union Committee, "The American Experience: A Report on the dilemma of Telecommunications in the U.S.A.," October 1983; Dan Schiller, "Telecommunications Workers Union Testimony before Canadian Television-Radio and Telecommunications Commission," Ottawa, 1983; Sybil Rhodes, *Social Movements and Free- Market Capitalism in Latin America: Telecommunications Privatization and the Rise of Consumer Protest* (Albany: State University of New York Press, 2006), s. 72– 74 (Arjantin), s.116 (Brezilya); Andreas Evagora, "France Telecom Unions Organize to Protest Utility Privatization," *Wall Street Journal*, June 4,1996, https:// www.wsj.com/ artic les/ SB833 8352 7635 6785 000; J. P. Singh, *Leapfrogging Development? The Political Economy of Telecommunications Restructuring* (Albany, NY: State University of New York Press, 1999), s. 172– 173; Don Kirk, "Korea Telecom in Last Leg of 15-Year Push to Privatize," *New York Times*, May 8, 2002, https:// www.nyti mes.com/ 2002/ 05/ 08/ busin ess/ korea- tele com- in- last- leg- of- 15- year- push- to- privat ize.html; Anti-Privatization Alliance, ed., *The Great PTCL Strike 2005 against Privatization* (Lahore: Shanakht Press, 2005); Steve Dubb, *Logics of Resistance: Globalization and Telephone Unionism in Mexico and British Columbia* (New York: Garland Publishing, 1999); ayrıca bkz., Harry C. Katz, ed., *Telecommunications Restructuring Work and Employment Relations Worldwide* (Ithaca: ILR Press, 1997).

157. Francis Fukuyama, *The End of History and the Last Man* (New York: Free Press, 1992), s. 7.

Bu kitap, Fukuyama'nın daha önce Chicago Üniversitesi Olin Center'da sunduğu ve sonrasında yayımladığı makalesinin genişletilmiş halidir bkz. Francis Fukuyama, "The End of History?," The National Interest, no. 16 (Summer 1989): 3– 18; Al Gore, "Infrastructure for the Global Village," *Scientific American* 265 (3) (September 1991): 150.

158. "Remarks prepared for delivery by Vice President Al Gore," International Telecommunications Union, March 21, 1994, s. 1, 2, https://seclists.org/interesting- people/1994/Mar/112.

159. "Remarks prepared for delivery by Vice President Al Gore," s. 3, 4, 5.

160. "Remarks prepared for delivery by Vice President Al Gore," s. 6.

161. "Remarks prepared for delivery by Vice President Al Gore," s. 7.

162. **Önde gelen tarihçilerden biri, internetin "demokratik değil, otokratik" kökenlere sahip olduğunu öne sürmektedir.** Russell, *Open Standards and the Digital Age*, s. 263; Thomas L. Friedman, *The Lexus and the Olive Tree: Understanding Globalization* (New York: Farrar, Straus and Giroux, 1999); World Summit on the Information Society, "Declaration of Principles," *WSIS- 03- GENEVA/ Doc/ 4- E* (Geneva: World Summit on the Information Society, December 2003; Elizabeth Dickinson, "Internet Freedom," *Foreign Policy*, January 21, 2010, https:// foreig npol icy.com/ 2010/ 01/ 21/ inter net- free dom/; Frank La Rue, "Report of the Special Rapporteur on the Promotion and Protection of the Right to Freedom of Opinion and Expression," Seventeenth Session, Agenda Item 3, United Nations General Assembly, May 16, 2011; Schiller, *Digital Depression*, s. 161– 169; William J. McIver, Jr., William F. Birdsall, ve Merrilee Rasmussen, "The Internet and the Right to Communicate," *First Monday* 8 (12) (December 2003); Vinton Cerf, "Internet Access Is Not a Human Right," *New York Times*, January 5, 2012.

163. Blackburn, "Reclaiming Human Rights," s. 137. Snowden ve internet hakkında bkz., Dan Schiller, "Geopolitique de l'espionnage," Le Monde diplomatique, November 2014, s. 1, 10.

164. Adam Segal, "When China Rulesthe Web," *Foreign Affairs*, September/ October 2018, https:// www.for eign affa irs.com/ artic les/ china/ 2018- 08- 13/ when- china- rules- web; Min Tang, "Not Yet the End of Transnational Digital Capitalism: A Communication Perspective of the U.S.- China Decoupling Rhetoric," *International Journal of Communication* 16 (2022): 1506– 1531, https:// ijoc.org/ index.php/ ijoc/ arti cle/ downl oad/ 17624/ 3715.

165. Office of the Director of National intelligence, Ref Book EO 12333 United States Intelligence Activities, *Federal Register* 40, no. 235 (December 8, 1981), amended by EO 13284 (2003), EO 13355 (2004), and EO 13470 (2008); ayrıca bkz., Gallagher ve Moltke, "The Wire- tap Rooms." ABD, en az 1945'ten itibaren, kendi ağları üzerinden geçen yabancı devlet mesajlarını gözetim altında tutuyordu. Schiller, *Who Knows*, s. 108; Gallagher ve Moltke, "The Wire- tap Rooms."; Clark, *Designing an Internet*, s. 192; David Sanger, "U.S. Easing Reins on CyberAttacks," *New York Times*, June 18, 2018, s. A1, A13; ayrıca bkz. Schiller, *Digital Depression*, s. 211– 228.

166. Segal, "When China Rules the Web."; Corrie Driebusch ve Daniel Huang, "Dividends Boost Tech-stock Alliance," *Wall Street Journal*, August 1, 2016, s. A1–A 2; Dave Baxter, "Tech Begins to Raise Its Dividend Game," *Financial Times*, February 21, 2022, https:// www.ft.com/ cont ent/ bc019 351- 524d- 461e- 8a18- c1de9 360f 6e5.

167. S. O'Dea, "Number of Fixed Broadband Internet Subscriptions Worldwide 2005–2021," *Statista*, December 9, 2021,t https:// www.stati sta.com/ sta tist ics/ 268 673/ num ber- ofbroadb and- inter net- subscr ipti ons/; S. O'Dea, "Smartphone Subscriptions Worldwide 2016–2027," *Statista*, February 23, 2022, https:// www. stati sta.com/ sta tist ics/ 330 695/ num ber- of-sma rtph one- users- worldw ide/ ; James W. Cortada, *Information and the Modern Corporation* (Cambridge, MA: MIT Press, 2011), s. 80; Schiller, *How to Think about Information*, s. 12; Cortada, *Digital Hand* vol.1, s. 376; 2007 yılında ABD, bilgi işlem donanımı ve yazılımına 264 milyar dolar yatırım yaptı; bu rakam 2013'te 331 milyar dolara yükseldi. Karşılaştırmak gerekirse, yalnızca 35 ülkenin GSYH'si bu miktarın üzerindeydi. U.S. Bureau of the Census, Information and Communication Technology Surveys, 2007 and 2013, Tablo 1A ve Tablo 2A, https:// www.cen sus.gov/ data/ tab les/ 2007/ econ/ icts/ 2007- icts.html and

https:// www.cen sus.gov/ data/ tab les/ 2013/ econ/ icts/ 2013- icts.html. 2013'te gayrimenkul dışı toplam sabit yatırımlar yaklaşık 2 trilyon dolardı. Council of Economic Advisors, *Economic Report of the President 2015*, Appendix B, Tablo B2, Gross Domestic Product, 2000 to 2014, s. 386, https:// obam awhi teho use.archi ves.gov/ sites/ defa ult/ files/ docs/ cea_ 20 15_e rp.pdf. Bu, enflasyonun yaklaşık %15 arttığı bir dönemde %25'lik bir artışa karşılık geliyordu; Yasha Levine, "All EFF-d Up: Silicon Valley's Astroturf Privacy Shakedown," *The Baffler*, no. 40; Margrethe Vestager, in Valentina Romei, "Europe First: The EU's Digital Industrialisation Challenge," *Financial Times*, December 15, 2019, https:// www.ft.com/ cont ent/ 73213 036- 1dd8-1 1ea-9 7df-c c63de 1d73 f4.

168. Richard Waters ve Hannah Murphy, "Facebook's Reckoning? The Global Battle to Regulate Social Media," *Financial Times*, April 12, 2019, https:// www.ft.com/ cont ent/ 5a841 79e- 5d05- 11e9- 939a- 341f5 ada9 d40.

Sonuç

1. Joseph D. Kearney, "From the Fall of the Bell System to the Telecommunications Act: Regulation of Telecommunications Under Judge Greene," *Hastings Law Journal* 50 (6) (1999): 1395– 1472; Patricia Aufderheide, *Communications Policy and the Public Interest: The Telecommunications Act of 1996* (New York: The Guilford Press, 1999).

2. CenturyLink, "Company History," https:// news.cent uryl ink.com/ comp any- hist ory; Nicholas Rossolillo, "Where Will CenturyLink Be in 5 Years?," *MotleyFool*, April 14, 2019, https:// www.fool.com/ invest ing/ 2019/ 03/ 19/ where- will- cent uryl ink- be- in- 5- years. aspx; "Lumen Technologies," Wikipedia, https:// en.wikipe dia.org/ wiki/ Lum en_ T echn olog ies.

3. Kadhim Shubber ve Ortenca Aliaj, "U.S. Judge Clears T-M obile's $59bn Sprint Takeover without Conditions," *Financial Times*, February 11, 2020, https:// www. ft.com/ cont ent/ b6750 3a2- 4cd2- 11ea- 95a0- 43d18 ec71 5f5.

4. Nic Fildes ve James Fontanella- Khan, "AT&T: Back to Basics after Four Decades of Botched Dealmaking," *Financial Times*, June 16, 2021, https:// www.ft.com/ cont ent/ 0712c 618- 0a08- 49a9- 8f62- 5d77c 51f9 e5e.

5. Edmund Andrews, "AT&T Acquisition, Soon to Be Spun off, Regains NCR Name," *New York Times*, January 11, 1996, https:// www.nyti mes.com/ 1996/ 01/ 11/ busin ess/ at- t- acqu isit ion- soon- to- be- spun- off- rega ins- ncr- name.html; Vikas Bajaj, "Alcatel and Lucent Agree to Merge in $13.4 Billion Deal," *New York Times*, April 2, 2006, https:// www.nyti mes. com/ 2006/ 04/ 02/ busin ess/ alca tel- and- luc ent- agree- to- merge- in- 134- bill ion- deal. html. "ABD hükümetinin, rekabeti sınırlayan antitröst kaygılarını bir kenara bırakıp Western Electric ve onun halefi Lucent'in gelişimini ve güçlenmesini desteklemesi gerektiğini savunan bir analiz için bkz. Robert D. Atkinson, 'Who Lost Lucent?: The Decline of America's Telecom Equipment Industry,'" *American Affairs* 4 (3) (Fall 2020), https:// ame rica naff airs jour nal.org/ 2020/ 08/ who- lost- luc ent- the- decl ine- of- ameri cas- tele com- equipm ent- indus try/.

6. Joshua Chaffin ve Nic Fildes, "Former WorldCom Chief Bernard Ebbers Dies Aged 78," *Financial Times*, February 2, 2020, https:// www.ft.com/ cont ent/ d96ac 2f6- 4643- 11ea- aeb3- 95583 9e06 441; Dan Schiller, *Bad Deal of the Century: The Worrisome Implications of the WorldCom-M CI Merger* (Washington, DC: Economic Policy Institute, 1998); Dan Schiller, "The Telecom Crisis," *Dissent* (Winter 2003): 66–7 0.

7. Verizon, "Schedule of Outstanding Debt," https:// www.veri zon.com/ about/ invest ors/ sched ule- outs tand ing- debt; AT&T, Inc., "Subsidiary Debt Detail," https:// www.macr otre nds.net/ sto cks/ cha rts/ T/ at- t/ long- term- debt#:~:text= AT%26T%20l ong%20t erm%20d ebt%20for%202 021%20was%20%24152.82B%2C%20a,a%208.99%25%20

8. decl ine%20f rom%202 018; List of Countries by GDP (nominal), Wikipedia, https:// en.wikipe dia.org/ wiki/ List_ o f_ co untr ies_ by_ G DP_ (nomi nal); https:// www.macr otre nds. net/ sto cks/ cha rts/ T/ at- t/ total- asse ts; AT&T, "AT&T Lays out Long-t erm Growth Stra-

tegy, Financial Outlook," https:// about.att.com/ story/ 2022/ anal yst- and- inves tor- day. html; "Verizon Plans Capex of $21.5 Bn in 2022, Focusing on 5G," *TelecomLead*, January 25, 2022, https:// www.tele coml ead.com/ 5g/ veri zon- plans- capex- of- 21- 5- bn- this- year- focus ing- on- 5g-1 031 83; Nic Fildes, "Is Breaking up All That's Left for Telecoms to Do?," *Financial Times*, December 16, 2021, https:// www. ft.com/ cont ent/ c6806 242- 8ff1- 468d- 9ef9- 954ec afb2f 1e; Todd Spangler, "AT&T Sets Plan to Spin off WarnerMedia in $43 Billion Deal," *Variety*, February 1, 2022, https:// varie ty.com/2 022/b iz/n ews/a tt-s pin-o ff-w arner- me dia- 43- bill ion- deal- 123 5168 480/ .

9. "AT&T Net Income 2010–2021," *Macrotrends*, https:// www.macr otre nds.net/ sto cks/ cha rts/ T/ at- t/ net- inc ome; AT&T, "AT&T Reports Fourth-q uarter and Full-y ear Results," January 26, 2022, https:// about.att.com/ story/ 2022/ q4- 2021- resu lts.html; AT&T, "Q3 2019 AT&T Earnings Investor Briefing," October 28, 2019, https:// invest ors.att.com/ ~/ media/ Files/ A/ ATT- IR/ financ ial- repo rts/ quarte rly- earni ngs/ 2019/ 3q- 2019/ 3Q19_ I nves tor%20B riefi ng.pdf; S. O'Dea, "AT&T— Statistics & Facts," June 22, 2021, *Statista*, https:// www.stati sta.com/ top ics/ 1252/ atu ndt/ #dossie rCon tent s_ _ o uter Wrap per; "Verizon Net Income 2010- 2021," *Macrotrends*, https:// www.macr otre nds.net/ sto cks/ cha rts/ VZ/ veri zon/ net- inc ome; "Verizon 2019 Revenues Reach USD 131.9bn," *TeleGeography*, January 31, 2020; Verizon Communications, Inc., Form 10- K for Fiscal Year Ended December 31, 2021, U.S. Securities and Exchange Commission (Washington, DC: SEC, 2022), s. 20, 29, https:// www.veri zon.com/ about/ sites/ defa ult/ files/ 2021- Ann ual- Rep ort- on- Form- 10- K.pdf; U.S. Securities and Exchange Commission, T- Mobile US Form 10- K, For the Year Ended December 31, 2018 (Washington, DC: SEC, 2019), 4–10, http:// d18 rn0p 25nw r6d.clo udfr ont. net/ CIK- 000 1283 699/ 3bfba 910- 027f- 4ec5- 85a5- b8e91 d073 ba8.pdf; T- Mobile, "T- Mobile's Unique Formula Delivers Industry-leading Service Revenue and Cash Flow Growth and Exceeds 2021 Guidance," https:// inves tor.t- mob ile.com/ news- and- eve nts/ t- mob ile- us- press- relea ses/ press- rele ase- deta ils/ 2022/ T- Mobi les- Uni que- Form ula- Deliv ers- Indus try- Lead ing- Serv ice- Reve nue- and- Cash- Flow- Gro wth- and- Exce eds- 2021- Guida nce/ defa ult.aspx.

10. "Meta Reports Fourth Quarter and Full Year 2021 Results," https:// s21 .q4cdn.com/ 399680 738/ files/ doc _ fin anci als/ 2021/ q4/ FB- 12.31.2021- Exhi bit- 99.1- Final.pdf; Alphabet, Inc., U.S. Securities and Exchange Commission, Form 10- K for the Fiscal Year Ended December 31, 2021, 50, https:// abc.xyz/ inves tor/ sta tic/ pdf/ 202202 02_ a lpha bet_ 10K.pdf?cache= fc81 690; ShinJoung Yeo, *Behind the Search Box: Google and the Global Internet* (Urbana, IL: University of Illinois Press, forthcoming); Joseph Johnson, "Global Market Share of Search Engines, 2010–2022," *Statista*, March 1, 2022, https:// www.stati sta.com/ sta tist ics/ 216 573/ worldw ide- mar ket- share- of- sea rch- engi nes/; GMI, "YouTube User Statistics 2022," https:// www.glo balm edia insi ght.com/ blog/ yout ube- users- sta tist ics/; "Mobile Operating System Market Share Worldwide," StatCounter Global Stats, https:// gs.stat coun ter.com/ os- mar ket- share/ mob ile/ worldw ide; Microsoft, Inc., *Annual Report 2021*, ya-yıncı belirtilmemiş, https:// www.micros oft.com/ inves tor/ repo rts/ ar21/ index.html; Lionel Sujay Vailshery, "Office Productivity Software Market Share Worldwide 2022," *Statista*, February 23, 2022, https:// www.stati sta.com/ sta tist ics/9 832 99/w orldwi de-m ark et-s hare-o f-o ffi ce- produ ctiv ity- softw are/; J. Degenhard, "LinkedIn Users in the World, 2017–2025," Statista, July 20, 2021, https:// www.stati sta. com/ foreca sts/ 1147 197/ linke din- users- in- the-w orld; "Amazon Reports 22% Increase in Full Year Net Sales for 2021," *Retail Insight Network*, February 4, 2022, https:// www. ret ail- insi ght- netw ork.com/ news/ ama zon- resu lts- 2021/; Amazon Statistics 2022, https:// www.bus ines sofa pps.com/ data/ ama zon-sta tist ics/ ; Julie Clover, "Apple Now Has More than 1.8 Billion Active Devices Worldwide," *MacRumors*, January 27, 2022, https:// www.macrum ors.com/ 2022/ 01/ 27/ apple- 1- 8- bill ion- act ive- devi ces- worldw ide/; Apple, Inc., U.S. Securities and Exchange Commiss ion, Form 10-K for the Fiscal Year Ended December 31, 2021, s. 49, https:// s2 .q4cdn.com/ 470004 039/fi les/ doc _fi n anci als/ 2021/ q4/ _ 10- K- 2021- (As- Filed).pdf.

11. Nic Fildes, "Why the Global Telecoms Dream Turned Sour," *Financial Times*, January 2, 2020, https:// www.ft.com/ cont ent/ 874aa 854- ff3c- 11e9- b7bc- f3fa4 e77d d47?shareT ype= nong ift.

12. Victor Pickard ve David Elliot Berman, *After Net Neutrality: A New Deal for the Digital Age*

(New Haven: Yale University Press, 2019).

13. Bu paragraf konuyu temel hatlarıyla aktarmaktadır." Daha ayrıntılı bilgi için bkz. TeleGeography Blog, February16, 2022, https:// blog.telege ogra phy.com/ new- state- of- the- netw ork- rep ort- exami nes- tele com- in- a- time- of- covid- 19; Nick Huber, "Industry Turns to Private 5G to Speed Digital Change," *Financial Times*, February 7, 2022, https:// www. ft.com/ cont ent/ d77ad d3f- 2b7d- 4b3d- b34d- de29c 0419 e3d.

14. "Number of Smarthphone Subscriptions Worldwide from 2016 to 2027," *Statista*, https:// www.stati sta.com/ sta tist ics/ 330 695/num ber- of- sma rtph one- users- worldw ide/; Jayne Miller, "New Year, New E- Book: The State of the Network 2019 Is Here, TeleGeography Blog, January 31, 2019, s.16– 17, https:// blog.telege ogra phy.com/ the- state- of- the- netw ork- 2019- ebook; Paul Brodsky, "Let's Just Say Demand Is Thriving in the International Bandwith Market," TeleGeography Blog, May 1, 2020, https:// blog.telege ogra phy.com/ lets- just- say- dem and- is- thriv ing- in- the- glo bal- bandwi dth- mar ket; Lee, "New State of the Network Report Examines Telecom in a Time of COVID- 19," s. 28; TeleGeography'ye göre, COVID-19 krizi bu eğilimi kısa süreliğine kesintiye uğrattı; sesli arama hacminde beklenmedik bir artış görüldü. Cecilia Kang, "The Humble Phone Call Has Made a Comeback," *New York Times*, April 9, 2020, https:// www.nyti mes.com/ 2020/ 04/ 09/ tec hnol ogy/ phone- calls- voice- virus.html.

15. Miller, "New Year, New E-Book," s. 16.

16. Matt Kapko, "AT&T Employees Pay Price for SDN," January 29, 2020, sdxcentral, https:// www.sdx cent ral.com/ artic les/ news/ att- employ ees- pay- price- for- sdn/ 2020/ 01/; "AT&T Issue Briefs Our Workforce," https:// about.att.com/ csr/ home/ report ing/ issue- brief/ workfo rce.html; S. O'Dea, "Number of Employees at Verizon from 2007 to 2021," *Statista*, March 22, 2022, https:// www.stati sta.com/ sta tist ics/ 257 304/ num ber- of- employ ees- at- veri zon/; "T- Mobile US: Number of Employees 2010–2021," TMUS, https:// www.macr otre nds.net/ sto cks/ cha rts/ TMUS/ t- mob ile- us/ num ber- of- employ ees; "Lumen Technologies: Number of Employees 2010–2021," *Macrotrends*, https:// www. macr otre nds.net/ sto cks/ cha rts/ LUMN/ lumen- techn olog ies/ num ber- of- employ ees; ABD telekomünikasyon sektöründe, büyük kurumsal müşterilerin yanı sıra çok sayıda küçük operatör de işçi çalıştırıyordu. 1982'de binlerce küçük operatör faaliyet gösteriyordu. 2020 yılına gelindiğinde ise sektördeki işgücünün yaklaşık yüzde 15'i, büyük operatörlerin yurtdışındaki faaliyetlerini desteklemek üzere görev yapıyordu. Ayrıca bkz., Mike Dano, "Employee Headcount: The Rise and Fall of Job Numbers at Verizon, AT&T, T-Mobile, and Sprint," *FierceWireless*, June 14, 2017, https:// www.fie rcew irel ess.com/ wirel ess/ emplo yee- headco unt- rise- and- fall- job- numb ers- at- veri zon- at- t- t- mob ile- and- spr int; Labor Notes, "Verizon Unions Win Model Paid Leave Policy for Coronavirus—Will Other Unions Demand the Same?," *Labor Notes*, March 18, 2020, https:// lab orno tes.org/ blogs/ 2020/ 03/ veri zon- union- wins- model- paid- leave- pol icy- coro navi rus- will- other- uni ons- dem and- same; Mark Gruenberg, "CWA: Labor Board Uses T- Mobile Case to OK Company Unions," *People's World*, October 9, 2019 https:// www.peopl eswo rld.org/ arti cle/ cwa- labor- board- uses- t- mob ile- case- to- ok- comp any- uni ons/; Mike Dano, "Verizon, AT&T and T- Mobile Employees to Jointly Organize under CWA's 'Wireless Workers United' Group," *Fierce Wireless*, January 30, 2018, https:// www.fie rcew irel ess.com/ wirel ess/ veri zon- at- t- t- mob ile- employ ees- to- join tly- organ ize- under- cwa- s- wirel esswork ers- uni ted.

17. Christopher W. Shaw, *First Class: The U.S. Postal Service, Democracy, and the Corporate Threat* (San Francisco: City Lights, 2021), s. 81–82; Dave Jamieson, "Donald Trump Is about to Put His Stamp on the U.S. Postal Service," *Huffpost*, January 11, 2020, https:// www.huffp ost.com/ entry/ don ald- trump- us- pos tal- ervice _ n_ 5 e18e 358c 5b6d a971 d15c 76b?guc coun ter= 1&guce_ r efer rer= aHR0cHM 6Ly9 3d3c uaHV mZnB vc3Q uY29 tLw&guce_ r efer rer_ sig= AQAAAJXHn3hzioefwTLkJJ5q fjJcoiDdBcUEeFV0K4BdH2MxFuhwtjQ ae0f w_ UH HsLI hgLT JBEZ jMQR RYh- WrgfZurqfng6Y56eg_ 9CanLSHCj_ he307bP9H- b46eXQeD0d9g4UPT7kbWIcEk1

18. gwa_ bVOk jwJu 218Q yG6m wzP5 Ef2L UeX; Paul Prescod, "Defend the Post Office, De-

fend Black Workers," *Jacobin*, July 3, 2019, www.jac obin mag.com/ 2019/ 07/ post- offi ce-black- work ers- ber nie- sand ers- usps?; Shaw, *First Class*, s. 79– 100.

19. Jane Slaughter, "How Postal Workers Saved Us," *Labor Notes*, no. 501 (December 2020): 7; Alexandra Bradbury, "The Long Nightmare before Christmas," *Labor Notes*, no. 502 (January 2021): 1, 3– 5; Jacob Bogage, "Senate Passes $101 Billion Overhaul of USPS, Lauding Mail Agency's Role in Pandemic Response," *Washington Post*, March 8, 2022; The White House, "Remarks by President Biden at Signing of H.R. 3076, the Postal Service Reform Act of 2022," April 6, 2022, https:// www.whi teho use.gov/ briefi ng- room/ speec hes- rema rks/ 2022/ 04/ 06/ rema rks- by- presid ent- biden- at- sign ing- of- h- r- 3076- the- pos tal- serv ice- ref orm- act- of- 2022/; American Postal Workers Union, "The Postal Service Reform Act of 2022," https:// apwu.org/ pos tal- serv ice- ref orm- act- 2022.

20. Steven *Hahn*, *A Nation without Borders: The United States and Its World in an Age of Civil Wars, 1830– 1910* (New York: Viking, 2016).

21. 1970'lerde her yıl ortalama 5.000'in üzerinde grev yapılırken, 2000'li yıllarda bu sayı yılda 300'ün altına düştü. Kim Moody, "Striking out in America: Is There an Alternative to the Strike?" in G. Gail ed., *New Forms and Expressions of Conflict at Work* (Londra: Palgrave Macmillan, 2013), s. 233.

22. Peter Navarro, "U.S.: Don't Give China Control of Intellectual Property Group," *Financial Times*, February 23, 2020, https:// www.ft.com/ cont ent/ 91add b98- 532b- 11ea- a1ef- da172 1a05 41e. ABD'nin yoğun diplomatik baskılarıyla, Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü Genel Direktörlüğü'ne Çinli bir adayın seçilmesi engellendi. IP Watchdog, "Singapore's Daren Tang to Succeed Gurry as Next WIPO Director General," *IPWatchdog*, March 4, 2020, https:// www.ipw atch dog.com/ 2020/ 03/ 04/ sin gapo res- daren- tang- succ eed- gurry-next- wipo- direc tor- gene ral/ id= 119 582/; 2020'de ITU'nun Çin'in alternatif bir internet mimarisi önerilerini gündemine alması ABD'de ciddi endişe yarattı. Anna Gross ve Madhumita Murgia, "China and Huawei Propose Reinvention of the Internet," *Financial Times*, March 27, 2020, https:// www.ft.com/ cont ent/ c78be 2cf- a1a1- 40b1- 8ab7- 904d7 095e 0f2; Madhumita Murgia ve Anna Gross, "Inside China's Controversial Mission to Reinvent the Internet," *Financial Times*, March 27, 2020, https:// www.ft.com/ cont ent/ ba94c 2bc- 6e27-11ea- 9bca- bf503 995c d6f.

23. Anthony J. Blinken, Secretary of State, "The Election of Doreen Bogdan- Marchin as Secretary General of the International Telecommunication Union," Press Statement U.S. Department of State, September 29, 2022, https:// url defe nse.com/ v3/ _ _ ht tps:// www.state.gov/ the- elect ion- of- dor een- bog dan- mar tin- as- secret ary- gene ral- of- the- intern atio nal- teleco mmun icat ion- union/ _ _ ;!!DZ3 fjg!6JX 3Yvh r3IK PTOB e0TJ Y1s- 3w1vu9eku-7pI9XqGlGTvRQ_ C9oJGx_ 6MawBS9 t31v DzTs CcKZ QuL3 HS_ X ekTM muw$.

24. "GDPR: Europe Takes Lead," *Financial Times*, https:// www.ft.com/ cont ent/ bd3eb 2ae-5ea0- 11e8- 9334- 2218e 7146 b04; Guy Chazan, "Angela Merkel Urges EU to Seize Control of Data from U.S. Tech Titans," *Financial Times*, November 12, 2019, https:// www.ft.com/ cont ent/ 956cc aa6- 0537- 11ea- 9afa- d9e24 01fa 7ca; Guy Chazan, "Germany Acts to Stop Sale of Tech Companies to Non- EU Investors," *Financial Times*, November 29, 2019, https:// www.ft.com/ cont ent/ d0964 cd0- 12af- 11ea- a7e6- 62bf4 f9e5 48a; Javier Espinoza ve Sam Fleming, "Europe Urged to Use Industrial Data Trove to Steal March on Rivals," *Financial Times*, January 13, 2020, https:// www. ft.com/ cont ent/ 8187a 268- 3494- 11ea- a6d3- 9a26f 8c3c ba4.

25. Adam Satariano, "Google Loses Appeal of $2.8 Billion Fine in E.U. Antitrust Case," *New York Times*, November 10, 2021, https:// www.nyti mes.com/ 2021/ 11/ 10/ busin ess/ goo gle- eu- app eal- antitr ust.html; "The EU Tries to Loosen Big Tech's Grip," *Financial Times*, March 27, 2022, https:// www.ft.com/ cont ent/ def9d e58- a9b7- 4ed2- a05f- 565c5 5814 570; Patrick McGee ve Guy Chazan, "The Apple Effect: Germany Fears Being Left behind by Big Tech," *Financial Times*, January 28, 2020 (alıntı), https:// www.ft.com/ cont ent/ 6f694 33a-40f0- 11ea- a047- eae9b d51c eba.

26. Min Tang, *Tencent: The Political Economy of China's Surging Internet Giant* (New York: Rout-

ledge: 2020), s. 9; Yu Hong, *Networking China: The Digital Transformation of the Chinese Economy* (Urbana: University of Illinois Press, 2017); Hong Shen, "Across the Great (Fire)Wall: China and the Global Internet" (Ph.D. diss., University of Illinois at Urbana-Champaign, 2017); Hong Shen, *Alibaba: Infrastructuring Global China* (New York: Routledge: 2022); Tang, *Tencent*, s. 9– 31; James Kynge ve Nic Fildes, "Huawei: The Indispensable Telecoms Company," *Financial Times*, January 31, 2020; Sue-Lin Wong, "Huawei Sues Verizon for $1bn Intellectual Property Theft," *Financial Times*, February 6, 2020, https:// www.ft.com/ cont ent/ ba9f1 cce- 48c7- 11ea- aeb3- 95583 9e06 441; Yun Wen, *The Huawei Model: The Rise of China's Technology Giant* (Urbana: University of Illinois Press, 2020).

27. Schiller, *Digital Depression*, s. 230– 239; Bilgi Teknolojisi ve İnovasyon Vakfı (Information Technology & Innovation Foundation) adlı bir politika düşünce kuruluşu, ABD yönetiminin Huawei davasıyla ilgili öne sürdüğü ulusal güvenlik endişelerini ABD'nin ulusal güvenliğe katkı sağlamayan ve ABD'li teknoloji şirketlerinin rekabet gücünü zayıflatacak birer "bahane" olarak nitelendirdi. Robert D. Atkinson, "The Huawei Export Ban: Shooting U.S. Tech Exporters in the Foot," *Innovation Files*, January 24, 2020, https:// itif.org/ publi cati ons/ 2020/ 01/ 24/ hua wei- exp ort- ban- shoot ing- us- tec hnol ogy- export ers- foot.

28. Avustralya Sinyal Direktörlüğü'nün sinyal istihbaratı ve siber saldırı biriminin eski başkanı Simeon Gilding (hiç de tarafsız bir kaynak sayılmaz), bu yaklaşımı "5G Choices: A Pivotal Moment in World Affairs," başlığını taşıyan yazısında savunmaktadır, *Australian Strategic Policy Institute, The Strategist*, January 29, 2020, https:// www.asp istr ateg ist.org.au/ 5g- choi ces- a- pivo tal- mom ent- in- world- affa irs/; "Qui Surveille, La CIA ou Huawei? Le Monde Diplomatique," *Manie de Voir*, no. 170 (April– May 2020): 75– 77; Yuan Yang, "U.S. Tech Backlash Forces China to Be More Self-reliant," *Financial Times*, January 14, 2020, https:// www.ft.com/ cont ent/ c6993 200- 1ff3- 11ea- b8a1- 58421 3ee7 b2b; Kiran Stacey, "U.S. Commerce Secretary to Vet Imports of Sensitive Technology," *Financial Times*, November 26, 2019, https:// www.ft.com/ cont ent/ 5ea15 6d8- 1057- 11ea- a7e6- 62bf4 f9e5 48a; Sean Kane, "Huawei Ban Timeline: Detained CFO Makes Deal with U.S. Justice Department," *C/ Net*, September 30, 2021, https:// www.cnet.com/ news/ priv acy/ hua wei- ban- timel ine- detai ned- cfo- makes- deal- with- us- just ice- dep artm ent/; Yang, "U.S. Tech Backlash Forces China to Be More Self- sufficient"; Kenji Kawase, "Chinese Telecom Groups Shift Focus to 'East-West' Data Project," *NikkeiAsia*, March 30 2022, https:// asia. nik kei.com/ Busin ess/ Teleco mmun icat ion/ Chin ese- tele com- gro ups- shift- focus- to- east- west- data- proj ect.

29. David Montgomery, *The Fall of the House of Labor* (Cambridge: Cambridge University Press, 1987), s. 464; Heidi Shierholz ve Margaret Poydock, "Continued Surge in Strike Activity Signals Worker Dissatisfaction with Wage Growth," *Economic Policy Institute*, February 11, 2020, https:// www.epi.org/ publ icat ion/ contin ued- surge- in- str ike- activ ity/; Josh Eidelson, "'Suicide Shifts,' 7-Day Weeks, Fuel Rare Flare- up in U.S. Strikes," *Bloomberg*, October 25, 2021, https:// www.bloomb erg.com/ news/ artic les/ 2021- 10- 25/ - suici de- shi fts- 7-d ay- weeks- fuel-r are- flare- up- in- u- s-s tri kes; Juliana Kaplan ve Madison Hoff, "The Number of Major Strikes and Lockouts Doubled in 2021, Showing Workers Aren't Accepting the Old Status Quo," *Business Insider*, February 23, 2022, https:// www.busi ness insi der.com/ major- stri kes- doub led- 2021- great- resi gnat ion- labor- short age- bet ter- pay- 2022- 2; Liz Shuler ve Jane McAlevey, "From Amazon to Starbucks, America Is Unionizing. Will Politics Catch Up?," *The Argument*, *New York Times*, April 20, 2022," https:// www.nyti mes.com/ 2022/ 04/ 20/ opin ion/ ama zon- starbu cks- uni ons- the- argum ent.html.

30. Dan DiMaggio, "Verizon Strike Shows Corporate Giants Can Be Beat," *Labor Notes*, June 3, 2016, https:// lab orno tes.org/ 2016/ 06/ veri zon- strik ers- show- corpor ate- gia nts- can- be- beat; Aaron Pressman, "Exclusive: Verizon Extends Union Contract, Avoiding Possibly Tough Labor Talks Next Year," *Fortune*, July 19, 2018, https:// fort une.com/ 2018/ 07/ 19/ veri zon- exte nds- union- contr act- cwa/; Edward Ongweso, Jr., "General Electric Workers Launch Protest, Demand to Make Ventilators," March 30, 2020, *Vice.com*, https:// www.vice.com/ en_ us/ arti cle/ y3m jxg/ gene ral- elect ric- work ers- walk- off- the- job- dem and-to- make- vent ilat ors; Heidi Shierholz ve Margaret Poydock, "Continued Surge in Strike Activity Signals Worker Dissatisfaction with Wage Growth," *Economic Policy Institute*, February 11, 2020, https:// www.epi.org/ publ icat ion/ contin ued- surge- in- str ike- activ ity/; APWU, "Mark Dimondstein," (alıntı), www.APWU.org; Will Weissert, "Postal Wor-

kers Union with 200,000 members Endorses Sanders," January 30, 2020, https:// abcn ews. go.com/ Polit ics/ wireSt ory/ pos tal- work ers- union- 200 000- memb ers- endor ses- sand ers- 68641 107.

31. Shierholz ve Poydock, "Continued Surge in Strike Activity Signals Worker Dissatisfaction with Wage Growth."; Jordan House ve Paul Christopher Gray, "Why Did Amazon Workers Win the Fight to Form a Union in Staten Island but Not in Alberta?," *The Conversation*, April 12, 2022, https:// thec onve rsat ion.com/ why- did- ama zon- work ers- win- the- fight- to-form- a- union- in- sta ten- isl and- but- not- in- albe rta- 181 042; Joe DeManuelle- Hall and Dan DiMaggio, "The Strike Is Back," *Labor Notes*, January 2020, s. 1– 5, 3 (alıntı), 4 (Amazon); Bryce Covert, "Across Class Lines: Amazon Tech Workers Join Tech Workers in Protests," *The American Prospect*, May 1, 2020, https:// prosp ect.org/ labor/ ama zon- tech- work ers- join- wareho use- wor ker- prote sts- coro navi rus/; Eric Blanc, "Here's How We Beat Amazon," *Jacobin*, April 2, 2022, https:// jac obin mag.com/ 2022/ 04/ ama zon- labor- union-alu- sta ten- isl and- org aniz ing; Reed Albergotti, "Workers at Apple's Grand Central Store Move toward Unionizing," *Washington Post*, April 13, 2022, https:// www.was hing tonp ost. com/ tec hnol ogy/ 2022/ 04/ 16/ apple- grand- cent ral- stat ion- ret ail- union- work ers- uni ted/ ; Jennifer Elias, "Google Workers Have Made Organizing Attempts in the Past. Here's Why This One Is More Significant," *CNBC*, January 5, 2021, https:// www.cnbc.com/

32. 2021/ 01/ 05/ goo gle- work ers- union- make- tod ays- annou ncem ent- sign ific ant.html; Ben Tarnoff ve Moira Weigel, "Silicon Valley Workers Have Had Enough," *New York Times*, January 26, 2021, https:// www.nyti mes.com/ 2021/ 01/ 26/ opin ion/ sili con- val ley- tech-work ers.html.